

نُورُ الْإِيضَاحِ

مَوْلَانَا أَبُو الْفَضْلِ عَلَامَةُ الدَّهْرِ

مُحَمَّدُ عَبْدُ اللَّهِ الْإِيُوبِي

الْقَنْدَهَارِيُّ السُّلَيْمَانِي الْحَنْفِيُّ

كُتِبَ وَرَتَّبَهُ بِقَلَمِهِ

مُحَمَّدُ فَضْلُ الْمَحْقُوقَاتِي

مُدْرَسُ جَامِعَةِ تَجْوِيدِ الْقُرْآنِ كَوَيْتِهِ

پروپرائیڈر
شمس الحق شمس

مَكْتَبَةُ الْقِرَاءَةِ وَالتَّجْوِيدِ

کانشی روڈ شالدرہ نزد مسجد نور کھٹہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
مَنْ يَزِدِ اللَّهَ بِهِ خَيْرًا يَفْعَلْهُ فِي الدُّنْيَا

الحمد لله الذي هدانا لهذا الذي كنا لنهتدي لولا أن هدانا الله
يعنى پسنٲو نور الایضاح سرمد سنلو طبع توفیق راکر

نُورُ الْإِضَاحِ

پسنٲو

وقد كتبه وترتبه بقلمه
محمد فضل الحق حقانی
مدرس جامعہ بریم مرکزیہ تجوید القرآن
کوئٹہ

حقانی کمپیوٹر سنٹر
ہر قسم کتابت و الطبعات
مع مسائل جدیدہ

تالیف

الحاج ابو الفضل مولانا محمد عبید اللہ الایوبی القندھاری لنقشبندی الحنفی

النشید

مَكْتَبَةُ الْقِرَاءَةِ وَالتَّجْوِيدِ

کاشی روڈ شالدرہ کوئٹہ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله وحده والصلاة والسلام على من لا نبي بعده. اما بعد محترمو
مسلمانانو وروڼو، اوځوندو، مشرانو، اوکشانو، د الله تبارک و تعالی شکر اکو
چې ده جل جلاله راته د لیکلو توفیق راکړی:

حضرت ابو الفضل الحاج محمّد عبید الله ته دې سرب کانت صحت او ثروت و پرله
عطا کړی ان شاء الله ثم ان شاء الله د افغانانو د زړونو اړه نونه به و پرله
کړي. ولې چې حضرت ابوبی خیل د ژوند پاتې برخه خاص او خاص د داسې شرف و
اوترا جوړېده و وقف کړی ده. چې د هغوی نډه عامه و هر خاص و عام، هر خوا
او هر نځای، هر مشر او کشر ته ورسیږي.

محترمو لوستونکو:

هغه افغانان چې بهرنیو هیوادونو کی ژوند تیروي. د هغود پاره د حضرت
ابوبی تصانیف دیوه مستقل استاد کامل حیثیت لري. دا خولاخه چې د هغو
د پاره د حضرت ابوبی تصنیفونه په ډول دیوی عظیمی تحفی لپړل کيږي.

یوه لویه خوشخبری

گرانو لوستونکو همدا اوس اوس حضرت ابوبی زما فضل الحق حقانی سره دا وعده
کړېده. چې ان شاء الله العزيز نکاح قدوري یعنی قدوري جلد ۲ دوهم بهم ښه په
تفصیل سره پښتو کولو چې د نکاح، طلاق، اورضاع، مسئلې پری مشکلی دی او
عوام پریزیت په مبتلای خدای پاک دې ده ته تصنیف کولو او ماته د لیکلو توفیق
راکړي، نور موږ لوی خدای جل جلاله سپارو.

ستا سوږ وروځم فضل الحق حقانی

مدیر جامعې پښتو تجوید القرآن کورس

التأثير

مکتبه القراءات والتجوید

کاسی روډ کورس

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد الانبياء والمرسلين
وعلى آله واصحابه اجمعين

خواره خوارنه بیتونه د عبید عاصی له خوا

اوکی نه وایم د خدای غږ بېرېم
دونه ډیر چې په حجابیه نه رسیږم
خدای را کړی دی وماته زه پوهیږم
نه کیدونکی اونه نه پسی رسیږم
خوکی هیږی او بعضی یاد لرې نه
پرشنا ناویل طاقت د چا دی
د کریم په لوی د بیا کی دی قبول کی
د ازها عجز مسکنت دی خدای پاک خوش کړی
ترحد ډیر دی زه به غم کړم باری خدایه
چې دا ټوله ماته وځنې یوحایه
سترگی دید کړی زه ادراک سمع غوږونه
دواړه لاسه اماده وخیل کارته یی اراده
ددی ټولو شکر ویل مشکل ښکاره یی
دا خبر څخه یی زه په لرزه کيږی
چې د نفس مطمئنه زیری پری کیږی

که شاد خدای پاک وایمه شرمیږم
نعمتونه د خدای پاک پر ما عاصی
هر نعمت چې زما د حاله مناسب دی
ددی دونه نعمتو شاپه خوله زما
که نعمت د خدای پاک یاد کړم زه په خوله
د ثنا ویل نعمت هم د خدای پاک دی
بیاد ازها جزوی ثنا دی خدای منظور کړی
چونکه عجز د بند د خدای پاک خوښ دی
معاصی او گنهوره زما یی خدایه
مغفرت اولوی رحمت ته ستا امید دی
د اتیا کاله په عجز کښی چې زما دی
پښی روانی پرې لوی چې زه غواړی
ددی قسمه خاړې نعمت هم ډیر دی
کریمه ده لاین شکر تم چې راپد کړم
د عبید د خوشحالی به هغه وخت وی

پس له حمد درود وایم پراچھت مجتبیٰ
شفاعت د توله امت به کوی خولک
به سجده کی دامت غم به کی خشوک
پس له خدایه غیرت مند سړي دی خولک
د یَا اَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَیْهِ اِنْعَام د چا
محبت د هغه چا سره کړه وروږه
د عینک د خوشحالی وخت به هغوی
لن ټینگه د احمد به عبید نسى

چی سید المرسلین دی او محمد مصطفیٰ
هغه خولک چی دی محمود مرتضیٰ
هغه خولک چی دی حامد مقتدی
هغه خولک چی د نبیانودى پدشوا
هغه خولک دی چی اول دی په ویلو د بلی
چی په سخت حالت کی ستاوی راه نما
چی قبول سی په دربار کبی د پدشوا
چی یوه دیوال تی مخ وبل تی شا

پس له حمد له صلوته دارنگ وایم زه و تاته
چی طلب علم فرض دی لازم سوی که فرض دی

پوه سب پی پر زړه ښیې ښه قدر علم او زده کړه فرض ښه ده چی دی د پخوانو روپه کولو مکلف دی یا اجالا که
اجالا عقائد چی به آمنت بالله ته کښن ذکر سوی دی لا با تفصیلا که ادا داسه علم اوده لاندی علم او ښی
سوی ته احکام د زکوة صدقه نظر اضحیه د احکامو زده کړه اوده زنگ د ج د احکامو علم چی پر ښی باند زده
کړه د احکامو د حیض او نفاس هم فرض ښه ده ناسته د زده کړه اده علم ښه دانه ده
چی زړه ښی خواه غواړه د نفیس شریفی کتابونه وایي بلکه د خوی خي د علمو هم زده کړه د دغو شیانو کافي ده
نکات بعضو اطفال به خپلو ساهو کښ ښه تصحیح یانه وی چی خلک پر زړه اوده د مقبولیت په عواید
کښ پداسی ادا داسه ښل لاندی ویره احکام نه بیانوی او د شریک چی علوم و د دغو احکامو ته
= سخت ضرورت دی والی الله العالی = ښه

د نور الايضاح د پښتو شرح ضرورت خو ووا

پوه سکه: چی نور الايضاح په فقه حنفی کښی یو معتبر او د اعتماد وړ کتاب دی. او پر صحیح
احکامو د فقه شریفی مشتمل دی «اوپه عین حال کښی دیر مغلق او سخت کتاب دی.
مناسفا ندر اکتاب جلیل الشانه ویر و مبتدی بلکه کچنی هلکا نوته ویل کښی یعنی
تر شروط الصلوٰه او قدوری وروسته د اکتاب ودرس ته داخلیری» او ددی سره سره چی
چی لوستونکی به کوچنیان دی «ښوونکی به هر هغه طالبان یا امامان دې» چی هغه د
فقهی حنفی د مسائلو غږ ښی ناخبره وی»

نور فوق الذکر حاله سره به د غره لکان ددی کتاب غږ څه فائده واخلی؟ او څه فقه به زده کړی!
متل «روڼد مې وړاند لا تشه لار وښی» نومر له دی کبله و دی عاصی ته تحری
مطالبی او شفاهی مطالبی د طالبانو د خوا غږ وړاندی سوی چی پر نور الايضاح د
قدوری په شکل اوده ول «چی تابه پښتو شرح پری کړیده هم هغه سی ترجمه او شرح پر وکړ.
چی د مشکل د تعلیم او تعلم د نور الايضاح د مابین ولاړ سی. عاصی چی د دوی په
دی مطالبه کښی غور وکړی بيله کتیک «می بله چاره ونه لیدله» اول ددی سببه چی
په حدیث صحیح نبوی کښی راغلی دی. که چا د مستحقو کسانو غږ علم منع او پټ کړی پر وځ
د قیامت بی د اور ملون په خوله کښی ورواچول سی. دوهم سبب داری چر د اخو دین
خدمت اوده ثواب کار دی.

دریمه وجه د اده «چی امکان لری بلکه غالبه ده چی هغه خولک چی ددی شرحی غږ فائده واخلی
وما عاصی نه به د عا وکړی اوده عاصی به سبب د مغفرت وگرځی. ظلم د دلیل داری» چی
د خپلو پښتنو وروڼو او خوندو په خپل مورنی تبه به خدمت د دین وگرځی. حق
محض کم تر یا ښه چی پښتو خط یه زده وی د فقهی حنفی پر تولو احکامو بی علم راسی»
اوه در بندری غږ به په امان سی «و من الله التوفیق

مُصَنَّف دَنُورُ الْإِيضَاحِ خَوْك دَي

حضرت المولى أبو الحسن المولوى عبد الحى الكهنوى در طرب الاماثل بترجمه
 ۱۱۴۰ قاجال، په ۱۲۸۰ کنى داسى وای: الشيخ حسن بن عمار بن على ابو الاخلاص
 المصري الشرنبلالى الفقيه الحنفى "دئ"، دئ وای چه دغرشخ دلور و فقهاوو او
 فاضلا نوخند دخیل نهانی وو. او په فقه حنفی کی به تر تلو متاخرینو بینه ملکه اوقوت
 یر دلور دئ. او په قواعد و فقه بینه خبر شخص وو. اوده په کشتوالی سبقان پر شیخ
 محمد الحموی، او پر شیخ عبد الرحمن المیرى وایلی دی. او په لوی والی په تولد فقه
 د شیخ عبد الله النجری و او علامه محمد المجتبی غزوه کړه کړیده. او دیر علماء
 بیاد شیخ شرنبلالی شاگردان دی چی ناموری کسان په دغردی "
 العلامة محمد العجی و الشیر محمد النجری و الشیخ شایه شاگردان دی چی ناموری کسان
 دی او همدارنگه (لؤلؤ السمیع النابلسی و غیره سؤلاء من الفقهاء و الشرنبلالی رسائل
 کثیره نافعه و تصنیفات جلیله " او لوی کتاب دده حاشیه ده پر درر و غره " د ملاحضه
 اودی په ۱۲۹۰ کله وفات سوی دی. او عمریه تقریباً ۷۵ کاله وو.
 او تصنیفا نوخند د شرنبلالی یومتن متین دی په فقه کنبی چی دنور الايضاح په نامه
 شهرت لری. او د امتن تر باب العکاف پوری دئ. او بیاده پردغره خیل کتاب دوی شرحی
 کړی دی. یوه غته شرحه او بله کشتی " اوده د مختصری شرحی چی مراقی الفلاح په نوم دئ
 داسی لیکلی دی " چی شروع دغی مختصری شرحی په اخیر کنبی د جمادی الاخیر یعنی وروستی
 خور او ختمیه په اول و د خوکى درجبه میاشتی و سؤ. چی تخمیناً یوه میاشت کیری. او
 د کتاب اوس موجود دی او یو مجلد کیری دی " چی ناخیال دی چی په شپږ میاشتی کی یی
 کاتب نوشته هم نه وکړی. او د شرحه په ۱۵۴۰ کله سوی ده. او هغه کوئی شرحه چی
 املای الفتاوی په نوم دی په ۱۲۵۰ کله په مابین کی در بیع الاول یعنی نومری خور، او د
 سوده ختمیه اخیر رجب میاشتی د دغه کال انجام سو.

مکته القراءات والتجوید کوئته

اوده وایلی دی چی نه ما اراده سوه چی عبادات خمسہ پوره کړه په زیاتوالی د زکوٰۃ اوجح مختصراً
 فَقُلْتُ كِتَابُ الزَّكَاةِ آه

درر وایش وای: چی بیامولوی عبد الحی د شیخ شرنبلالی درسائلو او تصنیفا تو ذکر مفضلاً
 کړی چی دلته ضرورت ورته نسته. در او ویکان د مصنف دنور الايضاح "
 وَلَيْسَ عَلَى اللَّهِ بِمُتَنَكِرٍ أَنْ يَجْمَعَ الْعَالَمُ فِي عَالِمٍ
 همت بلند دارد که زرخند او غلچ: با شد بقدر مهت تواعتبار تو: مرزا غالب
 د اباران چی پرهمه ووچکو ووری: مشرفیه کی د اذات کیمیا ولی غیر الزکر

د فقه حنفی مأخذحه شی دئ!

پوه سکه: چی مبني د فقه حنفی آیات قرآنیه دی چی تعداد د احکامی آیاتویه نه ته
 رسیدی کتر فی التفسیر (الاحمدیه) " او بل مأخذیه احادیث نبویه مدی او اجماع دی
 او قیاسات صحیح په مذهب حنفی کنبی لویه برخه لری. او دپه تولو کتابو کنبی د فقهی
 حنفی یوه معلومه خبره ده " پوه سکه " چی فقه حنفی په اکثر احادیثو شریفه و و
 کنبی پر روایت د عبد الله بن مسعود مبني ده. او ناموری یو صحابی جلیل القدر حافظ
 الحديث وو او په عین حال کنبی ستر مجتهد هم وو، د تاریخ پانری دده د منا قبول کی
 دی " چی تفصیلاً بیان په په دی مختصر و اوراقو کنبی نه خا ییری.
 او د افتدده د غز علقمه د روایت کړی ده " او د هغه غز ابراهیم النخعی روایت
 کوی او د هغه غز حماد روایت کړی دی او د حماد غز امام الامة ابوحنیفه د روایت کوی
 او د هغه غز قاضی ابویوسف او محمد او نور و په زرو شاگردانو روایت کړیده ثم وثقه الی یومنا
 عبیر الله بن مسعود د ساینقینو مسلمانانو نوخند دی حتی تر حضرت عمر د غه مسلمان
 سونی دی او د بدر سینو غز هم دی " امام نووی په تقریب کنبی وای چی مسروق غز روایت
 دی چی هغه ویکله چی علم د صحابه وو شپږو کسانو و پای ته رسیدی.

مکته القراءات والتجوید کوئته

عمر بن علی بن ابی طالب زید بن ابوالدرداء علیه السلام عبد الله بن مسعود رضی الله عنه

دلفس علم فقه فضیلت شری

پوه سکه: چی خدای جل شانہ په قرآن کریم کی داسی وائی: «وَمَنْ يُؤْتِ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا» که چاته ورکړه سی حکمت نومنه ته ورکړه سولوی خیر» ویکه مفسرین حضرت د حکمت تفسیر په علم الفروع چی فقه ده کړیده» اوداد فقه لوی شرف دی، وایضا داسی راغلی دی: «فَقِيهٌ وَاحِدٌ مُتَوَرِّعٌ أَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ» یعنی یوفقیه یعنی عالم د فقه چی پرهیز کاره وی سخت دی پر شیطان تر زربادت کونکی یعنی چی فقهاء نه وی» امام محمد بن الحسن الشیبانی داسی وائی: «

تَفَقَّهَ فَإِنَّ الْفَقْهَ أَفْضَلُ قَائِدٍ إِلَى السَّيْرِ وَالْقَوَى وَأَعْدَلُ قَاصِدٍ فَقَدْ حَاصِلَهُ كَرِهَ وَلِيَّ فِقْهٍ بَهْتَر قَائِدٌ دِي: وینو کار و ته او پرهیز کاری ته اوسنه عالم راغزیدي وَكُنْ كُلَّ يَوْمٍ مُسْتَفِيدًا زِيَادَةً: مِنْ الْفَقْهِ وَاسْبِغْ فِي بَحْوَ الْفَوَائِدِ اوسنه هر ورځ اخستونکی د زیاتوب: د علم فقه او فواید و په پریاو کینی د فواید یعنی علم فقه د فواید و فَوَانْ فَمَقِيهَا وَاحِدًا مُتَوَرِّعًا: أَشَدُّ عَلَى الشَّيْطَانِ مِنْ أَلْفِ عَابِدٍ. ولي د فقهی یو عالم چی پرهیز کاره وی: سخت دی پر شیطان باندی تر زرو عبادت کونکو

کرانو ورونرو او خونندو

که زود فقهی شریفی فضائل او فواید اوسنی کړی په تفصیل سره وڅیړم یو لوی دفتر به ځنډی جوړسی» نوښه داده چی پردغه جزوی بیان په بس کړم: گفته اند شت نمونه خروار-

حضرت الامام اعظم ابو حنیفه شریک شخصیت دی

پوه سکه: چی حضرت الامام سراج الامت دی» او په اجتهاد کی امام الاثمه دی» او په تقوی او په پرهیز کاری د خدای د قدرت علامه دی» اود تا بعینو غنچه پر صحیح روایت دی.

مکتبه القراءات والتجويد کوئته

اصل نوم دده نعمان د پلار نوم په ثابت دی ابو حنیفه» دده کنیت دی: «سَبَبُ دَا ابُو حَنِيفَةَ زَكْنِيْتُ»

سبب په دادی چی حنیفه د عراقیانو په ژبه مشوانی ته وائی. خطیب بغدادی په تاریخ بغداد کینی وائی چی د حضرت الامام په درس گاه کی به ۳۰۰۰ څلور سوه مشوانی وقفی پرتی وی همیشه» چی شاگردانو یی دده مبارکه غنچه اوریدلی مسألې په نوشته کولی وویل غیر ذلک فی وجه الکینه.

خطیب بغدادی په تاریخ بغداد کی د یحیی بن نصر غنچه روایت کړی دی چی حضرت الامام دروژی په میاشت کی شپيته ختم د قرآن کریم کوله، اوداسی روایت په هم کړی دی چی حضرت الامام په هغه خونه کینی چی دی په کینی وفات سو او یازره واره په د قرآن کریم ختم کړی وو»

او خطیب مذکور د یحیی بن نصر غنچه روایت کوی چی هغه بیا وائی چی ما د اسد بن عمرو غنچه اوریدلی دی چی حضرت الامام د ماخستن په اوداسه د سحر لمونځ غلوښت کاله کړی دی. «وَأَنَّ هُوَ قَدْ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كُلَّهُ فِي رَكْعَةٍ وَاحِدَةٍ» درویش وائی: چی دغه غلوښت وکولو د ماخستن لمونځ کول» مخالفینو د حضرت الامام تر قسم قسم تنقید لاندی نیولی ده» بلکه دوی وائی چی داسی کار عاده هیڅ امکان نه لری. سره ددی دغه موضوع درمختار او نور و کتابو د توارنجو ذکر کړی ده. عاصی درویشی د تنقید و بیان اود هغوپه زړه پوری جواب په شرح کینی د ابوالمنشی چی پښتو ژبه عاصی جوړه کړی ده، اوم دا وین په خلكو او طالبانو کینی ښه شهرت او مقبولیت لری ذکر کړی ده هغی شرحی ته رجوع وکړی.

علاوه تردی درویش په هغه شرحه کی د امام اعظم نسب او مناقب او نور سواغ عمری په حواله د تاریخ د کتابو په ډیر تفصیل سره بیان کړی» نولازمه ده چی حنیفیان او د حضرت الامام پرمذهب عاشقان په هغه ناموړی شهره کینی د حضرت الامام په تاریخ او مناقب و خپل زړونه روښانه کړی» او حضرت الامام هه واره حج ته تللی دی. او یوه شپه په یوه خونه کینی کعبی شریفی په دوه رکعت کی قوله قرآن مبارک ختم کړی دی.

مکتبه القراءات والتجويد کوئته

او علامه حافظ النجم الغيطي "وأي جي حضرت الامام" وويل جي مارب العزت ۹۹ وارہ پر خوب وليدی نوزما پہ زبرہ کی داسودا پیداسوہ کہ چیری دی خدای جل شانہ پہ خوکیں لایا ولیدی توبہ پوینتنہ خندی کوی چه پہ غمشی خلک ستاد عذابہ غمخه خلاصین ی پہ ورخ دقیامت " هغه وویچہ تسلیم وارچی پہ خوب ولیدی هغه عرضی ورته ورنندی کی رَبِّ الْعَزَّةِ وَفَرَايِلْ جِي هَرْخَوَكْ جِي سَحَارِ اوما بَنَام دَغَه تَسْبِيحِ هَمِيْشَه وَاي زَمَادِ عَذَابِ غَمَخَه بِرَغَاتِ وَمَوِي تَسْبِيحِ دَادَه

سُبْحَانَ الْأَبَدِيِّ الْأَبَدِ. سُبْحَانَ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ. سُبْحَانَ الْفَرْدِ الصَّمَدِ، سُبْحَانَ رَافِعِ السَّمَاءِ بِعِزِّ عَمَدٍ. سُبْحَانَ مَنْ بَسَطَ الْأَرْضَ عَلَى مَاءٍ جَمَدٍ. سُبْحَانَ مَنْ خَلَقَ الْخَلْقَ فَأَخْصَاهُمْ عَدَدٌ. سُبْحَانَ مَنْ قَسَمَ الرِّزْقَ فَلَمْ يَنْسَ أَحَدٌ. سُبْحَانَ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا. سُبْحَانَ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ. وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ. کذا فی ہاشم الدر المختار

اولہ خبرہ دادہ چی خطیب بغدادی سرم ردی چی دلویو دُسنمانو اوطن ویونکو غمخہ دحضرت الامام دی لکہ چی تاریخ بغداد ددغہ شاہد دی "وای چی ماد ای چی حافی غمخہ واوریدہ هغه وای چی ما دابوحنیفہ غمخہ واوریدہ چی ما یوشپہ خوب ولیدی او دیر بہ وارخطا کرہ" هغه داچی ما قبر آحضرت صلی اللہ علیہ وسلم سرم شکی "نوزہ بصریہ و زغلم هلته مایوسری امرکری چی تہ زما د خوب تعبیر دریس المعبرین سیرین سیرین غمخہ وپوینتنہ اوامہ ورنبیہ هغه سری دابن سیرین غمخہ ناموری خوب پوینتنہ وکرہ هغه ورته وویلہ چی دا خوب لیدونکی ہر خوک چی دی تعبیرد خوب یردادی چی دغہ سری بہ اخبار او احادیث او شریعت دنی علیہ السلام پہ خلکو کبی نشرکوی عبد اللہ بن المبارک چی مسلم محدث دی. اوامام بخاری ہم ددہ احادیث پہ خپل کتاب کبی راوری دی. او حضرت الامام غلص شاگرد دی "هغه پہ مدح کی دحضرت الامام داسی وای؟

اللهم اغفر لمؤلفه ولکاتبه ولنشره
نشر: مکتبہ القراءت والتجوید کوئٹہ

مکتبہ القراءت والتجوید کوئٹہ

لَقَدْ زَانَ الْبَلَادَ وَمَنْ عَلَيْهَا : إِمَامُ السُّلَيْمِ أَبُو حَنِيفَةَ
بِأَحْكَامِهِ وَأَشَارَ وَفَّقَهُ : كَايَاتِ الرَّبُّورَعْلَى الْحَنِيفِ
فَكَمَا بِالْمَشْرِقَيْنِ لَهُ نُظَيْرُ : وَلَا بِالْمَغْرِبَيْنِ وَلَا بِكُوفَةِ
يَبِيتُ مَشْتَرًا سَهْرَ اللَّيَالِي : وَصَامَ نَهَارَهُ ثُمَّ خَيْفَهُ
فَنْ كَأَبِي حَنِيفَةَ فِي عِلَالِهِ : إِمَامُ الْخَلِيقَةِ وَالْخَلِيفَةِ
رَأَيْتُ الْعَائِبِينَ لَهُ سَفَامًا : خِلَافَ الْحَقِّ مَعَ حُجِّ ضَعِيفَةٍ
وَكَيْفَ يَجِلُ أَنْ يُوْذِيَ فَقِيهًا : لَهُ فِي الْأَرْضِ أَشَارُ شَرِيفَةٍ
فَقَالَ ابْنُ آدِرِيسَ مَقَالًا : صَحِيحَ النُّقْلِ فِي حُكْمِ لَطِيفَةٍ
بِأَنَّ النَّاسَ فِي فَقْهِ عِيَالٍ : عَلَى فَقْهِ الْإِمَامِ أَبِي حَنِيفَةَ
فَلَعَنَهُ رَبِّي أَعْدَادَ رَمِلٍ : عَلَى مَنْ رَدَّ قَوْلَ أَبِي حَنِيفَةَ

پوہ سہ : چی مراد د عبد اللہ بن مبارک "د ابن ادريس امام المذهب حضرت الامام محمد ابن ادريس الشافعي دى. او عبد الله ابن المبارك مراد دارى چی لعنت دی خدای پر هغه جاوی چی دحضرت الامام مذهب عناداً او تعصباً اوجہلاً ردہ وی. لکہ وها بیان او پہ نامہ مؤحدین" اوسلفیان" پہ موجودہ عصر کبئی نہ هغه کسان چی داجتهاد دلاری دامام اعظم مذهب ردہ وی.

مکرانواور یونکو داو و مشت نوز خروار بیان د مناقب د حضرت امام الائمه سراج الامت ابوحنیفہ "کہ پہ پینتو ژبہ تفصیل غواری نو شرح دعاوی پر ابوالمنشی مطالع کرہ اوکہ پہ عربی ژبہ تفصیل غواری بیانو الان تصلیر الامم الامم المصلر" تر پایہ مطالعہ کرہ چی نرودی رفیان سی" وما علینا الا البلاغ.

بہانہ فائدہ اوضروری خبرتیا

پوہ سہ : چی مسئلہ دفعہ جنینی پردی قسمہ دی را لہجہ ولی چی ظاہر الروایہ بہ ہمہ بولی هغه هغه مسئلہ دی چی د اصحاب المذهب ابوحنیفہ "او ابو یوسف" او محمد" چی

مکتبہ القراءت والتجوید کوئٹہ

د علماء ثلثة په نامه دفعه يې په کتابو کې يادېږي، "نخه يه روايت ثابت وي" او دغه مسئلې د ظاهر الروايه او اصول دئ.

په دغو کتابو کې ذکر کېږي چې ټوله په تصنيف د امام محمد دى يعنى **المجامع الكبير** و **المجامع الصغير** و **الترغيب والترهيب** و **المبسوط** و **السير الكبير** و **السير الصغير** چونکه د دغو کتابو مسئلې حضرت الامام محمد په روايت د معتمد و راوړي نو نخه ثابتې دى "نويه کله ظاهر الروايه بولي: په يوه تاريخ کې داسې راغلى دى "چې يوه ورځ امام محمد د يوه سره نخه بل سره ته کړه کيدى نو اټوله خپل کتابونه که د ظاهر الروايه او که نور، پرې واوره يه بار کېږي وه، د يوه مسلمان په دکان کې يو يهودى ناست ؤ و د اېر اوښ بار کتابونه چې يهودى وليدله نو د مسلمان نخه پوښتنه وکړه چې دا غومره دي کتابونه دي او دا چا جوړ کړي او تصنيف کړى دى؟

مسلمان ورته وويل چې دا ټوله تصنيفونه د محمد بن الحسن الشيباني چې يهودى هم پېژندى نو يهودى وويل "هنا محرکم الاصغر فبال محرم الکبير" **أشهد ان لا اله الا الله واشهد ان محمدا عبده ورسوله**

اول وليم نوادر المسائل دى: اود او هغو مسئلو ته وايي چې داسمه شلته و نخه مروي، لکن په مذکور کتابو کې نه وي بلکه ياد امام محمد په نور و کتابو کې وي "که" هارونيانا کسانيتا، جېانيتا، روقيتا، چونکه د دغو کتابو د مسائلو روايت د حضرت امام محمد نخه اسانيدو معتبره و ورسې نه دى ثابتې سوي بلکه دهغه نور و کتابو د مسئلو نو دى کبله غير ظاهر الروايه مسئلې بولي اود غه کتابونه هم کتب غير ظاهر الروايه بولي او ياد غير نخه د امام محمد مروي وي بلکه "کتاب المخرجات د حسن بن زمار د"

اول وليم کتب الامالي، د حضرت امام ابو يوسف پوه سکه: چې امالي جمع د املاء ده، املاء داسې چې غروخت به مدرس و درس ته کښېښي او شاگردان به پرې اټول سول د هر طالب سره ب خپل کاغذ، او قلم او مشواني وه نو استاد چې به تقرير کاوه شاگردانوبه سم داسې سر ته کاوه، بيا به يه هغه تقارير د استاد سر جمع کړه نومر د املاء به يه پر کښېښو.

اود پرو هغو کتابونه امالي ويله. اود اکا رپه پخواني زمانو کې عادت د محدثانو، اود فقهاوو او د اهل عربيت ټولو وو.

ول په هغو زمانو کې شوق او ذوق د علم ډير و و په کرار کرار د علم شوق لږ دى نو د اکا ر بېخي دين ولاړى. هه وهکذا يذهب الزمان على العبر: ويغنى العلم ويدرس الاثر د سنه ۱۳ هجري قمرى په پښتنو طالبانو کې بېخي د علم د تحصيل پر وجه اتم او اکل ياندى شوق د ما بين نخه تللى دى حتى تر سنه ۱۳ هجري

شکایت

قمرى په هر کال کې يې په زرو طالبان لنگوټي تړي او شهادت نامې تر لاسه کوي او مولوى صاحب په بولي. لکن د مولويان د هدايت، النخوا و كافيه يا ايساغوجي او نور لا يضا ح پر درس قدرت نه لري، اوجاه طلب مدرسان څرنگه چې طالب وغواړي چې ماته سند را کړه لنگوټه راوړه هغه مدرس ورته وايي ډير اعلى. والى الله المشتكى من صنع هؤلاء العلماء والطلبة.

مقدمه جلیله نافعته

پوه سکه: چې دين سماوى او مذهب اسلامى، او شرع نبوى. دوه جانبې يعنى دواړه لري، چې د دواړو زده کړه ضرورى ده، او بيا پر هغه باندې عمل واجب دى.

اوله جنبه د عقائد و ده: عقیده معنی د نړۍ يقين کول پر يوه مخ پر باندې. لکه زموږ يقين چې اسمان پورته او مخکېه کښته ده، عقائد د اسلام د مثال په ډول يقين کول چې خداى سته او يودى، اوقیامت حق دى، رسول عليه السلام د خداى جمل نبي برحق دى اود دغه قسمه نخه نور عقائد.

واوړه: چې د عقائدو سمول پر هر مؤمن نر او ښځې فرض عين دى. او چه عقائد په صحيح نړوى لمونځ روژه وغيره په ښه نړوى: اود عقائدو زده کړه دوه قسمه ده يو تفصيلي زده کړه يعنى د هر عقيدې حلا جلا زده کړه دا تفصيلي زده کړه د عقائدو د کتابو پر ويلوس کيږي. پخوا خو عوامو ته دا عذر و و چې کتابونه د عقائدو د عربي دى

اومون په عربي نه پوهيږو. اوس اوس، په توفيق د خدای دا عذر قطع سو، ولي چي عا
د عقائدو دوه کتابه يعني نور ظلم او ابله گتته په مورتي ژبه په پښتو کړه او
بڼه آسانو الفاظوي ترجمه وکړه او فراني شرحي پروکړي، اوس نو صرف چي د پښتو
خط ويلي سي، په دغو دوو کتابو کښي خپل عقائد زده کولای سي (د سترگه لار)
تعالی، اوبله اجمالی زده کړي په ده چي د هغه د پاره د امنت بالله زده کړه سره د تر چي
کافي اوبس ده. د امنت بالله ترجمه واوره!

اَمَنْتُ بِاللّٰهِ زما يقين دی پر خدای يعني چي خدای سته او يودی شريك نه لري
د دی عقيدي مخه مخالف خودی کافران دی (۱) د هر يان چي د هغو عقيده داده چي
هيڅ خدای سته او عالم لرم خالق سته عالم په خپله پيدادی، داده روسانو او
کيونسټانومذهب دی. (۲) خدای خوسته لکن په ذات کی شريك لري يعني دوه
خدایان په. چي د دوی په عقيده يو خدای فائده مند شيان پيداکوي، لکه انسانان
پسونه، آسان، وغيره او فائده مندی ميوي پيداکوي لکه، انگور، انار، سيب، وغيره
اودی خدای ته دوی يزدان وائی. اوبل خدای ضرر مند شيان پيداکوي لکه مار، لهر، لندڼ
وغيره. اويان هري نباتات، اودی خدای ته دوی آهر من يا شيطان وائی د امد هب آتش
فرستانودی (۳) دله خدای واحد بولی په ذات کی يعني شريك نه ورته وائی په ذات
کی اما په عبادت کو نو کښي شريك ورته وائی يعني د بتا نوع عبادت هم حق بولی چي دي
د لي مشرکان وائی. او په اصطلاح د پښتنويه هندوان بولی.

وَمَلَايَكَتِه اوزما ايمان دی پر ملکود خدای چي ملکي د خدای مخلوق
دی نورې د خدای نه دی لکه مشرکان وائی، اود املکی د گنهو مخه معصوم مخلوق دی نه
داسی دی لکه انسانان نوران او نه داسی دی لکه د انسانانو بڼي.

فَاعْلَمْ ملکي د خدای يو عظيم مخلوق دی بعض په آسمانو کی دی، او بعض
په محکمه کښي دی، او بعض پر جنتونو مقری دی او بعض پر دوزخو،

او بعضي د انسانانو د خيراو شر پر ليکلو، اوتور نور نظام درې جل و علا.

عامی وائی چي د ملکود در والی انداز د دی حدیث نبوی مخه معلوم يږي چي خدای
پاک پر برابر د کښي شريفي په آسمانو کښي يوه خونه جوړ کړي چي لوی والی په خدای
ته معلوم دی، اودا خونه د آسمانو د پيداکولو سره سمه پيداسوی ده، اولي خوني ته بيت
العترة وائی، اوودی خوني ته دريارت او عبادت د پاره اوزيا زده ملکي په اجازه درې
جل و علا هر ورځ ورځ، نو هغه ملکوته چي اوله ورځ ورځی بيا تر اوسه بلکه
تر قيامت نوبت نه دی رسيدلی. نو انداز د دي والی تاسی ورته وکړي.

وَكُتِبَ اوزما ايمان دی پر ټولو آسماني کتابو چي د خدای د خوا پر مختلفو
نبیانو نازل سوی او هغوته ورکړه سوی وه يعني زموږ ايمان دی چي دا ټوله کتابونه
د خدای د خوا غږ نازل سوی دی د پاره د هدايت د انسانانو که غم هم عمل زموږ مسلمانانو
پر قرآن کریم محصور دی. حدیث نبوی، ټوله کتابونه د خدای يو سل او څلور دی.
وَرُسُلُهُم اوزما ايمان دی پر ټولو رسولانو يعني انبياء عليهم السلام باندی
که غم علماء در رسول او د نبی فرق سره کوي، چي رسول هغه دی چي نوی شريعت
ورسروي، چي رسال دی او نبی عام دی که نوی شريعت ورسروي او که په مخني شريعت
سره عمل کوي لکه انبياء د بنی اسرائيلو عليهم السلام، لکن د رسول په منځه مني دي،
فَكَابِتْ د انبياء عليهم السلام په عدد گڼنې مختلف حدیثونه راغلي دي، نو په
داده چي خاص عدد دی نه معلوموي، بلکه لکه زموږ پښتانه چي وائی يو لک تحليل وښت
نور زیات وگم پيغمبران منم، معنی دا چي يانريات تر دغه عدد اويا کم تر هغه انبياء
عليهم السلام منم. وَالْقَدَرِ خَيْرُهُ وَشَرُّهُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى
او ټوله تقدير او اندازه او پيداکول که د خير وی او که د شرو وی د خدای جل شانده دخوا
يه بولم او عقيده پر لرم، پوه سه، چي ضمير د خير و شير، اجمع و قدرت ده دی.
سوال: قدر او تقدير خود خدای صفت دی اوصفات د خدای ټوله خير دی، نو په
قدر کښي شرکه هائيری!

جواب: خیر والی دقدر اوشر والی دقدر په اعتبار د مقدور دی. یعنی کاهی مقدور
خیر وی لکه لونځ روژه، حج وغیره. او کاهی مقدور شر وی لکه زنا، لواطت، شراب خوری
وَالْبُعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ اوزما ایمان دی چی پس له مرگه ژوند سته یعنی
وینځ د قیامت چی په هغه ژوند کچه مسلمانانوته او کافرانوته د ژوند د اعمالو جزا
جنت یا دوزخ ورکول کیږی، هندوان الخرت نه منی او حکماء عالمه قدیم بولی ولا
چی د ادنیانه ختمیږی نو آخرت نسته.

پوه سکه: چی د عقائد و فاسد والی به یا مفسد و کنړته وی لکه چی تیره سوه. اویا به
مفسد و بدعت او هواته وی لکه عقائد معتزله و وکرامیه و شیعه و و انور
قال النبي صَلَّى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: سَتَفْرُقُ أُمَّتِي عَلَى ثَلَاثٍ وَ سَبْعِينَ فَرَقَةً كُلُّهُمْ فِي الْأَ
لَا النَّاجِيَةِ. ترجمه: ژر دی چی زما امت به پر درو اویا و د لو ویشل سی چی ټول
بی په دوزخ کی وی مگر ناجیه، یعنی اهل السنة و الجماعة، دله، عذر " ددی ټولود
مذهبی بیان دله نه خائیه کی تفصیل غواری " کتاب الملل و النحل " د محمد بن عبد الله
الشهرستانی مطالعه کړه چی په دوو جلدو کښی دی. " وَمِنْ الشَّيْءِ التَّوْفِيقِ "

دوهمه جنبه د عملیاتو دوه: چی ورته فروع وائی: ددی جنبی دپاره علم فقه مجتهد
وضع کړی ده، د علم فقه مختلف اصطلاحی دی چی په تنقیح او توضیح او تلویح کمنه
بیان موجود دی. دمبتدی دپاره دله دغه قدر کافی ده چی علم فقه د اعمالو څخه د مکلف
بحث کوی پوه سکه: چی د اعمالو زده کړه په هغه قدر چی مکلف په متلی وی فرض نه ده
مثلاً لونځ، روژه، چی پر ټولو مسلمانانو تر اویځو فرض دی زده کړه یه سره د شرطو
او ارکانو پر ټولو فرض عین ده. اود زکوة او حج مثلاً د احکامو زده کړه پر اغنیا و وفترا
اود نه رنګه د تجارت د حلال او حرام زده کړه پر تجارتو فرض ده. لکن زده کړه عامه
ده کی په کتابو کښی زده کوی او کی د ملایانو څخه د پښتنو زده کوی، او پر ملایانو
لازمه ده چی عواموته د اوداسه لمانځه، روزی، یعنی د فرائضو څخه ووا حکام شرطونه
واجبات ستنونه، مستحبات په مفصل توګه په وار وار ورته بیان کړی.

لکن افسوس چه واعظان ملایان د مساجدو هغه شلیان و خلکو ته بیا نوی چی د دوی
په هینځ درد نه خوری.

اوپه دوی ورته ضرورت لری هر هغو احکاموته د هغو څخه یه خوله پته نیولی وی
مثلاً د یوسف علیه السلام قصه که غره هم صحیح اوقرائی ده. لکن هغه پاته چی د هغو اوس
اولونځ او روژه نه وی زده څخه فائده ورته کوی. پوه سکه: چی د فرضی کار په نه کولو
سره سړی فاسق بلل کیږی لکه چی یو سړی لونځ نه کوی او روژه خوری وغیره اودغه
رنګه د حرام کار په کولو سره لکه زنا، لواطت، وغیره سړی فاسق کنړل کیږی.
توبه کښل پر لازمه، اما کافر نه دی په مذهب کی د اهل سنتو: حق که بی توبی مړی
ایدی دوزخ ودرلر نسته، او که چیری دغه تارک د فرضیو یا عمل حرمود هغو فرضیت
څخه یاد حرمت څخه منکرو و بیانو کافر دی بالاتفاق. او خوارج وائی که چیری مرکب
د کبارو ووهنه کافر دی، که بیله توبی مړی یه ابدی دوزخ دی.

او معتزله وائی نه منی دی اونه کافر مگر چای یه ابدی دوزخ دی چی بی له توبی مړی
ددی بحث تحقیق په شرح کښی د ابو المنتهی وگوری چی عاصی تصنیف کړی ده. داوه هغه
لنډه مقدمه د شرح د نور الایضاح چی هم دغونه قدر دمبتدیانو د حال سره برابره.

هر د اوس درویش محمد عبید الله الحنیفی السنی " السیما نخیلی الایوبی الافغان
الکند هاری د نور الایضاح په پښتو شرحه شروع کوی " وَمَا التَّوْفِيقُ إِلَّا مِنْ اللَّهِ
اللَّهُمَّ وَفَقْنِي لاختتام هذ الشرح کما وفقتنی لشروعها بالخير والعافیه
والصحة والله على كل شئ قدير " واجعله لوجهك الكريم

وَالْهَمْنِي الصَّوَابَ فِي كُلِّ يَابِ الْحَمْدُ لِلَّهِ أَوَّلًا وَآخِرًا

وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِهِ أَيْدًا وَسِرْمًا

وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ وَغَدَا وَبَعْدَ ذَلِكَ أَبَدًا

قَالَ الْمُصَنِّفُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

شروع کوم دیار تبارک په نامه د خدای جی دیر احسان کونکی په دنیا کښی مسلمانانو سر اود کافرانوسره په روزی اورزق ورکولو سره وغیره. اود پر مهربانه دی په آخرت کښی پر مسلمانانو: سعدی شیرازی ته ای کښی که از خزان غیب: بگرو ترسا و طیفه خور داری دوشان را کجاکښی محرم: تو که بارشمنان نظر داری.

پوښتنه: غرسبب دی چی ټوله مصنفین حضرات دخپلو کنا بوبه اول کښی بسم الله ولای جواب: اول موافقت د قرآن کریم سره کوی چی دهنه په شروع کی بسم الله وجود لری دوهیم: متأخرین علماء پخپلو سلفو صالحینو بښی اقتداء کوی چی د سلفو هم داغه عادت وه اول هر کس دایچی امام نووی په شرح کی د مسلم داسی روایت کوی چی حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم داسی فرمائی دی: کُلُّ امْرِئٍ ذِي بَالٍ لَمْ يُبْدَأْ فِيهِ بِاسْمِ اللَّهِ فَهُوَ ابْتَرُ، معنی دایچی هر کار چی د شرف و بختی شروع ونه کړه سی په هغه کار کی په نامه د خدای هغه کار به بی برکته وی.

د بسم احکام د فقهی دلاری دادی

۱ واجب چی فرضیت ته هم شامل دی: په ابتداء کی د ذبیح د حیوان که غم پوره بسم الله الرحمن الرحیم واجب نده بلکه منقول باسم الله الله اکبر طحطاوی مس.

اوپه ابتداء د ویشتلود ښکار: اوپه ابتداء کی د ښکاری سپی یا بایز داستولو وښکاره اوپه ابتداء کښی د فاتحی دهر کت لکن دامذهب ضعیف دی صحیح داده چی سنت دی: درالغالب

۲ سنت: په شروع د اوداسه کی په ابتداء دخورک کی: په ابتداء کی د چنبلو په ابتداء کی د هر امر ذی بال لکه قرائت د قرآن کریم: تدریس: دینی کتابو د مطالعی په شروع کی: اود جماع په وخت کی چی پر تکابښ په نړی خلاص کړی: درالمختار: درولیس

۳ استحباب: په مابین د فاتحی او سورت: وَالنَّاسُ عَنْهَا خَافِلُونَ: درالمختار

۴ اباحت: اباحت په ابتداء کی د ولاړی، ناستی، تگ، وغیره، در:

۵ کراهیت: په های دنیا کی کی لکه مکان، پاخانه، په وخت داستعمال دهر بد لوی شی.

لکه چلم، نسوار، سکریت، بیان، گندنه، هوپه، وغیره. اوپه اول کی د سورتا برأعه: رد، طحاوی

۶ حرمت: په وخت کښی د حرام کار کولو بسم الله ویل حرام دی: لکه زنا، لواطت، شراب، دمغسوب مال خورلوپه وخت کی یا د غلام مال خورلوپه وخت کښی هم حرام دی.

په وخت د جنابت کی که په نیت د قرآن و ویل حرام دی اړکه په قصد د ذکر و بیابونه لری.

مسئله: کسری بسم الله ویل په وخت کی د فعل حرام لکه زنا و ابوالله نوهغسری کافرو. او کی روانه بولله مگروی ویله. نودا معصیت دی. توبه پر هغه لازمه ده.

وتمام هذا المبحث فی الطحطاوی: شرح نورالایضاح: ص ۳۷

د بسم الله په باره کښی بعض په زړه پوری معلومات

د الله لفظ نوم دی د ذات د خدای او عربی لفظ دی. اود اهم مذهب دی د اصل اعظم

ابوحنیفه: اود محمد بن الحسن الشیبانی اولی حضرت محمد بن ادریس الشافعی اود امام الخوین خلیل ابن احمد الفراهیدی

اود ازیری هم واورئ: چی حضرت الامام محمد د حضرت الامام ابوحنیفه: غنه

روایت کړی دی چی الله اسم اعظم شریف دی، اوفقیه ابو جعفر الطحاوی ولای چی د

مذهب د دیو علماء و اود اکثر و صوفیای کرامو هم دی. اوتری لوی ذکر فته: رد مختار

اود ویش باگناه ولای چی مادخپل بعض تجربه والا و استادانو غنه اوریدلی دی: چی و

کامل ددی اسم پاک تنه: یعنی پنځه لکه واره دی: په یوه اعتکاف کی سره دروژی

اود یو شیخ کامل عامل په اجازه: اوروزانه وظیفه یه ۲۳۲ یعنی دوه زره اودری سوه

شپيته واره ده هم په اجازه د شیخ:

تنبیه: داروزانه عددیه ددی غنه معلوم کړی دی. چی دغه مبارک اسم په قرآن کی

په اسم ظاهر او یا ضمیر سره دغونه وارونه ذکر سوی دی: اوکه چاته یو مهم سخت کار چی

شراً جواز لری ورته پلښ سی نوم ما خستن تر لا غنه وروسته دی د اسم مبارک

۲۳ وارہ مخ پر قبلہ ووائی. او بیادی د خدای پاک غنہ خیل د مہم حل و غواری.
اوودی وظیفی تہ دی تر درو شپو پوری دوام ورکری اِنْ شَاءَ اللہُ الْکَرِیْمُ "ہفہ کارلی
خدائی حل کری" او د پورہ لبیب اللہ الرحمن الرحیم وظیفہ روزمرہ ۷۸۷ وارہ دہچی
دایہ حساب د اَبَجْد ذبیب اللہ دئی. الرَّحْمَنُ عربی دی او اسم صفت دی "ولی چی
معنی د صفت در حمت و ریسر ملحوظہ او معنی یہ دادہ چی مہربانہ پد دنیا کی پر کافرانو
او مسلمانانو" د دنیا ئی نعمتو پہ ورکولوسرہ" سعدی

سہ ای کرمی کہ از حشر از غیب گزیر سا وظیفہ خورداری: دستان را کجا کنی محرم: تو را باد شمنان نظر داری.
پوینستہ: پہ بیضاوی او نور و کتابو کی وائی چی در حمان اطلاق پر ماسوی د خدائی
نروادی "اوسرہ ددی چی یوسر شاعر د پستو ژبی چی پہ عبد الرحمن بابا مشہور دئی.
د خپلو غزلو پہ پای کی وائی زو رحمان

بعض ملایان وائی چی عبد الرحمن بابا خو یوشا عرسری و و ناخبرہ د احکامو غنہ نو د ہفہ و
قول تہ اعتبار نستہ "کر جواب غلط دی ولی چی د تاریخ ورق د عبد الرحمن بابا پہ نہ
عالومو د کی دہی بلکہ اصل جواب دادی چی درد مختار پہ جلد مل کی وائی چی خصوص
پہ خدائی لفظ د الرحمن دی یعنی چی الف و لام د تعریف و رسرہ وی. او یوانری رحمان و
غیرتہ د خدائی ویل روادی:

الرحیم: ہمہ خدائی اسم صفت دی او معنی یہ دادہ چی ورکونکی د نعمتو و مؤمنانو تہ
پہ جنت کی "د تصوفو پہ کتابو کینی راغلی دہی چی روزانہ وظیفہ د الرحمن ۱۹۸
سبب د فراخی د رزق دی پہ دنیا کی او وظیفہ د "الرحیم ۲۵۸ سبب د ډیر والی د نعمتو
د آخرت دی "والعلم عند اللہ" پہ حدیث مبارک کی راغلی دی چی آنحضرت صلی اللہ علیہ
وسلم "و فرمایله چی کلّی یا حاجی د قرآن شریف "بسم اللہ الرحمن الرحیم" دہ دی غنہ د احکم
بنکار بری چی مستحبہ دہ چی د تلاوت د قرآن کریم شروع دہی پہ لبیب اللہ سرم یعنی پس
لہ اَعُوْذُ بِاللّٰهِ غنہ

ابن عباس روایت کری دی چی رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم و فیلہ چی کم وخت چی یو معلم

وہلک تہ ووائی چی وواہیہ بسم الرحمن الرحیم ہفہ متعلم ہم لبیب اللہ ووائی خدای پاک
لیکی براءت د نجات دد ورنخ د ہفہ متعلم پر نامہ او د ہفہ مور او پلار او معلم پر نامہ
تفسیر یعقوب چرخ می

پوینستہ: آیاد بسم اللہ الرحمن الرحیم پہ ویلو سرہ کبیرہ کنہونہ ہم جنبل کیری او
کثر تکہ! جواب: کتابونہ د شروح و احادیثو شریفہ و و کینی وائی چی ہر نہیہ عمل یا قول
چی پہ حدیث شریف کی وعدہ د بخشنی د کنہو ورکړوسوی وی "مراد د ہفہ غنہ صغیرہ
کنہونہ دی. او د گناہ کبیری د بخشنی یاد تخفیف امید ستہ.

سوال: د کبیری گناہ بخشنہ پہ خر کبیری جواب: د اخلاصہ د کتہ توبہ سرم ولی
چی پہ حدیث پاک کی راغلی دی "التَّائِبُ مِنَ الذَّنْبِ كَمَنْ لَا ذَنْبَ لَهُ".

تنبیہ: توبہ د خولی کار نہ دی فقط بلکہ توبہ اول پینیمانی د زریہ غواری پہ اخلاص
او آئینہ د پیار تینیل قصد غواری چی بیابہ دغہ گناہ نہ کوم او تیر و سو و گناہو
خدای پاک تہ عذرویل غواری "او ہفہ عمل چی قضا لری لکہ لمونج روژہ وغیرہ د ہفہ پہ
قضاء راوری "او کی د خلکو مالونہ پہ غلابا غصب یا خیانت خورلی وہ یا بہ ہفہ تولہ ادا کوئی
یا بہ د ہفہ غنہ عفوہ غواری.

مسئلہ: حضرت الامام الصائب پہ مذہب کی عفو او حق بخشنہ اجمالہم کافی
دہ مثلاً کہ یوسری دیو جامال پہ غلابا پہ خیانت وغیرہ خورلی وی او دی پوہیری کہ زہ
تفصیلاً ورہ و وایم عفوہ نہ راتہ کوی نوور تہ ووائی چی فلانیہ حق بہ سرہ بخشنو
ہفہ ورہ ووائی چی ما خیل حق در بخشنلی دی پہ دغہ اجمالی بخشنہ ہم ہفہ سرہ یعنی ساق
مثلاً د مسروق منہ د حق غنہ خلاصیری

د پستونود خبر وراز: پوہ سہ: چی یوسری چی پہ پستونو کی ناچوری وی "چی قریب
الموت د خلکو پہ خیال کی وری نوہر عاید یعنی ددہ پوینستنی تہ چی راخی داور تہ وائی چی
فلانیہ و قولو مسلمانانو تہ حق پل کہ یعنی حق ورو بخشنہ. چونکہ ناچوری پہ سبب د ناچوری
یہ زہ نہ رسوی وی "نوہفہ عاید نیوتہ داسی وائی چی ما و قولو مسلمانانو تہ حق بخشنلی دئی.

نویہ دی کی عنوعومی اجمالی راسی، نو بناءً علی مذهب الامام، توله خلک دمری و حقوق
تخر خلاصیری.

استفهام پوه کول دغان، دقرآن دهر سورت په سر کنبی سواد سورت برأوت بسم الله
سته آیادغه بسم الله دهر سورت جزعه او که نه جواب دحضرت امام شافعی په
مذهب کنبی دهر سورت جزعه ده، اما امام اعظم په دی بازه کنبی واضح خبره نده کړی خوبا
هر د امام اعظم د مذهب لوړ تیر امامان وائی چی بسم الله الرحمن الرحیم دقرآن یسو
مستقل جزء اوایت دی او دهر سورت جزعه نه ده، او دهر سورت په اول کی دقرآن مبارک
دسورتو دجلا کولو دپاره اوهر د تبرک دپاره ده، تفسیر بیضاوی ص ۳

سؤال: که خوک د بسم الله دقرانیت تخر منکر سی باید هغه سړی کافر وگنرل سی. اوهر
ددی فقهاء وائی چی دغه سړی کافر نه دی، جواب: دعقائدو اوفقهی په کتابو کی
مسئله داسوده چی هغه ایت چی اتفاقاً قرآن وی دهغه منکر کافر دی، بسم الله شریفه
اتفاق قرآن نده ولی چی امام مالک بسم الله قرآن نه بولی بلکه ذکریه بولی.

پوښتنه! جنب اوجافنی فضاء بنجی ته ولی په مذهب کی د امام اعظم مراتب وویل
د بسم الله الرحمن الرحیم ویل روادی اوسه ددی دغه مذکور کسان د تلاوت تخر
دقرآن کریم شرعاً منع دی جواب دغو کسانوته ویل د بسم الله په نیت د تبرک روادی، که
چی دوی خوری یا اوبه چینی بسم الله ووائی، نه په نیت د تلاوت دقرآن، خزینه ص ۸
سؤال: دغرام ورو کسانوته ماسوی دقرآن کریم د نورواذ کار وکه لا اله الا الله
سبحان الله مجده، اونور ددغه قسمه اذکار ویل روادی، جواب: هوپه اتفاق دتولو
مذاهبور وادی، او دغرنکه دغو کسانوته، السلام علیکم وچاته ویل یا وعلیکم السلام
دچا دسلام په جواب کی ویل روادی، بلکه الحمد لله رب العالمین په قصد د شکر نعت نه په
د تلاوت روادی خزینه ص ۸۴.

کتابه احقر لوری فصل الحق حقایق استناد جامعه تجوید القرآن سیرکی روڈ کویت.

د پښتنو بد عادت

د پښتنو حتی عوام خوځه کوی د طالبانو هم د عادت دی چی جنب سی یا حمام یا بل ځای ته
د غسل چی نویه پتو پر سر اچولی وی محکم ته گوری، چی د لیری بل سړی په دی پوهیږی
چی داسری جنب دی نه وچاته سلام وایي اونه دچا سلام جواب ورکوی دا طریقه
غلطه ده د تحفه نصائح چی یو فارسی کتاب دی دا غلطه بنوونه ده، تاسی فکر وکړی
په حدیث شریف کی چی بخاری او نور کتابونه په روایت کوی، دا بوهریه بنه دی وایي نه
یو ورځ جنب وړ او د غسل دپاره روان یم.

چی ناگاه آنحضرت صلی الله علیه وسلم په مخه راغلی او تر لاس په ونیولم خبری راسه کوی.
نه حیران پاته سوم چی ستا صورت خونا پیا که دی او رسول کریم صلی الله علیه وسلم تر لاس نیولی
په خبری درسم کوی، خیر په دی وخت کی یو بل سړی پیداسو او رسول الله صلی الله علیه وسلم
زما لاس ایله کړی. او دغه سړی سر په خبره سوزه پت ولاړم او غسل ی وکړی او بیرته
راغلم آنحضرت صلی الله علیه وسلم راته وویل چیری په پته ولاړی، ما ورته وویل
چی نه خو جنوب وړ، رسول کریم صلی الله علیه وسلم د تعجب په لجه داسی فرما ئیله:

سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّكَ اللَّهُمَّ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ جَسَدٌ

او تحفه نصائح وائی چی جنب سوي، نه به لمړته گوری اونه سپوږمی اونه د استاد ووخ ته
خیر دا یوه جمله معترضه وه د خلکو دپوه کولو دپاره، کی اوسر اوتخر وری په ه کی وائی که خوک
دیوه جابر حاکم دربار ته ورسلی او هند دی بیریدی نو پت خوش واره دی بسم الله الرحمن الرحیم
ولائی او پر ظالم د داخل سی هغه ظالم به پر مهر با نه سی بلکه دویونکی سړی به پر ظالم
هیبست پریوچی او د شرخنځی په امان سی، او کوم کار چی درلودی هغه به وراجرأ کړی.

او د غرنکه که خوک دیوه پیری یا بیهوشه سړی په غوږ کی څلوښت واره بسم الله شریفه
ووائی پیریان بی ایله کی اویا بیهوشی بی ولاړه سی، او د غرنکه که خوک په وخت دبیدیدو
کی شل واره بسم الله شریفه ووائی په دغه شپه کی به د شیطان، پیری، غله، د نابزه و مرگ تخر

بلکه دهر آفت به په امان وی:

اوکه یوسړې بسیم الله شریفه هر ورځ دیره وایي رزق بی خدای پاک فراخه کړه او په اسانۍ
په رزق ور رسیری: «خ ص ۱۵»

اوکه خوک دیکشنبې په ورځ د لمر راختلو په وخت کی مخ پر قبله کښینی اوبسیم الله شریفه
په عدد در سولانوعم چی ۲۱۲ دی ووائی اوشل وار د رور شریف هم وائی خدای یوناییز
رزق ورکړی. اود غرنګه که یوسړې بسیم الله شریفه په حساب آبجد یعنی ۷۸۶ وار په
سید اخلاص ووائی دهر حاجت دپاره چی شرعاً رواوی: خدای پاک بی هغه حاجت پوره کړی
اوکی در ظالماتو یو اوسنمانو غنچه بیر یی خدای به هغه خندی دفع کړی. اوکه دیوچا
راخلبول یه مقصود وی هغه سړی به ورته راسی، اوکه د تجارت دگتۍ دپاره یه ووائی
تجارت به په ډیره گټه ورته وکړی:

حضرت الامام ابو حامد محمد الغزالی په احياء العلوم کی وائی: «که خوک د شپې یاد ورځی
بسیم الله شریفه ۱۲۰۰ دوولس زره وار په دی ترتیب ووائی چی اول اودس تازه کړی یاغل
وکړی او پاکي لږای واغوندي اوپه پاک ځای کښی کښینی نوزده وار چی بسیم پوره کړی»
دوه رکعته نفل دوکړی اوبیاد لاس پورته کړی حمد د خدای اودرود دی پر علیه السلام
ووائی او خپل حاجت دی د خدای غنچه وغواړی. اوبیادی په قرائت دبسیم شروع وکړی زره
وار چی پوره سوه بیانی دوه رکعته نفل وروسته حمد اودرود وائی. اوبیا خپل حاجت
د خدای غنچه وغواړی دغه ډول تراخیر پوری د ۱۲ هغه حاجت بی رب جل شانه
وعظمت قدرته په لنډه موده کښی وروپوره کړی، که هر څو گران کار وی: «خ ص ۱۶»

اوپه حدیث شریف کښی هم راغلی دی چی نه رږدی بی هغه خواست چی په اول کښی بی بسیم شریفه
وویل سی کذر فی تفسیر لافانحه:

اوکه خوک همیشه توب وکړی دبسیم شریفی پر ویلو هر ورځ ۷۸۶ وار خدای به وهنډته
انسانان فرمانبرداره وگرځوی لکن دا طرز په اجازه سره لری. د تفسیر کبیر په اول کی
د ابوهریره په روایت داسی راغلی دی چی رسول الله صلی الله علیه وسلم ویده ته وویل

مکتبه القراءات والتجوید کوئته

يَا اَبَاهُ رَبِّهِ اِذَا تَوَضَّأْتُ: چی ته اودس تازه کوی: فَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ: ته ووايه بسیم شریفه
فَإِنَّ حَقَّكَ، پس په تحقیق ستا ساتونکی ملکي: لَا تَسْتَرْيَحُ أَنْ تَكْتُبَ لَكَ الْحَسَنَاتِ
استراحت نه کوی چی تاته نوشته کوی نیکی: حَتَّى تَفْرُغَ: تر هغوی ته اوداسه خنډه فارغه کیری
وَإِذَا اغْتَسَّطْتَ أَهْلَكَ: اوچی ته ورځی خپلی ماینی ته د جماع دپاره فَقُلْ بِسْمِ اللَّهِ: نوته
بسیم الله شریفه ووايه: فَإِنَّ حَقَّكَ يَكْتُبُونَ لَكَ الْحَسَنَاتِ: په تحقیق چی ستا
ساتونکی ملکي ستا نیکی نوشته کوی: حَتَّى تَغْتَسِلَ مِنَ الْجَنَابَةِ: تر هغوی ته غسل جنابت
خنډه کوی:

درولش محمد عبید الله الاولی الکندهاری السیما غنیل وائی: چی داوویو جزئی معلوما
د فقیر په خواصو کښی او احکامو کښی دبسیم الله اما دادرویش معلومات مشت نمونه خروار دی
اودې درویش ته چی هر څو دیر دیر نعتونه خدای مجلل ورکړی دی په برکت د ورته
اذکار و او وظائفو: سعدی شیرازی وائی:

گلې ناچیز در جام روزی: رسید ز دست محبوبی بستم: بدو گفتم که مشک یاغری: که از بوی دلاویزی تو بستم
بگفتم گل ناچیز بودم: و لکن مدتی با گل شستم: جمال مبین در من اثر کرد: و گرسن بهان فاکي که بودم:

اللَّهُمَّ وَفَّقْنِي لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى وَاجْعَلْ الْخُرْقَى خَيْرًا مِنْ الْأَوَّلَى
وَلَا تَقْطَعْ بَعْدَكَ عَنِّي بَعْصِيَانِي - بَلْ اغْفِرْ سَيِّئَاتِي بِفَضْلِكَ الْعَمِيمِ
وَمَا ذَاكَ عَلَيْكَ يَا اللَّهُ بِعَزِيزٍ وَأَخْتِمْ لِي بِالْخَيْرِ وَالسَّعَادَةِ وَالْإِيمَانِ
بجاء نبيلك عليه الصلوة والسلام وجنبنی من جميع
المعاصي والآثام بجمرة القرآن.

النَّاشِئُ مَكْتَبَةُ الْقِرَاءَاتِ وَالتَّجْوِيدِ وَحَقَّانِي تَقَارِيرُ سَنَائِهِ
کافی روژ، شالدره، کوئته نزد مسجد نور

مکتبه القراءات والتجوید کوئته

قَالَ الْمُصَنِّفُ **الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ** بقوله ثنا او صفت خاص
ويلى دى مصنف

چى رب يعنى ساتونكى د تولو مخلوقا تو د پى د آل معنى توله د حمد معنى په لغت
عربى كى پر وجه د تعظيم په بنوا الفاظو د بل چا پر بناسته افلاو ستاينه ده.

پوه سكه: چى ددى توري چپ پر وجه د تعظيم په بخند په چا وهل خارج سو او
قيد د "په بنوا الفاظو" د افائده ده چى حمد په ژبه پوري خاص دى. او په بناسته افلاو
اشارو دى ته ده چى حمد په عمل او فعل اختيارى پوري خاص دى، ولي چى ظاهر د افلاو
اختيارى عملونه مراد دي. نو حمد په دى سبب چى په ژبه پوري خاص دى، تر شكر خاص دى
ولي چى شكر تعظيم كول دى د احسان كونكى كه په ژبه وى او كه په اندامو وى لكه ديوه منعم
خدمت كول، او يا په نړيا وى لكه د منعم سر په نړيوه كنى اخلاص او محبت كول.

اوشكر په دى سبب سر چى په نعمت پوري مربوط دى ترجمه خاص دى، ولي حمد گاهى پر
نعمت لكه يوسرى ووايى چى الحمد لله ماته خدائى بڼه رزق فراخه، اكرى دى. او گاهى
پر نعمت نه وى لكه خوك ووايى چى خدائى دلوى علم او قدرت خستن دى، نومست
د حمد عام دى كه نعمت وى او كه نه وى، او گاهى په خاص ژبه ده اوشكر بالعكس دى يعنى
گاهى په عام دى كه ژبه وى او كه اعضا وى او كه نړيوه وى، او متعلق په خاص نعمت دى
نولى ته په اصطلاح عموم و خصوص من وجه وائي، يعنى هر يو حمد اوشكر سر په يو
وجه عام دى او په بله وجه خاص دى.

ملح ترجمه په دى سبب عام ده چى فعل اختيارى نه غواړي، لكه چى ويل كيږي "مَوْضُ
الْمَوْلُ عَلَى مَفَاطِهَا" نه مدح كورم د ملغري پر صفا والى باندې، يا داسى چى دفلا نى سرى
بڼه مخ او قد و قامت دى.

پوه سكه چى د حمد اوشكر او مدح په تفصيل سر په تفسير بضاوى او تفسير كشاف او
نور وكتابوكى د تفاسير مذكور دى. بلكه په مير ايساغوجى او په شرح مطالع كنى په دى
باروكى په زړه پورې معلومات سته.

الحمد لله دفعه د لارى مخه

الحمد لله گاهى واجب وى لكه د لما غږ په دوه ركعت كى، او گاهى سنت وى لكه په خطبه كى د
جمعى د لما غږ يا د اختد لما غږ او د غږ تر دغا، او پس له خور كه او چنگه، او وروسته تر نېلو
او گاهى مباح وى لكه بى سببه الحمد لله ويل، او گاهى مستحب وى لكه په اخير كى د د عا د
د رو د مخه، او گاهى مكروه وى لكه پس د خور لو د حرام شى.

بلكه قناوى بزاز په اختلاف په كفر كنى ذكر كړى دى، او گاهى حرام وى لكه د بولو او غولو
په گاهى كنى حمد ويل، او يا چى غليظه عورت په لڅ وى، ك بى، در رب معنى ده تر بى
وركوونكى او ساتونكى، او كمال ته رسونكى، داد خدائى پاك اسم صفت دى اولفظ د
آل په العلمين كى د پاره د استغراق دى يعنى توله. او العالمين جمع د عالم ده، عالم په لغت
كى علامه ته وائي، لكه دود علامه ده د اور، او په اصطلاح كى هر غرضنى دى چى
غير او جلا د خدائى مخه وى، او په دى سبب عالم ورته وائي چى د توله شيان پر
وجود د خدائى پاك علامه او دليل دى، سعدى شيرازى وائي:

برگ درختان سبز در نظر پوشيدار: هر رقى دفترست معرفت كردگار، ديره بڼه وينا ده.
فنا شده: عالم پر دوه قسمه دى (۱) عالم علوى: يعنى پورته عالم لكه اسمائونه
ملائكه جنتونه (۲) عالم سفلى: يعنى كېسته عالم لكه محكه بلكه خلوسم عناصر محكه،
اوبه، هوا، اور، انسانان بلكه توله حيوانان نباتات، معدنيات، ددى تولو خالق او
وكال تر رسوونكى يوازى، او يوازى خدائى جل شاناه دى. بل خوك ورسو شريك نسته په
حقيقت كى پوه سكه: چى د توله عالم شمير او حساب او په تفصيل سر د هغوى حالات بى
خدائى بل هېچ چاته نه دى معلوم، ايت كړه: وَلَا يَكْفُرُ جُنُودُ رَيْكَ إِلَّا هُوَ يعنى خبر نه دى
په لښكر د خدائى يعنى په مخلوق د خدائى مگر خدائى.

سؤال: علماء حضرات خبرنگه ترجمه د الحمد لله داسى كوى چى توله ثنا او صفت خاص خدائى
پاك لره دى او سره دى چى د مخلوق صفت هم كيږي او زوادي، لكه چى يوسرى ووايى فلانى
بڼه عالم او زاهد او متقى او مستغنى او لمونځ گزاره او غازى دى او نور هم د پرتيا و صفت هم د

مخلوق گیری: جواب دغه مذکور حمدونه د مخلوق هم په حقیقت کښی راجع و خدای جل سلطانته ته دی ولی قدرت ورکوونکی پر دغو صفا توحیده وویا افعالو ښاښته وو هم خدای پاک دی. حتی چه صاحب کشف چی معتزلی دی اود معتزله وو مذهب دادی چی خالق د افعالو د بنده گانو خدای ته دی بلکه بنده گان دی هم ټوله محامد په خدای پوری خا نولی ولی چی اقدار او تمکین د دغو افعالو چی بنده یه کوی. ورکوونکی هم خدای جل شانته دی. مسئله: حمد د خدای جل شانته پر هر نعمت پریبنده واجب دی. او حمد او شکر قبله نعمت الاهی سبب دریات والی دهغه نعمت گرځی. «قرآن کریم»: وَلَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ تاسی شکر د نعمت الاهی وویاست زه به نعمت درته زیات کمر. فبشده: تر ټولو لوی نعمت او بهترین نعمت د مسلمانانو د پاره ایمان او اسلام دی چی هم به د دنیا او هم په اخرت کښی نعمت دی اود نور و نعمتو سبب دی اما په دنیا کښی سبب دادی چی اکثر عذابونه د دنیا لکه د لاس پری کیده پرغلا په خبر و سنگساره ول پرزنا او قصاصول پرقتل او نور د اسلام پر مخالفت بناء دی و بس نو که سړی اسلامی احکام پر جان جاری کړی د دی عذابو غمخیز به په امن کښی وی اما په اخرت کی خو معلومه خبر ده چی د ورځ او د ورځ عذابونه د اسلام پر خلاف کولو بناء دی، چنانچه کتاب الاهی او احادیث نبوی بروی خبره شاهدان دی.

پوښتنه: غه سبب دی چی مصنفین حضرات دخپلو کتابو رسالو په شروع کی حمدائی جوابب: موافقت د قرآن کریم سره کوی او په سلف صالحینو ښی اقتداء کوی وبل په حدیث شریف سر چی روایت په ابن ماجه او امام نووی او نور امامانو کړی دی رسول کریم ﷺ علیه وسلم فرمائی: كُلُّ امْرِئٍ بَالٍ بِهَرَا جِ شَرَفَتْ دَر لَو و ټکی وی لَمْ يَبْدَأْ فِيْ بَحْدِ اللَّهِ چی شروع و نه کړه سی په کار کبه حمد د خدای، فَهَوَا بَرُهُ هغه کار به قطع یعنی بی برکت به وی او دا خو رشتیا خبره ده چی تصنیف د کتابو د شرف کار دی.

سوال: ورته حدیث د ښم الله په باره کښی هم راغلی دی کافر او دا معلومه خبره ده چی د دوو شیانو په خوله په یوه وار شروع نسی کیدای نو دا دوه حدیث به

مکتبه القراءات والتجوید کوئته

څرنگه سر جمع سی جواب مولى خيالى والى: چی ابتداء په حدیث کی د ښم الله ابتداء حقیقی ده یعنی تر مقصود او غیر مقصود د مخه او په حدیث کی د حمد ابتداء اضافی ده یعنی تر مقصود د کتاب د مخه او د دی سوال نور جوابونه په حواشی کی شرح جامی اود خیالی هم سته. سوال: د ږیر دینی کتابونه د حمد د مخه خالی لیدل کیری، لکه بخاری شریف، ترمذی شریف، کافیه، وغیره، نو هغوی ولی امتثال د دغه حدیث نبوی نه دی کړی جواب د دی سوال مختلف جوابونه دی.

د بخاری شریف د ص ۱ په حواشی کښی مذکور دی «اود غه هکله حضرت عبد الرحمن الجائی د کافیه په شرح کښی یو په زړه پوری جواب ذکر کړی دی» او عاصی ټوله جوابونه په تفصیل سر په فیض الصمد کی چی دعا صی حاشیه ده پر عبد الغفور او نور محمد باندی لیکلی دی «خو تر ټولو آسان جواب د مبتدیانو د حاله سره مناسب دادی چی شروع په حمد چی په حدیث شریف کی راغلی ده عامه ده کتابت لیکنی سر وی» او که صرف دخولی په ویلوی له لیکنی وی «نور غو خضر ائوه حمد د خدای په خوله ویلی دی اما لیکلی یه نه دی» نو مخالفت د حدیث نبوی پر دوی لازم نه دی.

فنائده: چونکه عمر و نه د امت محمدیه لندن او کوئته دی «نود دی کبله خدای پاک و دی امت مرحومه ته جامع عبادات قوی او فعلی ورکړی دی یعنی چی کول یه آسان وی او ثوابونه یه ږیر وی» د ږی جملی غمحه الحمد لله ده ولی که موږ وغواړو چی تفصیلی حمد د خدای وویاوو نو بکه وایو خدای پر هر شی علم لری او پر هر شی قادر دی. اوراز قی دی او نور صفات الهیه چی تفصیل یه نهایت ږیر وخت غواړی میاشتی او کلونه غواړی مگر خدای جل سلطانته په خپل فضل او کریم سره دې امت ته کلمه د الحمد لله فقط ورته راوستل چی دیوه وار ویلو ثواب یه دومره ږیر دی لکه چی د خدای ټوله صفات په تفصیل سر ذکر سی.

ښهانه فائده

درویش محمد عبيد الله کند هاری ایوبی نشتبندی غفرله الباری «والی چی بی حایه

برنه وی که به مناسبت د **الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ** ددی پوره سوره قرآنی بعض احوال او خواص بیان کړه سی دپاره دهغو وروڼو او خوندو، چې په عربي کتابونه پوهیږي، بلکه دهغو طالبان او نوی ملا یا نوچي ددوی سره نادر تصوفی کتابونه نه وی اودا ټولنه شفقت دلاری.

نواوړه

چې ددی مبارک سوره دیرش نومان دی. **فَاتَحْتُمُ الْكِتَابَ** چې شروع د کتاب النبی ددی غځه کیری **أَمْرُ الْكِتَابِ** یعنی مور او اصل دقران قاضی بیضاوی دوی وجه داسی بیان کړی ده چې معانی دقران ټوله په دی سورت کی اجمالاً درج دي. اودا نوم هم په صحیح روایت ثابت دی. **بِیضاوی ص ۱۰۰** **أَمْرُ الْكِتَابِ** چې وجه به بیان سوه **الْقُرْآنُ الْعَظِيمُ** دا نوم د آنحضرت غځه مروی دی وجه به داده چې معانی دقران مبارک په دی سورت کی موجود دی کاتر، **هَذَا السَّبْعُ الْمَثَانِي** سبع به په دی بولي چې او ایت دی اومثانی یاد شنا غځه جوړسوی دی. او په دی سورت کی ثناء او حمد دخدای پاک وبل سوی دی. او یاد تنیة غځه جوړ دی چې معنی به تکرار دی داسوره مبارک په لمانځه کښی مکرر ویل کیری اودا نوم قرآنی دی **قَالَ اللَّهُ تَعَالَى** **وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي** **عَلَى الْوَاقِعَاتِ** سفیان ثوری وائی چې داسورت وفاکوی په ټولو معانی ووسره دقران، **عَلَى الْوَاقِعَاتِ** یعنی ساتونکی اوداسورت که دخپلو شرایطو سره چې رابهي کی څوک وائی دټولو آفتوا امراضو غځه برپه امان وی. **سُورَةُ الْكَافِرَاتِ** یعنی خزانه. داسوره هم خزانه ده دټولو معانی وودقران، یاد دي نامر سبب دادی چې سیدنا علی وائی چه داسورت نازل سوی دی دیوی خزانی غځه چې ترعرش لاندی ده. **سُورَةُ الْكَافِرَاتِ** یعنی سورت ددمر کولو، ولی چې په حدیث صحیح کښی راغلی چې داسوره مبارک شفاء دهر مرض دی. اوداپه تجربه اهل الله ته ثابته ده. لکن داسورت بعض شرطونه لیری، اودروزانه وبلودپاره مخصوص عدد لری. چې دهغو شرطو او عدد خاص بیا ټول په دی عمومي کتاب کی مناسب نه دی ځکه چې داسرارو غځه دی.

سُورَةُ الشَّافَاءِ وجه به داده چې جا برنه روایت کړی دی چې آنحضرت صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **وَقَرَأَ بِهَا** **سُورَةُ الْكَافِرَاتِ** **شِفَاءً مِنْ كُلِّ شَيْءٍ**. سوره فاتحه شفاء دهر مرض ده. **إِلَّا الْكَاثِرَ وَالْكَاسِرَ وَالْمُوتَ** مکر دسام شفاء نده اوسام مرک ته وائی.

عذر

نورنومان ددی سوره مبارک درویش به شرح کی دقدوری بالتفصيل ذکر کړی دی. په یوه صحیح حدیث کی چې روایت به بخاری او مسلم ابو داؤد ترمذی ابن ماجه نسائی او امام احمد، او ابن الجری الطبری او حاکم بیهقی دحضرت ابا سعید الخدری غځه داسی راغلی دي.

قَالَ بَعَثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **وَوَيْلَ ابْنِ سَعِيدٍ** چې واستولوموب رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **فِي سِرِّيَّتِي ثَلَاثِينَ رَاكِبًا** په یوه کشتی فوج کی چې دیرش سپاره پکښی وه. **فَكَرَلْنَا بِقَوْمٍ مِنَ الْعَرَبِ** نوموب وارېول پر یوه قوم د عربو یعنی چې کافران وه. **فَسَكَلْنَا هُمُ أَنْ يُضَيِّقُونَا** نوموب وغوښتل ددغه قوم غځه چې موب ته مهمانی راک

یعنی دخوراک دپاره یوځه راکړي. **فَأَبْوَكَدَغَ سَيِّدُهُمْ** نوهغه منع دمیلمستیا غځه وکړه، پس په هغه شپه رئیس د هغه قوم لهر وخورئ. **فَاتَوَيْنَا فَتَقَالُوا هَلْ فِيكُمْ مَن يَرْفِقُ مِنَ الْعَرَبِ** نوددغه قوم خلک موب ته راغله او وی ویله چې ایاسته په تاسی کی داسی څوک چې دمر کوی دلهر د و هلو غځه. **فَقُلْتُ نَعَمْ أَنَا** ابوسعید ورته وویل چې هوزه یم یعنی دمر کونکی دلزم. **وَالَكِنْ لَا أَفْعَلُ حَتَّى تُعْطُوا كَأْسِيًّا** لکن زه دمر نه کوم تر هغو چې تاسی به راکوی موب ته یوشی یعنی په اصطلاح د پښتنو شکرانه. **وَقَالُوا لَنُعْطِيَكُمْ ثَلَاثِينَ شَاةً** دوی وویل چې موب درکوو تاسو ته دیرش پسونه. **قَالَ فَقَرِئْتُ عَلَيْهِ الْحَمْدُ** سبع مرات. ابوسعید وائی چې پس ما وویل په هغه سړی لهر وهلی باندی الحمد یعنی دسورت تر پایه پوری او ه واره. **فَكَبَّرَ مِنْ سَاعَتِهِ** نوهغه سړی جوړدستی **فَلَمَّا قُبِضْنَا الْغَنَمَ** پس هروخت چې موب قبضه کړه پسونه:

عَرَضَ فِي أَنْفُسِنَا مِنْهَا شَيْءٌ: ر اوگر خیدی ز موب پنه زیر وکی دهغه پسودا خستلو په
 سبب یوشی. یعنی په دی سبب چی داخود قرآن شریف پرویلو مزدوری اخستل دی
 نو دابه رواوی اوکه ناروا. فَكَفَفْنَا حَتَّى آتَيْنَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: نوموړی
 هغو پسودویشلو شخه. او یا د حلالولو او خوړلو شخه منع وکړه. یعنی د علیه السلام
 تر مشورې پورې حتی چی موب نبي علیه السلام ته راغلو. قَدْ كَرْنَا ذَٰلِكَ لَهُ: پس
 موب بیان دهغه تهوله ماجری و علیه السلام ته وکړی. فَقَالَ مِنْ أَيْنَ عَلِمْتَ إِنَّهَا
 رُقِيَّةٌ: پس ابوسعید وای چی ماته علیه السلام وویل چی نه دکم هایه شخه خبر سړی
 چی سوره فاتحه د مری. أَفَسِمُوْهَا وَأَضِرُّوْا لِيْ إِيَّاهُمْ: نو علیه السلام وفرماییل
 سر وی ویشی هغه پسونه او ماته برخه په کبی را کړی.

فأُجِبَ: ددی حدیث شریف شخه په واضح ډول معلومه سوه چی پر کمر یا
 تعویذ مزدوری اخستل روادی. که غه د قرآن شریف په آیتو دم وکړی. په دی مسئله
 کبی و هابیان سلفیان سخت مخالف دی. د لوی وای چه هغه قوم خو کا فران وه د کافر
 مال خو حلال دی. لکن دوی نه پوهیږی چی د کافرانو مالونه په غنیمت کبی حلال دی.
 چی د جهاد شرعی نتیجه ده. او په چل ول او په حرامه طریق سره خود کافرانو مالونه
 موب ته حلال نه دی. نوکه د قرآن مبارک پر ویلو مزدوری اخستل حرام وای. نو لوی
 آنحضرت دهغه پسودویشلو او په خپله هم د برخې اخستلو امر ورکاوه. او سر ددی
 چی دغه مزدوری مشروطه وه. دهیه په توگه نه وه. او هکابیلک وای چی اخستل
 د مال د کتاب الهی په مقابل کبی د یهودیانو د ملایانو کار وو. لکه چی خدای پاک په
 شان ک دوی وای. وَلَئِنْ شَرَوْا نَفْسَهُمْ بِثَمَنٍ قَلِيلٍ: یعنی رانسی یهودیان یعنی ددوی
 ملایان په عوض کی د کتاب الله چی تورا شریف وولر قیمت.

جواب: ملایانو د یهودیانو خو پرید لولود تورات شریف دایا تو. لکه بدلول دایت جیم
 یا بدلول داوصافود آنحضرت صلی الله علیه وسلم. بدی اورشوت اخستی نه پردم کولو
 لرویش وای چه دامسئله یعنی شکرانه پردم د قرآن مبارک دایتوبه ویلو یا د قرآن

عظیم پر تعلیم باندی مزدوری اخستل. یا پر اذان کولو. یا پر امامت کولو باندی مزدوری
 اخستل. او یا پر تعلیم د دینی علومو مزدوری اخستل. او د اتوله هم په مشروط ډول
 دیر مختلف فیها مسئله ده:

مقدمین د احنافو د اتوله ناروا و حرام بولی. او متاخرینو تهولو فتوی داسی صادره کړیده
 چی د اتوله روادی. د لرویش وای چی چونکه دایوه مختصر شرح ده نو ددی کبله دلائل متاخرینو
 مایه تفصیل سره دلته نه راوړه. تفصیل ددلائلو ددوی په شرح وقایه رد مختار.
 او په نور وفتاوو کبی د فقهی حنیفی مطالعه کړی. او د احای خود پاره د بیان د فضایلو
 د سوره فاتحه وو. او د مزدوری اخستلو پر مذکور کارو. تبعاً دلته راوړه سوه نومو
 صرف په اشاره سر اکتفاء وکړه. اصلي ناروا. خبره خوداده چی بعض تعویذگران. کوکبران
 صرف په نامه ملایان. پر غیب ویلو شکرانه اوروی غواری دایتیا حرام ده ولی چی
 علم غیب خاصه د خدای جل جلاله ده. وعینه مفاتیح الغیب لا یعلمها الا هو.
 نوغه کوکبر. غیب ویونکی. او بی دینه گمراه ته موز وایو. چی ته چی د غیبواو پتویشانو
 د علم دعوه کوی. نو ددی ایت قرانی غم منکر ته منکریه. کبریه.

وَلَا يَعْلَمُ الْغَيْبُ إِلَّا اللَّهُ. وایه ای محمد چی علم نه لری پر غیب
 او پت شئی بیله خدایه بل خولک. او په بل ایت کبی داسی راغلی دی. وَلَوْ أَلَيْكُمْ
 الْغَيْبُ لَا سْتَكْتَرْتُمْ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسْنِيَ مِنْ سُوءٍ. خدای پاک د آنحضرت د خو وای
 که چیری زه خبر وای په غیبو سره هر آینه به ما جمع کړی وای دیر خیره شخه.

او ما تر به نه وای رسیدلی یو غم او تکلیف. نو لوی ایت مبارک غم د معلومه سوه چی
 آنحضرت سر ددی چی سید در سولانو وو. او د خدای لوی دوست وو. و خان تریه علم
 غیب نه وایه. ولی چی لفظ ده. لوه په عربی ژبه کی متناعی دی یعنی دا خبره معتنع ده لکه
 چی په عربی ژبه خبر کسان په دغه پوهیږی. نو تعویذ کمر کوکبر ته خبرنگه و خان ته
 علم غیب وای. ایا ته خپله رتبه تر سید العالمین لوړه بولی. اَلْعَيَانِ مَبِی اللَّهِ.
 اللهم اغفر لمؤلفه و لکاتبه و لوالیهما الین.

چا ته بيا وائي چي ورسه فلاني اديري ته فلاني قبر ته وڃڻ ته دهغه يوه ډبره ده مثلا دهغه پورته ڪړه تعويد تر لاندې په فلاني نلٽ ٽڪرانو ڪښي پيچلي دي، بل ته بيا بل ڄاي ورونيسي، دهغه تعويد وٺي هغه خلڪ په هغو ڳايو ڪي پيدا ڪري، نو پر غدار ڪو ڳرڌلوي بزرگ سري عقیده راسي او هر ڄاي دده بزرگي وڃي ٿو ته بيا نوي، نوري ڀڄي او زهره ور ڇڏي،

برادران عزيز: خداي پاڪ دي فضل و ڪري نه پوهيم اوسنه پوهيم، چي دڄوانو ڀڄو او ڄوانو غدار نو ڪو ڳرانو تو بيا ڀڄي نورغه ڇه گوي مگوي پليڻي، په حديث مبارڪ کي راغلي دي چي بيگانه ڀڄي ڇه او زچ په خالي ڄاي کي سر يو ڄاي سي دريم په شيطان وي،

درويش محمد عبید الله وائي چي دا ڪار په افغانستان کي ډېر ڪم وبلله تخمينا نه وو، مگر په پاڪستان کي ډېر دڄوانو ځاڙ دا ڪار وبار ورو، نو غره وخت چي بر افغانستان بد بختي دا انقلاب ٿور راغلي، او ملڪ ٿوله خلقيا نو ڪميونسٽانو او روسانو اشغال ڪري او افغانستان عمومي خلڪ و هجرت ته مجبور سول او وڃي اسلامي حڪومت پاڪستان ته مهاجر سوله:

نو بعض صرف په نامه ملايانو وڃي ٿي، غداري، جادوگري، ته لاس ورو ڇاوه او ډيښو د جمع ڪو ډيان په واسطه ته شا ڪړه، او خلکو په خطا ځي ٿو لو خصوصاً دڄوانو په لاس پوري ڪري او زمونږ د وطن دغه غدارانو د وڃي شهرت په حاصل ڪري چي پاڪستاني غداران ورته حيران سوه، ڪڙم، ڪه څه هم دغه غداران درویش نوم په نوم پيڙي لکن بيا هم نوم اخستل به وکانه ته د غيبت سري کڻوي،

الله اعلم: نامن صنيع هو الله الغارين، اوس بيرته د سورة فاتحه پر لور، درویش باگناه محمد عبید الله لغت بندي، کندهاري، ابولي، سليما خيلي وائي چي خواص ددي سورة مبارڪ بي حساب او تر شمير ډيڙي ڪه دهغه فاتحدي زه وليکم چي په کتابو کي ما عاجز ته معلومات سته تخمينا متا ځي ځي ځي ځي جو پسي،

د سورة فاتحه شرطونه

را، درویش وائي چي اول شرط ددي سورة د نفع اخستلو حسن اعتقاد دي:

دويم شرط: په پاڪي د بدن او کالوده د نجات څخه، دريکم شرط: په پاڪوالي د ڄاي د ډيښو دي: **ختم شرط:** په اجازه اخستل دي د يوه پاڪ عالم عامل څخه،

پنځم شرط: په بسم الله په وصل د الحمد لله سره ويل دي يعني بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين ط آه: شپږم شرط: په دادي چي د عدد معلوم به ما ښي ڪښي به د چاسن خبري نه کوي، او ووم شرط: په دادي په وخت ڪښي د تلاوت ڪولو به خامخ و قبلي ته ڪښي نستي وي، اتم شرط: په دادي چي د گناه ډيار يا د گناه د ڪار ډيار بي نه وائي: نه کم شرط: په دادي چي اساريه نه افشاء کوي،

لسم شرط: په هميشه توب ڪول دي، فقير وائي چي بعض فائدي ددي سورة مبارڪ به وځي ٿو ډېر ورو ورو او ځي وڃي بيان ڪړم، په فتاوي صوفي ڪښي په نقل د اسرار مخزنه صلا کي راغلي دي چي يو کال د ملتان په ښار کي سخت ويا او طاعون پيدا سوه، نو شيخ تميمي چي دهغه عصر يو بزرگوار شخصيت وو ځي ٿو ميريدانوته امر وکړي چي تاسي د طاعون پر مريض باندې ۳ يا ۷ وارو الحمد لله په شرط دوصل د بسم الله وياست او پر مريض په پوه کوي، هم په دهغه وخت به خدائي وهغه مريض ته شفاء ورکړه، او په لمړه ځي خدائي وبارفع ڪړه او هم په دغه صلا ڪښي اغلي دي ڪه څو ڪه هميشه توب وکړي پر قرأت د سورة فاتحه په ما ښي د سنتو او د ضرر د سمندر لما ځي ۴۱ وار، ڪه مسکين وو خداي پاڪ بي غني ڪري، او ڪه پوره وږي وو خدائي بي پور ادا ڪړي،

او ڪه مريض وو په هره مريض چي وي خدائي بي ژر جوړ ڪري کي اجل نه وو پوره، او ڪه ضعيف وو خدائي به قوت ورکړي، او ڪه بيعزت وو خدائي بي لوړ مقام ته د عزت ورسوي، او ڪه د يوه منصبه څخه ليري سوي وو خدائي بي هغه بيا تر هغه لوړ منصب ته ورسوي، او ڪه نرياب ځي د نکاح خواهش لري خدائي پاڪ به دهغه د طبيعت

سرع موافقه ماینه یا مبره و رکری، اوکه خوک عیال نه لری یا عیال یه نه پائی. خدای به عیال ورکری او یا بی عیال ورپا یوی، اوکه د دُشمن شخه بیریری هغه دُشمن به خدای پاک پرده باندی مهربانه کری، او یا بی دُشمن ورک کی. اودی به خندی خلاص کری اوکی تجارت نفع نه کوی یا تا وان کوی هغه تجارت بی خدای پاک وچلوی، اوگتوی و گرځوی، او پرهر مریض چی فاتحه شریفه دم کری هغه مریض به خدای جوړ کری، کنډه زر زر لطفه.

اوکی دُرُزُ الا فاق ناله کتاب کینی داسی وائی، که خوک همیشته توب وکری پرویلود اَحمد لله په وصل د بیسم الله پس له هره لمانځه او واره خدای جلاله به خلاص کری پر هغه بنده باندی د دنیا اود اخرت د خیر دروازی، او خدای بده دده د دین اود دنیا مهات ور حل کری، او امن او خوشحالی سره دینه خلال، زرق به خدای ورکړی، و الله الموفق، او په صلاه که چاته منظوروی، چی زما هر مشکل دی تر آسانه کیری، اود هری بلا غه دی زه په امن کی یم، اود هر چا په زړه کینی زما هیبت وی نو په حساب د حروفود دی سورة یعنی ۱۲۵ واره دی وروسته د سحر تر لمانځه د همیشته د اسورت مبارک وائی، بکلمه یقین: د سورة فاتحه د ویلو چی په نیرد علما وودیر محبوبه اودی کامیاب به طریقه یه بولی داده.

چی سورة فاتحه دی د سحر تر لمانځه وروسته ۳۰ واره، اود ما پښین تر لمانځه وروسته ۲۵ واره، اود ما زدیگر تر لمانځه وروسته ۲۰ واره، اود ما بنام تر لمانځه وروسته ۱۰ واره، اود ما خستن تر لمانځه وروسته ۱۰ واره، چی مجموع ۱۰۰ واره کیری، خبرتیا: هغه لیل شرطونه مهیروی نوچکه درویش تر تولود غه ذکر کره. سؤالی: د عامل د اجازی خبره تا وکره عامل کم سړی گرځیدای سی جواب: هغه سړی عامل دی، چی په یوه چکله یعنی په څلویبت شبانه روز کی سره دروژی او اعتکافه که د فرضی روزی سره لس روزی د غه وکشی او تولی نفلی روزی ونسی، یو نلک او پنځه ویشت زره وولای، او بیایه په نورو ورځو کینی همیشته توب

وکری پر هغه عدد چی بیان سو، ۱۰۰ واره نو د غرسړی حقیقه عامل دی. سؤالی: ته چی ځان عامل د الحمد لله شریفی بولی، نوته دُشمنان حاسدان او خواهان غیبت کوونکی بهتان ویونکی نه لری او که څه رنگه: جواب: هو لرم به یه، ولی حسد د بعض ملایانو طبیعی کار دی مگر په برکت د الحمد لله شریفی د تولود غو کسانو د ضرر اود مخامخ مقابلی خدای پاک زه اوزرما عیال ساتلی یو، او که چا مقابله کری وی هغه خدای مغلوبه گرځولی دی، او پاتې بهشت یا عیبت په هغه کینی زما اخروی فائده ده ولی چی دهغو حسنانی ماتر را نقل کیری لکه چی یوحیدیت نبوی دی، د حسد په باره کینی د لمر مختلر خطبه مطالعه کره:

پر ځای هغه وائی، ه هُم یَحْسُدُونَنی وَ یَشْرُ التَّاسِ کَلِمَهم: مَنْ عَاشَ فِی النَّاسِ یَوْمًا غَیْرَ مَحْسُودٍ: سؤالی: د تعصب منشأ او بیا خاص په بعض ملایانو کی څه شی دی. جواب: تعصب د دوو جهتو غه مروج دی یو تعصب قومی دی چی داپه امیانو کینی هم موجود دی. او یو تعصب په سبب د فوقیت علمی دی، او تعصب علمی داسی یوافت دی لکه یوشا عرچی وائی، چشم بداندیش کبرکنده بار: عیب مساید هنرش در نظر:

سؤالی: یو د هغو لستو شرطو غه د عامل غه اجازه اخستل وه، نوموړی وایو چی موږ عامل چیری پیداکړو، اوموږ یه څه پشړنو چی دا شخص عامل دی او که نه! داسی خومر پیریا خلیفه وائی چی زه عامل یم نو هغه سړی په حقیقت کینی که عامل نه وی اوموږ ته اجازه وکری خدای ناخوایسته موږ ته پړځای د نفع ضرر، ونه رسیږی، جواب: د سوال ستاسی پړځای دی او ماد عامل ماهیت وړاندی بیان کړی، پوښتنه: تا شرائط د عاملیت د الحمد لله پړځای کړی دی. جواب: هو درویش پس له اعتکافی ویلو غه یعنی ۱۲۵ تخمینا پنځوس کاله کیری چی روزانه په ترتیب مذکور یعنی متلیه وایم چی تخمینا یونیم لک واره کیری، نن هه او په دم کولو سو او بیا په کتابت سره می په لکو وارونه ویلی اولیکلی ده، بناء علی هذا که زه ژوند ورو اود طالب تر مالاس رسیدی خورا دی سی چی زه بالمشافه اجازه ورته وکرم.

کریه چیری اهل و و: اوکه دلیری ملک سری و وچی درویش ته یه لاس نه رسیدی
نور اسی عمل لری و کری، چی یوه هفته پرله پسی دما بنام تر لمانخه وروسته دوه رکوع
دی وکړی او ثواب درویش ته و بخشی.

وروسته درویش دپاره دعاد مغفرت په دربارک درب العزت وکړی و هغه سری ته نه
پوره اجازه ده، اوکه نه مروه دغه مذکور اجازه هم باقی ده، اوزه وخیلوزامنوت پس له
مرگه د اجازی ورکولو اجازت میراثی و پریشردم، و ما توفیق بالله علیه توکلت و الیه انیب.

قال المصنف
و یلی دی مصنف

ترجمه: درود دی، او سلامتیاد آفاتو خنجه پر سردار زهون چی نومیه محمد دی

خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَعَلَى آلِهِ الطَّاهِرِينَ وَصَحَابَتِهِ أَجْمَعِينَ

او ختم دی د نبیانو یعنی انبیاء عم پر ختم سوله، چی بل نبی تراخرت نه راتی، او پر آل او اقرباؤ و
او پر اصحابو دده، توله.

پوه سکه، چی صلوة په لغت کی دعاء ته وایي، او په فقه شریعه کی لمانخه ته وایي
او درویش په های کی چی نسبت یه و خدائی ته و سی په معنی دنر و لرحمت دی، او
چی نسبت یه و بنده کا نوت و سی په معنی د طلب در رحمت الهی، دی، او صاحب کشاف
د درود یوه په زړه پوری ترجمه کړی ده هغه دا، یا الهی ته خپل فضل په اجراء ثلث
نبوی او په دنیا کی په لور و لود ذکر د آنحضرت صلی الله علیه و سلم دی بهر و کړی،
او په عقبی او اخرت کی په دوچنده کولود ثواب دده، او په قبلید و شفاعت دده
په باره کی دامت دی سر لوری کړی، رد، تفسیر کشاف.

سؤال: طلب در رحمت پر علیه السلام غه معنی لری سر ددی چی آنحضرت صلی الله
علیه و سلم باندی رحمت عامه د خدائی د خواخه نازل دی جواب: رحمت الهی
هیڅ پای ته او نهایت ته رسیدی. نو بنده کان طلب دمزید رحمت الهی کوی پر آنحضرت باندی

او سلام معنی سلامتیاد آنحضرت م په دنیا او اخرت کینی چی د دنیا د سلامتی یوه برخه
دام ده چی دین د علیه السلام برقرار او سر لوری وی، او سا تونکی د دین د علیه السلام
کامیابه او بر لاسی وی.

مسئله: په کم درود کینی چی لفظ د آل او اصحاب وی هغه درود تر ټولو افضل دی
په مختصر توگه داسی ویل، اَللّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَاصْحَابِهِ، د محتا، صا و
مسئله: بعض علماء چی افراد وصلوة د سلامه خنجه مکروه دی ولی چی په ایت مبارک
کی داسی راغلی دی، صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا، لکن د محتار وائی چی جمع کول وصلوة

او سلام خود پر بنه کار دی، مگر یوازی وصلوة ویل هم مکروه نه دی بلکه که خوک
فقط علیه السلام و وائی هم کفایت کوی، او دایت جواب دادی چی قرآن په ذکر کی چی
قرآن په عمل کی جفت والی نه غواړی.

مسئله: اکثر علماء و وائی چی درود ویل د انبیاء علیهم الصلوة والسلام خاصه ده،
او پر بل چا که صحابی وی او که بلخوک وی درود ویل استقلالاً مکروه تحریمی یا
تزییه دی، البته په تبع د انبیاء روادی لکه چی خوک و وائی و الصلوة علی النبی
وآله و اصحابه و آبی حنیفه و احبابه مثلاً، نزرع الحنات.

مسئله: جلا سلام ویل استقلالاً پر غیر د انبیاء علیهم السلام روادی لکه چی
مور یو ویل ته وایو، اَلَسَّلَامُ عَلَيْكُمْ نوبتاً علی هذا، علی علیه السلام جائز دی
لکن چونکه شعار د شیعه کانودی، حکه اهل سنت اجتناب خندی کوی او دهغه په
های کینی کتر الله وجه و وائی، درویش.

پوښتنه: غه سبب دی چی د ټولو صحابه کرامو د نامه سره رضی الله تعالی عنه ویل
کیری او حضرت علی د نامه سره عموماً کتر الله وجه ویل کیری، جواب: په فتاوی
حدیثیه کی د ابن حجر ددی وجه د وائی چی حضرت علی په کشنوالی مسلمان سوی دی او
هیڅ وخت یه ویت ته سجده نه ده کړی، نو ددی سببه کتر الله وجه دده دپاره
متعارف سوانهی.

لکن در ویش والی: چه امام نواویٰ پہ شرح کنبی دے مُسلم ترمذ کوری و جہی دیو پیر پوری و جہ راوری دہ ہخہ دا چہ خہ وخت چہ مروانیان چہ دحضرت علی دسبمنان و قدرت د خلالت تہ ورسیدلہ نودوی پہ وخت کی د ذکر د نامہ دحضرت علی داسی دسور اللہ و جہی، نوکھہ حقانی علما و دہخہ پہ مقابل کنبی داسی لفظ عرف و گہا و گہر اللہ و جہی

مسئلہ: امام نوویٰ والی چہ دعا د رَضِی اللہ عنہ، یا رَحِمَ اللہ علیہ، و اصحابو تا بعینو، تبع تا بعینو، او علمائے دین، اونیکانو، اولیاء اللہ تہ مستحب دی، لکن دکنزالدقائق پہ شرح کنبی چہ، کُنُوزُ الْحَقَائِقِ، یہ نومردی داسی والی چہ بنہ دادہ چہ دصحابی دنومر اخستلوسر، رَضِی اللہ عنہ، و والی اود تابعی دنومر یا دلولوسر، رَحِمَ اللہ علیہ، و والی، اؤ نور و علما و و صلحا و دنومر و و سر دی غفرلہ، و والی، اوکھ صحابی دصحابی زوی و و سیار، رَضِی اللہ تعالیٰ عنہما، و والی، اود دی خبری چلی امام نوویٰ پشیر کنبی دمسلم کربلا پو بنستہ: کور خصوصی شرعی سبب ستہ چہ مصنفان عموماً پہ خپلو تصانیفو کی پس لہ حمدہ د خدائی درود پر آنحضرت م و والی، جواب: پہ صحیح حدیث کنبی چہ مفتاح الحوض یہ روایت کری دی، رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم داسی فرما یلی دی، کہ چا درود وایہ پرماباندی پہ یوہ کتاب کی نوملا نکہ بہ تر هغو پوری چہ زما نومر کنبی وی درود و یونکی سړی تہ بہ دعا د مغفرت کوی،

مسئلہ: درود ویل پہ تولہ عمر کنبی یو وار فرض دی ولی خدائی پہ صیغہ داملاً یا اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تِلْكَ مُرَّةً وَاحِدَةً اود دی غنہ ورو ستہ چہ هر وخت نام نای در رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم، ذکر سنی یعنی محمد یا احمد وغیرہ، ذکر سی، بعض فقہاء و والی چہ درود ویل سنت دی، اوکھ مکرر ذکر سی پہ تد اخل سر یو وار درود ویل کفایت کوی، لکن مختارہ او فتویٰ پر دی دہ، چہ دهر وار نامہ اخستلوسر د آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم درود ویل و لجبی، اوتدا خل هم پکنبی دستہ، کنز الدرر مختار،

اوبیلہ ذکرہ دنامہ ددہ مبارک درود ویل مستحب اوبنہ کار دی، پہ صحیح حدیث کنبی راغلی دی چہ، آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم، فرمائی کہ چا یو وار پرما درود و وایہ خدای جل جلالہ بہ پر هخہ سړی لشن رحمت وکری، اوبلہ خبرہ دادہ چہ درود ویل پر آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم سبب دقرب د آنحضرت دی پہ و رُخ د قیامت کی چہ پہ صحیح حدیث کی راغلی دی چہ نبدی دخلگو و ماته پہ و رُخ د قیامت هغ سړی بہ وی چہ پرمایہ پہ دنیا کنبی دیر دیر درود ونه و نیلی وی،

په روح البیان کنبی د فوق الذکرا یت پہ تفسیر کنبی داسی وای، چہ اهل تجربه د علما و او اولیا و خت المورزره مختلف درود ونه جمع کری دی دپارہ د مختلفو مقاماتو چہ

هر بویه تیر بهدف دی، په شرط دا خلاص اوبیقین،

قوله علی سیدنا، من سازیسور سیارہ و سید و دہ، تہر شن، پوہ سک، چہ مراد د ضمیر متکلم مع الغیر غنہ یوازی امت محمدی مراد نہ دی بلکه تولہ افراد د نوع انسانی مراد دی، ولی چہ پہ صحیح حدیث کنبی راغلی دی، انا سید اولی الامر و لا فخر، قوله محمدی دال لفظ مبالغہ دی د محمود،

حکمت الہی

پہ هغز مانہ کنبی چہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم د رحیم دمو ر چہ، امنتہ، یہ نوم و و دنیاتہ تشریف راوری هخہ زمانہ تورہ دورہ د جاهلیت و چہ عمومی نومان د هغی زمانی، عمرو یا بکریا عبد العزی یا عبد المناف و امثالها، بہ پر زامنو ایسنودل کیدل خدائی د عبد المطلب چہ د علیہ السلام نیکہ دی یو داسی مبارک نوم پہ نر و کنبی و و لچوہ یعنی محمل چہ دور و ستہ حالا توسر د آنحضرت م دیر موافق دی،

قوله حاتم، الخاتم ما یختتم به الشئ یعنی انبیاء علیهم السلام پر آنحضرت ختم سوہ ورو ستہ ترده هر شوک چہ دعوی د نبوت کوی هخہ کاذب اود جال او کافو مطلق دی فسا ئدہ: په پاکستان کی چہ دین او مذهب او قلم او وینا آزاد دی، اود بخہ ترجو پریدو د پاکستان د پنجاب پہ علا قہ کنبی یو سړی پہ نامہ د غلام محمد پیداسوی و و،

جي ختم نبوت د آحضرت^۳ به زمانه اوڃان به هم نبي صاحب الوحى باله چنانچه دهه دوحى ڪتابونه اوس هم په پاڪستان ڪي موجود دي.

دى سري په ڪههك دانگريز اوجي دوى گرده عمر دمسلمانانو څخه احساس دخطر كوى، ول جي دوى كارنامي دحقيقي مسلمانانو دتاريخ په پانړو كښي وټېلى دي: نوگرده عمر په مسلمانانو كى رځنه او شكاف پيداكوى.

خوانگريزانو غلام محمد قادياني ته لوى مالى كهك وركاوه اودده دحفظيه كاوه حتى جي دى ملعون كافر لوى شهرت او جوي اتباع په لاهور او پنجاب كښي پيداكړي چې قاديانانو په نامه تراوسه يادېږي. په مقابل كى دهغه مسلمانانو د ختم النبوت په نامه اداره قائمه كړه او پر غلام محمد اودده پرتالغانويه متفق القول فتوى دكفر صادره كړه. لکن سر دهغه قادياني مذهب تراوسه چلېږي او خپل عبادت ځايونه په هر ښار كښي لري. او مقابله تراوسه^{۳۳} پورې جاري ده كه غلام محمد ملعون خودوخته مړدى. لکن پرځاى يه بشير احمد جي دده زوى دى چې فعاليت كوى.

د غلام محمد مړكي

دى دغولو كولو دپاره دغولو پر عميق ځاى ناست وو، لكه چې په توله پاڪستان كى دغه څاهان رواجى چې ناټېره دځاسرو نړيدى او غلام محمد وڅاه ته ولوېدى، اود دهغه غولو په څاكي دى هر څلر مړىو، وژل كړل، جزا كړل، حارب كړل، ورسوله فى الدنيا، وَاَعْرَابُ الْوَحْشِ مَرُّوا شَرَّ رَوْحٍ، قوله: النَّبِيُّينَ: دالفاظ جمع دښې ده او نې هغه انسان دى چې خداى د خپلو احكامو تبليغ اود رسولودپاره انسانانوته رااستولى وي. او په ورسره معجز ورسره دده دنبوت تائيد كړي وي كه نوى كتاب ورسره وي او كه نه وي.

اور رسول، په عربى لغت كې پيغام وړونكى ته واى. او په شرع شريعه كى بعض علماء واى چې رسول او نبي په يوه معنى دى. لکن حق دادى چې رسول تر نبي خاص دى ولي چې رسول مذهبى دى چې نوى كتاب اود دين ورسره وي.

ددرويش ابوي په عقیده دغه مذهب د احاديثو مباركه وو برابر دى. ولي چې په صحيح څه

كښي راغلى دى، چې يو چا د آحضرت صلى الله عليه وسلم څخه پوښتنه وكړه چې انبياء عليهم السلام خدوى! آحضرت^۳ جواب وركړى چې يو لك وځلير وديشت زره دي. هغه سري پوښتنه

ځنډى وكړه چې رسولان په دوى كى خودي! آحضرت^۳ وويله درى سوه اوديارلس.

سؤال! په حديث مبارك كى راغلى دى چې كتابونه دخداى يو ټول او غلور دى نو څرنگه به يو ټول او غلور پر ۲۱۳ تقسيم سي. جواب: مولى خيالى په هاشيه كښي دشرح العقائد

واى. چې بعض ددغو كتابو مكر نازل سوي دي لكه چې سوره فاتحه دوه واړه نازله سويده

كردى (الحديث النبوى) نو په دى ترتيب دغه ۲۱۳ كتابه پر ۲۱۳ رسولانو نازل سوي دي.

فائده: اول دانبياء عليهم السلام الزمر ابوالبشر دى اوخير دنبيانو محمد خير البشرى عليه وعليهم الصلوة والسلام.

مسئله: دانبياء عليهم السلام دشير تعيين دسري نه كوى ولي چې په حديثو مباركو وو كى اختلاف دى بلكه يادى داسى واى چې پر ټولو انبياء^{۳۴} هڅو چې دى زما ايحسان دى.

اوباد داسى واى چې زيو لك څلير وديشت زره زيا توكم پيغمبران منم.

مسئله: دين محمدى صلى الله عليه وسلم دټولو اديانو بايخ دى، اوتولى دينى لارى خداى

جل جلاله بندي كړى دى بيله دين محمد صلى الله عليه وسلم سعدى

بېسدار سعدى كراهه صفا: توان رفت جز در ربي مصطفى، د آحضرت صلى الله عليه وسلم نومان دى، كى لا ائيل الخويست مطالعه كړى.

قوله وعلی آله آه آل دعليه السلام بعض علماء واى چې اهل بيت دده^{۳۵} دي، يعنى دكور انسانان، چې امهات المؤمنين يعنى د آحضرت^۳ كوروالاچي دټولو مسلمانانو مندى دي

اون عليه السلام لو نړى دى او خادمان دده مبارك، او بعض علماء واى چې آل دعليه السلام

اقرباء نسبي دعليه السلام دى په شرط دايان، يعنى اولاد دعلی او عقیل او طالب دى، ترورځي پورې دقيامت، او بعض داواى چې آل دښى عليه السلام هر مسلمان تر يابښه څه چې تقوى راو

وي، كما ورد فى الحديث النبوى، كَلُّ مُؤْمِنٍ تَقِيٌّ شَقِيٌّ فَهُوَ آلِي.

قوله و صحابته، صحابه جمع د صاحب دى يعنى ملگرى، او په شرع شريفه كښي صحابي

هر هغه انسان مسلمان دی چې په وخت کښی د اسلام په آنحضرت لیدلی وی او یا یه د علیه السلام مجلس کړی وی، لکه عبد الله ابن ام مکتوم نه چې په سترگو روڼدو و او پسر هغه اسلام مړوی، که غرم یو کړی یه ملاقات ورته کړی وی، او بعضی محدثان طول صحبت یعنی کم از کم ۲ شپږ میاشتی او بعضی محدثان روایت د حدیث هم شرط بولي د ملا علی قاری شرح مشکوٰه، او مقدمه د بخاری شریف مطالعه کړی.

نادره خبره

پوه سکه: چې په پښتو کښی حتی په علماؤ او طلباء کښی دا رواج دی چې استاذ نه یا مرشد ته یا بل محترم دین عالم ته فلان صاحب یا مولوی صاحب یا فلان پیر وائی اوسه د دی چې صاحب په معنی لغوی چې ملگری ته وائی د تعظیم لفظ نه دی بلکه په عرف د غر بوا صاحب شاگرد ته وائی نو پښتانه څرنگه د لفظ د تعظیم په ځای کی استاذ وی، بلکه بعضی عوام بلکه طالبان و استاد ته وائی، مولوی سائب، د لفظ د سبب غرض شوق دی چې معنی یه بسک نخل دی، نو د سائب معنی بسک نخل کوونکی.

پوه سکه: چې د دی معنی خل داری چې د لفظ په غیر کی د اصحابو د علیه السلام صائب دی چې د صواب غرض جوړسوی دی یعنی حق ته رسیدلی، او اصل یه صواب و و پس له الف زائده غرض واوپه هره بدل سو، صائب ځنډی جوړسو او پردی تقدیر د لفظ د تعظیم دی استاذ یا شیخ یا بل لوی عالم تره وویل تعظیم دی، د انوی فائده په یاد کړی اونا لفظ یعنی صائب تر استعمال لاندی ونسی، درویش باگ محمد بن عبد الله بن ابی السیمه نخعی کنز العمال

د درود ویلویه باب کی په زړه پوری معلومات

اوسائل فقهیه

پوښتنه: ذکر یعنی نوم د الله ج یا کله طیبه افضل دی او که درود پر آنحضرت صلی الله علیه وسلم افضل دی، جواب: شاه انور شاه کشمیری الرحوم چې یو وخت په مدرسه کی د دیوبند صدر المدرسین وو او شیخ الحدیث وو او پر ترمذی شریف بانگی

پوه لنډه او محقق شرحه یه کړیده، داسی فیصله کړیده چې د پاره د امید د شفاعت نبوی پر وڅ د قیامت درود ویل ښه دی، او د پاره د مغفرت د گنهو د جانه غرضه در رب العزت ذکر افضل دی.

په حدیث مبارک کی راغلی دی، «أَفْضَلُ الذِّكْرِ لِلَّهِ إِلَّا اللَّهَ»، وَأَفْضَلُ الدُّعَاءِ الْحَمْدُ لِلَّهِ، ابن حجر په فتاوی حدیثیه کی داسی وئیلی دی چې چونکه ذکر تر دعاء افضل دی نو کله توحید تر حمد ویلو افضل ده.

مسئله: چونکه شیخ او اجازه ورکوونکی د درود آنحضرت صلی الله علیه وسلم دی، نو ځکه اولیاء الله وائی چې د درود ویلو د پاره اجازه د پیر کامل نه غواړی، نو په درود ویلو بیله اجازه د شیخ هم خدائی ته رسیری، او آنحضرت ص ته نزدی کښی او برخلاف د نور واد کارو چې د مغربه ویلو کښی اجازه د شیخ کامل ضروری ده، ولی چې شیطان مداخله په کښی کوی خدا نا خواسته چې د نفع پر ځای ضرر وروند رسیری، هکله فی الصلواتی شرح جلالین.

پوه سکه: چې درود ویل په توله عمر کښی د مسلمان یو وار فرض عین دی، چې وړاندې تیره سوه، او کوم وخت چې دا آنحضرت ص په مجلس کی یادسی، پریونکی او اوریدونکی پر درود ویل واجب دی د مسئله هم مخته ذکر سوه، هر کس د ازده کول په کاردی چې ویونکی په درود ویلو او اوریدونکی غاړی نه خلاصیری، داده قرآن عظیم الشان خاصیت دی چې سامع لکه لوستونکی دی.

مسئله: که چا د آنحضرت ص نوم ووايه یا یه واوریدی مگر درود ویل یه هیر سوه نود او درود د هغه په ذمه کښی پور دی هر وخت چې ور پیادسی درود دی وائی، وختار، د تعجب ځای دی، چې زمونږ پښتانه عموماً خصوصاً بعضی واعظان او امامان رسول اکرم صلی الله علیه وسلم د نام نامی چندانی احترام په درود ویلو سره نه کوی، اوسه د دی چې په ترمذی شریف کی حدیث نبوی دی چې آنحضرت صلی الله علیه وسلم وائی چې بخیل هغه څوک دی چې زما نوم دده په وړاندی ذکر سی او درود پر ما نه ووائی.

او ابر حجب پیه درمنزود کی داسی روایت کړی دی چی آنحضرت صلی الله علیه وسلم وفات پاته
چی جبرئیل امین علیه السلام وویل چی هغه سړی د رحمت الهی پیر لری دی وی
چی ستا نوم دده د مخه یاد کړه سی اودی درود پرتا نه ووائی علیه السلام وائی ما وویل
افین «رد مختار» حاصیل دا چی درود پیه ویلو کینی فلاح د دنیا او آخرت سته «او نه پیاوړی»
کی «خیر الدنیا والآخره دی» «دُرود سُنَّت دئی»

په اخره ناسته کی د ټولو لمونځو که فرض وی که سنت وی او که نفل «اود نفلوپه اوله
ناسته کی هم سُنَّت دی» «والناس عن هذا غافلون» اود جنازی پیه لما څخه کی پس له دوم
تکبیر څخه «دُرود وکیل مُسْتَحَب دئی» په دس لاندی ټایو کی:

۱. په شپه او ورځ کی د جمعې «په وخت کی د داخلیدو مسجد ته اویا د وتلو مسجد څخه
۲. په روضه مقدسه معلی کی د آنحضرت صلی الله علیه وسلم بلکه بیخی پیر پیر دی وائی ۳. پر
صفا او مرویه په وخت کی د سعی ۴. په هره خطبه کی ۵. پس له اجابت د مؤذن
۶. په اول او اخر کینی د دعا «ددی ویساو راز دادی چی درود نیوی خوپه دریاړه
د خدای قبول دی نو در رب جل شانه د کره غزلیری نه ده چی د ما بین دعا دم قبول
۷. پس له تلبيه څخه ۸. د اودس تازه کولو په وخت کی ۹. په وخت کی چی په غوبه
ازانگه وسی ۱۰. کله چی د سړی یوه خبره یا کار هیږی درود دی ووائی ورپیاوړی
ونیز من المبرات ۱۱. لا څروخت چی وعظاته کینی یعنی وعظ شروع کوی ۱۲. څه وخت
چی مدرس درس شروع کوی خصوصاً د علوم دینی وو «ملا چی مبارک وائی ۱۳. په
اول او اخیر کی د تلاوت د قرآن عظیم الشان» «ملا چی استفتا کینی یا فتوی لیکي یا
کتاب لیکي» «ملا چی مکه دنکاح یو ځای استوی ۱۴. دنکاح تر لوبه وخت کی ۱۵. دا ځه
تر کار چی مقصود او شرعی وی» «ملا په وخت د لیکو د نامه د آنحضرت صلی الله علیه وسلم
دُرود وکیل مکروه دئی» «په وخت کینی د جماع کولو ۱۶. چی عورت غلیظه
په ښکاره وی ۱۷. دپاره د خرید او فروخت اود سامان درواجو لوبه پاره» «ملا د تعجب پیا
وخت کی ۱۸. چی نولک ووهی یا غوڅاړسی ۱۹. په وخت د ذبح کیدو د حیوان»

۱. په وخت کی دار پیه لا بيله اخیری ناستی د لا څخه په بل ځای کی ۲. چی په درود
سره په مجلس کی د غیب شخص یا سردار د پاره ځای غوړی
مسئله: درود شریف په هر حالت کینی بلا کراسته روادی «حتی په وخت کی
د حدث یا جنابت هم روادی» کز دغه رد مختار.

د اخبره همدرد لاکړه

حضرة المولى البرسوى مصنف دروح البیان په تفسیر کی ددی ایت مبارک «إِنَّ اللَّهَ وَ
مَلَائِكَتَهُ آه داسی لیکلی دی چی درود دونه څلور زره دی» او په بل روایت کی د دوولس
زره دی «عارفان» او اولیاء «و عاشقان د نور محمدی شرقاً و غرباً و جنوباً و شمالاً یو
په ما بین د ځان اود روح مقدس مطهر نبوی سبب درابطه روحانی گرځوی» اود رقم قد
امراض ظاهر او باطنه یو درود په تجربه رسولی دی» او رقم رقم فائدی ترینه اخستی
دی چی د هغو ټولو درودو اود هغو خواصو او فایده ټولو بیا نول د طوق څخه د قلم
د عامی پوره ندری «اود هغو ټولو بیا نول لوی کتاب اود دفتر غوړی»

۱. لکن درویش به دگرانو وروڼو او خوندو د پاره بعض درودونه وړاندی کړم شاید بعض
محبان د آنحضرت ۲. او په اورسوی عاشقان د آن سرور کاشات م گسته ځندی واخلی
اود ذات انور نبوی ۳. سره په رابطه حاصله کړی
۴. درویش وائی چی دپاره د دفع د ټولو غمو او مصیبتو او د جلب د ټولو منفعتو په تجربه د
اولیاء الله رسیدلی درود هم دادی: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ اَللّهُمَّ صَلِّ عَلٰی
سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰی اٰلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ صَلَوةً تُجَنِّبُنَا مِنْ جَمِيعِ الْاَحْوَالِ وَالْاَفْا
اقْضِ لَنَا بِهَا جَمِيعَ الْحَاجَاتِ وَطَهِّرْ لَنَا بِهَا مِنْ جَمِيعِ الشَّيْئَاتِ وَتَرَفُّعًا
بِهَا اَعْلٰى الْاَلْبَابِ وَتُبَكِّفْنَا بِهَا اَقْصٰى الْغَايَاتِ مِنْ جَمِيعِ الْخَيْرَاتِ فِي الْحَيَاةِ
وَبَعْدَ الْمَوْتِ ۵. ادرود په شبانه روز کی کم از کم پنځه واره وایي په همیشه
توب سره بی د دنیا او آخرت فائدی ترلاسه کړی «ان شاء الله العزیز»

شیخ اکبر محی الدین ابن عربی وائی چی دادرود دایوی خزانی نخه دخرانود عرش الرحمن دی اودیر سراج التائیه دی» اود غرنکه امام جزوی اوشیخ بونی ددی درود مبارک په سو فائدی بیان کری دی، اوصاحب الاسرار ددی درود په فوائدو کښی هر مفصل بیان کری دی.

حضرت جابرین عبد الله بن نخه روایت دی چی حضور اکرم صلی الله علیه وسلم وفرمائیله که یو چا پر ماهه ورځ سل واره درود ووايه، یعنی هر درود چروی «خدای پاک به پوره کری دهغه ستره سل کاره» او یا په آخرت کښی اودیش په دنیا کی، او په یوه بل روایت کی داسی راغلی دی «که خوک درود ووائی پر ماهه ورځ ستره واره» یعنی که پر یوه کائی وی او که جلا جلا مسکین به نسی ابدًا. اود غرنکه د نسی علیه السلام نخه روایت دی چی نه حبیب یعنی دوست د خدائی یم» او پر ماهه درود ویونکی زما دوست دی» نو که خوک غواړی چی زه حبیب سمه حبیب یعنی خدای پاک «نو درود دے دیروائی پر حبیب حضرت الامام جلال الدین سیوطی وائی چی دالحادیث توله صحیح دی»

اودی وائی چی تحقیق ستر درود ویل پرسر درو عالم باندی سبب ددیروالودرق دی. اوسبب ددیرویدو دبرکت دی په مال اوعیال اوتجارت کښی. او په درود ویلو سره لوی لوی حاجتونه دسره کیری. اوعونه، فکر خرابی، وسواس دفع کیری.

جلال الدین سیوطی زیاته کړیده، چی دا توله خبری په تجربه اومشاهده رسیدلی دی اودرود ویل پر آنحضرت صلی الله علیه وسلم واسطه کول. په تولو جائز وکارو کښی اومها توکی، دتولو علما وکه متقدمین دی او که متاخرین بلکه په پیریانو اوملکوکی قدیم رواج دی، درویش وائی چی امام سیوطی په دی باره کښی لوی تحقیق کری دی اودیراوبده اولنم حدیثونه یروایت کری دی، «مؤمن داهل سنتو عقیده کی آده، چی اصحاب کرام در رسول الله صلی الله علیه وسلم توله عادلان دی. اود ملت محمدیه غوره اوبهتره کسان دی هېڅ صحابی نه ته مون بد نه وایو که معتزله او خوارج اوشیعه اوجی بعض صحابه ووته بد نسبتونه کوی حتی پر بعض اصحابو دکنز ثانی هم لکوی، «الیا زکریا»

البته مون عقیده لرو چی دتوله امت افضله بلکه دتولی نوع انسا فی بیلله انبیاء افضل ابوبکر الصدیق دی رضی الله تعالی عنه، اوبیا عمر بن الخطاب دی رضی الله تعالی عنه اوبیا عثمان بن عفان دی رضی الله تعالی عنه اوبیا علی بن ابی طالب دی رضی الله تعالی عنه چی وده خلورو نفرت حلفاء راشدين وائی»

پوښتنه: تا په دمنه کښی دپیر کامل ذکر وکړی دپاره داجازی داذکارو نوزمون پوښتنه داده چی پیر کامل غم نخښی اوعلاهی لری او که په صرف دعوه سره سړی پیر کامل جوړیدی سی! جواب: هو پیر کامل خپل ماهیت اومعنی لری هغه دا چی پیر کامل هغه خوک دی چی عقاید به داهل سنتو وی. اود هر بدعت نخه خلاص وی اود شریعت مطهره په تمامو معناوو پابند وی. اوحقی الا مکان توله امور شرعیه برخای کوی. او په مباح شهواتو کښی هم دیر غرق نه وی، پیری په نسب نه ده لکه داوس عصر دعوامو چی زعم باطل دی»

یعنی چی دچاپلار بنه دینداره مبارک سړی وو، نوزوی به هم پیر کامل دی که خه فاسق فاجر بی لما نخه، بن رخریلی، سگوان وی، حتی چی عوام ددغسی فاسقانوپیرزاده گانوهم احترام کوی اوهم پر مریدان کینی. بعض عوام دپیرزادگانوپه تعریف کی وائی، «زینو غوښو ښو ښو ښو وای» جواب: هو لکن چی په ښوروا مرداری نه سی گڼه. ه بیت: پس نوح بادران بنشست: فاندان نبوتش گم شد»

قوله الظاهرین آه ای من العقائد الفاسدة» دعقائدو فاسده وونخه اوداعمال خیشه وواونا روا عملونخه توله پاک وه»

سؤال جواب طلب

تاسو اکثر دغه مسئلی اوفواکدی چی تر اوسه تاسی ذکر کړیدی دقدوری په شرح پښتو کی چی دنورالایضاح تر شرحی دمنه تاسو تصنیف کړی وه ذکر کړیدی نو په دی شرح دنورالایضاح کی وراوپر وته حشه ضرورت وو... بلکه باید چی په مشترکه...

مسائل و افوائد و کتب مؤرخ قدوری ته صفحه بنده حواله کړی وای نو دا شرح به
اوږدیدلای جواب: علامه نعمت زانی پر تلخیص دوی شرح کړی دی چې یوه شهریه
د مطول په نامه یادېږي او بله شرحه یه مختصر المعانی بولي نو دغه جناب په دې کې
غرض وو اوسره د دې چې مشترک بیانات په دواړو کتبی سته.

درر ویش غرض دادی چې طالب علم ته د حوالی په سبب دقت په پیداکولو کې د شرح
قدوری پلین نه سی، بلکه هر څه مضمون چې وی په دی شرح کتبی زده کړي: او بل سبب
دادی چې چونکه قدوری که څه هم په فقه حنیفی کتبی لوی قدر لري او محقق کتاب دی لکن
چونکه په سبې کچنیا نو ویل کېږي، نو طالبانو چې وخت ته یوځه وای د قدوری و
درسولوته میل نه لري، نو و شرحی ته دهغی په څه میل لري، بخلاف د نورالایضاح چې
هغه مسلک معلق کتاب دی چې طالبان بلکه امامان په حل پسې سرگردان دی.

نو چې دوی واورې چې پر نورالایضاح پسې تو شرحه سويده نو هغه شرحه په مینه مینه
لاس ته راوړي، نو لا ویش مسائل و افوائد د شرح د قدوری په دی شرح کتبی هم ذکرېږي
تاچه طالبان دهغو سپیڅلو فواید و څخه محرومه او بې برخې پاته نه سی.
ولهذا نتیجته غایسته شفقت العاصی معهم، والله الموفق.

مصنف ویلی دی: **قال العبد الفقير إلى مولاهُ الغني أبو الإخلاص**
ترجمه: ویلی دی فقیر یعنی محتاجه و بدار ته خپل چې مراد خدای دی، هڅی دی چې غنی

حسنُ الوفاي الشربلا لي الحنفي

یعنی بې پروا او غیر محتاجه پاته، چې پلاره اخلاص دی چې حسن په نوم دی او وفای دی دایه تخلص دی.
او منسوب و شربلال ته چې دایه وطن دی. او حنفي مذهب دی.

پوه سکه: چې فقیر په لغت کې هغه چاته وای چې مال نه لري نو چونکه فقیر په دی معنی
وصله ته حاجت چې، "الی" دی نه درلودی د دې سببه علماؤ دلته د فقیر ترجمه په محتاج کوي

چې هغه بیا، "الی" غواړي.

قوله إلى مولاهُ، پوه سکه چې مولا په دې معنا و وکتی په عربی کې استعمالیږي
لکه د مری مالک او خود مری ته هم وای. او د اکا زوی ته هم مولا وای، خود لکه
په معنا د بدار دی او حقیقی بدار د ټولو مخلوقاتو یوازی او یوازی خدای پاک دی سلطان.
قوله الغني: غنی په عرف کې د فقهي شریفی هغه چاته وای چې یو نصاب د نصابو

د زکوة لري. او په لغت کتبی ښود فقیر دی، او غنی کامل خدای پاک دی ویس:
قال الله تعالى: **وَالله الغني وَأَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ**، خدای دی غنی مطلق چې نه په ذات
اونه په صفاتو کتبی او هم په افعالو کتبی چاته محتاجه دی. (و تاسی ټوله فقراء او محتاجه
یاست هم په ذات کې او هم په صفاتو کتبی او هم په افعالو کې).

ططوای په شرح کتبی د مراقت الفلاح، چې مختصر شرح د نورالایضاح ده منل، په نسبت
کې د شربلالی داسی وای، چې مصنف په اخیر کې د رسالې دده چې، **ذكر الكون**، په نوم دی
داسی ویلی دی چې د اللفظ شائع دی یعنی شربلالی، او اصل لفظ، شربل بولي، دی وی
هغه قریه چې په سواد مصر کتبی واقع ده او مصنف هم دهغی قریې دی نومیه شربالولته
دی. **قوله**

الحنفي، یعنی په مذهب امام اعظم سراج الامه ابو حنیفه دی، پوه سکه
چې نسبت وه ابو حنیفه ته په حذف د جزء اول دی، (او تاء د تائیت کبری) اما بعض علماء
د جهت د کثرت استعمال لفظ دیا، هم حذف وی لکه مصنف چې حذف کړیده، (او
بعض علماء یه په اشبات دیاع وای یعنی حنفي)

انه التمس مني بعضُ الاخلاء، عامکنا الله وإياهم یلطف الحنفی

ترجمه: چې په تحقیق سره خواهش او طلب وکړ زما څخه بعض دوستانو چې خدای دې
معامله وکړي زمونږ او د دوی سر په مهربانی خپله چې پته ده.

قوله إسنه، د امقوله د قال ده، او ضمیر یه د پاره د شان دی.

قوله التمس آه اهل عربيت اواهل اصول وائی، چي شوك طلب ديوار وكي دبل سري
خنه اودي خان پر هغه لوپ بولي هغه طلب ته امر وائی لکه چي بادار و مربي ته ووائو
افعل کذا، يا يوحاکم وعسکرته ووائو افعل کذا، اوکه طالب خان برابر باله دمامور
سره هغه ته التماس وائی، لکه يولندو يوال وبل ته ووائو چي دااوبه خورا که

اوکه طالب خان عاجزه اوخوار کساره هغه طلب ته دعا وائی، لکه چي يوبنده خدای
ته ووائو، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي تُوبِي وَارْزُقْنِي وَاجْبُرْ لِي وَغَيْرَ ذَلِكَ، قوله الاخلاص
جمع دخليل ده، لکه احباء جمع دحبیب ده يا اطباء جمع دطبيب ده اود خليل معنی توت
برگرید، یعنی چي دوستي به دنفاقه خالی وی

قوله عاملتنا الله آه پوه سه چي عامل باب دمفاعله دی، چي عمل ددواړو طرفو
خنه غواړي، بعض علماء وائی چي داباب دلته په معنی دمجرد دی، چي عمل دی، یعنی
خدای دموږ سره عمل وکړي په لطف سره لکن سره دمالغي کذا قال الرضی، او بعض
علماء وائی چي باب دمفاعله دلته پرخیل معنی جار دی، ولی چي داباب صرف اشتراك په
مصدري چي عمل دی غواړي که خهم نوع دعمل به مختلفه وی، نومعنی داسي ده چي
خدای دعمل دمغفرت وکړي چي زموږ دخوا عمل دمعصيت وی، اوخدای دعمل داذا
دجنت وکړي چي زموږ دخوا عمل سبب ددوږخ وی، وعلمی هذا القياس غیر من الافعال
قوله بلطفه، دلطف معنی مهرباني ده که خه سبب به ندوی قوله الخفی، اگرچې
دخدای لطف جلی اوخفی دواړه سته لکن لطف جلی هغه دی چي ظاهري سبب ولري،
اولطف خفی هغه ته وائی چي بيله کومه سببه وی یعنی بيله کم سببه خدای پرخیل
بنده لطف اومهرباني وکړي، او بعض علماء وائی چي لطف جلی دخدای په نعمتوسره د
دنیا دی، اولطف خفی دخدای په نعمتوابدی ووسره داخرت دی،

فنا سکه: چونکه لطف خفی دخدای په هره معنی وی تر لطف جلی فضيلت لري نو
خکه مصنف طلب دلطف خفی وکړي

«کتابه ورتبه فضل الحق حقانی غفر الله الباری»

مصنف وئیل دی

أَنْ أَعْمَلَ مُقَدِّمَةً فِي الْعِبَادَاتِ تَقَرَّبُ عَلَى الْمُبْتَدِي

ترجمه: ددی التماس به وکړي چي زه عمل وکړم، یعنی تصنيف کړم یوه مقدمه په عباداتوکی هسی مقدمه

مَا تَشْتَت مِنَ الْمَسَائِلِ فِي الْمَطُولَاتِ

چي نږدی کړي وه مبتدی ته یعنی نوی زده کونکی دفته هغه مسائل چي پراگنده او پاشلی دی په لوی
او غټو کتابو کښي یعنی دفته شریفی

قوله أَنْ أَعْمَلَ آه دالفظ مفعول د التمس دی: عمل خو یو عام لفظ دی لکن پریقین
دمقام مراد خندی تصنيف کول دی، تنبيه: مصنف دعمل لفظ مختاره کړی دی ددی

سببه چي تصنيف یو عمل دی، فقهی قوله مقدمه: دمقدمی معنی هغه ده
ده چي دپه تر نوروی، لکه مقدمات الجیش، چي تر عموی لښکر دپه تر لویکی ډلی ته وائی
مصنف داخیل کتاب ته مقدمه وویله اشاریه وکړه چي دا کتاب باید تر نورو مطولاتو
دفعهی مخکښي دزده کړي په میدان کی ودروول سی، تاچي هغوته لاره خلاصه سی

قوله في العبادات، عبادت هر هغه عمل ته وائی چي رهبجل وعلا ته تقرب په
کیري که فرضی وی او که واجب وی او که سنت یا مستحب دی

په دی کښي مصنف داول الامر خنه متعلم ته اطلاع ورکړه چي دمنهیا تونکه زنا، لواطت
وغیرها دده په دی کتاب کی نسته، قوله لتقرب آه داصفت دمقدمه دی

والتقريب معناه نزدیک گردانیدن

قوله عَلَى الْمُبْتَدِي، اگرچه دتقريب صله خو، الی، لفظ راځي کافي تقریب
الیه، لکن حروف صله یو ډبل په پای کی بی انکاره دچا، اتلا دی سی، کما فی التلویح،

وحاصل کلامه المذکور ددی دا کتاب یعنی نورالایضاح دعباداتوپه باره کښي هغه مسائل
مهمه چي په لویو کتابو کښي پراگنده وی، ومبتدی ته دفقهی جمع کوی گویا

مصنف ویلی دی

دریاب په کوزه کښی جمع کوي

فَاسْتَعْنَتْ بِاللهِ وَاجَبَتْهُ طَالِبًا لِلثَّوَابِ

ترجمه: پرما کهمک او توفیق وغوښتی دخدای غځه. اوما قبلونه دهغود التماس وکړه په داسو حال کې نه غوښتونکی د ثواب یم درب العباد غځه. یعنی ریا او سمعت چې د عمل خیر لغو کونکې د دنیا مطلب نه دي.

مصنف ویلی دی

وَلَا أَذْكَرُ الْأَمَّا جَزَهُ بِصِحَّةِ أَهْلِ التَّرْجِيحِ مِنْ غَيْرِ اِظْمَافٍ

ترجمه: اوزه نه ذکر کوم په دی کتاب کې مگر هغه مسائل چې یقین کړی وی اهل الترجیح په صحیح والی سره دهغو مسئلو اود اجمع د مسئلو کړیده بیله دراز ولی. یعنی چې اود دې خبری اومسائلې زده کړه پر مېتدیا نو تکلیف دی.

مصنف ویلی دی

وَسَمِّيَتْهُ نَوْرًا لِإِيضَاحٍ وَنَجَاةٍ الْأَرْوَاحِ

اومانوم کښېښو پر دغه کتاب، ژر لږ د پاره د پاره د ایضاح د مسائلو فقهیه ووه او نجات ورکونکی دی روحانوته د طالبانو د فقهی د تاریکی غځه د شک اود جهل.

وَاللهُ اسْأَلُ أَنْ يَنْفَعَهُ عِبَادَهُ وَيُدِّيمَ الْإِفَادَةَ

اواخاص دخدای غځه زه سوال کوم د نفع ورکولو په دی کتاب سره وښدگانوته دخدای اود همیشه فائدی رسولود دی کتاب.

فایده: ددرویش عقیده داده چې د مصنف دغه خواست خدای قبول کړی دی. ولی چې په ټوله اسلامي نړۍ کې او په ټولو مدارسو دینیه ووی دنور الايضاح تعلیم او تعلم کړی. پوه سکه: چې ضمیر د سَمِّيَتْ راجع دی و مقدمه ته لکن په اوایل د کتاب ولی ضمیر مذکری اولفظ د مقدمه مؤنث دی. او تقدیم د مفعول د اسْأَلُ

چې لفظ د، الله، دی دپاره دحصر سوال دی پرخباب الهی اولفظ د، آن، په آن ینفع. کی مصدریه دی ای اسْأَلُ النفع، اولفظ د، يُدِّيمُ، عطف دی پرنفع، ای د ت الافاده.

ددرویش محمد عبید الله الاموي الکتاب د هاری وای چې غرنګه چې مصنف په متن کې لفظ د اهل الترجیح استعمال کړی نوزه مجبوره یې چې طبقت، اوقسام د فقهانو د مذهب درویشیم، تاچې معلومه یې چې اهل الترجیح کمی ټلی ته وای:

دَفَقَهَا وَوَطَبَتْ اَوَاقِسامَ

نوواوره:

چې درد مختار په مسائلو کې وای چې اوله درجه او طبقه لا مجتهدین فی الشرح یعنی چې په شریعت محمدی کښی مجتهدین وې. لکه غلور امان رضي الله تعالى عنه. یعنی سید الاثمة ابوحنيفة، او حضرت الامام مالک، او حضرت الامام محمد بن ادریس الشافعي، او حضرت الامام احمد بن حنبل، اود ویمه طبقه لا مجتهدین فی المذهب یعنی مجتهدین د مذهب حنفي لکه قاضي ابو یوسف، او امام محمد، او هر هغه څوک د شاگردانو غځه د حضرت الامام چې وی، چې قادر وی پر را ایستلو د احکامو د فقه شریفی د غلور دلائلو غځه یعنی قرآن عزیز احادیث نبویه. اجماع د مجتهدینو اوقیاس، لکن د هغو قوانینو سره برابر چې استاذ ددوی یعنی ابوحنيفة و دوی ته وضع کړیوی که خدیم په بعضو فروعیه احکامو کښی د حضرت الامام غځه مخالفت وکړی.

اودریمه طبقه اودرجه د لا مجتهدین فی المسائل ده یعنی هغه مسائل چې د صاحب غځه په هغه مسئله کې کومه تصریح نه وی موجوده، لکه خصاف، ابو جعفر الطوسي، الحی الحسن الکرخي، شمس الاثمة الحلواني، شمس الاثمة المرجسي، فخرالاسلام علی البردوي، فخرالدین قاضیان، اونور ددوی امثال، نو دغه ټوله د مجتهدینو په مسائلو کښی نه په اصولو کښی اونه په فروعو کې مخالفت کوی د خپل صاحب المذهب.

بلکہ صرف دھغومسٹلو جي نص صاحب المذهب نروي جواب موافق د اصولوسر د صاحب المذهب کولای سی. "خلورمه درجه او طبقه د"

۴ اصحاب التخریج: بولی یعنی په مقلدانو کی د مذهب هغه کسان چی په هغه توگه پراجتهاد قدرت خونه لری، لکن په سبب د حفظ کمال د اصولود مذهب دوی قدر لری چی تفصیل دیو قول مجمل د صاحب المذهب دی وکری چی هغه قول دوه جهت لری نود یوه جهت تعیین یه دوی کولای سی، لکه په هدا ید کینی چی وائی، "هذا علی تخریج الکری" او ییاداسی وائی د اقول بناء دی پر تخریج درازی؟

او پنجه درجه او طبقه ده د ۵ اصحاب التریج: د مقلدینو پنجه د مذهب چی د هغوشان ددی چی یوه روایت ته پر بل روایت تفضیل وکری، لکه چی دغه کسان وائی، "هذا أولى یا هذا اصح روایت یا هذا أرفق بالناس" دده په پنجه دوی ابو الحسن القدوری، او صاحب الهدایه و امثالهما

او شپږم طبقه ده ۶ مقلدین: دده چی دوی تمیز کولای سی دقوی اود اذعی اود ضعیف، او فرق کولای سی د ظاهر الروایت، د نادر الروایت، پنجه لکه صاحب الکفر صاحب المختار صاحب الوقایه، و صاحب الجمع اونورا صاحب المتون المعتره دما، پنجه د حنیفا نوه، اود دوی حال ددی چی اقوال مردوده یا روایات ضعیفه نه نقل کول او اوته درجه او طبقه ده د

۷ مقلدین محض: چی هغوی پر هېڅ شی د مذکور کار و قدرت نه لری لکه زمونږ د زمانی علماء، نود هغوی شان ددی چی د مذهب کتابونه به مطالعه کوی او یا به موافق د هغوسر حکم اوفتوی ورکوی:

زمونږ د زمانی بعض علماء چی خوک دیوی مسئلی پوښتنه ځنډه وکری نوځه هم وده ته په صحیح توگه حکم نه وی معلوم خو په دخپلی خیتي پنجه یوځه ورته وائی، اودانه ورته وائی چی په دی مسئله نه زنیږه اودا هم نه کوی چی پر بل یو عالم چی دده پنجه هم سل په سل کی یقین وی، چی هغه

عالم ترما په احکامود فقهی خبردی حواله دی وکری. یعنی چی ورته وواپی چی زه خونه یم په دی حکم خبرته فلانی عالم ته ورسه چی هغه ترما په احکاموښه خبردی.

ولی چی په دواړو خبرو کینی دده نفس اماره خوار پیږی. په اعتقاد کی دسائل، اود اتول پنجنی د تکبر دی چی زمونږ په نفسو کی قرار نیولی دی، مطلب ددی چی په اوسنی عصر کی چی کم ملا د امامت په محراب کینی ودریږی هغه دخلکو په خیال کی داور کوی چی جامع العلوم عالم یم په علم کی چاته د زده کړی ضرورت نه لرم، وائی الله المشتکی مصنف وئیل دی

کتاب الطهارة

پوه سکه: چی مصنف شروع د عباداتوپه لمانځه سره وکړه، ددی سببه چی لمونځ متصل دایمان سره، لقوله تعالی: الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَ لَيَقِيمُونَ الصَّلَاةَ. اولونځ په وجوب کی هم اول واجب دی پس له ایمانه. ولی چی اول واجب شهادتین دی اود هم لمونځ دی او بیان کوه، اولونځ په افضلیت کی هم پس له ایمان پنجه افضل عبادت دی. په دلیل ددی قول د علیه الصلوة والسلام: چی چا پوښتنه ځنډی وکړه، ائی الأعمال أفضل بعد الايمان، کوم عمل افضل دی پس له ایمان پنجه، قال الصلوة لوقتها، لمونځ کول دی پر خپل وخت، او بیانو چونکه طهارت مفتاح الصلوة کاو زنی لحریت، یعنی شرط یه دی او شرط پر مشروط د پنجه وی، نو شروع هکله په تبولو کتابو کینی فقهی د بیان پنجه کوی، در مختار، رد مختار

واوړه: چی د کتاب لفظ مصدر دی په معنی د جمع کولو، نو کتابونه چی کتابونه وائی ددی جهت چی په هغو کینی جمع دحروفواو د کما توکیږی، او په اصطلاح د فقه او اونیو یوه ډله د خبر وده چی مستقلة وی او پر ډیرو اناو اود مسائلو مشتمله لکه د کتاب الطهارة، چی پر طهارت داوداسه، او پر طهارت د غسل، او پر طهارت

داوبو اوپر طهارت دھاو وچپ تیمم دی مشتمل دی» اوکاهی دکناب اطلاق داسی کئی هم کیری چی پنه هغه کئی کی انواع مختلفه دستلو نوئی۔ اوپنه باب پکینی وی اوپنه فصل، لکه کتاب الملقطه، کتاب الأبق، کتاب المفقوع» کذا قال الطحاوی و صهارت به زور طاء په معنی د نظافت دی» اوپه ضمه طاء هغه اوبو دی چی پس اوداسه پاته سی» اوپه زبرد طاء آله تر د پاکی وائی لکه اوبه، خاوری، قنطرة، یوسکتنه: چونکه طهارت اویا کی شرط د لماغته دی نو د هغه چاچی په قصد لمونج بی اوداسه وکری حکم به خه دی: ت دجا

جواب: په سیر و هانیه کی وائی: وَفِي كَفَرٍ مَنْ صَلَّى لِيَغَيِّرَ طَهَارَةً مَعَ الْعَمَدِ خَلْفَ الرِّوَايَاتِ يَسْطَرُّ اوصاحب درم مختار په ص ٧٥ کی داسی وائی» چی د دغرسری کافر گنبد روایت دنوار و دی۔ اوپه ظاهر روایت کی کافر نه دی، لکن داخل هغه وخت دی چی داسی چی لمونج بی اوداسه کوی» دسببه دستستی یا جهل وی یعنی پر مبه د استخفاف بالادین اوداهانت په لماغته زیاد استهزاء او مسخر و پر طریقه نه ن۔ اوکه چیری بد غوطر بقویه لمونج بی اودسه وکری بیا هغه سری کافر بالاتفاق و تنبیلاً: بعضی طابان دیوچا د لماغته پیدینی کوی پروجه مسخر و اود خند ولود نور و طابانو، نو هغه کافر دی اوچی پر خاندی هغه م توله کافران گرجی»

مصنف و بیلی دی:

الْمِيَاهُ الَّتِي يَجُوزُ التَّطَهُّرُ بِهَا سَبْعَةٌ مِيَاهٍ

هغه اوبه چی روای پاکول په هغوسره یعنی اودس کول غسل کول، کالی پریو لای چی مزاروی او فسمه اوبه دی» مياہ جمع دماء» مصنف و بیلی دی»

مَاءُ السَّمَاءِ وَمَاءُ الْبَحْرِ وَمَاءُ النَّهْرِ وَمَاءُ الْبَيْرِ

د آسمان اوبه یعنی د باران اوبه، اود دریاب اوبه، اود ولی اوبه، اود خاشه اوبه

وَمَاءُ ذَابٍ مِنَ الشَّلَجِ وَالْبَرْدِ وَمَاءُ الْعَيْنِ

هغه اوبه دی چی د و بیلید و خننه دواوری پیداسی، اویا د و بیلید و خننه د ژلیو پیداسی اویا د چینی» سوال: مصنف یجوز وویل آه چی معنی یہ روا لی دی نوکه یوسری د بیل سری په مخصوصا و بوسره اودس بیلہ اجازی د مالک تان کری دا تطہیر خونہ دی روا نویاید پنه دغه اوداسه لمونج نه وی صحیح او صحیح دی۔ جواب: مراد د جواز نه صحت دی نو دغه اودس په مغصوبه اوبوسره صحیح دی اماروا اوجائز نه دی۔

فائدہ: د صحیح عمل اود جائز خننه فرق دی! جواب: صحت د عمل داری چی د شریعت دلاری سر برابر وی اوجواز د عمل داری چی سبب د عذاب الہی ونہ گرجی۔ نو دغه اودس په مغصوبه اوبوسره صحیح دی ولی چی په شریعت کینی بنو ول سوی اوداسه پر طریقه دی اوجائز نه دی۔ ولی چی تصرف په ملک کی دبل چا بی اجازه نار وادی اوموجب د عذاب الہی دی۔

فائدہ: مصنف تصریح په ماء البحر سره ددی سببه وکری چی چاہه توهم کاو چی د دریاب په اوبو به طهارت نه وی روا۔ ولی په دی چی د هغو بد بوی لکه بعضی صحابہ چی داغسی وائی» طحطاوی» په ص ٧٤ د سید خننه داسی یو سوال نقل کری چی توله داوبو اقسام چی مصنف ذکر کری ماء السماء دی» نو و هغه نور و اقساموتہ داوبو غمہ ضرورت سته۔ قَالَ لَقَدْ تَعَالَى الْكَافِرَاتُ اللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَلَكَهُ يَنْزِيلٍ فِي الْأَرْضِ تَرَجَّبَتْ تَدْنُ غُورِي چی په تحقیق سره خدائی سرا نازل کریدی» د آسمان خننه اوبه بیادغه اوبه رسولی دی چینی په محکمہ کی»

عینی» ددی سوال جواب داسی را کری دی۔ چی دا تقسیم د اوبو بنا پر عرف د غلگو دی۔ قوله وَمَاءُ ذَابٍ آه۔ مرقی الفلاح او طحطاوی وائی چی تخصیص یہ دواوری او ژلیو وکری له دی کبله چی یو قسمه قدرتی مالک سته چی په ثری کینی ویری اوبه دوی کی منجمده کیری۔

نوپه دغه ویلی سوی مالگه اودس غسل نندی رَوَا التبه دمرداری جای یا بدن پر پیو لیه بولیه
 قَوْلُهُ وَمَاءُ الْعَيْنِ آه مصنف په شرحه کی ددی کتاب نورُ الْأَيضاح چی مَرَاتِلُ الْعَيْنِ
 یه نوم دی وائی: چی ماء العین چی طهارت به روادی هغه اوبه دی چی پر عینکه بهیر
 اوکه نه بهیدلی نو حکم به دحوض دی چی لس په لس گز کنی به وی - ورنه اودس
 نندی په روا مگر به لوبی یه واخلی اودس په تازه کری: هَذَا حَاصِلُ كَلَامِهِ .
 قال المصنف

ثُمَّ الْمِيَاهُ عَلَى خَمْسَةِ أَقْسَامٍ

پس لودی اوبه پر پنځه قسمه دی. یعنی هر قسم به خپل وصف خاص لکه چی پیا
 بی راسی پوه سکه: چی لفظ دشمر صرف دپاره دترتیب فی الذکردی «اودا تقسیم
 د اوبو په اعتبار د اوصافو د اوبو دی - په اعتبار د ذات د اوبو نه دی - مرط،

یعنی په ذات کی
طَاهِرٌ مُطَهَّرٌ غَيْرُ مَكْرُوهٍ پاک، یعنی بل شئی
 پاکوونکی، که حدث حکمی وی اوکه نجاست ظاهری وی، یعنی استعمال به مکروه نه وی

وَهُوَ الْمَاءُ الْمَطْلُوقُ یعنی چی داسی یوشی نروی ورسره گم سوی چی
 په هغه مقید وگرځې «مر» فائده: اودس تازه کول او غسل کول په اوبو
 د زمزم روادی زمون په نیز، بیله کراسته بلکه ثواب لا ډیر لری «لکن مصنف د
 لبَابُ النَّاسِكِ وائی چی اودس تازه کول یا غسل کول په اوبو د زمزم هله مکروه ندی
 چی سړی اودس لری صرف دپاره د تبرک په لمبین ی یا اودس تازه کوی» اونه بنائی
 چی بی اودس سړی په هغو اوبو اودس تازه کری یا جنب سړی دی په هغو اوبو غسل
 وکړی اونه دی هم استنجاء په وهی» اونه دی مردار پای په مینځی» اونه دی په
 نجس های کی استعمالوی، «ط»

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَوْلَدِهِ وَلِكاتبِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ

مکته القراءات والتجوید کوته

ن لکن

وَطَاهِرٌ مُطَهَّرٌ مَكْرُوهٌ یعنی په ذات کی پاک دی دبل شئی پاکوونکی
 وی اوکه خبث یعنی نجاست، یعنی استعمال به مکروه وی لکن مکروه تنزیه وی
 چی دامذهب د امام کرخی دی. ولی چی پیشی وغیره د نجس شیا نو دخوړلو څخه نه ساتی
 اوفقیه ابو جعفر الطحاوی یه مکروه تحریمی بولی. علت به نجاست دغوسه دغوسه دی

وَهُوَ مَا شَرِبَ مِنْهُ الْهَرَّةُ وَنَحْوُهَا

چی پیشی چپنگ خندی کری، یا مثل د پیشی لکه چرگه چی ایله وی، یا ماریا
 مون لک یا باز یا خر خک وغیره من سباع الطیر

فَوَائِدُ شَتَّى

مراد د پیشی څخه کورنی پیشی ده چی اهلی یه بولی، ولی چی د وحشی پیشی پس خورده نجسه
 ده «لعدم الاختلاط مع الناس فلا عذر» اودا کراحت هم مذهب د امام اعظم اود امام
 ابویوسف په مذهب کی هېڅ مکروه نه بولی» او صحیح مذهب د امام کرخی دی چی مکروه
 تنزیه یی بولی، کما قال المصنف فی المراقی، اودا کراحت د استعمال د غول اوبو هم ملته
 دی چی ماء مطلق وغیره موجودی وی» اوکه هغه اوبه نروی نو بیا هېڅ کراحت نسته»
 قاله الطحطاوی فی شرح المراقی

وَكَانَ قَلِيلًا

اوی هغه اوبه چی پیشی وغیره خورک خندی کری وی لکن «پوه سکه: چی د لبن او ډیر
 اندازه به په وروسته کی راسی» ارن شَاءَ اللهُ تَعَالَى،

وَطَاهِرٌ غَيْرُ مُطَهَّرٍ وَهُوَ مَا أُسْتَعْمِلَ لِرَفْعِ حَدَثٍ

اوبل قسم اوبه هغه دی چی پاک وی یعنی بل شئی نه پر مردار پی مگر پاکوونکی دبل نروی» اودا هغه اوبه

مکته القراءات والتجوید کوته

دی چی استعمال سوی وی دپاره دپورته کولو دبی اود سکیا

أَوَلْقُرْبَةِ كَالْوُضُوءِ عَلَى الْوُضُوءِ بِنَيْتِهِ

اویا دپاره دثواب لکه اودس تازہ کول پس له اودس درلو و لوغنه په نیت داوداسه پلوه سکه: چی رفع دحدث او قصد استعمال دپاره په مابین کی عموم و خصوص من وجه سر لری و لی چی په داسی صورت کی چی محدث اودس تازہ کړی او قصد اوداسه په هم وی نو بی اودسیا به هم پورته سول او ثواب هم خدا ی پاک ورکوی نو دواړه سر جمع سول او په داسی صورت کی سړی اودس لری او په قصد او اراده اودس تازہ کړی ثواب خوښته په سبب د نیت او رفع دحدث نه په کیږی ولی چی محدث خوموجود نه وو نو به پورته څرنگه سې

او که سړی محدث وی او د تکرار (دخ والی) په قصد اودس تازہ کړی دحدث خو په پون سو مگر ثواب به نسته لعدم النية او په دې دروس و صورتو کی او به مستعمل گرځی او که چیری یو سړی چی اودس لری مگر په نیت د تکرار اودس تازہ کړی نو هغه او به مستعمل نه دی ولی نه ازاله دحدث پکښی سته ځکه چی اودس خو په درلو او نه ثواب په کښی سته ولی قصد او نیت داوداسه به نه وو

فوائد شتی

قوله قُرْبَةٍ قرب هغه فعل ته وائی چی خدای پاک ثواب پر ورکوی بنده ته او ثواب مدار پر نیت دی لقوله عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَام اِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ رواه البخاري و چی ددی حدیث مبارک ترجمه په نیرد حیفیانو اِنَّمَا ثَوَابُ الْأَعْمَالِ بِالنِّيَّاتِ ده قوله كَالْوُضُوءِ پوه سکه چی اودس پر اودس داسی ثواب لری چی په اول او سر یو داسی عبادت وکړی چی تطهیر و هغه ته مشروع وی لکه لمونج یا مسحه د مصحف او یا مجلس بدل کړی لکن نیت د قربت وکړی ...

او کی مجلس بدل کړی او نیت د ثواب په په نوی اوداسه کښی نه وو نو دا اسراف دی او اسراف حرام دی او او به هم مستعملی نه گرځی او که چیری مجلس یو وی او په اول اوداسه به کم عبادت نوی کړی نو په دوهم اوداسه کښی که څرم نیت د قربت او ثواب وکړی مکروه دی ولی چی دا اسراف دی او اسراف حرام دی

نومراد د کراهت غنچه چی په بعض کتابو کښی د فقهی راځی کراهت تحریمی دی ط سوال: ښه گنج کی وائی ه ورتوای توامه بر لب جوتی نیت اسراف بر چه میشوئی نو که یو سړی دوی پر غاړه په نیت د وضوء علی الوضوء دوهم اودس تازہ کړی نو وی اسراف دی جواب: چی سید سند وئیلی دی و کفو علی شط النهر یعنی که څر دوی پر غاړه وی هم اسراف دی پر شط النهر که څرم اسراف او بوخوښته لکن اسراف د عمر عزیز خودی

سوال: یو سړی چی اودس لری نو د هغه پر اندامو خوښه نجاست حقیقی سته او نه نجاست حکمی سته نو به نیت د قربت ولی او به مستعملی گرځی جواب: چونکه دغه سړی نیت د قربت وکړی لکه په اول اوداسه کښی نو ووصف ته داو بو به تغییر و در ساوه یعنی مستعملی و گرځیدی ط

بَهَانَهُ فَاِذْهُ

یو بی اود سکه سړی چی یو اندام پر یولی فقط د دغه اندام او به مستعملی سوی ولی چی فرض په ساقط سو یعنی که دی نور اندامونه وروسته و منی د دغه اندام پر یوله نه غواړی لکن زوال دحدث د هغه اندام مخزنه دی سوی ولی چی زوال دحدث د تلو اندامو هغه په یو بدل کړی فقهاء وائی چی بی اودسیا او طهارت تجزیه نه قبلوی رد ط ب ع مصنف په مراقی الفلاح کی وائی چی دا هم قربت دی چی د دوی خوړلو مخکښی یا وروسته لاسونه پری منی نو دغه او به هم مستعملی گرځی په دلیل ددی حدیث اَلْوُضُوءُ قَبْلَ الطَّعَامِ بَرَكَةٌ وَ بَعْدَهُ يَنْفِي الْكَمَّ اودس یعنی لاس پر یوله د مخه تر طعام برکت دی او پس له طعامه نفی کوونکی دی دلیون توب دی ط

مسئله: کربوسری لاسونه دودک ته په دی سبب پر یولی چی خیرن وه نه پنین
داداء د سنت مگر اودس یه درلودی، نو هغه اوبه مستعمله نه دی، دغرنه
که سری پاکه جامه دخیرن والی دسبب پر یولی اوبه یه مستعملی نه دی، م
پوه سکه: چی په مستعملو اوبو کښی بعض فقهاء دری روایت راوړی دی،
یوروایت چی مستعملی اوبه نجس دی نه طاهر دی او نه مطهری.

بل روایت دادی چی طاهری دی یعنی نجس نه دی چی بل شی دی په مردارسی لکن مطهر
نه دی چی اودس په تازه سی، اوبل روایت دادی چی دا اوبه هم طاهری پاک دی
او هم مطهر یعنی بل شی هم په پاکیری.

لکن فقهاء او مشائخ د عراق وائی، چی په اوبو مستعملو کښی هیڅ اختلاف دروایت
په مذهب کی نه سته. بلکه په نیز داما مانود مذهب په اتفاق مستعملی او طاهری
دی پاکونکی نه دی، شیخ الاسلام علی البز دوی په شرح کی د جامع صغیر وائی
چی دغدر عراقیو رایه زموږ هم خوښه ده، او هم دغدر رایه په کتابو کی د امام محمد
ذکر کړه سويده، او دغدر رایه خوښه کړی محقق علما وود ما وړاء النهر،

په مجتبی کی وائی چی صحیح روایت دلولو اما ما نو څخه د مذهب هم دغدری چی ماء
مستعملی طاهری دی مطهر نه دی، لکن د حسن بن زیاد څخه یو روایت سته او
هغه روایت شاذ دی چا عمل نه دی په کړی، چی وائی ماء مستعملی طاهر او مطهر دی
کذا فی مجمع الانهر.

فائده: مستعملی اوبه که غم په مذهب کی پاکي دی، لکن چنبل یه مکروه دی
او یا کتوتی اچول مکروه دی، او یا اوږه پخمیره ول مکروه دی، تنزیها ولی چی طبع انسانی
نغرت ځندی کوی. ط.

وَيَصِيرُ الْمَاءُ مُسْتَعْمَلًا بِحَرِّهِ انْفِصَالَهُ عَنِ الْمَسْجِدِ

اوگر چی اوبه مستعملی په نفس جلاوالی سوږدېن څخه یعنی که غم یو ځای په قرار نه

نوی نیولی، مصنف په مراقی الفلاح کی وائی چی دامذهب صحیح دی داددی سببه
چی د څخه ترجلاوالی دبدنه څخه خو ضرورت دی او پس له جلا والی څخه ضرورت نه سته.
او طحاوی وائی چی دامذهب دعامو او دپروفقهاوو دی، اوبه هدایه که هم دامذهب
صحیح گنرل سوی دی، اوفقیه ابو جعفر طحاوی چی اعلم صلا وودی په مذهب دابوحنیفه
کی، اوبعض مشائخ د بلخ وائی چی اوبه هلته مستعملی بللی کیږی چی یو ځای قرار ونیسی

سوال: ددی اختلاف څه فائده ده

جواب: فائده یه داده چی یوسری چی اودس یه تازه کاوه یو اندام تی پر یولی اوبه
چی د هغه اندام څخه جلا سوی نو پر اندام وبهیدلی بیله دی چی اودس کونکی دی پلاس
پر بهیولی وی. نو په دغواو بوهغه بل اندام پاک سواو که نه! نو د مصنف او صاحب
هدایه پر رایه هغه بل اندام نه پاکیری. ولی اوبه چی د اول اندام څخه صرف جلا
سوی مستعملی گنرلیدی. اود مستعملو اوبو حکم د څخه تیر سو چی شی نه په پاکیری
او طحاوی او د مشائخو د بلخ پر مذهب هغه بل اندام په پاک سو. ولی چی اوبو خوتر اوسه
قرلنه دی نیولی نو مستعملی نه دی. قال المصنف.

وَلَا يَجُوزُ بِمَاءِ شَجَرٍ وَ ثَمَرٍ وَلَوْ خَرَجَ بِنَفْسِهِ مِنْ

غَيْرِ عَصِي فِي الْأَظْهَرِ

اوبه دی را اودس په اوبو درختی اوبه اوبو دیو
که غم راووزی دغه اوبه بیله نښتی څلو په
ظاهر روایت کی فائده: مصنف په مراقی الفلاح کی د لا یجوز تفسیر په
لایصیح سره کړی دی له دی سببه چی عدم جواز چی معنایه حرمت دی. عدم صحت
لره چی معنایه فساد دی مستلزم نه دی، کله لمونځ په مقصوبه محکمه کی روانه دی.
یعنی حرام دی او مصلی په گناه گاردی، مگر صحیح دی بیا قضا نه سته، وقدر من قبل
پوه سکه: چی ددی ایت مبارک: وَالنَّجْمُ وَالشَّجَرُ يَسْجُدَانِ په تفسیر کښی مفسران
وائی چی نجم هغه نبات دی چی هر تنه نه پورته کیږی. لکه خټکی، هندوانه

باد رنگ، مُرغَه، او نور میوه داره جُرنگان یا وابنه،

اوشجر هغه درختی ته وائی یعنی چی تنه لری لکه توت، انار، سیب وغیره، لکن د مصنف مراد د لته دشجر څخه نفس نبات مراد دی که تنه لری او کی نه لری، ولې چی نفس نبات په اوبوسه اودس نه دی صحیح. اود ثمر څخه نفس میوه ده که د خورک ویاو که نه وی حتی ټولو فواکه او ټولو گلانو ته شامل سی، قاله القهستانی؟

فنا شده: په دغو اوبوسه چی اودس نه دی روا لری سببه چی اوبه مطلق اوبه ندی بلکه مقیدی اوبه دی کلا یعنی، امل نه یلی شایح اکثر په دغو اوبوسه روا لری ولې چی دا اوبه خالصی رو نری اوبه دی د بل شی سره په امتزاج نه دی سوی. صاحب د بحر الرائق وائی چی په دی اوبو کینی امتزاج کامل موجود دی. او مصنف هم په مراقی الفلاح کی امتزاج کامل وائی.

قوله ولو خرج بنفسه اه لکه تا کان چی تا کی بیری کی او اوبه خندی څخه یی. پوه سکه: چی مصنف رد کوی پر هغه بعض فقهاوو چی وائی که چیری اوبه خارج بنفسه سوی اودس په روادی. وجه دردی داده چی په سبب د خروج بنفسه خود اوبه ماء مطلق نه گرچی بلکه ماء الکرمیه بولی مثلاً نوماء مقیدی دی، او صاحب هدایه اوزیلعی او صاحب تنویر هم پر دغه رایه دی چی په خارج بنفسه سره هم اودس نه دی صحیح،

پوښتنه: ټوله فقهاء او مصنف هم پر دی مذهب دی چی په ټولو ما ئعا تو طاهر ووسره ازاله د نجاست حقیقی کیری لکه په ماء مطلق سره، نوازله د نجاست حکمی چی حدت دی باید په دغو ما ئعا تو سره وکړه سی، لکه په ماء مطلق سره نو وجه دفع څه ده، جواب: فرق په ددی چی نجاست حقیقی اجزاء په پریولو که مطلق اوبو او که په نورو ما ئعا تو سره د جای اویا د بدن څخه وزی نور خو جامه اوبدن پاک وو، اوبه نجاست حکمی کی خوا جزاء محسوسه د نجاست حکمی په اعضا و پوری قائم ندی حتی چی په غسل د ما ئعا تو نه ازل سی.

نوازله د نجاست حکمی پر منصوصو اوبو حصه چی هغه ماء مطلق دی، او مقید اوبه نه قیاسیری، حاصل دای حدت امر شرعی دی چی حکم د نجاست شارع ورکړی دی په منع کی د لما ئحه وخواه، او شارع د هغه د ازالی دپاره آله مخصوصه مقرر کړی ده چی ماء مطلق دی، لکه چی بیان په مفصل تیرسو، نو قیاس د ماء مقید ونه دی پر روا

قال المصنف **وَلَا بِمَاءٍ زَالٍ طَبْعُهُ بِالطَّبِخِ**

و بیل دی مصنف

اوبه اودس او طهارت روادی په هغو اوبو چی، طبیعت د اوبو څندی زایل سوی وی په سبب د پخیدو دیوشی پکینی،

پوه سکه: چی طبع د اوبو بهیدل دی، او رقت دی، اود چنبونکی په اوبیدل دی، اود نبات په شنه کیدل دی. فنا شده: مصنف قید د طبع ووايه ددی سببه چی یوسری که په اوبو کینی نخود، یا باغلی، وغیره صرف د تر والی دپاره خشته کړه او وی نه ایشول اودس په روادی کیه څه هم رنگ ته داوبو تغیر رسولی وی تر هغو چی رقت اوسیلان په باقی وی،

تنبیه: ما تفسیرد طبع الماء په رقت اوبهیدلو اود نباتاتو په شنه کولو او په اوبیدلو سره وکړی په متابعت د مصنف چی په مراقی الفلاح کی دغسی تفسیر کړی دی ورته په عامو کتا بو خبره هم صحیح ده، ولې چی د تر یخ او ترو و دریا ب په اوبو کینی خوار واده او نباتات فته. نو په هغو اوبو باید اودس روا ندی، اوسره ددی چی مصنف رو میی په ماء البحر سره اودس روا بللی وو،

تنبیه: اخر مصنف د عبارت، بماء زال طبعه بالطبخ، مطلق ووايه چی مفادیه داری چی سره د طبع که رقت اوسیلان باقی وو، بیا نو اودس په روادی لکن اصلاً مسئله داده، که چیری په طبع سره نظافت مقصود وو لکه لوبیا، او نخود او باغلی، چی په اوبو کینی وایشول سی که څه هم داوبو رقت اوسیلان باقی وی اودس نه دی په

رَوَا، يكمال الامتناع، البتة كه دَطْبُخْ غُخْه مَقْصُودِ نَظَافَتِ و و لكه بَرُوخْه، سِدْر، وغیره
نوپه دغه صورت کی كه اوبه خته سوی وی. اود طبع سِلَانِ اوردت غُخْ و تَلِی وی
نواودس ندی په رَوَا او کی رقت اوسیلان باقی وو اودس په روادی ذکره ط ناقلا عن

قَالَ الْمُصَنِّفُ

أَوْ بَغْلَبَةٍ غَيْرِهِ عَلَيْهِ وَالْغَلْبَةُ فِي مُخَالَطَةِ

اوپا په غلبه دَغِيرِ د اوبو پَر اوبو باندی. او غلبه په گدوالی کی د وچو شیانو لکه

الْجَامِدَاتِ بِاخْرَاجِ الْمَاءِ عَنْ رِقَّتِهِ وَسَيْلَانِهِ

زعفران، خُرمَا، انگور، انار، وغیره په ایستلود اودی د رقت اوبهید و خُخْه. یعنی دومره چې
د اوج شئ ورو لویږی چې اوبه خته سی اونه بهیږی.

وَلَا يَصْرِفُ غَيْرُ أَوصَافِهِ كُلِّهَا بِجَامِدٍ كَزَعْفَرَانٍ وَفَاكِهَةٍ

اوضر نه کوی متغیر والی د تپولو اوصافو د اوبو په جامد شئ سره
وَوَرِقِ شَجَرٍ لکه زعفران یا فاکهه یعنی میوه د درختی اوبلگونه د درختی.

پوه سکه: چې اوصاف د اوبو درتی دی، رنځ، خوند، بوی، د زعفرانویا دنور و میوو
په گډه ولوسه رنځ، خوند، بوی، ټوله بدلیږی، اود اوردی چې د جامداتو غځه مراد هغه
جامدات دی چې پاک وی.

نوغړوخت چې اوبه خته سی اوسیلان نه کوی. نوکه سړی جامه په مینځی د اوبه نه خنځی
وزی او که بدن په مینځی پر بهیږی نه. اود اود واره په پاکولو کښی د جامی یا اندامو شل
بالا اتفاق دی. قوله كَزَعْفَرَانٍ آه په قنیه کښی والی که زعفران دومره پیر او بوټی
ولچول چې د جامی رنځ په کیدل اودس ندی په رَوَا. او که لږ وو صرف اوبه په ژرې کړی
وی لکن رنځ ریزی نه په کیدل بیا اودس په رَوَا، ط صلا.

قَالَ الْمُصَنِّفُ

وَالْغَلْبَةُ فِي الْمَائِعَاتِ بِظُهُورِ وَصْفٍ وَاحِدٍ

او غلبه په مائع شیانو کی یعنی چې بهید و تنکی شئ وی. په ښکاره کیدو دیو و وصف دهغه
مائع شئ.

مِنْ مَائِعٍ لَهُ وَصَفَانِ فَقَطْ

په دی سورتی چې یو صفت دهغه مائع ښکاره سی کم مائع چې هغه دوه وصفه لری فقط. یعنی
دریم وصف نه لری. فَتَالَ الْمُصَنِّفُ.

كَاللَّبَنِ لَهُ اللَّوْنُ وَالتَّطْعَمُ وَلَا رَائِحَةٌ لَهُ

لکه شیدی چې دوه وصف لری یعنی رنځ غیر د اوبو درنځه غځه او خوند لری چې اوبه یه نه لری،
حَاصِل د اچي که د شیدو د واره و منو خته یوه کم که پر اوبو ښکاره نه سو، اودس په رَوَا
او کی یو وصف ښکاره سو اودس نه دی په رَوَا.

مَسْئَلَه: که مخالط یو وصف درلودی، لکه هندوانه، خټکی، شین کدو چې د هغو
اوبه صرف په خوند کښی ساده اوبو خته مخالف په رنځ کښی یو شئ نوکی هغه مخالف
وصف ښکاره سو اودس ندی په رَوَا، ط، رد، او که په عادی اوبو کښی خوند هم نه سو
ښکاره نواودس په رَوَا، فَتَالَ الْمُصَنِّفُ.

وَبِظُهُورِ وَصْفَيْنِ مِنْ مَائِعٍ لَهُ ثَلَاثَةٌ كَالْخَلِّ

او غلبه د مائع په ظهور ده ووصفتو کښی کیږی. په هغه مائع کښی چې دری وصف لری لکه
شرکه چې هم رنځ جدا د اوبه لری. او هم خوند او هم بوی، نوکه د سړی دوه صفت
پر اوبو ښکاره سو اودس یه ندی رَوَا. او کی فقط یو وصف ښکاره سو بیا اودس
په رَوَا.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَوْلِيهِ، وَلِكَا تَبِيهِ كَتَبَهُ فَضْلُ الْحَقِّ حَقَانِي غُفْرَانًا

قَالَ الْمُسْتَعْمِلُ
وَالْغَلْبَةُ فِي الْمَائِجِ الَّذِي لَا وَصْفَ لَهُ كَالْمَاءِ الْمُسْتَعْمِلِ

او غلبه په هغه مائج کښې چې هېڅ وصف نه لري. لکه مستعملی اوبه ولې چې په استعمال سره نه راوېوځونډ بدلیږي اولنې رنگ او بوی، او اوبه مستعملی خو پر صحیح روایت پاکې راغلي مگر اوس نه دی په رواه

وَمَاءُ الْوَرْدِ الْمُنْقَطِعُ الرَّائِحَةُ تَكُونُ بِالْوَزْنِ

اویا اوبه د گل کلاف چې بوی یه قطع سوی وی یعنی په مرورد زمان، نو غلبه یه په وزن معلومېږي ولې چې په وصف خویه غلبه نه معلومېږي چې وصف خوښه لري. قال المصنف

فَإِنْ اخْتَلَطَ رَطْلَانِ مِنَ الْمَاءِ الْمُسْتَعْمِلِ بِرَطْلٍ

پس کچیري گډي سوی دوه رطله د مستعملو اوبو په یوه رطل د مطلق اوبو نو اوس بیا نور

مِنَ الْمُطْلَقِ لَا يَجُوزُ بِهِ الْوُضُوءُ وَبِعَكْسِهِ جَازٌ

طهارت لکه غسل نه دی په رواه ولې ما مستعملی پر اړه مطلق باندی ډیر دی او د عکس په صورت کی یعنی چې دوه رطله مطلق اوبه وی او یو رطل مستعملی اوبه وی طهارت په روا دی پوه سکه: چې مصنف پخپله شرحه کښې داسی وېلې دی.. او که دادواړی اوبه یعنی مستعملی اوبه او مطلق اوبه سره برابری وی، ددی حکم خو په ظاهر الروایت کی نه دی راغلی مگر مشائخ ولې چې ددی حکم هم د مغلوبو اوبو دی یعنی اوس نه دی په رواه دا احتیاط د وجهی منه

مسئله: قَالَ فِي الدَّرِّ الْخِتَارِ: أَوْ كَهَ چیري ماء مستعملی او ماء مطلق جامد یځي وی نو اعتبار یه ثخانت لره دی یعنی بندوالی لره آه قوله تَكُونُ بِالْوَزْنِ آه امام طحاوی ولې دا اعتبار د وزن هلته دی چې اوبه مستعملی په اوبو مطلقو کښې نوی کړی. اویا

يُوسَّرِي بِهِ مَطْلُقُ أَوْ بُو كُنِي غُوتِي سِي

فَأَسْأَلُهُ: په ډیر وکتا بو کښې دفعهی شریفی ولې که جنب سړي لاس یا پښه په اوبو کی ووهله اوبه مرداری سوی، لکن دا حکم بیا پر هغه مذهب دی چې مستعملی اوبه مرداری بولي. او دا روایت شاذه دی، او پر مختار مذهب چې مستعملی اوبه پاکې بولي صرف مطهر نه بولي هغه اوبه نه دی مرداری ط

بِهِ بِحَرَائِقِ كِي وَائِي بِهِ بَحْثُ كُنِي د مُسْتَعْمِلُو اوبو چې په مطلق

نادر مسئله اوبو گډي، او اعتبار وزن لره دی، اَنِي عَرَفْتُ هَذَا، چې تاد معنی بیان نه ده کړی، نو منع مکوه داود اسه یا غسل کولو څخه په هغه کشتی حوضو یا تالابو کی چې په مدرسو یا کورو کښې جوړه سوی وی، یعنی تر عشرين عشرين وی، ولې چې فرق نسته په مابین کښې ددی چې اوبه په خارج کښې استعمال سی. اویا په مطلق اوبو کښې نوی سی. او ددی چر سړي په اوبو کښې غوته سی، یا اعضاء غوته کی، ولې چې په صورت کی د

غوته کیدو هغه اوبه مستعملی گرځي چې د دوه اعضاءو څخه جلا سی، اویا دده د بدن سره ملاقی سی فقط، او شک نسته چې دغه قدر اوبه خو لنډی نسبت وباقي اوبو ته. د حوض یا تالاب، او بجز زیات کړی ده چې قول د هغو بعضی کتابو چې ولې داسی نه ده روا پر قول ضعیف بناء ده یعنی چې اوبه مستعملی مرداری بولي، انتهى

امام طحاوی ولې چې حاصل د قول د مجرد ادی، چې اوس یا غسل په دغو کچې حوضو کښې روا دی تر هغو چې غالب گمان دسړي نه وی چې ماء مستعملی ډیر یا برابری د نورو اوبو گرځیدلی دی اویا په غالب گمان دانه وی چې په دغو کچې حوضو کښې نجاست لوییدلی

د رطل د مقدار بیان

هَذَا مِنْ قَوْلِي: وَالصَّاعُ عِنْدَ أَبِي حَنِيفَةَ وَمُحَمَّدٍ ثَمَانِيَةُ أَزْطَالٍ بِالْعَرَاكِ تَه ترجمه: کاسه په نیر د امام اعظم صائب او امام محمد صائب، اته رطله په عراقی رطل، بیا په عراقی رطل شل استاره دی، او استار شپږ درهمه او دوه دافقه دی.

اودافق شپن مہ حصہ ددرهم دہ، اویاد اسی جی استار غلور مشقالہ دی نوشل استار
۸۰ مشقالہ دی، نور طل عراقي منہ مشقالہ دی اوعراقی کاسہ خلور مده دہ کذا ذکر
فخر الاسلام، دلیل د مذهب د طرفینو دادی جی پیہ حدیث صحیح کینی جی بیہقو
روایت کری دی، داسی راغلی دی جی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اودس تازہ کاوہ
مد سہ جی دوہ رطلہ یہ اندازہ وہ اوغسل یہ کاوہ پیہ صاع سہ جی اتہ رطلہ یہ اندازہ
اود حضرت عمر بنہ صاع ہمہ اعنہ اندازہ وہ، قال المصنف

وَالرَّابِعُ مَاءٌ بَخْسٌ وَهُوَ الَّذِي حَلَّتْ فِيهِ

اوغلم قسم داو بوجس اوبہ دی، او بوجسی اوبہ ہفہ اوبہ دی جی داخل سی پیہ ہفہ کینی مردار

الْبَجَاسَةُ وَكَانَ رَاكِدًا قَلِيلًا

اور مال داوی جی ہفہ اوبہ ولاری وی اولن وہے

پوہ سہ: جی دخول د نجاست بہ پیہ یقین سرہ اویا پیہ غلبہ ظن سرہ معلومہ وہی

اوبہ نفس گمان یا احتمال اوبہ مرداری نہ دی، م، فائدہ: وقوع د نجاست

مقید دی پیہ دی جی لب خوشوی یا پوچی بہ نہ وی، ولی ہفہ معفودی نکہ جی وروستہ بہ راہ

فائدہ: مصنف وقوع د نجاست وویل ددی سببہ جی کہ اوبہ پیہ سبب بہرہ

درید و پیہ یو بجای کی بوی، رنگ، خوند، گردہ یہ بدل سوی وی جی رقت یہ باقی وی

دی، ولی پر خپل خلقت اصلی پاتہ دی، اما کہ ختہ سوی اونہ بہیدلی بیہ اودس نہ دی

سوال: کہ داو بویڈ بوی تلی نود سرہ داشت سوچی مرداری بہ ورو لویڈ وی نود غا

اوبہ بوجسی دی او کہ خنگہ!

جواب: دغہ اوبہ پاک دی اوبہ بوئی دی شاید پیہ سبب د طول مکث یاد وقوع د

ظاہر شی وی اود او بواصل خوطہارت دی، ط، فرسہ: کہ یو خولک دچا میلہ

سوا و ہفہ کور والا دودی اوبہ ورتہ راوری نومیلہ حق نہ لری جی داد و دی تاد کما

کری دہ یا داو بہ خومرداری نہ دی،

وَالْقَلِيلُ مَا دُونَ عَشْرِ فِي عَشْرٍ وَإِنْ لَمْ يَظْهَرْ أَثَرُهَا فِيهِ

اوبہ اوبہ ہفہ دی جی ترلش پیہ لش کینی کمی وی کہ خہ ہم اثر د نجاست نہ پیہ کینی خلور

یعنی ہفہ محل جی اوبہ پیہ کینی ولاری وی ہفہ ترلش پلس کی کم وی،

فائدہ: لس پیہ لس کی ضرب کری تثل کیری، نویسطہ داو بوسل گزہ کیری

ترد غہ جی کم وی ہفہ اوبہ قلیل دی،

پوہ سہ: جی د مصنف پیہ نیز ذراع العامة، معتبر دی، قالہ فی الرأی، اوبہ نیز دقا فخان

معتبر ذراع المساحتہ دی، ولی جی مکان د ممسوخا تودی، اوبہ ہدایہ کینی وائی جی فتوی پر

اعتبار ذراع الکریاس دہ، دبارہ ذراخی برخلکو ولی جی ذراع الکریاس کچی دی،

فائدہ: ذراع المساحتہ اولہ موتہ دی دہری قبضی سرہ بہ ہتہ گوتہ جگہ در وہی

واما ذراع الکریاس ہفہ فقط اوہ موتہ دی یعنی گوتہ دریدہ نہ غواری، نوافی الکافی و ملا سکینہ

و صاحب الدر فتوی پر ذراع المساحتہ بولی، والله اعلم بالصواب

پوہ سہ: جی لش پیہ لش کی ہلتہ شرط دی جی حوض چار کنجہ وی او کہ گردی و و ۳۲ نو

شہید برش گزہ بی دور وی، فائدہ: عمق یعنی ژور والی داو بود حوض بہ دومرہ

وی جی پیہ غبرگہ اختوسہ محکی تہ نہ رسیبی اودا ہمہ صحیح روایت دی، اوبعض وائی

جی عمق داو بویہ یو گزوی، اوبعض وائی جی یوہ لویشت بہ وی، اوبہ جوہر کینی

وائی جی فتوی پر اول قول دہ، فائدہ: بہ باب کی دہر والی دولاری اوبو اختلافات

ہر دی لکہ جی درد محتار اوہدایہ د مطالعی فخر بنکار یکیری، حتی جی محی السکتہ وائی

جی اندازہ د لش پیہ لش کی معتمد علیہ نہ لری، لکن شرنبلالی بہ مرقا فی الفلاح کی وائی...

والشَّهْدُ بِرُ بَعْشَرٍ فِي عَشْرِ هُوَ الْمَفْتُى بِهِ، اوداقول دعا مومشا بخودی، خانیہ

اوداقول د اکثر و دی اوبہ دغہ موب عمل کوو، نوازل، وعلیہ الفتوی کامر فی شرح

الخطاوی، لکن بحر الرائق بہ دی مقام کی لوی تحقیق کری دی، اوبہ اخیر کینی ویشلی دی

چی تقدیر دلش په لش کی هینځ اصل نه لری، بلکه ظاهر الروایت د حضرت الامام (علیه السلام) تفویض د لب والی د اوبو او دیر والی د اوبو وړاندی استعمال کوونکی پر یسبول سی سبه دی، نوکه دده ظن غالب داوچی داوبه پری دی او نجاست تاثیر نه سی پکښی کولای نو هغه دیری دی اودس او نور طهارت په رول اوکی لب بکلی نولری دی طهارت نه دی په روا،

حاصل داچی د مکلف خپل غالب رای معتبر ده - اورائی د خلکو مختلف دی نوکیدای چی یو مقدار اوبه به یو مکلف دیری بولی نو دهغه اودس په روا دی - او بل مکلف لب بولی نو دهغه اودس نه دی په روا نویسری مامور دی په تحری سی سره، او تحری کول په امور دینیه ووکی خروج د مذهب نه دی، او نه په دی کی تقلید د مجتهد لازم دی کدر فی نفع (المعیر) بلکه ددی مثالونه دیری لکه تحری کول په امر کښی قهلی چی پر دیر خلکو مشتبیه سی، او پر هر سړی واجب ده چی د جهت ته د تحری خپل به په لمانځنکی مخامخ کیږی که څه هم دبل سړی د جهت څخه د تحری مخالف وي،

اود غرنګه تعداد درکعتود لمانځه چی دسړی هیڅی نودی به تحری کوی، او په تحری عمل کول پرده واجب دی، کما فی کتب الفقهاء، درویش وائی: چی مجرایق اوفی

التقدیر چی ظاهر المذهب دی بیان کړی دی، په هغه کښی خوشک نسته، اوفقیه ابو الطحاوی چی په اتفاق د حنیفیانو اعلم د خلکو او علما ووپه مذهب د ابو حنیفه کی دی ددی ظاهر الروایت څخه خبره نرو، اود غرنګه صاحب د فتاوی خانیه، اود نواز لو مصنف د شربلانی لکن مع هذا دوی فتوی په تقدیر دلش په لش کښی صادره کړه، ددی فتوی سبب دادی، چی وزلئ ته د مبتلی به پر یسبول سبب اختلاف خلکو اود تنازع او یو پر بل باندی بد حکم کول وگرځی، مثلاً په صحرا کښی یو کلی پروت وی او هغه ته نن دی یوه دښمنه د اوبو وی، بعض اهل د کلی داوبه دیری بولی، اودس نور طهارت په کوی، او بعض کلی والی به لب بولی اودس په روانه بولی، نولاهالده ټما بین اختلاف او تلخ کلامی، بلکه قتل وقتال هم محتمل دی،

نیز که نام وړو علما و فتوی په تقدیر دلش په لش کی صادره کړه، و بیله یاخذ القیر د یسا وان یحان لیس اهلاً للافتاء

سپنهانه فائده

اتفاق د فقهاوو اوبه په اصل کښی پاکي دی - او نه مرد اریږی مگر هغه وخت چی دسړی یقین پر لویدو د نجاست یا غالب گان پر هغه نه وی راغلی، نو بناء پر دغه اصل کلی علامه شربلانی په مراقی الفلاح کښی وائی -

مسئله: که یو چا د کور و مخ ته یو خم ایښی وو او کوزی او لوتی به هم ورسو ایښی دی دهغه خم څخه اودس تان کول روادی تر هغو چی یقین یا غالب ظن به په نجاست په نجاست دهغه خم نه وی راغلی، مسئله: اود غرنګه اودس روادی په وېدو دهغه حوض صغیر، چی احتمال ددی وی چی نجاست به ور لویدلی وی مگر یقین به نه وی، او پر سړی باندی ددی اوبو پوښتنه هم نه ده واجب،

مسئله: اود غرنګه اودس روادی په اوبو دهغه څا چی په خیر و نولوشو، او په غرونو لاسونکرو او ښی اوکوچنیان، او صحرایان، او مالداران اوبه ځندی را کانی، تر هغو چی یقین په نجاست د ځانه وی راغلی، «فقال المصنف»

وَجَارِيًا وَظَهَرَ أَثَرُهَا فِيهِ وَالْأَثَرُ طَعْمٌ أَوْ لَوْنٌ أَوْ رِيحٌ

ترجمه: او یاروانی اوبه وی او ښکاره وی اثر د نجاست یا خوند دی دهغه نجاست چی اوبه کښی دی، یا رنگ دی، دهغه نجاست او یا بوی دی، دهغه نجاست

فائده: جاری اوبه هغه ځای په نجس دی چی اندر نجاست په کښی معلوم یږی، نه بولی اوبه چی جاری وی افاده السید ط ص ۲۰، «فقال المصنف»

وَالْخَامِسُ مَاءٌ مَشْكُوكٌ فِي طَهْرِيَّتِهِ

ترجمه: قسم داوبو هغه اوبه دی چی شک په دی کی وی چی پاک یعنی اودس یا غسل وغیره

پدروادی اوک نه! مقصد داری چی په طهارت کی شک نه وی، یعنی بل شی نه پدروادی

وَهُوَ مَا شَرِبَ مِنْهُ حِمَارٌ أَوْ بَغْلٌ

اوداهغه اوبه دی چی چښنگ هندي کړی وی خړه یا غاظر، پوه سکه: چی دغاظره غځه هغه غاظر مراد دی چی موریه خړه وی پلاریه آس وی نه هغه غاظر چی موریه اسپه وی پلاریه خړوی، ولی چی اعتبار مور لره دی، نږبه بعض احکامو کی لکه پس خورده، او جل دخول دغونیواو جزی د هغو، او حریت اومری توب، اوبه نسب کی اعتبار پلار لره دی. لکن اولاد دشرافی بنجی لکه سیده شرافت فی الجملة لری تر اولاد دنور ونبجو.

فنا یدکده: بعض علماء وائی چی په اولاد کښی دفاطمه الزهراء اعتبار نلره او بنجی دواړولره سته، یعنی یوه بنجی چی د اولاد څخه دفاطمه وی کی خرم مهره دبله قهر غځوی، ددغی بنجی اولاد هم سادات دی، لکه چی پلاریه د اولاد څخه دفاطمه وی او موریه دبل قهر غځوی، لکن صحیح اومفتی به لکه ترد مختار کی چی وائی، ټوله انسان تابع دپلار دی، «لویه غوطه خلاصه سوه»

په پښتنو کی بعض قومونه وائی موږ سیدان یو، لکه ورده گان، جمالزی په نوروز کښی، کشانیان وغیره، لکن نور پښتانه دوی ته سیدان نه وائی، د اختلاف سیریه دا دی چی دنامور وقومو په نسب کی بعض ځایونه یوه انسانا ددوی سیده د اولاد څخه دفاطمه الزهراء موجوده وی. نو دوی نسب تابع دمور بولی په اولادو کی دفاطمه لکه مذهب اول چی وو، نو دغنی بنجی لاندی قوم ټوله ځان ته سیدان وائی، او نور پښتانه چی د سیدان نه وائی هغه وائی چی نسب تابع دپلار دی په مرقوم کښی، که اهل المذهب الصبیح نو دغه قومونه دیوی انسانا په سبب چی سیده وه سیدان نه گرچی، «واشد اهل بالصوب

خبره تر خبری یادینوی

پوه سکه: چی اولاد ته دعلی چی دفاطمه الزهراء دخوا غځوی سیدان وائی، هغه اولاد چی دعلی وی پس له وفاته دفاطمه الزهراء دبل بنجی غځه هغوته علویان

او اولاد ته دابوبکر الصديق نه قریش وائی، او اولاد ته د عمر نه کعبه دوی هم قریشی حضرت وائی، او اولاد ته دعثمان نه خواجگان وائی. داد پښتنواو اصطلاح ده او پر اصطلاح اعتراض نشته:

فصل

اودافصل په احکامو کښی دپس خورده دی.

وَالْمَاءُ الْقَلِيلُ إِذَا شَرِبَ مِنْهُ حَيَوَانٌ

اول اوبه یعنی چی جاری نه وی، اولش په لښ کی کم نه وی، چی چښنگ وکی دمغو څخه یو حیوان، پرخلور قسمه دی اودغو علی اربعه اقسام و یسمى سوراً اوبوته پس خورده وائی پوه سکه: چی دسور د عین کلمه همزه دی او جمع یه اسازی چی وما بقی ته داوبواو خورده وائی، اولفظ دسور په واسره دبنار لوی دیواله ته وائی او جمع یه اسوار وائی. فنا یدکده: تر مغوپوری اوبوته سور نه وائی چی لږ نه وی. نو که دوی یا حوض څخه چی لښ په لښ کښی وی حیوان اوبه وچښی سوریه نه بولی، م. ط.

الْأَوَّلُ طَاهِرٌ مُطَهَّرٌ وَهُوَ مَا شَرِبَ مِنْهُ آدَمِيٌّ

اول قسم هغه اوبه دی چی پالک وی، یعنی شی نه په مردار یربی، او پاک و نکم وی یعنی بی اودسیا جنابت په لری کیربی او یا مردار کالی په پاکیربی، نو داهغه اوبه دی چی انسان چښنگ ځندی وکړی. یعنی دانسانانو پس خورده، لکن دا حکم هلته دی چی څو له یه مردار نه وی لکه چی شراب یه چښلی وی. او یا بل مردار شی خورلی وی لکه دسکوزی غوښی، او یا یه

فی وهلی وی په ډکه خوله - نوکی سمدلاسه په دغه مرداره خوله اوبه وچېنلی هغه اوبه
مرداری دی - اوکی چیری دوه تری وار په خوله کی ناری سر وگرځولی او نوی یه کړی
یا تراوېچنلود مخه یه هغه ناری تیری کړی:
نود هغه پس خورده نجسه نده، په نیزد امام اعظم ایدامام ابی یوسف لکن مکروه ده،
ولی چی امام محمد وائی چی په نارو خوله نه پاکیدی، فایده: داحکم هلته دی چی برتون
دشراب خوره دهرعت نه وی چی ژبه دده نه ورر سیری اوکی بریتونه غت ویه بیا پس خورده
مرداره ده.

فایده: په پس خورده کښی د لوی او کچی مسلمان او کافر جنب او حائض فرق نسته.
په حدیث مبارک کی چی روایت یه امام بخاری کړی: دبی بی عائشه نه غنجه داسی نقل کړی
دی چی ما به دلونی غنجه اوبه وچېنلی اوزه په حیض کی وم: هغه لونی بهی آنحضرت صلی
علیه وسلم ته ورکړی نوده مبارک پر هغه های دلونی خوله مبارکه کښینول چی مابه
خوله پراپینی وه او اوبه بی وچېنلی، م، ط.

خبرول

که چاپ په پس خورده دبل چا لکه نامحرم ښځه یا ښاښته هلك لذت اوخوند اخستی
د پس خورده مکروه ده، مگر مېړه اوماښته یا بادار او مښخه سره لذت شهوانی پس خورده
یه مکروه نه ده، ط. او دغه کیه کول دښاښته بی ښیری په حمام کښی مکروه ده.
او د غرنګه سرخریل دبی ښیری دلاک کی مخلوق (پاچې برزوی) تخوند ورکاوه مکروه ده، دکه
الطحاوی فی شرح المراق.

خبرې به کوو خوله نه بده وو

بعض ټګان پیران، دایه رواج وی چی هر سړی چی ددوی سره روغ ښه کوی، دوی هغه پتندې
مچوی په دی ضمن کښی که ښځه یا ښاښته هلك ددوی سره روغ ښه کړاوه دهغوڅخه
هم په خپلو شهوت دزهر و ډکو شونډ، انوسره مچه اخلی، او دپیر مچه هلك غیمت بولی،
اللهم اغفر لمولمنا و لکاتبنا و لحد المسلمین

د عوامو عقیده

داسی پیران په جامعه کی د اسلام خصوصاً په پښتنو او پارسی زبانو کښی د پردی چی بڼه یه
پاکه خړیالی وی دسرو زرو کوتمیان فی په گوته وی، او د زرو ساعت یه هم ترلاس وی
سګریت یو لګوی بل وژنی، او د جماعت په لمانځه کښی هم چا نه وی لیدلی، بیا هم دوی یه
بزرګ د خدای دوست بولی، قال المصنف

اوفرست او مایو کل لحمه

اوپا آس اوبه وچېنلی - او یا هغه حیوان چی غوښی یه خورل کیږی، لکه پسه
ښ وغیره، مصنف په مراقی الفلاح کښی وائی صلا چی سور او پس خورده د آس پاکه ده،
بالاتفاق پر صحیح روایت بڼه کړه ده: طحاوی د دغه های په شرح کښی وائی
چی د آس پس خورده چی پاکه ده پدی سبب چی غوښی یه هم خورل کیږی، او د حضرت امام اعظم
صائب په نیز چی غوښی د آس حرامی بڼه، وائی چی ناری د آس چه په پس خورده ګډیږی
دغوښو څخه پید کیږی او د آس غوښی خو پآی دی حرام والی د خورک په سبب د
کرامت دی چی آس آله د جهادده

نوحرمت دغوښو د آس لکه حرمت دغوښو د انسان دی، نو ځکه شیدی داسپی حلالی دی
بالاجاع تبیین، بلکه ثابتته سوی ده رجوع د حضرت الامام وقول ته د صابینو
دری ورځی تر مرګ دمخه وعلیه الفتوی، ط. او په مجمع الانهر کی وائی چی شیخ
الاسلام اونیور علماء وائی چی خورک دغوښو د آس مکروه تنزیهی دی، وهو الصحیح آه
اومنیة المصلی والا د بعض علماوو څخه نقل کړی چی غوښی د آس نجسی دی، نو سوریه
هم نجسی دی، او بعض فقهاء وائی چی سور د آس مشکوکه ده لکه دخره سور
پوه سکه: چی په ماکول اللحم کی پسه، بزه، سیرلی، غوا، غوی، اوبښ، او ښځه،
لوماکول اللحم مرغیان لکه، زرکه، لائی، چوغکه، بلکه چرګان، وغیره ټوله داخل دی

فائدہ: پہ بعض کذابو کی دفعہ شریفی وائی چی ددغو حیوانا توسور هلته پالک دی چی دغه حیوانات غل نہ خوری چی و دی حیوان ته جلالت وائی، اوکله جلالت و و نو یہ سور مکروه دی، لکن ددوی مراد دای چی فقط نعل خوره وی او یا د غلو خوراک تر وینو دیریا برابر وی۔ اوکی په اکثر کی پالک وابنه خورله او گاهی بی غلام و خورله د هغه حیوان سور مکروه ندی، کز زنی و لجه هره:

امان دجلالت ترجمه خرنکه کوی: دوی وائی دجلالت معنا کوخه گبته، اودوی ته پوهیری چی جلالت مشتق دجله غز دی چی هغه په لغت کی پوجوته وائی اودلته کنایه د غلو غزه د انسان ده، «قال المصنف»

وَالثَّانِي نَجَسٌ لَا يَجُوزُ اسْتِعْمَالُهُ یعنی دوهم قسم داوبو چی لب وی.

مرداری اوبه دی چنه دی روا استعمال یہ که په اوداسه کی وی که په غسل کبئی وی که په بریلو کی دجامو وی که دیوشی په چخیدو کی وی اوکله په چنبلو کی وی، «...» فائدہ: دمردارو اوبو چنبل زوادی په وخت کی داضطرار اوجبور کی لکه سری دندی تخنه پر مرگک بیریری لکه خورک چی دمیته په حالت کبئی دمخمسی یعنی دپیری لوژی چی پر مرگک بیریری، اوداپه اتفاق دتولوفقه او، «قال المصنف»

وَهُوَ مَا شَرِبَ مِنْهُ الْكَلْبُ أَوِ الْخَزِيرُ أَوْ شَيْءٌ مِنْ سَبَاعِ الْبَهَائِمِ اوداهند اوبه دی چی چنبنگ خندی کړی وی سپی، اویا سرکوز، اویا یوحیوان ددرنده گانو غزه دچاپایانو

كَالْفَهْدِ وَالذِّبِّ لکه یب اولیوه پوه سکه: چی سور دسپی اودسرکوزی نجس غلیظ دی په اتفاق اودانور حیوانا توسور، خورک وائی نجس مغلظ دی، اوبعض علماء یہ نجس مخفف بولی، دنجاست غلیظه اوخفیفه فرق به وروسته اسی، ان شاء الله تعالی، دسپی په پس خورده کی دارقطنی د رسول کریم صلی الله علیه وسلم غزه داسی روایت کړی

دی چی په لوبی کی اوبه وچینی، ایتنا یُغَسَّلُ ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا، چی هغه لوبی به منیجی دری واره یا پنجه یا اوه واره، زمون په مذهب کی یو وار پر یوله یہ فرض دی دری واره یہ سنت دی اوباقی په مندوب دی دجهت تخه دطبع دنفرت، قال العینی فی شرحه: «فائدة: سبع هغه حیوان ته وائی چی حمله کوونکی وی اوتا پالک اچوونکی وی اوتجا کاره وی په عادت کی، مر، «قال المصنف»

وَالثَّالِثُ مَكْرُوهٌ اسْتِعْمَالُهُ مَعَ وُجُودِ غَيْرِهِ اودریم قسم اوبه هغه اوبه دی چی مکروه وی استعمال دغواووبه هرشی کی چی وی

یعنی مکروه تنزیهی سره دی، چی نوری اوبه وی یعنی هغه اوبه چی مکروه ندی، ددی قید فائده داده: چی کمر وخت نوری اوبه ندی په دغواووبدی اودس ناز کړی اوتیمم ندی روا، ولچی دا اوبه په ذات کی پاکی دی صرف مکروه دی.

پوه سکه: چی مصنف په مراقی الفلاح کی داسی وائی چی استعمال ددغواووبه طهارت کی مکروه دی فقط، لکن صحیح داده چی ددغواووبو استعمال په چنبلو اوبه پخه ولو کبئی دشئ هم مکروه دی، قاله الطحاوی، «...» قال المصنف

وَهُوَ سُورُ الْهَرَّةِ دغه قسم پس خورده دپشی، پوه سکه: چی لفظ هرة نراوینچی دواړو ته وائی اوداسی لفظ په عربی اسم جنس بولی، دپاکوالی دسور دپش هغه حدیث شریف دی چی ترمذی یہ روایت کړی دی، اوواییلی دی چی دا حدیث حسن صحیح، دپشی په باره کبئی علیه السلام داسی وفرمائیله، اِنَّهَا لَيْسَتْ بِنَجَسٍ اِنَّهَا مِنَ الطَّوَافِرِ عَلَیْکُمْ وَالطَّوَافِرَاتِ یعنی سور دپشی ندی مردار، په دی سبب چی پشی طواف کونکی اوگر حیدونکی ده پر تاسی، یعنی په خونو حیو کبئی گرجی،

اوخلک خان نه سی خندی ساتلای، مطلب داچی دضرورت له کبله ددی سور پالک اللهم اغفر لولفنا ولکاتبنا

فائدہ: پہ بعض کتا بوی د فقهی شریفی وائی چی ددغو حیوانا توسور هلته پاک دی چی دغه حیوانات غل نہ خوری چی ویدی حیوان ته جلالت وائی، اوکله جلالت وونو یہ سور مکروه دی، لکن ددوی مراد دای چی فقط نعل خوره وی اویا د غلو خوراک ترو بنو دیریا برابر وی. اوکی په اکثر کی پاک وابنه خورله اوکاھی بی غلهم وخورله ده حیوان سور مکروه ندی، کزرفی لجهوه:

امامان دجلالت ترجمه څرنگه کوی: دوی وائی دجلالت معنا کوڅه گبته، اودوی ته پوهیږی چی جلالت مشتق دجله غز دی چی هغه په لغت کی پوچوته وائی اودلته کنایه د غلو غز د انسان ده « قَالَ الْمُصَنَّفُ »

وَالثَّانِي نَجَسٌ لَا يَجُوزُ اسْتِعْمَالُهُ یعنی دوهم قسم داوبو چی لب وی.

مرداری اوبه دی چی دی روا استعمال یہ که په اوداسه کی وی که په غسل کبی وی که په بریولو کی دجامو وی که دیوشی په چنیدو کی وی اوکله په چنبلو کی وی «...» فائدہ: دمردارو اوبو چنبل زوادی په وخت کی داضطرار اوجبور ی لکه سړی دندی څخه پرمرگ بیریری لکه خورک چی دمیته په حالت کبی دمخمسی یعنی دپیری لوږی چی پرمرگ بیریری، اوداپه اتفاق دتولوفقهاهو « قَالَ الْمُصَنَّفُ »

وَهُوَ مَا شَرِبَ مِنْهُ الْكَلْبُ أَوِ الْخَزِيرُ أَوْ شَيْءٌ مِنْ سَبَاعِ الْبَهَائِمِ اودا همدارو په دی چی چینگ ځندی کړی وی سپی، اویا سړکوز، اویا یوحیوان ددرندگانو څخه دپارپالانو

كَالْفَهْدِ وَالذِّبِّ لکه یږ اولیوه پوه سکه: چی سور دسپی اودسړکوزی نجس غلیظ دی په اتفاق اودانور حیوانا توسور، څوک وائی نجس منظر دی، اوبعض علماء یہ نجس مخفف بولی، دنجاست غلیظه اوخفیفه فرق به وروسته راسی، ان شاء الله تعالی دسپی په پس خورده کی دارقطنی درسول کریم صلی الله علیه وسلم څخه داسی روایت کړی

دی چی په لوبنی کی اوبه وچینی، ایتا یُغَسَّلُ ثَلَاثًا أَوْ خَمْسًا أَوْ سَبْعًا، چی هغه لوبنی به مینجی دری واره یا پنجه یا اوه واره، زمون په مذهب کی یو وار پر یوله په فرض دی دری واره په سنت دی اوباقی په مندوب دی دجهت څخه دطبع دنفرت « قَالَ الْعَيْنِيُّ فِي مَخْرَجِهَا » فائدہ: سبع هغه حیوان ته وائی چی حمله کوونکی وی اوتا پاک اچوونکی وی اوتجا کاره وی په عادت کی « م... » قَالَ الْمُصَنَّفُ

وَالثَّالِثُ مَكْرُوهٌ اسْتِعْمَالُهُ مَعَ وُجُودِ غَيْرِهِ اودریم قسم اوبه هغه اوبه دی چی مکروه وی استعمال دهغو اوبو په هرشی کی چی وی

یعنی مکروه تنزیهی سره دی چی نوری اوبه وی یعنی هغه اوبه چی مکروه ندی « ددی قید فائده داده: چی کمر وخت نوری اوبه ندی په دغو اوبو دی اودس ناز کړی اوتیم ندی روا، ولای چی دا اوبه په ذات کی پاک دی صرف مکروه دی.

پوه سکه: چی مصنف په مراقی الفلاح کی داسی وائی چی استعمال ددغو اوبو په طهارت کی مکروه دی فقط، لکن صحیح داده چی ددغو اوبو استعمال په چنبلو اوبه پخه ولو کبی دشی هم مکروه دی، « قَالَ الطَّحطاوِيٌّ ص ۱۱۱ » قَالَ الْمُصَنَّفُ

وَهُوَ سُورُ الْهَرَّةِ دغه قسم پس خورده دپشی، پوه سکه: چی لفظ هرة نراوینجی دواړو ته وائی اوداسی لفظ په عربی اسم جنس بولی، دپاکوالی دسور دپشی هغه حدیث شریف دی چی ترمذی یہ روایت کړی دی، اوسیلی دی چی داحدیث حسن صحیح، دپشی په باره کبی علیه السلام داسی وفرمائیله « إِنَّهَا لَيَسَتْ بِنَجَسٍ إِنَّهَا مِنَ الطَّوَافِينَ عَلَيْكُمْ وَالطَّوَافَاتِ » یعنی سور دپشی ندی مردار، په دی سببه چی پشی طواف کونکی اوگر ځیدونکی ده پرتا سی، یعنی په خونو ځایو کبی گرځی «

أَوْ هَلْكَ هَآنُ نَدَسَى ځندی ساتلای، مطلب دا چی دضرورت له کبله ددی سور پاک د الله عزوجل لولنه ولکاتبه

دېشې په باره كېنې بعض معلومات

طوافين جمع مذكوره نرويشانوته وائی، او طوافات جمع مؤنث ده بنحوی پشانوته وائی سكوال: اهل صرف او نحو وائی چې جمع په واو اونون اویاء ونون، پدې العقول پوری خاصه ده پشی خود ذوی العقول غځنه ده، نوڅرنگه په حدیث شریف کې په یاءونون جمع سوی ده»

جواب: چونکه دېشې ټوله گزاره د ذوی العقول یعنی انسانانو سره دی، نوڅرنگه په جمع د ذوی العقول جمع کړه. د پشی دوه قسمه ده یوه اهلی پشی بولی او بله بری یعنی صحرايي پشی، سور (پر خرور) چې پاکه ده د اهلی پشی پاکه ده، او په حدیث شریف کې هم دغه مراد دی، ولی چې علت او ضرورت د طواف په اهلی پشی کې سته، د بری پشی حکم د چال دی. د راجی سور د پشی مکروه والی مذهب د امام اعظم او امام محمد دی. او امام ابو یوسف سور د پشی پاک بولی اودس په روا بولی او چپسنگ په جائز گنزي بيله کرامت لکن صحیح مذهب د طرفینو دی، کزونی رد لکمهتار.

مسئله: سور د پشی مکروه دی تنزیها ولی چې د نجاست غځنه ځان نه ساتی موبان خوری، مرداری غوښی خوری او نور لکه کشتی هلاک چونکه د نجاست غځنه ځان نه ساتی نوکی لاس په لوبښې چڅ کړی، دهغو او بوا استعمال مکروه تنزیهی دی. هـ

مسئله: که یو پشی د چالاس وختی اودی سړي ته حال نه و معلوم د پشی د خوړی نود دغه لاسه سره چې پری نه مینځی لمونځ کول، یا په دغه لاس د ودی خوړل مکروه تنزیهی دی، مرط.

مسئله: د پشی د خوړی پس خورده وغنی سړي ته خوړل مکروه ده، او سکین ته مکروه نه ده، مـ

وَالدُّجَاةُ الْمُخَلَّاةُ او مکروه تنزیهی ده پس خورده د چرگ یا چرگی چې ایله گرنی یعنی په مردار یو کښی او انبارو کښی وجه د کراهت په داده چې ددی مشکوکی حال نه دی معلوم، نوپه سبب د شک په سور مکروه دی، او که مشکوکه یقینا پاکه وی،

چې پر پاک ځای تړلی وه او مشکوکه په وچلو غلوته هم نه رسیده. نوپه دی صورت کې په سور پاک دی، او که چیرې سر په ولیده چې چرگ نجاست و خوری او بیاد لوبښې غځ او په وچنلی هغه او په مرداری دی، ط. قال المصنف.

وَسَبَاعُ الطَّيْرِ كَالصَّقَرِ وَالشَّاهِينِ وَالْحِدَاةِ

او د غرنګه مکروه دی سور د حمله کوونکي د مرغانو لکه څرخک او شایون، او تپس. سكوال: د دغومرغانو غوښی خو مرداری دی نو باید چې سوریه هم مردار وائی لکه سور د سباع البهائم، جواب: هو قیاس خود دغه تقاضا کوی لکن زموږ علم او وجهته استحسان فرق ددی د وارو درنده گانو د سور، تر مابین کړی دی، وجه په داده چې سباع الطیر خو په مشکوکه خورک کوی، او مشکوکه ادوکی دی پاک دی، او سباع البهائم خواو په په ژبه چښی او هوری ناری په گدیسې او ناری په دغوښوپه سبب اری دی. پوښتنه: باید سور د سباع الطیر مکروه هم نه وای ولی چې تاسی وویل چې مشکوکه پاک ادوکی دی، جواب: کراهت په ددی سببه غځنه دی چې دغه مرغان د ژورو شیانو د خوړلو سره عادت لری، نو ددی احتمال سته چې په مشکوکه دی مرداری خوړلی وی، نوپه دی سبب په سور مکروه دی حتی که یو سړي د دغومرغانو مشکوکی و پرې منځی او بیا هغه او بو چښلوته پرېن دی سور په بلا کراهت پاک دی، حاصل، هـ

وَسَوَاكِنُ الْبُيُوتِ كَالْفَارَةِ لَا الْعُقُوبِ

او د غرنګه مکروه دی سور د اوسیدونکو د خونو او سړایو لکه موبک (یعنی چې بهیدونکی وینه لری) او ددی قسمة غځنه مار هم دی او شرمښکی هم ده، نجاست د سوریه په علت د گرځیدو، اگر ځیدو په خونوکی ساقط سو، او کراهت په په سبب نجاست د غوښو باقی دی، او لږ د غځنی نه دی چې د هغه سور پاک دی، او دغه رنګه سور د ضرر چې پشتران دی، یا د قسم خزدکی چې پکو توکی د ښار دیر وی چې دوی ورته، لال بیګ وائی.

وَالرَّابِعُ مَشْكُوكٌ فِي طَهْوَرِيَّتِهِ وَهُوَ سُورَةُ الْبَقَلِ وَالْحَمَارِ

او غلام قسم دلز و او بو» پوه سکه چی ددی عبارت معنی چی مصنف پیه مراقی کړی ده داسی په مَشْكُوكْ یعنی توقف کړی دی فقهاوو فِي طَهْوَرِيَّتِهِ یعنی په حکم کولو سره په طهوریت د هغو اوبو په معنی ددی چی یقیناً مطهر نه دی چی بی اود سیادی په لیری کیږی او نه حکم په نفی د طهوریت کړه کیږی او مراد د بغل غا طرخنه هغه دی چی موریه خړه وی او حمار اسم جنس دی ترخړه او بنجی خړی دواړو ته وائی.

اوددی مسئلې علت دادی چی ناری د خړه او غا طر پاکی دی پر صحیح مذهب او شک په طهوریت کینی ددی سببه دی چی په مباح والی کینی د غوسو یا حرام والی د غوسو احادیث نبویّه متعارض دی. هغه داسی چی ابن حجر روایت کوی چی نه مور کورته لوږه ورسیده اوما نه درلودی داسی حیوان چی په حلال کرم دکور دپاره مگر چاغ خړه. نوداموضوع ما وَاخْتَضَرَ مَلِكٌ عَزِيزٌ لَمْ تَعْرِضْ كَرِهَ هَغَه رات وویلله اَطْعِمُ هَٰذَا مِنْ سَمِينِ حُمُرِكَ و خړه په خپل اهل د چاغو خړو غوسه.

اوپه بل حدیث کینی چی روایت یه امام بخاری کړی دی داسی راغلی دی اَنَسٌ وائی چی په غذا کینی خیبر یوسری راغلی ورسول الله صلی الله علیه وسلم قی وویلله اُكَلْتُ الْحُمُرَ فَرَه و خورل سوله یعنی خلکو خړه حلال کړه فَسَكَّتْ اَنَحَضَرْتُ پته خوله سوبینی جویان یه نه ورکړی بیا دوهمه پلا هغه سړی راغلی او وی وویلله اُكَلْتُ الْحُمُرَ فَسَكَّتْ ثُمَّ اَتَاهُ الثَّالِثَةُ اوبیا دریمه پلا راغلی او وی وویلله اُفْنَيْتِ الْحُمُرَ خلام و لخوا نوعیه السلام امر کړی یو نعره کوونکی چی نعره وکړه په خلکو کینی چی خدای اور رسول د خدای تاسی منع کوی دخور لود غوسو د اهل خړو طه.

پوه سکه چی دغه تحریم چی د بخاری د حدیثه غږ وفهمیدی ثوک وائی چی دا تحریم یعنی دخور لود غوسو د خړه لذاته دی د ا مذهب د جمهور و دی ثوک وائی په سبب دی چی خړه جلا له دی یعنی غل خوری او بعضی وائی تحریم په دی سبب وو چی خړه په هغه

وخت کی دخلکو په غزو اتوکی بار وروونکی وه

او بعضی وائی چی نهی ددی سببه وی چی داخړه د غنیمت وه او غنیمت هنوز نه وو لیدل سوی په هر صورت شیخ الاسلام علی بزدوی وائی چی دا تعارض د فوق الذکر دوو حدیثو خوسبب د شک په حکم کی د سور د خړه نسو گرخیدای ولی چی قانون د اصولو دی چی په داسی خای کینی چی تا ریخ د حدیثونو وی معلوم عمل په محرم سر لازم دی.

حَلُّ هَذَا الْمَقَامِ:

ابن امیر الحاج وائی چی د خړه سور دپاره دغه نوم یعنی مشکوک د سلفو غږه هېڅ نه دی راغلی بلکه متاخرین د فقهاوو غږه بعضی یه مشکوک بولی او بعضی یه مشکل بولی نوابوطاهر الدباس ددی تسمیه غږه دافهم وای ده چی د خړه دسو حکم مجهول اونا معلوم دی نوبه حکم ددی نامه غږه انکار کړی دی لکن ددغه نامه معنا داده چی پردغه سور کینی فقهاوو توقف کړی دی چی بی اود سیاپه نرا ئیلین ی او که نه دوی وائی چی همدی داغه اوبه مستعمل کړی یعنی اودس دی په تاز کړی اوم دی تیمم ووی تاچ طهارت بالیقین حاصل سی نودا خومعلوم حکم دی او دا توقف د غایت الورع نتیجه ده.

مسئله: په نیز دامام ابویوسف نجاست حقیقی په سور د خړه پاکین ی ولی دغه اوبه خود نجاست قلع کوی جامه خونوره پاکوه کله په سرکه چی نجاست حقیقی پاکین ی یوه په زړه پوری خیبر: شیخ الاسلام خواهر زاده وائی چی سبب د اشکال په سور کی د حار دای چی علماء کرام اوفقهاء عظام په دی کینی متردد دې چی په خړو کی خوهم ضرورت سته ولی چی په کور و کینی دخلکو سر گدون لری او خړه په لوبو کی داستعمال د خلکو اوبه چنې اود خلکو په سپر تیا ووی ته ضرورت سته نو بناء علی هَذَا نجاست دسور یه ساقط بولی او کله پشی اسی حکم یه وائی کسائر نوددی سبه ناری د خړو پاکی دی لکن فقهاء ووی متایسه د خړو اود پشوسر وکړه دا ورته معلومه سوه چی ضرورت په پشو کی ډیر دی ترخړو ولی پشی په تنگو هایو او په خونو او هایو دخلکو ننوزی

پرخلاف دڙوچي داسي ندي، نوڪه چيري ضرورت وڃي ته اصلًا نه وای نوبه سُر
 ددوي لکه سور د سڀو نجس وای بي ڪمه اشڪال ه، اوڪي ضرورت پڻ مقدار ضرورت د
 ڦشي وای نونجاست دسوري بالڪل ساقط سوي وای لکه ڏپشي دسور، نو ضرورت چوڻه
 پڻ خروڪني من وجه سته اوڻ وجه هسته، لهندا علما وسته شڪ پڻ ظهوريس
 دسور پيدا سو، اوپه پاڪوالي دسور يعني طهارت سري فتوي و رکڻ، داڻوله دجهت غم
 د احتياط في الدين نوبناء على هذا فتوي به و رکڻ پڻ اوداسه تاز ڪولو پڻ دغوا و بو
 چي خره چيننگ ڇندي ڪري وای او تيمم هم ورجوت ڪري، عملاً بالدليلين اقول والله
 در ما ادت نظره، فقال المصنف

فَإِنْ لَمْ يَجِدْ غَيْرَهُ تَوَضَّأَ بِهِ وَتَيَمَّمَ
 حاصل داچي ماء مطلق نه وای، نو اودس دي تاز ڪري پڻ دي اوبو او تيمم دي وکري، مصنف
 عطف پڻ و او وکري چي ڀاره د مطلق جمع دي اشار ودي ته به وکڻ چي دسري خوبنده ڪه اودس
 د بخه کوي اوڪه تيمم، لکن مع هذا افضل تعدد تيمم داوداسه دي وای دسور ظاهر و صوت دلويو
 ثُمَّ صَلَّى: او وروسته دي لمونڇ وکري تاچي لمونڇ به يقيناً صحيح سي، وای چي
 اودس پڻ دغه سور ڪه رواي وروسته تيمم تاوان نه ورته کوي، اوڪه نوي صحيح
 تيمم هو به وکري، م صلا

لار و ليش وای: چي په شرح ڪي دجامع صغير چي دامام محبوبي تصنيف د نصير بن يحيى ڄڻه
 داسي بيان نقل ڪري دي چي يوسري چي بيله سور د چهار نوري پاڪي اوبه نه لري، داڻو
 دي چپه ڪري چي عايد الماء وگڻي، بيادي تيمم ووهي، نو داڻو چي ابوالقاسم العفان
 ته ورا ندي ڪڙ سوهغه وويله چي داڻو د امام ابو حنيفه دي، وَلَقَدْ عَلِمَ كَذَلِكَ فِي النَّهْثِ
 مسڪله: ددغه سري لمونڇ پس له اودس پڻ سور الحمار او تيمم سره افضل دي،
 اوڪي داسي وکڻ چي يوار به اودس تاز ڪري پڻ سور الحمار سره او لمونڇ به وکري
 بيا تيمم وکري او لمونڇ به ادا ڪري د لما غه غاري خوي به خلا صي سوي مگر داسي

ڪار مڪروه دي، ط، صلا

پوڻتنه: دغه سري چي فوق الذڪر ڪار وکري نوڪه سور الحمار نجس وي نو لمونڇ
 به بي اودسه وکري نو بايد چي ڪا ڦري لکي چي بعض فقهاء وای چي سجده بي اوداسه ڪري
 جواب: ڪفر نه لازمي ڏي، وای چي دغه سري خوبيتيا بي اودسه لمونڇ نه
 دي ڪري

وای چي پڻ سور الحمار ڪيني اختلاف دي، اود ڪن مسڪله چي بعض فتاوا وڌ ڪري ده
 مغه هلته ده چي يقيناً بي اودسه وي، مثلاً يوسري حنفي مذهب و او رکڻ
 د لاس به خلاص ڪري او بيا بيله اودس تاز ڪولو لمونڇ وکري ڪي ڇه هم لمونڇ خونه
 دي صحيح وای چي به مذهب ڪيني د حنيفيا نو پڻ رگ و هلو اودس ماتن بي،
 لکن بيا ڪا ڦرنه دي، وای چي امام شافعي او امام مالڪ پڻ رگ و هلو اودس ماتن نه بولي.

فصل في التحري

پوه سکه: چي د تحري معن دلته فكري ڪوشش ڪول دي تاچي پاڪي او نجسي اوبه ورته
 معلوم سي، امام نووي پڻ شرح ڪيني د مسلم داسي وای چي تحري و تاخي و تويي پڻ پوهي

لَوْ اِخْتَلَطَ اَوْ اَنْ اَكْثَرُهَا طَاهِرٌ تَحْرِي لِلتَّوَضُّعِ وَالشَّرْبِ
 ڪچيري گهسو لوڻي، اوان محمد دانه، چي د ڀيرو اوبه پاڪي وي اود لڀو دا نجسي وي، او اوس و سري
 ته پاڪ لوڻي او مردار لوڻي نه معلوميد، نو ڀيرو غورا و فڪر دي وکري پڻ دغولونبو ڪي چي اودس
 پڻ تاز ڪري يا غسل پڻ وکري او يا به وچيني، نو پس له تحري ڄڻه دهر لوڻي اوبه چي پڻ
 خيال پاڪي وڙ غلي پڻ هغو اوبو دي اودس تاز ڪري يادي غسل پڻ وکري او يا دي وچيني،

مسئله: که چیری دوه لوبنی وه مثلاً یو پاک بل ناپاک اود سړې غځه ورک سوه بیا به
تیمم وهی. او افضله داده چې د دواړو لوبنیو اوبه دی سړه گدی کړی او یا دی توی کړی
تایچی مظهری اوبه یقینی د مابین غځه ولاړی سی نو بیا دی تیمم ووهی.

مسئله: که دری کسه وه مثلاً اودری لوبنی وه چې دوه پاک وه او یو مرداره اود دغور
دروسو کسانو غځه پاک لوبنی او مردار لوبنی ورک سوه. او بیا دروسو وختی وکړی
په خیال یو لوبنی نجس وړه غلی، دبل په خیال بل لوبنی نجس وړه غلی اود بل په خیال
بل یعنی جلا جلا لوبنی، اود روسرو وپه هغه لوبنی اودس تازه کړی چې دده په خیال پاک
ورقی. نو لمونځونه د دروسرو و صحیح دی لکن جلا جلا بی کوی جماعت ندی ورتنه وکړی
پوه سکه: چې اختلاط دوه قسمه دی، اختلاط معانزجه، یعنی چې پاک لوبه او نجس
اوبه سړه گدی کړی په یوه لوبنی کی، او بل اختلاط مجاورت دی. یعنی چې نجس لوبنی جلا
وی او پاک لوبنی جلا وی، لکن دسړې غځه ورک سی، دلته مراد اختلاط مجاورت دی،

وَأِنْ كَانَ أَكْثَرُهَا نَجَسًا لَا يَتَحَرَّى إِلَّا لِلشَّرْبِ

او که ډیر لوبنیو مرداره نو تحری دی نه کوی مگر چنبلو دپاره، یعنی داوداسه دپاره دی
تحری نه کوی بلکه تیمم دی وکړی لکه، عادم الماء، دلیل ددی مسئلی دادی چې دا تولا
لوبنی نجس دی، اعتباراً للغائب، پس په نيزد اکثر و مشا مخو، اوبه دی ټوله توی کړی
عادم الماء وگرځی بیا دی تیمم وکړی. او په نيزد امام طحاوی، دا تولا اوبه دی سړه
کړی کی حیوان په اوبه کاو،

وَفِي الثِّيَابِ الْمُخْتَلِطَةِ يَتَحَرَّى سَوَاءً كَانَ أَكْثَرُهَا طَاهِرًا أَوْ نَجَسًا

او که جامی سړه گدی وی یعنی بعض مرداری او بعض پاک اود سړې غځه درک ورک سوه نو غځه
به کوی خوله اکثره د دغو جامو پاک کی وی او که نجسی وی، درویش وایي، چه وجه فرق په
مابین کی داوېو او د جامو داری چې اوبه خلف او بدل لری چې تیمم دی او جامه بدل نه لری

مسئله: قال المصنف في مرقى الفلاح، که دیوسړې دوی جای وی یوه پاکه اوبله مرداره
نودی سړې چې تحری وکړی یوه معینه جامه به په خیال پاکه وړغله او هغه بله مرداره نوبه
په هغه پاکه جامه کی دده په عقیده لمونځ وکړی.

دروسته چې دبل لمانځه وخت راغلی تحری به بدله سوه، یعنی هغه جامه چې ده دمخه
پاکه گنرل او لمونځ یه په کنبی وکړی په خیال یه مرداره وړغله. په هغه بله جامه کی
لمونځ ندی روا بلکه په هغه اوله جامه کنبی بی کوی، ولی یواختیاد چې په عمل سرتینګ
سو، په بل اجتیهاد سر نه ماتیدوی.

وخترنگه چې مونږ جامه پاکه وگنرل په اجتیهاد سره دجهت غځه د ضرورت، نوبه
بل اجتیهاد سره نه مرداریدی، نوبه غلی هدا هر څو لمونځونه چې په اوله جامه
کی کړی وی هغه صحیح دی. او هر څو لمونځونه چې په وروستنی جامه کنبی
گذاری وی هغه فاسد دی راگرځول یه لازم دی، اود دې بحث تفصیل په مراقی
الفلاح او طحاوی کنبی مطالعه کړه ملا.

فَصْلٌ فِي مَسَائِلَ لَا بَارَ

فصل دی په بیان کنبی دمسئلو دځاهانو

راکبل کیری دکشتی څاه غځه، یعنی چې عشر فی عشر
سُخْرُ الْبَيْرِ الصَّغِيرِ ندی، پوه سکه: چې څاڅونه کنبل کبی بلکه اوبه
ندی، راکبل کیری نودا مجاز دی چې ذکر سوی دی محل چې څاه دی مراد خندی حال دی چې
وبه سبب دده مجاز مبالغه ده او بوبه راکبلو کنبی یعنی ټوله اوبه به خندی کابری، ط
ناتده: صاحب النهایه په شرح کی دهدایه داسی ویلی دی چې فقهاء وایي چې مسائل
څاهانو ببناء دی پر متابعت د احادیثو مبارکه وو. او قیاس په دې مسائلو کی کار نه لری،
ولی که سړی قیاس ته وگوری، نویو قیاس به دا حکم ورکړی چې څاچی مردار سو

بیا ابدی پاك نه سی، ولی هغه مرداری اوبه په دیوالو او ختو تنوتلی دی نوکه ټولی دی
را وکندل سی هغه په ختو او دیوالو کښی هغه مرداری اوبه پاته دی، لکه یووالی
ودغه قیاس ته تگ کړی دی»

او بل قیاس داسی حکم ښکار کړی چې د خا اوبه حکم جاری او بولری په هیڅ نجاست نه دی
ولی د خا خنجه چې غومره اوبه راخیږی، هغونه اوبه دلاندی د خواد چینیو غورځول
نوخا لکه حوض د حمام چی دیوی خوا نښکله ورته را بهیږی. او د بلی خوا غاسلان اوبه خنجه
اخلی نو هغه حوض هېڅ وخت نه مردار ږی» «قال المصنف»

بُوقُوعٌ نَجَاسَةٍ وَإِنْ قَلَّتْ مِنْ غَيْرِ الْأَرْوَثِ لَقَطْرَةٌ دِمِ الْأَوْثَانِ

په لویدلو د نجاست یعنی په څاکی که غمهم لږ نجاست وی غیر د خوشیو غنجه لکه یو څاکی وښه یا غل
په دی دلیل چی لږ اوبه په لږ نجاست مردار ږی، د خوشیو او پوچو حکم به ژر راسی نشی

وَبُوقُوعٌ خُزْنٍ رٍ وَلَوْ خَرَجَ حَيًّا وَلَمْ يَصِبْ فَمَهُ الْمَاءُ

او د غرنګه دی ټوله اوبه د خا ځنډی کارې په لویدو د سرکوزی که څم ژوندي راوځی، او څو یم اوبه
نوی رسید لی. ولی چې سرکوزی نجس العین دی» «قال المصنف»

وَبِمَوْتِ كَلْبٍ او د غرنګه دی اوبه ټولی کارې که سپی په کښی مړیو، واورو

د مرګ قیدی په سپی کښی ووايه ددی سببه چی سپی نجس العین ندی پر صحیح مذکر
مسئله: که سپی وځانه ولویږی او ژوندي راوځی او څو لویه واولوته نوی رسید
هغه څاپا ک دی، مر، هکادی، رد،

أَوْشَاتٍ أَوْ أَدَمِيٍّ فِيهَا او یا پسته مړی په څاکی او یا سړی مړی په څاکی

یعنی ټوله اوبه د خا به کارې. پوه سکه: چی لاندی د اوبو کښل فائده نه لری، مگر هغه وخت چی مردار تنی یو لږگی یا یو ټوکر وی چی هغه
شاة اسم جنس دی مین او د مینې اولاد او بڼه او د بڼې اولاد ټولو ته وائی. لکن مراد

که بیخی کچنی وونو حکم به حکم د پشی دی، ط»

پوه سکه: چی سړی په مرګ سره د خا مردار والی په سبب دد په دی چی یو وخت د نه م
هغه څاکی حېثی مړسو نو عبید الله ابن عباس، او عبید الله بن الزبیر چی حضور صحابه
کښی دافتوی ورکړه چی زهر مړ د خا اوبه دی ټوله را وایستل سی. وهیڅ صحابی انکار
پرو کړی»

ددی خبری رازدی چی غالب حال د میت داری چی د نجاست غنجه به خالی ندی. او که چیری دا
نظیف او پاک وویقینا یا په غلبه ظن سره نو د خا خنجه هېڅ اوبه د نر را کارې. او دا
د روایت دی د ابی القاسم الصغار غنجه او قهستانی د محیط غنجه نقل کړی دی»

اویش وائی: په دپه مسئله کښی ډیر تفصیل سته وکتابوته د فتاواوو رجوع وکړ»

او د غرنګه دی ټولی اوبه

بِإِنْفَاخِ حَيَوَانٍ وَلَوْ صَغِيرًا

د حیوان په څاګه کی که څم هغه حیوان کشنی وی. یعنی لکه مورک یا غنجه منګوږ وغیره
مسئله: چی مراد د حیوان غنجه هغه دی چی وینه لری، او حیوان د اوبو حیوان ندی قید و

لکی ختلی وی» هم به ټولی اوبه راوباسی، او هغه چی بعض وائی د کچنی حیوان په
مرګ کی دی لکن سولنی را کارې قوی خبره نه ده، ط» «قال المصنف»

مَا تَادَلَوْ لَوْلَمْ يُمَكِّنْ نَزْحُهَا

پوه سکه: څاګه هلته پاکیری چې هغه مردار تنی د مرګه ځنډی را وکارې. ولی چی نجس کښی
پوه سکه: چی لاندی د اوبو کښل فائده نه لری، مگر هغه وخت چی مردار تنی یو لږگی یا یو ټوکر وی چی هغه
اوبو کښونکی پکلاس نرورتلی او یا په اوبو کی ورک سو، نو په دی صورت کښی دی

شاة اسم جنس دی مین او د مینې اولاد او بڼه او د بڼې اولاد ټولو ته وائی. لکن مراد

هغه مقدار پوره کړې اولرگی او تکر په تبع دغا پاکېږي ط

فائدہ حضرت الامام محمد جی بغداد دغاهاں کثیر الماء ولیدل ولېچنېږي دې ورود ته د دجلی - نویه فتوی په ۲۰۰ دوه سوه سولغو ورکړه مگر په هدایه وغیر کښی وائی چې استعجابا دی شل سولغی نوری پر نریاتی کړي چې ۳۰۰ درې سوه سولغی مسئلہ: معتبره هغه سولاغ ده چې پردغه غا اکثره استعمال کړي
مسئلہ: که په را کښلو لوی د سولغی غځه بعض اوبه توی سی پرواه نه لري فائدہ: په هدایه اونور وکتا بوی وائی که خلکو د هغه مردار غځه په لوی غځی سولغی سر اوبه راوکښلی چې د هغه خا تر سولاغ دیره لویه وه روادی حساب برور کوی مثلاً که هغی سولغی یا تیر درې سولغی دغاها ځایه ولې، نوچ سل سولغی په غځه سولاغ راوکارنی ځاه پاک سو

مسئلہ: پر یوه ځای را کښل د ۳۰۰ درې سوه سولغو شرط نه دئی کی په نوی درې ورځو راوکارنی هم ځاه پاکېږي، مریلاً. ښهاته فائدہ: ځاه مغزونه پاکېږي چې اخیره سولاغ دغاها دخولی غځه راووزی په نیز د شینځینو اوبه ښو استعمال کړه هغه وخت پاکېږي چې اخیره سولاغ دغاها داوبو غځه جلا سی

مسئلہ: که دغا اوبه تر دوه سوه سولغی کمی وی او تپوله یه راوکښی نو غا پاک سو یقول الفقیر چې مسئلې دغاها نواکثره بناء پر مذهب دامام محمد دی ولې چې خلکو ته آسانی ده او وسوسه خلکو ته هم نه پېښېږي، اوبه کنز کی پردغه مذهب یقین کړی دی، وفي الملتقی ایضاً کذا لک، وفي الخلاصة وعليه الفتوى وهو المختار كما في النهر ورجحه في النهر وتبعه الجوى اما به مراتب الفلاح کښی وائی چې دوه کښه داسی چې دنوی اوبو او زرو په فرق پوهیږي، هغوته دی دغاها داوبو کار وسپاري دوی وویل په پاک دی نو پاک سو، اونور ورته مذمونه هم سته چې په کتا بونکي شریفی ذکر کړه سوي ده، لکن دعاصی په عقیده هغه ټوله یا خونی ځی تکلیف دی، او یا ستر دوسوی گرځي او مذهب امام محمد صائب دیر سهل دی، والله اعلم بالصواب والیرجع والالب

وَلَوْ مَاتَ فِيهَا دَجَا جَةٌ أَوْ هَرَّةٌ أَوْ مَخُومًا

پینځه کچیرې مړه سوه په ځاکی چرگه یا چرگ او یا پشی او یا په مثال ددوی یعنی په بدن کی لکه غځه مش خرمه - لکن پر سیدلی به نه وچ

لازم دی پرغا والا را کښنک لازم دی دغلو یښتو سولغو لکن پس له را ایستلو دغوشیا نو دغا غځه، فائدہ: دغلو یښتو سولغو را کښل دا بوسعید الخدر غځه روایت دی په چرگه کښی او استعجابا دی لکن سولغی نوری پر نریاتی کړي چې ۵۰ سی ۴

وَأَنْ مَاتَ فِيهَا فَارَةٌ أَوْ مَخُومًا لَزِمَ نَزْعُ عَشْرِينَ دَلْوًا

او که مړه پوه ځاه کښی موبک او یا مثل د هغه په صورت کی لکه چوغله او یا بول بل لازم دی کښل دشلو سولغو یعنی پس له اخراج د هغه مړه شی اوبل داچې پر سیدلی به نه وي دانس غځه روایت دی چې که موبک په ځاه کی مړی او سمدلاسه را وایستل سی شل سولغی به راوکارنی او مستعجبه چې لسی دی نوری پر بالا کړی چې ۳۰ سی " قال المصنف

وَكَانَ ذَلِكَ طَهَارَةً الْبُيْرِ وَالْدَّلْوِ وَالرِّشَاءِ وَيَدِ الْمُسْتَقِي

اودی دغرا کښلی اوبه پاکوالی دغا او دسولغی او د رشی او دلاس دراکښونکی داوبو یعنی دغرا ښکته د کالود مستقی، فائدہ: دا روایت دی دامام ابو یوسف او الحسن زیاد ولې چې ددی شیا نو نجاست داوبو په نجاست سره دی، نو پاک والی به هم په پاکوالی داوبو د جهت د دفع دخرج چې په دین محمدی کی نسته، مرط

مسائل شمس دامام ابو یوسف غځه روایت دی چې دغلو روموب وکانو حکم دیو موبک دی، او پنځه موبکان دپشی په حکم کی دی بیا

نولسو پوری دشا په حکم کی دی، او امام محمد وائی چې پنځه موبکان لکه پشی

په حکم کی. اوښپ لکه سپی دی په حکم اودغه هم ظاهر الروایت دی «م» او هغه حیوان چې په بدن کې په مابین دمورن ک او پشی وی حکم یه دمورن ک دی «او هغه حیوان چې په بدن کې په مابین کی د پشی او سپی وی حکم یه د پشی دی» او که خات ته ولویدل پشی او مورن ک دواړه نودواړه لکه یوه پشی یعنی اقل په اکثر کی داخل دی. او په فتاویٰ خانیه کښی وائی چې پوستکی د انسان او یا غوښی دهغه چې خات ته ولوین کی نو که په قند نولک وی او به مرداره وی «او که ترهغه چې وی او به نه مرداره وی» او که چیرې نولک په خپله خات ته ولوید کی څه نه دی مردار»

او بولی د پشی یا غل ددی او بولی دمورن ک یا غل دهغه نجس دی په اظهر روایاتو کی نو او به او کالی په مردارین کی «او بولی دی د چوپړ ک او غول دهغه او به او کالی نه مرداره وی» په دی سبب چې احتراز خندی سخت دی «انتهی قول خانیه بقول «ط» او په شریعت لیه کی وائی چې صحیح داده چې په بولود دمورن ک څا نه مردارین کی»

وَلَا تَجِسُّ الْبِئْرَ بِالْبَعْرِ وَالرَّوْثِ وَالْخُثَى

اونه مردارین کی څاپه پچوچې د پشو او ویا نانو وچیرته وائی «اونه پښو روڼ» چې د آس او غا طر او خړو جکرته وائی. او په «خثی» چې د غوا یو او ککامینو چکرته وائی»

تفصیل ددی مسألی: پوه سه: چې قیاس او عقل وائی چې دغه مذکور شیان خو نجس دی او په لبر و او بو کښی ولیده نو باید او به مردار کی سی «لکن استحسننا مو د او یو چې او به نه مردارین کی» د هدایه په مه ۴۵ کی وائی «ان ابار الفلوات لیست لهارؤس حایزة» چې څا هان د صحرانسته دوی لره سر پوښنه «چې مانع د وقوع څخه د پچو وغیره دی وگرځی» «والمواشی تبعر حولها فتعلیها التریح فیها فجعل الفلیل عفوًا للمرؤدة» او مواشی یعنی پسونه او ښان وغیره پچې کوی پر شاوخوا دهغو څا هانو او بیا دغه پوچې و څا هانو ته وراچوی نو ځکه لږ دهغو پوچو عفو دی د ضرورت له کبله «انتهی»

لار ویش وائی: چې ددی دلیل څخه داسی فهمیدنی چې د څا هانو د صحرانود ښار و فرق سته یعنی د ښار و څا هان و باید مردارین کی

ولی د ښار و څا هان خوبا قاعده سر پوښونه لری «او بل دا چې په ښار و کښی مواشی نسته نود ښار و په څا هانو کی ضرورت نسته» نو ځکه په فتح القدر کی وائی چې د ښار و څا هان په لږ و پوچو هم مردارین کی «لکن دمراتی الفلاح په منک کی وائی «ولا ترق بیعت ابار الالمصار والفلوات» او فرق نسته په مابین کی د څا هانو د ښار و او بیا بانو» په صحیح روایت اود هدایه په صلا کی اود مراقی په منک کی وائی چې وچ او لاند اوروغ اومات د دغو شیانو فرق نسته په صحیح روایت کی.

اود امام سرخس وائی چې خوشایې مطلقاً اومات پوچې او به مرداره وی په ظاهر الروایت کی مسأله: که مین په په دکن کی په وخت کی د لوشلو یوه یادوی پوچې وکړی. پوچې د غوښی او شیدې پاکی دی و دې خوری «ولی چې ضرورت دی چې دمیری او بزی دعادت دی چې په وخت کی د لوشلو پوچې کوی» هدایه صلا.

نکته: که غوا خوشایې وکړه په دکن کی شیدی دی نه چینی چې ضرورت نسته بقدر العادة» مسأله: که په لوبنی کی داو یو یوه یادوی پوچې ولوین کی هغه او به مری دی لعدم الضرورة» هدایه «قال المصنف»

إِلَّا أَنْ يَسْتَكْثِرَهُ النَّاضِرُ أَوْ أَنْ لَا يَخْلُودَ لَوْ عَنِ بَعْرٍ

مگر هغو وخت عفو نه دی که دکتونکی په خیال ډیری ورتلی او یا هینچ یوه سولا غه د پوچو څخه نائی پوه سه: چې بعض علماء وائی چې درې پوچې په ډیرو کښی حساب دی «او بعض فقهاء وائی چې که پوچو مخ داو بو پټ کړی وو» نو هغه ډیری دی «اود حضرت الامام الاعظم غفر روایت دی چې کثیر هغه دی چې مبتلا به یه ډیری و بولی «قال الشرنبلالی وعلیه الاعتماد»

کتب الکفر العبادو - الحق بقله - وشر من مکتبه القراءات والتجويد»

وَلَا يَفْسِدُ الْمَاءُ بِخُرْجَامٍ وَعَصْفُورٍ

اوبه فاسد ٿيڻي يعني نه مردار ٿيڻي اوبه ۾ غول وڌو ڪوتري اوبيا چڻوڪي، اودغه رنگه دي، درڪ، توپڪي، تارو، ڪرڪ، سورسري. اوفور هغه مرغان جي غوڻي به خورل ڪيري ماسوا دچرگي اوابيلي، لخطاوي وائي جي داوول زمانن هغه داسلام اوبيا وروسته ترهغه زمانن علما وافتاق ڪري دي، پر جوان ساڻلو دڪوترو به مساجدو ڪيني حتي ۾ مسجد الحرام اومسجد نبوي ڪي ه اوسرودي جي شرع شريفي امر ڪري دي به پاڪ ساڻلود مساجدو مرداري هغه نودا ظاهر ده جي خرم الحمام پاڪ دي، اوبه حديث ڪي دابن مسعود راعلي جي ڪوتري پرده غول وڪري ده به گوته سراليت ڪري اويرته حديث دعبدا لله بن عمر هغه هم روايت سوي دي، وفي المراقبي جي مختار به دير وڪتابو ڪيني د مذهب حنفي پاڪ والي دخرء الحمام دي،

مسئله: به غولوڪي دهغه مرغانوچي غوڻي نه خورل ڪيري يعني مرداري وي لکه ٽپوس، ڪارگه، شنيون، وغيره اختلاف دي، وقال في الخائيه، جي غول دغور مرغانوچي غوڻي نه خورل ڪيري، اوبه نه فاسده وي، في ظاهر الروايه، عند محمد ولي دهغو هغه خان، اولويني، اوخا هان، ساڻل مشڪل دي، ولي جي دغه رمضان به هواڪي غل ڪوي، اوبيا خانيه والا وائي، جي غول دهغو مرغانوچي درنده وي لکه بان خرڻڪ وغيره ڪه پر ڪا لودچا ولويڊي ڪالي مردارين بي ڪه دير وه، اودلويڻو اوبه مرداره وي، اونا اوبه نه ٻه مردارين بي، انهي،

تنبيه ضروري

به نهاي ڪيني جي دهدايه شرڪه ده داسي وائي، جي يوشئي جي دفناد وحالت ته ولسيري دانه واجبوي جي هغه شي دي مردار سي، مثلاً توله مطعومات به سبب ددير رنگه فاسد ٿيڻي. اومردار نه دي، دفناد نتيجه به داده جي خورل به حرام دي به دغه حالت ڪي ولي جي بد نته ضروري نه دنجاست له سببه،

مثلاً غوڻي جي ڊيري بد بويه سي خورل به حرام اومردار ٿي يعني ڪه دسري سو دلانحه به حالت ڪي ورسر وي لمونج ورسر وائي، اوڪه خا تر ولويڊي غاه نه ٻه مردارين بي، به تذڪره ڪي دحڪيم داود داسي وائي، فيسج جي ٻه مصر ڪيني مشهور دي جي هغه دماهي غوڻي وچي ڪري، اوبيا به خوري، يا ٻه ڪتوڪي اوبيا به غور وڪيني خورل به حرام دي به سبب ددي جي د، طبي لاري، دغه غوڻي سدي به معد ڪي پيد اڪوي، اوبيا دغور همد دغو غوڻيو هغه پيد اڪيري،

اوبه گروڪي ڊيري حندي پيد اڪيري، اوگچي بلغم حندي نريني، اوبه پسري ڪي وائي تبتي حندي پيد اڪيري، اود سيل مرض همد دغو غوڻيو هغه پيد اڪيري، اوددي سر سره، مرداري نه دي،

فائدو: وچي ڪري غوڻي ڪه غم بد بويه نه وي، هغه ضرر مني دغوڻو دي و بد نته دسري مگر هغه ڪسانوته تاوان نه رسوي، جي دبيلچي، ياد يومر يا ڪلنل ڪارونه ڪوي يعني خوري ڪن وي، لکه باغبانان، بزرگان، روزا نه والا مزدوران، تڪن بعض طالبان طبعا به بوي ناڪه غوڻي خوني وي، لکه نرميا يوطالب علم دي جي نور به ساقى هتعد دي اوبه قوم الڪوزي دي اودخا ڪري د علق دي دده دا بوي ناڪه غوڻي تربوي بويه غوڻو خوني دي، نومانن وريته وييل جي داڊيري بوي ناڪه غوڻي مه خور جي دي خورل ڪتابي حرام دي، نوده اجازه را ڪري جي نرميا نور شائع ڪري، قال المصنف،

وَلَا بِمَوْتٍ مَا لَادَمَرَلَهُ فِيهِ كَسَمَكٍ وَضُفْدَعٍ

اومردارين بي اوبه بيلڪر جي جي پيڙڪي وي لکه سر ڪه پرامج روايت، به مرگ سره دهغه حيوان جي دهله وينه نه وي يعني بهيد وٺي وينه لکه ماهي اوچونگيه، دسايل قيد مراقي الفلاح دي دٻار، اوري دي جي مطلق وينه خور حيوان لري، قول في، يعني به اوبو ڪيني، پوهسه، جي دا قيد جي به اوبوڪي اتفاني دي، ولي ڪه دغه حيوان دباندي مري اوابوت، واپول سي، هم اوبه نه مرداره وي، طم.

فائدہ: چنگنبہ کہ غہم مصنف مطلق و شہلی دہ لکن دی پہ شرح کنبی واپ
چی مراد بحری چنگنبہ دہ. ولی چہ بری یعنی صحرائی چنگنبہ او بہ مرداروی کی
بہیدلی وینہ درلوده. "فرق دبری اود بحری چنگنبی دادی" چہ دبری چنگنبی دکن
پہ مابین کی پرده نسته اوجری پرده لری. "وَقَالَ الْمَصْنَفُ"

وَحَيَوَانُ الْمَاءِ

چنگنبہ "اود اوبوسپئی سرکوزی" م فائده: فرق پہ مابین کنبی دبری
اوجری حیوان دادی چہ بحری حیوان بیلہ اوبوژوند نسی کولای. "اوبری هغه دی چہ
بیلہ صحرا یعنی پہ اوبو کنبی ژوند نسی کولای" داول مثال لکه ماهی، داوبوسپئی،
وغیره اود دوهم مثلاً لکه شرمبکی وغیره. اوپہ داسی حیوان کنبی چہ پہ بر اوجروار
کنبی ژوند کولای سی لکه بحری چنگنبہ، اختلاف دی "قا ضحان" پہ شرح کنبی دجایم
صنیر وائی، چہ فاسده وی، اوپہ مجتبوی کی وائی چہ فی فاسده وی، ط "قال المصنف"

وَبَقِي وَذُبَابٌ وَزَنْبُورٌ وَعَقْرَبٌ

اوپہ نه مرداروی، "مرگ دغتی غوماشی" یادامچ، یاد غالبوزی، یاد دلرم، غالبوز
خوتمده، "زرو غالبوز، تندو غالبوز" مچمچی، اولرمان هم رقم، رقم دی
خوپه یوه رستم یه اوپہ نه مردار یی. پوه سک: چہ په نیز دحکما وولرم تولد نوع
یه پانڈی، او ط "وائی چہ دلرم سترگی یه دشاہ په مابین کنبی دی، وَاللَّهُ رَاقِدٌ عَلَيْهِمْ
اولرم چہ ستری ونبوری فی وھی که بیده وی اوکه ولین.
دلرم غنہ ساتنه: ابوهریرہ دنی علیہ السلوٰۃ والسلام غنہ روایت کری دی
که چا علی الصباح دغه کلمات وویلی لرم به ترمانام کار نه په ولری، اوکه چادغه کلی
مانام وویلی تر سکاره به دلرم دشلم غنہ محفوظ وی، یعنی، "أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ
مِنْ شَرِّ مَا خُلِقَ ۚ ۲ دري وار:

اودامچ پہ بارہ کی: پہ یوه اوپہ ده حدیث کی دا لخصت م غنہ روایت دی، که چیری ولویدی
مچ په اوبو کنبی دیوه ستاسی نودامچ دی په اوبو کنبی غوٹہ کری او بادی خندی وکای
الحديث رواه البخاری

وجه دلالت: دري حدیث پر پا کوالی د هغو اوبو چي مچ پکښي مړسې داده، که چیری اوپہ
په مرگ دمچ مرداریدی نو آنحضرت ولی امر د غوٹہ کولو وړ کاوه اوسو ددی چہ
غوٹہ کولو سره خو مچ مرکب یی، نوخو اوپہ ضائع کیږی، اوشارع م په دی سره امر نه کوی،
اوپه بل حدیث کنبی چي مرقا یه نقل کری دی داسی راغلی دی، چي آنحضرت م و
سلمان نه ته وویل یا سلمان هر خورک وشي ته یا و اوبو ته چي ولوین یی داته چي وینه
لری اوپه کنبی مړه سی. نودغه طعام خورل حلال دی اود اوبو چي بل یا اودس په تازه کول
هر روا دی. په تعمیم کی مچ هم داخل سو. "وَقَالَ الْمُصَنِّفُ"

وَلَا يُوْقُوْعُ اَدَمِيٍّ وَمَا يُوْكَلُ لَحْمُهُ

اوپه دیری څاپ لوی سړو د انسان کشر جنب وی او یا لوی او یا ماشه یا نسا تر څو دی چي دنی قطع سړی وی، او نه مردار یی
ځاپه لویو سړو د هغه حیوان چي غوښی یه خورل کیږی، لکه پسه، بزه، وغیره

اِذَا اُخْرِجَ حَيًّا وَلَمْ يَكُنْ عَلَى بَدَنِهِ نَجَاسَةٌ

چي راوايستل سی دڅا هغه دغه شيان ژوندي او پر بدن باندی نجاست حقیقی نه وی،
پوه سک: چي مراد دادی چي یقینی نجاست نه وی په احتمال د نجاست یا نجاست حکمی لکه
با اود سیا او جنابت څاه نه مردار یی، م.

مسئله: که دچرگی تر کونه اگی راووتل اوپه اوبو کنبی ولویدل. او یا د مړی
دهمه غنہ وری راووتی اولوند هم ووه سمدلاسه په اوبو کنبی ولویدی اوپه نه
مردار یی، تر هغو چي یقیناً دانوی معلومه چي د اگی یا دوری پر صورت نجاست سته،
ولای چي رطوبت د مخرج خومردار نه دی

اول بعض فقهاء د مخرج رطوبت مردار بولی - ولی چی مردار خای نخه راوتلی دی»
اول قیاس د مذهب دامام اعظم دی» او منته قاضیان تلی دی» اوده هره قیاس منته
دی ارا نو دی اوده وی مذهب ته صاحب خلاصه تلی دی» ط ص ۳۲ ولا نظر علی الازکار
درویش وائی چی ظاهر الحال ستا یسد د مذهب دی ارا نو کو بی.

وَلَا يُوقِعُ بَعْلٌ وَحْمًا وَسَبَاعٌ طَيْرٌ وَوَحْشٌ فِي الصَّحَابِ

اونه مردار بی خاه په لویدو د غناطرا او خنره، اودرنده کانوند مرغانو اوده وقوع د وحش
شکایا نو په صحیح روایت کی» لکن دامسله هلته ده چی دغه حیوانان ژوندی خندی
راوخیږی» او طحاوی وایی چی اوبه مشکوک هم نه گری» ولی چی بد نونه د دغو حیوانانو
خوپاک دی ولی چی دوی زمونږ د استعمال د پاره خدائی پیداکړی دی» او نجاست د دوی
دمرغی په سبب دی» او مصنف چی صحیح وویلله اختران به وکړی د قول نخه د هغه چا
چی وائی چی خاه ټوله مردار سوئیولی اوبه به خندی کابی» ولی چه د دوی رطوبت د نارو
ددی حکم لری» فَسَالَ الْمَصْنَفُ

وَأِنْ وَصَلَ لُغَابُ الْوَاقِعِ إِلَى الْمَاءِ أَخَذَ حَكْمَهُ

اوکه د سیربی نارې د هغه حیوان چی ذکر سوی یعنی چی په لھاکی ولویدی و او بوته
دغاه» نولو بوته دغاه حکم د نارو د هغه حیوان اخلی» یعنی کی نارې نجس وی اوبه نجس
گری» او کی نارې پاک وی اوبه پاک دی» او کی نارې مکروه وی نو اوبه مکروه گری» په
فضل الاسار کی ذکر تیر سو» نو په صورت د نجاست د سور او یاد مشکوک والی د
سور ټوله اوبه به وجوباً خندی کابی» که ممکن وه، اوکه یه امکان نه وه نو ۲۰۰ دوقوع
سولنی وجوباً او ۳۰۰ درې سوه سولنی استحباً» او مستحب ده چی د کراهت په صورت
کی دی یو خو سولانی لکه چی سوره یه پاک وی او بعض علماء وائی چی ۲۰ سولنی خندی کابی
مسئله: خوله د هر حیوان لکه نارې د هغه حیوان دی نو اوبه هم هغه حکم لری» ط

وَوُجُودُ حَيَوَانَ مَيِّتٍ يُنَجِّسُهَا مِنْ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ

عند الامام اجتباطاً
ترجمه: او وجود د مړ حیوان په خاه کی مردار وی خاه دیوی ورچی اوشیپی د خه
یعنی د احکمه هغه وخت دی چی پرسیدی لی یا شوریدی نه وی.

وَمُتَّفَعٌ مِنْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ قَلِيلًا لِيَهَانَ لَمْ يَعْلَمْ وَقْتُ وَقْعِهِ

اوکه پرسیدی و ونود د ژوشوارو روزو نخه خاه مردار کنړ کیدی» ولی چه پرسیدل د
حیوان د لیل دوی خبری دی چی د وخته ور لویدی دی. اود اواره حکم هلته دی چی وخت
د وقوع یه معلوم نه وی» تر اقل د دوی د پاره مصنف وایه ولی کی وخت د وقوع معلوم
و یقیناً یا په غالب سره بیا خو هیڅ اشکال نسته بلکه هغه وخت ته اعتبار دی»
وفي المراق ص ۳۲ فوخلک به راوگرځوی لمونځونه د هغی مدی یعنی یوشواروز، یا درې
شواروزه» که چیری دوی اودس په تاز کړی و و په اوبو د هغه خاه، دی اود سیاهالت
کی یا غسل د جنابت کړی و و د هغه خاه په اوبو» او کی مردار یی جای په پریولی وی هغه به هم
پری منځی» اوکه دوی اودس درلودی» او یا ئی جای پاکی وی بیا د هغه خاه په اوبو اوی
تاز کړی او یا جائی پریولی بیا راوگرځول د لمونځونسته په اتفاق سره.

مسئله: که دوی نجس جای په پریولی وی. او اودس یه نه و و په تاز کړی نو
پرووی یوازی پریوله د جامو لایزم دی. راوگرځول د لمونځونسته باندی.

ولی چه د اداسی مسئله سوه لکه یوسری چی په جامه کی نجاست و وینی او وخت د اضافت
د نجس نه وی و معلوم. دهیڅ لما نخه قضا پری نسته. عاصی ولی چی د ټوله مذهب د
امام اعظم دی. اوبه نیر دامام ابویوسف او امام محمد» نجاست د خدا وخت نخه
د علم حسابل کیدی. اود راوگرځول دهیڅ لما نخه ورباندی نسته. اونه ورباندی پریوله
د هغو جامو سته چی د دغه خاه په اوبو پریولی وی.

مسئله: پرمذهب دامام اعظم کی د هغه خاه په اوبو او په اخنبلی وه. هغه او په

اخیلی و. هغه اورده دی سپوته و اچوی. یادی په حیوانا تو و خوری. او یادی پر شافری
مذبح خر کړی. ولی هغوی په مذهب کی هغه خاچی دوه ژبه او به په کښی وی پر ووقوع
دهیغ نجاست په مردل نه بولی. او هغه خبره چی په پښتو کی مشهور ده چی مسکینانو
یا طالبانوته دی ورکی غلطه خبره ده
ولی چی د مردارشی خورک و هغه مسکین ته وادی چی په حالت کښی د مغمصه وی
چی د لوبی غنجه مری. اوداسی وری په اوسنی زمانه کښی دیرینا دردی.
خبره تر خبری. که یوسری پر خپل پرتا که منی ولیدل او وخت یه نه ورسی
حکمیة دادی چی دهغه اخیر، خو به غنجه چی دی بیده سوی وو، جنابت دده حسابول کی
قله فیکنه اعاده آه دی مسئلی دلیل دادی. چی مانع د لما غنجه خوبا لیتین ثابت دی چی
بی اود سیاده. یا نجاست دجای دی او شک یه په مُریل کښی دی چی د خا او به دی
چی حیوان په کښی وو. او یا پر سید کی په کښی وو او یقین په شک نه د سلیپی ط.
قال المصنف:

فصل فی الاستنجاء

فصل دی په بیان د استنجاء کښی.

فایده: دنور الايضاح مصنف دیر بنه ترتیب کړی دی یعنی چی فصل د استنجاء
په اوداسره دغه راوړی. ولی چی په اصل کی استنجاء تر اوداسره دغه ده. بخلاف
القدوری ولی چی هغه اودس ذکر کړی دی. او بیانی نواقض الوضوء ذکر کړی دی. او بیانی
فصل د غسل ذکر کړی او بیایه باب داوې چی اودس پر وادی که نه، او بیایه فصل
دا حکامود ثا ذکر کړی دی. او بیایه باب التیمم ذکر کړی دی. او بیایه د مسح دموندو ذکر
کړی دی. او بیایه باب الحيض والاستحاضه راوړی. او بیایه فصل د مستحاضه په باره
کښی. او بیایه فصل د نفاس د بیان دپاره، او بیایه باب الانجاس دی.

تر دی ټولو وروسته فصل فی الاستنجاء دی مهلا هره یه. قال المصنف

يُلْزِمُ الرَّجُلُ الْأَسْتِبْرَاءَ حَتَّى يَنْزُولَ أَثَرُ الْبَوْلِ وَ

الانزله پر نثر باندی. طلب دخلاص والی د بولو غنجه تر مغوچی ختم کیری اثر د بولو
چی دند والی د ذکر د سردی.

يُطَهِّرُ قَلْبَهُ عَلَى عَادَتِهِ اوده نړه ته اطمینان حاصلیری چی
بولی اوس نو خلاصی سوی. اودا استبراء دسری په عادت پوری اړه لری چی

أَمَّا بِالْمَشْيِ أَوِ التَّنَحُّجِ أَوِ الْأَضْطِجَاعِ أَوْ غَيْرِهِ

یا د شوکامه واخلی، او یادی غاری تازه کړی، او یادی پر بغل باندی پر یوزی او یا
غیر د غو کارو غنجه. لکه د ذکر سردی کرار کښی کازی.

فوائد المتن: مصنف تر ذکر کړی ولی چی دینجی حای د بولو فرخه دی. اود نرد
تنگ دی نو بنحیه دی صرف یوگری صبر وکړی او بیادی استنجاء ووهی.

او مصنف یلزم ووايه یجب یه نه ووايه ددی سببه چی لزوم تر وجوب قوی دی
ولی د لازم په ترک سره د کار صحت نیستی کښی. نږه فوت کیدوسره د واجب، نو چکه

ترک د استبراء د گناه کبار و غنجه دی. په یوه او بده حدیث کی چی روایت یه امام بخاری
ونور وکړی دی «داسی راغلی دی چی رسول الله صلی الله علیه وسلم د ووقبرو په خوا کښی

غیریدی «نوملگرو صحابه تنی داسی وفرمائیله. چی دغه دوه قبر والا په عذاب دی چی دپه
یوه دخپلو بولو غنجه خان نه ساق اودی بل شیطان کاوه. اودا خومعلومه خبره ده چی سړی

بغله جامه په قصد بولی نه کوی نو دا ظاهره سو چی دغه صاحب قبر استبراء د بولو غنجه
کول «۳» استنجاء یکنحته ختمول دی د نجاست د مخ د خوا غنجه یا د شاه د خوا غنجه په

وبو. او بیایه رثول دی په لوتو وغیره. م. د «نجو» معنی هغه شئی دی چی دفسه
لاوړی یعنی یا غل یا بولی. اوازهری وای چی «نجو» و قطع ته وائی.

۴. په مقدمه غزویه کښي وايي: «چې استنجاء استعمال دي د بري يا لوتي يا اوبو» په هغه خاص ځای کې «او استبراء» طلب د پاکي د بولو د ترڅنګه دي په يقين بيا په ټوخي بيا په مښتو د ذکر وغيره کما مر، او استنقاء» ښه تر پاکي ته وايي په لوتو او اوبو حتی چې بد بوټي هم ورکړي»

مسئله: که يو چا استنجاء په اوبو ووهله او وروسته يه کتنه پر لږو اوبو کې کښيښتوله او بې نه مړداري دي او کي استنجاء په لوتو ووهله او بيا يه کتنه پر لږو اوبو کې کښيښتول هغه اوبه مړداري دي. ولي چې د لوتو په استنجاء سره يک څخه نجات د ما بين څخه نه ځي. ط «قوله حتى يزول اثر البول» د بولو د اثر زایلولو طريقه داده چې لوت ته وږکته ونسي چې نه لنډيږي»

وقال المصنف

وَلَا يَجُوزُ لَهُ الشُّرُوءُ فِي الْوُضُوءِ حَتَّى يَطْمَأَنَّ بِزَوَالِ شَيْءِ الْبَوْلِ

اوند ده صحيح سړي ته شروي په اوداسه سر څو چې اطمان او يقين ورته حاصل نه وي په را ائليدو د لند والي د بولو. قال المصنف

وَالِاسْتِجْنَاءُ سِتَّةٌ مِنْ نَجَسٍ يُخْرِجُ مِنَ السَّبِيلَيْنِ
مَا لَمْ يَتَجَاوَزِ الْمَخْرَجَ

او استنجاء ست دده بلكه دا قوي د ستونځه داوا ده كافي ط «دهغه نجس څخه چې راوړي» پردي لفظ كې اشاره ده ودي ته چې كه څوك پسكي واچوي استنجاء فستته باندي، بلكه بدعت ده ولي چې پسكي پا كه ده «دليل يه دادي چې كه څوك پر لاندې پر تا كه پسكي وليږي پر توگه يه نه مړداريږي كذا في العيني شرح البخاري»

ترجمه: چې راوړي هغه نجس د يوه څخه د دوو لارو د تر يابښځي چې د شا خوا او د خوا ده «تر هغو چې د راوتو تر ځای نجس تيرسوي نه وي» قال في المراقي: چې استنجاء د مخ د خوا او شا د خوا سنت مؤكده دي د نړ او د ښځي د پاره «ولي چې اكثر ارسول

الله صلى الله عليه وسلم استنجاء وعله. او واجب نه ده چې آنحضرت م په بعضي اوقاتو كې پرې ايښي ده» او صاحب السراج وايي چې استنجاء پنځه قسمه ده:

۱. فرض ده د حيفض څخه ۲. د نفاس څخه ۳. د جنابت څخه ۴. او هغه وخت چې نجاست تر مخرج تيرسوي وي. او دا مجاوز تر قدر د درهم بالاوي. ۵. سنت ده كه نجاست تر مخرج تير نه وي كذا ذكره السيد.

پوه سكه: چې دا قيد چې د نجس د سبيلينو څخه راوړي بيا پر غا لب دي «ولي كه سړي د بل پر لندو غولو كنه كښيږي دا استنجاء حكم هغه دي كه سړي ښځو غولو

قال المصنف
وَأَنْ تَجَاوَزَ وَكَانَ قَدْرُ الدَّرْهِمِ وَجَبَ إِزَالَتُهُ بِالْمَاءِ

او كه چيري تيرسوي ووهه خارج تر مخرج او د اتيرسوي نجاست يه په قدر درهم وونو واجب

وَأَنْ زَادَ عَلَى الدَّرْهِمِ افْتَرَضَ غَسْلُهُ

په اوبو پيل بل بهيدونكي شي لكه سكره» او كه هغه خارج زيات ووتر قدر درهم نو بيا فرض دي پر يوله يه په اوبو سره. **پوه سكه:** چې نجس چې په قدر درهم او يا بالاتر هغه وي ددي وژا ئلو لوت ته استنجاء نه وايي بلكه دي ته ازاله النجاست وايي او دا معلومه خبر ده چې ازاله النجاست په مسح د لوتو نه كيږي بلكه پر يوله غواري»

اختلاف: په نيز د امام اعظم او امام ابو يوسف اعتبار د قدر درهم نجاست

خوله نده په كښي حساب» او امام محمد وايي چې د كښي تر خوله تير وي «يعني د كښي اختلاف: بعض فقهاء وايي چې قدر درهم په اعتبار د وزن دي چې هغه يو مقدار دي. او بعض علماء بيا وايي چې په اعتبار د مساحت دي چې انداز يه يو وړ غوي كيږي. فقيه ابو جعفر الطيمي وي جمع ددي دوو قولو داسي كړيږي ده.

چې كه نجس جسد مړ لودي» لكه غول نو اعتبار وزن لودي» او كه نجس مائع وولكه

بولنوا اعتبار مساحت لرمدي. اودا جمع كول مصنف په مراق الفلاح کښي هم تائيد کړي ده. او په اول اختلاف کي فتوي پر قول د د شيعينو ده. کما في التبيين وصح في المضرات « فتال المصنف »

وَيُفَرِّضُ غَسْلَ مَا فِي الْمَخْرَجِ عِنْدَ الْغَتْسِ مِنَ الْجَنَابَةِ
اوفرزي دي پريوله د غولو د کښي يعني په ماء مطلقوسه په نيزد غسل جنابت يا حيض

وَالْحَيْضُ وَالنِّفَاسُ وَإِنْ كَانَ مَا فِي الْمَخْرَجِ قَلِيلًا
يا نفاس « که څه هم ما في المخرج لږ وي » په مراقي کي وائي ددي د پاره چي ساقط سي فرضيت د غسل دهغه د ذمي غځه ددي عبارت غځه د معلومه سوله چي پر جنب که نروي او که ښځه. او پر جاضبي ښځي چي د حيض غځه خلاصه سي او پر لنگي ښځي چي د نفاس غځه ووزي غسل فرض دي. کي غځه پر بدن هيڅ نجس نه وي.

سؤال: فقهاء حضرات استنجاء په سنتوکي د غسل راوړي او مصنف وائي چي فرض ده جواب: سنت د ځه كول د استنجاء دي پر نور غسل نه نفس استنجاء

قَالَ وَلَيْسَ أَنْ يَسْتَنْجِيَ بِحَجَرٍ مُنْقٍ وَنَحْوِهِ
المصنف

او سنت ده استنجاء په ډبره چي پا کونکي وي او يا نخود هغه بلکه پاکه لوتنه. پوه سکه: چي استنجاء په خوار و هم روا ده. او په زړه پاک تکره هم روا ده او هم په زاره پوستکي او کي پنچله په ديواله پوري کښه و موښول هم روا ده. او يا په ځنگله پوري په کښه و مښل هم روا دي. او په زيربه ډبره چي کښه خوږ وي استنجاء مکروه ده. اود غږه ښک په کاغذ يا ندي که غږه شې نه وي پرلوشته استنجاء وهل مکروه ده. لکن مراد هغه کاغذ دي چي قابل دنوشتي وي « نو په هغه شې چي نن صبا خلک استنجاء پر وځي (تين و پير) په هغه مکروه نه ده » ولي چي هغه قابل دنوشتي نه دي

او همدارنگه استنجاء مکروه ده په هغه تکره چي قيمت لري، اود غږه ښک استنجاء مکروه ده په بيخي ښوي ډبره ولي چي پا کول د نجاست نسي کولای « فتال المصنف »

وَالْغَسْلُ بِالْمَاءِ أَحَبُّ
يعني تر يوازي لوتنو. ولي چي په او بوسره طهارت با اليقين راضي او سنت پر کا مله وجه ادا کښي. اولته خو صرف نجاست لږ وي. تر مزي د بي بي عائشه غځه روايت کړي دي چي هغې نور و ښځوته د اسي و وييله چي امر کړي خپل مرونه چي دوي دي استنجاء په او بو وي چي نه ځندي شرميږم. ولي چي رسول الله صلي الله عليه وسلم استنجاء په او بو وهل. بدکما في: د بعض عوامل د خيال دي چي يوازي په او بو استنجاء مکروه او بد کړي دي. دا گمان دوي غلط دي.

وَالْجَمْعُ بَيْنَ الْحَجَرِ وَالْمَاءِ أَفْضَلُ فَيَمْسَحُ ثُمَّ يَغْسِلُ
او جمع په مابين دلوتو او د او بو افضل کاري نو اول د مسح د استنجاء د ځاي په لوتو وکړي

او بيا دي هغه ځاي پري مينځي. په مراقي الفلاح کي وائي چي دا جمع په هر زمانه کښي افضل ده يعني په زمانه کي د اصحابو هم د اکا ر افضل دي. او په طحاوي کي وائي چي دا جمع سنت ده زمونږ په زمانه کي. او په زمانه اول کي دا جمع صرف ادب دي ولي چي دهغو زمانې خلکو لکه پوچي د اسي چکر واهه.

پر روايت کي د ابن عباس د اسي راغلي چي دا ايت مبارک « فِيهِ رَجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يُنَظَّهُمْ » يعني په قبا کي د اسي خلک دي چي دوي خوښ لري چي په ښه وجه پاکي وکړي. نو انحضرت د اعل قبا غځه پوښتنه وکړه چي څه اي پاک پر تاسي ثنا وييلي ده په باره کي د طهارت نو ستاښي طهارت شريکه دي. دوي ورته وويله « چي اول استنجاء په لوتو و هو او بيا پر او بو انحضرت ورته وويله چي هم د غږه کار سبب د صفت ډير ورد گار دي » رواه ابن ماجه

اللهم اغفر لمؤلفه ولما كتبه ولما سديها المين.

وَيَجُوزُ أَنْ يَتَّقَصَرَ عَلَى الْمَاءِ أَوِ الْحَجَرِ

اور وادی یوازې اکتفاء په اوبوسره او یا په ډبره سره. پوه ساه: چې اول افضل خو جمع داوبواو لوټوډه، دومه لمړ یوازې اوبه، دریم یوازې لوتی، خوشنت په دروسره پر ځای کېدی که څه هم په فضیلت کې فروت سره لری. قَالَ الْمُصَنِّفُ وَالسُّنَّةُ انْقَاءُ الْمَحَلِّ وَالْعَدُّ فِي الْحَجَرِ مُنْذَبٌ ^{وَلَا يَكُونُ مُؤَكَّدًا} اوسنت په استنجاء و هلو کښې پاکول د ځای د استنجاء دی او عدد په ډبرو کښې چې دری به یو مستحب دی اوسنت مؤکده دی. فَنَائِرُهُ: اصل مقصود د استنجاء څخه پاک کول د ځای دی که په درو ډبرو یا په درو واړه پریو لوسره حاصل نسی نو تر دری واړه دی بالا کوی په اتفاق سره. او که په یوه لویه ځای پاک سونوسري بالا بود پری ونه کړي رواخوده لکن خلاف افضل دی. وَقَالَ الْمُصَنِّفُ.

فَيَسْتَنْجِي بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ نَدْبًا إِنْ حَصَلَ التَّنْظِيفُ بِمَادُونِهَا نواستنجاء دی و هم په درو ډبرو از روی مستحب والی. که چیرې حاصل سو پاکوالی ځای په کمسره تر درو ډبرو: پوه ساه: چې مصنف چې کیفیت د استنجاء بیان کړی دهغه په باره کښې شیخ کمال الدین ابن الهمام په فتح القدير کښې په دی ځای کې د عبارت د هدایه، لِأَنَّ الْمُقْصُودَ هُوَ الْانْقَاءُ أَه داسی وائی: چې دا عبارت داسی فائده کوی، چې حاجت وهغه کیفیت ته چې پټه کتابود فقهی شریفی ذکر سوی چې: اقبال او ادبار لکه چې وروسته د ستی به راسی حاجت فسته. او په محبتی کی وائی چې مقصود په استنجاء کښې وائی چې مقصود په استنجاء کی خوانقواء پاک کول دي. نو هغه طریقې دی سړی مختاره کړې چې ډیر یه کټه په غولوفسی، او امام شریعتی چې هیڅ کیفیت استنجاء لره فسته. او قصد انقواء ده، کما فی السراج او ابن امیر الحاج چې

دغه خبره ډیر ښه خبره ده، ط، رد،

وَكَيْفِيَّةُ الْاسْتِنْجَاءِ أَنْ يَمْسَحَ بِالْحَجَرِ الْأَوَّلِ مِنْ جِهَتِهِ
او کیفیت د استنجاء (در د پاره) دادی چې مسح دی کړی کټه په اوله ډبره دمخ دخوا دشا وخوا ته

الْمُقَدِّمَ إِلَى خَلْفٍ وَبِالثَّانِي مِنْ خَلْفٍ إِلَى قَدَامٍ
یعنی دغخوا دشا وخوا ته دی کش کړي. او په دوم ډبره دی د کټی مسح دشا دخوا دمخ وخوا ته راوړی.

وَبِالثَّلَاثِ مِنْ قَدَامٍ إِلَى خَلْفٍ إِنْ كَانَتْ الْخُصِيَّةُ مُدْلَاةً
او دریمه ډبره دی دغخوا دخوا ته شاته بوزی که چیرې یی خوتی حشریدلی وی.

وَأِنْ كَانَتْ غَيْرَ مُدْلَاةٍ يَبْتَدِئُ مِنْ خَلْفٍ إِلَى قَدَامٍ
او که چیرې خوتی نه حشریدلی نو دشا دخوا دی دمخ وخوا ته بوزی.

وَالْمَرْأَةُ تَبْدَأُ مِنْ قَدَامٍ إِلَى خَلْفٍ خَشْيَةَ تَلَوُّثِ فَرْجِهَا
او ښځه دی استنجاء د ډبرو دمخ دخوا شروع کوی دشا وخوا ته ددی بیړی دسببه چې کس یه ککرنه سی. یعنی په غولو، قَالَ الْمُصَنِّفُ.

ثُمَّ يَغْسِلُ يَدَهُ أَوَّلًا بِالْمَاءِ ثُمَّ يَدُكَ الْمَحَلَّ بِالْمَاءِ
او بیا وروسته تراستنجاء دی د ډبرو دی سړی اول لاس په اوبو پری منځی او بیا دی

بِبَاطِنِ أَصْبَعٍ أَوْ أَصْبُعَيْنِ أَوْ ثَلَاثِ إِنْ اِحْتَجَّ
او بری محل یعنی کونډ په اوبوسو په یوه گوته مکر په باطن دگوټی یا په دوو گوټو او یا په درو گوټو که حاجت ورته وی یعنی که په کټه فراخوه لکه بعض کټا بشور کسان.

مسائل الاستنجاء

۱) د کوه سري چي غنځ او خوټي دواړه ځنډي پري کړه سوي وي، چي مجبوب يه بولي او يا يه يواځي خوټي ځنډي کښل سوي وي چي ځصبي يه بولي، دهغه حکم د بنسټي دي. او تر بنسټي حکم د نر لري، ذکره ابن امير الحاج ط.

۲) ابن امير الحاج د مقدمه غزنويه څخه نقل کړي دي چي په دريمه ډبروي اطراف دکڼي مسح کړي.

۳) دا ټوله کيفيت د استنجاء د شاد خوا ووه او د مخ د خوا د استنجاء کيفيت داري چي غنډي په چپه لاس ونيسي او پر لوتو دي سرتيروي. راهدي زان چي يادي ذکر په ديوال پوري موبوي. او يادي لوت په راسته لاس ونسي و ذکر دي په چپه لاس ونسي او پري موبوي دي.

ايت کریمه: يُرِيدُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ، نو هغه چي په منځ غزنويه کښي وائي چي نه دي ذکر او نه دي لوت په راسته لاس شي، بلکه لوت په دي په مابين کي د پښو کښي دي او ذکر دي پوري موبوي، هغه حرج عظيم.

په شريعت پاک کي دونه تنگي نسته. (۲) مصنف يده، مفرد ووايه او په عام

کنا بوکښي، يدي، راغلي دي يعني دواړه لاسونه دي پري مينځي، (۵) په مضمرات کي ووايي چي گوته چي پر کڼه تير کړه سي بله پلا به هغه گوته مينځي حتو چي نجاست د محله څخه ايسته کيږي. (۲) کڼه ته دي او په پر کار کړل وړپاشي په شرف شرف دي نه ورپاشي، (۷) او گوته دي په کڼه نه نښايي

چي دي ته نکاح ايد وائي او مکروه کاري. او بل د داسي کار څخه خوټي بوا سيږ پيدا کي کمافي شرح الطحاوي (۸) په استنجاء کي داو بوعد شرط نه دي علي ما هو الصحيح، بلکه تفويض دي و سري ته دي چي د سري گمان سوچي کونه پاکه سو. (۹) کڼه دي په نوکا نونه گوروي و لي چي په نوکا نوکښي مرداري بنديږي.

او بل دي څخه موا سيږ ځنډي پيدا کيږي کذا في القهستاني، (۱) که په يوه گټه استنجاء وهل کيدله دوهه او دريمه دي نه ورجوت وي. ولي چي مردار ول دپاک شي بي ضرورت نا جائزي دي، ط. قَالَ الْمُصَنَّفُ.

وَيَصْعِدُ الرَّجُلُ أَصْبَعَهُ الْوُسْطَى عَلَى غَيْرِهَا ثُمَّ يَصْعِدُ
او پورته کوي دي نرديا مخ گوته پر نور وگوټو ميني لږ څه، او بيادي بنصره گوته

بَنْصَرَهُ وَلَا يَقْتَصِرُ عَلَى أَصْبَعٍ وَاحِدَةٍ

ورپوته کړي. او اقتصادي نه کوي په استنجاء کښي پر يوه گوته، امام لمحاوي وائي چي دا طريقه د بعض مشا مخوده، او عام مشا مخ پردي دې چي دواړي گوټي دي يوځاي پورته کوي، مصنف وائي بيا بنصره گوته وړي، ته کړي بنصره گوته ده چي د څپرکي گوټي سره متصل ده، چي پښتانه پخنيان به لا کو لکړه بولي.

سؤال: د مخه وويل سول چي کڼه په يوه گوته استنجاء کيداي سوي دوهه او ديمر و نه ورجوت وي، او دلته وائي مصنف چي پر يوه گوته دي اقتصاد نه کوي. جواب

دا طريقه د بعض مشا مخوده او مخني خبره مذهب د عامو مشا مخوو، قَالَ الْمُصَنَّفُ

وَالْمَرْأَةُ تَصْعِدُ بَنْصَرَهَا وَأَوْسَطَ أَصَابِعِهَا مَعَ ابْتِدَاءِ

او بنسټي دي پورته کوي د استنجاء په وخت بنصره گوته او د مابين گوته يوځاي شروع کي د استنجاء يعني يواځي يو گوته دي نه پورته کوي ديږي دي چي داد بل شي خوند پر واخلې. امام لمحاوي ويلي دي چي فرمائي په شرح کښي د مقدمه ليشينه چي هغه د امام مرغينائي څخه نقل کړي دي چي بنسټي دي استنجاء په اورغوي وهي، وهو الصحيح، وفي الفتاوي هندي هه المختار وفي السراج وهو قول عامة الفقهاء، او ابن امير حاجه وائي چي بنسټي دي د گوټو په سر استنجاء وهي. ولي چي بنسټي دي د باندني کس وپاکي ته ضرورت لري او هغه بي سر د گوټو نه گسيږي.

خَشْيَةِ حُصُولِ اللَّذَّةِ دبيری دی چی داد بیل شی خوند پروا نخلی

او اچی مصنف وویل چی خوند پروا نخلی هغه یوه وھی خبر ده «ولی چی معلومه خبر ده چی بنه چی خوند اخلی دذنه کس په داخلیدوسر خوند اخلی - **فایده**: بنه بول کسه مینچی اوکله کس! امام اعظم وائی چی کسه دی دغه مینچی ولی چی هغه مهمه ده او اچی سړی چی سړی چی په کسه کبني گوتی تیر وی غالباً بولی خک خک راوړی. نوکس بیر مرار پر یی. او یاران چی کس دی دغه پریمینچی ولی چی په خک کبني دی. **والله اعلم** علی قول الامام

وَيَبَالِغُ فِي التَّنْظِيفِ حَتَّى يَقْطَعَ الرَّائِحَةَ الْكَرِيهَةَ

اوکوشش دی کوی په پاکولو کبني د استنجاء د خای حتی چی ورک سی بد بوئی. یعنیم دی دکوی هغه اوهمه دهنی گوتی هغه چی د استنجاء په وهله. ولی چی بد بوئی اثر د نجاست دی نو پاک سره د بقاء د نجاست نه کیږی. او صحیح مذهب دادی چی عدله وارونه د پریولو د پان ندری مقر، سوی. بلکه دسړی رایعه ده نو هر وخت چی دده یقین سویا غالب گمان سو چی خای پاک سونو پاک دی.

مسئله: که سړی وسواسی و وکه هغه ته وارونه نه کړی معلوم نومو هغه خود خپل پری به اثر ډیری اوبه او وخت ضائع کړی، او اسراف خونا روادی **اجواب** داری چی علامه حضراتو دده د پاره د مخ د خوا په استنجاء کبني وارونه مقر، کړی دی. او د شا د خوا په استنجاء کی ۵ پنځه وار او بعض فقهاء وائی ۹ وار او بعضی وائی ۱۰ لس وارنه لکن کشکی مؤتیس په دغه متفرق عدد قناعت کړی وائی **واقع**: په قندهار کی نومو پیه مسجد جامع کی جاري لښتی بهیدی نو ما پر لښتی اودس تاز کاو چی یو موسوس ملا صاحب راغلی پری استنجاء کښینستی نو اوبه بی د استنجاء خای ته خوا وړ وړ واچولې، او بیا بهی لاس بوی کړی ما اودس تاز کړی خو موسوس هغه استنجاء اود لاس بوئیدل کار و. موږ پر څلور رکعت لماغه دماز دیگر درید لو او څلور رکعت مو پوه کړ. چی سلام مو وگرځاوه، موسوس په هغه استنجاء ناست و. خیر چی ده نور اودس دخپلی وسوسې سره برابر تاز کاوه وقت مکرر

داخل سو او موسوس بیا المونخ یوازی وکړی.

تنبيه: داسی کارونه د تقوی د سببه ندی بلکه داد اضلال هغه دشيطان دی چی گاهی جماعت دندی فوت کړی او گاهی المونخ پرفضاء کړی او گاهی لمونخ ووقت مکروه ورسوي. **نَحْوُ مَا بَيَّنَّا لِلَّهِ مِنْ وَسْوَئِ الشَّيْطَانِ** **قَالَ المصنف**.

وَفِي إِزْخَاءِ الْمُقْعَدَةِ إِن لَّمْ يَكُنْ صَاحِبًا

اوکوشش دی کوی په سسته نیولو کبني دکنی. که چی روژه نه وه، په مراقی الفلاح کی وائی: لیزیل ما فی الشرح بقدر الامکان «معنی چی تراشیل سی هغه نجاست چی په کوتانو کبني په قدره امکان»

تفريع: په شری کی دی په استنجاء کی ډیر کوشش کوی تر دوی، ولی چی کسه په شری کی تر دوی گنجلکه وی مگر هغه وخت مبالغه ته ضرورت نسته کی په شری استنجاء په گرمو او بو ومله. ولی گرمی اوبه کسه سسته وی. **مسئله**: استنجاء وهل په پنځو اوبو ثواب اونفخ پیه ډیره تر کمو اوبو. د ثواب وجه پیه داده چی تکلیف پیه ډیر دی. او د نفع وجه پیه داده چی خونی مواسیرد بینه وری کافی الفتاوی، ط «مصنف په مراقی کبني وائی چی روژا دی که سسته نه کس، تا چی روژه پیه فاسده نه سی» لکن په خلاصه کی وائی «چی روژه هلته فایدين چی اوبه پیه و داخل دکنی ته ولاری سی. اوبه استنجاء کبني اوبه داخل ته چی که هم کسه سسته ونیسی»

مسئله: په بعض کتابو کی وائی چی روژا چی دی د استنجاء په وخت کبني ډیره پزه وړه ساه نه کیږ. ولی چی اوبه پیه په کسه نه ننوړی، لکن علامه نوخ وائی چی دا خود یو خبر دی او په ساه که نه لوسر اوبه دکنی واخل ته نه چی **مسئله** په مراقی کی وائی چی روژا کی که لنده گوته په کسه پنځه روژه پیه فاسده سوه. **مسئله**: که دچا کله دکنی استنجاء په وخت کې، د بیا ندی راووتله او دده روژه وه او ده راوتلی کله دکنی پر یوله نو تر هغو پوری د استنجی هغه نه ولاریږی خو کسه په یو تکرم سره وچه نه کی. او که یه تر وچید و د هغه

ولا یرسو او هغه کُنه یه یعنی هغه د کُنې کلمه پورته ولاړې روږه یه مَأْسُول ط

مسئله: که چیرې یو سړی داسې مریض و چې استنجاء یه په خپله نه ستوای وهلاي نو که مایند درلوده هغه دې استنجاء ور وچه او بېله مایني بېل چاته که نروې او که بنځه وی کی خدم اور یا خور یا بله محرمه بنځه وی. د دغه استنجاء ور وهل روانه دي بلکه استنجاء دده څخه ساقطه ده «کذر فی الحی نیت» **فقال المصنف**.

فَاِذَا فَرَغَ مِنَ الْاِسْتِنْجَاءِ غَسَلَ يَدَهُ ثَانِيًا وَنَشَفَ مَقْعَدَهُ
پس څه وخت چې فارغ سی د استنجاء څخه نو پری د منځی لاس دویم وار. او وچه دی کی

قَبْلَ الْقِيَامِ اِنْ كَانَ صَائِمًا
کنه یا په پاک تکره او که تکره و نو یو خواړه دی پرته لاس تیر کړي د څخه تر ولاړیدو د استنجاء څخه. د اهله که د سړي روږه وه «داددی د پلار که کُنه وچه نه کړی. او چسف ولاړسی کُنه بی اوبه پورته بوزي. دا ټوله د مراعات دروژی. او داسی نه ده که چسف ولاړسی کُنه وچه نه کړی نویه خواه مخواه روږه نه سوه.

فصل

پوه سکه: چې مصنف په دې فصل کی هغه شیان بیانوي چې استنجاء په هغوسه روا ده او هغه شیان چې استنجاء په مکروه ده، او هغه کارونه چې فعل یه مکروه وی «فان المصنف

لَا يَجُوزُ كَشْفُ الْعَوْرَةِ لِاِسْتِنْجَاءٍ نه دی روا الخول مجونه

دپاره د استنجاء په مراقی کښی مصنف وئیل دی چې الخول دعورت حرام دی او کاشف دعوره فاسق دی نو دپاره د اقامت د سنت چې استنجاء ده، حرام کاردی نه کوي، بلکه تر کالو لاندی دی یو لویه دوی استعمال کړی. او کُنه دی په پاکه کړی. او که دام و نه کړی لمونځ په مجید دی

او محقق لخطاوی د علامه څخه داسی نقل کړی دی چې استنجاء و هو نکی دی عور نه لځوی په نیزه د څخه چا دپاره د استنجاء او کی لځه کی فاسق دی خواه نجس ندرو تو تر کای تیر وی او که نه، او که تر قدر د درهم بالا وی او که نه «انتهی»

ضروری بنوونه

د پنجابیا نو قیصان چو تکه هملند دې او هم تنلې دې. نو د لوی استنجاء په وخت کښی څما اطراف د کُنې یه لځوی او اطراف د کونې خو هم عورت دې «نمونه په پښتو کی په بخوانی وخت کی به قیصان دنرو او بنځو د پرېدنه وه» نو چې پر لویه استنجاء به سړي کښی نستی او لمن د قیصه پر ځان راوگرځوله نو نه ئی کُنه معلومیده او بی اطراف د کُنې په اوسنی زمانه کی که هلکان دې او که ځوانان دی بلکه که سپین بړی «قیصان په یوه تاه کښی کوی» نو کاهی چې دوی په مسجد کښی استنجاء و هی او غسل خانم نه وی بلکه پر نلکو، نو که چیرې د استنجاء نلکوی خول او بلی خواته دیوال درلودی نو استنجاء وهل په کښی پر واه نه لری، ولې چې د کونې غار خول په هغه یک بره لمن پتیرسی «او کُناتې ئی په دیوالو پت سی. او که د استنجاء خلی دیوالونه نه درلوده، نو که یک بره والا هر څو کوش وکړی خو ټوله عورت به پت لری» خواه مخواه به ئی کُناتې بنکاره وی نو د استنجاء حرامه ده او مرتکب یه فاسق دی «درویش باگناه محمد عبیدالله ایوبی کنه لری» **فقال المصنف**

وَانْ تَجَاوَزْتَ النِّجَاسَةَ مَخْرَجَهَا وَزَادَ الْمُتَجَاوِزُ عَلَى قَدْرِ الدَّرَجَةِ

که چیرې تیر سوی و ونجاست که غلوی او که بولې تر کای راو توجی کُنه ده او د چو کی سوري دی. او بالا و هغه تیر سوی نجاست تر قدر د درهم یعنی د وزن په اعتبار په غولو کښی او د مساحت په اعتبار په بولو کښی «پوه سکه: چې د حضرت امام اعظم او امام ابی یوسف په نیز کُنه حکم د داخل لری» حتی په کونه کښی نجاست ته اعتبار نسته اصلاً نو مراد د نریات والی څخه د نجاست پر قدر د درهم هغه مسواد نجاست د کُنې دخول دی «نو که چیرې یوازي

نجاست دباندي تركوني په قدر د درهم وواو كوفي د نجاست سره تر قدر د درهم بالا وونومايم د لما نځه نوي، او بيه بريوله واجب دي. ولي چي د نځه نجاست ساقط دي نځه كي خورك نه پريمنځي مكره نه دي. او د غرننگه د شينځينو په مذهب كي دغه دكني نځه د بل ځاي د نجاست سره نه جوتيري، مثلاً پر يو بل ځاي د سري مرداري په قدر د درهم چي دكني مرداري دي ورسره يوځاي كړي واي تر قدر د درهم بالا كيده مانع د لما نځه نه دي او پر مذهب شينځينو فتوي د پير وكتا بوده، او طحاوي واي هو المعتقد، او امام محمد مذهب دادي چي كنه لكه دباندي ځاي ده. نو ددي مرداري د نوي مرداري سره يوځاي كيږي حتي كه مجبور دغه نجاست تر قدر د درهم بالا وو مانع د لما نځه دي او بريوله يه واجب دي.

فَالْمُصَنَّفُ

لَا تَصِحُّ مَعَهُ الصَّلَاةُ إِذَا وَجَدَ مَا يُزِيلُهُ

نونه دي صحيح سره دغه رايد نجاسته لونه كه دسري سره ووهغه څه چي د نجاست پيرائل كړي كه او بيا په بهيدونكي شئ. **مسئله:** صحت د لما نځه مشروط په دوه شرطه دي اول را تلونكي د هغه نجاست چي تر قدر د درهم بالا وي. او د همدې سري ته ممكن وي ازاله د هغه نجاست بيله لڅ والي د عورت په نيزه هيڅ چا، پنا اول صورت كي چي مزيل د نجاست نه وي لونه دده صحيح دي سره د نجاست دي. او د هغه لما نځه را اگول دده پر ذمه نسته چي اوبه پيداسي، ولي چي د لما نځه په وخت كي د قدرت پر ازاله د نجاست نه درلودی (اوپه دوه صورت كيني خوكشف العورة حرام دي نونه له دا عذر دي په عدم ازاله كيني د نجاست، نره).

فَالْمُصَنَّفُ

وَيَحْتَالُ لِإِزَالَتِهِ مِنْ غَيْرِ كَشْفِ الْعَوْرَةِ عِنْدَ مَنْ يَرَاهُ

او د اسري دي يو حيله وكړي دپاره د ازاله د هغه نجاست بيله دي چي لڅ كړي عورت په نيزه د چاچي د نه گوري.

الهم اغفر لوالديه و لوالديها آمين

پوه سله: چي كه چيري ليدونكي هغه نځه و چې ده ته يه جماع رواوه يا ماينه يا مينځه وه وده. نو دې بيا استنجاء نه پريږدي كه خرم عورت يه و مغوته لڅ سي طهر

وَ يَكْرَهُ إِلَّا سَتْنَجَاءُ بِعَظْمٍ وَ طَعَامٍ لِلْأَدَمِيِّ أَوْ بِهَيْمَةٍ
او پكره ده استنجاء په هډوكي، او د خورك پشمي د انسان لكه دوي، او يا چارپاي لكه شپشي يا واښه

وَالْجُرْ وَ خَرْفٍ وَ قَحْمٍ وَ زُجَاجٍ وَ جَصٍّ وَ شَيْءٍ مُحْتَرَمٍ
او غرننگه مكره ده په پنجه خنبه او په كودري او په سكرو يا كوئيله او په بيبه او پچپو يا اهاكو او په هڅي

كَخَرْقَةٍ دِيْبَاجٍ وَ قُطْنٍ وَ بِالْيَدِ الْيُمْنَى الْإِمْنُ عَذِي

چي محترم وي لكه وړ پشمينه تكر او په پنبه وو او په راسته لاس مكره د عذر سببه چي چپه لاس يه خوږ وو. **پوه سله:** چي په هډوكي استنجاء وهل او د غرننگه پر خوشيو او شينو استنجاء وهل مكره ده يوه وجه يه شرعي ده هغه دا چي په حديث نبوي كيني داسي راغلي دي چي بخاري او نور وكتا بويه هم روايت كړي. **لَا تَسْتَنْجُوا بِالرُّؤُثِ وَلَا بِالْعِظَامِ فَإِنَّهُمَا رَأَاؤُكُمْ مِنْ الْجَنِّ** تاسي استنجاء مه وكي په خوشيو او په هډوكو. ولي چي دار واره توښه او نفقه ستا سي دور و نړو د پير يا نا توښه يعني هغه وخت چي دوي پيدا كړي خوشوي يا هډوكي. په هغه هډوكي داسي غوښه پر پيداسي لكه چاچي هيڅ نوي هډي خوركي نو پيريان يه خوري.

او خوشوي اړيشي وگرچي او يا پوه نو دوي دواب (چارپايان) يه و خوري، دا معجزه ده دا حضرت صلى الله عليه وسلم، مر، او بيله وجه يه عقلي ده هغه دا چي په هډوكي غالباً كونه خوږ يږي يا په نرمي كيږي. او خوشوي خورم دار دي. نو په هغه بيله مرداري غرننگه پاكسي **تفريع:** ددي حديث نبوي هغه داسي معلومه سوله چي پيريان خورك لري او هغه خورك چي دوي ژوند په بوي سره دي هغه خبره په مقابل كي د حديث د باور وړ نه ده.

مسئله په دی کښی اختلاف شته چی پیر یان مکلف په امر او نهی سره دی چی د قرآن مبارک سورة جن ددی شاهد دی. او په احادیث مبارکه وو کښی هم ددوی مکلفوالی لوی اثبات سته. لکن اختلاف په دی کښی دی چی دوی لره ثواب په آخرت کښی سر او که نه. حضرت الامام الاعظم په یوه روایت کښی په دی باب کی توقف کړی دی او په بل روایت کښی داسی وائی چی ثواب د پیریانو خلاصون دی د عذاب تخفیه دی. او امام مالک او ابن ابی لیلی وائی چی دوی لره که عذاب چی سته ثواب هر ستره تفصیل ددی مسئلې په لویو کتابو کښی فقهی شریفی او غټو کتابو کی د علمه تفسیر مذکور دی. او په طعام د انسان یا د چار پای چی استنجاء مکروه ده اول خوږه طعام کی د انسان انا دی. او بل په دواړو کښی اسراف دی ولی د غږ په غولو لره کی طعام نه انسان خوری او نه چار پای. او په پنجر خښته چی استنجاء مکروه ده سبب یه ددی چی کڼه پوره نه په پاکیزه او کی پاکوی کڼه دسری خوږ وې، او د خرف ترجمه خولک په کودری کوی کوی نو هغه خو کڼه خوږ وې، او مراقي په ترجمه په کشنکو شکو سره کړی. نو د هغوی په استنجاء سره خو کڼه نه پاکیزه ی هنوز لب لاس هم مردار سی، او په سکر وچې استنجاء مکروه ده. د سببه چی کڼه یه ورتوره وی، او ښیښه یا گچ یا اهاک کڼه ته تاوان رسوی او بل ښیښی ښوی ده کڼه نه په پاکیزه کی، او د قیمتی تکره په استنجاء کی اتلاف د مال محرم دی.

مسئله په مذکوره شیانوسره استنجاء سره ددی چی مکروه ده لکن که چاپه منځته شیانوسره استنجاء وی هله روادی «قال العینی فی شرح الهدایه» قال المصنف.

وَيَدْخُلُ الْخَلَاءَ بِرَجُلِهِ الْيُسْرَى وَيَسْتَعِيدُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ قَبْلَ دُخُولِهِ مات خونه، چی په افغانستان کی مکان دی او په اردو یه تې بولی، او عصری خلایه به د کموج خونه بولی، چې په پښبه، او طلب د پناه وکړی دخدای غږ په باره کی د شیطان تره تېلی ده دربار غږ دخدای پاک، دغه

تر ننوتلو و بیت الخلاء ته. **پوه سکه**: چی بعض محشیانو د لته داسی وئیلی دی چی د غږ تر خول، اَعُوذُ بِاللَّهِ، و یل ملت غواړی چی هغه ځای جوړسوی داودس مات دپاره وی، او په صحراء کی چی چکر وھی نو اَعُوذُ بِاللَّهِ دی ملت وائی چی دی کالی را پورته کوی. او عورت یه ننوی ښکاره سوی انهی.

عامی وائی چی د دغه محشی و غم قیده ضرورت فستول چی دخول په، مکان، یا تېتی، کښی مستعملیدی، قال فی المراق، وائی چی مرد د خلاء غږ د غولو خونه ده، منک.

مسئله: د غږ تر اَعُوذُ بِاللَّهِ دې دغه توری هم ووائی باسسه الله، چی په حدیث صحیح نبوی کښی داسی راغلی دی «سَمِعُوا بَيْنَ اَعْيُنِ الْحَيِّثِ وَغَوَّارَاتِ بَنِي اَدَمَ اِذَا دَخَلَ اَحَدُكُمْ الْخَلَاءَ اَنْ يَقُولَ بِاسْمِ اللَّهِ» ترجمه: پرده په ما بین کی دستر گود پیریانو او د غوړتوده ښی او چی ننوی بوستاسی غږ بیت الخلاء ته ددی چی و و وائی «بِسْمِ اللَّهِ»

سؤال: اَعُوذُ بِاللَّهِ و یل په دغه وخت کی د دخول د بیت الخلاء ولې مستحب ده.

جواب: عینی په شرح کی د بخاری شریف وائی چی چونسکه انسان چی پر چکر کښی نو ذکر دخدای نسی کولای نو شیطانان و دغه ځای ته انتظار کوی چی سړی و بیره وی یا غلط فکر ونه په تره کښی ورواچوی، نو خه وخت چی ده د غږ تر دخول د بیت الخلاء، اَعُوذُ بِاللَّهِ و یل د شیطانانو غږ خلاص سو، او حدیث نبوی په روایت دترمندی داسی راغلی دی «اِنَّ الْحَشَوْنَ مُحْتَفَةٌ فَاِذَا اَتَى فَلْيَقُلْ اَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ» ترجمه په تحقیق سره د غولو خونی ځای د حاضریدو د شیطانانو دی نو چی خولک هله ورغی داسی دی و وائی چی پناه په خدای غواړم ترانو د پیریانو لود ښخود ووی، قال المصنف.

وَيَجْلِسُ مُعْتَمِدًا عَلَى يَسَارِهِ وَلَا يَتَكَلَّمُ إِلَّا لِمُضْرُورَةٍ

او کښی دی تکیه کوونکی پر چپه پښه او خبری دی نه کوی مگر د ضرورت د سبب غږ، مراقي وائی چی پر چپه پښه تکیه کول د آسانی د سبب د وتود چکر، **مسئله** د چکر په وخت کښی دی پښی آزادی سره ایږ دی، مرط، او د چکر و هلو په وخت کی بی ضرورت

خبری کول سبب دناراضی د خدائی دی» مر **وَسَالَ الْمُصَنَّفُ**

وَيَكْرَهُ تَحْرِيمًا اسْتِقْبَالَ الْقِبْلَةِ وَاسْتِدْبَارَهَا وَلَوْ فِي الْبَيْتَانِ

او مکروه دی تحریمًا مخاصمًا و جهت ته د قبلې او شا گرځول و هغه ته یعنی طرف د قبلې ته یعنی په وخت کې د بولو او د غولو د پاره د تعظیم د جهت د قبلې، که غم او د سات په یوه خونګی وې. په صحیح حدیث کې راغلی دی چې آن حضرت صلی الله علیه وسلم وائی: إِذَا أَتَيْتُمُ الْمَسْجِدَ فَلَا تَسْتَقْبِلُوا الْقِبْلَةَ وَلَا تَسْتَدْبِرُوهَا، چې تاسی ورسې چېرې و هلوته نومخ مگر ځو و قبلې ته او مه شاه و گرځوئ، د دې حدیث د حکم مطلق دی صحرا او خوښ د وارونه شامل دی. مصنف و ویله: وَلَوْ فِي الْبَيْتَانِ غرض په رد پر هغه مذهب چې وائی چې دا کراهت په صحرا کې دی په اباقی کې خود خوښ د بولو نه پرده ده، لکن دامذهب لکه چې د اطلاق څخه د حدیث مخالف دی نو د غدرنگه عقل په هم نه قبلوی، ولی چې کراهت د استقبال د قبله او استدبار د هغی خود جهته څخه د تعظیم د جهت د قبلې دی ځکه چې خطاب نورام نو په خو نه کېږي:

چې د بولو نه حایل او پرده دی په صحرا کې خو هم لوی لوی غرونه د لیری وطن او نږدې تر مابین موجود دی. نو هغه ولی پرده او حایل نه گنرل کېږي» نوچونکه تعظیم چې منظور دی نو جهت په ځونه او صحرا کې څه فرق لرې، **مسئله:** دنور او داسه په وخت کې استقبال د قبلې روادی او که نه! امام ترمیثی وائی مکروه نه دی، لکن امام لمطاولی وائی چې مقصود د ترمیثی نفی د کراهت تحریمی دی، ورنه خلاف ارباب لکه سري چې پښې د قبلې وځواته و غوځوي: کذا قال العلي **فانته** د:

حضرت امامنا الا عظم څخه خبر وایت راغلی دی اول چې ظاهر المذهب دی دغه دی چې په کتاب کې ذکر سو یعنی چې استقبال او استدبار د وارې مکروه دی. کذا فی فتح المقدر اول روایت داری چې مطلقاً مباح او روادی» او بل روایت داری چې بواحي استقبال لکه **مسئله:** که سري مجبور سو چې یا به مخامخ قبلې ته کښینی یا به شا و گرځي نو که

خوا به ښه ده! امام قسطلانی پدې شرحه د بخاری او مؤلا علی قاری په شرحه کې مشکوته شادی و قبلې ته کړې. ولی استقبال د پریږد دی. نو پدې استدبار کې سبب تعظیم قبلې موجودی وائی چې: په حال د جتماعو د مابین سره استقبال د قبلې روادی او که حشر ښه **جواب:** ابن امیر الحاج د امام نووی څخه په شرح کې د مسلم د اسی نقل کړی دی چې هغه استقبال د قبلې و جهت ته په صحرا او بنیان کې مکروه نه دی. نووی په اخیر کې زیاته کړې ده: «وهذا مذهبنا ومذهب ابي حنيفة ومذهب احمد و داود» قال المصنف

وَيَكْرَهُ اسْتِقْبَالَ عَيْنِ الشَّمْسِ وَالْقَمَرِ وَمَهَبِ الرِّيحِ

او مکروه دی مخامخ کښینا سته په وخت کې د چکر و هلو و ټکی ته د لمر او سپوږمې او و هغه طرف ته چې د هغی خواباد چلیږي»

پوه سکه: چې مصنف استقبال ذکر کړی اشاره په وکو چې شا گرځول و عین الشمس مکروه نه ده. او عین الشمس والقمر و وایه اشاره په وکو و دې ته چې که چیرې یو محظوظ ځای و و چې د لمر او سپوږمې ټکی نه لیدل» بیا استقبال مکروه نه دی» بخلاف القبلة فان المکروه استقبال جهتها» او مهب الریح ته استقبال مکروه دی سبب په داری چې بار نجاست بیرته پرده وړ پاشی، **مسئله:** که غول سري کول او پرې بیریدي چې لمن به یې په غولو ککړه سو یا نواستدبار هم مکروه دی، **فانته:** طبرانی روایت کړی دی چې رسول کریم صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی چې که څوک په هیرو قبله ته مخامخ یا گرځونکی پر چکر کښینی او بیا وړ پیا د نوځان په بیرته د قبلې څخه چې کړي د جهته د تعظیم د قبلې د سري به چکر نوی ولاړ سو چې خداي به په گناه وړ وې مخکښی، لکن نه لافائق ولاړ په انحراف واجب بولي» او نه ایس والا وائی کې انحراف ونه کړي پر وانه لري، ولی سهوه معفوده» او زبلي شارح الکند وائی چې لږ انحراف هم کافی دی. **فانته:** ښی ته مکروه ده چې خپل کښی پر پښو یا پر کمو مخامخ و قبلې ته پر بولو یا غولو باندې کښینوي او گناه نه دی په غاړه ده» او نه دی پلار او نه دی مور په اولاد حرام کالی اغوندي او نه دی حرام

خواره په خوری ط. او سبب د کراهته داستقبال الشمس والفرادی چی دادوه نورانی اجسام د لویو ایاتو او علاماتو څخه د قدرت دخدای دی. م. قال المصنف.

وَيَكْرَهُ أَنْ يَبُولَ أَوْ يَتَغَوَّطَ فِي الْمَاءِ وَالطَّلِ وَالْجَمْرِ

او مکروه ده چی سری بولی کوی یا غل کوی په اوبو کښی. یعنی که څه هم جاری اوبه وی.

وَالطَّرِيفِ وَتَحْتَ شَجَرَةٍ مُثْمِرَةٍ يَدْرَخْتِي فِي خَلْطِ

ضرورت ورته لری، او په غار کی یعنی چی موږک یا لهر یا بله خړنده پر را ووزی. او په

لار کښی چکر هل مکروه دی. اود غدرنگه مکروه دی لا ندی تر میوه داری درختی.

پوه سکه: چی مراد سایه څخه هغه سایه ده چی خلک ورته کښینی. قال رسول الله

صلى الله عليه وسلم: هَانِ سَاتِي دَدُووْ كَارُوْ شَخْهَ چي سبب د لعنت دخلگو گرځي خلگو

وویل چی هغه که دوه کارم دی. آنحضرت ورته وویل چی: هغه اوس ماتول او چکر

دی په لار کی دخلگو او په سایه کی دخلگو. رواه البخاری.

فَوَائِدُ دغه رنگه مکروه دی چکر هل نږدی وختاته. او یا ولی ته. او یا وحوض ته.

عیدگاه د لما څخه په ځای کی. اود قافله په مابین کښی، او په ځیمه کی، او

یا غویو یا بسو په مابین کی. کذا فی در المختار وغیره. ولی چی دا بوله سبب د لعنت

دی. اود غدرنگه مکروه دی په هغه ځای کی چی د جنازی لمونځونه پکښی ادا کیږی. (او مکروه ده)

چکر و هل په مابین کښی د قبرو پوه سکه: چی لکه په سایه کښی چکر هل مکروه ده

دغه رنگه مکروه دی په هغه ځای کښی چی خلک په ځای کښی په شرمی ولرته کښینی.

لکن دا بوله هلته چی دغه ځکه مباح وی. او که چیری دغه ځکه مملوک د جاوه نوملته ځکه

و هل بيله اجازتی د مالک حرام دی ط. کذا فی شرح مشکوٰه فائده: که داسی

مباح و چی چا ضرورت ورته نه وو هلته چکر هل روا دی. ابو داود او نسائی په

کوی: چی رسول الله صلى الله عليه وسلم وویل: لَا يَبُولُ كَنْ أَحَدُكُمْ فِي حُجْبٍ

وَيَكْرَهُ الْبَوْلُ قَائِمًا إِلَّا مِنْ عُذْرٍ او مکروه دی بولی په لاری

مکروه ده عذر د سببه. سبب

داری چی په ولاړی بولو کولوسه بی غالباً کالی یا بدن مرداری. په شرح کښی د مشکوٰه

وائی چی نهی تنزیهی دی او بعض وائی چه تجربی دی. او په بنا یه کښی وائی چی

امام طحاوی وائی. لا بأس بالبَوْلِ قَائِمًا عِزْرُوْهُ یا د کښینستو ځای نجس وی په

همیه حدیث شریفه کی راغلی دی چی آنحضرت اَنی اسباطه قوم قبال قائماً، ددی سبب بعض

علماء نجاست د مکان بیانوی. او بعض علماء وائی چی در رسول کریم صلی الله علیه وسلم

پر ملا در و و. او بعض علماء وائی چی په زرنگانه آنحضرت تپ و و چی دغه په سبب نه

سوکښینسای تنبیه: د عمر بو عقیده ده چی دملا د درد دپاره واحد علاج بول

کول دی په ولاړی. قاله الشافعی. او امام ابو حامد محمد الغزالی په احياء العلوم کی

وائی چی زین العرب وائی چی خلوصینتو طبیبانو پر دی اتفاق کړی دی چی بولی په حمام

کښی په ولاړی: دواوه داوینا و و مرضو. پوه سکه: چی مصنف په مراقی الفلاح

کی بعض مکروهات ذکر کړی دی. علی بیت الخلاء ته دی په هغه کالو کی نه وری چی

په مخو کښی لمونځ کوی. او که هغه د لما څخه کالی و نو دیر احتیاط دی کوی چی خنډی نجس

نه سی. لکن په باب الانجاس کی د نهایت اسی وائی چی ښه کار نه دی چی سری به د بیت الخلاء

دپاره جلا کالی استعمالوی. دروفیس وائی چی مراقی په حکم کښی لوی خرجه دی. او حضرت

الامام زین العابدین څخه روایت دی چی ده دیر تکلیف کاوه چی د بیت الخلاء دپاره بی

جلا کالی اغوستل وروسته به دا کار پر یښو او وی وایل چی دا کار نه دی کړی هغه چا

چی تر ماخیر و ویعی رسول الله صلی الله علیه وسلم:

اود غدرنگه مکروه دی داخلیده بیت الخلاء ته چی دده سره یو کاغذ وغیره وی چی په هغه

کښی نوشته وی نور دخدای او یا بعض ایاتونه د قران. امام طحاوی وائی چی په

حدیث شریف کښی چی روایت یه ابوداود او ترمذی کړی دی د حضرت انس څخه چی

رسول الله صلى الله عليه وسلم چی بیت الخلاء ته تللی نو گمی بی وکښه.

فصل فی احکام الوضوء

فصل دی په بیان د احکامو او داسه کی. **پوه سکه**: چی اودس به تر غسل د مخه کړی. له دی سببه چی په قرآن کبني اودس تر غسل د مخه دی. او بل داچی اودس د غسل جزء دی. او بل داچی احتیاج و او داسه ته ډیر دی تر غسل "م، ط".

قایدلا: علامه نوم وائی چی اودس کول د دی امت مرحومه خاصه نه ده بلکه په ټولو امتونکی اودس کول وو. لکن په حدیث شریف کبني چی راغلی دی چی زما امت به په وړج د قیامت غراو تجلین به وی. داوداسه له سببه. یعنی سپین مخان بی وی. اوسپین لاسونه او پښی بی وی هغه خاصه دامت مرحومه ده. ط. **فایده**: اودس په مکه شریفه کبني فرض سوی. او ایة الوضوء په مدینه منوره کبني نازل سوی دی ط.

اَرْكَانُ الْوُضُوءِ اَرْبَعَةٌ وَهِيَ فَرَاِضُهُ

رکنونه داوداسه څلور دی. او هغه په فرض کارونه دی. یعنی رکن او فرض په یوه معنا دی. په عرف کی د فقه شریفی، **درولش** باگناه وائی چی امام طحاوی په شرحه کبني دمراتی الفلاح یو ډیر په زړه پوری تحقیق راوړی هغه دادی: فرض دوه قسمه دی. **فرض قطعی**: چه نه کوونکی په مستحق داود دوزخ دی. او منکر په کافر دی. لکه نفس لمونځ، روژه، اودس وغیره. در لیل قطعی هغه دی چې ثبوت یې هم په یقینی توگه وی یعنی په شریعت کی لکه آیات قرانیه او متواتر حدیثونه. او دلالت یې پر هغه حکم هم په یقینی ډول وی. یعنی ډیر احتمالونه نه وی په کبني.

فرض ظنی: چی تارک په گناه کار او مستحق د نار دی لکن منکر په کافر نه دی. هغه هغه فرض دی چی بیا په ایاتو قرانیه سر ثابت وی. چی هغه یقینی الثبوت دی. لکن احتمال ډیر و معنا وولری. او یا خویه دلالت یقینی وی یعنی د احتمالونه نه وی.

یعنی ددی سببه چی دهغی گتی نقش محمد رسول الله ووه. قال الطیبی پدی حدیث کی دلیل دی واجب والی دگوښه کیدود استنجاء و هو تکي. نومر د خدائی او نومر د رسول او قرآن د ځان څخه. او اب ت حجت وائی چی ددی حدیث څخه دا استفاده کیری چی مندوب دهغه چاته چی اراده داودس مات لری چی د ځان څخه به گوښه کوی هر هغه شی چی محترم وی که نومر د خدائی وی او که نومر د رسول او یا د ملکی کی چیری مخالفت وکړی مکروه ده. **بِسْمِكَ التَّعْظِيمِ وَهُوَ الْمَوْافِقُ لِمَذْهَبِنَا** کافی شرح المشکو.

ونقل الطحاوی عن بعض الحفاظ: چی کراهت په هغه ځای کی دی چی دغه څنډه شئ مستور او پټ نه وی نوکی په جیب کبني ووبیا پروانسته. ونقل عن التهازی عن المنیه: چی افضل داده چی بیت الخلاء ته دی نه ورغی چی په لوستونری کبني قرآن شریف وی. مگر نه که مجبوره وو. او ده زیات کړی ده چی امید ستنه چی بیلد مجبوري به هم گناه کار نه وي. یعنی په سبب ددی چی قرآن شریف په لوستونری کبني پټ دی. او امام حموی هم دغه خبره منلی وه. ط. **تبصره**: ددغه فوق الذکر علماوو دا قولو څخه حال دهغو بعضو تعویذ و معلوم سو چی په درو یا پنځو پوښونکی پټ کړی بیا په جیب کی کوی. او یا په ترموښته او یا په په غاړه کوی. چی مکروه دی یا نه.

وَيُخْرِجُ مِنَ الْخَلَاءِ بِرَجُلٍ الْيَمْنِي ثُمَّ يَقُولُ الْحَمْدُ لِلَّهِ
اوراودی باسی دمکانه څخه راسته پښه اوودی وائی چی الحمد لله چی را ماڅی لیری کړی

الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَعَافَانِي

هغه فضل شیان یعنی غول او بولې. او مانه فی عافیت را کړی دهغو څخه. ځکه چی غذا او اوبه که ټوله فضله یې بنده پاته سی. نو نا جوړی خوښه خوا دهخواه پیدا سی. او بعض وخت سبب د هلاک به وگرځی. او که ټوله بیلد هضم کولو خارج کیدی. نو د مریضی سبب خو به سی مگر بعض وخت به علت د هلاک او مرگ سی نو ځکه حمد ویل مستحب دی.

پکینی لکن پہ ثبوت کی دشارع غنہ شبہہ وی لکہ چی و دی ته په اصطلاح کی در
احادیث و اخبار الاحاد و آئی. یعنی چی نقل کوونکی یو یا دوه یا درې کسه وی مطلب دتواتر
و مرتبی ته ندوی سیدلی. د مثال په توگه نفس پر یوله دمخ اوده لاسو او پښو او مسج
د سر. فرض قطعی دی چی په قرآن شریف کی په صریح عبارتوسره ثابت دی. «او غنہ
پر یوله ترکمه غایه پښی ترکمه غایه مسج د سر خونه فرض ظنی دی چی په احادیث
ثابت دی» و علیٰ هذا ليقاس نفس تركوة فرض قطعی دی او مقدار د نصاب په فرض ظنی
دی **پوه سکه:** چی بعض احادیث مبارکه ظنی الثبوت وری. ولی چی تواتر ته
نه وی سیدلی مگر صحیح وی اود دلالت په پر حکم باندی یقینی وی. یعنی صراحت
پر حکم دلالت کوی دبر احتمالات نه وی پکښی په دغه شان احادیثوسره وجوب
او کراهت تحریمی ثابتی چی منکر یه کافر ندی. مگر پر یښوونکی د واجب او
فاعل د مکروه تحریمی مستحق د عذاب دی. او یو قسم احادیث داسی دی چی ثبوت
یه د آنحضرت غنہ ظنی وی. اود دلالت پر حکم مخصوص په هم ظنی وی. یعنی په یو خاص
حکم کښی صریح ندوی بلکه احتمال د ډیرو معناوولری. په دی قسم حدیثوسره
سننیت، استحباب، کراهت تنزیهی ثابتی چی د دی په پر یښوونکی استخفا
د عذاب النار خو فسته. لکن په ورج د قیامت ملا متیا پرویل کیږی. او منکر په
کافر همر نه وی. **فنا کره:** فرض پر دوه قسمه دی یو فرض عین بولي او بل
فرض کفای دی. فرض عین هغه بولي چی پر هر فرد اود بعض کسانو په اداء
کولو سره د نورو غاړی نه خلاصیږی. لکه اودس، او غسل، او لمونځونه او روزه
و غیره. **فرض کفای:** هغه فرضونه وائی چی پر مجموع انسانانو او مسلمانانو خو
فرض وی لکن په اداء کولو د بعض کسانو د نورو غاړی خلاصیږی او کی هڅه یو
دادانه کړی د ټولو غاړی بندی دی او گناه کار دی. لکه حفظ د قرآن کریم او
د سلام، د جنازې لمونځ امر بالمعروف او نهی عن المنکر و غیره. «ما ذکر فی کتاب الفقهاء

الله اعلم غفر له ولله وجه ولکاتبه وقرکتبه بیره احترام فصل الحق حقان غفر له

قال المصنف **الاول غسل الوجه** اول فرض داود اسه پر یوله دمخ دی
لقوله تعالى: **فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ** مسئله: غسل یعنی پر یوله هغه ته وائی
چی اوبه دا اندامه غنہ و بهیږی او کم از کم دوه یا درې څاڅکی کښته توی سی. او بیول داو بو
بیله تقاطع کافی نه دی. «مرط»

وحدہ طولاً من مبدئ سطح الجہتہ الی اسفل الذقن

او اندازه دمخ په اوبه د واله دا ابتداء غنہ د سطحی د تندی دی بیا تر لاندی دنزی پوری
پوه سکه: چی دا تعریف دمخ د طول، بند دی تر هغه تعریف چی په هدا یک
کړی دی. چی طول دمخ د پایه غنہ دو ښتانه د سردی تر اسفل الذقن پوری. ولی چی
تندی په عرف کښی هر سړی پټنی. او چی په ښتانه د سر سره تعریف وکړی. نو
اصل چی دنزی و ښتانه په توی سوی وی لکه اکثره سپین بزیږی. باید د سر مابین
غنہ دمخ وی او پر یوله دمخ د هغه خوا شروع کوی. او اغنم چی نیم تندی پوری شلا
و ښتانه شنوی باید د نیمايي غنہ د تندی دمخ شروع اود هغه غایه غنہ دمخ منځی
دری دوو سوالو جواب که غنہ هم شرح د هدا یو وکړی دی چی دا تعریف په اعتبار
داغلب الناس دی. او اصل او اغنما دردی. لکن بیا هم بر عبارت د مصنف د سوال
نور دین دی. نو له دی سببه مصنف په مراقف الفلاح کښی وائی. سواء کان فیہ
شعر او لا.

فنا یدہ: ذقن په لغت کی هغه ځای ته وائی چی لا ندی دوه کر غښی سره

یو ځای کیږی. او پر د غودو کر غښیو بیره دسړی راشنه کیږی. کزنی رانی الفلاح
مسئله: چونکه بیره د غودو و او د کو غنہ شروع کیږی. نو تر د غودو و او کولاندی
که د چا و ښتانه و هغه په بیره کښی داخل نه دی پر یولی یه ر وادی. قال المصنف

وحدہ عرضاً ما بین شحمتی الاذنین

او اندازه دمخ په پسر کی په مابین کی د دوو شرمیو د غونډو دی.

پوه سکه: چي شحمة په لغت کي هغه غوښه ده د غوږ وچي نېغې غوږي
په هغو غوښو پوري خړوي. **مسئله**: هغه خالي ځای چي په مابين کي د پړي
او شحمة دي د هغه ځای پر يوله هم فرض دي په صحيح روايت کښي. او امام
ابو يوسف د هغه ځای پر يوله ساقط بولي. **مراقي الفلاح**: **فتاوى المصنف**

وَالثَّانِيُ غَسَلَ يَدَيْهِ مَعَ مِرْفَقَيْهِ

او د وهر رکن د اوداسه پر يوله دي د لا سوسره د خنگلو. **پوه سکه** چي منښت
په لفظ کي د "مع" اشاره وکړي چي په ايت شريف کښي چي عبارت د "إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ" راغلې
دي موري غايت په حکم کښي د مغيا داخله ده، يعنې پر يوله د مرفقينو فرض دي. او امام
په دي کښي مخالف دي. چي هغه پر يوله د مرفقينو فرض نه بولي. دلائل د دواړو مذهبيو
رد مختار کښي ملاحظه کړه آه. او پر يک باندی قياسي کړه ايت مبارک چي د پښو په او
کښي راغلي دي يعنې "إِلَى الْكَعْبَيْنِ". **فتاوى المصنف**

وَالثَّالِثُ غَسَلَ رِجْلَيْهِ مَعَ كَعْبَيْهِ

پر يو له د پښو دي سم د بچلو: **لِقَوْلِهِ تَعَالَى: وَأَرْجُلُكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ** په نصب
يعنې په نژدې "أَرْجُلُكُمْ" چي عطف پر مغسول سي. **سؤال** لفظ د "أَرْجُلُكُمْ"
په يو قرائت کښي په جر يعني نږدې د لام هم راغلي دي چي د هغه قرائت مخدراسي معلوم
چي **أَرْجُلُكُمْ** پر رُؤُوسِكم عطف دي. او وظيفه د پښو مسح کول دي لکه شيعگان چي
ولاي. او دوي پر پښو مسحه روا بولي او د بده مرغه پر موزو مسح روا نه بولي نو دوي
دوسو فراخه موزه جوړوي چي لاس ور ننوزي تاچه پر پښو مسح وکړي.

جواب: **مراقي الفلاح** وايي چي داجر اوزير د سببه د جوار او همسايه والي دجر
دي چي "رُؤُوسِكم" او جر جوار په عربي ژبه کښي شائع دي. **يقولون**: **مَحْرُضُ خَرَبٍ**
سه دي چي "خَرَبٌ دُحْرٌ" خبر دي او خبر خوموقع وي.

تکن چو تکه په جوار کښي د صَب چي مضاف اليه د حُردي واقع سونو خَرَب پښو ويل
يو ابن مالک په شرح کښي د عمدة وايي چي فقط او وعاطفه دپاره دجر جوار را تلای
سي. حاجل دا چي وظيفه د پښو پر يوله دي او مسح يه نه ده روا. مگر هغه وخت چي
دسري موزي په پښو وي. او نور الانوار کښي چي قرائت د نصب محمول دي پر حال د لغو
پښو. او قرائت دجر محمول دي پر حال د دي چي موزي په پښو وي **عَمَلُ ابِ الْقَرَّائَتَيْنِ**
سؤال: چي "أَرْجُلُكُمْ" تر **وَأَمْسَحُوا بِرُؤُوسِكم** د مخه راوړه سوي واي نو به په
متنبي توگه معلومه سوي واي چي وظيفه د پښو پر يوله دي نو خه حکمت الهي چي د مخه
په نږدې **جواب**: خدای اشاره وکړه و ترتيب ته داوداسه داره کسانو. او علامه
نرخشي المغزلي په تفسير کشاف کي وايي چي **مُونُومِي** **أَرْجُلُكُمْ** پر قرائت دجر
عطف دي پر رُؤُوسِكم. لکن نه دي وجهي چي وظيفه د پښو مسح ده. لکه شيعگان
چي وايي. بلکه د دي دپا چي اسراف دي په پر يولو کښي د پښو نه کوي.

سؤال اسراف خو ښه ولوا نداموبه پري ولو کښي ناروا دي نو د پښو تخصیص يه
ولي وکړي **جواب** پر نوروا ندامونخواوبه نه توپير کيږي نو د اسراف گمان نه کيږي
او پر پښو خواوبه دکوزي يا گډوي را توپير کيږي. نو ځای د گمان د اسراف دي.

علامه نرياته کړيد چي **توهم** دي چي وظيفه د پښو مسح کول دي په عين ايت
کښي دفع سوي دي. ولي چي خدای غايت د **إِلَى الْكَعْبَيْنِ** راوړي ده. او په شرعه
شرایف کښي د مسح دپاره غايت هېڅ ځای نه ده راوړه سوي. **عاصي** وايي چي زمونږ
د مذهب دليل يعنې چي وظيفه د پښو پر يوله ده هغه حديث صحيح دي چي **رَسُولُ اللَّهِ**
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يو وخت او دس تازه کړي او پښي يه پر يولي او بيا يه داسي
و فرمايله. **هَذَا وَضْعٌ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ الصَّلَاةَ إِلَّا بِهِ**. يعنې دا هغه اودس دي چي نه
قبولي خدای لمونځ مگر په اوداسه.

او بل دليل هغه حديث دي چي بخاري يه روايت کړي دي داسي راغلي دي چي په بعض
سفر کښي دماز ديگر په وخت کي بعض صحابه اودس په تلوا تازه کاوه چي د پښو

دبریو لو پته وخت کښې پندې وې چې پاته سوی وې نو آنحضرت په لور اواز وویل
 «وَيْلٌ لِّدَاغِ عَقَابِ مِثْرِ النَّارِ» او سو ددی چې مقدار مسحې چې درې گسی دی و
 صحابه ورو پر یولی وو» **وَقَالَ الْمُصَنِّفُ**

وَالرَّابِعُ مَسْحُ رُبْعِ الرَّأْسِ او څلورم مسحه کول دی دخپلې
 حصی دسر»

پوه سته: چې سر څلور حصی دی له ناصیه چې نرله ته وائی لا قفای دڅخه
 د خوا حصی ته وائی لا قفای دڅخه چې راسته اوچپه نیک ته وائی نو پر هر څلورمه
 چې مسح وکړی د فرضو غاري خلاصیږي مگر سنت طریقه مسح کول د ناصیه دی.

فائده: مسح په لغت کې تیرول د لاس دی پرتلی باندی او په شریعت کې تیرول دلا
 شی دی پر یواندام **مسئله** که چېرې یو سړی لوند ټوک پر سر واچاوه او یا یه پر
 لرغ سر باران یا واورې اوړیدل او څلورم قدر سر به لنده سوه هغه کافی ده که لاس پر
 تیر کړی او که نه «ط» **مسئله** که سړی لاسونه پر یوله او پر لاسویه لند وائی ورو
 د مسح په پاره وکړه «مراقی والا یه کافی بولي» کله حاکم شهید په کافی نه بولي بلکه ماء
 جدید غوړې او ایضاح والا همدغه صحیح بولي» او امام کرخي په جامع کبیر کې د شیخی
 محمد داسی روایت کړی دی «إِذَا مَسَحَ بِفَضْلِ غَسِيلٍ ذَرَا عَيْهِ لَمْ يَجْزِ إِلَّا بِعَلْوٍ جَدِيدٍ»
 او د غروایت په نهر او مجتبی کښې هم صحیح گنړل سوی دی. نو فتوی هم پر دغه روایت نه
بنوونه: مصنف په فوق الذکر عبارت کې فرض قطعی او فرض ظنی سره یوځای کړی
 وې چې مطلق مسح دسرفرض قطعی ده لیکوله تعالی: **وَأَمْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ**
 او رب دسرفرض ظنی دی «ولی چې امام مالک مسحه د ټوله سرفرض بولي» او امام شافعی مسحه
 ددرو وینستا نو کافی بولي» **وَقَالَ الْمُصَنِّفُ:**

وَسَبْبُهُ اسْتِبَاحَةُ مَا لَا يَحِلُّ إِلَّا بِهِ سبب داوداسه طلب او
 اراده د مباح والی دی که
 چې روانه وی هغه کار مگر په او داسه سره. لکه مسح د مصحف شریف، لومخ، طواف کښې

وَهُوَ حَكْمُهُ الدُّنْيَوِيُّ وَحَكْمُهُ الْآخِرِيُّ الثَّوَابُ فِي الْآخِرَةِ

یعنی د دنیوي حکم دا دی په دنیا کې او لږوی حکم داوداسه ثواب دی په وروخت د آخرت کښې
 لکن چې په نیت د ثواب اودس وکړي **مسئله** که چاد بار د ځنکولو اندام او دس تازه
 کړي لومخ خوپه روا دی لکن ثواب به نسته» لیکوله علیه الصلوة والسلام» انما
 الايمان بالانبياء» الحديث رواه البخاري: یعنی شرح د حدیث وائی چې ثواب د عمل په نیت
 پورې اړه لري» **وَقَالَ الْعَيْنِيُّ:**

او شرطونه د واجب والی داوداسه **پوه سته** چې
 د وجوب څخه مراد مکلف والی او فرضیت دی.

وَالْعَقْلُ وَالْإِسْلَامُ یو عقل دی ولی چې فرض والی بیله عقل په شرع کې نسته
 او بل شرط اسلام دی ولی چې کفار په قوع د شریعت

فائده: د ا مذهب یو ددرو مذهب
 لکه لومخ او روزه وغیره مکلف نه دي. **فائده:** د ا مذهب یو ددرو مذهب
 څخه دی چې د پور فقهاوو او متکلمینو مختار کړی دی» او بل مذهب دادی چې کفار
 مکلف دی په اعتقاد د فراتسوف غریه ورو او په ادایه هم مکلف دي. بعض فقهاوو دا
 مذهب صحیح گنړلی دی» او بعض فقهاء وائی چې دوی مکلف په اعتقاد د فروعاتو او
 په ادایه مکلف نه دي. **تفریح:** پر اول مذهب کفار ته صرف د کفر عذاب ورکول
 کیږي. د لومخو روزه وغیره د کفر پر عدم اعتقاد اونه کفر پر عدم فعل عذاب سته»
 او پر دوهم مذهب دوی ته درې عذاب ورکول کیږي» پر کفر عذاب» پر نه اعتقاد
 د فروعاتو عذاب» او پر نه کولو د فروعاتو عذاب» او پر دریم مذهب دوی ته دوه عذاب
 ورکول کیږي. د کفر عذاب. او د نه اعتقاد د فروعاتو عذاب فقط»

قال الامام المصطفوي: **وَأَعْدَ لَهَا أَوْسُطَهَا** یعنی دوه مذهب د پرا عدل دی.
 لرو لیش وائی چې درې مسئلې لوی تحقیق په تلویح کې د علامه تفتاوی سته» او په مسلم
 الشوت کې د محب الله بهاري موجود دی. او په لویو فتاواو کښې د فقهاء شریف هم د مسئله په تفصیل
 سوی ده.

قال المصنف **وَقَدَرَةُ عَلَى اسْتِعْمَالِ الْمَاءِ الْكَافِي**

او بیل قدرت دی دمکلف پراستعمال داو بو. دونه او به چی پسیندی د پریولو د توله اندامود اوداسه **فَنَاءُ** مراد داو بو غنچه ظهور او به دی. نه نجسی اوسته مستعملی او به. ولی په هغوس اودس نردی **فَنَاءُ** مصنف لفظ دقت وایه پراستعمال داو بو. ولی که او به موجودی هم وی لکن مکلف یه پراستعمال قدرت نه لری په سبب د مریضی یارد بنیم د هغه سړی غنچه هم تکلیف داود اسراف دی بلکه تیمم دی وکړی. **وَوُجُودُ الْحَدَثِ**: او پنجم سبب یه موجود ولی دجب اود سیادی. یعنی که سړی اودس درلودی نو بیا نوی اودس پرفرض نه دی

وَعَدَمُ الْحَيْضِ وَالنِّفَاسِ وَضَيْقِ الْوَقْتِ

او بیل نه وی موجود حیض او نفاس. او بیل شرط داوداسه واجبوالی تنلی والی دوقت دلامنجر وی چی پرحائضه بنی یا انشاء باندی لمونج نه دی فرض نواودس هم پری نستا پوه سه: چی اودس کول په نفس دخول د وخت دلامنجر واجب موسع دی لکن په وخت کنبی د وخت د تنگی واجب دی خواه غواچی دی ته واجب مضیق وائی.

وَشَرَطُ صَحَّتِهِ ثَلَاثَةٌ عُمُومُ الْبَشَرَةِ بِالْمَاءِ الطَّهَوْرِ

او شرطونه د صحت داوداسه دردی دی کنبیستل دی دتوله پوست د هغه اندام چی په اوداسه کنبی یه پریوله فرض وی لکه منج لاسونه کنبی. حتی که یو خای د ستنی ایلنولوپه قدر وچ پاته سی اودس یه نردی صحیح «مر» په او بو پیا کوسره» **قال المصنف**

وَانْقِطَاعُ مَا يَأْتِيهِ مِنْ حَيْضٍ وَنِفَاسٍ وَحَدَثٍ

او قطع به وی هغه شی چی مانع داود اسروی. چی حیض او نفاس او حد ث دی.

تَفْيِيعُ

که پننجه په وخت کی جریان د حیض یا نفاس اودس تازه کړی هغه هیڅ اعتبار نه لری. او بیا نریا پننجه داودس تان کولو په وخت کی پیکي یا گوز وچری وغیره هغه تیر سوی اودس یه اعتبار نه لری. **فَسَالُ الْمُصْنَفِ**

وَرَوَّالِ مَا يَمْنَعُ وَصُولَ الْمَاءِ إِلَى الْجَسَدِ كَشُمِّهِ وَشَمِّهِ

او بیل شرط د صحت داوداسه لیری کول دی د هغه شی چی مانع وی در سیدو غنچه داو بو و بدن ته لکه موم یا واز که چی پرخای لگولی وی. **بَنَرِهَانَهُ فَنَاءُ**: پوه سه چی رنک د نرو یا اسلمه یا غور فالی دواسلینویا وازگی مانع د صحت داوداسه نردی بلکه مانع د صحت جرم دی د موم یا وازگی وغیره «دغه رنکه کی پر اندام داوداسه خطی وی او بیا لاند اوده وه» اودا غنچه رنکه که دچا په پره کنبی وچ خبران وه کلک هغه به لیری کوی ورته غسل یه نه دی صحیح

په بنخو کی آفت: چی فی اودس صحیح کیری اونی غسل، هغه داسی چی د پریو بنخو په گو توداسنی گتمی وی چی په نرو

په په گوته کړی وی. حتی چی میخ نه بنور وی اونی هم دوی په وخت کی داوداسه بیا غسل بنور وی چی او به یه تر گتمی لاندی خای ته ور سپیری «نود داسی بنجو غسل اودس نه دی صحیح. او پردی قیاس بنکری د لاسو غون والی د غونوب په غسل کی» او بیل آفت دادی چی بعضی پیشین والا بنی نکان دگو توبه **د بنجو د نوکانو رنګول** یوه رنګ سره وی. چی هغه جرم لری یعنی جسم لری

او پر نوک باندی خب غوره وچ. د داسی بنجو هم غسل

اودس نه دی صحیح **مسئله** که دچا پنبی چاودلی وی هغه یه د کونډ رو غنچه کی کړی وی چی په ایستکولو کنبی د هغه کونډ رو حرج او زحمت و نو اودس یه روا لکی **مسئله**: که دچا پر کم اندام درد و. او پلستر یه پراچولی وو نو که یه په ایسته کولو کنبی د هغه پلستر حرج او تکلیف نه وو نو اودس یا غسل نه دی ورسره روا

مسئله که دچا لاسمات وو او شکسته بند ورتړلی وو «هغه سړی دی چې کوی په اوس او جنابت دواړه کښی پر هغه تړلی خای»

مسئله که سړی وغانس ته دسرو نرو پوښ ورکړی وو لکه بعض مغزوونو یا ښځی دغه کار کوی نو د هغو غسل نودی صحیح کی خرم او دس صحیح دی. ولې چې پر یوله غول خولی په غسل کښی فرض دی او په اوداسه کی سنت. **مسئله** د بعض خلکو غاښ د ننه چنچو خوړلی وی یا در د کوی او غاښ په دکنو د پان زړه کیږی. نو د اکثره وړس هغه په ور د ک کړی یعنی په مابین کی غاړو کړی او بیا په هغه غاړه کی پوښ ورواچوی چې د پاکۍ په وخت کی دا کار وسی دآینده د پاره هم او دس صحیح دی او هم غسل ولې چې د داخل د غاښ پر یوله فرض نودی. **و قال المصنف**

فصل

پوه سکه چې مصنف هره په دی فصل کی بقیه واجبات او احکام د اود بیان کړېده

يَجِبُ غَسْلُ ظَاهِرِ اللَّحْيَةِ الْكَثَّةِ فِي اصْحَ مَا يُفْتَى بِهِ

واجبه ده یعنی پر اوس کوونکی پر یوله د ظاهر د هغه بیری چې گڼه وی یعنی چې وینستانه په ډیر وی چې پوست هیڅ نه تر لاندی معلومیدي په ډیر صحیح روایت کی چې فتوی په ورکول کېده دی مسئلې دلیل دادی چې گڼه بیره په خای کښی د ماتحت پوست ولاړه ده او سره د غسی بیری پر یوله پوست او او په رسول و هغه ته حرج کلی دی «مصنف د ابع به لفظ اشاره وکړه و مذهب ته د بعض فتهاوو چې ولې چې پر یوله د ثلث ډیر بیری او بعضی د خلری بیری او بعضی ولې سطح د ټولی بیری کافی ده چې داروایات صحیح نه دي.

وَيَجِبُ اِيْصَالُ الْمَاءِ اِلَى بُشْرَةِ اللَّحْيَةِ الْخَفِيْفَةِ

او واجب دی یعنی فرض دی رسول د ابو و پوست ته د سټکی بیری

یعنی د مخ پوست تر لاندی معلومیدي چې هغه سړی ته په اصطلاح د پښتنو «خوکر» ولې.

وَلَا يَجِبُ اِيْصَالُ الْمَاءِ اِلَى الْمُسْتَرْسِلِ مِنَ الشَّعْرِ مِنْ

او واجب ندی رسول د ابو و هغه وینستانه چې کښته خړپښی تر **دائرة الوجه** حدود و دمخ «ولې چې هغه وینستان نه مخ دی او نه دمخ بدل دی. **پوه سکه** چې د غوړ بند و وینستانو د زری په اتفاق فرض یا واجب خونه دی. او پر صحیح روایت مسیح به هم نه ده فرض او نه هم واجب او نه سنت؛ لکن ابن امیر الحاج ولې چې پر یوله په سنت دی «او په منیة المصلی کی ولې چې مسیح به سنت ده **و الله اعلم**»

او د غوړ ننگ واجب **وَلَا اِلَى مَا اِنْكَمَ مِنَ الشَّفَتَيْنِ عِنْدَ الْاِنْصِمَامِ** نودی رسول

د او بود شونډا نو هغه خای ته چې هغه پوتیدي چې سړی خوله په عادی ټول پته کړی او شونډان سره ټول کړی. **پوه سکه** چې سړی چې شونډان ټول کړی هغه حصه چې پته سوه هغه تابع دخولی ده. او چې ښکاره و هغه تابع دمخ ده «

مسئله دسترگو واخل ته او په رسول نه دی واجب که څه هم په غسل کښی وی ولې چې په دی کښی یو خو حرج دی بل دسترگو ضرر دی. **و قال المصنف**

وَلَوْ اُنْضَمَتِ الْاَصَابِعُ اَوْ طَالَ الظُّفْرُ فَغَطَّى الْاَنْمَلَةَ

که دچا گوټی سره جنقی وی په اصل خلقت کښی چې و مابین قی اونه نه رسیدلی او یا دچا نوکان دونه اوږده سوی وه چې د گوټی سربیه پټ کړی وو «علاهی وائی چې د بعض پیشینی او عصری ښځو د غسی نوکان عادت دی» دوی د اذینت بولي. **و قال المصنف**

اَوْ كَانَ فِيْهِ مَا يَمْنَعُ الْمَاءَ كَعَجَاجٍ وَجِبَ غَسْلُ مَا تَحْتَهُ

او یا و په هغه خای کښی چې پر یوله په فرض وی بود اسی شی چې منع کاوه په رسیدو د ابو و داخل پوست ته لکه لاندو اوله. واجب او فرض دی پر یوله دهغه لاندی پوست ته

یعنی هغه مانع چی نوکان دی یا اورو هغه به لری کوی. **قَالَ الْمُصَنِّفُ**

وَلَا يَمْنَعُ الذَّرَنُ وَخَرُّ الْبَرَاغِيثِ وَمَخْوَا

اونه منع کوی صحت داوداسره او غسل خبرو چی دنوک او وددیوتر مسابین و به
پوه سه: چی بعض فقهاء داسی وائی چی دا حکم د صخرائی خلکو دیار دی چی د خاور
او ختوسره بی سري کاروی. او د بازاری سري د پاره مانع د صحت دی. لکن صحیح داده چی
دا حکم عام دی. او د غرنګه یه نه منع کوی د کیکو غل چی پراندام وې. او یا مثلاً لیکو لکه د پاجا
او واجب دی ښودل

وَيَجِبُ تَحْرِيلُ الْخَاتَمِ الضَّيِّقِ د تنګی گتمی چی

اوبه پوست نه ورسیري. **قَالَ الْمُصَنِّفُ**

وَلَوْضَرَهُ غَسَلَ شَقُوقَ رَجُلِيهِ جَاوِزُ الْمَاءِ

که چیری تاوان ورت کاوه پر یوله دچا ودو د پښو یعنی پس له دی چی سري کنډری یا بله

عَلَى الدَّوَاءِ الَّذِي وَضَعَهُ فِيهَا پښی اچولی و. نو
روادی تیریدل دا

په وخت کښی د پریولو د پښو پر هغه دوا چی ده ایښی ده په هغه چا ودو کښی

وَلَا يُعَادُ الْمَسْحُ وَالْغَسْلُ عَلَى مَوْضِعِ الشَّعْرِ بَعْدَ حَلْقِهِ

اونه دی راگرځوی مسح دسر او پریوله پریځای د وښتانو. اونه دی راگرځوی پریوله پښو

وَلَا الْغَسْلُ بِقِصِّ ظَفَرِهِ وَشَارِبِهِ پس له پری کولو د نو
کانو او یا پری کول

د بریتو د وښتانو حاصل دادی که یو سري اودس تازه کړی چه هم بی اودسه وی

او پر سر به مسح وکړ او بیایه سر و خرایه د مسح دسر راگرځول نه غولړی.

او یا یو سري غسل وکړی که څه د جنابت وی او وروسته به سر و خرایه. او یا یه
نوکان پری کړه. او یا یه بریتونه ووهله نو دسر پریوله یاد گوتو پریوله یاد بریتونه
وښتانو لا ندی ځای پریوله نه غواړی. ددی تولو مسلولو دلیل دادی چی پریوله
یا مسح به وښتاناوسا قطرسوه. **وَالشَّاقِطُ لَا يَعُودُ** مسکله پبله له غسله
تس و خرایه راگرځول د غسل یعنی پریولو مستحب دی. کنز فی الزلزل

فصل فی سکن الوضوء

درولش وائی د سنت په باره کښی په نړی پوری تحقیق. پوه سه چی
سنت په لغت کی هغه قول یا عمل دی که ښوی او که بد! چی په حدیث کښی چی طبرانی یه
روایت کړی دی:

أَفْهَمْتُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَى: مَنْ سَنَّ سَنَةً حَسَنَةً، كَمَا جَاءَ بِرَأْسِ يَوْمٍ،

چی ښه وه. لکه چی فقل ووت چی دود دی وکوی، یا یه پل جوړ کړی یا یه دینی مدرسه

جوړه کړه وغیره. **قُلْتُ أَجْرُهَا مَا جُمِلَ بِهَا فِي حَيَاتِهِ وَبَعْدَ مَمَاتِهِ حَتَّى تُتْرَكَ** او کی

کښیښول یوه طریقه بده نو پر دوه گناه ده ترهغو چی هغه طریقه پاتیري. مثلاً یو سري

په بازار کی د شرابو چښلو ځای جوړ کړی، یا د چرس څکولو ساقی خانه جوړه کړی. یاد

وی، سی، آره، تجارت کاوه او نور د دغه قسمه عملونه چی تفصیلاً به بیان گران دی.

وسنت په اصطلاح کی د شرع شریقی. **طَرِيقَةً مَسْلُوكَةً فِي الدِّينِ بِقَوْلٍ أَوْ فِعْلٍ** هغه

لازمه چی تلک پرکښی به بین کی که په قول سر وی او که په فعل سر وی. **مِنْ غَيْرِ لُزُومٍ**

چی لازمه یعنی خواه مخواه غوښتونکی نه وی. په دی قید سر فرضی کار خارج سوولی

چی هغه لازم دی. **وَلَا انْكَارَ عَلَى شَارِكِهَا**

اونه په شرع شريفه كېنې انكار كېږي پر پرې ښوونكي يه «په دې قيد سره واجب وؤلئ
ولې چې پر تارك الواجب باندې انكار سته په شرع كېنې» وَلَيْسَتْ حُصْنُ صِيَّةٍ «اونه وې
په چاپورې خاص وې، په قيد سره خواص د نبې عليه السلام وؤتلى» لكه صور الوصال
د وځې اوڅ شپې رونه»

فنايل ۸: سنت دوه قسمه دى. يوسنت موكده دى. چې سنت الهدى هم ورته
واى. او سنت راتبه هم لويې. سنت موكده هغه كار دى چې رسول كريم صلى الله عليه
وسلم په اكثر واوقاتو كېنې كړي وې او بېخي لږ يه په بعضو وقتو كې پرې ايښى وې.
چې د غر ته د فتحي شريفي په كتابو كېنې بجا را مواظبت ولئ. لكه اذان اقامت
او جماعت، اود پنجشنبو راتب سنت، او مضمضه او استنشاق و امثالها.

د سنت موكده حكم: علامه قهستاني وئ چې دى په حكم كېنې د واجب دى. چې
دنيا كېنې طلب ځنډى كېږي. فرق يه د دى چې تارك ته د واجب عقاب داوړ دى كه
چيرې بخښنه ونه سي. او تارك ته د سنت موكده عتاب او سز نش سته په وځ د
قيامت، او په جوهره كېنې چې د قنيه څخې نقل كړې دى وئ چې تارك د سنت
موكده فاسق دى او منكر يه متبدع دى. او په تلويح كېنې وئ چې ترك د سنت
موكده نه دى دې و حرام ته. اود غه سري مستحق دى حرمان د شفاعت نبوي.
قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ تَرَكَ سُنَّتِي لَمْ يَنْبَلْ شَفَاعَتِي

پوښتنه: په حديث صحيح كېنې راغلي دي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم
فرمايلى دى «شَفَاعَتِي لِأَهْلِ الْكِبَارِ مِنْ أُمَّتِي» نو څرنگه ترك د سنت موكده
سبب د حرمان د شفاعت نبوي دى. سره د دى چې ترك د سنت موكده گناه كېږي.
جواب: شفاعت نبوي دوه قسمه دى. يود پارو د بخښنې د گناه دى هغه شفاعت
خو عام دى. هيڅ څوك ځنډى محروم نه دى. او بل شفاعت د پارو د رفع د درجې
په جنت كې تارك د سنت موكده د دى شفاعت څخه محروم دى. كذا قال شرح الوصايا
تنبيه: بزيو تر قد پورې د بعضو سنت موكده دى. لكه بعضو مسلمانان په

مناعت د كفار وځړئ يا يه منډې كوي» او يا يه د مايڼى د خوشحالۍ د پارو
او بل قسمه سنت راانده دى. چې وې قستم اهل اصول الفقه مستحب او مندوب او آداب
واى كه غږم بعض فقهاء لكه صاحب محيط فرق د دى درې سر و وئ. لكه امام طحاوي
واى «والاولى ما عليم الاصوليون» د دى مثال لكه مسج د رقبه په اوداسه كې يا نفلى طوخ
يا نفلى روزه، يا نفلى صدقه» حاصل داچې سنت راانده هغه كار دى چې عليه السلام هم
كړې هم پرې ايښى وې او فعل يه تر ترك غالب نه وې. فَتَالَ الْمُصَنِّفُ

وَلَيْسَ فِي الْوُضُوءِ ثَمَانِيَةَ عَشَرَ شَيْئًا

اوسنت دى په حال كېنې داوداسه اتلس شيان.
پوه سكه: چې مصنف تصريح په ۱۸ اتلس شيانو سره د پارو داسانۍ د پياوړولو
پر طالب وكړ. ورته سنت داوداسه حصري په ۱۸ اتلس كې نه دى «مر» قَال

غَسَلَ الْيَدَيْنِ إِلَى الرِّسْفَيْنِ

د داوداسه تر بند و پورې «پوه سكه: چې پر يوله دلا سوځو سنت دى كه د
خوبه راوېښ سي او كه د سرم وېښ وي» لكه دخوبه چې راوېښ سي نو پر يوله يه
دير اكد سنت دى لكه چې په حديث كې د بخاري داسې راغلى «إِذَا اسْتَيْقَظَ أَحَدُكُمْ
مِنْ مَنَامِهِ فَلَا يَغْمِسْ يَدَهُ فِي الْإِنَاءِ حَتَّى يَغْسِلَهُ ثَلَاثًا» الى اخر الحديث
د فقهاو اختلاف:

صاحب المحيط وئ چې دواړه لاسونه په جمعه
كولو سره درې وار پر يوله سنت نه دى. او ابن امير الحاج وئ د غسې كول سنت دى
په بحر رائق كې وئ چې يوه پلا دواړه لاسونه درې وار پر يوله او يا جلا جلا پر يوله
دواړه روا دى. كې جلا پر يوله نو دى په چپه لاس لوښى وفسى او پر راسته لاس دى را
توي كړې چې هغه يه پر يولې بيا دى چپه جلا پر يميني يادى راسته لاس سره جوت

کری دواړه دی پریمنځی. **فائده:** دلا سو پر یوله هلته سنت دی چې نجاست ظاهر نه وی پر باندی اوکه نجس وه نو بیا یه پر یوله فرض دی.

نای مسئله: امام طحطاوی په ۱۵۰ کی وائی که دسری السونه په ظاهر

نجاست مردار و اولونښی داو بودونه غتب و وچې را کولو لای ممکن نه و. نوکه ده کولای سواي چې په دسمال یا دلنگوتی په شمله یا په خوله او په دلونښی غره راوخلی اولاس په پریمنځی خو دیرینه اوکه داگرده کارونه نه کیدل نو تیمم نه وکړی اولونځ دی ادا کړی اورا اگر خول د لما غره په نسته «کذا قال القهستانی» **فائده:** دا اول پر یوله دلا سو سنت دی لکن په خای کی د فرضو دریدی کاځی اوفتح القدر وائی چې پر یوله یه فرض دی «د محنه کول یه سنت دی» ط قال

والتسمیة ابتداء او بل بسم الله ویل وړ وړه یعنی په ابتداء کی داوداسه **مسئله** کی استنجاء و هلته نور کشف یعنی لغو والی دعورت دی د محنه دی بسم الله و وائی او بیا دی په نیز بلعض فقهاوو د نور او داسه سره دی هم و وائی اوکه استنجاء یه نه وهل نود نور او داسه په ابتداء کښی دی و وائی اولفظ د «بسم الله» داوداسه چې دسلفو غره منقول دی داسی دی. **بسم الله العظيم والحمد لله على دين الاسلام** او بعض علماء وائی چې افضله **بسم الله الرحمن الرحيم** دی. ولی چې اودس امر دی بال دی. اود امر دی بال په ابتداء کښی **بسم الله الرحمن الرحيم** د نبوول سوی ده.

لکن داسی سوال وارد ید چې د امر دی په ابتداء کی خو حمد ویل هم ارشاد نبوی دی نو ځکه بنایه د مجتبی غره داسی نقل کړی دی «که خوک په ابتداء کی داوداسه داسی و وائی» **بسم الله الرحمن الرحيم بسم الله العظيم والحمد لله على دين الاسلام** د ټولو احادیثو امتثال به وکړه سی.

اللهم اغفر لمولفد و لکاتبه و لکاتبه کتبهما کتباً احقر فضل الحق حقاً غفر

د فقهاوو اختلاف

پوه سه: چې بسم الله په ابتداء کی داوداسه په نیز د مضاف حسن بن عمارین علی الشرب لای؟ سنت مؤکد دی «او مبسوط والا یه هم سنت مؤکد بولې. او په محیط او خفه کښی هم سنت مؤکد گنړل سوی دی «واختاره القدوری والطحاوی» و صاحب الکافی»

او علامه مرغینانی هم دارایه صحیح بولې. لقوله علیه المملوۃ والسلام «لا صلوة الاکثر لا و صلوة ولا وضوء لیکن لم یذکر اسم الله علیه» رواه ابر داود و الترمذی و الحاکم و التدریج و صاحب هدایه و وائی: چې اصح یه داده «بسم الله ویل مستحب دی. او شارحانویه ریم ضعف د حدیث مذکور بیان کړی دی «لکن امام طحطاوی و وائی چې ددی حدیث طرق دروایت میردی» نو درجه ته د حسن حدیث رسیدی «او په حدیث حسن سنیت ثابت ید» حتی کمال الدین ابن الهام په دغه حدیث سره وجوبه بسم الله ثابت کړی دی: **و لا یکرر**

مسئله: که دسری غره په ابتداء کی داوداسه **بسم الله** ویل هیت سوه بیا یه په مابین کښی داوداسه و وایله آیا سنت یه پر خای کیږی که نه؟ **جواب** مرقی وائی چې سنت یه نه پر خای کیږی او پد سراج اوجهه کښی و وائی چې بسم الله دی په مابین کی داوداسه و وائی. ولی چې سنت که فوت سواد ب او داسه پر خای سی «ط، ۲

و السوال فی ابتدائه ولوبا الاصبع عند فقد

او بل سنت داوداسه «مسوال و هل دی په ابتداء کښی داوداسه که غره په گوته سره وی په وقت کښی ددی چې مسوال نه وی» **پوه سه:** چې لفظ ده سواک پر نیرد سین هغه لرگی ته هم و وائی او فعل ته د و هلود غره پر غاښو باندی هم و وائی دلته دغه معنا مرل ده.

فَضَائِلُ دَمْسَوَاك

په حدیث صحیح کی په روایت د بخاری رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمائی: لَوْلَا اَنْ اَشُقَّ عَلَى اُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالِتَّوَالِكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ، یعنی په نیرد اوداسه دهر لمانځه لکه چی په بل روایت کښی داسی راغلی دی عندکل وضوء، او په بل روایت کښی داسی راغلی دی: «اَنْتَ كُلَّ صَلَاةٍ بِهِ» هرلونځ دمسواک وکړوی، تَفَضَّلْ سَبْعِينَ صَلَاةً يَدْرُؤُهَا بِالْأَدَى تَرَاوِيَا لِمَنْ خُوِيَ فِي مَسْوَاكٍ وَهَلَوِي؟

فائده: مسواک به نرم پاسته لرگی څخه به وی. پندوالی بی په قدر دگوتی وی او اوبه دوالی به فی په ابتداء کښی یوه لودیبت وی. او ترڅی به ډیری نه لری. او کوب به نه وی، اکثر فقهاء پر دی چی مسواک دی په وخت کښی دمضمضه وی، او بعض وایی چی ترتهوله اوداسه دی دڅخه وی، «او داحنافو مذهب دادی چی مسواک وهل دستلو څخه داوداسه دی» او اهل ظاهر وایی چی دستلو څخه د لمانځه دی.

مسئله: مسواک وهل بی اوداسه مستحب دی کی دخولی بد بوی تلی، او بل چی دخوبه راوینس سی اویا کورته ورځی یا اجتماع ته دخلک وړځی. او په وخت دقراءت دقرآن یا علم حدیث، دحضرت الامام الاعظم څخه روایت دی چی مسواک وهل دسینو څخه ددین دی. نو هر وخت یه وهل ښه کار دی. قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: السُّوَاكُ مَطْهَرٌ يُلْفَمُ مِنْ صَافَاةٍ يَلْتَزِمُ: مسواک وهل پاکوونکی دخولی دی اوسبب درضامالهی دی. امام زیلعی په شرح کښی دکنز وایی چی صحیح داده چی مسواک وهل مستحب دی، درولیش وایی که مون احادیث صحیحه چی تهولو صحاح کتابویه روایت کړی او په ډیر کثرت سر احادیث په باره کښی دمسواک راغلی دی مطالعه کړو. نو باید چی قول دزیلعی تائید نه کړو اوسه دی چی متنونه یه سنت بولي، او بعض علماء به دی قول دصاحب هدایه خطاوتلی دی چی وایی: اَلَا صَحَّ اَنْتَ مُسْتَحَبٌّ، مگر ددی عبارت مراد امام طحطاوی داسی بیان کړی دی: «یعنی فی الموضوع و مُطْلَقًا»

مَسَائِلُ دَمْسَوَاك

مسئله: مسواک دی دڅخه تر استعما لولو لوند کړی **مسئله:** اویس امواک پتلوی، پری منځی ور نه شیطان یه پخوله وی، **مسئله:** مسواک به اول واولولیش بالا نه وی اونه کمه. وروسته په کرل کرل که کښی سی پر وانه لرې **مسئله:** دمسواک لرگی دی ترینځ وی. ولچی داسی لرگی بلغم قطع کوی اود سړی سینه پاکوی. **مسئله:** که دسړی وری ضعیف وی اودهر اوداسه دمسواک وولونځ به وری دانتان بیه وه نو پر داسی سړی همیشه والی لانه نه دی بلکه گاهی گاهی وی وی. **مسئله:** طه صله که غاښونه یه کښلی ویا ختلی وه هغه دی دمسواک په ځای کی تر یو تکرر یا بته گوته یا وروسته گوته په وری پورې وهونی دمسواک ثواب خدای وکړی. **مسئله:** دښځی وری چونکه ډیری ضعیف دی نویځه دی **مسواک** په ځای کښی تراولې ترولې: **مسئله:** که ښځه په عادتی توگه تراولې ترولې اودمسواک دثواب ډپار به نه ترولې هغی ته خدای ج ثواب نه ورکوی، لاند قد ورد: اِنَّمَا الْاَعْمَالُ بِالْاِيْمَانِ «رواه البخاری» **مسواک نیولو طریقه:**

مسئله: کیفیت دمسواک دنیولو طریقه دراسته لاس کښی گوته دی ترمسواک لاندی ونیسی. او بته گوته دمسواک ترسرا لاندی ونیسی، او هغی دوی گوت دی پرمسواک سربیره ونیسی. **مسئله:** مسواک دی دوهلویه وخت کښی په مویه کښی نه نیسی، چی سړی ته مواسیر پیدا کړی. **مسئله:** په پرتو دی هم مسواک نه ولچی چی بیا یه توری غتیرزی **مسئله:** مسواک دی پر عرض دغاښو وی نه پر طول دغونو ولچی چه وری تاوانی کړی. **مسئله:** مسواک دی دغاښو پر دباندي او پر دننه دواړو ووی، اود خولې په کنجانو کښی او په لورپا لور او کښته تالودواړو کښی ووی. **مسئله:** مسواک دی زبیسینی نه. ولچی نه باید په سترگو ورنښی، **مسئله:** هغه نارې چی په خوله کښی دسړی وی پس له مسواک وهلونځه اووینه

په گډه وی هغه دی تیری کړی چې د غه ناری و « ایشک » او « پین » ته گډه
 سوی او د هر مرض د واده ماسو د مرگه « ط » **پوه سکه** : چی شیخ احمد الزاهد
 فضائلو کښی د مسواک یو کتاب تصنیف کړی دی نومر یه « تحفة السائل فی فضائل المسواک »
 په هغه کتاب کښی وایي : من فضائله ما روی الائمة الاربعة عن علی و ابن عباس
 عطار « علیکم بالسواک » تاسی لازم وگرځوی پر ځان د مسواک وهل
 فلا تعفلوا عنه غفلت مه ځندی کوی « وادیموه » او همیشه توب پر وکړی
 فیہ رضی الرحمن « چی په مسواک وهل کښی رضادرب جل شانه » ۲۸ او د وچنده کړ
 هغه لمونځ چی مسواک یه وهل وی تر ۹۹ مثله پوری بلکه تر ۴۰ مثله پوری ۲۹ او د
 توب پر مسواک وهل پیاوړی فراخی د نرق او غنی او آسانی د نرق په پیدا کولو کښی
 فائده ده ۳۰ او خوله یه خوشبویه کیږی ۳۱ او وری تنگیږی ۳۲ او د سر درد په لیرید
 ۳۳ او د سر رگونو به یی پر خپل حال وی یعنی یو رگ چی ساکن حرکت په هغه نکوی او چی
 متحرک وی هغه به ساکنیږی ۳۴ او بلخمریه لیری کوی ۳۵ او غاښونه ټینگوی
 ۳۶ او سترگو دید زیاتوی (تیز وی) ۳۷ او معدده په بنه قوت سر پالنه د بدن کوی
 ۳۸ او ورسر ته فصاحت د ژبی ۳۹ او قوت د حفظ او عقل ورکوی ۴۰ او د زهږ
 و سوسو غځ خلاصوی ۴۱ او نیک عملونه یه زیاتوی ۴۲ و یفرج الملاکة ۴۳
 او ستیری مسی ورسره کوی په سبب د نور دمخ یه ۴۴ او ملائکه ورسر ی ملگري
 وی تر لمانځه پوری ۴۵ او طلب د بخښنی کوی و نه ملائکه د عرش « او مسواک
 وهل هضم کونکی د طعام دی » او د اولاد د پیروالی سبب دی ۴۶ او طلب د بخښنی
 یه کوی انبیاء او رسولان علیهم السلام ۴۷ او مسواک وهل په غضب کی اچونکی د
 شیطان دی ۴۸ او شپونکی د شیطان دی ۴۹ او د هن صافوونکی دی ۵۰ او بدن ته
 قوت ورکوی پر عبادت د خدای ۵۱ او حرارت مضمود بدن غځ لیری کوی ۵۲ او پړل
 صراط به لکه برق تیریږی ۵۳ او وینسته به یه تر هر نه سپینیږی ۵۴ او عمل نامبارک
 پر ویح د قیامت په راستلاس وړ کول کیږی ۵۵ او ملائکه قوت ورکوی ۵۶ او ملائکه

په وخت د نزع وړ پیاد یږی ۵۷ او د کندن بی په آسانی سر وی ۵۸ او غاښونه بدلی
 سپین وی ۵۹ او د خولې بی بنه بوی می ۶۰ او ژبه بی په خبرو کښی تیز وی ۶۱ او
 حرکت بی ډیر وی ۶۲ او طویبات بی فاسده کم وی ۶۳ او د سترگو نظری تیز وی
 ۶۴ او اواز یوونه دښو عملو بی مضاعف وی ۶۵ او مال او اولاد بی مخ پر ډیرید وی ۶۶
 او مسواک وهل که مک دی پر پور کیدو د حاجتو دده ۶۷ او په قبر کی به ورته فراخی وی
 او په لحد کښی به انیس ورسره وی ۶۸ او ده تلک کسیری ثوابونه دهغو کسانو چی
 مسواک یه نه وی وهل په دغه ورځ ۶۹ او خلاص به وی ده ته د روانی د جنتو
 ۷۰ او بقول الملائکه اولای به ملائکه په حق کی د دغه سر چی مسواک یه خپل عادت
 گرځولی وی « چی دپه سر چی اقتداء په انبیاء علیهم السلام پیسی کړیږی ۷۱ او تر یی
 به وی و نه د دروازی د دوزخ ۷۲ او نه به وزی د دنیا غځه مگر طاهر او پاک ۷۳ او د
 ته د راجی ملک الموت مگر په هغه صورت کی چی د خدای دوستانو ته ورځي
 ۷۴ او د دنیا غځه به وزی ترڅو چی ده ته یو غریب او به د حوض کوثر د ښی علیه السلام و
 نه کړی ۷۵ او مسواک وهل صفا کونکی دی د خولې ۷۶ او راضی کونکی د رب جل جلاله
 انهر ما فی الکتاب المذکور بنقل الامام الطحطاوی ص ۵۳ و قال فی ص ۵۵ چی د افضال
 ټول روایت سوی دی د آنحضرت غځه بعض په مرفوع حدیث او بعض په موقوف
 حدیث که څه د بعض د دغو حدیثو په اسناد و کښی څه خبری محدثینو کړی دی « لکن
 د عمل دپاره کافی دی ولی چی په حدیثو شریفه وو کی راغلی دی چه چاته ورسر ی خبر د عمل
 د ثواب نور سر ی هغه کار دپاره د طلب د رضا د خدای و کړی خدای ثواب ورکوی « که څه هغه خبر
 درست او صحیح نه وی »
 لارولش وایي چی غرض د مصنف د تحفة السلام « په بیان کښی د دغو فوائد د مسواک
 و هلو چی و ۷۵ تر رسیدی « صرف باعث کول دی د مسلمانانو و مسواک وهلونه ولی چی
 وړ علوم بلکه بعض طلباء او علماء کله عزم د مسواک وهلوسه په هر و داسه کی نه لری نو دا
 سوال نه پیدا کیږی چی په دغو خواصو کی بعض د عضو په مال کی یوشی دی »

یا یوه خاصه بلی خاص ته مستلزمه ده نو دونه ډیر والی ته ضرورت غږوو د لویو
مفصل په باره کښی د مساواک وکولو **وَسَالَ الْمَصْنَفُ**

وَالْمُضْمَضَةُ ثَلَاثًا وَلَوْ بِغُرْفَةٍ

په خوله او به لغړ ول دی که حشه هم دیوی لپې غځه وې. په حدیث مبارک کې
راغلی دی: **تَوَضَّعُوا سُبُلَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَلَاثًا وَاسْتَنْشَقُوا ثَلَاثًا**
يَأْخُذُ لِكُلِّ وَاحِدَةٍ مَاءً أَجْدِيدًا یعنی آنحضرت اودس تان ککاو نوبه په خوله
او به و لغړ ول درې وار او په پزه یه او به و لغړ ول درې وار. اود هر وار په
نوی او به اخستلی،

سَوَال: مصنف وویل که څه هم دیوی لپې غځه وی یعنی دیوی درې وار او به پښو

و لغړ ول او په حدیث کښی چی تیر سو آنحضرت د هرې پلا ډپاره نوی او به اخستلی.

جواب: په مضمضه کښی اصل په خوله لغړ ول یوسنت دی او تکرار د او به پښو
سنت نوع مصنف مراد داری چی دیوی غرنی غځه اصل سنت پر خای کښی کی
همسنت د تکریر پاته سو. **وَسَالَ الْمَصْنَفُ**

وَالِاسْتِنْشَاقُ بِثَلَاثِ غُرَفَاتٍ

اوپزه دی پریمنځی په درو لپو سره **پوه سه:** چی استنشاق په لغت کښی
کښول داو بودی په هواء ډږزی وږزی ته « او په اصطلاح کښی شمع شریف
داو بودی ډږزی تر نرمی کانو پوری « یعنی کښول داو بو په هوا ډږزی په شرع کښی شمع
سنت نه دی کذا فی النهر **پوه سه** څه سبب دی چی مضمضه درې وار په
یو لپه روا ده اود استنشاق د بارو خواه مخواه درې لپې غواری **جواب:** فرق
یه داری چه شونډان دخولی پر بعض اوبو اخستلو دی لپې غځه سره تولیدی نویات او به

به په لپه کښی نه مستعملیږی، او پزه د غسی نه ده پاته او به مستعملی گرځی « کذا فی النهر
والشرع بالیه:

سَوَال: په حدیث صحیح کی د بخاری وغیره داسی راغلی چی آنحضرت صلی الله
عیه وسلم یو لپه او به واخستلی غځه یه په خوله کښی واچولی او نوی په پزه کی یعنی په

لپه مضمضه او استنشاق وکړی اود و وار په نور دا غسی وکړه **جواب:**
یعنی شرح د بخاری کی وائی چی دا فعل د علیه السلام ډپان د بیان د جواز ډی
یعنی چی داسی هم روا ده او اصل سنت خو هغه وو چی بیان سو:

لُوبِنْتَنَه: که سړی دیوی لپې غځه اول په پزه څه او به و لغړ ول او نوی
په خوله داسی روا ده او که څرنگه **جواب:** نه ده روا یعنی استنشاق

غځه صحیح دی مضمضه یه نه ده صحیح « ولی چی موږ وویل چی ډږزی غځه پآ
او به مستعملی گرځی - او په مستعملو او بو نه سنت پر خای کښی او نه فرض
په امر تفی صدر الکتاب»

سَوَال: که سړی د جنابت په وخت کښی د غسی وکړه نو د مضمضه د فرض والی غاری نه
ی خلاصی. **وَسَالَ الْمَصْنَفُ**

وَالْمُبَالَغَةُ فِي الْمُضْمَضَةِ وَالِاسْتِنْشَاقِ لِغَيْرِ الصَّامِ

او مبالغه دی کوی په مضمضه کښی او په استنشاق کښی « لکن غیر د روژری والا غځه
یعنی هغه دی مبالغه په یو کښی نه کوی کی څه هم هر روژه نفلی وی - ولی نه باید ده
په یه د خولی یا ډږزی د خوا غځه خلق ته ولاړی فسی « او روژه ماته نه سی»

پوه سه: چی مبالغه په مضمضه کښی داده چی او به په خوله کښی وگرځوی
او غځه یه کړی « او مبالغه په استنشاق داده چی او به ډږزی په هوا پورته کشی
تر نرمی کانو پوری « **مسئله:** مبالغه کول په مضمضه او استنشا
کی په ارادسه او غسل دواړو کی سنت ده « وهو الصحيح او بعض فقهاء وائی چی
غسل کی واجب ده»

اللهم اغفر لکاتبه ولولم یغفر له آمین

امام طحاوی وائی چم مضمضه او استنشاق سره د سنت والی پراوه سنتی
 مشتمل دی د ترتیب یعنی خوله دمخه پریوله اوپه وروسته، علاوه هر یو درې
 وار پریوله د نوی اوبه دهری پله دپاره اختل، علاوه اوده دې پر راس
 لاس کوي د مبالغه په دواړوکی د دخول اوبه بیرته توکل، علاوه پزه پله
 چپه لاس سوز کړل. **فائدة:** چونکه دخول منافع د یوه تربیز
 نود دی سببه مضمضه تراستنشاق دمخ سوله. **قَالَ الْمُصَنِّفُ.**

وَتَخْلِيلُ اللَّحْيَةِ الْكَثَّةُ بِكَفِّ مِّنْ مَّاءٍ مِّنْ أَسْفَلِهِ
 اوبل سنت داوداسه گوئی د اخلول دی په هغه بزیر کښی چم گنډه وی یعنی پس له
 درې وارو پریولو څخه په یوه لپړه داویدو لاندی دخوا غنډه بزیر ی. یعنی یو
 لپړه اوبه دی واخلی اولاندی تر بزیری دی گوئی په بزیر کی د اخلی کړی
پوه سه چي مروائی چم قول دامام ابی یوسف دی. او صحیح روایت دامام
 محمد غنهم دی. ولې چي په حدیث کی د انس چي اود اوږد یه روایت کړی دی
 داسی راغلی دی «كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يُجَلِّلُ لِحْيَتَهُ» اودا
 معلومه خبر ده چي ترمذی په شما خلوکی د رسول (الله صلى الله عليه وسلم) وائی
 چي بزیر مبارکه د علیه السلام گنډه وه او دیر وینستان یه وه» او حضرت الامام
 الاعظم تخلیل د بزیری فضیلت بولی. **قَالَ الْمُصَنِّفُ.**

وَتَخْلِيلُ الْأَصَابِعِ اوبل سنت داوداسه خالاول دی دټولو
 گوتو دلاسو یعنی دلاسو او پښو» لِقَوْلِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ لَمْ يَخْلُلْ أَصَابِعَهُ
 بِالْمَاءِ خَلَّلَهَا بِالنَّارِ **كَيْفِيَّتُ دَتَخْلِيلُ**

دلاسو گوئی دی بعض په بعضو کښی د اخلی کړی، اود پښو دگوتو خالاول دادی

په گڼه د لاس دی په مابین دگوتو د پښو ووهی **مسئله** که پښی په جاری
 یو کښی د اخلی کړی بیا تخلیل نه غواړی «مراقی ط» **مسئله** که څم قنای
 پید تخلیل دگوتو د پښو یو خاص کیفیت بیان کړی دی او امام نووی و هغه کیفیت
 تر جمیع هم وکړی ده. لکن کمال الدین ابن الهمام اولن امیر الحاج پرهغه
 نیت د کړی دی او مطلق خالاول یه خوښ کړی دی. **قَالَ الْمُصَنِّفُ**

تَثْلِيثُ الْغَسَلِ اڅم ننگه سنت دی درې وار وائی د پریولو یعنی
 د اود لاسو او پښو **پوه سه چي** په بحر ائق اوتو لوکنا بوکښی د فقه
 لپړی وائی چم درې وار پریوله مستوعب یعنی دټوله اندام سنت دی» غیر گو
 لپړته اعتبار نهسته» حتی که لیاو دس کوونکی په یوه غبرگه بعض مخ یا لاس یا پښه
 پریوله» او په بله غبرگه یه بل بعض دهغه اندام پریولی. او په بله غبرگه بل حصه
 اندام په پریوله» دادرچ سر غبرگی دیوه وار پریولو حکم لری» یعنی سنت نه پر ځای
 کیری» اکثر عوام بلکه بعض بی تقوی ملایان هم دغسی کوي»

تأیید: اول وار پریوله فرض دی اودوه وار نور سنت مؤکد دی پر
 هیچ مذهب» کز د فی السراج واختاره فی المبسوط وایده فی النهر، هذا قال الطحاوی
تثویفه: په حدیث مبارک کی داسی راغلی دی، «فَن رَّادَ أَوْ نَقَصَ فَقَدْ
 عَذَّبَ وَظَلَمَ» ترجمه: که چا نریا توب وکړی تردری وار هغه تر څد مسنون تجاوز
 کړی یعنی گناه کار دی. او که کم وائی وکړی تردری وار هغه ظلم وکړی پر ځان
 سبب د پری پښو لود سنت: په مراقی الفلاح کی وائی **إِلَّا لِضُرُورَةٍ**
 د ضرورت غنډه دادی چي بگ کول یه د ضرورت د اطمینان دپاره وي.

نکته فایده: په بعض کتا بوکښی د فقه شریفی وائی: که بالا کول د پریولو که
 په نیت د «وَضُوءٌ عَلَى الْوَضُوءِ» وه نو پر وانه لری ولې چي
 په حدیث شریف کی راغلی دی چي «وَضُوءٌ عَلَى الْوَضُوءِ» نور دی. لکن په بحر رائق کی

وای چ ووضوع علی الوضوء په یوه مجلس کی هلته نور دی چی په اولاداسو عبادت وکړی کله «لَوْ نَحْ سَجْدَةً تِلَاوَتِ» مس دمصحف شریف، یا تسبیح، یا نور ورته بیله دی. تکرار الوضوء مکروه دی لانداسرافک محض «کذا ذکر الحلی

قَالَ الْمُنْهَاقُ وَاسْتِيعَابُ الرَّأْسِ بِالْمَسْحِ مَرَّةً

او بل سنت داودا کبی ایستل دی د ټوله سر په مسح سر یو وار، یعنی ربع او غلبر د سرخو مسح کول په فرض وه اود ټوله سر مسح کول سنت دی:

فَائِدَةٌ: كَيْفِيَّةُ دَمَسْحِ دَ ټوله سر لکه چی په عنایه کبی دست تصفی غل

په نقل کړی دی دادی چی د دواړو لاسو ددی د پای گوچی دی پر اول حصه د سر کبی اوبته گوته او په پسی گوته او ورغوی دی د سره لیری کړی بیادی کش کړی دواړه لاسونه ترخسته پوری. او بیادی ورغوی د دواړو لاسو پرتیکو کبی پرتیکو مگر بته گوته او ور پسی گوته هغه سی د سر سر گوینه وی «نور غوی دی را کښ کړی تر اول حصی د سر پوری او په دوو ټټو گوټو چی تر اوسه لندی دی ظاهر د غوږ و مسح کړی او په دوو نورو گوټو چی هغه هم لندی دی د ننه غوږ و مسح کړی

پوه سکه: چی دغه کیفیت هلته امکان پذیر دی «چی سړی تر مسح دغه لنگوټه یا رنجینه د سر ایسته کړی، او که لنگوټه پورته کړی نو غالباً په دگوټو بلل (لاند) ختم کیږی که غم د ورغوو لندوالی په باقی دی. نو مسحه د سرخو پوره سوه.

لکن احتیاطاً دی د مسح د غوږ و د پاره نوی اوبه واخلی «کذا قال بعض الفقهاء» لکن زیلعی په شرح کی دکنز وای چی اظهار داده چی ورغوی او گوچی ټوله ډیر مندم د سر کبی دی او کش دی کړی ترخسته پوری چی ټوله سر په مسح کبی راسی. او بیادی په هغو گوټو ظاهر او باطن د غوږ و مسح کړی «او قاضیان هم دغه کیفیت خوښ کړی دی» او زاهدی وای چی د دغه کیفیت روایت دامام اعظم اولام غنچه سوی دی. او په فتاوی خانیه کبی وای چی اوبه و سر غیو او دگوټو مستعمل نه

تر وای چی سنت په اداسو. او هغه د مخه کیفیت چی موږ بیان کړی خانیه والا وای چی هغه تکلیف دی. بلکه کمال وای: لَا أَصْلَ لَهُ فِي السَّنَةِ «لکن عند الفقیر لاجه التقدير الاول هو الاولی وان کان فیہ کلفت» براحتی نرسید آنکه زحمتی نه کشید

فائده: مصنف لفظ ده، رأس و ولید اشاره ده و دی مسئلی ته چی مسحه پر لنگوټه یا پر خولی کافی نه ده «اود فرض غلبر نه په خلاصیږی»

سؤال: په حدیث صحیح کبی راغلی دی چی رسول الله صلی الله علیه وسلم مسح وکړه پر لنگوټه باندی **جواب** آنحضرت خومسج پر سر وکړه لکن ډیرله مسح لنگوټه باندی لاس تیر کړی د پاره د سمید و راوی د حدیث چی دلیری غنچه لاس نرسید نه پر لنگوټه ولیدل گمان په داسو چی د مسحه فرضی وه «کذا قالوا»

ار لیل لاری دادی چی مشهور او متعدد حدیثونه وای چی آنحضرت صلی الله علیه وسلم: استیعاب ده سر او په مسحه سر «مصنف مره و وئیله چی تکرار د مسحه د سر سنت نه دی لکه تکرار د غسل چی سنت دی. ولی چی لفظ د مسحه اگاهي د تخفیف کوی «تخفیف په یوه وار کبی دی» لکه مسحه د جیرو او یا تیمم «کذا فی فم التقیرو

الخانه» نو که یو خوله مسحه د سر دری وار وکړی «په نوی نوی او بودا فعل نه سنت دی او اب دی په نیزه موږ «کذا فی الطحطاوی» په مجرای حق کبی وای چی دا خبره اولی د تر هغه چی په بدائع کبی وای او په محیط کبی هم چی داسی فعل مکروه دی. او یا خلاصه والا وای چی داسی کوی بدعت دی «په هدای کبی وای چی هغه چی په بعض روایا تو کبی راغلی دی چی رسول الله صلی الله علیه وسلم دری وار مسحه وکړه هغه محمول پر دی دی چی په یوه وار او یو سر یو دری وار مسحه وکړه. او داسی تثلیث شروع دی» کما روی الحسن عن ابی حنیفة «کذا فی الطحطاوی» قال المصنف

وَمَسْحُ الْأُذُنَيْنِ وَلَوْ بِمَاءِ الرَّأْسِ او بل سنت مسحه

په اوبو سروي. ولې چې په حديث شريف كښي راغلي دي چې آنحضرت واخستل يو غره اوبه اوسمه دسړ او غوږ ويه په وكره:

پوه سكه: چې په لفظ كښي د «وَكُوبَاءُ الرَّاسِ» اشاره وي خبري ته ده كه متوفى د مسحي دغوږ و د پاره نوي اوبه واخستلې سړ دى چې پر لاسويه لندوالى وو. دا احسن اوبه كار دى، كزافي (الحراقي). طحاوي وائي كه چيري لندوالى نيسي سوي وو ددى سببه چې لنگوښته يه په پورته كړي وه، نو سنت نه پر خاي كيږي مگر په نوي اوبوسه، وهذا يُؤيد ما قلنا ان الاول آه. فَسَّالَ الْمُصَنِّفُ

وَالذَّكَاءُ وَالْوَلَاءُ او بل سنت منبول دى د اندام د پريولو په وخت او بل سنت داوداسه سړ پيوسته او متصل كول دي د غسل اوسمحي په اوداسه كښي. په حديث شريف كې راغلي دي چې آنحضرت صلى الله عليه وسلم مواظبت كړي دي. پر ولاء يعنى پيوسته كيدو يا ندي «مر» كړ ولاء معنى داده چې دوهم اندام چې مينځى اول اندام به نوي وچ سوي «پوه سكه: چې دا تعريب هله اعتبار لري چې هواء معتدله وي او خاي داوداسه معتدل وي او بدن د متوضي هم معتدل وي «كه چيرې هواء او وخت دوي او گرې وي او اندام ژر وچيدى نو د مخه تر وچوالي دا اول اندام د دوهم اندام پريوله خلاف السنة نه دى. او يا متوضي په يوه گرم اطاق كښي اوس تاز كاوه چې پريولى اندام به ژر وچيدى پروا نه لري. او يا د متوضي بدن ډير گرم و چې اندام به يه ژر وچيدى پروا نه لري.

او كه په يوه سارې مخ خاي كې يا درې په وخت كې چې پريولى اندام ژر نه وچيدى. او متوضي په پريولو كې دا د ناموفصل ډير وكرې مگر بيا هم دمخ پريولى اندام يه و و وچ سوي «دا د سنت خلاف دى ولې چې ولاء فوت سوه»

مسئله: بعض خلاف د مخه تر پښو پريولو مخ اولاسونه وچي وي حكم يې نه دى! **جواب:** دا كار خلاف د سنت دى. كذا فى المعراج عن الحلواني ط

قال المصنف والنيت او بل سنت داوداسه نيت كول دي. او قلد ودي وائي چې نيت مستحب دى. **پوه سكه:** چې نيت كول په خوله نه د رسول كريم صلى الله عليه وسلم اونه صحابه نه اونه د تابعينو مخه اونه د امامانو دين مخه منقول دى. ولې چې نيت قصد ته د زړه وائي كښ بعض مشايخ وائي چې په خوله دى هم نيت وكړي تا چې خوله او زړه يه سر برابر سي.

كيفيت د نيت: داوداسه دادى چې قصد دى تر مخه د رفع د حدث د ثمان مخه. ياد پاره د لما مخه كول. او بيانيت مى داوداسه «فائده د نيت فائده په اوداسه كې ثواب دى. او كه د خنكولو د اندامو د پاره سړي اودس وكړي لمونځ په روا دى. كښ داوداسه ثواب يه نسته. او بايد سړي تر استنجاء دمخه نيت وكړي تا چې توله افعال داوداسه يه د نيت سره سي»

الحدث: او ويايې: نيت شرط داوداسه بولي. دليل يه هغه حديث بولي چې بخاري يه په اول كښي دخپل كتاب روايت كړى دى «إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ» الحديث، نو دوى وائي چې اودس هر يو عمل دى. **جواب:** دى حديث معناداده إِنَّمَا ثَوَابُ الْأَعْمَالِ بِالنِّيَّاتِ، ولې دا ظاهره خبره ده چې وجود د عملوپه نيت پوري اړه نلري: فَسَّالَ الْمُصَنِّفُ:

وَالترتيب كما نص الله تعالى في كتابه

او بل سنت داوداسه په ترتيب سړ كول دي د افعالو د اوداسه «خريگه چې تصريح په هغه ترتيب كړى ده خداى جل جلاله په خپل كتاب يعنى قرآن شريف كښي يعنى قوله تعالى: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ» و دى صحيح روايت كې د آئمه و و مخه د مذهب اوفرض نه دى ولې چې كلمه دواو عا طفه د پاره د مطلق جمع ده، ترتيب به ملت واي چې عطف په كلمه د «فا» وائي **سوال:** په فا غسلاوا كښي خولفظ

د فای عاظمی را غلی دی **جواب** هغه خوفِ ضیعت و مجموع اعضا و ودا و داسه تر، اِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا كُفْيَهِمْ. او هغه خوږه اتفاق فرض دی نه په مابین کښی دا اعضا و ودا و داسه.

ولی چی ملت خو کله و او عاظمه ده. امام طحاوی پر مصنف داسی سئوال کړی دی چی آیت مبارکه خو نص او تصریح په ترتیب کی نه دی بلکه چی تیره سوه، بلکه تنصیف پر ترتیب خود فعله غنجه. آنحضرت صلی الله علیه وسلم معلوم یږی چی هغه ۴ افعال و او داسه پر ترتیب مذکور په آیت کښی کړی دی. **جواب** دادی چی کله د کاف په دې قول کښی د مصنف کمانص، دپاره د تشبیه ده پس معناداده چی ترتیب سنت دی. لکه تصریح په آیت کی کړه سوه ده، اگرچه د ترتیب سنت والی د فعل غنجه در رسول کریم صلی الله علیه وسلم ثابت دی. فتا مئل.

سوال: آنحضرت صلی الله علیه وسلم خو مواظبت کړی دی پر ترتیب نو باید چی ترتیب واجب وائی. **جواب:** چی بخاری او ابوداؤد روایت کړی دی چی آنحضرت ۴ یو وخت تیمم داسی وکړی چی لا سونه یه تر مخ د هغه مسخر کړه او شک نسته چی تیمم او وضوء (اورس) په اتفاق سن په ترتیب کښی یو دې نو چې په تیمم کی ترتیب آنحضرت ۴ ونه کړی گویا په او داسه کښی ترتیب ونه کړی نو مواظبت په وضوء کښی نسته: کذا قالوا: قال المصنف.

وَالْبَدَأَةُ بِالْيَمَانِ بِطَوَسَةٍ او بل سنت شروع کول دی په راسته اندام ده راسته یا راسته پښی ته وائی. لکه میا سر چی جمع د میسر ده چپه اندام ته وائی قال علیه السلام: اِذَا تَوَضَّعْتُمْ فَابْذُؤْ اَیْمَانَكُمْ. او د امر نبوی په اجماع دوجوب غنجه مصروف دی. **واوره:** چی نیامن په دوه اندامه کښی راځی لکه ده لا سونه او دوی پښی. دیو اندام که مخ راسته طرفته اعتبار نسته، او غونډونه که غم دوه دې. لکن مسح کول په یو پلا د علیه السلام غنجه نقل سوه دی.

او د غونډه سنت دی **وَرَأْسُ الْأَصَابِعِ وَمَقْدَمُ الرَّأْسِ** شروع کول د گونډو

په لاسو او پښو کی، بکذا ثبت الرواية عن النبي عليه الصلاة والسلام، او د غونډه سنت دی شروع کول د سر په مسح کی د مخ د خوا غنجه، قال المصنف.

او د غونډه سنت ده مسحه مغزی **وَمَسْحُ الرَّقَبَةِ لَا الْحَقُومَ** د دوو طرفو. ولی چی آنحضرت د امسحه کړیده ډیر وارونه. او نه ده سنت مسح د غاری بلکه مراقی وائی چی بدعت دی.

وَقِيلَ الْأَرْبَعَةُ الْآخِرَةُ مُسْتَحَبَّةٌ او بعض فقهاء وائی چی څلور اخیر مستحب دی یعنی سنت نه دې. د رویش وائی چی اکثره فقهاء پیر دې خبره دی چی اول درې سنت دی. او اختلاف یواځی په مسح کی د مرقبه دی.

والله اعلم بالصواب واليه المرجع واليه المصير

دا د ابو غنجه د **مِنْ آدَابِ الْوُضُوءِ أَرْبَعَةٌ عَشْرُ شَيْئًا** او داسه څلورلس

شئی دې. **پوه سده:** چی ادب او مستحب په معنی کی سه نژدی دې. بعض علماء وائی چی د ادب معنی و روع او پرهیز گاری ده. او بعض وائی چی ادب خصله حمیده ته وائی. او په شرح کښی د هدایه وائی چی ادب هغه فعل دی چی آنحضرت صلی الله علیه وسلم لږ وارونه کړی وی او مواظبت یه نه وی کړی: **د ادب علم داری چی** کوفکی ته یی خدای ثواب ورکوی او پرتارک باندی عقاب اونه عتاب اونه نوم سته او سنت هغه فعل دی چی رسول کریم صلی الله علیه وسلم ډیر ډیر وارونه کړی وی اما بلا عذر په یو وار یا دوه وار په ایښی وی. د سنت حکم داری چی فاعل قی خدای جل جلاله ثواب ورکوی او تارک قی که څه هم عقاب د اور فستد لکن په ورځ د قیامت عتاب او سرزدنش ورته سته.

امام طحطاویؒ پہ شج کبئی دمراق وائی. چی ادب ته نفلهم وائی. ولی چی ترفضو زیاتی شی دی اود نفل دلفظ معنی نریا توپ دی. اوستکب یه هم بولی. ولی چی شارع خونی کړی دی. او تطوع یه هم بولی ولی کوونکی دا کار یه خپله خوښه کوی. ونسب هذا التفصیل الی السید قدس سره. وقال المصنف.

الْجُلُوسُ فِي مَكَانٍ مَّرْتَفِعٍ

داوداسه پریو لوړځای. دد په حکمت دادی چی هغه مستعملی اوبه که غم مردای نه دی. دده پریکدن یا کالوونه لوړی.

وَلِاسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ. اودومم ادب داوداسه مخامخ کبیسنتل مخ پر قبله شریفه لکن په غیر کی د حال داستنجا. ولی په اوداسه کبئی بعض اذکار او دعا گانی ویل کبئی او استقبال د قبله د هغوپه قبلیدو کبئی ښه تاثیر لری. م. ط. ه.

وَعَدَمُ الْإِسْتِعَانَةِ بِغَيْرِهِ

اودریمم ادب کهمک نه غوښتل دی. لکن داهلته چی متوضی لره عذر دسپین بزرتوب یا عذر ناجوړی نه وی. ددی حکمت دادی چی اودس عبادت دی عبادت چی سړی پخپله بی کهمک دچا وکړی ښه دی. **پوهسه:** چی امام طحطاوی دکرمانی شاح البخاری غنجه نقل کړی. لا کلمة فی صب الماء. هیچ کراهت نسته په تویولو کبئی داوبو متوضی ته اونه دا صحیح ده چی دا کار خلاف الاولی دی. بیا کهمانی دیر حدیثونه صحیح راوړی دی چی نبی علیه السلام ته داوداسه په وخت کبئی دپرو صحابه اوبه ورتوی کړی دی. او کهمانی هغه احادیث چی پرتهی دلالت کوی ضعیف گنلای دی. او کهمانی وائی چی دغوکسانو غنجه چی کهمک بی په اوداسه کبئی دبل غنجه غوښتی عثمان و و او دپرو لوړ لوړتا بعینو هم داغسی کړی دی. وهکذا فی العینی علی النجاشی. عاصی وائی کچیری متوضی دتکبر او تجرد لاری د کهمک غوښتونکی وو لکه بعض پیرانی

ددی زمانی هغه بلا شکله مکرره او خلاف الاولی. **قال المصنف** اوداوداسه په وخت کبئی **وَعَدَمُ التَّكَلُّمِ بِكَلَامِ النَّاسِ** دخلو خبری دی نه کوی لکه بعض جاهلان چی اوداسه په وخت کبئی پرځای دا ذکر او باندا سره کوی.

وَالْجَمْعُ بَيْنَ نِيَّةِ الْقَلْبِ وَفِعْلِ اللِّسَانِ

اوبل ادب داوداسه جمع کول دی په مابین کی ذنیت (اوقصد ذرره اوبه مابین کی دفل دثری. لکه چی وائی: نیت می دی داوداسه دپاره لما نحه مثلاً. په مراقی کی وائی چی داسی کول عزیمت دی. وقال المصنف

وَالدَّعَاءُ بِالْمَأْثُورِ

اوهغه دعاوی دی کوی چی منقول وی یعنی ذنبی علیه السلام او صحابه وروايتا بعینو غنجه **پوهسه:** چی ابن امیرالحاج وائی چی کمی دعا گانی چی فقیه ابی الیث السمرقندی پخپله مقدمه کبئی نقل کړی دی د علیه السلام غنجه دپریولو. سره د اعضاوو یا دسره مستحی سره هغه صحیح دی او که نه. دا پوښتنه زمونږ داستاذ الشیخ الحافظ شهاب الدین ابن حجر العسقلانی غنجه یوچا وکړ. نو حافظ ابن حجر جواب ورکړی چی هغه ټوله ضعیفه دی. او علماء حضرة په فضائلو کبئی داعمالو ضعیفه څرکد نیونه هم راوړی. ابن حجر وویل چی په دی بار کبئی نه قول اونه دفعله غنجه دحضرت کومه دعا ثابته سوی ده. امام طحطاوی وائی چی ترنسبت ددغو دعا گانو و آنحضرت نسبت دغغو و سلفو صالحینو ته دپرو بیبا دی. ولی چی دخطر غنجه د **مَنْ كَذَبَ عَلَى مُتَعَمِّدٍ اَقْلَيْتَبُوْا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ** به خلاص وی. اوبه فتاوی هندیه کبئی وائی چنه دی په صحیح ثبوت رسیدلی شی ددعا گانو غنجه مگر شهادتین پس له فراغه غنجه داوداسه کذا نقل السید عن النهر.

درویش وائی: چی ددی مطلب دانه دی چپ په اوداسه کښی دی دعاوی نه کوی بلکه مقصد داری چپ معین شی ثابت شسته. لهذا نومتوضی لره اختیار دی. دعاوی ذکر په هره ژبه چی وی په اوداسه کښی دی کوی. تاچی عبادت فعلی دعاوی قبولی سره ملگری سی. و بهذا اخذ و افیت « وقال المصنف

و التَّسْمِيَةُ عِنْدَ كُلِّ عَصُو
 یا د مسیحی دهر اندام « فقیر وائی چی د جامع دعا کا نوڅنه او په عین کی داراغه: اَللّٰهُمَّ اَعِنِّيْ عَلٰی ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ « وقال المصنف

وَادْخَالَ خُنْصِرَهُ فِي صَمَاعِ اُذْنِيْهِ
 اوبل ادب بسم الله وویل دی په وخت کښی د پریولو داوداسه

داخلول دی دڅپرو گوټو په شپیلۍ کښی د غوږو کی. دپاره د مبالغی په مسج کښی د غوږو سهرانه فائده: مصنف په مراقی کښی او امام لمطاولی په شرح دهغه دعا کا نو ذکر کړی دی. دخولی پریولو په وخت کی بسم الله اَللّٰهُمَّ اَعِنِّيْ عَلٰی تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ وَذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنِ عِبَادَتِكَ « دپری پریولو په وخت کی بسم الله اَللّٰهُمَّ اَرْحِنِيْ رَاحِمَةَ الْجَنَّةِ وَلَا تَرْحِنِيْ رَاحِمَةَ النَّارِ

دمخ دپریولو په وخت کی: بسم الله اَللّٰهُمَّ بَيِّضْ وَجْهِيْ يَوْمَ تَبْيِضُ وَجُوهُ تَسْوَدُ وَجُوْهُ « دراسته لاس دپری ولوپه وخت کی: بسم الله اَللّٰهُمَّ اَعْطِنِيْ بِمِثْنِيْ وَحَاسِنِيْ حَسَابًا قَسِيْرًا « دچپ لاس دپریولو په وخت کی: بسم الله اَللّٰهُمَّ لَا تُعْطِنِيْ كِتَابِيْ بِشِمَالِيْ - وَلَا مِنْ وَرَاءَ ظَهْرِيْ. دسر د مسیحی په وخت کی: بسم الله اَللّٰهُمَّ اِظْلِمْنِيْ تَحْتَ ظِلِّ عَرْشِكَ يَوْمَ لَا ظِلَّ اِلَّا ظِلُّ عَرْشِكَ.

دغوږو د مسیحی په وخت کی بسم الله اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِيْ مِنَ الَّذِيْنَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُوْنَ اَحْسَنَهُ. دمسیحی درقبی په وخت کی: بسم الله اَللّٰهُمَّ اَعِنِّيْ رَقَبَتِيْ مِنَ النَّارِ « دراسته پښی دپریولو په وخت کی: بسم الله اَللّٰهُمَّ ثَبِّتْ قَدَمِيْ

عَلَى الصِّرَاطِ يَوْمَ تَذَلُّ الْأَقْدَامُ « دچپ پښی پریولو په وخت کی: بسم الله اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ دُنْيِيْ مَغْفُوْرًا وَسَعِيْ مَشْكُوْرًا وَتِجَارَتِيْ لَنْ تَبُوْرَ اَوْحِيْ اَوْحِيْ خَلَاصِيْ دَاسِيْ بِهِ وَوَلِيْ: اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ وَاشْهَدُ اَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنِيْ مِنَ الْمُتَطَهِّرِيْنَ « وقال المصنف

وَتَحْرِيرِكَ خَاتَمَهُ الْوَاسِعِ
 اوبل ادب داوداسه نبورول دی په گوته کښی دهنی گتمی چه فراخه وی پوه سه: چی مصنف خاتمه الواسع وویل دی جهته چی تر فراخه خاتمه لاندی اوبه ننوزی نوفرص دپریولو په فرجای کیږی. اما یام نبورول په احتیاطا مستحب دی او که گتمی تنگه وه نو که اوبه لاندی نه ورتلی نبورول په فرض دی. تاچی لاندی تر گتمی پریوله سی. او که اوبه سره د تنگوالی ورتلی بیایه نبورول ټینگ مستحب دی.

اکثره بنجی دونه تنگی گتمی په گوته کوی چی په صابونه حای ته شکایت ورولی هڅه په گوته کښی نه ښوړی. بیله ډیر مشقته او بنجی هڅه هم نه کوی. نو د دغسی ښځونه اودس زوادی اونه فی غسل قهادی. چی اودس او غسل ښی صحیح نولموځونه په م نه دی صحیح په اتفاق دتولو مذهبو

تردی عجب کار
 بعض پلشینۍ تران هم دسر و زرو گتمی په گوته کوی اودنو تنگه وی چی په غوښه کی دگوبی الغه دگتمی ننوتلی وی. ددغو ترانو هم نه اودس اونه غسل صحیح دی بلکه نرته دسر و زرو گتمی نار وانه البته دسپینو زرو گتمی تر یوه مثال کده په وخت کښی د ضرورت ورته روده چی الحضرت صلی الله علیه وسلم دسپینو زرو گتمی دپاره دمهر کولو دخطو چی خارجي پادشاهانوته بی استول په گوته کړیده اونقش په داسی وو

لویه خدايه شفاعت سستا دحبیب
 سخته ویرمخ کی دمخشر کړی رانصیب
 حق تعالی غفر له

چی رسول الله صلى الله عليه وسلم وچنبلی فاضله اوبه داوداسه په ولاړې.
 اودغره نکه د زمزم او به په هم ولاړې چنبلی دې. ددی دوو ځایو غځه ماسوا
 داوبو چنبلی په ولاړې مکروه تنزیهی دې. لقلوله علیه السلام: وَلَا يَشْرَبُ
 أَخَذَكُمْ قَاتِلًا فَمَنْ شَرِبَ فَلَيْسَ مِنِّي» ترجمه: هرکس دی نه چنبلی یو د تاسی اوبه په
 ولاړې او که د چاهیر وی (وبه په ولاړې وچنبلی نو هغه دی قاتل کړې.
پوښتنه: چی مقصود مبالغه ده په نهی کنبی دچنبلو داوبو په ولاړې ورته
 قتی کول لازم نه دی.

بَقِيَّةُ الْأَدَابِ

۱. اودس د تاز کوی په هغو اوبو چی په لمر تودې سوي وی. په حدیث شریف کی
 راغلی دی چې یو وخت بی بی عایشه «اوبه په لمر تودې کړی وی» نو آنحضرت
 ورته وویل: لَا تَفْعَلِي يَا حُمَيْرَةُ يَوْمَكَ الْبَرَصُ» یعنی داسی مه کوی.
 ولې چی ددې استعمال غځه پس پیدا کیږي. ۲. د ځان داوداسه دپار دی یو څو
 لوبنی نه تعین کوی چې بل چاته دهغه استعمال اجازه نه وي. ولې چی زعلیه
 السلام ددې بڼه پر سهولت ده» ۳. په زور دې اوبه پر مخ نه پاشی ۴. څخه اولان
 د په دسمال وغیره نه اچوي. اوکی اوجول نو دیر مبالغه د نه پکنبی کوي.
فائدې: مصنف ترك التجفيف ادب وبولی «اوپه بعض کتابو کنبی فقهي
 وائی چی تجفيف مکروه دی. دا قول د احادیثو او مذهب څخه بیخي خلاف دی» اذ
 قَدْ رَوَى عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّكَ فَعَلَ ذَلِكَ أَيْ التَّجْفِيفُ
 وَقَالَ الْإِمَامُ مُحَمَّدٌ وَبِهِ نَأْخُذُ وَلَا نَرَى بِذَلِكَ بَأْسًا. وَفِي الْحَاشِيَةِ لَا بَأْسَ لِلتَّجْفِيفِ
 وَالْمَغْتَسِلِ أَنْ يَتَمَسَّحَ بِالْمِندِيلِ»

لکن مفتی به مذهب داری چې استعمال د دسمال خو پروا نه لری مگر دې مبالغه
 په وچولو کی د اعضا و دی نه کوی بلکه پرا ند امو دی څه لندوالی داوداسه پر تید دې.
مسئله: د ابیان په ژوند کنبی دی اود مری وچول په دسماله یا په کم توکړ.

په نيزه زبون مستحب دی سبب په دادی چې کفونونه په لاند نه سی چی داد مری
 په بار کنبی مثلث دی» کنز فی الطحطاوی شرح المراقی ص ۱۸
 ۵. داوداسه لوبنی دی د خاوری وي. چی په حدیث صحیح کنبی راغلی دی چې ملک
 زیارت دهغه کور کوی چې لوبنی په د خاوری وی ۶. لاستی دهغی کوزی دی
 دري «واره پریولی» ۷. او لوبنی دی پر چپه طرف کنبی دې. ۸. اولاس خپل
 دی پر لاستی د کوزی کنبی دی پر خوله دی نه وران دې. ۹. دستر گو پر کجانو
 دی نه فکر کوی چې وچ پاته نه سی. اود گمی لاندی ځای ته دی ستر متوجه
 وی په پریولو کی. ۱۰. اولاسونه او پنبی او مخ د تر فرضی قدر بالا میخی یعنی
 لاسونه دی تر څنگ لوبنه لوړ پری میخی او پنبی دی تر جیکو لوړی اود مخ تر
 اندازی بالا پری میخی.. ولې چې په یوه طویل حدیث کنبی په روایت د
 بخاری رسول کریم صلی الله علیه وسلم فرمائی: چی زما د اُمت علامه په ورج د
 قیامت داده چې مخان به فی سپین وی لاسونه او پنبی بی سپینی وی» د سببه
 غځه داوداسه «نواودس کوونکی دی نه سپین والی د اندامو خپل زیات کړي.
 ۱۱. پس له اوداسه دی سورة القدر یو وار یا دوه وار یا دري وار تلاوت کړي.

فصل

دافصل په بیان کی مکروهاتو داوداسه دی.

قَالَ الْمُسْنَفُ وَيَكْرَهُ لِلْمُتَوَضِّئِ سِتَّةَ أَشْيَاءٍ

او مکروه دی وادس تاز کوونکی ته شپږ شیان. په مراقی الفلاح کنبی
 وائی چې مکروه ضد د «محبوب» دی. او امام طحطاوی وائی چې مکروه په
 په نيزد فقهاوو دوه قسمه دی. مکروه تحریمی: چی حرام ته نزی وی او پنبی

د مکروه تحریمی واجب دی. او پر ترک یه ثواب دو واجب ورکول کیږي، که زانی غیر العیبه
اوپه فقه شریفه کښي چې مکروه مطلق ذکر سي هم دغه مکروه تحریمی ځنډي
مراد وي.

او مکروه تنزیهی هغه کار ته وایي چې پر یسول یه ترکولو ښه وي او ثواب لري، بحر
الرائق وایي چې مکروه تنزیهی تر حرام وحوال ته نژدی دی، که زانی البرکات، قال

الْإِسْرَافُ فِي الْمَاءِ یو مکروه د اوداسه تر حد تجاوز کول دي. په تویولو
چې رسول الله صلی الله علیه وسلم هلته تیریدی. چې سَعْدُ اودس تاز کاوه نو
عليه السلام ورته وویل: مَا هَذَا التَّشْرِيفُ يَا سَعْدُ، دا څه اسراف کول دي ای سَعْدُ
سَعْدُ وَفِيْلَهُ آيَا يَهْدِيهِ اوداسه کښي هم اسراف سته،! آنحضرت ورته وویل
هوسته. که غم د جاري ولی پر قاره اودس تازه کوي.

در ویش وائی، چې ددی حدیث څخه د معلومه سوه چې د هغه چاشعر غلط دي چې
وائی ه درتواسه خوا بر لب جوئی: نیست اسراف مری می شوی. وفي فتاوی الحجة
یکرم صب الماء فی الموضوع زیادة علی العدد المکنون، والقدر المعهود، یعنی مکروه
دی تویول داوبوپه اوداسه کی بالاتر قدر مسنون چې دری واندی او هغه قدره
چې په شرع کی معلوم دی، په صحیح حدیث کی راغلی دي، شَرَارُ امْتِی الذَّیْنِ
فَیْسَرُونَ فِی صَبِّ الْمَاءِ، یعنی بد امتیانو زما هغه کسان دی چې اسراف کوي په تویولو
کښي داوبو: نو ځکه په درختار کښي وائی چې اسراف مکروه تحریمی دی که څه هم پد
نهر جاري اودس تازه کوي.

مسئله اسراف چې مکروه دی، په جاري اوبو کښي دی او یا د سري خپلي مملوک
اوبه وی او که چیري وقفی اوبه وی پر طهارت لکه د اکثر مسجد و د پاکستان پس په
هغو کښي اسراف کول حرام دی، ح.ج.

التَّائِبُ وَالْمُتَّابِعُ مِنَ مَكْتَبَةِ الْقُرْآنِ وَالْعَجِيدِ بِشَارِعِ كَانِي كَوْنَتِهِ

او همدان لکه مکروه
وَالْتَقْتَرُ فِيهِ وَضَرَبُ الْوَجْهِ بِهِ دی کښي کول په

اوبو کښي د اوداسه یې پر یولو صحیح ته نژدی وي، وجه د کراحت یزوت والی دست دی، او بل مکروه وهل دی
دمخ په اوبو سر یعنی په سختی سر، وجه د کراحت یه شرافت دمخ دی نو په
رفق زری سر یه په پر یولو کښي ښه کار دی. **پوه سده**، چې دا فعل مکروه
تنزیهی دی، که زانی الدر المختار، اوبله وجه د کراحت یه داده چې په شرف سر اوبه
پاشل پر هر اندام چې وی د مستعملو اوبو نشر دی پر کالو وغیر. او شک نسته چې
د مستعملو اوبو څخه ځان ساتنه ښه کار دی، ددی دلیل څخه د معلومین چې
تخصیص دمخ په متن کښي په اعتبار عادت د بعض عوامو دی. ونه حکم عام دی.

مسئله: په اوداسه کی دی سري سترگی نه پتوي په داسی ډول چې اطراف
یه سر ورسې، اونه دې خوله ډیر تینگه ښی چې هغه سره حصه یه پته سی
ولی چې کنجافوته د سترگويو سري حصی ته دشوندا نواوبه رسول فرض دی او
پر یوله یه واجب دي حتی که یو ځای د دغو څخه وچ پاته سی اودس یه نه دی صحیح
حلی، طحاوی، وقال المصنف.

او همدان لکه خبری کول په خبر و دخلکو
وَالْتَكَلُّمُ بِكَلَامِ النَّاسِ ابن امیر الحاج وایي چې دخبروپه سبب
د دعا کاو څخه مشغول کیږي **فنايده**: مکروه والی دخبرو هلته دی
چې ضرورت دخبرو نه وي. او که ضرورت وی بیا مکروه نه دي، وقال المصنف.

وَالِاسْتِعَانَةُ بِغَيْرِهِ مِنْ غَيْرِ عَذَرٍ دی که مک د
بله څخه غوښتل په اوداسه کی. لکن چې بيله عذر وي، قالوا... إن الضرورة
تبيح المحظورات، لکه چې سري ناجوری وی یا دیر سپین ښیری وي، او امام
ویری وایي: چې استعانت به بالغير پرواه نه لری، ولی یو خادم و آنحضرت صلی الله

عليه وسلم ته اوبه ورتويولي: وقد مرتفصيل هذه المسئلة قبيل هذا.

وَتَثْلِيثُ الْمَسِيحِ بِمَا جَدِيدٍ
اور غير ننگه مکړی دی درې وارو
سرمج کول په نوو اوبو...

فصل

الْوُضُوءُ عَلَى ثَلَاثَةِ أَقْسَامٍ پوه سه: چې اسم
عدد پر حصه لالت نه کوي. نو د اسوال نه وار دیني چې اودس گاهي مکړه وی ننگه
اودس پر اودس چې د اول اودس مجلس په بدل کړي او یا په اول اوداسه کم عبادت
نوی کړي. او گاهي اودس حرام وی که د بیل چا په ملکي محروم او بویله اجازي د مالک

الْأَوَّلُ فَرَضٌ عَلَى الْمُحْدَثِ لِلصَّلَاةِ وَلَوْ كَانَتْ نَفْلًا وَ
اول قسم د اوداسه فرض دی پرې اودس سري دپاره د لما نغځه یعنی چې د لما نغځه کولو لاره وکړي که

لِصَّلَاةِ الْجَنَازَةِ وَلِسُجْدَةِ التَّلَاوَةِ وَلِمَسِّ الْقُرْآنِ وَلَوَاقِيَةً
خه هم هغه لمونځ نفلي وی. اود غیر ننگه فرض دی دپاره د جنازي د لما نغځه اود پاره د سجدو تلاوت
اود پاره د مسه کولو د قرآن شریف که خه هم یوايت وی، او که خه هم دا ایت پر دیوال نوشته
پوه سه: چې مراد د فرضه نغځه دی چې په دلیل قطعی ثابت وی و هو قوله
شعالي: يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ، پوه سه: چې مراد قیام
نغځه لاره د شروع په لما نغځه ده. نه ضد د ناستي چې ولاړه په بولي. په قرینه
دی چې لمونځ په ناستي هم رول دي نفلي خو مطلقاً او فرضی په وخت د عذر کښی

فَتَأْتِيهِ: صَلَوةُ جَنَازَةٍ عَلَيْهِ ذَكَرَ كَرِي.

که خه هم د لما نغځه اطلاق پر کښی ددی سببه چې کامل لمونځ نه دی ولی رکوع و سجده
نسته په کښی: اوس سجدو تلاوت که خه هم په عرف کی لمونځ نه بولي. لکن په اتفاق
د مذاهبو: يشترط لهما ما يشترط للصلاة. فَكَالِ الصُّنْعَةِ.

وَوَاجِبٌ لِلطَّوَّافِ بِالْكَعْبَةِ
او بل واجب اودس دی چې
دپاره د طواف پر کعبه

شریفه دی» په صحیح حدیث کښی راغلی دی: «الطَّوَّافُ حَوْلَ الْبَيْتِ أَيْ الْكَعْبَةِ مِثْلُ
الصلوة إِلَّا أَنْتُمْ تَكْلُمُونَ فِيهِ الْحَدِيثُ: ترجمه: طواف پر شاوخوا د کعبی په مثل
د لما نغځه دی» مگر د اقدار فرق دی چې په طواف کی خبری رول دی ترپایه د حدیث
اولما نغځه کښی خبری نه دی روا، «فَكَالِ الْغَفَاءِ» إِذَا طَافَ كَهَ طَوَّافٍ وَكَرِي يَوْسَرِي
طواف فرضی یعنی طواف زیارت په بی اود سنیاسه پر هغه باندې. پسه یا بوز
و غیر ددی جنایت په سبب سره لازم دی. او کی طواف فرضی په جنایت سر وکړي
پر هغه اوبس حلالول لازم دی. د دپه جنایت د کبله. او کی طواف واجب لکه طواف
وداع اویا نفلی طواف په په بی اود سنیاسه وکړي. نو کم از کم نیمه کاسه غنم یا یوه
کاسه خرما د خیرات کړي او کی دغه دوه طواف په جنایت وکړه بیا دم پر لازمه دی ط

وَالثَّالِثُ مَنْدُوبٌ لِلنُّومِ عَلَى الطَّهَارَةِ وَإِذَا اسْتَيْقَظَ
اودس دپاره د خوب مستحب پر پا کوالی باندې. او هغه وخت چې وینس سم اودس مندوب

مِنْهُ وَالْمَدَامَةُ عَلَيْهِ وَالْوُضُوءُ عَلَى الْوُضُوءِ

دی بیان د همیشه توب پر اوداسه اودپاره د اوداسه پر اوداسه. پوه سه: چې اودس پر اوداسه
ملکه مندوب دی چې په اول اوداسه په یو عبادت مقصوده کړي وی، «وَالْأَفْهَوُ اشْرَافُ» ط.
مسلم اودس پر اودس کول خو ثواب کار دی. اما غسل پر غسل یا تیمم پر تیمم کول

عَنْ كَارِدِي كَذَا فِي مَرَافِي الْمَدَائِحِ «فَائِدَةٌ: اودس مستحب دی دپارہ دمکر
دکتب شرعیہ وولکہ فقہ احادیث او عقائد دپارہ د تعظیم ددغو علومو: امام شریع
یوہ شیبہ د فقہی شریعی د کتاب مطالعہ کولہ چپ ناکہ ددس درد ورتہ پلین
چی اودس ماتو لوپت مجبور کړی نویہ اودس مات کړی اوبیا اودس بتازہ کړی
درد بباتی ووحتی چی اولس وارہ یہ اودس تازہ کړی.

او امام حلوانی بہ خالی کاغذہم بی طہارتہ نہ اختی، کرولش وائی فہذا هو الادب الکام
مسئلہ پہ دزر کینی وائی چی دپارہ دمسی دکتا بود تفاسیر اودس واجب دی
کی تفسیر ترقان خہم دیروی لکہ روح البیاء، بیضاوی، وغیرہ:

بعض مطالعہ کوونکی دکتا بود تفاسیر وپہ وخت کینی دمطالعہ پیکر
ثبتکا وچوی اومطالعہ ته ادامہ وکړی مسئلہ: د تفاسیر دکتا بود
دقرآن دتورو دمسح دپارہ اودس اوطہارت فرض دی۔ اود تفسیر تورو دپارہ اودس
واجب دی۔ پررای دصاحب الدرر اوفتوی پردی دہ چپ مندوب دی۔ اود بیاض مسح
پری اود سیار وادہ اودقرآن شریف بیاض پر حکم کی دقرآن دی مسحہ یہ پری اودسیا ناروا

وَلَعَدَ غَيْبَةٍ وَكَذَبَ وَنَمِيمَةٍ وَكُلَّ خَطِيئَةٍ
اودغبرنگہ اودس مندوب دی وروستہ ترغیبت دیوچا، اووروستہ تردرواغو، اووروستہ
ترشیطان اووروستہ ترہری صغیری گناہ۔ فائدہ: غیبت دادی
دیوہ مسلمان نریا شتی بیان کوی پہ ہغہ کار سرہ چی ہغہ یہ اظهار بد بولی، غیبت
کبریہ گناہ دہ داملتر چی ہغہ عمل پہ ہغہ مسلمان کینی وی۔ اوکہ دی سړی درواغ بند
ویلہ ہغہ تہ بہتان وائی، او بہتان ترغیبت اشد دی۔ اوویل سوی دی چی غیبت
اشد دی ترزنہ، کرولش وائی چی غیبت بلکہ دتولو کبریہ اوصغیرہ گنہو لعل
اودلا ثل او حکایات، نہاپہ عربی کتاب مواظ الا یو فی القسم الاول کینی مطالعہ

انہم اغفر لولہ ولترحمہ وکاتبہ ولالہیم اجمعین

رئی حای درواغ روادی: اودرواغ نہ دی روا مگرپہ دغو حایوکی بل د
میرہ درواغ و ماینی تہ دہنی خوشحالی دپارہ
درواغ کسانو خوشحالی دپارہ بل د مظلوم دظالم غنجد خلاصید وپارہ «اونور دی
درواغ چی وی، او نیمہ رسول دی دخبری دیوہ سړی وبل سړی تہ پینیت دفساد
مسئلہ: د اودس پہ تازہ کولو ورتہ صغیرہ گناہ بخبل کیری «مر» اود کیری گناہ
د اودس سیکلیری «فائدہ المصنف»

اولس لرو
الشارع شعرو قهقهة خارج الصلوة غنجدی
اولس لہ پہ زورہ خند لود باند چہ تر لما غنجد: اوپہ لما غنجد کینی خواو دس بہماتی

اولس غسل وکولو دمیری وغاسل تہ اودس مندوب
غسل میت وحملہ دی۔ اولس لہ جنازی دگلو سړہ دمیت ہم اودس
مندوب دی «پہ صحیح حدیث کینی راغلی دی» مَنْ غَسَلَ مَيِّتًا فَلْيَغْتَسِلْ وَمَنْ حَمَلَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ
وجہ: کہ چاغسل وکړی و مری تہ ہغہ دی غسل وکړی۔ او کہ چا دمیری جنازہ واخندل
غری اودس تازہ کړی۔ دا حدیث خودمراقی مصنف دلیل راوری دی۔

کن امام طحطاوی پرهغه داسی سوال کړی دی چی دردی حدیث غنجد خومندوب وائی
غسل دغاسل المیت معلوم سونه اودس کول «او امام حلبی پہ لویہ شرح کینی خجل
ومنیہ المصلی باندی و مندوب وائی تہ د غسل ثللی دی۔ پوہ سہ: چی امام
حمد اودس پر حامیل الجنائزہ باندی واجب بولی، ط»

اود دا خلیدو
لَوْ قَتَلَ كُلَّ صَلَاةٍ وَقَبْلَ غَسْلِ الْجَنَابَةِ سَوْدَهُ وَقَتَ
لما غنجد اودس تازہ کول مستحب کار دی تعظیم قت الصلوة «ر» اود غنجد تر غسل دجنابت اودس کول مستحب
دی «ولی چی دی بارہ کی صحیح حدیث بلکہ دیر حدیثونہ موجود دی» فَتَالَ الْمُصَنِّفُ:

سہ خدایہ و بخینی شارح او هم کاتب: چہ اکثر دعا قبلین دی دغاسل «حقانی غفرلہ

وَالْجُنُبِ عِنْدَ أَكْلِ وَشَرِبِ وَنَوْمِ وَوُطْئِ

اود غمرنگه اودس مستحب دی جنب لره په وخت کی دارادې دخوراک یا دخیلو دایو یا د بیدید و دپاره اود غمرنگه دپاره دجماع یعنی یو وار یه جماع وکړی او بیا دجلو کولو اراده وکړی. نو دغه تر دوه پلا جماعو اودس کول مستحب دی.

پوه سه: چی غسل د حیض یا د نفاس هم په حکم کی د غسل د جنابت لری چی

اودس کول په دې دوو غسلو کښی هم مستحب دی ط «بَسْمُحَانَهُ فَاِنْ

پوه سه: چی داودس غمیراده په مابین کی ددوو جماعو: او په نیز د خوب مراد شرک

دی «په قول کی ابوحنیفه او مالک او شافعی او احمد هم د اغسی بیان کړی دی»

العینی الحنفی په شرح کښی د بخاری «اود غمرنگه حکم کړیدی حافظ ابن حجر

په شرح کی د بخاری «په بخاری شریف کی د سیستان عا شته غمیراده چی د

وخت چی رسول الله صلی الله علیه وسلم اراده وکړه چی بیده سی اودی به جنب و

غسل فرجه» یعنی استنجاء بی ووهله. وَتَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ یعنی اودس بی تان وکړی

لکه اودس د لما غمیراده په کمال شری اودس بی وکړی. او امام احمد او مسلم

ابن ماجه او نسائی او ابن حبان او ابوداود او حاکم او بیهقی داسی روایت د

السلام غمیراده نقل کړی دی» چی کم وخت چی سترگی مابینی ته ورسی یعنی ولوی ورس

وکړی دبلای پیلاد و طولیس اودس دپه تازه کړی په مابین کښی چی دا اودس دیکل

پلا جماع دپاره دپره خوشحالی پیداکوی»

او قاضی ابویوسف وای چی اودس بین ایما عین مستحب نه دی ده هم دپیر لای

راوړی دې اوهغه نور احادیث یه پر بیان دپیر از جمل کړی دی. لکن فتوی پرف

دائمه اربعة ووده. اوفقیه ابو جعفر الحسائی وای چی حدیث داوداسر

الجماعین بیا په نیز دارادی د خوب منسوخ دی. وَاللَّهُ اعْلَمُ بِالْغَيْبِ

او هر چه اودس کول دی په نیز د خوراک یا چښنگ د هغه اوداسه غمیراده وضوء

لاس پر یوله. ولی چی طحطاوی ابوداود ابن ماجه دعا شته غمیراده روایت کړی

فی الغضت چی به اراده دخوراک وکړه اودی به جنب وولایونه پر یوله: قال شاج

تکان وعلیه جمهور العلماء. وفي الفتاوی الخانیه: جنب چی اراده وکړی دخوراک یاد

مستحب ده ده لره چی چی میخی لایونه او خوله. او کی نه وکی لا ثبات به»

فی غزواته الاكمل کی پرین دی ضرر نلری. او په منیه المصلی کښی وای چی د جنب

ورک او چښنگ بیله لاس پر یولو سبب د فقر گرځی. قَالَ الْمُصَنِّفُ

اوجی درد ورسی سترگی ته هم اودس مستحب دی ولی چی دردی

لغضب وریکی ی. په حدیث شریف کی چی روایت یه احمد او ابوداود

کړی دی علیه الصلوة والسلام فرما شلی دی چی غضب دشیطان دخوادی اود شیطان

فت داو غمیرادی او اورپه ابوداود کښی پس هغه وخت چی سترگی ته

غضب ورسی نو اودس د تازه کړی. قَالَ الْمُصَنِّفُ

اود پاره د تدریوت د قران شریف

القران وحديث وروایته یعنی دیا د ولود پاره هم اودس

مستحب دی. اود پاره د حدیث ویلو او یا یه بل چاته دروایت د حدیث کولو اود

مستحب دی. داپه سبب د شرافت د قران اود حدیثو. قَالَ الْمُصَنِّفُ

دراسة علم و آذان و إقامة و خطبة

پاره درش علم اودس مستحب دی. او آذان او اقامت کولو د پاره اود خطبه ویلو د پاره هم

مستحب دی خطبه که شتم د نکاح خطبه وی کذا فی المرقی.

پوه سه: چی مراد د علم غمیراده علم دی. قَالَ الْمُصَنِّفُ

دراسة العلم و آذان و إقامة و خطبة

دراسة العلم و آذان و إقامة و خطبة

دراسة العلم و آذان و إقامة و خطبة

دراسة العلم و آذان و إقامة و خطبة

پوه سه: چی د زیارت کولو د نبی علیه السلام اودس د پاره د تعظیم د علیه السلام اودس د تعظیم د دخول د مسجد نبوی **فائده**: دوقوف عرفات د پاره اودس مستحب دی. بلکه که غسل وکړي د پریه بڼه وي. ولی چی عرفات یو مشرف مقام دی خصوصاً د حج په موقع کښی چی خدای جل جلاله پر ملائکه وو باندی په وافغین سره د عرفات مخ کوي «کما فی الحدیث النبوی».

وَالسَّيِّئَاتِ بَيْنَ الصَّافَا وَالْمَرْوَةِ وَ أَكَلَ لَحْمَ خُرْدٍ

اود پاره د سعی په مابین کښی د صفا او مرّوه «ولی چی د سعی عبادت دی او عبادت طهارت د پریه بڼه دی». اولس له خورک څخه داوین د غونډو اودس مستحب دی ولی چی امام احمد دا اودس واجب بولي. که څه هم نور مجتهدین د هغه حدیث څخه د اوبین د غونډو په خوړلو کښی راغلی دی مراد د لا سو پر یوله بولي. لکن چی اودس کړي د اختلاف په خبره ووزي. **قَالَ الْمُصَنِّفُ**

وَالْخُرُوجُ مِنْ خِلَافِ الْعُلَمَاءِ كَمَا إِذَا مَسَّ امْرَأَةٌ

اودس د پاره هم اودس مستحب دی چی ووزي د خلاف څخه د علماوو لکه چی سړي مسه کړي ښځه. چی په دی سره بعض مجتهدان اودس مات بولي. که څه هم زوینو مذهب نه دی. **پوه سه**: چی مراد د ښځی څخه هغه ښځه ده چی د سړي څخه نروي لکه خور، لور، وغیره. او بل دا چی ښځه د اشتها ځای دی. ولی چی د ښځی په مسه کولو سره اویا د ښځی کښی نجلی په مسه کولو سره هېڅ څوک اودس مات نه بولي. اویا خپل غږ په باطن دارغوی مسه کړی چی په دی سره هم شافعی اودس مات بولي. نو چی سړي وروسته تودغو دوو کارو اودس تازه کړی عبادت بهی د خلاف څخه ووزي.

کتابه بیره وبقوله فضل الحق حقایق استاد بعسم القراءات والعلوم العقلية والنقلية بآیه توحید القرآن

فصل

فصل مصدری په معنی د جلا کونکی. اویا جلا کړه سوی، خبر مبتداء دی. ای هذا فصل «فصل په اصطلاح د مصنفانو هغه یوه اندازه مسئلې دی چی دمخ د مسئلو څخه جلا وي» **قَالَ الْمُصَنِّفُ**.

اودس ماتی د وولس شیان **يَنْقُضُ الْوُضُوءَ اثْنَا عَشَرَ شَيْئًا** **پوه سه**: چی نقض نهیدو وائی نوکه یو جسم ته مضاف سی لکه «نَقَضَ الْحَائِطُ» وی تر اوه دیوال نومعنا دهغه جسم خرابول دی. اوکه مضاف و معنی ته سی لکه «نَقَضَ الْوُضُوءَ» معنایه داده چې اودس د هغی فائدی څخه لکه جواز الصلوة مثلاً ووقی. **قَالَ الْمُصَنِّفُ**.

اول هغه شی دی چې راووزی د دوو لارو **مَا خَرَجَ مِنَ السَّبِيلَيْنِ** څخه د تر یا ښځی یعنی د بولو لاری یاد غولو د لاری که پری وی اوکه لږ په سترگو لیدل کیدی لکه بولی او غول یا نه لیدل کیدی لکه پښکی او گوز، عادی شی وی اوکه غیر عادی وی لکه شگه یا چینی «

الْأَرِيحُ الْقَبْلُ فِي الْأَصَحِّ مگر پښکی دمخ د خوا څخه د نر یا ښځی په صحیح روایت کی.

ولی دمخ د خوا څخه باده نه دی صرف او صرف هغه ځای سره وینوری اوکه باد هم وي نو پر نجاست نه دی راتیر سوی. اود نجاست د ځای نه دی، او تلی. بخلاف ريح الذبیر چی پر نجاست راتیریدی. نو دې سببه مصنف وویلله **فِي الْأَصَحِّ** **قَالَ**

وَيَنْقُضُهُ وَلَا دَةَ مِنْ غَيْرِ رُؤْيَةٍ دَمٍ اوه د ارنگه اودس ماتی د لنگوالی ښځی بيله لیدو د وینو یعنی که څه هم وینه نه وي. اوکه وینه وه خو په طریق اولی اودس ماتی

مسئله: بئجه په دعسی ولادت سره بيله وینو نفاس نه گرځي په قول دابو یوسف او محمد قال المرقی وهو الصحيح. ولی چې نفاس په وینه پورې اړه لري هغه خوښته. مگر اوس پری لانم دی. ولی څه دطوبت خوراوتی. او حضرت الامام الاعظم وائی چې دغه بئجه دی احتیاطاً غسل وکړي. ولی چې غالباً دولاړتو څرته غروینه راوړي «او دقول دامام اعظم په کتابو کښی دفتاوی ووتصحيح وکړي سوي ده. او صدر شهيد هم په دغه مذهب فتوی ورکول» کذا فی المرقی. فتال المصنف

وَنَجَاسَةُ سَائِلَةٍ مِّنْ غَيْرِهِمَا كَدَمٍ وَ قِيَحٍ
 ماتوی بهیدونکی نجاست دغیر څخه سبیلینو، ولې صحیح شوی غلې ای الوضوء من کل م سائل، کدونه او ژړی اوبه، او د مذهب دی دهغو کسانو د صحابه کرامو چې زړی د جنت آنحضرت م ورته کړي دي. او مذهب دی د عبد الله بن مسعود او د عبد الله بن عباس او د بنیین ثابت او د ابی موسی اشعري او نور کسان د غتبو صحابه و څخه او مذهب درئيس الثناوی الحسن البصري او محمد بن سیرین

فائدة: سیلان د نجاست د سبیلینو څخه په صرف ظهور سره دي ولی چې نجاست ځای لوړ دی نو چې نجاست ځان ښکاره کړي معلومه سوه چې را بهیدلی دی. او سیلان دغیر سبیلینو په تجاوز سره دی د نجاست د ځای څخه د ظهور ودا سی ځای ته چې پاکي دهغه ځای یا په (و داسه یا غسل کښی لانم دی. **مسئله:** که ژړی اوبه د نجاست څخه راوړی او یا د نوڅخه دریا بڼی یا د غونډ څخه که د مرض د سببه څخه وپه تولو اوس ماتیدي. پر صحیح روایت «مرط» قال المصنف

وَقِي طَعَامٍ أَوْ مَاءٍ أَوْ عَلِقِ أَوْ مَرَّةٍ إِذَا مَلَأَ الْفَمَ
 او د غرنګه اوس ماتوی قی و هل که خورکی شوی کړي او که اوبه قی کړي او که کله کنتکی وینه قی کړي او که ترڅی اوبه قی کړي که چیري دا قی په ډکه خوله و

پوه سله: چې غلق سودا د سوي او مړه صفراته وائی. قال صاحب المرقی وهو مذهب العشرة المبشرة بالجنة. او بل په حدیث کی روایت یه ترمذی کړي دی راغلي چې رسول کریم صلی الله علیه وسلم قی و لاهه اوبیا یه اوس تاز کړي سید وائی که دغه غلق سره اونی وه اوس په ماتیدي که څه هم میل الفم نوي عند الامام الاعظم خلافاً لمحمد چې میل الفم شرط بولي:

راهی زده کړه: چې دا اختلاف هلته دی چې قی د غلق دلته څخه وی او که د سر څخه و ونوځاځا اوس په ماتیدي که لږ وی او که ډیر قی لا یله الغنی فی شرح الهدایه. **سوال:** فقها ووپه قی کښی ډکه وائی دخولې معتبر کړي. اوبه نور و نجاست کی نفس سیلان بهیدل معتبر کړي دي. **جواب:** ځوړه حیثیت لري. په یوه دلیل خوله حکم د ظاهر لري چې خوله خلاصه کړي شوی په کښی معلومیدي. او په بل دلیل حکم د باطن لري چې خوله بنده کړي شوی نه پکښی معلومیدي.

اوبه احکام شرعیه و و کښی هم ګاهي ځولې ته حکم د ظاهر و کول کیدی. چې په غسل کی پریوله فرض دی. او ګاهي حکم د باطن و، کړه سوي دي چې سري دخولې ناري تیری کړي روڼه یه نه په ماتیدي. نو فقها ووپه قی کښی د دواړو دلیلو مراعات وکړي. یعنی چې قی په ډکه خوله وي نو خوله خارج معتبره سوه نو دا قی چې نجس دی گویا خارج شوا و بهیدي. او چې قی لږ وي گویا دغه قی که څم دبا ندی خورا ووت لکن په حکم کښی د ناږو دی لکه سري چې ناري توکړي، طهره.

وَهُوَ لَا يَنْطَبِقُ عَلَيْهِ إِلَّا بِتَكْلُفٍ عَلَى الْأَصَحِّ

او بل الفم هغه قی بولي چې شونې ده نسی بر تینګه ولای مگر په تکلیف سره په صحیح روایت کی. او بعض فقهاء وائی چې هسلع الفم هغه قی دی چې دهغه سره خبری نسی کولای.

په تفصیل چې ترجمه کړي اوبل: خوشنودیس بیا نوشته کړي حقانی.

وَيَجْمَعُ مُتَفَرِّقُ الْقَوْمِ إِذَا اتَّخَذَ سَبَبًا جَمْعُ كَيْدٍ

جَلَا جَلَّاتِي وَهَلَّ كَيْ سَبَبٌ يَوْمُ يَعْنِي خَوَا كَرَّحِيدَ نَهْ نَوَكَهْ دَلُولُو غَنَهْ مَلَأَ الْفَمَ جَوْرِي
 اودس په ماتينې كې كه يه شمېر ځايونه مختلف اوجلاوي. دا مذهب دې دامام محمد
 وَقَالَ الْمَرَاتِي وَهُوَ لَا صَح. اوپه نيز د ابو يوسف اعتبار يو والي لوه د مكان دى. او
 ابو على د قاق و واي چې پر هر تقدير چې ملاء الفم وي اودس په ماتينې،
 حاصل دا چې كه سبب هم يو وي او مكان هم يو وي اوقتي ملاء الفم ته ورسېږي
 اتفاقاً اودس په ماتينې، او كه دواړه مختلف وه اتفاقاً نه په ماتينې.
 اوپه دوه صورتو كې اختلاف دى. قَالَ الْمُصَنِّفُ.

وَدَمٌ غَلَبَ عَلَى الْبِرَاثِ أَوْ سَاوَاهُ

اوپه هغو سینه
 اودس ماتينې او كه سر برابر وه هم اودس په ماتينې **فَانْثَرَتْ** وېنه
 كه چيرې د سرد خوا غځه په پزه كېنې راغله اوسايله وه. اودس په ماتينې كه غه
 هم لږ وي. نو كه نارې ټرې وي دا وینه مخلوټه ده اودس نه په ماتينې او كه
 سر سخت وه غالبه ده اودس په ماتينې. عَنِی، او كه صرف سر وه هغه صورت
 د مساوات دې په دې صورت كې هم اودس ماتينې احتیاطاً ط، قَالَ الْمُصَنِّفُ

وَلَوْ لَمْ تَمَكَّنْ فِيهِ الْمَقْعَدَةُ مِنَ الْأَرْضِ

اود اغر ننگه اودس ماتوي هغه خوب چې كونه يه پر محكه نه وي ټينگه.
لَوْ سَكِه: چې بیده سړي به يا پر اړخ پروت وي نو اودس يه مات دى. او بيا
 پر يوه كُنا تي بیده وي نو يه هم اودس مات دى. ولي چې كونه يه د محكي غځه پورته
 ده او يا بې تكيه كړي وي ويوشي ته چې هغه ځنډي ايسته سي غوځاريږي» نو په
 دې صورت كې كه يه كونه د محكي غځه راغله وه. نو يه هم اودس مات دى په اتفاقاً

او كې كنه په محكه پورې ټينگه وه لكه چې يوه يوال ته چسپ ناست وي. او كنه
 يه پر محكه وي. امام قدوري واي چې اودس يه ماتينې. دارنگه د طحاوي غځه
 هم روايت دى لكې صحيح داده چې اودس نه په ماتينې. او كه په ولاړې يا په
 حال كې درتويع يا سجدې بیده شو. نو كه په لانځه كېنې ووخوا اودس يه نه ماتينې
 او كه خارج الصلوة وو نو هم يه اودس نه ماتينې پر صحيح مذهب: او مريض كه
 مضطجعاً لم ينج كاوه او بیده شو صحيح داده چې اودس يه ماتينې.

او نغاس چې پيښكي يه بولي كه چيرې په حال كېنې د پروتې وي اودس په ماتينې
 او چې درنې وي. او كه سپكي وي اودس نه په ماتينې. او فروت په مابين كېنې د
 ثقل نغاس او خفيف دادې كې چيرې د خلكو خبرې او ريدې هغه خفيف اوسپك
 نغاس دى. او كې نه او ريدې هغه دروند دى. اود غر ننگه ماتينې چې ستوفي
 سنج پروت وي او بیده سي. ولي چې د كني خوله يه د محكي غځه پورته ده. او كه پر مخي
 پروت وي بیده سي هم يه اودس ماتينې.

فَانْثَرَتْ: خُوبٌ بِخَيْلِهِ خَوْجِدَتْ نَهْ دى» بَلَكَهْ حَدَثَ اصْلًا هَغَشِي دى چې

د نايتمه غځه غالباً ووزي چې ټپسكي او گوز دى. نوم دى كبله د گوني و ټينگيد و نه
 پر محكه او يا نه ټينگيد و نه داودس په ما تولو او نه ما تولو كېنې دخل سته. په
 حديث مبارك كېنې راغلي دي. اَلْعَيْنَانُ وَكَاءُ الْمَسْهِ فَإِذَا نَامَتِ الْعَيْنَانُ انْطَلَقَ الْوَكْءُ

يعني سترگې چې مراد ځنډي و لېږي والي دى. خُولُ وَابْنِي د كني دى نو چې سترگې
 بيدې سي هغه تنه و خلاص سي: علامه شبلي نعماني په حاشيه كېنې د ريلعي داسې

لويښنه راوړي ده» **لَوْ بَسْتَنَه**: چې يوسړي چې معذوره و وپه انفلات الريح
 سره يعنې بادونه يه جاري وه. نو چې دغه سړي بیده سي په خوب يه اودس ماتينې

جواب: يا نه ماتينې ولي چې پخپله خوب ما توونكي داود اسه نه دى
 ما توونكي خو هغه باد دى چې دده سه ووزي. اود دى سړي خود و لېږي په باد

هم اودس نه ماتينې په وخت كې د ننه»

وَارْتِفَاعُ مُقْعَدَةِ نَائِمٍ قَبْلَ انْتِبَاهِهِ وَإِنْ لَمْ يَسْقُطْ فِي النَّظَرِ

اود غرننگه اودس ماتوی پورته والی دگنی دبیده سرب یعنی دحکمی خنر دخنه تریداریدو
دده، که خهرم غنائسی پر محکله په ظاهره مذهب کی: قَالَ المصنف

اود غرننگه اودس ماتوی بیهوینه والی: اغناء ناجوری ده چی د پوهنی
وَإِغْمَاءٍ اود حرکت قوتونه په ټوله د خپل کار خنر معطل سی مگر عقل په پاتوی مغلوب

وَجُنُونٍ وَسُكْرِ عقل په بیخی نراشل سی: اوقوی محرکه په قوی وی
اود غرننگه مستی اودس ماتوی: که داشل بوخنه وی که دیو بل ماکول مشروب غروي

بعض اطباء والی چی سکر د یو خوشحالی ده د زړه چی پر عقل غالبه سی: پس انسان
کی خهرم عقل باقی وی خوبه مقتضی د عقل عمل نه سی کولای: کذا فی البحر وهو

التحقیق، و هذا اول ما قيل هو خفة يظهر اثرها في التاميل وتعلم في الكلام كاضواء الارواح

وَقَهْقَرَةُ بَالِغٍ يَقْظَانِ فِي صَلَوةٍ ذَاتِ رُكُوعٍ وَسُجُودٍ

اود غرننگه اودس ماتوی په زوره خندا د بالغ سرب چی ولین وی په داسی لما خنر کینی چی

فَلَوْ تَعَمَّدَ الْخُرُوجَ بِهَا مِنَ الصَّلَوةِ

رکوع او سجده پکینی وی که خهرم دده قصد وی په دی خندا سر و تل د لما خنر خنر: د لما خنر خوبه

ووزی لکن اودس په مات سو:

فَوَائِدُ مَا خندا که په قصد وی او که په سهوه اودس ماتوی علا قهقهه هغه

خنداده چی: ته نن دې خلک په هم واورى: په دی خندا هم لونیخ فاسیدی

او هم اودس په ماتیب یی او صحت هغه خندا ته والی چی دی فی واورى همسایگان په نه
واوری په هغه سر لونیخ فاسیدی: او اودس نه په ماتیب یی.

تَسْمٍ صرف دشوندا نو خنداده که خهرم غاشونه بکاره سی: په تَبَسُّمٍ سَهْ هِیْخ

شی نه باطلیدی ۱ کشتی یعنی نابالغه که په لما خنر کینی وخاندی اودس په

نه ماتیب یی: ولی چی داما توالی داوداسه په خندا سره د جهت خنر د جزی او

کشتی د زجر اهل نه دی: او بعض فقهاء والی چی دعا قبل کشتی اودس په ماتیب یی

پوه سکه: چی قهقهه حدث په حقیقت کینی نه ده: ولی که حدث والی نو

خارج الصلوة به هم اودس په ماتیب یی: بلکه بولی وغیر.

او بل داچی خندا خارج نجس نه دی بلکه یو صوت (آواز) دی لکه ژرله او خبری چی

په هغو اودس نه ماتیب یی بلکه اودس ماتیدل په خندا زجر او عقوبه دی چی

په حدیث صحیح کینی: اغل: ای چی رسول الله علیه وسلم د جماعت پر لما خنر

ولا پرو چی یوسری چی سترگی ضعیفه وی په تلواری لما خنر تدرار و و

اوپه مخ کینی یو خا غوندی د ب وود هغه سرب په لوی ترپ سر هغه کندی ته

ولویدی: بعض لمونیخ کوونکو په زوره پر و خندل نو خنر وخت چی انحضرت م

سلام و گر خاوه: وی وئیله چی هغه کچاچی په لما خنر کی په زوره خندل وی هغه

دی اودس اولونیخ دواړه راوگر خوی: نتیج دواړه چی چونکه په خندا اودس

مات والی زجر یی دی حقیقی نه دی: نو دغه سرب ته روا ده چی مسحه د مصحف

شریف دی پس له دغی خندا وکری کی خهرم اودس نه وی تانه کری: او بعض فقهاء

سؤال یوسری وود عذر په سبب یه لمونځ په اشاره کاوه او په لمانځه کی وخنډل
نودی سړی اودس باید مات نشی ولی چی لمونځ دده رکوع اوسجده والا نه دی.
جواب مراد درکوع اوسجده یخه عام مراد دی که حقیقه وی او که مجاز وی
اود دغه معذور سړی اشاره په های کبلی درکوع اوسجده ولاړه ده نو مجاز کریم
اوسجده ورته ویل کیږی.

اوبعض فقهاء وائی چی مراد ددی چی هغه لمونځ په اصل کبلی رکوع اوسجده والا وی.
اوبکاره خبره ده چی د اشاره کوونکی دغه لمونځ خوپه اصل کی رکوع اوسجده والا دی.
پوښتنه مصنف تخصیص داوداسره وکړی چی په خندا د لمانځه ساتیږی
نوکه دغه لمونځ گذارم په تیمم سره لمونځ کاوه او وی خندا باید تیمم دی مان
نه سی: **جواب** چوینکه تیمم قائم مقام داوداسه نو ځکه هغه هم په خندا
ماتیدي. **وعلى هذا فقس الفصل**

مصنف وویلله: **وَلَوْ تَعَمَّداً آه پوهسه**: چی زموږ په مذهب کی وتل د
لمانځه یخه صُنع اوفعل د لمونځ گذارن خوفی دی. اوسلام گرځول واجب دی
یو لمونځ گذار چی اخیږه ناسته یه وکړه. اوبی له سلامه بل شی نه وویاته نو یه
په زوره وخنډل قصد یه داووی چی په دی خندا د لمانځه ووزم. نو اودس یه
مات دی. ولی تر اوسه پوری حرمت د لمانځه باقی دی لکه چی په سجده سهو کی
وخاندی: **اولمونځ یه صحیح سو ولی چی د فرائضو یخه شئی نه دی پاته**. هوسلام
چی واجب وویاته سوگناه گاردی. **فقال المصنف**.

وَمَسْ فَرَجَ بَذِكْرِ مُنْتَصَبٍ بِلَا حَائِلٍ اوداغرننگه اودس
کولوسه د کس په غنډ سره چی لک ولاړوی او په مابین کبلی حائل یعنی مانع نه وی
پوهسه: چی مراد د حائل یخه داسی حائل مراد دی چی حرارت د بدن منع کوی
لکه پند توکر، یا گرسه مانع نه وی اویا مانع وی لکن نازلک.

واور: چی په دغه صورت کبلی دز اوښتی دواړه اودس مات دی، کافي القنیه.
وامام محمد وائی چی اودس نه ماتیدي مگر په وتلود مذی سره. **جواب**
چی دغنی مباشرت غالباً خروج غنډ مذی خالی نه وی والغالب کا المتحقق ط
په مجمع الانهر کی وائی چی قول د امام محمد قیاس سره برابر دی او قول د شیخو
احوط دی. **فنایده**: قید د فرج او ذکر اتفاق دی. ولی که غنډ په کونډ
پوری مسه کړی. اویا دوه تره خپل غنډان لک لک سره مسه کړی، اویا دوی ښتی
کس په کس سره ومنی په دې ټولو صورتو کبلی دوظرفه اودس مات سو.

فصل

عَشْرَةُ أَشْيَاءٍ لَا تَنْقُضُ الْوُضُوءَ لسل شیان دی چی اودس
کی د حنیفیانو که څه بعض ددغو لستو شیانو په بعض نورو مذهبو کبلی
نواقض الوضوء دی. **فقال المصنف**.

ظهور دم لم یسل عن محله یو د هغو یخه ښکاره والی دی
ونه بهیږی. مثلاً دسړی دیوځای پوست واوښتی وینه یه ښکاره سوه
مگر ونه بهیدله اودس یه ندی مات. ددی وجه داده: چی په دغه وینه بل شی که
وچ شی وی لکه ټوکر یا لوند شئی لکه چی دغرو وینه په پنبه سره واخلی او په لږو
اوبو کبلی واچوی په دغه وینه هغه وچ مردار پری او نه هغه لږ اوبه، پر صحیح
مذهب چی مذهب دابی یوسف دی. وامام محمد وائی چی وچ شی اولوند شئی دواړه
په مردار پری. لکن امام حدادی وائی چی په وچو شیانو کی فتوی پر قول دابو یوسف

ده او په لندوشيانو کښې پر قول د امام محمد د هـ کذا قال السيد مرطه

وَسَقَوْتُ لَحْمًا مِنْ غَيْرِ سِيلَانٍ دَمٍ
 اوبل داود سینه
 حای غنچه دسري غوښه جلاسي او وينه نه ورسره و بهېدې د دې وجه داده
 چې غوښه پاکه ده او جلا والي د پاک شي او د س نه ماتوي. پوه سکه: چه
 دسري غوښه په حق کې دخپله سري پاکه ده او په حق کښې د بل چا مردار وده. لاند
 المنفصل من الحي ميتة: مرطه قال المصنف

كَالْعَرَقِ الْمَدَنِيِّ الَّذِي يُقَالُ لَهُ رَشْتَةٌ
 رسته ويل كيږي. يعنې په فارسي ژبه يه رسته بولي. كذا في الفتاوى البرازيه
 فَنَائِدُهُ: عرق مدني يو مرض دی چې په مدينه منوره کښې ډير پليسيږي
 هغه اول وار په پوست کې يو تنه که غوندي شي پيدا سي. او هغه بيا سوري سي او
 په کرار کرار يوسپنږ سي غوندي سي خندي راوړي او بيا جوړ سي. او داد
 طبيباً نو په نيز د فضولو موادو غنچه پيدا كيږي. قال المصنف

وَخُرُوجُ دُودَةٍ مِنْ جُرْحٍ وَأَذُنٍ وَأَنْفٍ

او د اغړ رڼکه او د س نه ماتوي او تل د چنچې د تپه غنچه او يا د غوښه غنچه او يا د پږي
 غنچه: علت يه هم دادي چې چنچې په خپل ذات کې خوپاک دي. او دده سره چې که
 رطوبت دی هغه لږ دي. لکن پوه سکه که چيري دغه چنچې په او بوي يا بل مانع شو
 ولويږي هغه په مردار پښي. نو دغه قضيه چې ماليس بچدي ليس بچيږي په
 حق د چنچې کښې ده نه په حق کښې دا وېو طه قال المصنف

وَمَسَّ ذَكَرٍ وَمَسَّ امْرَأَةً
 او او د س نه ماتوي مسه کول د غنچه
 خواه خپل ذکر وي او که د بل چا ذکر وي

او که مسه کول په بنا طن دار غووي او که په بل حای سره وي. او خواه مس په
 شهوت سر وي او کی بيله شهوت مسه کړي. پوه سکه چې د کونې
 د مسه کولو هم دغه حکم دی طه او هم د مذهب دی دلويو صحابه وو بلکه حضرت
 عمر و علي و ابن مسعود و ابن عباس و زید بن ثابت او رئيسانودتا بعينهم
 دغه مذهب دی بلکه حسن بصري و سعيد بن المسيب و الثوري.

په حديث مبارک کې چې روايت يه ترمذي کړی دی داسې راغلی دي چې رسول
 الله صلی الله علیه وسلم ته يوسري راغلی دشانیه داسې معلوميدی چې
 معزای دی. نو هغه وويله: مَا تَقُولُ فِي رَجُلٍ مَسَّ ذَكَرَهُ فِي الصَّلَاةِ، يعنې
 دغه وايه په هغه سري کښې چې خپل ذکر مسه کړي په لما غنچه کښې قال عليه
 الصلوة والسلام: هَلْ هُوَ إِلَّا بِضْعَةٌ مِنْكَ «فِي رَوَايَةٍ مُضَعَّةٌ مِنْكَ»

عليه السلام و هغه سري ته جواب ورکړی چې نه دی ذکر مگر ستا يو توبه ده. او ترمذي
 په پای کې د حديث داسې ويلي دي «وَهَذَا الْحَدِيثُ أَحْسَنُ شَيْءٍ فِي هَذَا الْبَابِ وَاصَحُّ»
 سوال په يو حديث کې بسره يه روايت کوي داسې راغلی دي «مَنْ مَسَّ ذَكَرَهُ
 فَلْيَتَوَضَّأْ» يعنې که چا خپل ذکر مسه کړي هغه دی او د س تاز کړي. جواب امام
 فقيه ابو جعفر الطحاوي او امام الطحطاوي داسې وايي چې دغه حديث د بسره
 يو جماعت د محدثينو ضعيف گڼل دي. و ان شئت التفصيل فارجع إلى فتح القدير
 شرح الهداية. پوه سکه: چې مسه کول د ښځې که دسري خپله ماینه وي او که
 بيگانه وي، او که محرمه وي که غير محرمه وي او د س نه ماتوي خلافاً للشافعي.
 زمزمز دليل راوړي چې ابو داود، ترمذي، نسائي، ابن ماجه، بی بی عاصمه رضي الله
 تعالی عنها غنچه روايت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم د بعض مانو غنچه چي
 واغسل او بيا يي لمونج کاوه، او او د س يه نه تاز کاوه، او چچه په انواو کښې
 د لمس شهوت شي دی.

پوښتنه: په ايت کښې د تيمم داسې راغلی دي، او لمستم النساء الاية

نوع مذکور. اسی قبیلہ میں ہی ہے کہ لیس دہائی ہم اودس ما توئی. **جواب**
 ترجمان القرآن ترمیز المفسرین عبد اللہ بن عباسؓ واپس ہی مراد لیس دہائی
 اب ترمیز کتب جماع اوطی دی، اوداھم لیس لغوی ترجمہ دہ. ابن السکیت
 اللغوی واپس ہی دہائی مراد اسی مراد اسی جماع دہ عرب واپس، لیس
 المیزان ای جامعہا. **فقال المصنف**

وَقِيْلَ لَا يَمْلَأُ الْفَمَ وَقِيْلَ بُلْغَمٍ وَلَوْ كَثِيرًا
 خولہ منی پہ کہ اودس نہ ما توئی. ولی دغری د لوری حصی غنہ معدی
 ہی حای د نجاست نہ دہ. اوق د بلغموچی پہ اصطلاح کنبی گروپی بولی
 اودس نہ ما توئی کہ خہ ہم دیر وی. ولی دگروپی دینوی والی لہ کبلہ نجاست
 پہ دہ سونہ منبلی اودی بچکلہ پال دئی. **فقال المصنف**

وَتَمَّيْلُ نَائِمٍ اِحْتَمَلُ زَوَالٍ مَقْعَدَتِهِ
 ہی پینہ کی بولی: ہی احتمال د زوال د کئی یہ ہم وی. اودس نہ ما توئی. پہ
 حدیث کنبی دابی داؤد داسی راغلی دی. **كَانَ اصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
يَنْتَظِرُونَ الْعِشَاءَ حَتَّى تَخْفِقَ رُءُوسُهُمْ ثُمَّ يَضْلُونَ وَلَا يَتَوَضَّؤْنَ
 ترجمہ: وہ اصحاب د علیہ السلام انتظار ہی کاوہ دما خستن د لہما غنہ حتی
 سرونہ ہی نزنگیدلہ اوبیا ہی لمونخ کاوہ اودسونہ نہ تازہ کولہ. **قال المصنف**

وَلَوْ مُتَمَكِّنٌ وَلَوْ مُسْتَنِدًا إِلَى شَيْءٍ لَوَازِيْلُ سَقَطَ عَلَى الظَّاهِرِ
 اودا غرنک اودس نہ ما توئی خوب دھغچاچی کنبہ پہ بھگہ تنیگہ ایسی ہی
فِيهَا کی غم تکیہ کپی وی ویوشی تہ لکہ دیوال یا بالبت یا تنبہ. پہ داسی دہ
 کہ ہفتی ہی دہ تکیہ ورتہ کپی دہ ایستہ سی. غوٹارین ہی. اوداھم پڑاھم روایت

نوع مذکور مسئلو کنبی. یعنی ظاہر مذہب دامام اعظم ہم دغری، چنانچہ روایت
 الی یوسف کپی دی دحضرت الامام غنہ. مصنف پہ مراقی الفلاح کنبی واپس
 ہی دغہ مذہب صحیح دی اوددغہ مذہب دی عام مشائخ. لکن قدوری واپس ہی
 اودس یہ ما تین ہی. اوامام طحاوی ہم واپس ہی اودس یہ ما تین ہی. لکن
 ہی دلیل دظاہر المذہب دادی ہی داسی کنبہ ہم بیدہ دی لکن خان پرنک
 دی نو دتلو غنہ دناقض التوضیہ امان دی.

تنبیه دحضرت الامام پہ مناقب کنبی داسی راغلی دی ہی دہ مبارک خلونیت
 کالہ دما خستن پہ اوداسہ دسحار لمونخ کپی دی. مخالفین دحضرت الامام
 منقبت دواقیت غنہ بیٹی لری بولی. بعض حنیفیان دغہ خواب و رکوی ہی حضرت
 الامام موافق دخیل مذہبہ سر د شپی ویو دیوالہ یا تنبی یا بالبت تہ چارزانو
 کنبیتی اوبیا بہ یہ خوب کاوہ اودتجد اودسحار لمونخ یہ ہم یہ غنہ دما خستن
 پہ اوداسہ کاوہ. **لکن لیس واپس ہی دیو خوشبود پارہ خودا کار بعید نہ دی امکا**
 خلونیت کالہ متوالی (پی رپی) داسی خوب کولہ دیر لیری معلوم ہی. ہی پہ دونو
 مودہ کنبی عذرونہ دنا جوہی اودکور د ضرورت، اود قضاء حاجت خما پین ہی.
 امام منقبت خوصیح دی ہی درویش ددی منقبت وجہ اوپہ زہر پوری توجیہ
 پرنج پینتو کنبی دابوالمنتهی بیان کپی دہ. اوزہ گمان کومرچی دہنی و جہی غنہ
 بیلہ متعصب عالم یا حاسد غنہ بل خولہ اعراض وینہ کپی، اوپہ انعام داخستن
 ہی مخاطب کپی، **اِنْ شَاءَ اللَّهُ**. **فقال المصنف**

وَلَوْ مُصَلٍّ وَلَوْ رَاكِعًا أَوْ سَاجِدًا عَلَى جَهْتِ السُّنَّةِ وَاللَّهُ
 اوداودس نہ ما توئی خوب د لمونخ گزارہ ہرہر ہیست ہی حتی کی غم پہ
الموفق حالت درکوع یا سجدہ کنبی بیدہ سی. ہی پہ دی دووہا لوکی دتلو
 دباد دیر احتمال ستہ، لکن ہی رکوع اوسجدہ یہ پردول دسنت وی ہی لاسونہ

فِي دَبْلُو خَنَةٍ لِيرِي وَيُؤْبَهُ سَجْدَهُ كَبْنِي فِي نَسْ هَمَزَاتٍ (دَوْرُ لَوْ خَنَةٍ لِيرِي وَيُؤْبَهُ سَجْدَهُ كَبْنِي فِي نَسْ هَمَزَاتٍ) حَدِيثُ مُبَارَكِ كَبْنِي رَاغِلِي دِي ۲ لَا يَجِبُ الْوُضُوءُ عَلَى مَنْ تَامَ جَالِسًا أَوْ قَائِمًا أَوْ سَاجِدًا حَتَّى يَضَعَ جَنْبَهُ، يَعْنِي أَوْ دَسَ نَوَاجِيْبِي بِرَهْغِي جَا جِي بِيْدِهِ سِي بِرَهْغِي نَاسْتِي يَا پَه وَلا رِي يَا پَه سَجْدَهُ كِي تَرَهْغِي بَغْلِ اِيْنِ دِي بِرَهْغِي - اِمَام طَحْطَا پَه مَشَا كِي دَاسِي وَآي: لِبَتَاءَ بَعْضِ الْاِسْتِمْسَاكِ اِذَا لَوَزَالَ كُلُّهُ لَسَقَطَ، جَوْرَنِي سَرِي بَعْضِي هَان تَهِنْگَه وَلِ پَا تَدِي. وَلِي كِه يَوَكَلْتَهِيَه هَان تَهِنْگَه وَرَلِ سَوِي دَاسِي حَتْمًا غَمَارِي دِي «مَصْنَفٌ پَه اَخِيْرَ وَآي وَاللّٰهُ الْمُوفِيُّ خَدَايَ جَلَّ جَلَالُهُ وَرَكُو وَتَكِي دِي. فَتَالَ الْمُصَنِّفُ

فصل ما يوجب الغسل

فصل دِي پَه بَيَانِ كَبْنِي دَهْغُو شَيَا نَوَچِبِ غَسْلٍ وَاجِبُوِي. **پُوه سَه** چي اغتسال او غسل پَه يوه معنادي چي هغه پَرِيوْلَه دَهْوَلَه بَدَنِ دِي. اوه شرع نَزَرِي كِي پَرِيوْلَه دَهْوَلَه بَدَنِ دِي دِجَنَابَتِ خَنَه يَادَ حَيْضِ يَادَ نَفَاسَه خَنَه اوجَنَابَتِ يوه صِفَتِ دِي چي دَنَزُولِ خَنَه دَمْنِي پَه شَهْوَتِ سَرَه كِه دَنَزُولِي اوكِه دَنَبْجِي پِيدِ اَكِيرِي لَكِن دَرِغْسَلِ فَرَضِي تَضِيرِي دِي اَوْ غَسْلِ مَسْنُونِ هَمَزَاغَرِ مَعْنَاذَه. فَتَالَ الْمُصَنِّفُ

يَفْتَرِضُ الْغُسْلُ بَوَاحِدٍ مِنْ سَبْعَةِ أَشْيَاءَ

فَرَضِي دِي غَسْلِ پَه يوه سَرَه دَاوُ شَيَا نَوَه يَعْنِي چي سَرِي يود دَغُو اَوْ شَيَا نَوَه يوه سِي غَسْلِ پَرِ لَانَزَمِ دِي

خُرُوجُ الْمَنِيِّ إِلَى ظَاهِرِ الْجَسَدِ

اَوَّلِ وَتَدِي دَمْنِي دَنَزِيَا دَنَبْجِي خَنَه وَظَاهِرِ بَدَنِ تَه. وَلِي چي شَهَارَه نَسِي حَكْمِ دِي

پُوه سَه: چي مَنِي دَنَزِيَا خَنَه اوبه دِي چي پَه وَتُولُوسَرَه فِي ذِكْرِ مَكْرِيَتِي وَتَنَبْجِي تَرِي شَرَه پَه اوبه دِي. فَتَالَ الْمُصَنِّفُ

الْأَنْفَصِلَ عَنْ مَقَرِّهِ لِبَشَهْوَةٍ وَكَانَ خُرُوجُهُ مِنْ غَيْرِ جَمَاعٍ

وَتَدِيَه يَعْنِي جَالِسِي غَمَزِي دَخِلِ حَايِ خَنَه چي دَنَزُولِ اَو دَنَبْجِي دَحْكَرِ پَنَتِي دِي. چي اَوَّلِي يَه بُولِي: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: يُخْرِجُ مِنْ بَيْنِ الْقُلُوبِ وَالْثَرَائِبِ، اَوَّلِي يَه بِيلَه جَاعُوِي. لَكِه پَه خُوبِ كِي اَوَسِ پَرِ وَاوَرِي. يَا پَه قِلْمِ سَرَه، اَوِيَا پَه نَظَرِ دَشَهْوَتِ تُولُوسَرَه. **پُوه سَه**: چي مَصْنَفٌ مِنْ غَيْرِ جَمَاعٍ وَوَيْلَه، وَلِي چي دَجَاعُو غَسْلِ اوبه خُرُوجِ دَمْنِي پُورَه اوبه لَرِي بَلَكِه چي دَغَرِ سَرِيَه فَرَجِ يَادُ بَرِ كَبْنِي پَنَتِ سِي غَسْلِ فَاَعْلِ اَوْ مَفْعُولِ دَوَاوَرِ فَرَجِ دِي كِه شَرَه اَنْزَالِ نَه سِي مَسْأَلُهُ كِه فِي شَهْوَتِ مَنِي اَرَجِ سَوَه لَكِه لَوِي بَارِي پَه شَاكِرِي يَا يَه خُولَه پَرِ مَلَاوِي وَهِي اَوَمْنِي رَاوَزِي غَسْلِ نَه يَپَرِ لَانَزَمِ. **پُوه سَه**: چي چُونَكِه دَفَقِ وَشَهْوَتِ سَرِ لَانَزَمِ نَوَچِبِ مَصْنَفٌ

فَقِي نَه كَرِي ذِكْرِ اوبه بَعْضِ كِتَابُو كَبْنِي دَفَقِي يَه دَفَقِ اَوْ شَهْوَتِ دَوَاوَرِ رَاوَرِي دِي لَكِن عِبَارَتِ دَمَصْنَفٌ چي يَوَازِي شَهْوَتِ رَاوَرِي دِي دِيرَا عَالِي دِي. وَلِي دَدَفَقِ وَجُودِ ظَاهِرِ پَه مَنِي كِي دَنَبْجِي نَه لِيدَلِ كِي يَه. حَضَرَتِ الْاِمَامِ الطَّحْطَاوِي پَه صَلَا وَآي چي هَغَه اَيْتِ مُبَارَكِ، خَلَقَ مِنْ مَاءٍ دَافِقٍ يُخْرِجُ مِنْ بَيْنِ الْقُلُوبِ وَالْثَرَائِبِ بِنَاءِ پَرِ تَغْلِيْبِ وَي دَمْنِي دَنَزِيَا دَنَبْجِي، دَاوَلِشِ وَآي چي هَمَزَاغَرِ رَنَكِه بَارَتِ دَنُورِ وَفَقَهَا وَوُجِي دَفَقِي يَه ذِكْرِ كَرِي دِي مَبْنِي پَرِ تَغْلِيْبِ وَي. لَكِن مَعَ هَذَا مَصْنَفٌ پَه مَرَاتِي الْفَلَاحِ كَبْنِي وَآي: وَاعْنَى اسْتِرَاطِ الشَّهْوَةِ عَنِ الدَّفَقِ لِمَلَانَزَمَتِهِ لَهَا. وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالْاَقْوَالِ

فائدة سنّية ضرورية

مَصْنَفٌ پَه مَرَاتِي كِي خُرُوجِ دَمْنِي پَه شَهْوَتِ سَرِ بِيلَه جَمَاعِ يَوَكَلِ صَوْتِ رَاوَرِي

دی لکه چی یوسری پلاس کی خان انزال کری. **مسئله:** په دی باره کښی دادر
جور ائو د محیط غنچه داسی نقل کری دی. که یوسری ماینه نه لری. «اوشهوت یه
پیری اوبیرین ی چی یارنا یا لواطت به راسه صادر سی. هغه اجازه ده چی
خپل لاس کی خان انزال کری دپاره دارامولو دشهوت خپل مگر په دی فعل کښی
نسته. حضرت (علیه السلام) یخوړا سنا برأس» دی سري نجات پیدا کری
سری په سري یعنی نه ده ته ثواب سته اونه عذاب. (اوکه سري دشهوت پر سر
دپاره دغه کار کاوه. بیا داکار حرام دی. په حدیث شریف کی راغلی «ناکح
الید ملعونه». اود سعید بن جبیر غنچه روایت دی چی یوقوم خدای په عذاب
کړه په سبب ددی چی دوی په لاسو کښی ثانونه انزالوه»

واوړه: چی اووه قسمه خلک خدای په نظر رحمت نه ورته گوري. یو یو
غنچه ناکح الید دی: ابن جریج وای ماد عطاء خنچه په باره کښی ددغه کار
پوښتنه وکړه. هغه وویل چی مکروه دی. او هغه نریا ته کړه چی په ورځ دقائم
به بعض قوم خسر سی چی په لاسو کښی بی حمل وی. نوده وویل چی زما گمان کړی
چی دا قوم دغه فعل کوونکی به وي. **مسئله:** دحضرت الامام الاعظم اوامره
محمد مذهب ددی چی شهوت په نیرد جلا والی د نطفی دملا غنچه فقط نریا
او تر وخته دوتلود ذکره غنچه دوام نه غواړي. او امام ابو یوسف وای چی تر وخته
دوتلود منی دوام دشهوت شرط دی **فنایده:** ددی خلاف داده که دیویم
دملا غنچه په شهوت نطفه جلا سوله اوده ذکر سر ته ټینګ کړی. چی شهوت یا
سورسو بیا نطفه ایله کړه.

درامله اعظم او محمد پر مذهب غسل کول پر لازم دی. او په نیرد امام ابو
یوسف غسل نسته باندي. او بله فایده یه داده که دیوسری غنچه منی وقت له
په هغه خای غسل وکړی اولمونخ به هم وکړی. ورسته نور منی راوتله لری
خواتفا قا هیچ دی. لکن دطرفینو په نیرد غسل بل پر لازم دی اود امام یوسف

په نیرد غسل اول کافی دی. اوکه چیری دیوسری نطفه راوتل نوده بولې وکړی
او یا بیده سو او یا یه پیر ټنګ وکړی بیا یه غسل وکړی او ورسته نور منی
او او دغه بل غسل په اتفاق پری نسته: **سؤال:** دغه وویل سول که پیر
او منی جماع واورې مثلاً دخوب په وخت او که پر بنچه او دس واورې ایا پیر
په هغه هم دغه شان اودس اوړې **جواب:** هو اوړې د بخاری دروایت سوسم
پوښتی در رسول الله صلی الله علیه وسلم غنچه پوښتنه وکړه. هل علی المرأة
اذا هی احدثت قال نعم اذا رأت الماء» یعنی ایا پر بنچه غسل سته چی
شیطان یه خطابا سی. علیه السلام ورته وویل هو چی اوبه وینی یا پیردن یا پر
پیرنا که.

پوښتنه: زموږ تران خوچی په خوب کی اودس پر واورې نو وای حتی د
پنځو په خکښی چی دشیپی معذور سوی وم یا شیطان بازی را کړی وه، اوښتی
دا خبره نه کوی حتی پخپل ما بین کښی هم. **جواب:** دښتی چونکه شرم یدي
نو که دا خبره دسی کولای بلکه په بهانه دسر پر یولو په غسل خانه ننوزی او
هوی خپل غسل وکړی. اودا خبره ضروری ده هر خوک چی شهوت او نطفه لری
خواه مخواه اودس هم په و ښه د جماعوپه سبب هم په خوب کی اودس پر اوړی
که ښتی نطفه نه درلودای. نو یواځی کرد نطفی غنچه عیال نه پیدا کړی. قال

وتواری حشفة او قدرها من مقتوعها في احد
اوبل واجبوونکی دغسل پټ والی دی دغندر سر او یا په قدر دحشفه کی حشفه
سبیلی ادمی حتی ده لکن دافسان چی شوندي وي. پوه سکه
چی حشفه دسنتی ترجایه پورته ذکر ته وای. لکن ننوتل دتوبی حشفی واجب لری
دغسل دی او که چیری کم تر حشفی یا تر قدر دحشفی ننوتی غسل نه واجب لری.

پر لازم دی۔ اود غرنگه غسل پر واجب دی کی یقین و وچی مذی ده لکن احتلام به پیادو
 اود غرنگه غسل واجب دی کی شک و وچی منی ده اوکه مذی یا شک و وچی منی ده
 اوکه ویدی۔ او یا شک و وچی مذی ده اوکه ویدی لکن په دغو صورتو کبکی احتلام پیادو
 داخوپه اتفاق ددروسته امامانو۔ اود اهما اتفاق حکم دی کی یقین و وچی دغراو
 ویدی ده کی احتلام پیادوی اوکه نه۔ او یا شک و وچی مذی ده اوکه ویدی لکن
 په دی دغو صورتو کبکی احتلام نه و پیاد۔
 اوکه چیری شک و وچی منی ده اوکه مذی۔ یا شک و وچی منی ده اوکه ویدی او احتلام
 به پیاد نه و نو غسل پر واجب دی په نیرد طرفینو خلافاً لای یوسف۔ یوسف
 چی مراد یقین غنه په دغو مسئلو کبکی غلبه الظن دی۔ ولی چی حقیقت یقین مشکو
 کذا فی ط۔ قَالَ الْمُصَنَّفُ

وَجُودٌ بَلَلٍ طَنَّهُ مَنِيًّا بَعْدَ إِفَاقَتِهِ مِنْ سَكْرِ وَأَنْغَاءٍ
 اود غرنگه غسل واجب لیدل دندوالی چی دسری غالب گمان داوی چی دامنی ده۔ اود
 دندوالی و وینی پس له دی چی داسری پر سدسی دمستی غنه۔ او یا د بیهوشتیا غنه۔
 حاصل داچی یوسری شراب مثلاً چنبلی وه او یا بیهوشتیه سوی و وچی په هوش کی
 راغلی۔ یعنی مستی به ولاره او یا بسیدتیا به ختمه سوه۔ نو پر بدن او یا جامه
 به دندوالی و وچی دده غالب گمان داسوچی پړا و دس او بنستی دی۔ اود دندوالی منی
 ده غسل پر لازم دی۔ او کی غالب گمان داو وچی دامزی ده غسل نسته باندی۔ اود
 غسل په اول صورت کی احتیاطی دی۔ قَالَ الْمُصَنَّفُ

وَبِحَيْضٍ وَنِفَاسٍ
 اود اغرنگه غسل فرض دی په حیض او نفاس
 سره یعنی چی نجاست غنه دحیض او نفاس
 خلاصه سی نو غسل کول پر فرض دی۔ دا حکم اتفاق دی او په قرآن سره ثابت
 دی۔
 اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَنَا وَلِكُلِّ امِينٍ

وَلَوْ حَصَلَتْ الْأَشْيَاءُ الْمَذْكُورَةُ قَبْلَ الْإِسْلَامِ فِي الْأَصَحِّ
 که غم حاصل سی دغه شیان چی ذکر رسول یعنی وطی او حیض او نفاس و غیره چی موجبات
 دغسل وه دغه تر اسلام په اصح روایت کی۔ ولی چی د کفر په وخت کبکی چی دحیض
 و دغه جنابت به پاته دی او په اسلام سره نه تراشلیب ی۔ او پس له اسلامه د
 لما تحه تلاوة القرآن وغیرهما دپاره پاکوالی دجنابت غنه شرط دی۔ قَالَ الْمُصَنَّفُ

وَيَفْتَرِضُ تَقْسِيلُ الْمَيِّتِ كِفَايَةً
 اوفرض دی غسل و نه کول و نه ته لکن دافرض کفای دی چی یو خوک یه ورکری دتولو
 مسلمانو غاری خلاصی دی او که هیخ چا ورته کری دتولو حاضر و خبر و مسلمانو غاری
 بندی دی۔ فَأَعَدَّهُ: مُصَنَّفٌ که خه هم مری مطلق ذکر کری دی لکن
 هغه مقید په دی چی مسلمان به وی۔ او بل داچی داسی کار او شئی به نه وی
 پکبکی چی غسل به ساقط وگرچی۔ لکه جنابت د بغاوت و حکومت اسلامی ته یا
 شهادت فی سبیل الله و غیره۔ اود غرنگه ددی حکم غنه مستثنی دی خنثی
 مشکل، خنثی مشکل چی مری خوک وائی تیمم دی ورکری۔ او بعض علماء وائی
 دکالوسه دی پری مینچی۔ وَالْأَوَّلُ أَصَحُّ
 پوه سه: چی دمری دغسل دپاره نیت شرط دی۔ دغاسیل دغاری خلاصی
 دپاره نه دپاره دپاکوالی دمری کذا فی فتح القدير۔ قَالَ الْمُصَنَّفُ

عَشْرَةُ أَشْيَاءٍ لَا يُغْتَسَلُ مِنْهَا مَذْيٌ وَوَدْيٌ
 لیل شیان دی چی دهغو غنه غسل نسته یعنی غسل پر واجب دی (هغه مذی او ویدی دپه
 دمذی لفظ په زور دمیم او په سکون دزال۔ او بعض وائی چی په زیر دزال سره ده
 تخفیفه دیاءه او بعض دسری دزال سره په تشدید دیاءه وائی۔ مذی سپینی او به

دی نری چی په وخت کی د شهوت راوړی. دفع ورسره نه وی. او بعض وخت په په وتلو سړې پوه نشی. او د امزی تر نرو په ښځو کښی تر نرو ډیر پیدا کړی او د ښځو هغی ته، قندی وائی په نرو د قاف او سکون د ذال. اولفظ د وړی په زور د وواو سکون د ذال سره تخفیف دی. او ووی. سپینی او د خربنی ختیا او گاهی تر بولود مخه او گاهی وروسته تر بولور اوزی.

پوه سکه: چی په اتفاق د ټولو امامانو په دی دوو کی غسل شسته. مرط، او گاهی ووی په پورته کولو سره د درانه شی هم راوړی. او په دواړو اوس ماتیږی.

وَالِاحْتِلَامُ بِالْبَلَلِ او د خوبه غځه احتلام چی لندوالی پر بدن او جامه نه وی یعنی خوب په پیادوی چی ما د چاسو ووی وکړی لکن لندوالی نه وی. او ښځه لکه نر داسی ده په دغو احکامو کی. م. په ظاهر روایت کی. او امام محمد وائی چی غسل پر ښځه واجب دی د پارو د احتیاط، کز قال الطحاوی. **فَاعَدَهُ:** احتلام بحال دی پر انبیاء علیهم السلام. ولم چی دا کار شیطانی دی او انبیاء علیهم السلام معصوم دی د شیطان د غلبه غځه که غځه بعض وخت وسوسه وراچوې. قاله الطحاوی وائی ناقلاً عن بعض الأئمة.

وَوَلَادَةٌ مِنْ غَيْرِ رُؤْيَةٍ دَمٍ بَعْدَهَا فِي الصَّحِيحِ

اوزید بیل د کچنی د ښځی غځه بیله لیدلو د وینو پس له ولادت غځه په صحیح روایت کښی. چی د مذهب دیا راوړی. او امام اعظم وائی چی پردغه ښځه غسل واجب دی احتیاطاً. ولی چی ولادت بیله وینو که غځه هم لږ وی غالباً صوت نه لږی. قال

وَاِيْلَاجٌ بِخُرْقَةٍ مَانِعَةٍ مِنْ وُجُودِ اللَّذَّةِ

او غسل نه واجب وی ننه ایستل ذکر په فرج کښی د ښځی سره د داسی تکره چی مانع وی د وجود غځه د خوند وی. یعنی یو سړی پرخپل ذکر با ندی پندره تکره وپېچي

او بیا د ښځی په فرج چټک کړی. چی هیش خوند نه ورکوی غسل نه واجب وی. **سؤال:** مصنف د غځه حرارت او لذت دواړه ذکر کړه او دلته یو یواځی لذت ذکر کړی. **جواب:** لذت او حرارت سره لازم راوړل وړ دی. **پوه سکه:** چی د احکم بناء پر صحیح روایت دی لکن احتیاطاً غسل پر واجب دی. **قال المصنف**

وَحَقْنَةُ وَادْخَالُ اصْبُعٍ وَنَحْوِهِ فِي أَحَدِ السَّبِيلَيْنِ

او دغره ننگه غسل نه واجب وی. (دستور) په بل عبارت (اماله) یعنی هغه چی یو سړی قبض اوسوده وی د کښی د خواد واپه کښی تویوی. او بیا گوته یا مثل د گوتی لکه پوست شم، وغیره په یوه کښه د دوو لارو یا کښه یا کښ. **پوه سکه:** چی دستور خودپان د دواړو د شهوت د پان ندی او گوته او مثل دهغی که غځه د قضاء د شهوت خودپان وی لکن شهوت یه قاصر او کم دی. نو تر هغوی انزال نه سی غسل نه دی واجب **فانیره:** په نکی زمانه کی بعض ښځی شهوت پرسته. پند شم را نیسی و سړی د ذکر د سر پر ورم و جوړ کړی. نور خو. شم پوست لکه کلک ذکر دی. نو که ښځه باکړه وی د دې سببه چی بکارت یی نه را ټل نه سی. دغه شم په کون نه باسی او را کښی ترخوچې انزال کیږی.

او که باکړه نه وه نو بیا په مېړه ډیری ووی نسی کولای. او بیا مسافرو وی نو دغه شمع پر کښی استمالوی خوچې انزال کیږی. نو په دی گرد و صورتو کښی غسل پر واجب دی. او که نرو اغسی وکړی همدغسل پر واجب دی. او داکار که دپان د تسکین د شهوت و وخورا سا برأس خلاص دی. او که دپار د قضاء د شهوت و نو گناه هم ده. **كما في الاستمناة وقد مر تفصيله** **قال المصنف.**

وَوُطْؤٌ بِهَيْمَةٍ أَوْ مَيْتَةٍ مِنْ غَيْرِ انْزَالٍ او دغره ننگه غسل ووی کول دیوچار پای لکه خره یا مړه ښځه چی بی انزاله وی. وجه یه داده چی

په دی دوو کښی کامل شهوت نسته - قَالَ الْمُصَنَّفُ.

وَأَصَابَةُ بُكْرٍ لَمْ تُزَلْ بَكَارَتِهَا مِنْ غَيْرِ انْزَالٍ

اوداغرنکه غسل نه واجبوی رسیدل یعنی غوول د بکارتی بختی چی په دغه غوولو سره په د بکارت پرده نه سی خیری لکن بيله انزال غنر اوکه انزال سوبیا غسل پر واجب دئی. **پوه سکه:** چی د بکارت پرده ودا لآن ته د فرج دومر نه دی ده که چیری سړی ټوله حشفه نشه باسی خواه مخواه هغه پرده خیری بی ټو هغه پرده نه سو خیری نوم معلومه سو چی ټوله حشفه په فرج کی نه ده داخله سو بلکه صرف په دملیز کښی د فرج ده. قَالَ الْمُصَنَّفُ.

فصل

يَفْتَرِضُ فِي الْاِغْتِسَالِ اَحَدَ عَشَرَ شَيْئًا

د افضل دی. فرض گنل کیږی په غسل کښی یوولس شیان. **پوه سکه:** چی د دغو یوولسو کارو مرجع یودی چی هغه رسول داوودی وهغه ټولو حکایوت د بدن چی رسیدل داوودی ورته ممکن وی. لکن مصنف دپاره د ښه تعلیم یوولس کرهڼه

غَسْلُ الْقِمِّ وَالْأَنْفِ وَالْبَدَنِ مَرَّةً

پریوله دی دخولې اود پزی اود بدن یو وار **پوه سکه:** چی لفظ د مَرَّةً قید د درو سړو دی یعنی یو یو وار خوف فرض دی اودری وار والی په سنت دی. او مبالغه په پریولو کښی هم سنت ده. م ر ط

چی خښ په ډکه خوله اوږه وچښی د فرسو غاړی خلاصیږی.

مَسْئَلَةٌ

فَضْلُهُ: فرض والی دخولې اود پزی د ټیولو اجتهادی دی. اود امام اعظم اوده دیارنو مذهب دی. دلیل په دا قول دخدای دی. وَابْنُ كُنْتُمْ جُنْبًا فَاطْفًا یعنی که چیری تاسی جنب واست خان ښه پاکوی لفظ ده د قاطه وادپاره د مبالغی **مسئله:** پریوله دخولې اود پزی یوازی په غسل مفروض کی شرط دی یعنی غسل د جنابت او حیض او نفاس. په غسل مسنون کی نکه غسل دورچی دجعی یاد عرفات وغیرهما فرض نه دی بلکه سنت دی. کذا فی الدرر.

مَسْئَلَةٌ: که دچا د غاښ مابین خالی وو. او په هغه غاښ کښی د وچ دی لوبیدل وه او یا په دغاښو په مابین کښی طعمام وو.

او یا په پز کښی لاند خپان وه. پریوله دخولې اود پزی سره دهغوکا فی دی. ولی چی اوږه لطیف شئی دی هرچای ته رسیدی. (وکی په پز کښی وچ خپان وه هغه به ایسته کوی نویه غسل صحیح دی. **مسئله:** د بعضو خلکو پر غاښو کلک خپان وی چی اکثره د نسوړو غنر پیدسیږی اود اخپان بيله علاج که په سوهان سره نه لیری کیدل. اودا علاج حد ج عظیم دی بلا شکه نو غسل په سره دهغو صحیح دی. درویش

مَسْئَلَةٌ: بعض خلک د غاښو درد له کبله د غاښ مابین په ډاکتر خالی کړی او یا په دیوشی غنر ډک کړی. آیا د دغه سړی آینه غسلونه صحیح دی او که څرنگه او آیا د غاښ دغه ډکول جائز دی او که نه! **جواب:** د غاښ ډکول خوند اوی ده په حلال شی دا تداوی خوړ واده. په شرط ددی چی په وخت کښی د ډکولو جنب نه وی. او پس له ډکولو چی جنب سی نو هغه دوا لکه جزء د غاښ اسی گرځی. یعنی چی بيله کښلو د غاښ نه راووزی. نو غسل په صحیح دی. کذا فیهم من الفتاوی الهندیه. او په کتابو کښی د فقهی شریفی ددی مسئلې مقیس علیه دیری فلیطالع ثمه. درویش:

وَدَاخِلُ قُلْفَةٍ لَا عُسْرَ فِي فَسْخِهَا

دده نئی خواد هغه پوست چی د ذکر پر سر وی یعنی ستری ناسنت کړی وی نسو غسل کوی هغه پوستکی به چپه اړه وی اوبیا بی مینتی لکن که چیری په چپه اړه لو کبني تکلیف نه وو، اولکه چیری زور، په غوښتی بیاسره د قلغه په غسل صحیح دی: قَالَ الْمُصَنِّفُ.

وَسُرَّةٍ وَثَقَبٍ غَيْرِ مُنْظِمٍ

په پر یو لو کبني خرج (تکلیف) نسته. اوفرض دی پر یوله دهغه غاړی د غوښی اولک سوی نه وی. لکه د بعض ښځو په پزه کبني غاړه تیک دپاره. اویا د اکثر ښځو د غوښی غاړونه د غوښی والیو دپاره. اویا نور د دغه قسمه غاړونه.

مسئله: د ښځی د فرج د شونډانو پر یوله فرض دی. ولی چی دا لکه خوله داسی ده او د داخل د فرج پر یوله نه غواړی چی گوته به ورنښایی. ولی هغه لکه خلق دی.

مسئله: د غسل په وخت کبني به هغه شی د بدن نه لیری کوی چی مانع داووبد رسیدو وی وپوست ته، لکه موږ یا لاند اوږه. مسئله: درنگرین نوکونو رنډ پر وانه لری. اود ما بین دنوک او وری خیره مانع د غسل نه ده، که ستر ښاری وی او که صحرائی وی په صحیح روایت کی. او بعض فقهاء وای چی د صحرائی د غسل مانع نه ده. او ښاری ستر په هغه خیره لیری کوی ورنه غسل پدنه دی صحیح کڅه هم اوبه لاندی ونه رسیږی «مرط»

مسئله: ضروریه: بعض ښځی چی د کفارود عادت سره شناخته سوي چی د لاسود گوتو نوکان ډیر اوږده وی. او علاوه پر

هغه یو سورخته رنګ دی چی دخارج غنچه راځي. بلکه په بعض اسلامی ملکوکبني هم جوړیږی. پر دغو نوکانو واچوی، چی دنوک دپاره لکه پوښ بلکه عینا پوښ سی.

چی په تودو اوبو اوبه صابونه جلا کیږی. نود دغه ښځو که ځانونه مسلمانانی وای. نه ئی اوس صحیح دی اوبه غسل. چی دا دوه نه سی صحیح نولموځونه په هم نږدی صحیح. اوبه بعض کتابو کبني د فقه شریفی وای چی بی اود سه سجده کولی کفر دی.

وَدَاخِلُ الْمَضْفُورِ مِنْ شَعْرِ الرَّجُلِ مُطْلَقًا

اودا غدرنگه فرض دی پر یوله د داخل د کوڅیو د تر یعنی چی د سرو ښښیان په لکه ښځی داسی کوڅی وډلی وی. نو تر هغو چی دغه کوڅی سره خلاصی نه کړی غسل په نږدی صحیح. ولی چی د نږدپاره کوڅی نرینت نه دی. لکه د ښځی. نو په غوږولو کبني که خرج نسته. پوه سه: چی د مطلقا د لفظ ترجمه مترقی داسی کړی ده «سَوَاءٌ سَرَى الْمَاءُ فِي أَصُولِهِ أَوْ لَا» خواه ننوزی اوبه په ښځو کبني د کوڅی اولکه نه! امام طحطاوی پر دغه تفسیر داسی سوال کړی دی: وَفِيهِ إِثْنٌ إِذَا سَرَى فِي أَصُولِهِ وَعَمَتَهُ الْمَاءُ كُلُّهُ لَا يَلْزِمُ دَلَّةٌ «په دی تفسیر کی داسه چی غم وخت چی اوبه سریان وکړی په ښځو کبني د کوڅیو او یوله اصول په لاند سی بیا نو خلاصیده نه غواړی ملا.

او بعض فقهاء د اطلاق داسی ترجمه کوی خواه داسی علوی وی او که ترکی یعنی په قدیمه زمانه کبني به علویانو کوڅی. د سرو ښښیانو غنچه جوړه ولی. د ادووی شعار وو. او هغه خبره چی عینی کړی ده. چی په علویانو کبني خلاصول د کوڅیو خرج دی. مسئله: دا خبره هرگز نه منی. والله أعلم. قال المصنف

لَا الْمَضْفُورُ مِنْ شَعْرِ الْمَرْأَةِ إِنْ سَرَى الْمَاءُ فِي أَصُولِهِ

اوبه دی فرض پر ښځه غوږول د وډلو کوڅیو که چیری دا خلیدی اوبه په ښځو کبني د ښښتیا نو، په حدیث شریف کبني داسی راغلی دی چی امرسله سوال وکړی در سول الله صلی الله علیه وسلم غنچه چی زه داسی ښځه یم چی زه ماد سر کوڅی

پیری سختی دی ایا زه فی غوبه و مردپاره د غسل د جنابت آنحضرت و هفی زکات
 و فرما بیله کافی دی تاته چی پر سر و اچوه دری واره اوبه یعنی تاجه بیخونه و
 وینتا نودی لاندی سی۔ اویا پر نور بدن اوبه و اچوه نوبه پیا کیدی
مسئله : که چیری د بنجی وینستان خپوله و لکه کراسته۔ اویا یه کنده
 پوری منبلی وی۔ اویا بنجی دیره چی په دری سره صورتو کینی اوبه و بیخونه
 د وینستان فونه رسیدلی۔ نو بیا فرض دی چی سربه غوری یعنی کونجی به خلاص
 مرط **مسئله** : پر بنجره باندی فرض ندی رسول داو بو و ماین ته در
 بر صحیح روایت۔ اوبعض فقهاء وائی چی لندول دکوخیو ضروری دی۔ اوبقال
 وائی چی پریوله دکوخیو ضروری دی که خه هم تر پینوتیروی۔ و هذا بخلاف الرجل
 فانه يفترض عليه بل الذوايب كلها ط **قَالَ الْمُصَنَّفُ**۔

وَلِبُشْرَةِ الْحَيَةِ وَلِبُشْرَةِ الشَّارِبِ وَالْحَاجِبِ الْفَرْجِ الْخَاجِ

اوفرض دی پر بز باندی پریوله د پوست د پیری (م وائی که خرم بز بونه گنه وی او دغه
 رنگه د وینستان د پیری۔ اوفرض دی په غسل کی پریوله د پوست د برتیو یعنی کی
 خرم برتیونه د پیر غت وې۔ اوفرض دی پریوله د پوست د ورجو اوفرض دی پر
 بنجره باندی پریوله د باندی د فرج **مسئله** : که چیری اوبه په پلیسو و
 نود بنجی د چنگک داو بو د اوداسه داو بو د غسل داو بو روپک پر میو دې۔

فصل

د افضل په بیان کی د سنتو د غسل دی **قَالَ الْمُصَنَّفُ**۔ و پیل دی مصنف
يَسُنُّ فِي الْأَغْتِسَالِ اثْنًا عَشَرَ شَيْئًا سنت دی په غسل که
 دوولس شیان

الْإِبْدَاءُ بِالتَّيْمَةِ وَالنِّيَّةِ

شروع کول په بسم الله آه اوبه
 نیت سن۔ چونکه بسم الله
 قولی شی ده۔ اونیت د نر په شی دی نود دی د واره و یوحای والی ممکن دی۔ سنت
 وائی د بسم الله په هغه حدیث شریف دی **كُلُّ أَمْرٍ ذِي بَالٍ لَمْ يُبْدَأْ فِيهِ**
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ فَهُوَ أَتَمُّ اوشک هسته چی غسل کول خوامر ذی بال
 دی **سؤال** : بسم الله الرحمن الرحيم خوقران دی اوجنب خود قران د تلاوت
 مخه ممنوع دی **جواب** : هغه چی اتفاقا قران وی۔ بسم الله په نیرد
 امام مالک قران نه ده۔ نو حکم یه وپیل و جنب ته وادی۔ او ابتداء په نیت
 سره د سببه غواری چی دا غسل یه د ثواب موجب وگرچی۔ لقوله عليه الصلوة و
 السلام **إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ**۔ الحديث بخاری **قَالَ الْمُصَنَّفُ**۔
 او پریوله د لاسودی تر اولو

وَعَسَلُ الْيَدَيْنِ إِلَى الرُّسْغَيْنِ

بند و پوی۔ پوه سه
 چی بسم الله، چی قولی عمل دی۔ اونیت چی قلبی کاردی او د لاسو پریوله چی
 فعلی عمل دی سو یوحای به وی۔ کذا يفهم من مر **قَالَ الْمُصَنَّفُ**

وَعَسَلُ النِّجَاسَةِ لَوْ كَانَتْ بِأَنْفَرَادِهَا

اوبل سنت د غسل پریوله دی د نجاست که چیری و یوازی۔ یعنی کی پر لاسو یا
 بل های نجاست وو۔ نو هغه پریوله تنها د مخه تر اوداسه او غسل سنت دی۔ تاجی
 په توکیولو داو بوسم هغه نجاست نورو حایونه و نه بهی بی۔ مون چی دا و قیل
 چی د مخه آه نو هغه سوال نه وار دین ی چی پریوله د قدر مانع د نجاست خوفی
 دی۔ نوشیخ و لپ په سنت کینی راوړی۔ حاصل د جواب دادی چی سنت یه تنها
 د مخه تر اوداسه او غسل پریوله دې۔ اگر که نفس ازاله یه فرض ده۔

کتابه احقر فضل الحق حقا فی غفرله الباری

اود غدرنگه سنت دی پر یوله د فرج یعنی دغه ترغسل
وَعَسْلُ فَرْجِهِ پوه سه : چی مراد د فرج غدرنگه سنت دی

دی چی په وخت کښی د ناستی د استنجاء پر ټول سن خلا صیدی اوچی ولاریږی
 سو ټولیدنی کله کښه او کس.

ددی سنت سبب دادی چی د غاسیل یقین سی چی د کټی یاد کس و پتو ځایون
 اوبه ورسیدی. **فائده** : دا پر یوله سنت دی که څه هم پر فرج نجاست
 نه وی « کَمَا يُفْهَمُ مِنْ بَيَانِ السَّبَبِ » وَكَالِ الْمُصَنَّفِ.

ثُمَّ تَوَضَّاءُ كَوْضُوئِهِ لِلصَّلَاةِ فَيُلْثُ الْغَسْلُ وَيَمْسَحُ الرَّاسَ

اویادی اودس تاز کړی کله اودس دپار د لمانځه نودری وارم به کوی پر یوله دغه
 انداموچی پر یوله کښی په اوداسه کی اومسح دی وکړی پر سر **پوه سه**

چی په مسح کښی د سر اختلاف دی داچی شیخ کره دا ظاهر روایت دی. **وهو الاصح**
 اوبعض فقهاء وایي چی د مسح نه غوړی ولی چی اوبه پر توئیدي. دلیل د ظاهر

روایت دادی چی په صحیح حدیث کی داسی راغلی دی چی **رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
تَوَضَّاءُ قَبْلَ الْإِغْتِسَالِ وَضُوءُهُ لِلصَّلَاةِ یعنی رسول الله به اودس

تازه کاوه دغه ترغسل لکه اودس دپار د لمانځه اوشک نسته چی اودس نو پر
 پر یولو اودس مستحی دواړو دی. ددی حدیث روایت شپږ و سر امانو دغه

کړی دی. اواصل اوی په امر المؤمنین میمونه ده **فكَايْدُهُ** : په
 هغه اوداسه کی چی دغه ترغسل به کوی مراعات د ټولو فرایضو سنتو مستحباتو به کوه

وَلَكِنَّهُ يُؤَخِّرُ غَسْلَ الرَّجُلَيْنِ إِنْ كَانَ يَقِفُ فِي مَحَلٍّ

لکن دی ځنډوی پر یوله د پښو یعنی د اوداسه په وخت
 کی دی نه مینعی که وو غاسیل ولاړ په هغه ځای کی چی

هله اوبه د غسل جمع کیدی. دلیل د تاخیر په دادی چی وروسته ترغسل
 پرته د پښو و پر یولو ته ضرورت نسته چی دهغه مستعملو او بوځنه

غسل پاکي سی. نو اول پر یوله یه بی فائدی دی «
 سوال په هغه حدیث کښی چی عائشه روایت کړی او بخاری

او مسلم هغه حدیث روایت کړی دی «په هغه کښی تاخیر
نه اړیکه

غسل الرجلین نسته. بلکه لفظ «وضوء الصلوة» راغلی دی اوبه اوداسه کی د لمانځه
 و تاخیر د غسل الرجلین نسته

لکه بعض مشائخ «وای چی د پښو پر یوله دی نه ځنډوی. لکن صحیح هغه خبره
 ده چی مصنف وکړه چی پر یوله د پښو دی و ځنډوی. ولی چی په حدیث کښی

میمونه داسی راغلی دی «ثُمَّ تَنَحَّى عَنْ مَقَامِهِ ذَاكَ فَقَسَلَ رَجُلَيْهِ» سیا
 وروسته ترغسل علیه السلام گوښه سو دهغه ځایه غځه چی غسل یه هله کړی

ونویایه پر یولی پښی مبارکی. **لرولش وای چی** بعض شارحینو حدیثو دی
 ورو حدیثو تطبیق داسی کړی دی چی حدیث د عائشه محمول پر دپه دی چی

علیه السلام داسی ځای غسل کاوه چی هله اوبه د غسل نه جمع کیدی.
 نو پښی به د اوداسه سره پر یولی. او حدیث د میمونه نه محمول دی پر دی چی

علیه الصلوة والسلام داسی ځای غسل کاوه چی هله اود غسل جمع کیدی.
 لکه دهغه ځایه غځه گوښه سو او پښی مبارکی یه پر یولی. وهذا معنی

قول المجتبی والاصح التفصیل «
ثُمَّ يُفِيضُ الْمَاءَ عَلَى بَدَنِهِ ثَلَاثًا

اوبه پر ټوله بدن دری واره. **مسئله** بعض فقهاء وای چی اول دپه
 دری واره اوبه پر راسته اوبه توی کړی دری واره. پیادی پر چپه اوبه توی

کړی دری واره.

اوبیادی پر سر او نور بدن توی کړی درې واره. وَاِلٰی هٰذَا ذَهَبَ الْجَلَوَانِ وَ
کثیر من الفقهاء. او بعض علماء وَاِیَّیْ جی اول راسته اوبه ده اوبیا سره
اوبیا چپه اوبه ده. او بعض وَاِیَّیْ جی شروع د سره څخه وکړی. قَالَ الْمَنْفَعُ

وَلَوْ اِنْعَمَسَ فِي الْمَاءِ الْجَارِيِ اَوْ مَا فِي حُلْمِهِ وَمَكَثَ فَقَدْ اكْمَلَ

السُّنَّةَ او که چیری یو جنب سړی غوښه سوپه جاری اوبو کی چې په حکم کی جاری وي
السُّنَّةَ لکه لښ په لښ کی خوض. او په هغوی درنگ وکړی په قدر داود اسه او غسل
نوهغه سړی پوره کړی طریقه مسنونه د غسل مسئلہ که څوک جنب وواو تنیز
بارن ته ودرې په اندازه داودس او د غسل. نو طریقه مسنونه د غسل په پرځای کړی
ولی چې په دی دواړو طریقو کښی په غسل کی ښه مبالغه وسول. م. راقی الفلاح.

وَيَبْتَدِئُ فِي صَبِّ الْمَاءِ بِرَأْسِهِ وَيَغْتَسِلُ بَعْدَهُ مِنْكَبِهِ

او شروع دی کوی غاسل په حال کښی د تویو لود او اوبو په
الَا يَمْنُ ثُمَّ الْاَيْسَرُ سره. یعنی اول واردي اوبه پر سر توی کړی. ولی چې ان
حضرت صلی الله علیه وسلم هم داغس کړی دی. اوبیادی پر راسته اوبه اوبه توی
کړی اوبیادی پر چپه اوبه اوبه وچوی ددی دپار چه تیامن حاصل. قَالَ.

وَيَذَلِكُ جَسَدَهُ وَيُوَالِيُ غَسَلَهُ

اوبیادی و موږی ټوله
دی کوی پریوله د اعضاوو. پوه سہ: چې دَلْکَ (مُتَوَلِّی) په اول ولک غولیدل
هر هغه سنت دی.

مگر بجز ائقی دفتح القدير څخه نقل کړی دی چې امام ابو یوسف دغه د لک واجب
بولی. +

اصطلاح. ددی کتاب رموز، م. معنی راقی الفلاح ط. معنی طمخطاوی:

فصل

یعنی په ادا بود غسل کښی

وَاَدَابُ الْاِغْتِسَالِ هِيَ اَدَابُ الْوُضُوءِ اِلَّا اَنَّهُ لَا يَسْتَقْبِلُ

او ادا بود غسل په مثل داد ا بود او داسه دې چنانچه وړاندی تیر سو مگر دا چې په غسل

الْقِبْلَةَ لِأَنَّهُ يَكُونُ غَالِبًا مَعَ كَشْفِ الْعَوْرَةِ وَكَرِهَ فِيهِ

کی په ځانځ و قبل ته نه درېږی یا نه کښی. ولی چې غسل په اکثر اوقاتو کښی د کشف العورة

مَآكِرَ فِي الْوُضُوءِ کوی او نه د کښی خوا بیکه شما لا یا جنوبی دی په حال کی د غسل

کښی یا درېږی. چونکه مصنف کشف العورة د عدم استقبال د قبلی دلیل وپوړوله.

نو که چیری په عورت پټ و نو بیا استقبال پر واه نه لري.

پوه سہ: چې مصنف په مراقی الفلاح کی د اهم وئیل دی چې مُتَجَبِّ دد چې په

حال کی د غسل دی خبری نه کوی که څه هم دعاوی وپي. ولی چې غاسل په ځای کی مژاړی

دی او د غرنګه مکروه دی خبری سره د کشف العورة. او بل مستحب د غسل د تر اوبیځی

دادی چې په داسی ځای کی دی غسل کوی چې هینڅ څوک په نه وینی. یعنی داسی کسان

چې دده و عورت ته په کتل نارواوی. ولی احتمال سته چې دده عورت به یا په حال کښی

د غسل اوبیا په حال کی د کالوا غوستلو وچاته ښکاره سي.

مسئلہ: که د سړی ماینی د میړه په حضور کی لڅ په لڅه غسل کاوه روادی بی کرهته.

او با العکس هم روادی د میړه په اجازه. مسئلہ که داوبو پر ځای تر ناست وواو غاسل

سائر نه درلود. غسل دې نه پرېږدی. او هغه ډول دی غسل وکړی چې څه ناڅه ستر

عورت پکښی وی. او د ښځی حکم په نیز د ښځو هم داغسی دی. او ښځه په مابین کی د

نزدی غسل نه کوی بلکه غسل دی و خند وی.

مسئله رواده نه راوینشی ته چی په یواځی غسل خانه کینی کالی توله وکابی او ځان بر بند کړی. **مسئله** هر وخت چی داسله سوم چی بنځه دی د نرو په مابین کی غسل و خند وی دا هغو وخت که د لما نځر وخت نه تیریدی او که د لما نځر وخت تیریدی نو تیمم دی و کړی اوله ونځ دی و کړی لکن له ونځ به بیرته راگځو و چی دا عذر د بندگانو له خوا دی. طحاوی

فصل

وَلَيْسَ الْاِغْتِسَالُ لِارْبَعَةِ اشْيَاءٍ صَلَوةُ الْجُمُعَةِ

اوسنت دی غسل دپاره دڅلورو شیانو یعنی یوه پاره دجمعی د لما نځر **قال المراقی علی الصبیح** چی هغه قول د امام ابی یوسف دی «دلیل په هغو حدیث دی چی په بخاری او مسلم کی راغلی دی» چی علیه الصلوة والسلام و فرمائیله که څوک را تلی دجمعی و لما نځر ته نودی غسل و کړی. او په بل روایت کی د ابن حبان المحمّد داسې راغلی دی «که څوک را تلی دجمعی و لما نځر ته د نرو یاد بنځو نځر غسل دی و کړی. و زان البیهقی فی روايته. او که څوک لما نځر ته نه را تلی دجمعی لکه مسافر یا مریض نو نسته پر هغه غسل»

پوه سکه چی امام محمد او حسن بصری وایي چی غسل دجمعی دپاره دو ورځی دجمعی دی دپاره د اظهار د فضیلت ددی و ورځی لاجاء فی الحدیث النبوی «سیتد الايام يوم الجمعة» **فائدہ** که چا غسل و کړی په ورځ دجمعی او بیا یه اودس مات سواو دجمعی و لما نځر ته یه اودس تانه کړی نو بیا علی قول ابی یوسف سنت یه پر ځای نه کړه او پ قول د امام محمد سنت یه پر ځای کړه (ولی چی دی غسل دتولی و ورځی دپاره بولی» اود غیر ښکله پر هغه حاجی چی دجمعی له ونځ پری لازم نوی غسل

سنت دی په نیز د امام محمد اوسنت نردی په نیز د ابی یوسف. او هر چه غسل دی وروسته تر لما نځر دجمعی هغه هیڅ اعتبار نه لری په اتفاق سره **قال** او بل غسل سنت دی دپاره د لما نځر د دو وخترو په حدیث شریف کی راغلی دی چی رسول الله صلی الله علیه و سلم به غسل کاوه په ورځ د کشتی اختراود لوی اختراو په عرفات کې. **پوه سکه** چی ددی دوو ورځو غسل هم دپاره د لما نځر دی پ قول د امام ابی یوسف

وَصَلَاةُ الْعِيدَيْنِ

او پاره دو ورځی دی په قول د حسن بصری.

پوښتنه مصنف وویل چی غسل دجمعی سنت دی او په حدیث شریف کی خوداسی راغلی دی «غسل الجمعة واجب على كل محتلم یعنی ببالغ جواب بعض علماء وائی چی معنی دواجب په حدیث شریف کی واجب شرعی نه ده بلکه واجب په معنی دمتا کدی» نومعنی اسوه چی غسل دجمعی سنت مؤکد دی. او مصنف په مراقی الفلاح کی دعوا کړیده چی دغه حدیث منسوخ دی په هغه حدیث سر چی رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمایلی دی چی څوک چی اودس تانه کړی پر ورځ دجمعی یعنی د لما نځر دپاره پس په سنت طریقه یه اختل وکړه اودام ښه خصلت دی. او که څوک غسل و کړی غسل افضل دی.

ورولیش وړی چی دعوی د نسخ معلومیده د تاریخ د دعوو د وحد ثیو غولړی. یعنی چی دوهم حدیث تر اول وروسته دی. او هیڅ محدث تاریخ نه دی بیان کړی نواول جواب اولی دی «قال»

او د غیر ښکله غسل سنت دی دپاره د احرام تر لوی که په حج وی او که په ولای **و لا احرام** عمره. ولی چی په حدیث شریف کی راغلی دی چی رسول الله صلی الله علیه و سلم غسل کاوه دپاره د احرام. **فائدہ** دا غسل د تنظیف دپا دی دپا کولی دپاره نه دی نودی و چې هائیضا یا نفساء بنځه به دا غسل کوی او که اوبه نه وی تیمم کفایت نه کوی.

وَلِلْحَاجِّ فِي عَرَفَةَ بَعْدَ الزَّوَالِ

او داغدرنگه غسل سنت دی و حاجی پاره نه نور و خنگو د پاره او غسل په کوی نه د باندی. او هغه ور وسته تر زوال د لمر. دا غسل په سبب فضیلت د زمانې د توقف دی چې پس له زواله کبی.

پوه سکه: چې مصنف د افصل یوازې د مسنون غسل پاره نه دی ایینی بلکه مندوبه غسلونه یې هم په دې فصل کښی راوړی دی نوڅرنگه چې بیان د څلورو سنت ختم سوچ د اوس د مندوبه غسلو بیان شروع کوی. او وایي..

وَيَنْدَبُ الْاِغْتِسَالُ فِي سِتَّةِ عَشْرَ شَيْئًا لِمَنْ اَسْلَمَ طَاهِرًا

او مندوب (مستحب) دی غسل په شپاړس شیانو کښی. چې څوکه کافر وی او اسلام راوړي په داسی حال کی چې پاک وي. یعنی د جنابت او د حیض او نفاس څخه. او که دا کافر جنب وي یا بنځه حائضه یا نساء وی بیا خو غسل پرفرض دی علی المعتقد. **فایده:** صاحب د هدایه اکثر د دې غسلو سنت بولي. **قال المصنف:**

وَلَمَنْ بَلَغَ بِالسِّنِّ

او هغه چاته هم غسل مندوب دی چې بلوغ ته ورسېدی دی. چې د پاره نو دی په نر او بنځی وواړو کښی. او بعض علماء وایي چې د نر د پاره ۱۲ کاله دي او د بنځی د پاره ۹ کاله دی **پوه سکه:** که ترته شیطان بازی وړ کړی. یا داغسې په بل سبب او دس پر واورې. یا ماینه لری هغه دده څخه حمل واخلي. او یا بنځه وکا لودس پر واورې یا حیض ورسې او یا حمل واخلي وهغه نر او بنځی ته چاره نسته د غسل څخه. **و وایي:** او د هغه چاد پاره غسل

وَلَمَنْ اَفَاقَ مِنْ جُنُونٍ

د لیونوبه څخه. و فی المراقی. یا د سکر یعنی مستی څخه او اغما څخه. یا د بیهوشیا څخه او دا غسل غسل د شکر دی.

وَعِنْدَ حَجَّاتِهِ وَغَسْلُ مِيَّتٍ

او داغدرنگه غسل مندوب دی چې وینی و کابی یارگ خلاص کړي

او یا و مړی ته غسل وړکړي. په حدیث شریف کی چې روایت یه ابو داؤد کړی دی راغلی دی چې رسول الله علیه و سلم د څلورو شیانو غسل کاوه یوه هغه څخه حجامت وو. په دی غسل سره د حجامت یاد غسل مړي به د هغه خلاف

خلاص سی چې بعض علماء دا غسل واجب بولي. **قال المصنف:**

وَفِي لَيْلَةِ الْبَرَاءَةِ وَلَيْلَةِ الْقَدْرِ اِذَا رَأَاهَا

دی په شپه کښی د براءت چې هغه شپه نیمی د میاشتی د براءت ده. دا غسل د دی شپې د احترام د پاره دی ولی چې په دې شپه کی رزقونه او اجلونه د خنگو ویشل کښی او هر یه دې شپه کی ور قی د خلاص والی ددو نڅخه نویسته کښی د هغه چاد پاره چې حقوق د شریعت یې پر ځای کړی وي. او بل په دې شپه کی د دیرو گناه کارانو گناهونه ور ځنځل کښی. **فایده:** دا شپه په عبادت باید تیره سی. او داغدرنگه غسل مندوب

دی په شپه د قدر کی که چیری سړي په وپوهیږي. یعنی د علاما تو څخه د هغه شپې چې په کتابو کښی راغلی دي. او دا شپه چې هم په بیداری سره او عبادت سره تیره سی دیر سبه کار دی. **قال المصنف:**

وَلِدُخُولِ مَدِينَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

او داغدرنگه غسل مندوب دی د پاره د داخلیدو و بنا ته د نبی علیه السلام دا غسل تعظیم د دغه مدینې منورې دی. او د پاره د حضور و قبر انور ته د نبی کریم صلی الله علیه و سلم

وَالْوُقُوفِ بِمَزْدَلِفَةِ غَدَاةِ يَوْمِ النَّحْرِ

او بل غسل مندوب دی د پاره د دره پرمز د لفره شریفه په سحار و رځی د لوی اختر. ولی چې مز د لفره مخای دا جابت د دعا گان

ولی چی آنحضرت صلی الله علیه و سلم پر عترت دامت دپاره د مغفرت د خون او منظر
خواست کړی ووهلته هلته نه وو قبول سوی خو پر مزده لفه شریفه د آنحضرت ص
خواست هم قبول سو، م، ط، قَالَ صَاحِبُ نُورِ الْإِسْلَامِ

وَعِنْدَ دُخُولِ مَكَّةِ الْمُكْرَمَةِ او په وخت کی د داخلیدو و مکی مکرمه
چی افضل د خایودی په محله کی په
نیز د خدای نود دی محتام مقام د دخول دپاره غسل مندوب دی.

فَائِدَه: په نیزد حنیفیانو مکه مکرمه افضل ترین د بقاع د دنیا ده. حتی ترمینی
منوری هم افضل ده. او امام مالک افضل البقاع مدینی ته وائی. لکن د اختلاف په غیر
کی د هغه خای دی چی د رسول الله صلی الله علیه و سلم صورت مبارک په کبکی بنخ دی. حتی
چی شهاب الدین په شرح کی د شفاء قاضی عیاض دامت مرحومه د علما و اجماع نقل کړی ده
پدی چی مدفن د آنحضرت صلی الله علیه و سلم افضل دی تر هر خای چی مکی مکریم او بلکه
تر عرش او کرسی هم افضل دی.

پوه سه: چی هر یوه لره د مکی مکریم او مدینی منوری دیر نومان دی چی قریب و منل ته
رسیږی. امام نووی وائی چی په محله کی دیر و نوماند د لودنکی خای بل بسته لکه مکه
مکرمه او مدینه منوره، و کثره الاسماء تدل علی شرف السنه کذا قال الامام الحطاطی. قَالَ

وَلِطَوَافِ الزِّيَارَةِ او بل غسل مندوب دی د طواف زیارت دپاره پوه سه
چی طواف زیارت یو د فریضو مخه د حج دی نو باید دا
طواف په اکمل د طهارتینو چی غسل دی ادا کړه سی. قَالَ.

وَلِصَلَاةِ كَسُوفٍ او خسوف
د لما غره د کسوف او خسوف دی.

کسوف د لمر تندی ته وائی. او خسوف د سپوږمې تندی ته وائی. دلیل د ندب د غسل
دادی چی په دی دوو وختو کبکی نفل سنت دی نو د المومنین چی په اکمل د طهارتینو وائی
بند کاردی.

الهم اغفر لولده و لکاته و لوالدیهما.

وَأَسْتِسْقَاءٍ وَفَرَجٍ وَظُلْمَةٍ وَرِيحٍ شَدِيدَةٍ او د غه رنگه غسل
په وخت کبکی طلب د مسلمانانو بآزان. ولی چی په دی وخت کی مسلمانان نفلونه کوی او
دعاوی کوی. نو چی اکمل د طهارتینو موجود وی ښه کاردی. او د غه رنگه غسل مندوب
دی په وخت کبکی د پیری پیری دیو سبب غنچه. ولی دا وخت هم د زاریو او دعا گانو دی.

او د غه رنگه غسل مندوب دی چی د قحچی پر وطن یو لوی ظلمت او تاریکۍ جوړه سی.
او د غه رنگه غسل مندوب دی په وخت کی د راتلو د سختو بیا دو. که د شپې وی او که
د ورځې وی. چی دا ټوله مصائب دی او دعا کولو وختونه دی نو چی اکمل د طهارتینو وی
اجابت ته به دعا گانې نن دی سی. وَاللَّهُ أَعْلَمُ قَالَ.

بَابُ التَّيَمُّمِ

پوه سه: چی چونکه تیمم خلف د او بودی نود دی کبله مصنف تر طهارت د او بو یعنی
اوس او غسل وروسته راوړی. سَوَال مسح د خف (موزی) خوپه او بوسه کیری
نوی یی تیمم تر منعی د مخه کړی جَوَاب د تیمم ثبوت په قرآن مبارک سره سوی دی او
د مسح الخف ثبوت په حدیث شریف سره دی نو تیمم اقوی دی تر مسح الخف.

فَائِدَه: تیمم احسان الهی دی د بے امت مرحومه سره خاص چی په نور و امتو کبکی
نور و باالاتفاق. او تیمم په خاوره سره کیری چی هغه په حقیقت کی. ب، د، دی. او په
تیمم کی جزء په خای کی د کل دریدلی دی. یعنی فقط مسح دمخ او د لاسو مسح د سر په کبکی
نسته او مسح د پښو پکبکی نسته. وهذا تخفيف اخر من ربنا جل سلطان.

پوه سه: چی تیمم په لغت کی مطلق قصد ته وائی. او په شرع شریفه کسی مسح کول
دی دمخ او د لاسو د پا کی محکمې غنچه.

يَصِحُّ التَّيَمُّ بِشُرُوطٍ ثَمَانِيَةٍ الْأَوَّلُ النِّيَّةُ وَحَقِيقَتُهَا

صحیح کبری تیمم په اته شرطه سره. اول شرط د تیمم نیت دی ولی چی خاوری خبر ملوث دی نو بیا کوی نه کړی مگر په نیت سره او اویته خلقه مطهری دی نو ځکه په اود اسر کښی نیت شرط نه دی. او معنی د نیت غوښته کول دی د زړه پر یو فعل باندی. یعنی یقین کول دی دیوه کار پر کولو باندی. **قَالَ الْمَصْنَفُ:**

وَوَقْتُهَا عِنْدَ ضَرْبِ يَدِهِ عَلَى مَا تَيَمَّمُ بِهِ وَشُرُوطُ صَحَّةِ

او وخت د نیت کولو هغه وخت دی چی دی لا سونه پر هغه شی چی دی تیمم پر وی لکه خاوری وغیر او شرطونه د صحیح والی د نیت دردی **النِّيَّةُ ثَلَاثَةٌ الْأَوَّلُ الْإِسْلَامُ** اول شرط په اسلام دی. ولی چی نیت وعبادت ته سبب د ثواب دی او کافر د مطلق ثواب نخه محروم دی.

وَالثَّانِي التَّمْيِيزُ وَالثَّالِثُ الْعِلْمُ بِمَا يَتَوَيَّه

تیمم کونکی به پوهیږی چی زه څه کوم، او دریم شرط په علم دی د تیمم کونکی پر نیمايه باندی یعنی چی تیمم څه رنگه وهل کیدی. ولی چی کیفیت د تیمم که نه وی ور معلوم نو دی به څه کار وکړی. او دی بیان نخه ته پوه سوې چی نیت دیو فعل غیر دی د علم نخه د ماښت د هغه فعل، کذا قال المصنف في المراق. لان الاجمال في الاول كاف والثاني يقتضي العلم التفصيل

وَلِشَرْطِ لِحَاحَةِ نِيَّةِ التَّيَمُّ لِلصَّلَاةِ بِهِ أَحَدُ ثَلَاثَةِ أَشْيَاءٍ

او شرط دی دپاره د صحت د نیت د تیمم دپاره د لما نخه یعنی چی په هغه نیت وده ته لمونځ ادا کول روا سی یو د درو شیانو بیا نیت ...

ثَانِيَةَ الطَّهَارَةِ أَوْ اسْتِبَاحَةِ الصَّلَاةِ أَوْ نِيَّةِ عِبَادَةٍ مَقْصُودَةٍ

بیانیت د مطلق طهارت یعنی د خصوص طهارت دجنابت نخه او یا دی اود سیانخه شرط نه دی. ولی چی د لما نخه دپاره طهارت شرط دی نو نیت طهارت نیت د استباحه د لما نخه دی.

لَا تَصِحُّ بِدُونِ طَهَارَةٍ نَيْتِ دَاوُدَ اسْرَهغه تیمم په دجنابت د تیمم

مَسْأَلَةٌ: که جنب سړی تیمم وکړی دپاره داود اسرهغه تیمم په دجنابت د تیمم

په ځای کښی درېږی. کذا روی ابن سماعه عن محمد بن نقل الطحاوی.

ترجمه: د عبادت (او یا نیت د مباح والی د لما نخه. او یا نیت دیو عبادت مقصوده وی چی هغه عبادت بیله طهارت نه صحیح کیدی. **پوه سده:** چی عبادت مقصوده هغه

عبادت دی چی د بیل عبادت تابع نه وی بلکه ابتدا څنډی مقصود تقرب و خدای پالک

تدوی. نو مسجده د مصحف شریف عبادت مقصوده نه دی بلکه تبع د تلاوت دی.

اویته صرف مسه د مصحف شریف تقرب و خدای ته نه کیدی. **قوله لا تصح** آه دی قید فائده

داده که محدث یعنی بی اود سه سړی چی جنب نه وی دپاره د تلاوت د قران کریم بیله مسه

کولو تیمم وکړی په دې تیمامه لمونځ نه دی روا ولی چی صرف تلاوت د قران غیره د جنب

بی اود اسرهغه روا دی.

حاصل دا چی متیمم به داسی نیت کوی: نیت کوم دپاره د لما نخه یا دپاره دجنازی

د لما نخه یا دپاره د سجده تلاوت او جنب سړی به داسی نیت کوی چی تیمم کوم دپاره

د تلاوت د قران. ولی چی جنب ته صرف تلاوت د قران هم بی طهارت نه روا نه دی. او پنځم چی د

حیض یا د نفاس نخه خلاصه سی نیت د تیمم دپاره د تلاوت القرآن ورته روا دی. ولی چی پنځم

ته تلاوت د قران په حال کی د حیض او نفاس ناروا و. پوه سده چی مصنف پر هغه درو شرطو

داسی تفریع کوی. **فَلَا يُصَلِّي بِهِ إِذَا نَوَى التَّيَمُّ فَقَطْ أَوْ نَوَى**

لِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ وَلَمْ يَكُنْ جُنْبًا نو لمونځ نه دی صحیح په هغه تیمامه چی صرف اوصاف

د تیمامه نیت په کړی وی یعنی د طهارت یا

اباحت د لماختر وغيره نيت يه نه وي کړي. او يا نيت د تيمم وکړي د پاره د تلاوت د قرآن او دى جنب نه وي. او د غبرنگه بنجته چې د حيض خلاصه سى ياد نفاسه. ولي د غدرى نفره که تيمم وکړي په نيت د تلاوت د قرآن کريم په هغه تيمامه وروى ته لمونځ روادى کما عرفته سابقاً. فَالْصَّاحِبُ نُورُ الْاِيضاح.

الثاني العذر المبيح للتيمم بعده ميلا عن الماء ولو في الموضع
 او د ووم د تيمم شرط هغه عذر دى چې مباح کوونکى دى د تيمم وسړي ته هغه عذر لکه ليرى والى د تيمم کوونکى د اوبو څخه يو ميل که څه هم په ښار کې وي. پوسړي د اشر دى صحت د تيمم پوسه چې ميل دريمه د فسخ ده، او دريمه د فسخ څلور زره گامه دى او يو گام يونيز کزدى واور: چې دغه ليرى والى ديوه ميل د اوبو څخه پر غالب گمان دسړي بناء دى نو که څه هم په واقع کښى اوبه نه دى وي اما دسړي غالب گمان د اوبى چې ترميل کى اوبه نستر تيمم ورته روادى، ولي چې داسې چې يو ميل سفر کوى چې اوبه سته او که نسته داخرچ د اوتيمم خداى پالک د دفع د حج دپاره مشروع کړى.

فائده: فقيه ابو جعفر الطحاوى وايي چې تيمم په ښار کې نه دى روا مگر دپاره دى چې د جنازى لمونځ يا د اختر لمونځ راڅخه تير يږي. او يا جنب وي د ځير څخه بير يږي يعنى که غسل وکړم په يخو اوبو مريض به سم لکن صحيح مذهب هغه دى چې مصنف وويل. **ښه گانه فائده:** د اختلاف حقيقت اختلاف نه دى بلکه بناء پر عادت د ښار دى په بعضى ښارو کښى لکه قندهار په هر مسجد کې د اوبو ځاى موجود وي، نو په داسى ښارو کې د لمونځو دپاره تيمم نه دى روا، «قال الطحاوى» او په بعضى ښارو کې څاها نه وي اوبه د برق (جبلې) په ذريعه په نلکو کښى راځي لکه اکثر ښارونه د پاکستان. نو په داسى ښارو کې کيدای سى چې برق ديوى ناحيه دى خراب وي په نلکو کښى دى اوبه نه وي او تالانونه د مسجد او د کور دې همدوچ سوي وي په سبب د مرود زمان. او په يوه ميل لري ناحيه کښى دى برق فعال وي په مسجد او کور کښى دى اوبه وي. نو په اوله ناحيه کې تيمم نه کما قال المصنف.

و حصول مرض

او د غبرنگه تيمم روادى هغه چا لږ چې ده ته مرض حاصل وي پوسه: چې مصنف حصول د مرض ذکر کړى وي يعنى به ان المرض يكون حاصلًا بالفعل د دى څخه مطلب د اوبى که چيرې يوسړى فعلاً په صورت جوړوي مگر دى بير يږي که اودس تازه کړه نو به مريض سم هغه سړى ته تيمم نه دى روا لکن قهستاني وايي چې په دى صورت کې ورته تيمم روادى. او امام زيبلى پي شرح کې دکنز وايي په باب الصوکی په بيان د عذر و د خوړلو د روژى «که يوسړى په بدن جوړ وو مگر غالب الظن دده دا وکړ چيرې زه روژه وفسم نا جوړ به سم نو دى لکه مريض داسى دى دروژى خوړک ورته روادى. فال تيمم اسهل في باب جواز لمثل الشخص المذكور»

فائده: قال الامام الطحطاوى رحمه الله المريض على اربعة اقسام: اول هغه مريض دى چې اوبه ضرر ور رسوي. دروهم هغه مريض دى چې اوبه خو ضرر نه ورته کوي لکن حرکت دپاره د استعمال د اوبو تاوان ورته کوي. درليم هغه مريض دى چې نه خواوبه او نه حرکت تاوان ورکوي. لکن حرکت دپاره د اوداسه پخپله قدرت نه لري. نو په دريم صورت کې به ياداسى څوک لري چې دده اودس ورتانه کړي. او يا به داسى څوک نه لري چې دده سر کومک وکړي. په اخير صورت کې ده ته تيمم روادى په اتفاق سره که څه هم په ښار کې وي پر ظاهرمذهب:

اوکې که مک والا درلودى نو دغه کومک والا که دده زوى وو يا لور وه او يا دده مرنى وو او يا مزدور وو، نو که دغو کسانو دده فرمان بردارى کوله، د حضرت الامام اعظم څخه دده روايت په يوه روايت کښى تيمم ورته روادى په بل روايت کښى تيمم نه دى ورته روا «وهو الظاهر» اوکې دده اطاعت نه کاوه بلکه مزدورى غوښته. نو دغه سړى ته تيمم روادى په نيز امام اعظم مطلقاً يعنى که ديره مزدورى غواړي او که لږ مزدورى غواړي او يا لږ وايي چې تيمم هلته روادى چې تر څلرمي ددرهم بالا مزدورى غواړي، ورته تيمم نه دى ورته روا. او څلرم هغه مريض دى چې نه پراوداسه قدرت لري او نه پر

بر تیمم نه به خپله اونه بل چا په کومک - نو بعض علماء وائی چی قیاس د قول د امام اعظم
دادی چی لمونځ پرین دی ترڅو چی پر یوه داوداسه یا تیمم قدرت مومی او امام اعظم
وائی چی مشابهاً د لمونځ گزاراوسم دی کوی - لکن چی قدرت پیدا کړی نولمونځونه به
قتضاء راوړی - **قَالَ الْمُصَنِّفُ**

وَبَرُّ يَخَافُ مِنْهُ الثَّلَفَ أَوِ الْمَرَضَ

دده بیرین دی داو بود استعماله څخه د تلف دیوا ندام او یا د مَرَض څخه - **پوه سکه**
چی مصنف د امسئله مطلق راوړی ده لکن پر طلاق نده صحیح مخکه مصنف په
مراقی الفلاح کی وائی چی جواز تیمم دغه خائفت ته هلته سته چی دی پر وائی یونی یا
یا قهریو کنبی چی هلته تودی اوبه پیدا کړی - او یا بولفت پیدا کړی چی دی ځان پر تود
کړی نه وی بلکه په صرف صحرا کنبی وی - ورته تیمم نه دی ورته روا او چی شرطونه د څو
چی ذکر سوه پر ځای وی بیا تیمم د جنا بت دپاره اود او داسه دپاره دواړه ورته روا دی
قَالَ غَرَمَن قَاتِلٌ، وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ قال الامام الحلي
چی رخصت نسته بی اود سرسری ته په سبب د دغه خوف د تیمم وکلو، ولی دا صرف د
سری توهم دی غلبه الطن نه دی « کذا فی فتح القدير والایضاح » بلکه خلاف په جنب کی
سته چی په تن جوړ وی اوبه ښار کنبی وی او بیرین کی که زړه په یخو او یو غسل وکړه نوبه
ناجوړی سم - اود اوده غالب گمان وی اود حمام د غسل پیسی هم نه وی ورته - نو په داسی
صورت کی امام اعظم تیمم ورته روا بولی - مطلقاً - یعنی که د ښار سرې وی او که مسافر
او یا ران وائی چی د حکم په مسافر پوری خاص دی « والفتوی علی قول الامام » او بعض کتابونه
دغه سرې ته چی جنب وی اوبه ښار کی وی اوبه یخو او یو سره د استعمال په صورت کی د مرض
بیر وی - داسی یوه جیله ور ښیږی چی هماغی خود څخه تر غسل کولو پیسی نه غواړی نو
دغه سرې دی ورسی غسل دی په حمام کی وکړی، بیا چی راوړی هماغی ته دی خپل غده
بیان کړی - **وَالْهَرَجُ عَلَمٌ بِالْمَرَضِ**

اَوْ خَوْفٌ عَدُوٍّ او یا بیرین ی بی اود سه سرې چی که زه داو بو ځای ورسوما
په دښمن مرکری نوهغه ته تیمم روا دی - **پوه سکه** : که سرې پر مال بیریدی او
یو باقی سرې چی داو بوسه ناست وو بیریدی - او یا مفلس سرې دپوه وړی څخه بیریدی
د غوځلوته هم تیمم روا دی - اود هغه لما څخه چی په تیمم په ادا کړی راگرځول پری
نسته : کذا فی المراقی ۹۲ **قَالَ الْمُصَنِّفُ**

وَعَطَشٌ وَاجْتِياحٌ لِعَجْنٍ لَا لَطْبِخٍ مَرَقٍ

پری د تندي اود سببه د احتیاج واو بوته دپاره د خمیر کولو د اورو هم تیمم روا دی او
تیمم نه دی روا دپاره د پخولو د ښوروا - **پوه سکه** : چی بیر د تندي عامه ده که ځان
پرتنه فی الحال بیرین کی او که په آینده حال کنبی بیرین کی **مسئله** که دقانی
د انډولک پرتنه بیریدی هم تیمم ورته روا دی - او که د حیوان پرتنه بیریدی که څه
هم سپی وی هم تیمم ورته روا دی - لکن د حیوانا تود تندي له سببه هلته تیمم روا دی
چی داو د اسراوبه په نسوای ساتلای « ولی لوبښی نه وو او که لوبښی وو چی داو د اسراوبه
په کنبی خوندی کړی د حیوانا تود دپاره نو بیا د تندي د حیوانا تود سببه تیمم نه دی ورته روا -
مسئله : که دیوه سرې سر اوبه وی لوبل سرې د تندي شدید سره مخامخ وو
نو که مالک داو بوهم ډیر نژدی وو نو دغه مالک دی اوبه وچښی « او که مالک سخت تری
نه وو بیا واجب پر هغه چی خپلی اوبه دی هغه بل تری ته ورکړی - او که مالک داو بونه
ولکولی تری دی په زوره ځندی ونغلی - او که مالک جنگ ورسره کاوه تری دپه
جنب ورسره وکړی - نوکی مالک داو بو مرکری تاوان نه لری - وینه په لغوه ده - او کی تری
مرکری تاوان لری -

مگر پر تری سر په قیمت داو بولا نه مړدی - او که بیگا نه سرې داو د اسر دپاره د مالک څخه
اوبه غوښتی او صاحب الماء هم ضرورت او بوته نه درلودی « نو پر مالک الماء (اوبه والا)
باندی داو بو وکړه واجب نه ده - اونه بی داو د اسر دپاره په زوره ځندی اخلی کذا فی المحقاوی ۹۲

قوله لعن چونکه دپاره دخورك وخير ولوته داوړوپه ذريعه داوړو ضرورت دی که وجه که اوبه فقط دخيريد وكفايت كوي نوتيمم و تر وادی. سيد وای که یوسړي دچا و عملی و و چې نه چنلویه ده ته ضرر متوجر کیدی او اوبه صرف دچا یو بسیدلی نو غرسې ترهم تيمم وادی «**ذو ريش وای** چې دچا یو ضرورت دومره نه دی عاقل که ددوچای دپان احتیاطا باید تيمم ونه کړي» **قوله لا یطبخ مرق**، ولی چې بنور واته دومره ضرورت نسته چې سړي ته دی ضرر او نا جوړي متوجه کړي. قال

وَلَفَقْدَ الْإِلَه او غرنکه تيمم وادی په سبب دنیستی والی دآله دراکشېل داوړو دڅانځه لکه تناو، یا سولاغره، ولی چې آله نه وی گویا اوبه نته. **مسئله:** که په صحرا کښی چا اوبه ایښی وی دمسافر و دچښناک دپاره یعنی یوخم یا منگی ئی ایښی ووپه هغه اوړو دی څوک اودس نه تازو کوی بلکه تيمم دی ووهی. اوکی دپري اوبه ایښی وی نو دی اودس په تازو کړي تيمم دی نه ووهی تيمم نه وته روا.

وَلِخَوْفِ قُوَّةِ صَلَوةِ جَنَازَةٍ أَوْ عَيْدٍ وَلَوْ بِنَاءٍ

او غرنکه تيمم وادی چې سړي بیر يې پر فوت دجنازی د لما نڅه کړی اودس کوی او یا بیر يې پر فوت داختر د لما نڅه کړی اودس تازو کوی نوتيمم دی ووهی که خدی پیر بیا وړ کوي. **فتا عده:** هغه لمونځ چې خلف او عوض لری دهغه فوت دپاره تيمم نه دی روا. لکه پنځه وقتی لمونځونه چې قضاء په عوض ده یا دجعی لمونځ چې دما پښين لمونځ په عوض دی. او هغه لمونځ چې عوض نه لری لکه دجنازی لمونځ داختر لمونځ نو دهغه فوت دپاره تيمم وادی.

مسئله: که دسړي داخیال ووجي نه چې اودس کوم یو تکبیر دجنازی د لما نځه نیولای سم هغه ته تيمم نه دی روا **مسئله:** هغه ولی اوقرب دسړي چې تصدق دجنازی ده په پلاس کی وی هغه ته تيمم نه دی روا، ولی چې دی دالمونځ خنده ولای او داغرنکه قاضی یا سلطان ته تيمم نه دی روا ولی هغه تاخیر دجنازی د لما نځه کړی سی.

قال: المصنف في المراق هو الصحيح. او غره مذهب صاحب دایه هم ترجیح ورکړی ده. لکن ظاهر الروایت دحضرت الامام الاعظم دادی چې ټولونه تيمم وادی. ولی چې تاخیر دجنازی مکروه دی وېرې روایت ته امام سرخسې ترجیح ورکړی ده. وعليه فتوى الفقير صاحبه القدير «**قوله ولو ببناء**» یعنی که غره پرکړي لما نځه دی بڼا کوی. صورت دبنای په دادی چې یوسړي شروع وکړي په لما نځه داختر د امام سر په طهارت او بیا په اودس مات سې نو ده ته دپاره دبنای بری سوي لما نځه تيمم وادی «دامذهب دحضرت الامام الاعظم دی» او یا ران ولای کی اصلی لمونځ په اودا شروع کړی و نو بڼا پر هغه په تيمم سر نه ده روا، اوکی دیو عذر سببه تیمامه شروع کړي و و بیا بڼا پر هغه لما نځه په تیمامه روا ده.

وَلَيْسَ مِنَ الْعُذْرِ خَوْفُ الْجُمُعَةِ وَالْوَقْتِ

او نه دی عذر یعنی روا کوونکی دتيمم، بيو دتيريد و دجعی د لما نځه اوبيره دوتود وخت د لغو، یعنی که یوسړي بیر يې د که زه په اوداسه مشغول سم دجعی لمونځ په راسه تير سې. او یا په پنځو لمونځو کی دیو لما نځه د وخت د ټولو نځه بیر يې د که دی په اوداسه مشغول سې داغرنه دی او تيمم نه دی وته روا، لما من من القاعدة الكلية.

وَالثَّالِثُ أَنْ يَكُونَ التَّيْمُّ بِطَاهِرٍ مِنْ جَنْسِ الْأَرْضِ

او بيم شرط دتيمم دادی چې تيمم به په يوه پاک شي سر ووهی چې دجنس دځکی وی لکه

كَالْتَرَابِ وَالْحَجَرِ وَالرَّمْلِ لَا الْحَطَبِ وَالْفِضَّةِ وَالزَّهَبِ

څاړی یا پېر یا ښک او نه دی، و تيمم پر لرگی یا پر سپینو زرو او یا پر سرو زرو پوه سکه: چې مراد د طاهر نځه هغه شی دی چې نجاست ټولی وغیر نه وی ورسیدلی که غره اثر د نجاست باقی نه وی خو هم تيمم نه دی پر روا بخلاف الصلوة» او مراد دجنس الارض نځه هغه شی دی چې په وخت کی دتيمم دجنس الارض نځه کړل کیږي.

نہ بہ اعتبار اصل نوبناء علیٰ هذا پر بنیاد تیسیم نہ دی روا کہ خرم پہ اعتبار اصل درہو
 غنہ جو پر بنی: م، ط، مرقا الفلاح، طحطاوی.

اود جگر غنہ مراد دہرہ دہ کہ خرم بنوی وی، م، اوامام محمد وائی چی پر بنوی دہرہ
 چی گرد وی بانڈی نہ وی تیسیم نہ دی روا، و موالا قیس، مسئلہ: پر شکر
 چونہ، د خاورو پخہ خبثہ یا اومہ خبثہ، د خاورو دہرہ د خبثہ پورہ یوالا تیسیم
 ر وادی، د خاورو پر اومہ لونبی او پر پا خہ لونبی چی غور سوئی نہ وی م تیسیم ر وادی
 او پر شتی چی گرن پروت وی تیسیم ر وادی، در مختار عالمگیری

فَائِدَةُ سُنَّةٍ عنایہ پہ شرح کی دہادیہ وادی چی دیرو مفسر بنوی دہرہ
 شریف غنہ داسی نقل کوی دی چی رہب جل و علی اولاد
 یوہ لوبہ ملخلہ پیداکرہ. اوپہ نظر دہیت او قدرت یہ و غنی تہ و کتلہ غنہ ملخلہ
 او بہ سہ، او بیا غنہ او بہ یہ مرور زمان متکاشف سوی اود غنہ غنہ ملخلہ پید
 سہ، او بعض اجزاء د غنہ او بونہر سولہ چی غنہ ہوا سہ او تر غنہ اجزاء و اللفظ
 پہ کنبی پیداسہ چی غنہ اور سو. لواو سہ د طہارت د پارہ اول اصل دی چی او بہ دی
 او کہ اصل نہ وی بیا یہ تبع چی خاوری دی پہ خای کی در پری. اوپا تہ نباتات لکہ
 وابستہ درختی وغیرہ اود غرنلکہ معدنی شیان لکہ و سپندہ، سر زہر، سپین زہر
 وغیرہ دوی تبع داو بویوازی نہ دی، بلکہ دا تہولہ مرکب د عناصر اربعہ و غنہ
 او علاقہ خاصہ دیوہ عنصر سر چی او بہ دی نہ لری حتی چی پہ خای کنبی د غنہ
 و درین، فلا يجوز التیمم بهذه الاشياء، قال المصنف

وَالرَّابِعُ اسْتِيعَابُ الْمَجْلِ بِالْمَسْحِ او خلم شرط د تیسیم
 کنبیستل دی د غنہ
 مخ اولاسونہ دی پہ مسح کولو سہ. پوہ سہ: چی مصنف پہ مرقا الفلاح
 داسی وائی چی د استیعاب شرط والی ظاہر المذهب دی او ہم صحیح او ہم منقول
 دی نوبناء علیٰ هذا کہ چیری د نریا نبشی پہ گو تو کی گتمی وی او یا د نبشی پلاس کا

بنگاری وہ نو غنہ بہ یا کابی د تیسیم پہ وخت کی یا بی د خای غنہ بنوی چی مسح
 استیعاب پر خای سی، او تخلیل د گو توبہ ہم کوی او ابن امیر حاج وائی چی د تخلیل د
 گو توبہ تیسیم کی لکہ تخلیل د غنہ پہ اوداسہ کی یعنی سنت دی.

اما غنہ چی ذخیرہ العقبی والا کوی دہ چی د تخلیل د پارہ ضربہ ثالثہ غواری
 بیغایہ خبر دہ وائی چی اعتبار مسح لہ دی د گرج رسول لہ نستہ کذا قال الامام
 الطحطاوی، اود وینستا نو چی مخ پوری متصل وی مسح ہم غواری نہ د خرد لہو
 ولینستا نو اود ما بین د بار خوا و غور مسح ہم غواری، او بعض فقہاء وائی چی اکثر د مخ او
 لا سو چی مسح کر پی ہم کفایت کوی، و هذا هو الاوفق بالناس، اوپہ بعض فتاوا و
 کنبی دی تصحیح سوی دہ، وَاللَّهُ اعْلَمُ، قال.

وَالْخَامِسُ أَنْ يَتِمَّ مَسْحُ بَجَمْعِ الْيَدِ أَوْ بِأَكْثَرِهَا حَتَّى لَوْ مَسَحَ
 او پنجم شرط د تیسیم دادی چی مسح پہ تہولہ لاس کوی او بیا پہ اکثر لاس، حتی کی مسح

بِأَصْبَعَيْنِ لَا يَجُوزُ وَلَوْ كَرَّرَ حَتَّى اسْتَوْعَبَ بِخِلَافِ
 وکپہ پہ دو گو تو دانہ دہ روا، کی خرم دادوی گو تو مکرر کر پی چی پر تہولہ محل مسح راسی
 ہم نہ دی روا. او مسح د سر پہ اوداسہ کی ددی غنہ خلاف دہ یعنی
مَسْحُ الرَّأْسِ پہ دو گو توبہ تکرار سر استیعاب کافی دی. قال.

السَّادِسُ أَنْ يَكُونَ التَّيْمُمُ بِضَرَّتَيْنِ بِبَاطِنِ الْكَفَّيْنِ وَلَوْ
 او ششم شرط د تیسیم دادی چی تیسیم بہ کوی پہ دوہ وارہ و ہلودیا طن دار غو کہ خرم
 دوارہ ضربہ دیوہ خایہ غنہ وی. پوہ سہ: چی مراد
فِي مَكَانٍ وَاحِدٍ د ضربہ غنہ نفس ایستول دی و قالہ السید، او مصنف
 چی وویل و لو فی مکان آہ داد دے سببہ چی مکان خونہ مستعملیری ولی چی تیسیم

خوبی فی الیددی **مسئله**: که دسری نیت دتیمم وکری اوبل سړی پرتیمم امرکی
هغه سړی تیمم وروکړی صحیح دی «مَرَاتِي صِلَا وَتَالَ»

وَلَيَقُومُ مَقَامَ الصَّيْتَيْنِ إِصَابَةُ التُّرَابِ بِجَسَدِهِ إِذَا اسْتَمَرَّ
وېرې په ځای کېنې ددو ضربوچې خاوری دسړي پر بدن پرې وږی اودی لاس پر

تیرکړی یعنی پرونځ اولاسویه نیت دتیمم «وَقَوْلُهُ بَيَّاطُنْ
بَنِيَّةُ التَّيْمُمِ الْكَفَيْنِ» داموافق دهغه روایت سرده چې حبلې دزخیرو
نڅه نقل کړې دی. لکن صحیح هغه خبره ده چې شمنی ولې چې هم دې باطن د کفینو پر
نڅکه وهی اوهم ظاهر دهغو «قَالَ الطَّحطاوِي»

سَوَال په حدیث مبارک کی داسی راغلی دی «التَّيْمُّ ضَرْبَانِ» اوضرب په لغت کی وکولای
ولای اوابل او وویل چې مراد دضرب نڅه ایښول دی «اَوْ سَرَدِي چې دایښوولو په باره لفظ
دوضع په عربی کېنې راغی. **جواب**: هود ضرب معنی خو هغه ده چې سائل وویل
لکن په حدیث شریف کېنې لفظ دضرب بناء دی پر غالب عادت دتیمم کوونکو. دلیل
ددی ترجیحی چې مونږ په وضع سره وکړه لفظ دقرآن کریم چې دتیمم په باره کېنې ولې «فَاَسْمُوهُ

السَّابِعُ انْقِطَاعُ مَا يُنَافِيهِ مِنْ حَيْضٍ اَوْ نَفَاسٍ اَوْ حَدَثٍ

او اوس شرط دتیمم کولو دادی چې نه به وی موجود هغه شی چې دتیمم سره منافی وی چې هغه
شی حیض او نفاس او حدث یعنی یا بولی یا غل یا پټکی وغیره. حاصل داچې په وخت
دتیمم به نڅه په حیض کی نه وی. او یا په نفاس کی به نه وی. او یا نریا نڅه به په
حال دحدث نه وی دتیمم په وخت کېنې. مطلب داچې حائضی بنحی یا نفاسی بنحی یا
هغه چې په حال کی دبولو وغیره تیمم وهل روانه دی. لان اجتماع المتنافیین لایموجود
ولا عقلاً = **پوه سکه**: چې دشرط داوداسه اود غسل دپاره هم دی.

اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَمَوْلَانَا وَلِمَا كَتَبَهُ وَقَدْ كَتَبْتَهُ بِيَدِهِ احقر وفضل الحق حقانی غفر له

اوانتم شرط د

الثَّامِنُ زَوَالُ مَا يَمْنَعُ الْمَسْحَ كَشَمْعٍ وَشَحْمٍ تیمم دصحت
زوال یعنی نیستی والی دی دهغه شی چې مانع دمسح وی لکه موم یا وازگه. ولې که چیری دا
مانع پرلا سو یا مانع موجود وی بیا خومسح پر هغه مانع کېنې پریدن دتیمم نه کېنې.

وَسَبَبُهُ وَشُرُوطُ وَجُوبِهِ كَمَا ذَكَرْ فِي الْوُضُوءِ

اوسبب دتیمم اوشرطونه دواجب والی دتیمم هغه دی چې داوداسه په صحت کی کړسوله
لوه سکه: چې سبب دتیمم وهلو اودهغه کارچې بی طهارت نه وی زوال.
نکه لموځ، مسحه دقرآن شریف وغیر اوشرطونه یه اته دی. العقل، والبلوغ،
والاسلام، ووجود الحدث، وعدم الحيض والنفس، وضيق الوقت، والقدره علی ما
يجوز منه التيمم.

تفريع: پر لیونی تیمم واجب نه دی، پر کشنی تیمم واجب نه دی. پر کافر
تیمم واجب نه دی، اوچې اودس لری پر هغه چا تیمم واجب نه دی. او پر حائضی یا
نفاسی بنحی یا ندی تیمم واجب نه دی. اوچې وخت فراخه وی چې تر اوبور سیدلای
سی تیمم واجب نه دی. اوچې قدرت پر هغه شی نه لری چې تیمم پرې روا وی، لکه خاوی
وغیره تیمم واجب نه دی «وَتَالَ الْمُصَنِّفُ»

اودوه رکنه دتیمم مسح کول دی
وَرُكْنَاهُ مَسْحُ الْيَدَيْنِ وَالْوُجْهِ دلاساو دمنځ.

فائدة: کیفیت دتیمم هغه دی چې قول او فعله نڅه درسول کریم صلی الله
عليه وسلم معلوم یی، قال صلعم. التَّيْمُّ ضَرْبَانِ ضَرْبَةُ لَوُجِّهِ وَضَرْبَةُ لَذْرَعَيْنِ
الْمَرْفُقَيْنِ، وَوَرَدَ فِي الصَّحِيحِ مِنَ الْحَدِيثِ اَنْهُ سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
سَلَّمَ: كَيْفَ امْسَحُ يَعْنِي فِي التَّيْمُمِ فَضْرَبَ بِكَفَيْهِ الْأَرْضَ ثُمَّ رَفَعَهَا لَوُجَّهُ ثُمَّ ضَرَبَ
ضَرْبَةً فَمَسَحَ ذِرَاعَيْهِ بِأُطْنِهَا وَظَاهَرَهَا حَتَّى مَسَّ بِيَدَيْهِ الْمَرْفُقَيْنِ «

لا رولیش ولى: چي دغه کیفیت دیر صحیح دی او دغه کیفیت هم د امام اعظم غفر له دی
دی هغه وخت چي امام ابو یوسف دده غنچه پوښتنه د کیفیت د تیمم وکړه ۹۶
او هغه کیفیات چي بعض علما و ذکر کړي، کما فی الطحاوی ص ۹۷ هغه په لحدشو
شرینه و وکي نه دی راغلي. او نه د صاحب المذهب غنچه منقول دی، «صاحب الکتاب»
وای چي دغه کیفیات تکلف دی او احسن هو الموافق للمنقول، که خوله د هغو کیفیات
زده کړه غواړي نو دې د طحاوی ص ۹۷ مطالعه کړي او تکلف یې هم ور معلوم سي، قال

وَسَنَّ التَّيْمُ سَبْعَةَ التَّسْمِيَةِ فِي أَوَّلِهِ وَالثَّرْتِيبُ

او سنت کارونه تیمم او هدی. اول بسم الله وویل دې په اول کي د تیمم لکه په اصل کښي دده یعنی

وَالْمَوَالَاتُ وَإِقْبَالُ الْيَدَيْنِ بَعْدَ وَضْعِهَا فِي التَّرَابِ

او بل ترتیبی یعنی مخ دی د مخه مس کوي او بیا لاسو لکه چي په حث: کي تیره سوه. او بل سېو کول دی د

کَادِبَارِهَا وَنَفْضُهَا وَتَفْرِيجُ الْأَصَابِعِ

دو مسح کولو لکه په اول ۹۷
د فعل غنچه د آنحضرت صلی الله علیه وسلم مالات فهمیږي. او بل سنت دادی چي اول دی مخ

د لاسو پر مخکې اړیږي. او بیا دی شاوی د لاسو اړیږي. او بل سنت دادی چي لاسو دی

وځنډی د گوز غنچه، تاچي مثلث یعنی لکه زیدل د مخ راښی. او هم په دغه کیفیت امام

اعظم تیمم و ابو یوسف ته ورښوولی دی چي هغه پوښتنه ځنډی وکړه.

مَسْأَلَةٌ: په ختو تیمم نه دی روا تر هغوي و چي فسی جهت د مثلث مگر هغه

وخت که سړي بیریدی چي وخت د لما غنچه تیر یږي. او بل سنت خلاص نیول د

د گوټو د لاسو دی په وخت کي د ایښوولو پر مخکې «دپاره ددی چي گز وړ، ننوزي.

وَنَدْبُ تَاخِيرِ التَّيْمُ لِمَنْ يَرْجُو الْمَاءَ قَبْلَ خُرُوجِ الْوَقْتِ

او سنج دی ځنډول د تیمم بهر چي اوسه د اولوی و دی د مخه تر و تلود و وخت د لما غنچه.

پوه سکه: چي دا حکم او ندب دهغه چا دپاره دی چي هغه فاقد الماء شرعی یعنی یو میل
او په ځنډی لری وی، «په ظاهر، وایت کي حضرت الامام الاعظم غنچه. ولی که د سړي
طن وی چي او په تریو میل کمی لری دی بیا خوتیمم نه دی ورته روا. او د اهر و او
چي مراد د رجاء غنچه امید د او بودی په غالب الظن سره نه په نفس گمان سره.
او حضرت الامام او د اغرن لکه د امام ابو یوسف غنچه وایت دی چي په صورت کي غلبه
الظن د او بودی خیر تیمم واجب دی لکن دا ظاهر، وایت نه دی.»

وَنَائِزَةُ لَمْ يَكُنْ فِيهَا دَوْرٌ وَلَا فِيهَا دَوْرٌ وَلَا فِيهَا دَوْرٌ وَلَا فِيهَا دَوْرٌ

د وخت دی. او بعض علماء وای چي تر اخیږ پوری د وخت د جواز په ځنډول مندوب دی.

د وخت دی. او بعض علماء وای چي تر اخیږ پوری د وخت د جواز په ځنډول مندوب دی.

لکن صحیح اول مذهب دی تاچي اداء د لما غنچه په وخت مستحب کی راسی، ط، ص ۹۸.

تَفْرِيعُ: نو ځنډول د تیمم د مان د گز د لما غنچه دپاره تر تغیر لروانه دی. او دغه لکه دی

د ما بنام لمونخ د اول غنچه د وخت نه ځنډوی. او بعض فقهاء وای چي تر نژدی پوری د

مخیب الشفق ځنډول پروانه لري.

حَکَايَاتُ: یوه ورځ حضرت الامام الاعظم سره دخپل استاذ الامام حماد دپاره

درخصت کولو د حضرت الحدیث الکبیر امام الاعظم د بعد د غنچه د باندی وای

و وچي د ما بنام وخت داخل سو او غالب الظن پر بناء امام حماد په اول کي د وخت تیمم

وکړي او د ما بنام لمونخ یه ادا کړي. او امام اعظم لمونخ و ځنډو او چي په اخیر کي غیبی خدای

او په پیداکړي او امام اعظم اوس وکړي او لمونخ د ما بنام یه په اخیر وخت کي ادا کړي، دده

استاذ دغه رایه د امام صواب و بولله. حکایت کوونکی چي د اول مخالفت و و د حضرت الامام

الاعظم دخپل استاذ حماد غنچه، قال المصنف

وَيَجِبُ التَّأْخِيرُ بِالْوَعْدِ بِالْمَاءِ وَلَوْ خَافَ الْقَضَاءُ

او واجب دی پر سړي ځنډول د تیمم په سبب د وعدی دیو سړي چي زده او د اسر او په در کوم که څه

هم پر قضاء د لما غنچه بیر یږي»

پوه سکه: چی ددی مسئلای هلمته دی چی د وعده کوونکی سړی سره اوبه موجودی وی. اویا اوبه ترکم د میل نښ دی وی وعده کوونکی ولای چی نه لای پر سایل سکل یا آس وغیره تاته تر اوسه اوبه پوره میل لیری وی یا لا تر هغه بیا خنډ ول د تیمم پرده واجب ندی. چی خدای وده ته پر دغه صورت کی تیمم واکړی دی. البته که دده پر دغه وعده کوونکی پخپله د وفا گمان و ونو خنډ ول د تیمم مندوب دی. **قَالَ الْمَصْنَعُ**

وَيَجِبُ التَّأْخِيرُ بِالْوَعْدِ بِالتَّوْبِ أَوِ السَّقَاءِ مَا لَمْ يَخِفِ الْقَضَاءُ
او واجب دی تاخیرای تاخیرد لما غر که یو چا دلخ سړی سره وعده دجای یعنی په قدر د ستر العوره وکړي. اویا د هغه سړی سره چی اوبه په خاکینی وی مگر رسی اوسولای نه وه بل چا وعده درسی اوسولای وکړي. نو پر دی سړی هم واجب خنډ ول د تیمم تر منځ چی پر قضاء د لما غرنه بیر پری په دواړو صورتو کی. **فَكَائِرُهُ:** مصنف متابعت کړی دی په دی دوو مسئلو کی د صاحب البرهان لکن په عامو کتابو کی د فقه حنفی لکه فتاوی خانیه اوفتح القدر اومنیة المصلی اود هغه دوی شرحی صغیری وکبیری او بحر رائق، اوسراج، اوصاحب خلاصه یه و مبسوط ته هم نسبت کړی دی چی دغه تاخیر په نیرد امام اعظم مندوب دی. اویا ران وائی چی واجب دی اومزید البیان فی الطحاوی

وَيَجِبُ طَلْبُ الْمَاءِ إِلَى مُقَدَّارِ اَرْبَعِ مِائَةٍ خُطْوَةٍ اِنْ طُنَّ قُرْبَهُ
او واجب دی طلب داوبو تر څلور سوه کلمه پوری کی گمان وو. د نښ دی والی داوبو لکن دا طلب هلمته واجب دی چی په لار کی د طلب لمن وی یعنی د دښمن یا د غلو بیر نه وپه. **مسئله:** طلب داوبو که په خپل کوی کی په بل چا کوی. **پوه سکه:** چی طلب داوبو د هغه طرفته کوی چی دده گمان کیږی چی پر دغه طرف به اوبه وی. او کی پر څلور سوه طرفه داوبو د قرب گمان وو. نو پر څلور سوه طرفه به طلب کوی. لکن دا طلب هلمته.

واجب دی چی په لار کی د طلب امن وی. یعنی د دښمن یا د غلو بیر نه وی. **قوله وَالْأَفْلَا**
یعنی کی گمان د قریب داوبونه وو یا دلاری امن نه وو بیا طلب واجب ندی که څرهم اوبه په واقع کی نښ دی وی. **پوه سکه:** چی سبب د گمان نښ دی والی داوبو یا خو اخبار له چا وی چی دلته نښ دی اوبه سته اویا شنی درختی یا شنه نلاند وونی اویا مرغان هلمته دوری وو ایستد کیږی **مسئله:** که دسړی گمان خونه وو لکن یو بل سړی تیریدی واجب ده پرده چی د هغه سړی غنډی معلومات د نښ دی والی داوبو وکړی. او که ده پوښتنه خنډی ونه کړي تیمم پر وکړی او لمونځ ییم وکړی وروسته هغه سړی د قریب داوبو خبر وکړی هغه لمونځ به راگرځوی. ط
پوه سکه: چی دغه ۴۰۰ کلمه ته په نور وکتا بوکی غلوه ولای. اودا مقدار مغرب چی د لغت کتاب دی ذکر کړی دی. اوصاحب قاموس وائی چی غلوه مقدار د غشی دوشینلو دی. اودا مقدار حافظ الدین په کنز کی راوپی دی.
مسئله: صاحب بدائع وائی چی پرته د مقدار دومره اندازه دی طلب کوی چی وخته اویا دده اندیو لانونه په سبب د انتظار ضرر نه وی. **قَالَ ط** وهو الاصح.
مسئله: که سړه د ظن د قریب الماء ده طلب ونه کړي بلکه تیمم یه وواهه او لمونځ یه هم وکړی اویا وروسته چی طلب وکړی اوبه نه وی. نو تیمم او لمونځ به دواړه راگرځوی. په نیرد امام اعظم، اوامام محمد وائی په صورت مذکور کی شرط د جواز د تیمم چی طلب دی نه ورو پیدا سوی، اوامام ابو یوسف وائی چی راگرځول پری نسته. **مسئله:** که دسړی غالب گمان د نښ دی والی داوبو وومگر یو عادل سړی ورته وویل چی اوبه نښ دی نسته تیمم یی خلافه ورته روا دی. حلی
مسئله: دا ټوله خبری هلمته دی چی سړی په دښت اویا بان کی وی. او که آبادی تر میل کی معلومیدی بیا طلب داوبو پر واجب دی مطلقاً یعنی کی گمان وی او که نه وی حتی دغه سړی تیمم وکړی او لمونځ یه هم وکړی لمونځ یه نږدی روا. ولی چی آبادی غالباً داوبو غنډه خالی نه وی، **وَالْغَالِبُ كَمَا الْمَتَحَقَّقُ فِي الْأَحْكَامِ**

وَيَجِبُ طَلَبُهُ مِمَّنْ هُوَ مَعَهُ إِنْ كَانَ فِي حِلٍّ لَا تَشْخِ بِهِ
 النَّفْسُ د و او پر سري يعني مسافر واجب دی طلب داو بود هغه چا نخه جي دده سره ملگري
 دی که په داسي ځای کې وو چې هلته په او بوسه بخل سته کيدی.
 په هدايه بلکه په ډيرو کتابو کې دفعه شريفي وائی چې په نيزه امام
 اعظم طلب داو بود ملگري نخه هيڅ واجب نه دی. ولي چې دغسري
 خو چيکله داو بود نخه عاجزه دی او اوبه په سفر کښي هغه بيخي گران د شيانو نخه دي پر مسافر
 نوظاهر دده چې نه کې وړ. نو بې له طلب دی تيمم وکړي اولونځ دی ادا وکړي. او بيا ران
 وائی چې طلب داو بود لازم دی اود مخه تر طلب داو بود وسري ته تيمم نه دی روا.

ولي چې اوبه خلک ورکوي يو وېل ته خصوصاً داود اسر دپاره. لکن ابو بکر الجصاص وائی چې
 په حقيقت کې دامام اعظم او دده شاگردانو تر ما بين خلاف سته. ولي چې مراد دامام اعظم
 چې طلب داو بود لازمه نه بولي. هغه وخت په لازمه نه بولي چې دده غالب گمان داوی چې اوبه
 نه را کوي. او مراد ديارانودادی چې طلب داو بود لازمه بولي چې دسري ظن داوی چې منع
 به ونه کړي نو گویا پر او بوقدرت سته نو ځکه تيمم ناجائز دی. فقير وائی چې دا قول
 د جصاص ددوي يعني حضرت الامام اويارانو د دليل نخه فهميدې. قَالَ الْمُصَنِّفُ

وَأَنْ لَّمْ يُعْطِهِ إِلَّا يَتَمَنِّ مِثْلَهُ لَزِمَهُ شِرَاءُهُ بِهِ إِنْ كَانَ
 اوکه هغه شريك د سفر اوبه نه ورکولې مگر په ثمن مثل سره پر سري لازمه ده را نيول په ثمن
 معه فاضلاً عَنْ نَفَقَتِهِ سفر خرڅ بالا وو. پوه س: چې خرڅول
 داو بود په ثمن مثل سره دادی چې ټن دی و دغه ځای ته اوبه په دغونه قدر قيمت خرڅيدې
 په دې صورت کې که دسري سره ثمن مذکوره وو او فاضل دده تر نفقې وو نورانيول په
 لازمه دی او تيمم نه دی ورته روا.
 کتبه احقر الورى فضل الحق حقاني.

او که خرڅول داو بود په لن بالا پيسو وو بيا هم را نيول په لازمه دی تيمم نه دی روا.
 ولي چې په دې دواړو صورتو کې سري قادر پر او بودی ددی کبله چې قدرت پر بدل
 چې پيسی دی قدرت پر مبدل دی چې اوبه دې. او که خرڅول داو بود په غبن فاخس يعني
 په ډيرت وان سره وو چې تراصلي قيمت نيمه د هغه نوريه څنډی غوښتی بيا په را نيول
 لازمه نه دی او تيمم روا دی. ولي چې په دې را نيولو کښي ضرر دده د مال دی او مال
 د مسلمان لکه ځان دده دی. نوضر دده نفس مسقط. ساقط وړکي. داود اسر و نوضر
 د مال په هم مسقط داود اسر دی. کفايد بالا اختصار. وَقَالَ الْمُصَنِّفُ

وَيَصِلِي بِالتَّيْمَمِ الْوَاحِدِ مَا شَاءَ مِنَ الْفَرَائِضِ وَالْثَوَافِلِ وَصَحَّ

اودی ادا کولای سی په يوه تيمم هغه لمونځونه چې دده خوښه
 تَقْدِيمُهُ عَلَى الْوَقْتِ وي د فرضي ډير لمونځو او نفلي لمونځو او روادی تروخت
 د هغه تيمم وهل. پوه س: چې تيمم زموږ په مذهب کې طهارت مطلقه
 کامله دی لکه اودس. ولي چې په تيمم سره امر قرآن راغلی دی. فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا
 لکه په اوداسه سره وقال عليه الصلوة والسلام. التراب طهور المسلم ولو الى عشر حجج
 مال مجيد الماء. نو بکه په يوه اوداسه چې ډير فرضي لمونځونه روا دی دغه رنگه په يوه تيمم
 هم ډير لمونځونه روا دي. او لکه اودس چې قبل دخول الوقت روادی تيمم هم روا دی او په
 نيزه امام شافعي تيمم طهارت ضروري دی چې ضرورت نه وی نه دی روا.

فَائِدَةٌ: سنن او نوافل چونکه تبع د فرضو دي نو په يوه تيمم په وخت کې دننه
 هر څه سنت او نفلي چې کوي بالا اتفاق روا دی. لکن ښه داده چې قبل الوقت دی تيمم نه کوي
 اود هر فرضي لما نخه دپاره دی جلا جلا تيمم وکړي تا چې خلاف نخه د حضرت الامام الشافعي
 ووزی.

وَأِنْ كَانَ أَكْثَرُ الْبَدَنِ جَرِيحًا أَوْ نِصْفَهُ جَرِيحًا تَيَمَّمْ

که چيري ډېر حصه بدن دسري تپي وه او يا نيمی بدن په تپي وه نو تيمم دی وکړي

وَإِنْ كَانَ أَكْثَرُ صَحِيحًا غَسَلَهُ وَمَسَحَ الْجَرِيمَ

یه جوړوږ. نو هغه جوړځایونه دی پرې مینځی او پر خوبو وځایو دی مسح وکړي. **پوه سده:** چی مختاره دفقهاوو داده چی کثرت او قلت په اعتبار عدد دانداموږ. مثلاً کی سرتپی وو او مخ یه هم تپی وو او لاسویه هم دواړه ترخمی وه. صورت پینی لئ جوړی وې. داسې به تیمم کوي نو دی حساب غځه اندازه د نصف (نیو) او اقل ته ولگوه. او بعضی فقهاء ولئ چی کثرت (ډیر والی) او قلت (ږړوالی) او نصف پدم اندام ددغوا ندامو معتبر دی. یعنی کی اکثر یا نصف دځ تپی وو او نوراً ندامونه پیر وې وه داسې به تیمم وھی. دا اختلاف خو په اوداسه کینی دی اما په غسل کی کثرت او قلت په اعتبار دمساحت دی یعنی دبدن دگی په اعتبار دی. اچی جوړی نوږ جوړځایونه دی پریمینځی پر خوبو وځایو دی مسح وکړي.

مسئله مسح کول دادی چی لوند لاس دې پرتیر کړي. او که لند لاس تیرول ضرر، تپ ته کاوه بیادی یوتیر کړ پر وار کی او پر هغه دی لند لاس تیر کړي. او که هی هم ضرر، کاوه نو مسح دی پرین دی صرف جوړځایونه دې پریمینځی. **فائده** که دسې په نس کی تپ و وکه هم لږ وی او یا په سر کی وو او یا په شا کی وواو دی سر دغسل ضرورت درلودی او او بوتا وان ورته کاوه تیمم دی وکړي ولی چی پر سبب د ضرورت داپهونه حکم دجراحت غالبه لری. **مه** **هتال المصنف.**

وَلَا يَجْمَعُ بَيْنَ الْغَسْلِ وَالتَّيْمُمِ

یعنی چی بعضی ځایونه پرې مینځی او تیمم هم وکړي. ولی دا په شرعه شریفه کی مثل ندی چی جمع دبدل چی تیمم دی او مبدل منه راځی. **سوال:** فقهاء ولئ چی که دسې سر پس خورده او بود خړه وی نو داسې به هم اودس تازه کوی په هغو او بو او هم به تیمم کوی نو دلته خو جمع دبدل او مبدل منه راځی **جواب** داجمع ددی دپاره ده چی

طهارت په یوه سر دذغود وارو حاصلیدی نه پر دواړو ولی چی سئور الحمار مشکوکه ده جمع دبدل او مبدل منه چی ناروا ده داسی ده لکه چی دغله لاس پرې سی او مال تاوان هم ځندی غواړي. او یا پر یوه سري حذرنا جاری سی او ولور هم ځندی غواړي. او یا په بدلت کی برخه لری او د وصیت برخه هم غواړه او داسی نور. **مکاتی** **هتال.**

وَيَنْقِضُهُ نَاقِضُ الْوُضُوءِ وَالْقُدْرَةُ عَلَى اسْتِعْمَالِ الْمَاءِ الْكَافِ

او ما توی تیمم هغه شی چی اودس ما توی چی قبل ذکر سوله. اود غږ ته کی ما توی قدرت دتیمم پر استعمال داو بو چی کافی وی د طهارت دپاره **پوښتنه:** دمسافر سره کافی او به د اوداسه یاد غسل موجودی وی لکن دی بیریدی دوروستی تندی غځه تیمم ورته روای سر دی چی کافی او به ورسره دي. **جواب** دا او به مشغوله په حاجت اصل دی او مشغول بالحاجت کالعدم. **پوه سده:** چی مصنف بناء پر غالب ناقض الوضوء ذکر کړی ورته تیمم په ناقض الغسل سر هم ماتیږي. نو دا سوال نه واردیږی چی مصنف که داسی وپیل وای. **فَيَنْقِضُهُ نَاقِضُ الْأَصْلِ** بڼه به وای تا چی غسل ته هم شامل سوی وای. او امام حموی ددی سوال په جواب کی داسی وای چی مصنف خاص ذکر کړی چی اودس دی او مراد به عام دی چی طهارت دی نو غسل ته هم شامل سو.

مسئله که دسې سر دومره او به وی چی د یوه وار د اندامو پر یو لودپاره کافی ده درې درې وار دپاره کافی نه وي. تیمم ورته روا دی او که نه **جواب** تیمم نه دی ورته روا ولی چی تثلیث خو سنت دی. د فرضو دپاره او به کافی دپه.

فرع که دسې سر او به وی دده په خیال د اوداسه کافی نه وي نو به تیمم ووا ده وروسته به او به په خیال کافی ورغلی نو به اودس شروع کړي. لکن په تثلیث سر پس اودس پای ته نه و سیدی چی او به خلاصی سوی. نو بناء پر مختار مذهب هغه غځه تیمم به باطل سو ولی ده اودس شروع کړی ظهوریت د خاور وپاتې ورسیدی **فائده:** په دی قول کی د مصنف **«وَالْقُدْرَةُ أَهْ هُغْ تَوَلَّ عَذْرُونَهُ فِي مَبَاحِ كَوْنِ تَيْمُمٍ»**

زوال دهغو داخل سومتلا مريض ووجور سو، ډيريخ وويخ مات سو، ددشمن غر
بيريدي ددشمن ولاړي، پرتخا سولاغه اورسي نوه هغه پيدا سوه. نو په دې ټولو سورتونو
کې هغوکري تيمم موات سو. ابن الشحنة واي: وَيَسْقُطُ مَسْحُ الرَّأْسِ عَمَّنْ بِرَأْسِهِ
مِنْ الدَّاءِ اِنْ سَلَّهٖ يَضُرُّ: ترجمه: ساقطين ي مسح دسر هغه چا غنجه پسر
داسي مرض وي کي لوند کړي تاوان ورته کوي. **فرعه:** نو بيا پردغه غدر پريول
دسر جني او حايض نبيحي غنجه نساء ټولو غنجه ساقط دي. **قَالَ الْمُصَنِّفُ**

وَمَقْطُوعُ الْيَدَيْنِ وَالرَّجْلَيْنِ اِذَا كَانَ بَوَجهِهِ جَرَا حَةً
او هغه سړي چې لاسونه يه بري وي يعني لوړ تر څنگلو او پښي يه هم بري وي. يعني لوړ

يَصِلُ بغير طهارة وَلَا يُعِيدُ تر څنگلو که چيري پرمخ يه تپ وويي چې
بي له اوداسته. او بيا به هغه لمونځ نه، اگر ځوي، يعني مخ يه جوړسي. او بعض علماء
واي چې لمونځ ځنډي ساقط دي.

مسئله: که چيري لاسونه دسړي تر څنگلو کښته بري وه، هغه باقي مانده لاس وي
په خاورو مسح کړي.

مسئله: که دچا لاسونه شل وه چې پريوله يه نسواي کولاي هغه غ اولاسونه
په ځکه پوري مسح کوي مگر لمونځ به نه پريښ دي، **قَالَ الْمُصَنِّفُ فِي الْمَرَاتِي مَلَا**

انتبأ محترمولو ستونکو د کتاب چې علم فقه دمشهور او معتمد کتاب شرحه ده د
حضرت علامه مولانا ابوالفضل محمد عبید الله الايوبي القند هاري ده چې زمونږ
دمکتبي له نرياتي غوښتنې وروسته يه دانه زمونږ غوښتنه قبول کړه. اود دې دکتاب
طباعت اولول د اشاعت حقوق راټکړي هيڅ ځواک د دې کتاب کثابت طباعت بيل
نمون د اجازي نه سي کولاي. په هيڅ لوي او کښني سائز کې. په درناوي

بَابُ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَيْنِ

باب دی په بیان کې د مسح پرموزو باندې.

مسئله: چې مسح دموزو شيعه ډله روانه بولي. او پرلځه پښه مسح روا بولي. دوی د
داسي په ايت کې چې په يوه قرائت کې **«وَأَرْجُلُكُمْ»** په جريفي په زیر سر راغلي دي. نو دوی
لفظ معطوف بولي **«بِرُؤُسِكُمْ»** نومعنی داسي کيښي چې **«وَأَمْسَحُوا بِأَرْجُلِكُمْ»** نو ځکه
لفظ پښه مسح روا بولي. اود دوی دا عادت دی چې کاهي په سفروک موزو ته ضرورت ولري
په موزو دونه فرلخ جوړوي چې لاس ورننوزي چې پر پښه مسح وکړي. نو دوی سببه ضرب المثل
وي چې وايي فالان شي دونه فراخه دی لکه د شيعه موزه. او مونږ هغه قرائت مختار کړي چې
«أَرْجُلُكُمْ» به نصب سر راغلي دي چې عطف پرمغسول سي يعني **«أَيْدِيَكُمْ»** چې معنا يه داسي
کيښي چې **«وَأَغْسِلُوا أَرْجُلَكُمْ»**

پوښتنه: څه حکمت دی دخداي چې **«أَرْجُلُكُمْ»** سر د دې چې عطف پرمغسول دي او تر
وامسحوا يه وروسته راوړي **جواب:** حکمت الهي اشاره ورتييب ته ده پراغا لوبښي
داوداسه ځکه بعض فقهاء وايي چې ترتيب په افعالو کښي داوداسه څرنگه چې په ايت الوضوء
کښي ذکر سوي دي واجب دي. او د حنيفيانو په نيز سنت دي.

سؤال: په قرائت کې دجر زير، مونږ څه وايو. **جواب:** شيخ احمد په تفسيرات احمد
لويه نورا لوار کې وايي چې قرائت دجر محمول پر حال ده. تخفف دی يعني چې موزي يه په پښو
وي چې عطف پرممسوح سي او قرائت د نصب محمول پر حال دعدم تخفف دی چې پرمغسول
عطف سي، د دې وجهي، بعض فقهاء وايي چې مسح دموزو په قرآن سر ثابت ده. که څه هم
دارای دمضنف خوښه نده. نو ځکه دی په مراقي الفلاح کښي وايي: ثَبَّتَ بِالسَّنَةِ قَوْلًا
وَفَعَلًا، او بعض علماء د قرائت دجر داسي توجيه کوي چې دا جر د جواردي يعني لفظ دا جر که
په اصل کې خو منصوب وو لکن چونکه مجاورد مجرور ذکر سو يعني **«رُؤُسِكُمْ»** نو ځکه **«وَأَرْجُلُكُمْ»**

نوفائده د قید د حدث اصغر داده چی دغه رنگه کول روانه دي.

سَوَال: که خولک همیشه موزی کاري او پښې منيځی خلک به خیال د شيعه پر لور
نوپر غه عزيمت عمل خو موجب د دغه تهمت گړی خلک بعض فقهاء دا حنا فو وایي
مسحه دموزو افضله ده مطلقاً. **جواب:** دفع د دغه تهمت خوبه دی هر کس
چی گاهی گاهی دی مسح پر موزو کوي.

مسئله: مسح دموزو په کور او په سفر په دواړو کښی روا ده. **فائدة:** د
خف چی مشتق د خفه غږ وجه داده چی خف په سبب حکم د پښو سپک شو
غږ و مسح ته **پوه سکه:** چی مصنف په مراق الفلاح کی وایي چی سبب مسح په
پښو کول دی دموزو. او شرط دمسح دادی چی موزه به پټونکی وی د محل د فرض یعنی
پښه تر بچلو پورې. او بل شرط یه دادی چی موزه به صالح دمسحی وی یعنی پرله پسې
یو فرسخ تگ پکښی کولای سی. او څیری به نه وی هغه اندازه چی مانع دمسحی وی کما سی
او حکم دمسح روا وایي د لما غږ دی په خپله مده کی یعنی دمقیم او مسافر، او که نه مسح
د قدر مفروض ده، او کیفیت یه دادی چی شروع د پښو د گوتو د خوا غږ کوی په گوتو
د لاس تر پونډی پورې.

وَلَوْ كَانَا مِنْ شَيْءٍ ثَخِينٍ غَيْرِ الْجِلْدِ

یعنی که څه هم جوړی سو وی دادواړی موزی د پښه شی غږ سواد چمری غږ. لکه کراسته وی
کر باس چی پر پښی باندی تکیه کیری بیله تړلو او او بوبه هم نه جذب کوي.

سَوَاءٌ كَانَا لَهَا نَعْلٌ مِنْ جِلْدٍ أَوْ لَا **پوه سکه:** چی دامسئله درې قسمه ده که چیری په پښو اغوستی شی نا نه لک
سوولر تلای د پوستکی چی وډی ته جوړ بین وایي. او که پوستکی اصلاً نه لری.
او چیر نه وی پری گندلی. خو په اتفاق نده پر روا. او که پښی هم وی او نعل
دلهر هم وی مسح په اتفاق پر روا ده. او که پښی وی لکن منعل وی پر قول د بالائی

مسح پر روا ده. او امام اعظم مسح پر روا نه بولی. مصنف دیا را نو د مذ هب متابعت کړی
دی. ولی چی په بعض کتابو کی وایي چی امام اعظم رجوع کړی ده و قول ته دیا را نو د محنه
تروانات دری ورځی یا اووه ورځی. مصنف په مراق کښی وایي وعلیه الفتوی، لکن حلوائی
او حلوائی او خلاصه والا، وایي چی د کر باس غږ پر جوړی سو موزو مسح نه ده روا. مگر مجلدی وی
لا ویش وایي ظاهر هم دغه ده ولی چی کر باس د پښو و غږ جوړی یی نوغاً لبا اوبه جذب کوی
پوه سکه: که چیری موزی لا ندی باندی د چمری ساخت درلودی هغه ته مجلدی وایي مسح
پر روا ده. **فرعه:** د عسکرو پر غټو گوتو مسح روا ده ولی چی په مجلد کی داخل دی
کی څه هم دوی د غایت استحکام دپاره تناوونه وتری. او که دلاندی د خوا چمری یعنی ساخت
وړی وی او نازکی نه وی دلوری خوا هغه ته جوړب منعل وایي مسح پر روا ده.

او کی چتر تر سر نه وی وړی او پښی وی اولی تړلو پښی یو تکیه کی وی. هغه ته تخمین
وایي. **فائدة:** بناء پر قول دمصنف خغه یو قسم پوندو جرابو چی خارج غږ را
اوبه مابین کی کشکان لری چی پر پښی باندی کلکی ولاړی وی او د مسح کولو اوبه
پښو ته نه وروځی پر هغو هم مسح روا ده. او دغه قسم خبر و ته دی په دقیق نظر گوری
چی شرایط په کښی برابر دی او که نه!

قَالَ الْمُصَنَّفُ.

وَيَشْتَرُطُ لِحَوَازِ الْمَسْحِ عَلَى الْخُفَّيْنِ سَبْعَةَ شَرَايِطَ

او شرط دی دپاره د روا وایي دمسحی پر موزو باندی اووه شرطه

الْأَوَّلُ لِبَسُّهَا بَعْدَ غَسْلِ الرَّجُلَيْنِ وَلَوْ قَبْلَ كَمَالِ الْوُضُوءِ

اول شرط یه دادی چی موزی بی پښو کړی وی پس له پر یو لود پښو که څه هم د غږ تر کمال او د

إِذَا أَتَمَّهُ قَبْلَ حُصُولِ نَاقِضِ الْوُضُوءِ لکه چی سړی پښی پری منيځی

نولودس وکړی. لکن دا هلمته چی په مابین کښی د باقی اود اس ماتی تر ټکی د اود اس سر نه سی پیدای

لکه پستی یاد یوځای غږونه راوړنه زی. **فائدہ:** که دسري پړيوه پښه ياد پر دواړو پښو سکنده وه يعنی جبيړه نو پر هغه به مسج وکړه موزه به په پښو کړه پر هغې موزې مسج روا ده. ولې چې مسج د جبيړې حکم د غسل لري گویا پښه به پر يوله. **پوه سکه:** چې موزې مانع دسرايت ده حديث و پښې ته دې رافع د حد ث ندي

وَالثَّانِي سَتْرُهَا الْكَعْبَيْنِ اوده شرط دمسح دموزو پټول دي دموزو بچلو لره يعنی دټولو طرفو څخه. **مسئله:** که موزو بچلې خو پټې کړې وي لمن لنډې وي چې د لوړې خوا بچلې معلوميدلې پروانه نلري. مسحه پر واده. **مسئله:** که جبيړې موزې دونه لنډې وي چې بچلکه به نه سواي پټولای لکن سري کړاسته پري وگڼل و بچلکي به په پټې کړي مسحه پر واده. م. **قَالَ الْمُصَنِّفُ:**

وَالثَّالِثُ امْكَانُ مُتَابَعَةِ الْمَشْيِ فِيْهَا فَلَا يَجُوزُ عَلَى

اودريم شرط دمسح دموزو دادې چې ممکن به ويې پر له پسې تگ په هغوکې. نومسحه

خُفٍ مِنْ زُجَاجٍ أَوْ خَشَبٍ أَوْ حَدِيدٍ موزه چې د شيشې نه ده روا پر هغه نڅه جوړه وي ياد لرگي څخه او ياد اوسپنې څخه. **پوه سکه:** چې مراد مشي څخه يوفرسخ مشي دي يا بالالکه په خواشې ووکښې دهدايه چې وائي. او په محيط کې وائي چې مراد قطع دمسافت دسفرده. **فائدہ:** اگر چې تراوسه چار نبښي او ياد لرگي او ياد اوسپنې موزې نه دي ليدلې. لکن فقهاء دپاره دفوائد قبيده فرض مثالونه راوړي. **قَالَ الْمُصَنِّفُ**

وَالرَّابِعُ خُلُوكُلٍ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِنْ خَرْقٍ قَدَرِ ثَلَاثِ أَصْبَاعٍ مِنْ اوڅلرم شرط دمسح، خالی والی دی دهري موزې دڅيړي والی څخه په قدر ددرو گوټو د

أَصْغَرِ أَصْبَاعِ الْقَدَمِ کچنی گوټو څخه دپښو **پوه سکه:** چې اعتبار د کوچنی گوټو مقدار هله دی چې خرق بيله دگوټو دځای څخه پر بل ځای وي او که چيرې خرق دگوټو پر ځای وو. بيا نو هري درې گوټې چې وي هغوته اعتبار دی. حتی که بڼه گوته ښکاره وه سره دهمسا په لوی گوټې مسح پر واده. که څه هم ددغو دوو گوټو مقدار درو کښی گوټو کيږي. او که د بڼې گوټې سره دوی نوري ښکاره وي بيا نو مسح نه ده پر واده. دد څه خبرې دليل دادې چې هغه گوته پخپل ځان کې اصل ده به نورو گوټو سره نه اندازه کيږي. ط. م.

او بعض فقهاء وائي چې درې گوټې دلا س معتبرې دي. اوداروايت دي دحسن دامام اعظم څخه. «واختاره ابو بکر رازي» «والصحيح هو الاول» **مسئله:** مشهوره په مذهب کې داده چې چې ديوي موزې متفرق خرقونه سره يوځای کيږي. نو که ددرو گوټو ته رسيدل مسح نه ده پر واده. اوده دوو موزو خرقونه نه سره يوځای کيږي. لکن په خزانه القناوي کې او په توشيح کې وائي چې دامام ابو يوسف مذهب ادې چې خرق (يعنی څيړي ځايونه) جدا گانه که په يوه موزه کښي (او که په دوو موزو کې وي نه سره يوځای کيږي. دامذهب مختاره کړي کمال الدين او ابن امير الحاج. اودامذهب قوی گڼلې چې وائي. ط. م. **پوه سکه:** چې خرقو هغه معتبر دي چې پښه په وخت کې دتگ تر معلوميدې که څه هم په وخت کې دايښو ولود پښې پر ځکه پښه نه معلوميدې. ط.

وَالْخَامِسُ اسْتِمْسَاكُهُمَا عَلَى الرَّجُلَيْنِ مِنْ غَيْرِ شَدِّ

او پنځم شرط دجواز دمسح دموزو دادې چې دواړې موزې به تکیه کيږي پر پښو بيله ترلوپه تناويا په کشک. مطلب دا چې موزې به پښې او کڼکې وي.

وَالسَّادِسُ مَنَعُهُمَا وَصُولَ الْمَاءِ إِلَى الْجَسَدِ او شپږم دمسح پر موزو منع کول دي دموزو رسيدل دابو وجسده يعنی پښې ته.

وَالسَّابِعُ أَنْ يَبْقَى مِنْ مُقَدَّمِ الْقَدَمِ قَدْرُ ثَلَاثِ أَصَابِعٍ
 او اورد شرط د صحت د مسح د موز و دادی. چي پاته به وی د دغه حصی غنچه د پښی یعنی د گوټو د غول

مِنْ أَصْغَرِ ثَلَاثِ أَصَابِعِ الْيَدِ فَلَوْ كَانَ فَاقِدًا مُقَدَّمِ الْقَدَمِ
 غنچه په مقدار د درو گوټو کچنیو د گوټو غنچه د لاس، نوکه یوه سړی مقدمه حصه نه وه هغه مسح پر موزو

لَا يَمْسَحُ عَلَى خِفِّهِ وَلَوْ كَانَ عَقِبَ الْقَدَمِ مَوْجُودًا
 نه کوی کی ختمه د پښی خوا باقی و په .

مَسْئَلَةٌ: که د سړی یوه پښه تر جیکلی لورې پرې وه، پر هغه بله موزو مسح و تر رواده
 مَسْئَلَةٌ: که د سړی یوه پښه تر جیکلی لاندې په قدر د درو گوټو پاته وه هغه پر دلوړو
 موزو مسحه کوی. مَسْئَلَةٌ: که د سړی یوه پښه روغوه او په بله پښه کی تر جیکلی
 لاندې د درو گوټو مقدار نه وو پاته هغه ته پر هغه روغی پښی پر موزو هم مسحه نه ده روا.
 ولی چي پر دغه سړی پر یوله د هغه پاتی حصی د پری سوی پښی فرض دی. (و مسح او غسل پر پریل
 په وظیفی کښی د پښو نه ستر یوځای کیری) «مر» قَالَ الْمُصَنِّفُ.

وَمَسْحُ الْمُقِيمِ يَوْمًا وَلَيْلَةً وَالْمُسَافِرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ بِلَيَالِيهَا
 او مسح پر کوی مقيم سړی یو وخت او یوه شپه. او مسافر په مسحه کوی درې ورځی سره
 د شپو د هغو. او غه انداز په صحیح حدیث کښی د آنحضرت صلی الله علیه وسلم
 غنچه روایت کړه سوی ده.

وَأَبْتَدَاءُ الْمُدَّةِ مِنْ وَقْتِ الْحَثِّ بَعْدَ لَيْسَ
 الْخَفَيْنِ او ابتداء د مدی د مسحی یعنی مقيم او مسافر له دوخته غنچه دې او د سیاده پښ
 له په پښو کولو د موزو. لکن چي موزی پر طهارت مائی په پښو کړی وی «هم دغه مذهب»

هیچ دی. او بعض علماء په ابتداء د وخته غنچه د په پښو کولو د موزو بولې، و په قال الاوزاعی
 او امام احمد ابتداء د مدی دوخته غنچه د مسح بولی. اختلاف درې مذهبونه دی مثل
 سی دی چي یو سړی موزی په پښو کړی د مسح له لمانځه د پاره او بیا اودس مات سود غنچه تر زوال او
 بیا په دوسته تر زوال د ما پښین د لمانځه د او داسره په وخت کی مسح پر موزو وکړه. نو پر
 مذهب د اوزاعی اتمام د مدی د مقيم هغه وخت کیری چي د صا ورځی سنغیدی راوچي
 ولی چي وخت د پښ په د پرون د مسح له لمانځه وو نو شبانه روز پوره شو. او زوږ په نیز
 مده د مقيم قبل الزوال پوره کیری. ولی دده بی اوسیا وخت پرون د غنچه وخت وو
 او په مذهب کی د امام احمد پس له زواله مده پوره کیری. ولی چي د پرون بعد الزوال
 مسح وکړه «کذا قال نزهة» قَالَ الْمُصَنِّفُ

وَأَنْ مَسَحَ مُقِيمٌ ثُمَّ سَافَرَ قَبْلَ تَمَامِ مُدَّتِهِ اَتَمَّ مَدَّةَ الْمَسَافِرِ
 او که چیري مسح یو غنچه وکړه مقيم سړی او بیا په سفر روان سود غنچه تر پوری کولو دخپلی مدی

وَأَنْ أَقَامَ الْمَسَافِرُ بَعْدَ مَا مَسَحَ يَوْمًا وَلَيْلَةً نَزَعَ وَالْأَيْتَمُ
 یعنی شبانه روز نو دی پوره کړی مده د سفر یعنی درې شبانه روز
 یومًا وَلَيْلَةً او که بالعکس مسافر نیت د اقامت وکړی پس لږ دی چي یو شبانه روز
 په مسح کړی وه نو موزی دی وکارې یعنی دبل او داسره سړی پښی پرې منځی بیا کی موزی
 په پښو کولی او که نه! او کی یو شبانه روز نه وو پوره کړی هغه د پښی پوره کړی یعنی بیا دی
 موزی وکارې. دلیل درې دواړو مسئلو د ادی چي جواز د مسح په سفر او اقامت پورې
 اړه لری وېس.

فَرَضُ الْمَسْحِ قَدْرُ ثَلَاثِ أَصَابِعٍ مِنْ أَصْغَرِ أَصَابِعِ
 او فرض د مسح الخف مقدار دی، د درو گوټو
 الْيَدِ عَلَى ظَاهِرِ مُقَدَّمِ كُلِّ رَجُلٍ د هغه کښی گوټو غنچه د لاس پر ظاهر د مقدمی

حصی دینسی **پوه سکه**: چی د تقدیریه د درو گوټو معنا داده چی کمره خه نه وی اوکه زیات وی په طریق اولی روا ده. اود ظاهر لفظ معنا داده چی د ننه پر موزه او یا پر تلی رموزی مسح روانه ده. اود مقدم معنا داده چی پندوی دخوا مسحه روانه ده، یعنی موافق د سنت سونه ده کما سیاقی، **پوه سکه**: چی مصنف په مراقب کینی وائی چی د اصح مذهب دی. ولی چی الله د مسح د لاس گوټی دی اود ری اکثر د پنځو گوټو دی. **فائده**: په لفظ کی د مقدار اشاره ویدی ته ده، چی حتماً د گوټو تیره ول ضروری نه دی حتی کی دغه مقدار په لند تکرر مسحه او یا په برتوی کړی مسحه په برخای سوه. **قال المصنف**.

وسنه مَدَّ الْأَصَابِعَ مُفْرَجَةً مِنْ رُؤْسِ أَصَابِعِ الْقَدَمِ إِلَى السَّاقِ

اوسنت طریقه د مسح الخف داده چی کش دی کړی گوټی سره خلاصی د سر غځنه د گوټو د پښی تر پوښی پوری، ولی رسول کریم صلی الله علیه وسلم د غسی تعلیم وکړی وهغه چاته چی موزی په په اود اسر کینی پر یولی. **فائده**: که سړی مسح د ساق (پنږی) خوا شروع کړه او یا په پسانه مسح وکړه. مسحه په صحیح ده لکن د سنت مخالف سو، **مسئله**: د درو گوټو مقدار پر هره موزه فرض دی، که سړی پر یوه موزه دوی گوټی کش کړی او پر دوهمه یه څلور گوټی کش کړی د مسحه نه ده روا. ط، ص ۱۸۱.

پوه سکه: چی تکرار د مسحی سنت نه دی لکه په مسح کی د سر. او عطاء وایی چی مسح دی دری وار کوی، دده خیال دادی چی مسح د موزو عوض دی د پښو د پریولو، پریولو د پښو دری وار سنت دی نومسح هم، **جواب**: دادی. چی په منصوص احکامو کی باید سړی متابعت د سنت واره وکړی تسليماً لحکم الشریع، ولی چی بند عاجز دی د پیژندلو د سیرد احکامو شرعیو، نو ځکه امام علی کرم الله وجهه. وائی که دین په عقل سره وای نویه اسفل (لاندې موزه) د خف اولی په مسح سړ وائی تر اعلی د خف (زیر تن حصه) ولی چی تلی د خف ځای د نجاست اود خیر وائی. قال الامام: که زه په رایه حکم وکړم نویه بولو کی به می د غسل حکم کولای ولی چی بولی اتفاقاً امر داری دی. او په منی کی به می داود اسر حکم

کولای ولی چی د منی په نجاست کی اختلاف دی. او بل په ما نرته په میراث کی نیمه حصه د پښی د میراث وړ کولای ولی چی بشکه عاجزه ده. **قال المصنف**.

وَيَنْقُضُ مَسْحَ الْخُفِّ أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ كُلُّ شَيْءٍ يَنْقُضُ الْوُضُوءَ
اوما توی مسح د موزی څلور شئی. اول هر شئی لکه بولی او غل وغیر چی اودس ما توی مسحه د موزی هم په ماتیدې. **قال المصنف**.

وَنَزَعَ خُفَّيْ وَلَوْ خَرُجَ أَكْثَرُ الْقَدَمِ إِلَى سَاقِ الْخُفِّ

اود هوما تونکی د مسح د موزی نزع د خف ده که څه هم په وټوسره دا کثری پښی وی د موزی د پښی و خواته وی. **فکایره**: مصنف لفظ د خف مفرد ووايه او خفین په نه وویل ددی سببه چی دیوی موزی چی پښه څنډی ووی هه ناقض د دواړو پښو مسح دی. ولی چی یوه موزه چی د پښی غځنه وختله دهغی پښی پر یولی لاندې سوه. او هغه بله موزه به هم کارې او هغه پښه به هم منیځی ولی چی د مسح او غسل جمع ناروا ده، **مسئله**: که چیری یو سړی طهارت تام وکړی. او موزی په پښو کړی د خف د اودس تر ماتیدو یه موزی وکینی پر دی سر مسح د موزو نه ماتیدې. ولی چی نفس نزع الخف خو حدث نه دی نور طهارت خو پر ځای دی.

پوه سکه: چی نسبت د ما توالی و نزع الخف ته مجاز دی. بلکه ما تونکی مسح هغه حدث سابق دی چی موزی د پښو غځنه منع کړی وو، اوس چی موزه وختل هغه حدث سابق و پښو ته سړایت وکړی نو ځکه یه غسل لاندې سو، مر، واکما قال اکثر، ولی چی اکثر له حکم د کل دی علی الصبیح، **پوه سکه**: چی حضرت الامام محمد وائی چی که په موزه کینی دونه قدر پښه پاته وه، چی مقدار مسح په پورو کاوه مسح نه ماتیدې. او که نه وو پاته مسح ما ته سوه، په کافی کی وائی اکثر مشایخ د حنیفیانو پر دغه روایت دی. او په شرح کینی د علامه مسکین هم دغه سی وائی. او مجرایق د نصاب غځنه نقل کړی دی.

چی همدغه روایت دامام محمد صحیح دی. او مصنف مذهب شیخینو مختاره کری دی او
په مراقی کی وائی و هو الصحیح والله أعلم بالصواب قال المصنف.

وَأَصَابَةُ الْمَاءِ أَكْثَرُ أَحَدَى الْقَدَمَيْنِ فِي الْخَفِّ عَلَى الصَّحِيحِ

و دریم ما تونکی مسج دموزی رسیدل داو بودی و اکثر قدم ته په موزه کی پر صحیح روایت
په دی مسئله کی هم اکثرین حکم دکل دی. یعنی لکه یوه پښه چی ټوله لنده سبی په موزه کی
نوخذبله موزه به هم کار ی او پښه به مینځی. ولی چی مسج او غسل نه سر یوځای کیږی
و کایته: علامه طحطاوی په مسئل کی وائی چی په دی مسئل کی جوړ اختلاف
دی نوځکه په متنو د فقه شریفی دا اصابت الماء فی الخف دنواقض څخه نه دی گنرلی.
او متشای اختلاف داده: چی ډیر فقهاء وائی چی مسج الخف دپاره د آسانی ده او عزیز
چی غسل دی دخف سره سره مشرع دی. او دې مذهبته امام زینلی میل کری دی. اوده دا
خبرو دعا مکتب څخه نقل کری ده. او برهان حلبی ددی خبری پخلی کری دی. اونه اخذ
هم دا خبرو صحیح بللی ده. فی حواشی وو کښی د در. نوځکه بناء علی هذه الروایت چی هغه
یوه پښه په موزه کښی پر یو له سوه لان لاکتر حکم اکل نو هغه بلی موزی مسج ماته سوه بناء
علی ما مری غسل او مسج نه سر یوځای کیږی. او دغه مذ هب چونکه په نیرد مصنف صحیح
وو نوځکه په علی الصحیح وویل.

او بعض فقهاء وائی چی مسج دموزی رخصت استقاط دی یعنی سره دموزی غسل د پښی ساقط
دی. نو بناء علی هذا رای لنډیده که دغه هم د ټولی پښی وی اعتبار نه لری اونه دا غسل القدم
دی. ولی چی پټ والی د پښی په موزه سر مانع دی د سرایت څخه د حدت و پښی ته با الإجماع
نو پښه پر خپل طهارت سابقه پاته ده. او که حدت پدین سی هغه پر موزه محصور دی او هغه
خوبیا په مسج الخف سره را ټیلبی. نو دا غسل معتبر نه دی. ولی چی دی سره حدت د
پښی څخه نه دی زائل سوی. ولی پښه خوبا که و. قال فی السراج وهو الاظهر والیه ترجیح
مال الکمال والیه الرجوع والکمال

وَمَضَى الْمُدَّةُ إِنْ لَمْ يَخْفُ ذَهَابَ رَجُلُهُ بِالْبُرْدِ وَبَعْدَ الثَّلَاثَةِ

و ځله ناقض المسح پوره والی دی د مدی د مسح د مقیم یا مسافر که چیری دی نه بیریدی پر ذهاب
د پښی د یخ له سببه. او وروسته تر

الْآخِرَةِ غَسَلَ رَجُلِيهِ فَقَطُّ دری اخیره دی صرف پښی پر یولی

مسئله: که دامده پوره سوه اوسری په لما نخر کښی و و لمونځ یه باطل سونوکه اوبه نه
وی تیمم دی و کړی لمونځ دی د سره وکړی. قال الزیلعی: وهو الا شبه. او بعض فقهاء
وائی چی لمونځ یه نه با طلیدی. قال فی السراج وهو الاصح. وجه یه داده چی که دی لمونځ
قطع کړی او اوبه نه وی چی پښی په پر یولی. نو تیمم به کوی. پښی خو په تیمم کی خبر
نه لری. نو لما نخره د قطع والی حته فائده:

وَفِيهِ نَظَرٌ: ولی چی پردی تقدیر خواتماد د لما نخره په طهارت ناقص لازم یری.

ولی چی پوره والی د مدی د مسح خو حدت سابق و پښی ته ساری کوی که اوبه وی او که نه وی

اوبه نیرد عدم الماء لمونځ نه دی روا مگر په تیمم سره. اوبه اجماع سره په طهارت

ناقض لمونځ نه دی روا. او دا چی مصنف وائی: إِنْ لَمْ يَخْفُ آه. ددی عبارت څخه ظاهراً

داسی معلوم یری که سړی پر ذهاب د پښو په سبب د یخ بیریدی. نو مسج الخف یه نه

ده ماته. او دا غنی خبرونه ده. ولی چی په مضی او تیریدو د مدی حلول د حدت

و پښی ته کیږی که د یخ بیره وی او که نه وی. بلکه په صورت کی دبیری د یخ څخه موزی

به کار ی او پر پښو په مسحه کوی لکه پر جیبه. ددی سوال دفع علامه طحطاوی په

دی ټول کړیده. چی دغه عبارت د مصنف إِنْ لَمْ يَخْفُ آه متعلق په محذوف سر دی

نو تقدیر عبارت داسی دی. فیجب علیه نزع خفيه وغسل رجلیه إِنْ لَمْ يَخْفُ ذَهَاب

آه قوله وبعد الثلاثه آه معنایه داده چی پس له دغو درو اخیره څخه یعنی چی نزع الخف

وی. اولنډ یده د اکثر قدم دی په موزه کی او تیریدل د مدی د مسح دی موزی و کار ی

او پښی دې فقط پر یولی. ولی چی نور طهارت خو پر ځای وی. او همدی سببه

مصنف تخصیص ددواخیر وکړی. ولی چی اول صورت کښی خواووس مات سونو تپول

اودس به کوی،

سؤال: مصنف نواقض دمسح څلورو بلل اوسه ددی چی مسح الخف په خرق کثیر سرهم ماتیږی چی پس له مسح څخه وجود ته راسی. اود غبرنگه پر معذور سړی چی وخت د نماز څخه تیریږی هم په مسح الخف ماتیږی. **جواب:** خرق کثیر په حکم کی د نزع الخف داخل دی، او خروج وقت الصلوة للمعذور په انقضاء المدة کښی داخل دی والسوال للسید والجواب للطحطاوی. **فقال المصنف:**

وَلَا يَجُوزُ الْمَسْحُ عَلَى عِمَامَةٍ وَقَلَنْسُوَةٍ وَبُرْقِعٍ وَقَفَازَيْنِ

ونه ده روا مسحه پر لنگوبته او پر خولۍ، او پر بغره دښځی او پر دستکلو چی په لاسو یا غونډی دلیل ټولودادی چی مسح په حدیث مبارک سره خلاف القیاس ثابت ده. اوقانون اصولی چی مرستی چی خلاف القیاس وی محصور دی پر خای د سماع. په مذکور شیا نوکی سماع نشته.

سؤال: په صحیح حدیث کښی راغلی دی چی آنحضرت صلی الله علیه وسلم مسح وکړه یو وخت پر عمامه باندی. **جواب:** شراح حدیثو وای چی رسول الله صلی الله علیه وسلم خو مسح پر سر وکړه. وروسته په لنگوبته پر سر سموله راوی د حدیث چی دا ولیدل خیال په داسو چی مبارک مسحه پر لنگوبته وکړه. او هغه جواب چی طمطاوی دسراج څخه نقل کړی او مولوی اعزاز علی په هم تائید کړی دی. هغه دا چی مسح پر لنگوبته هلته روا ده چی لندلی دمسح په سرتیه تر لنگوبته وروزی او مقدار د ربع دسر لوندوی،

اود علیه السلام مسح پر لنگوبته هم دغه شان نه وه. کړولیش وائی چی دا پر لری جواب دی. ولی چی لنگوبته خو خووله پر سر پیچلی وی. نو تردی ټولو څرنگه بلل (لوندوالی) دښی چی ښی کم شئ دی و سرتیه رسیدلای سی، او هغه خبره چی بعض کسانو کړی چی شاید پر سر آنحضرت صلی الله علیه وسلم دی (رخپینه) خولی نه وه او مقدار د ربع دسړی خالی وونو پرلځ ځای یمسحه وکړه، غلطه خبره ده ولی چی په دی صورت کی خو مسحه پر

تسوله نېر لنگوبته، **وَالله اعلم**، قال المصنف په بیان کی دجیری ونحوه.

فصل

اِذَا افْتَصَدَ اَوْ جَرَحَ اَوْ كَسَرَ عَضْوَهُ فَشَدَّ بِخِرْقَةٍ اَوْ جَبِيْرَةٍ

کی چیری رگ خلاص کړی او یا ټپي سو پر یوه عضوه او داسه او یا مات سو یوا ندام دسړی نویه ویاړه منه اندام په یوه ټکړه سر او یا یه ویاړه په لرگی کی چی په پښتو، سکند ورت وائی او عموماً سکند پر مات اندام تړل کيږی. **فقال المصنف:**

وَلَا يَسْتِطِيعُ غَسْلُ الْعُضْوِ وَلَا يَسْتِطِيعُ مَسْحُ وَجَبِ الْمَسْحِ

اوطاقت په نه وویچې پر یمنځی هغه اندام یعنی نېر ځواو یواونه په تود وایو اووس دمسحه کولو په همدن وویو یعنی پر خودی ټپ یا مات ځای نو واجب ده مسحه پر جیرو وغیره.

عَلَى أَكْثَرِهَا شَدَّ بِهِ الْعُضْوُ وَكَفَى الْمَسْحُ عَلَى مَا ظَهَرَ مِنْ

پر ډیره حصه د هغه شئ چی ټپ یا مات وغیره تېرلی دی. او کافی ده مسحه پر هغه ځای چی ښکاره وی دبدن څخه دمنقصد، یعنی په

الْجَسَدِ بَيْنَ عَصَابَةِ الْمُفْتَصِدِ ما بین کښی د پټی پری منحل نه غواړی پوه سکده: چی دوجوب څخه دلته مراد وجوب شرعی دی چی تر فرضو کم دی نو چونکه

مسح دجیری په حدیث نبوی سره ثابت ده چی هغه خبر واحد او ظنی دی نو فرضیت نه به تا تیری، ولی چی اصول الفقه کی وائی چی د فرضیت داثبات دپاره دلیل قطعی غواړی لکه قرآن کریم یا حدیث متواتر، نو بناءً علی هذا که سړی مسح دجیری پرین دی لمونځ

په روا دکه **فانته:** په بعض روایا توکی راغلی دی چی مسح دجیری به مکر، کوی مکر نه که جیرو پر سر وه هغه دی نه مکر وهی.

وَكَايَرُ: کي په سر کښې مقدار ربع الرأس د پټې غځنه خالی وو سر د مسح کړي د جبيری مسح نه غواړېږ. او په يوه روايت کې داسې هم راغلي دي چې مسح د جبيری مسح نه غواړېږ. بل روايت کې وايي چې مسح د جبيری فرض ده حتی کې د مسح نه وکړو او دس يه دی پوره نولونځ نه دی په روا. او حديث مبارک په باب کې د مسح د جبيری دادي چې حضرت علي کرم الله وجهه د لاس بند مات سوپه ورځ د اُحد يا خيبر نور رسول الله صلى الله عليه وسلم وده ته امر وکړي چې پر جبيرو مسحه کوه.

بِهَكَانَه فائده: په کتا بوک د فقه شريفي وايي چې وجوب د مسح د جبيری، مذهب دی د امام اعظم او فرض والی مذهب دی ديارانو. «درويش وايي چې په حقيقت کېنې په ماين کې د امام اعظم او دده د شاگردانو اختلاف نسته. ولي مراد د حضرت الامام د وجوب غځنه وجوب شرعي دی يعنی چې په دليل ظني سره لکه خبر واحد ثابت وي» او مراد د شاگردانو د فرضيت غځنه فرضيت عملي دی يعنی عمل پري لاندې نه فرضيت اصطلاحی چې دليل قطعي غواړي او منکر يه کافر گنرل کېږي. نو بناءً علی هذه الحاکمة هغه چې په ايضاح کې وايي چې فتوی پر قول د يارانو ده احتياطاً بيجا يه خبر وده، ولي چې فتوی پر يوه قول خو فرغ د اختلاف د قوليت وده «و قد عرفت انه لا اختلاف بينه وبينهما في الحقيقة».

وَكَايَرُ: مصنف وويل علی اکثر ما شد آه دليل يه دادي که سري ټوله پټی مسحه کوي احتمال لري چې پټ دی تاوان ورسېږي. «وَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرْجٍ» وَقَالَ: يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ او هم دغه قول مصنف صحيح دی «وفي التمه به لفتي» وفي الخلاصة وعليه الفتوى واليه يرجع صاحب الهداية. لکن صاحب الکنز وايي چې ټوله جبيره او پټی به مسح کوي»

فَائِدَة: مصنف وويل وکفي المسح آه داهم بناءً بر اصح مذهب ده چې په زخيره او محتالة النوازل کې وايي: دليل يه دادي که سري هغه خلاص ځای چې په ماين کې د پټی دې منځي نوعين ممکنه ده چې پټی به لنډه سي. او هغه لنډوالی به وټپ نه

د پټی نو هغه به ضرر واخلې. وقيل. فرض دی چې هغه خالی ځای به منځی ولي چې دا ځای خور پټی نه دی لاندی بلکه بنکار دی. درویش وايي چې په دی کې لوی حرج دی که راځي. **مسئله:** که چيري فرضاً مسح د جبيری هم ضرر رساوه نو مسحه دی هم پرېږدي په اتفاق سر د فقا للخرج. او بل دا چې غسل چې ساقط سوپه سبب د عذر د ضرر، نو مسحه په طريق اولی ساقطېږي. **فَائِدَة:** په متبني کې وايي که د سري ټوله سري پټی وو او پټی کړي ئی وو «لا يجب المسح عليه» يعنی مسح د سري پټی واجب نه ده که تخم مسح د پټی و سري ته تاوان نه رسوي. ولي چې مسح به بدل د غسل تخم ده»

والمبدال منه ساقط دی فالبدال مثله آه. درویش وايي چې دغه دليل د صاحب متبني فاسد دی «لما في البحر في صواب وجوب دي. د مسح د پټی او په سر کښې مسح بدل ده غسل نه ده بلکه مسح د سري اصل بنفسه ده» **وَأَمْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ**. ايت قولی دی.

حاکمة: که پر سري پر يوله د سري فرض وه لکه په غسل کېنې او سريه تپي وو. او پټی يه پر لگولي وه. او مسح د پټی تاوان نه کاوه «سَقَطَ الْمَسْحُ كَمَا فِي الْمَتْنِ» نو دليل د هغه صحيح دی. او که فرض مسح وو لکه په او داسه کې «لَا يَسْقُطُ الْمَسْحُ وَيَمَسُّ عَلَى الْعَصَا لِأَنَّ الْمَسْحَ فِي الْغَسْلِ بَدَلُ فِي الْوَضُوءِ أَصْلٌ» وفيه نظر لا يخفى علی المتأمل. **يُوه سكه:** چې چونکه په ماين کې د مسح د جبيری او د مسح دموزی فرق سته په شري جهو. نو مصنف اوس غواړي چې دغه فرقونه بيان کړي نو وايي. قال المصنف

وَالْمَسْحُ كَالْغَسْلِ فَلَا تَيَقُوتُ بِمَدَّةٍ د جبيری لکه پر يوله دی نو په وقت معين پوري نه ده مربوطه بلکه تر وقت د جوړيد و ټپ يا مات وده قرب الوقت او بعد «او خلاف د مسح دموزی چې هغه وخت معين لري يا يو ساعه يا يوه روزه يا د چي کماثر: په دې عبارت کې د مصنف چې کال الغسل اشاره ده ودي نه چې مسح د جبيری بدل د غسل ځخه نه ده. ولهاذا که يولاس د سري مات وي او بل لاندې پرمات به مسحه کوي او روغ به منځی» بخلاف الخف (موزه) چې مسح الخف بدل ي

د غسل غنچه نوکله داسی نه ده رواجی په یوه پنبه په موزه وی پرهنی مسح وکړي او هغه بله پنبه
چی موزه نسته باندی هغه پر پنبه چی جمع په مابین کښی د مسح دموزی او د غسل د
بلی پنبی نارولنه «اوددی دواړو مسئلو د لیل دادی چی مسحه د جیبری اصل ده بلکه غسل او
مسح دموزی بدل دی د غنچه غنچه»
قال المصنف

اولو هم فرق دادی چی تر لیدو
وَلَا يَشْتَرُ شَدَّ الْجَبِيَّةِ عَلَى طَهْرٍ بِه طهر سر مشروط نه دی
پرخلاف د مسحی دموزی چی هغه په پریولو پوری د پنبو مشروط دی کما مثر. قال

وَيَجُوزُ مَسْحُ جَبِيَّةٍ أَحَدَى الرَّجُلَيْنِ مَعَ غَسَلِ الْآخَرَى
اودریم فرقیه دادی چی رواده مسحه د جیبری دیوی پنبی یعنی هغه چی پاته وی سره پریولو
دروغی پنبی پرخلاف د مسح الخف کما مثرانفا. قال المصنف

اولو هم فرقیه دادی چی مسح
وَلَا يَبْطُلُ الْمَسْحُ بِسُقُوطِهَا قَبْلَ الْبُرْءِ د جیبری نه با طلیعی په
سبب د سقوط د جیبره یعنی چی خلاص سی یا شوه سی مگر د غنچه رجوړید و د تپ یا رومات
اندام، او خلاف ددی ده مسحه دموزی که موزه وختله په قصد د سړی یا بی قصد مسحه
یه باطله سوه. دلیل یه دادی چی د مسحه د جیبره خو په سبب عذروه. هغه عذر اوس هم باقی دی
مسئله: جنابت او حدث په مسحه کی د جیبری په دی حکم کی برابر دی «کذا فی مر»

وَيَجُوزُ تَبْدِيلُهَا بِغَيْرِهَا وَلَا يَجِبُ إِعَادَةُ الْمَسْحِ عَلَيْهَا وَالْأَفْضَلُ
اوپنجم فرقیه دادی چی جیبری والا تر رولنه چی د مخنی جیبره په بله جیبره
إِعَادَتُهَا بدله کړی او واجب نه ده پرده را گرځول د مسحی پر نوی جیبره باندی. مگر
افضل داده چی راوی گرځوی بخلاف الخف ولی موزه په بله موزه بدله کړه پرنوی موزه
مسحه واجب ده مسئله: که تپ جوړ و مگر جیبره پر پرتو وه مسحه یه باطله ده.

ولی چی عذر د مابین ولاړی «کذا قال رکن ربی» ط، قال المصنف

وَأَذِ ارْمِدَ وَأَمْرَانُ لَا يَغْسِلُ عَيْنَيْهِ أَوْ أَنْكَرَ ظَفَرَهُ
اوپنجم چی سترگو په دمرضه او ښکلی بولی. اودی امر که سو یعنی د طرفه غنچه د طبیب خاذق
چی مسلمان هم وی چی نه به منی سترگو یا سترگی، او یا مات موندک دده.

او اوچل سوه پر هغه مات نوک دواړو یا زاوی
وَجَعَلَ عَلَيْهِ دَوَاءً أَوْ عَلَا دپاره د دفع دضره داوېو

أَوْ جِلْدَةً مَرَارَةً وَضَرَةً نَزَعَهُ جَا زَلَهُ الْمَسْحُ وَإِنْ ضَرَّهُ الْمَسْحُ تَرَكَ
اوپایه پر وغور او په پوستکی ترخې. یعنی د پسه وغیره دپاره د دواوی (اویا بل پوستکی) اوده ته تاوان کاوه
السته کول یه. رواده وده نه مسحه پکول. او که مسحی هم تاوان کاوه پری دی ندی. لکن
باید یو لاسی چی دامسکه اتفاق نه ده، بلکه په بنایه او فتح القدیر او بهان کی ذکر کړیږ
او امام حلبی وائی چی مسحه کول کافی ندی بلکه اوبه دی پر توی کړی، لعدم
الضرورة

ولی د غوښیاو سره سره اوبه کښته نه شوه کیږی. په المنح کی ولی چی په عام کتب
معمده کی حکم دغه دی اوبه د رد کی هم دا غسی راغلی دی. ط، ص ۱۰۱. قال المصنف

وَلَا يَشْتَرُ النَّيَّةُ فِي مَسْحِ الْخَفِّ وَالْجَبِيَّةِ وَالرَّاسِ
اوشروط ندی نیت په مسح کی دموزی او جیبری اوسر. یوه سله: چی عدم اشتراط
دنیت په مسح کښی د جیبری اوسر متفق علیه دی. او امام عتایی وائی چی په مسحه
کښی دموزی نیت شرط دی. لکه په تیمم کی ولی چی دواړو بدل دی. لکن ظاهر
الذهب ما قال المصنف. ولی چی دادری سر طهارت په اوبو دی. بخلاف التيمم
وَاللَّهِ أَعْلَمُ وَعِلْمُهُ اتَّقِنَ وَاحْكُمْ

بَابُ الْحَيْضِ وَالنِّفَاسِ وَالِاسْتِحْضَةِ

باب دی پہ بیان کی حیض، نفاس، او مکرر،

پہ سکہ: جی مصنف تراوسہ ذکر دھنوا حد اثنو وکری جی دیر دیر پبیینیدل اوس
هغه احداث بیانوی جی قلیل الوقوع دی، او حیض چونکہ تر نفاس او استحاضت
دیر وو او نفاس تراستحضاتہ دیر یردی نوخلہ پہ دغه ترتیب راوړه.

فائده: د نور الايضاح د پښتو کولو فائدي

چونکہ نوموړې په افغانی جامعہ کی هېڅ چا د افغانانو پښتنو خصوصاً د کندهار د علاقې د خلکو
یعنی هغه عوام تر اویا ښځې جی په لیک لوست د پښتو ژبې ښه پوهېښی مراعات
په نظر کی نه دی نیولی، یعنی جی ودوی ته په مورخې ژبه د عقائدو اود اعمالو فاضلو
واجباتو، وغیر، بیان وکړی. او نورو اقوامو لکه اردو والا، انگریزی والاوو، بلوڅانو،
فارسی زبانو خلکو وغیر د خپلو خپلو قومو په مورخې ژبه دوی دیر خدمت کړی دی
جی فوق الذکر عوام په اکثر دینو مسئلو کښی د علماوو د پښتنې ضرورت نه لری.
خصوصاً ښځنی مسلمانانې چنه په طلب کی د علم او پوهنی د کور و تپای سی. اونه کی د
سم دوی دونه علم وې جی دوی مشکل وړ حل کړی. خصوصاً په مسائلو کی د حیض
نفاس استحاضه، جی په ورته مسئلو کی که فرضاً ښځی دیو عالم کورنۍ وړ هم سی.
اماد حیات او شهر په لحاظ د هغه عالم غږ پورا تفصیل نه سی غوښتانی. نو بلاء علی
هذا الاحتیاج الدینی جی نړو عوامو او ښځو کښی موجود وو. ما فقیه عاصی
محمد عبید الله قندهاری التوبی ته د افکار پیداسو جی د قوم د اعلیٰ خد
وکړه هغه وچې اول ما نور ظلم پښتو کړی او هغه وچې کتاب چاپ کړه.

پجامعه افغانیه کښی نهایت حسن قبول وکړی جی شری اوسه پوری څو وار چاپ سو
اوپه نړو نسخو څخې او هر کونج ته افغانستان ورسیدی بلکه جرمني، جاپان،
امریکا، عربستان وغیره چیرې جی افغانی مسلمانان اوسیدنی د کتاب ورسیدی
اود هرې خوا د احسنست پښاغونه را ورسیده.

نور نور ظلم شرح رواج او قبول دعا صی همت بلند کړی. پسرله هغه جی د قدوری لویه
شهره او ترجمه وکړه د خدای جل جلاله په توفیق سر، نو څرنگه جی د قدوری شرح په
مجدد چاپیدوسه د عالم قبول په ډگر کی لوی ځای پیدا کړی. حتی په پاکستان
افغانستان، عربستان، امریکا، جرمني، لندن وغیره یعنی هغه مملکتونه جی هغه
کښی پښتانه مسلمانان استوگنه لری دیر لوړ مقام په وموندی. او تراوسه پوری
تخمیناً لس زره نسخې د چاپه شخړاوتلی دی او قلمی شفا، دیرینه، دیرینه، خبری
فقیر ته رسیدلی.

دی شرحی قبول نور همت افزای دعا صی وکړه. نو دعا صی قصد او عزیمت وه شرحی
ته د فقه اکبر پروان وکړی. جی په هغه کښی د فقه اکبر شرحی علاوه د سراج الامت المحمده
حضرت امام الائمه ابوحنیفه رحمۃ الله تعالی. سوانح عمری اوده لور مقام په اجتهاد کی
اوده د نهد او تقویٰ وغیر لویه تاریخچه په صحیح اسنادوسه درج کړه سوه درې
جل سلطان په توفیق وپای ته د تکمیل ورسیده او چاپ سوه. او ورته مقام په
ترلاسر کړی. پسرله هغه د مرزا غالب د فرمودی سرسم.

همت بلند دار که نزد خدا و خلق: باشد به قدر همت تو اعتبار تو: د شروط الصلوة
ترجه هی شروع کړه چې هغه په لږ موده کښی پای ته ورسیدل او چاپ سوه. هغه شرح
همه مقبوله عند العوام والخواص والرجال والنساء وگرځیده له. وروسته ترهغه
په غوښتنه د واری محمد فضل الحق حقانی، ادام الله همته العلیا اود
بعض نورو دوستانو دعا صی قصد او اراده و شرحی او ترجمی ته د نور الايضاح و مخول
چونکه د کتاب په فقه شریفه کی سره اختصار لور اود اعتماد وړ مقام درلودی.

نوعاصی بیلہ لَبَّيْكَ بل چارہ نہ دلوۃ نودھنی پہ شرحہ ہی شرحہ و کرہ جی دا اوس تر
لاسر لاندی دہ، اوددی شرح حجم بہ تر قولو سابقہ شرحو بالوی، اِنْ شَاءَ اللّٰہُ.
اَللّٰہُمْ وَفَّقْنِیْ لِاتِّمَامِ هَذَا الشَّرْحِ بِالْخَيْرِ وَالْعَافِیَةِ وَارْزُقْنِیْ الصَّحَّةَ وَالسَّلَامَةَ
وَالعَافِیَةَ فِیْ اَعْضَائِ الرَّئِیْسَةِ وَالْمَرْوَسَةِ لِاتِّمَامِ هَذَا الشَّرْحِ اِیْضًا وَمَا دَانَکَ عَلَیْکَ اَللّٰہُ بِخَیْرِ
د بعض حاسد انوٹخہ شکایت

چشم بد اندیش کر برکنده یار
عیب غایب ہر شہ در نظر

دوی وائی جی پستو کتا بونہ دا اعتبار و پندہی، نہ حیران یم ددوی و دغی و نیاتہ۔ پستو
کتاب جی د عربی معتمد و کتا بوٹخہ اختل سوی وی نوبہ واپ دا اعتبار و پندہی
لکن پہ عربی کی مثل دی "کُلُّ اِنْسَانٍ عَدُوٌّ لِّمَا یُجْهَلُ" ہر انسان دینمن دی د
خشی جی دی نہ پہ پوہیری۔ نوٹہ جی ای حاسدہ پر ترجمہ د عربی کتاب پہ فیصح و بیان
ثربہ جی د عربی قولہ مضمون دی پہ کنبی، اولی قدرت نہ لری خیل عجز و منہ۔
دبل صحیح شرحی و ترجمہ وی بد وائی بسکہ کہ تہ انصاف و لری ہفہ مترجم تہ بہ تا کو روئی
ویلائی۔ او حاسدہ پہ دی پوہ سہ جی یو عربی کتاب و پستوتہ پہ صحیح د ول کوہ
اسان کار نہ دی۔ بلکہ دتوفیق الہی سر سر دیر عرق ریزی غواری۔ او پہ دریا ب کی فکر
اوغور غولہ و هل غولری۔ سہ نہ کر سر تراشد قلندری داند۔ وگفتہ اند۔ انجیر خوردن نہ کاری ہر غریب
او بعض حاسدان جی سہ د حسدہ د انصاف یوہ شائبہ پہ کنبی وی نود عاصی پہ بارہ
کنبی وائی جی مولوی صرف د کتا بوٹخہ ناقل دی۔ نوخللہ یہ ولی تحسین وائی زوایم
فلوک دین نبوی مبنی پر نقل دہ۔ د خدای غنچہ و جبرئیل تہ د حضرت
جبرئیل غنچہ و حضرت تہ د ہفہ غنچہ اصحابو شمر و شمر الی یومنا ہذا۔ او ببل
د اخیرہ دہ جی حاسدہ تہ قولہ کتا بونہ د تفاسیر و اود احادیث و اود فقہ لب مطالعہ کر
بلکہ عقلی کتا بونہ ہم و گوہ جی خشن نگہ بارونہ بارونہ نقلونہ پہ کنبی۔ بعضی حایونہ
وائی: قیل، او گاہی وائی۔ قالوا۔ او گاہی وائی: کذا فی الکتاب الفلانی۔ او گاہی
نسبت کولہم پرین دی جی دہ خیل معلومات و ترہ و ہفہ کتاب تہ وپی۔

تہ لب مہربانی و کرہ د نقل د علما و وٹخہ یاد کتا بوٹخہ یوٹخہ ناخہ بدی بیان
لوگرا نہ کہ۔ او بعض حاسدان جی د حسد پہ دریا ب کی دوی ہفہ وائی جی
عبد اللہ سارق دی۔ جنابہ تہ جی نقل تہ سرقہ وائی تر دیر درانہ بار دگنا۔ لاندی
سوی۔ ولی جی تا واوریدہ جی اساس د دین محمدی پر نقل دی یا قولیا کتا ب تہ۔
لوہبتنہ: ستاسر ولی بعضی ملایان حسد کوی او پہ غتوا و کشنیو د برو
دی ولی اود غیبت بلکہ د بہتا نہ پہ غشودی بشکارہ وپی۔

جواب اول۔ میوہ دارہ درخت پہ د برو ویشتل کیبری۔ تا یوٹو لک لیدی دی
جی د نا جو درخت دی پہ د برو ولی۔ دوہم: دل تہ پہ مابین کنبی د بعضی
علما و تعصبات ستہ۔ تعصب علمی، تعصب قوی، تعصب وطنی، او تو لو بدترین
تعصب تعصب مذہبی دی۔ نہ چونکہ سنی محبت یم او خنی خالص یم، نو وہابیان
پہ نامہ (موحدين) پنج پیریان، سلفیان، و من سلك مسلكہم، نہ ماسرہ ہر قسم تعصب کوی
او قسم قسم درواغ او بہتان ربا ندی وائی۔

سوال۔ ستاد دوی پہ د غو بہتانو، غیبتو، بد ولیو، خوابدیری۔ جواب جی نفس
نرمقتضی تیر سم د شریعت د نکتہ نگاہ غنچہ می خوابدیرہ لاخہ کوی پہ خوشحالہ کیہم
حکایت: یو عالم د حضرت الامام الحسن البصری غیبت کوی و۔ او د ہفہ غیبت
وحسن بصری تہ ورسیدی۔ نوہ مبارک: "یوہ اندازہ دیری بنی خرمای برابری کری
او دیو چاہی لاس یہ ہفہ عالم تہ ورواستولی۔ او خطیہ داسی نوشتہ کری۔ من جانب
الحسن الی الاخ العزیز فلان۔ السلام علیکم ورحمۃ اللہ وبرکاتہ۔ اما بعد۔ تا سو دیر
مہربانی و کرہ جی خپلی حسنا پی موحسن تہ را استولی۔ مگر حسن یو حقیقہ ہدیہ د ثمراتو
درواستولہ کی قبولہ کری دیر مہربانی بہ ستاوی۔ نو اوس عاصی ہمہ پہ دی طمع دی
جی خپلی نیکی خودونہ فستہ او نیکیو پہ باب کی نہایت فقیر یم۔ نو شاید جی پہ
حسنا توہ حاسدانو غیبت کونکو بہتان و یونکو بہ غنی او سرمایہ دار و گرہم۔ او کہ
ہر خودوی ہر خہ وائی نہ د ہفہ و ظیفی غنچہ جی ما پر غارہ اخستی دہ دیری نہ مانی غنچہ

یعنی پرکنا بو حاشیې، او د کنا بو پښتو کولو، عَقَب نشینی ونه کوم، رَجَاءٌ لِلثَّوَابِ،
 مِنْ رَبِّ الْآرِبَابِ وَطَمَعًا مِنَ الْآجَابِ الدَّعَاءِ فِي حَقِّ الْعَالَمِي فِي جَنَابِ الْحَقِّ جَلَّ جَلَالُهُ
 بِالْتَوْفِيقِ لِكُلِّ خَيْرٍ وَخَتَامٌ عَلَى دِينِ الْإِسْلَامِ. داوی عمل معترضه اوس بیرته په خپل نوم
 شروع کوم:

اعتذار لدفع الاعتراض

پوه سکه: چې په ټوله فقه شریفه کښې چې په عربي ژبه وي. بلکه په ټولو احادیثو مبارکه
 وړ کښې. او په ټوله املکه وړکې که مسجد وی او که مدرسه حتی په مسجد نبوی او په مسجد
 حرام کښې دغه لاندې الفاظ چې عربي دی بيله کنایه ذکر سوي دي او ذکر کړي یې یعنې
 د بېر چې پښتو لفظ په کښه دی. ذکر چې پښتو لفظ په غږه دی. **فَرَج**
 چې پښتو لفظ په کښه دی. **حَشَفَه**: چې پښتو لفظ په دغې سر د سنتی ترڅای پوري
خَشْتين چې پښتو لفظ په خښی دی. **رَحِم** چې پښتو لفظ په دغېال د قرار
 کڅونږ. **اَنزَال** چې پښتو لفظ په اودس او ښتل دي. **قَبْلَه** چې پښتو
 لفظ په پخه اختل دی. **فَرَجين**: چې پښتو لفظ په غږ او کښه دی. و هکذا
 نور ورته الفاظ هم سته:

چونکه درویش د عربي کتاب په پښتو ژبه ترجمه کول پرغاړه اخستی ده، نوره چاره نه لرم
 چې د دغو الفاظو په پښتو ترجمه کوم، بعض نابو هان وای چې اسی پښتو الفاظ استعمال
 یې ادا دي ده او شرم دی. **داد تعجب خبره ده**: چې په عربي ژبه و عربونه ذکر
 فرج، دبره وغیره مثلاً یې اداي او شرم نه وو. او غږ او کښه او کښه مثلاً وپښتوته
 ذکر کول یې اداي او شرم نه دی، دوی دغه ځایونه او اندامونه په کنایه ذکر کوي مثلاً د ذکر
 په باره کی وایي «د تر بلاگی، او د فرج په باره کی وایي د ښځې د منځ دخوابلاگی. او د بېر
 په باره کی وایي د تر او ښځې د ښا بلاگی. او د خښتن په باره کی وایي تر ښادگی لاندی مړکی
 و هکذا. نوره ویی ته وایي چې آنحضرت صلی الله علیه وسلم ورته کنایاتی عربیه ولی نه
 استعمال کړي. او یا فقهاؤ په فراخه میدان کی دخپلو د کنا بو د صریح د دغو الفاظو کښې کنا یا

عربی نه لټوی، قَالَ الْمُصَنِّفُ.

يُخْرِجُ مِنَ الْفَرْجِ حَيْضٌ وَنَفَاسٌ وَاسْتِحَاضَةٌ

راوی د کښه څخه د ښځې درې قسمه وي. یعنې حیض او نفاس او د مريض ويينه.
پوه سکه: چې نسبت د حیض او نفاس و فرج ته کول په دی سبب دی چې دغه دوه
 قسمه ويينه پر فرج را تیريږي. ور نه اصلی ځای په رحم د ښځې دی او استحاضه کما
 سبب، دیو رگ ويينه ده چې منفجر سوي وي.

په احادیثو کښې راغلی دي چې څه وخت چې په جنت کی ځوا
منشأ د حیض د غنم شنه درخته ماته کړه د پاره دخوړلو. پس له هغه چې

نوی ځنډی منع وه. خدای پال ورته وویل «لَا ذَمِّكَ كَمَا أَدْمَيْتُهَا» حتماً به زه تابه
 ونومبتلا کړم کله تا چې د خته د غنم پرې کړه. او اوښه ځنډی توی کړي نوکله چې ځوا
 ځنډی ته راغله حیض ورغی او د حیض په لور وکی د دی جاري پاته سواي یوم القیامة
پوه سکه: چې مصنف په مراقبې وایي چې د حیض د ډیر شکل احکام دی.

حیض د لویو مېرمنو څخه درین دی، ولی چې ډیر احکام په حیض پوري
 مربوط دی لکه، طلاق، او اعتاق، او، استبراء، او، نسب او روا والی د وطو، اولموخ او
 روزه او قرائت د قرآن یا مسه کول د قرآن. او اعتکاف او دخول و مسجد ته طواف د حج او بلوغ
 د ښځې چې د اټوله په خپلو ځایو کی راسی «إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى» قَالَ الْمُصَنِّفُ

پس حیض هغه ويينه ده
فَالْحَيْضُ دَمٌ يَنْفُضُهُ رَحِمُ امْرَأَةٍ بِالْغَةِ چې په زور سره یې را
 باسي. رحم هغه ځای چې په هغه ځای کی نطفه قرار وئسي ولد ځنډی پیدا کيږي. د بلوغ
 انداز د ستر: لاری ۹ کاله ده پر مفتی به مذهب. او بعض علماء وایي چې د ښځو کلونڅه تر ۹ کلو
 پوري.

لَا دَامَ بِهَا وَلَا حَبْلٌ ولی چې عادت الهی په دې سره جاري دي چې خوله

در رحم به سبب دجل بند وی، چی هیخ وینه نه خندی راوژی ترهغوجی ولدیا اکثر دهه
راونه وزی. **سؤال** بعض بنحوته سرم دجل وینه پیداسی. **جواب** هغه درجه
خوله بن خلاصه سوی وی. نوکه په دواء وغیره بنده نرسی ولدیه نقصان کری؛ وایستل
واحتمال لری چی دغه وینه دی دیوه رگه خخته راوژی. **قال المصنف**

اوینجه هر نوری رسیدلی و عمرته دنا امیددی دوله
وَلَمْ تَبْلُغْ سِنَّ الْإِيَّاسِ غزچی هغه سن پرمفتی به مذهب ۵۵ کالری
پوه سه. چی مصنف در حرم په قید هغه وینی وایستلی چی یا ترینه یا قبل تپ
بهییدی. اود اغرنکه وینه داستحاضه خارج کړو. ولی چی هغه وینه در حرم نده بلکه دیو
رگ وینه ده. اوپه قید «لأداء» وینه دنفاس. ولی چی نفساء بنجه په حکم کی دمرغی
ده او درد و سره ملگری وی. اوپه قید «بالغه» هغه وینه وایستله چی تر ۹ کاله
دخه به نجلی وینی. مولوی اعزاز علی سؤال کری دی چی دکشی نجلی وینه در حرم
نده بلکه استحاضه دی. نو دا وینه خوبه قید در حرم ووتله. نوحاجت وقیده دبالغه
نسته «رأولیش وائی» چی چونکه غالب استعمال دستحاضه په بالغه بنجه کی کیدی.
اودغه رنگه عرف دادی چی ددغی نابالغ نجلی وینه در حرم غز کتري. اوپوه سر چی مراد
د «ولاداء بها» غزه داری چی داسی درد نرو چی وتل دوینی خندی پینس سی اگرچه د
بله سببه درد او مرض و سره وی. نوکه بنجه دیوه بل سببه درد منه اونا جوپی وه.
اودینه روت پیداسوه هغه حیض دی. **قال المصنف فی المرقی**. فلا یرد ما ادرهم. **قال المصنف**

أَقَلُّ الْحَيْضِ ثَلَاثَةُ أَيَّامٍ وَأَوْسَطُهُ خَمْسَةٌ وَأَكْثَرُهُ عَشْرَةٌ

کمه مده دحیض درزی ورچی دی یعنی سره دشبو او میان موده دحیض پنجه ورچی دی او
لوی موده لیس ورچی ده، یعنی په نیند خنیفیا نو «امام طحاوی وائی چی دحیض په
وینو کبی همیشته والی نه غولری یعنی چی ۳ ورچی یا ۵ ورچی یا ۱۰ ورچی به پرله پسې
به بهییدی. ولی دانهایت نادره پینس بی. بلکه هر وراج خه ناخه وینه لیدل کیږی

بلکه که په اول کی ددغوه رو مودو اوپه اخیر کبی وینه وی په مابین کی خه هم پاکی وی
توله ورچی حیض کنه کیږی. **قال المصنف**

وَالنِّفَاسُ هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ عَقَبَ الْوِلَادَةِ اونا هغه
راوژی یعنی دفرج دخواخنه وروسته تولادت. یعنی دکشی دپیدا کی وروسته
مسئله: کی کشی دجراحی په ذریعه دنود خواخه راواستی. او ترکس ددغی بنجی
وینه نه راوتله بلکه تر تپ دجراحی خه بهید له دانهجه شرعاً نفساء نده بلکه پاکه
اومعذوره ده چی هرلما خه ته به اودس تازه کوی. کزاق ل الشبلی النعانی. لکن په اوسنی
زمانه کی تولادت دپارح جراحی دکس دخواکیږی نو وینه ورسره راوژی نو نفساء ده.

وَأَكْثَرُ أَرْبَعُونَ يَوْمًا وَلَا حَدَّ لِقِلِّهِ او اکثره مده دنفاس شلو کینت ورچی
دنفاس **مسئله**: چی اکثر حصه دولد راوژی که خد هم م راوژی چی بعض اندامو
په معلومیری نو وروسته تر هغه نفاس دی. **مسئله**: په وضع دولد که بنجه مطلق
وه یا به میوه مروه دستی به عده تیره سوه **مسئله** که بنجه میخه وه په وضع د
ولد امر الولد گرچی. **مسئله**: که بنجی ته خپل میوه طلاق معلق په لنگید وورکری
وو. هغه سري حایث یعنی بنجه پر طلاق سوه. **مسئله**: که اکثر دکشی ژوندي
نهر او ووت دجنازی لمونځ نه غولری اونه غسل اونه شرعی کفن بلکه په یوه تکره کبی
دی وپیچی بنج دی کړی.

مسئله: که بنجی وروسته تولادت هیخ وینه ونه لیده نفساء نه ده په صحیح
روایت دحضرت الامام غز کن په نیز دحضرت الامام دی غسل احتیاطا وکری. او
یاران وائی چی بیله اودس پر دغه بنجه بل شی نسته. **مسئله**: چی په حدیث نبوی
کی داسی راغلی دی «إنه ۴ وقت للنساء أربعین یوماً إلا ان تری الطهر قبل
ذلك» آنحضرت صلی الله علیه وسلم معینه کری دی نفساء بنجی ته خلویست ورچی

مگر هغه وخت څلویښت ورځې نه دي که دي ولیدی د مخ تر څلویښتو ورځو پکې
تنبیه: بعضی ښځې خواه مخواه څلویښت ورځې نه لمونځ کوي اونه
 روژه نشي. که څه هم وینه نه وي تر شپانه روز بالا. داد دوی جهالت او غلطیا ده.

وَالِاسْتِحَاضَةُ دُمُ نَقْصٍ عَنْ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ أَوْ زَادَ عَلَى عَشْرَةٍ

او استحاضه هغه وینه ده چې کمه وي تر درې ورځې یعنې چې اقله مده د حیض ده، او یا زیات

فِي الْحَيْضِ وَعَلَى أَرْبَعِينَ فِي النَّفَاسِ وی تر لس ورځې

د حیض ده. د ادواړې مدي په حیض کې. او یا زیات سی تر څلویښت ورځې په نفاس کې یعنې
 چې اکثره مده د نفاس ده. د نفاس اقله مده یه نه کره ذکر ولی غنقری تیره سوه چې د نفاس
 اقله مده حد نه لرې. **قَالَ الْمُصَنِّفُ.**

وَأَقَلُّ الطُّهْرِ الْفَاصِلُ بَيْنَ الْحَيْضَتَيْنِ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا

او کمه مده د طهر چې فاصل وي په مابین کې د دوو حیضو پنځلس ورځې دي.

په حدیث شریف کې چې مصنف په مراقی کې روایت کړي دي داسې راغلي دي: «اقل الحيض
 ثلاثه واكثره عشرة واقل ما بين الحيضتين خمسة عشر يومًا. **قَالَ الْمُصَنِّفُ.**»

وَلَا حَدَّ لَكَثَرِهِ إِلَّا مَنْ بَلَغَتْ مُسْتَحَاضَةً او هيڅ اندازه

اقلې مدي لږ د طهر فاصل بېن الحيضين، مگر هغې ښځې لږ چې بلوغ ته په رسيدو سره

مستحاضه وي. نو د دغې ښځې حیض لس ورځې مقدريږي. او طهر يه پنځلس ورځې او

وَنَاقِئَةٍ: څلویښت ورځې. یعنې هریوه ته اکثره مده ایښوول کېږي.

یهمزاج لو تر کيښ پوري لږ لري، د بعض ښځو طهر فاصل شپږ میاشتې وي او بعضو

د اڪال وي. **وهكذا - مسألة:** کړيوي ښځې لږه عادت ووي په حیض کې مثلاً ۱۸ او

ورځې. او اوس د دې وینه د عادت تر شپو تیره سوه. نو د ابلونځ نه کوي او روژه به نه نیسي

کې وینه پر لس ورځې قطع سوه خود اټولي د دغې د دې حیض دي. یعنې عادت يه بدل سو

او که وینه يه تر لسو ورځو تیره سوه. نو دغه ښځه دې وختل عادت ته رسي. یعنې

۷ ورځې او باقي ورځې يه استحاض دي. نو د هغو لمونځو او روژو به قضاء راوړي

او هم د دې قسمه څخه دې نفاس یعنې یوه ښځه وي چې په نفاس کې عادت درلودی مثلاً

شال ورځې او د اپلا تر شل ورځې يه وینې تیري سوي. نو د دې انتظار وکړي که پر

څلویښت ورځې يه وینه ودریدله.

ټوله څلویښت ورځې به نفاس دي. یعنې عادت يه بدل سو. او که تر څلویښت ورځې

هروینه تیره سوه نو د ښځه دې عادت ته رسي. یعنې نفاس د دې هغه بخواني ۲۰

ورځې دي او باقي ورځې ټوله استحاضه دي. **مسألة:** بعض فقهاء وايي چې

دغه ښځه چې وینه يه تر عادت تیره سې لمونځ دي کوي او روژه دي نيسي. ولي چې احتمال

د دې سته چې د دغې ښځې وینه به تر اکثره مدي تیره سي نو خود غه ورځې د استحاضه

ده یعنې هغه ناید تر عادت ورځې، او پر مستحاضه خو لمونځ او روژه سته لکن هر لمانځه

ته به اوس تازه کوي.

او بعض فقهاء وايي چې لمونځ دي نه کوي او روژه دي نه نسي. ولي اصل په انسان کښي

صحت دي او وینه د حیض ده صحت ده او وینه د استحاضه دليل د ناجوري ده.

نوموت داسې حکم کوي. چې دغه زاید ورځې وینه وینه د حیض ده. او عادت يه بدل

سو. تر هغو چې يقين کړي چې دغه زاید ورځې استحاضه وو، یعنې تر لس په حیض

کښي تيري سي یا تر څلویښتو ورځو په نفاس کې، **وَالصَّحِيحُ هَذَا الْمَذْهَبُ**
وَيُحْرَمُ بِالْحَيْضِ وَالنَّفَاسِ ثَمَانِيَةَ أَشْيَاءَ او حرام گڼي په

سره اشته شيان. قَالَ الْمُصَنِّفُ -

وَلِي فِي شَرْطِ صِحَّتِ دَدْغُو دُو
الصَّلَاةُ وَالصَّوْمُ وَفِرَائَةُ الْقُرْآنِ عِبَادَتُ بِيَاكِي دَحِيضِ اَوْفَنَاسِ
خُجْه ده. و بِل حرام دی تلاوت د پوره ایت د قرآن اود غرننگه حرام دی تلاوت د تودود تودولوکا و
چی د خدای د خوارا نازل سوی دی لکه تودا و غیره. لَانِ الْکَلَامُ کَلَامُ اللَّهِ اود غرننگه منسوخ
الحکم ایتون د قرآن بهم وائی. قَالَ الْفُقَهَاءُ وَهُمْ الْمُصَنِّفُ: اِلَّا بِقَصْدِ الذِّكْرِ مَکْرَه
اِیْتُون و بیلا سی چی چیه هغو کینی د عایا احمد یا شکری په قصد د دعا اود ذکر
لکه حائضه چی د وچی و خوری اویا به چینی اود وائی. اَلْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ به قصد
د حمد نه تلاوت القرآن. یا و وائی. وَاعْفِرْ لَوَالِدَیْ وَارْحَمْهُمَا کَمَا رَبَّیْنَا فِی صَغِيرًا به
نیت د دعا اود اهر اصح دروایا تودی. د امام اعظم خُجْه. وَخَالَفَ الْاِمَامُ الْهَنْدَوَانِ وَو
قَالَ لَا اَفْتِیْ بِجَوَازِهِ. لکن چونکه قول د دغه فقیه د امام المذهب خُجْه مخالف دی نواعباً
نه لری. قَالَ الْمُصَنِّفُ فِی الْمَرَاتِقِ چی د کمر ترایت تلاوت د حائض و نفساء ته روادی او
که نه. بعض فقهاء وائی روادی. و لکن منع به مختار د محققین د فقها ووده. فَالْقَوْلُ عَلَیْهِ
اود غرننگه حرام دی مسه کول دیوه ایت یعنی د توله قرآن

وَمَسْئَلُهَا الْاَبْغِلَافِ
و کایره: مراد د پوښه خُجْه هغه پوښ دی چی د قرآن شریف خُجْه جلاوی.

و کایره: که سړی د قرآن شریف پر سوخید لویا په اوبو کینی د غرقیدو بیریدی
بیایه مسه بی خلاف هم روده. مسأله: که د قرآن شریف صرف ترجمه و
په فارسی یا په بله ژبه ایتون د قرآن شریف نه وو پکینی هم مسه نه ناروده.

مسائل شتی
روادی و حائضه اوفنساء بنجی ته ښوونه د قرآن و بیل ته لکن
لکن یوه یوه کلمه. نه په قصد د تلاوت بلکه په قصد د تعلیم. کما
فِی الْخُلَاصَةِ وَالْبَزَازَةِ عَلَیْ قَوْلِ الْکَرخِ ط. روادی و بیل د قرآن یو یو حرف چی په پښتو
یه ازگی بولی.

مسأله: ایت د قرآن به حائض اوفنساء نه مسه کوی که پردیواله نوشته وی که
پراغده او پر تکره و غیره لقوله تعالی. لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ. مسأله: مکروه
خبریمی دی مسه کول د قرآن شریف په لس تون یا په لمن، ولی دا تبع دی د لاس د پوښ
حکم نه لری. مسأله: که قرآن شریف په خریدیه یعنی کڅوڼه کی وو مسه کول یه روادی
پروایت د صاحب المذهب پوه مسه: چی په اخستلو کی د قرآن شریف په
لستونری سر اختلاف دی. هغه چی مونږ وویل چی مکروه دی مذهب د مصنف اود
صاحب هدایه دی. او په جامع تمراتشی کی وائی چی مسه کول په لوستونری مکروه ندی
ولی چی مسه خوپه مباح شرت د لاس بیله حائله وی دلته خو لوستونری حائیل دی.
اود نهایی والا وائی چی دادوارو روایت دی د امام محمد خُجْه راغلی دی، لرویش وائی چی احتیا
به اول کی دی.

مسأله: رخصت دی اهل لره د کتب شرعیه وو لکه، هدایه، رخصت، بخاری و
غیره چی په لوستونری ونسی بلکه په خالی لاس هم. ولی چی ضرورت دی حکم چی مطالعه
کونکی د کتب مذکور وو که طالبان وی او که ملایان وی هر گرتی اودس تانه کولو کینی
خرج دی چی مطالعه د پوخت په بر کی نسی. وهو الاصح عند الامام الاعظم
مسأله: په کتابو کی د تفاسیر و قرآن لکه جلالین، بیضاوی، تفسیر کبیر و غیره کی اختلاف
دی. په اشباه و النظائر کی وائی چی مسه کول یه بی اود مسه سړی ته رودی. لکن صحیح
داده که د قرآن الفاظ تر تفسیر د پوخته مسه کول یه بی اود مسه سړی ته مکروه دی او که
تفسیر یه د پوخته و و لکه بیضاوی، روح البیان و غیره، نویه مسه و محدث ته رواحه.
او که مساوی وه دهغه مسه کول هم مکروه دی. او مصنف په مراقی کی وائی چی د کتابو
تفاسیر و پاره مطلقاً اودس واجب دی. مسأله: مستحب داده چی شرعی کتابونه
دی هم پری اودسیا نه رااخلی. نویه داده چی مطالعه کونکی د کتب شرعیه وو
د هر کتاب د پاره یو د سوال و لری. مسأله: که بی اود مسه سړی و طیفه د قرآن
شریف کوله لکن و ماتی یه په قلم اوبل داسی شی اړ ولی پروانه لری.

مسئله نابالغه کشتی ته اجازه ده چې په بي اود سږيا سره قران مسه کی اوز کوي کوی. ولي چې کشتی هر گری پسکی (چوی) اود هرې پسکی سر په اوداسه امر کول اوج کوی.

اومابع دتعلیم القرآن دی.

مسئله زوانه ده پيچل دشئ لکه چاپي، بور، دوا، وغيره په هغه کاغذ کی چې فقه د فقه د کتاب وی اویا نوم د خدای جل جلاله اویا د نبی علیه السلام پکښی

نوشته وي **تفریع** په عصا خبر کی د اخبارو معامله دیر لویه مسئله او دیر مشکل ده دوی

چې اکثره اخبار وکښی آیت د قران مبارک یا حدیث نبوی صلی الله علیه وسلم په کښی نوشته وي

او خلک دغه اخبار ونه پس له مطالعې غځه پر قضا بانو یا د پرچون پردوگاندارنو غځوی اویا په

مفت ورکوی. او قضا یا پرچون دکاندار په هغه کی غوښی ورکوی اویا چاکی او بور وکړي

په کښی پیچي. داخواول ناجائز کار دی. اود غوښو رانیوونکی یا دچایو او بوری وغیره چې

هغه شیان کور ته یوسي، نو شیان خندی خوښی کړی. او اخبار و غورځوی. اخر الامر دغه

اخبار ونه دنورو مرداریو سر یوځای دلاس په گاډی کی واچوی. او په هغه ځای کی گاډی څپه

کړي چې ټوله مردار شیان تر غولو، خوشیو، وغیره پوری هلته جمع کیږي. اویا په

حکومتی موقران ټوله گډوډ وړي اود مرداریو په لوی مرکز کښی غورځوی. دا کار

تراول دیر دیر نا دوا کار دی.

مسلمانان صبا عجب دلاوری: خصوصاً هغه کسان چې، رومیان، انگور، سیان

وغیره د باغواو کښتو غځه په کریتو کښی ښارونه راوړي «هغه خلک د ښار غځه په منو

منو اخبار ونه او نور داسی کاغذونه چې لیکونه پر باندی وی، اگر که سه پاڼو او رتوی

رایه نسی. او باغواو کښتو قیوسی او هوری ذکریتو و شپږ و طر فو ته دغه اخبار ونه وقایه انگور

وغیره وگرځوی. نو هغه کریتونه بازار ته راوړي دکانداران هغه خندی رافسی. څه وخت چې

دکاندار کښت خلاص کړي انگور وغیره خندی راوباسی اخبار ونه او کاغذونه پر وړاندی

وغورځوی. پر هغو باندی خلک لوی او کشتی گرځي اوت پښویه لاندی کوي «اخر الامر دکانداران

یه دکاندار دکان دغه غځه جارو کړي. دروچ اوسړک مابین ته. چې بوده انسان

پانگی د خور پر تیریدي. او که غم ایتونه د قران مبارک او که حدیث در رسول الله صلی الله

علیه وسلم او که نومان د خدای جل جلاله وغیره وغیره تر پښو لاندی پایماله کوی.

آیا انصاف تاسی وکړي: چې ددغه اهانت سپکاوی گناه کیږه به د چاپر غاړو وی

در ویش رایه داده چې په دی گناه کی اخبار والا، اخبارات خرڅوونکی، او کریتو والا.

اود کاندان او هغه کسان چې په دغو اخبارو کی دکور دپارو شیان وړی ټوله او ټوله

په کښی شریکان دي. **تر دی عجب ده**

چې خطیبان، واعظان، په مسجد وکښی ولی دا خبره دعوامو په مخکښی په وار وار نه کوی

اول خوبه شاید دا آفت یوڅه کم سې. او که هغه کم نسې ملایانو غاړي خوبه خلاصی،

لکن ما ملایان لیدل دي چې قصا به غځه غوښی، یا د پرچون فر وشه غځه بل شئ بانسی

په دغو اخبارو کی پیچلی اویا په کور کی کاغذان غورځوي. بیت د جوښم پر مردار زړی. د امران چشم

غز جاري. خدای پاک دی د افغانستان پر مسلمانانو رحم وکړي هغه په داغسی ځایو کښی و

یالوځي یا دلی استعالی. نه کاغذونه او اخبار ونه. **مسئله**: د خدای جل جلاله او

یاد انحضرت صلی الله علیه وسلم پاک نومان په نارو نه پاکوی د سببه د تعظیبه.

ودخول المسجد جنب هم و سره داخل دی لکه په دغه حکم کښی ليقوله

عليه الصلوة والسلام لا أحل المسجد للجنب ولا حائض، اوفسأ په حکم کښی حائضی ده.

پوه سکه: چې په مسجد کی کعبه شریف هم داخله ده. او په صحیح روایت کی د عیدگاه

د لما غځه ځای اود جنازی د لما غځه ځای حکم د مسجد نه لري. نو د غودرو نفرو ته یه دخول رواي

اوپه زر کی وایي چې حکم د منع دخول المسجد هلته دی چې ضرورت نه وي. او که ضرورت

ووچي دروازو دکور په مسجد کښی وه او بله خوا یی دروازو نه اېول کیدل. اونه بل

ځای داستوگی یه نه درلودی. نو بیا دخول د مسجد ورته رواي، لان الضرورات تبیح المحظورات

فروع: که سړي په مسجد کی بیده و او جنب سویتي ممدی وکړي او سمدستی دی و

د دپه دپارو چې په اوبو پسې ولاړ سې. اویا په بل کار پسې. که په مسجد کی د دننه د لمبیدو

خای نه وو. اوکه خوک جنب و او په مینه په مسجد ننوتی اوبیا په جنابت ویدپاد
سو تیمم دی وکړی اودستی دی ووزی. اوکه بیله تیمم وکړی ووزی هم زوله. اوکه
اوکه اوبه د باندی تر مسجد وی او په شپه کینی وقل دده ته خطرو. تیمم دوکړی
اوهوری په مسجد کینی دی اوسی خو خطر دغه کینی. اوبی له تیمم درنگ په مسجد ک
ناروادی. اوبی دغه تیمم دی لمونځ کوی اونه به قرآن شریف وای. ط م ۱۹۵. قال
والتَّوَّافُ وی پوه سکه: چی یو حرمت دشی دی. نویبنا علی هذا
طواف کول په جنابت سو حرام دی یعنی گناه کبیره ده مگر صحیح دی. حتی چی د طواف فرضی
چی طواف زیارت دی غاری په خلاصیږی. مگر په باندی اوبی حلال لول لاندی دی.
اوکی بی اود سکه یه طواف مفروض وکړی شاة (پسه) پری لازم دی. اوکه طواف نفلی وو
صدقه پر لاندی ده چی کم یه نصف صاع ده.

مسئله: که محدث (با ورس) پس له طوافه اودس وکړی. اوبیا په هغه نفلی طواف
راوگرځاوه بیا هیڅ شی باندی نسته. اوبیا هغه فرضی طواف په طهارت سره وکړی
لکن په ایامو کینی د نحر. قال المصنف.

وَالْجَمَاعُ وَالِاسْتِمَاعُ بِهَا يَمَاحَتُ الشَّرْقُ إِلَى تَحْتِ الرُّكْبَةِ
اود غرنکه حراموی حیض اونفاس ووی د مایینی اونفع اختل ددی د بدن شخه لاندی تر
نامه بیا تر لاندی د نرنګانه **پوه سکه:** چی نفع اختل د مایینی شخه تر نامه
وړی خای سره د خایله یعنی پرتوګ وغیره روادی. اوتر ناموړی خای لور بیا کینه
که خه هم بی خایله وی روادی که خه انزال سی. لقوله علیه السلام: "كُلُّ مَا فَوْقَ الرُّكْبَةِ
مسئله: که چا مایینه په حیض کی ووی کړی اودوایه نه بلله. مستحب ده لور
په اول کی د حیض دا کادی وکړی یو ینار دې خیرات کی. اوکه په اخیر حیض وکړی
نیم دینار دې خیرات کی. او پر هغه کار دې توبه وکړی اوبیا دی نه کوی.

مسئله: که چا ووی په حال کی د حیض وخت ته راوبولی. نویب مبسوط اونیرو
کتابو وای چی د اسیری کار فرسو. ولی د صریح قرآن شخه منکر سو. وَلَا تَقْرَبُوا هُنَّ حَتَّى
يُطَهَّرْنَ. اوبه خلاصه الفتاوی کی وای چی نه کار کړی. **مسئله:** لکه سړی ته
چی ووی په حال کی د حیض ناروادی مایینی ته هم نارواده چی میړه خپل غوړ لوت په دغه
وخت کی پرین دې. **مسئله:** د حائضی نبشی غږه بچه اختل اویو خای ورسره
بیدیدله بیله کراهته روادی. اود حائضی په لاس دوړی پخول بیاد دی پلاس او په
خمیره ول پروانه لری. ط. **مسئله:** روانه نبشی لره چی حیض د میړه غږه پتوی
باچی جماع ورسره وکړی. اود غرنکه نه ده روادی لره چی حائضه نه وی و میړه ته وای
چی زو په حیض کی یم. یعنی دغوړ لو شخه ځان کاږی. ط. قال المصنف.

وَإِذَا انْقَطَعَ الدَّمُ لَكَثَرَ الْخَيْضُ وَالتَّاسِ حَلَّ الْوُطُوبُ لِلْغَسْلِ

اوکه چیری قطع سوی یعنی ودریدی وینی د نبشی په نیز د اکثری مدی د حیض یعنی ۱۰ وچی
اود اکثری مدی د نفاس یعنی ۴۰ وچی. روانه میړه لره ددی جماع ورسره کول بیا غسل
دی د حیض اود نفاس غږه. **پوه سکه:** چی مصنف قید د انقطع الدم عادت
ببناء وواپه ورسره چی لس ورچی یا خلویبیت ورچی پوره سی که وینه قطع سی اوکه
پس ووی ورسره روادی ولی تر لس ورچی بالا یا تر خلویبیت ورچی بالا حیض اونفا
نسته نوکه وینه هم جاری وی ووی یه روادی. ولی چی داوینی خواستخاض دی اواستخاض
مانع د ووی نه دی. **مسئله:** مستحب داده چی په صوره کی د انقطاع دی هم تر غسل
دغه ووی نه ورسره کوی. په مراعات د قرائت د. یطهرن. په تشدید سره. قال المصنف.

وَلَا يَحِلُّ أَنْ يَنْقَطَعَ لِدُونِهِ لِتَمَامِ عَادَتِهَا
قطع سی وینه ددی ترکم د اکثری مدی یعنی ۱۰ یا ۴۰. پس له تمام شخه عادت ددې.
یعنی عادت ته ورسیدنی بیا قطع سی لکن تمامی مدی ته نه وی رسیدنی. نولام فی قوله

بِحَامِ آه په معنی د بعد دی. کما فی قوله علیه الصَّلوة والسلام «صُومُوا لِرُؤُوسِهِ» ای بعد رؤیة یعنی وروسته تر یید لود میاشتی دروژی. قَالَ الْمُصَنِّفُ.

إِلَّا أَنْ تَغْتَسِلَ أَوْ تَتِمَّمَ وَتُصَلِّيَ أَوْ تُصِيرَ الصَّلَاةَ دِنًا فِي مَكْرَهٍ أَوْ يَأْذِي عَذْرَئِيَّةً سَبَبَ دَاتِيمَمٍ وَكِرَى أَوْ لَوْغَمَ هَدْمَ وَكِرَى. أَوْ يَأْذِي دَمِيَّ بِه ذَمِّهِ كَبْنِي يُوْبِرُهُ لَعَوْنٌ وَكِرَى يَعْنِي قَضَاءَ يَهْ بِرَ لَازِمِهِ بِيَا يَهْ وَطَى رَوَايَ

وَذَاكَ بَانَ تَجِدَ بَعْدَ الْإِنْقِطَاعِ مِنَ الْوَقْتِ الَّذِي انْقَطَعَ أَوْ هَذَا لَرَكْلَةٍ بِي بِنَحْوِ بِيْدَا كِرَى وَرَوَسْتَهُ تَرْقُطُ عَلَي دُونِي وَهَذَا وَخَتِ بِي بَه هَذَا كَبْنِي

الذَّمُّ فِيهِ زَمَانًا يَسَعُ الْغُسْلَ وَالتَّحْرِيمَةُ فَمَا فَوْقَهَا وَلَمْ خَائِبِينَ غُسْلَ أَوْ بِي أَنَّهُ الْكَثْرُ فَيَلْ. يَا بَا لَا تَرْهَغْ أَوْ اسْرَدْ هَغْ غَسْلَ وَنَهْ كِرَى أَوْ كِرَى

تَغْتَسِلَ وَلَمْ يَتِمَّ حَتَّى خَرَجَ الْوَقْتُ كِرَى حَتَّى بِي دَلَالَةً وَخَتِ تِيرَسِي نَوْدَغْ لَمُونُخْ پَه ذَمِّهِ كَبْنِي دَدِي پور دِي «يعني قضاء به تي راوري. نودوم وخت چي تيرسو نوم پوره ته به بي غسل کولو ددي وطي ورته روايي.

فَأَيْدُهُ: چونکه ددی ښځې په ذمه کی لمونځ لاهر سوا ولمونځ خود احکامو مخند ظاهر توبښخودی. نو وطي يه هم روايی. اوکه چيري وخت کم و وچي غسل او تحريم نه په کښي کاييدله. نو په مجر و تود وخت داپا که ده. او وطي يه نه دی روا. تر هغو چي طهارت په اوبو اويا تيمم ونه کړي. فَأَيْدُهُ: دا ټوله بيان دمسلمان ښځې په باره کښي وو. اوسري ماینه که کتابيه وه. يعني يهوديه يا نصرانيه وه هغې چي عادت وښي پونه لس ورځي دغه اووښه په قطع سې وطي يه رواي بيله غسل کولو. ولي چي دامکله په غسل نه ده ط صلا.

وَلْتَقْصِي الْحَائِضُ وَالتَّنَفُّسُ الصَّوْمَ دُونَ الصَّلَاةِ

وَقَضَاءَهُ رَاوِي هَائِضُهُ شَيْخُهُ أَوْ نَفَسُ وَلَا بَنَحُهُ دُرُوژِي نَهْ لَمَا نَحَهُ. يَهْ حَدِيثُ كُرْدِ عَالِي دِي «كَانَ يَصِيْبُنَا ذَلِكَ فَتُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا تُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ. تَرْجُمُهُ وَچي مونځ ښځوته به رسيدی حيفض نومونځ به امر کيدلوي يعني دجانبه غنځه دحضرت صلي عليه وسلم په قضاء راوړو دروژي. اونه امر کيدلوي په قضاء دلمونځو. وعليه اجماع الامم

حکمت الهي

الرحمة: چونکه لمونځ په شپانه روز پنځه وار مکره کيږي. او په ورځو کښي دحيفض او نفاس ښځي دپرمونځونه ځنډي جوړيږي او ددي ټولو قضاء راوړل خارج دی نورب الغلين وروي ته ددغه وخت لمونځونه معاف کړه. او برخلاف دروژي چي هغه بن پيښيږي. ولي که ښځه په بياشت کی دروژي حمل لري نوخونه حيفض سته اونه نفاس. اودغه رنگه که ښځه ممتدة الطهر وي بياهم په مياشت کی دروژي يه حيفض نسته. اوددي ټوله سرسره ددرځود حيفض عدوم کړدي په قضاء کښي خارج نسته. او نفاس خو په روژه کی ډير نادر دی. قَالَ الْمُصَنِّفُ

وَيَحْرِمُ عَلَى الْمُحْدَثِ ثَلَاثَةَ أَشْيَاءٍ الصَّلَاةُ وَالطَّوْفُ وَمَسُّ

الْأَعْرَامِ دِي وچي اودسه چاته که نروي اوکه ښځه وي دري شيان. لمونځ او طواف پر بيت الله شريفي باندي چپ وړاندي يه بيان تيرسو. اوسه المصحف الا بغلاف کول دقرآن شريف که څه هم يوايت وي مگر په پونځي اهراد دپونځ څخه هغه پونځي دي چي دقرآن شريف غځ جلا وي.

پهوه سه: چي محقق طحطاوي مناسب ددي ځايه سر په مثلاً بعض مسائل ذکر کړي دي چي هغه دادي له مکروه دي نوښته کول دقرآن ايت اويا دنامه دخداي چي پواس شي چي هغه اوارين ي اويا تکیه پر کيږي که بالنت. ولي چي ترک دتعظيم دي مثلاً قرآن يا دخداي نوم پر درهم اويا نوښته ليکي چي دتعظيم خلاف دي مثلاً قرآن يا دخداي نوم د

پر محراب یا پردیواله د مسجد نه لیکي. ولی چی رنگ یه را توی نه سی مگ کم یو صندوق
کښی چی دینی کنا بونه وه پر هغه صندوق باندی نالی یا تلتک یا نور د کوشا ایښودل
خلاف الادب دی. او په خلاصه کی وایي چی پښی غځول د قرآن شریف و خواته چی کښه
پروت و وکه برابر د پښو و و مکروه دی. او که برابر نه و و بیا کراهت نسته مگ او که
قرآن شریف لوړ پر تخته یا بل شی پروت و و نو پښی غځول و هغه خواته مکروه
نهدی. لا ایښودل د قلم پر کتاب یا قرآن شریف د لیکو د پاره مکروه او بيله هغه مکروه
دی. په یوه غالی کښی او یا په مصلی کی چی نوم د خدای نوشته وي پر هغه کښی نښل
مکروه دی. او صاحب هدایه وایي مکروه نه دی. مگ که قرآن شریف په خونه کی په پوښو
کی پروت وی په هغه خونه کی د مایینی سر جماع کول خلاف الادب دی. او که چیری
قرآن شریف پوښ نه درلودی. نو د پار د ادب په وخت کی د جماع و دی یو تکرر په هر کور
بیت ه از خدا خواهم توفیق ارب. بی ادب محروم ماند از فضل رب. قال المصنف.

وَدَمُ الْإِسْتِحَاظَةِ كَرَّافٍ دَائِمٍ لَا يَمْنَعُ صَلَاةَ

او وینی د مرض لکه د بڼی وینی چی همیشه وی نه منع کوی لمونځ، یعنی مستحاضه
نښه مخفه په لمانځه ده. پوه سکه: چی وینه د استحاضه پر قرار ارشاد یو
وینه درگ ده چی چا و دی دی. او د رحم وینه نه ده. علامه یه داده چی د استحاضه وینه
بد بونی نه لری لکه حیض وینه. قال المصنف.

وَلَا صَوْمًا وَلَا وُطْئًا اونه منع کوی دم الاستحاضه روزه که نفلی وی او که فری
چی په قرآن کریم کښی ذکر سوی ده. پوه سکه: چی دم الاستحاضه پر خوف سده ده.
مگ چی نښه منید واره وی او وینه ورته پیدا سی مگ چی نښه تر ۹ کاله کمه وی او وینه
ورته پیدا سی مگ او چی ترا قلی مدی د حیض چی دری وړغی دی. مگ چی ترا کثری مدی
د حیض یا د نفاس بالای.

اللهم اغفر لکاتبه کتبه لحق العباد فضل الحق حقانی

مکتبه القراءات والتجوید کوته

وَتَقَوُّصَاءُ الْمُسْتَحَاضَةِ وَمَنْ بِهِ عَذْرُ كَسَلِسَ بَوْلًا وَاسْتِطْلَقَ

او اوس به تاز کوی مستحاضه نښه او هغه څوک چی دده سر عذوی لکه یو سړی چی بولی نه گیری

بَطْنِ لَوْحٍ كُلِّ فَرْضٍ وَيُصَلُّونَ بِهِ مَا شَاءُوا مِنْ الْفَرَائِضِ وَالنَّوَافِلِ

او یا به نس ایله وی یعنی غل یه سی ټنگولا دی د پار دهر لمانځه فرضی. او دوی اداء کولای سی په
هغه او داسی چی تر یوه یه غواړی که فرضی لمونځ وی او که نفلی لمونځ وی. او سنت هم
په حکم کی د نفلو دی. پوه سکه: چی سلس البول یو مرض دی چی د ضعفه غنجه متانی
یا د غلبه غنجه د خنکی پر طبع دسری پیدا کیږی.

مسئله: په مجرایق کی وایي چی د معذور اوس په وخت کی هلته محفوظ دی چی
بله بی اوس سیا نسی وړ پیښه. مثلاً که دیوه سړی تر یوه سب مه وینی بهیدلی او هغه بله
سب مه یه سال مه وه. نو ده اوس تاز کړی. د سنتی تر او داسی به تر هغه بله سب مه هم
وینی راو بهیدلی اوس یه مات سو. ولی چی دانوی بی او دسیا ده. او یا دیوه سړی بولی
ایله وی. دی چی اوس تاز کړی غول یه هم ایله سی اول اوس یه مات سو. او که
چیری بولی او غول د واره جاری وه. او یا تر د واره سب مویه وینی بهیدلی نو ده اوس
تاز کړی وړ وسته تر او داسی به خول بنده سو اول اوس یه پاته دی.

پوه سکه: چی عذرونه په دغو مذرو کی چی مصنف ذکر کړه حصه نه دی. بلکه که دیوه
سړی پزه همیشه وینی کوی. یا هر گری بسکی خندی وزی. او یا پښی وی چی د تپ
وینه به تر بڼی حتی په پښه و و وغیر سر هم نه درین ی. دا ټوله کسان معذور دي.

مسئله: که دسری بعض ددغو عذرو. چی په ناستی یه لمونځ کولای یا په اشاره
سر دفع کیدله. پر هغه لازم ده چی لمونځ په ناستی یا په اشاره وکړی چی د عذره
غنجه خلاص سی. پوه سکه: چی اوس د معذور د پار د وخت دلما غنجه دی د پار
دلما غنجه نه دی لکه نور، اما مان چی وایي. په حدیث شریف کی روایت دی چی روایت یه

سبط ابن الجوزی کړي دی د امام اعظم ابو حنیفه غنجداسی راغلی دی «رسول کریم صلی الله علیه وسلم فرمائی چې مستحاضه ده او دس تازه کوی دپاره دهر لمانځه او شکسته چې دا نور معذورین په حکم کښی دستحاضی ده.

مسائل شتی من هذا الباب **فرعه**: معذور سري وقت به او داسه سره هغه قضای ده لاهر سوی وو، مراق، فرعه، معذور به دغه او داسه واجب لمونځ نکه و ترهم کولای سی او اخت لمونځ هم په کولای سی، او مس ده مصحف هم په کولای سی **فرعه** په ضرر کی داسی وائی چې که سري سلسبول وو او دس په تازه کړی، او غیر په سري په پښه چم کړه او بولی در او توخته بندي سوي، او دی هم پوهیدی که پښه نه وی بولی راوتلی، او بیایه پښه راوکنه او هغه لاند وه، نو دغه گړی چته پښه راوکنه او دس یرمات سو، نه د مخه تر اوتود پښه وو، وعلیه الفتوی.

فرعه: که دیوه سري غول بهیدله لکن چې پښه یر په کنه کی چيځلی وای، غلخو یر نه بندیدل لکن لږ بدل ضرر، آیادی دغه پښه په کنه چم کړی. **جواب**: هو دپاره دردی چې نجاست به لږ سی په قدر امکان، ابن امیر الحاج وائی چې دا چنخل مستحب دی، او امام حلبی وائی چې واجب دی. **قال المصنف**.

وَيُبْطَلُ وُضُوءُ الْمَعْذُورِينَ بِخُرُوجِ الْوَقْتِ فَقَطْ

او باطلین ی او دس دمعدرو خلکو په وتود وخت فقط مثلاً دسحار لمانځه دپاره یر او دس تازه کړی وو، نو چې لمر او خپری، او دس یرمات سو، ولی چې دسحار لمانځه وخت یر سو، دامذهب دی د امام اعظم او محمد، او په نيزه زفر په دخول وخت او دس ماتین فقط یعنی نه په خروج وخت نو په صورت مذکوره کښی دمعدور او دس نه دی مات، ولی چې پلر، اختلوسم دبل فرضی لمانځه وخت نه سوداځل، او امام ابو یوسف وائی چې په خروج وخت او په دخول په دواړو معذور او دس ماتین دي.

«حقان غفرله»

که معذور د خابستی لمانځه دپاره او دس تازه کړی نو په هغه **فائدة الخلاف** او داسه سره د امام اعظم پمذهب دماپښین لمونځ روادی، ولی چې فرضی لمانځه وخت نه دی و تلې خلافا لفرز ولی چې دخول فرضی لمانځه د وخت چماپښین دی موجود سو، وعندای یوسف کذا لک. او که چیرې معذور دسحار لمانځه دپاره او دس تازه کړی د عیدگاه لمونځ نه سی په کولای باتفاق الاثمه الثلاثة من المذهب، ولی چې خروج وخت دسحار د لمانځه خو موجود سو، خلافا لفرز، ولی چې دخول فرضی لمانځه د وخت خون دی راغلی د عیدگاه لمونځ خو واجب دی. **قال المصنف**.

وَلَا يَصِيرُ مَعْذُورٌ رَاحَتِي يَسْتَوْعِبُهُ الْعُذْرُ وَقَتًا كَامِلًا لَيْسَ

اونه گړی معذور، یعنی سلس البول، والا وغيره ترهغو پوځی چې کښی باسی د لره عذرو وقت دکامل لمانځه چې په هغه کښی انقطاع **فيه انقطاع بقدر الوضوء والصلاة**، د عذره په قدر د او داسه او لمانځه نه پیدا کیږي، یعنی که لږ انقطاع هم موجود وي، خو بیا هم معذور دی، او که دا داسه او لمانځه وخت بیله عذره موجود وو بیا خو معذور نه دی، **پوه سکه**، چې استیعاب ده وخت گاهې حقیقی وی، هغه داسی چې عذره موجود یو گړی هم نه قطع کیږي.

او که حکمی وی هغه داسی چې په بعض وخت کی انقطاع د عذره موجود وی لکن او دس او لمونځ نه په کښی خائیدی **پوه سکه**، چې مراد د وخت لمانځه وخت فرضی لمانځه دی نو داسول نه پیدا کیږی که یو سري د طلوع شمس غنجه بیا تر زواله پورې وخت خالی د عذره غنجه نشی پیدا کولای باید داسري معذور وگڼل سی، ولی چې دخابست وخت خوم د لمانځه دی لکه داخر لمونځ او بیا دخابست لمونځ، حاصل د جواب دادی چې خابست خویا د واجب لمانځه وخت دی او بیا دنفل لمانځه وخت دی، د فرضی لمانځه وخت نه دی. **قال المصنف**.

وَهَذَا شَرْطُ ثَبُوتِهِ وَشَرْطُ دَوَامِهِ وَجُودُهُ فِي كُلِّ وَقْتٍ بَعْدَ ذَلِكَ

او دغه استیعاب حقیقی یا حکمی شرط دی د ثبوت د عذره یعنی عذره دسري شایسته دی، او شرط دهیض وای

د عذر وجود دې دهغه عذر پرمخت کی وروسته ترثبوت. قَالَ المصنف

وَلَوْ مَرَّةً وَشَرَطَ انْقِطَاعَهُ وَخُرُوجَ صَاحِبِهِ عَنْ كَوْنِهِ مُعْذِرًا
که خدم یو وار په وخت کښی پیدا کیږی. او شرط قطع والی د عذر یعنی چی سړی د معذرت
په وړی. قطع والی دی دهغه عذر او خالی والی
خَلَوْ وَقْتُ كَامِلٍ عَنْهُ دوقت کامل دی دهغه عذر څخه.

مسئله مئمه

که جایی ته د صاحب عذر نجاست دده د عذر یعنی یا بولی یا ونی یا غول وړاند سیده هغه
جامه پر یوله غوړی او کله! فقیه ابن سلمه وای چی پر یوله نه غوړی «ولی چی بن نجاست
نکه په باب الانجاس کی چی په راسی «ان شاء الله» عفو دی. نو د جهت د ضرورت د عذر پر
په هم عفو دی. او بل دلیل دادی چی په دغه نجاست د معذور چی اودس نه ماتینی نو گویا
دا نجاست نه دی حکما او بل دلیل په دادی چی پر یوله دهغه نجاست څخه نه غوړی نو جامه
خو تر بدن اولی با الطهارت نه ده. «و فی البدایع». واجب دی پر یوله نه را ند تر قدر د در هم
کی فائده کوله یعنی چی لما څخه په دوران بیان نه مرا ریږی. حق که نافع وه او ده نه پر یوله لمونځ
په ورسو وکړی هغه لمونځ په نه دی روا. اولی فائده نه کوله نو پر یوله نه غوړی تر هغو چی د
معذور عذر باقی وي قال الطحطاوی وهو قول مشا څخه او هو الصحیح، وفتی الفقیر علی
هذا القول.

پوه سکه: چی تردی اوسه بودی مصنف بیان د نجاست حکمی کاوه نکه بی اوسیا
جنابت اوه هغه څخه د پاک بیان په کاهو چی اوس یا تیمم یا غسل ووه. همدا اوس بیان
د نجاست حقیقی یعنی ظاهری نکه بولی غول، ونی، وغیره شروع کوي.

کتاب - پښتو شرح نور الایضاح، مصنف - علامه محمد عبید الله الایوبی. القندهاری.
کتاب - احقر فضل الحق حقانی - الناشر مکتبه القرطه والتجويد کانس رود کوئته

بَابُ الانْجَاسِ وَالطَّهَارَةِ عَنْهَا

ر ب دی په بیان د نجسوشیانو او بیان د پاکوالی د بدن یا جامی دهغو څخه «چونکه د مخنی
مباحث ټوله د نجس حکمی وه نو دهغه څخه د معلومینی چی دلته د انجاسو څخه انجاس حقیقی
مراد دی. فلا یرید چی مصنف باید داسی وئیلی وای باب الانجاس الحقیقه»

سوال: ولی مصنف د نجاست حکمی بیان تر نجاست حقیقی دهغه کړی. جواب
د نجاست حکمی حال سخت دی تر حقیقی ددی کبله چی حکمی قدر معفونه لري، یعنی که
یو سړی ډیر کشتی پسکی واچوی هم عفو نه ده او نجاست حقیقی قدر معفونه لري.
یعنی که د سړی پر جامه بولی وی چی تر قدر د در هم کمی وی هغه عفو دی. بلکه ډیر په
هم عفو دی په وخت کی د ضرورت «کما سیاقی» که خدای کوله.

او بل راجی که د سړی سر نجاست حکمی یعنی بی اوه سکه وي. مسح د قرآن شریف ورته ناروا ده. او کجری
جنب مسد قرآن او تلاوت دواړه ورته ناروا دی. او که سړی اودس لري مگر کالی مردار وی هغه هم
مسد د مصحف شریف کولای سی او هم په تلاوت. پوه سکه: چی انجاس جمع د نجس
ده په دوه زوره. او په اصل کی مصدر دی لکن په اصطلاح کی هر عین او ذات مستقدر ته
وائی لکن په اصطلاح د فقهی شریفی نجس حقیقی او حکمی دواړه وائی کما تر. اولفظ
خست په حقیقی پوری خاص دی. اولفظ د حدث په حکمی پوری خاص دی. پوه سکه
چی د نجاست حقیقی په لیری کولو کی باید سړی ډیر غوړ وکړی. ولی په حدیث شریف کی
راغلی دی چی مضمون په دادی. «چی اول چی د مسلمان څخه پوښتنه کیږی په قبر کی هغه
طهارت دی او عام عذاب د قبر په سبب د بیبا کی په باره کی د طهارت خصوصاً بولی. قال

تُنْقَسَمُ النَجَاسَةُ إِلَى قِسْمَيْنِ غَلِيظَةٍ وَخَفِيفَةٍ

ولیل کیږی نجاست دوه قسمه ته چی یوه ته سخته وائی او بل ته سپکه وائی.

پوه سکه: چی د نجاست غلیظه او خفیه فرق په دی کی دی چو غلیظه قدر معقول دی او د خفیه قدر معفود پردی. او په استعمال کی دا بول یعنی پر یو لوی فرق نه سر لری. یعنی هر دوی چی غلیظه مینخی هغه رنگه به خفیه هم مینخی. **فائده:** امام اعظم ابو حنیفه وایي چی د کلمه نجاست چی په ایت یا حدیث سر ثابت وی. او بل نص مخالف نه وی په کنبی راغلی، هغه نجس مغلط دی. بلکه وینه یا خمر و غیره چی مخالف تصور نسته په کنبی نور نو که د علماء اختلاف په کنبی وی او که نه او یا عموم بلوی په کنبی وی او که نه او کلمه چی د هغه په نجاست کی هم نص یعنی حدیث موجود وی. او په طهارت کنبی هم نص موجود وی، لکن سر د هغه و دلیل ته د نجاست ترجیح ورکړه سوی وی، هغه شی نجس مخفف دی، بلکه بولی د هغه حیوان چی غوښه به حالای وی او خوړل کیږی. بلکه پشه غوی و غیره. ولی چی د داسی حیوان چه په بولو کی دوه حدیث متعارض سته، یو حدیث داری، اِسْتَنْزَهُوْا مِنَ الْبَوْلِ فَإِنَّ عَامَّةَ عَذَابِ الْقَبْرِ مِنْهُ، تاسی ځان وسای د بولو څخه ولی چی اکثر عذاب د قبر هم د غو بولو څخه دی.

چونکه په دې حدیث کی بولی مطلق راغلی دی یعنی که بولی دسړی وی او که بولی د حیوان مای کول اللحم وی نو مطلق بولی نجسی دی. او په بل ډیر اوږده حدیث کی چی بخاری و غیره په روایت کړی دی، چی هغه خلکو ته چی د عرینیه د قبیلې وه او مدنی منوری ته ډیاره د اسلام راغلی وه او په مرض دا استسقاء اخته سو، آنحضرت صلی الله علیه وسلم وهغوته وفرمایل. چی صدقاتو د اوښانو په کله کی وزی. او د اوښانو بولی او شیدی چنبو. الی اخر الحدیث، ددی حدیث شخړه معلوم یدې چی بولی د مایو کل لحم پاک دی. ولی چی دا وین او پشه و غیره فرق نسته، نو ددی حدیث د سببه امام محمد بولی د مایو کل لحم پاک بولی. لکن سر د تعارضه ترجیح و دلیل ته د نجاست ده، کافی الهیاده و غیره من الکتب الفقهیه، او امام ابو یوسف او امام محمد وایي چی هغه شی چی نجاست په اتفاق د علماء و وی او عموم بلوی هم په کنبی نه وی هغه شی نجس مغلط دی. او که علماء اختلاف په نجاست او طهارت کنبی وو او یا عموم بلوی په کنبی وه هغه شی نجس مخفف دی.

په ساقی کوای چی ددی اختلاف انداز په خوشیو او خوشنوی ښکار کیږی چونکه ددوی په نجاست کنبی اختلاف د حدیثو نسته بلکه یوازی هغه حدیث سته چی علیه السلام د خوشایي په باره کی وویل چی دا «رجس» یعنی نجس ی. نو په نیر حضرت ابو دوانه نجس مغلط دی. او یاران وایي چی چونکه په دغو دوو کنبی اختلاف د امامانو سته چی امام مالک او ابن ابی لیلی په پاک بولی نودغه دوه نجس مخفف دی، طه او په مسئله کی ظاهر مذهب د امام اعظم دی. ولی چی نص چی معارض ونه لری د هغه نص حکم ټینګ دی، او نص خو حجه دی اختلاف د علماء و خو حجت نه دی. قال، وَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ، که ستاسی په یو حکم کنبی نزاع پیدا سو هغه حکم رد کړی و خدای ته او ورسول ته، یعنی په قرآن شریف کی او یا په احادیثو نویه وو کنبی حکم ولټوی.

پوه سکه: چی په ارواښاد (پروچ خانی) کنبی د مای کول اللحم او غیر مای کول اللحم فرق نسته بلکه دواړه امام اعظم نجس مغلط بولی، او یاران په نجس مخفف بولی. قال المصنف

کالخر بلکه شراب چی نجس مغلط دی په اتفاق دروایا تو فائده: خمر هغه نابخ سو او بوته دا نگر و ته وایي چی د طول ملک د سببه په خپله جوش وکړی او د هغه لوبی څخه چی دا اوبه پکنبی وی خلکو ته راسی، پاته سو ه نور آتش به مسکر چی حرام ه دی بلکه د اربشو شراب، د غمو شراب، د خمر شراب و غیره نو که خمر حرام خودی لکن په بعض روایا تو کی وایي چی هغه هم بلکه خمر نجس مغلط دی. او په بعض روایا تو کنبی راغلی دی چی نجس مخفف دی. او بعض علماء وایي چی پاک دی. داروایا توله په بد اثم کنبی مذکور.

والدم المسفوح ته بهیدونکی وی، دهر حیوان چی وی. قهستانی

پوه سکه: چی مراد د مسفوح څخه داری چی د شان څخه بهیدل وی نو بهیدونکی وینه برځای کلک سی هغه وینه مرداری دی، «کما فمینه المصلی» نو بیا پدغه هغه وینه چی بر مذبح د پشه و غیره یعنی های د حلالیدو پاته سی هغه مرداره ده. د ابن امیر الحاج

پوه سځه چې په ښار کې چې پښتونه خالالين دي دهغو سرونه سره
مسئله د پره مېله سره دوشو نور خلک رانسي، اوبيا يولوي ديگ په باندې کړي
 وي چې اوبه په جوش سي نو هغه ديگ لس يا شل دغه سرونه دهغه مردارو ونيوسو
 ورواچوي. اوبيا په ايشوي ترهغو پوري چې وړي په دسر څخه ټوله ټوي سي، او
 دغه مردارې اوبه دسرو په ټولو غوښو او مغزو کښي ننوزي. نو بيا داسرو نه راواکړي
 اوصاف په کړي په بازار کې خرڅوي يا هوتيلان ولايه رانسي. اوبه هوتيل
 کې پر خلکو خرڅوي او هغه په خوري، چې معامله دغسي وي نو د غوسو غوښي مردارې
 دي. اما په صحرا کښي دسره څخه دغه مرداره وينه يو وار پر يولي. اوبيا په په ټورو اوبو کښي
 صاف کړي. اوبيا هغو وينه په اور ځنډي وسوه ځي. اوبيا په صاف کړي هغه ډول پړا نه
 لري. دسرو غوښي پاکي دي. **وهذه فائدة جديدة والناس غناها غفلون**

مسئله: هغه وينې چې په غوښو کې پاته وي هغه مردارې نه دي. ولي چې مسفوح نه دي.
 وبل احترام ځنډي سخت دي. **مسئله**: چې پښه وغيره خلل کې او د مسفوح په
 ووزي، هغو وينه په رگو کې پاته وي هغه پاکه ده. **مسئله**: اينه، توري، زړه،
 کڅم دوشو څخه جوړې پاک دي.

فکيده: په اشباه کې وايي چې وينې د زړه د پښه وغيره پاکي دي پرمهذب مختار
 يعني شئ نه په مردارين دي. وهو قول ابو يوسف وقال محمد بن الحسن اوقا ضيخان او نوري
 هر ډيري فتا ووي وايي چې پاک دي. ط ۱۲ **مسئله**: هغه وينه دسري چې اودس
 نه په ماتيدې يعني چې موضع د طهارت ونه بهيدې پاکه ده. حتي چې که د دغو وينو څخه
 لږ لږ په پښه واخلي اوبه لږ و اوبو کښي واچوي هغه اوبه نه په مردارين دي.

مسئله: هغو وينې چې غوما شيه يا کيکه، يا شپږه يه بدن څخه دسري راوباسي
 هغه پاکه ده. کڅم د پره وي. **مسئله**: دماهي وينه هم پاکه ده. پر صحيح مذهب
 امام اعظم او امام محمد، ولي دماهي وينه حقيقيا وينه ده بلکه سري اوبه دي، ولي چې دموي
 (وينه دارغی) په اوبو کښي هميشه ژوند لسي کولای، او بل دا چې دموي شې چې مړسي او

لمړي کښي دي تورين دي. اوماهي سپينين دي. او امام ابو يوسف او شافعي وايي چې دماهي
 وينه نجسه ده. **مسئله**: د شهيد وينې په حق کښي دده، يعني چې دده پر بدن وي
 حتي که چيري شهيد سره دوينو دسري په شاوي او لمونځ ورسره وکي لمونځ په
 پاڅه ده، ولي چې شهيد حکما پاک دي ځکه غسل شرعا نه ورکړه کښي. لکن د شهيد وينه
 دواځي. ولي چې څخه جالاسي نو بيا مردارې دي. لعدم الضرر. اونس په دې باره
 چې دده د بدن نه څخه جالاسي نو بيا مردارې دي. ط ۱۳ **مسئله**: قال المصنف

او د ضرر ننگه نجس مغلط دي غوښي د مردارې
ولحم الميتة وإهابها يعني چې ذبح سوي نه وي که څه هم پسر وغيره
 وي. او پوستکي د مردارې. **پوه سځه**: چې د مردارې څخه هغه حيوان مراد دي
 چې وينه لري. نو ما هي، ملخ، د دې حکم خارج يعني ذبح نه غواړي پاک دي. او د اهاب
 څخه پوستکي مراد دي چې د بڼه سوي نه وي. **پوښتنه**: د ميتة اود هغې
 د پوستکي ددي نجاست څه فائده ده. **جواب**: د دې فائده داده که چيري دسري
 سره تر مقدار د نجاست غليظه چې وروسته به راسي، ان شاء الله، بالا ورسره وي د
 هغه سري لمونځ نه دي روا. قال المصنف.

او بولي دهغه چې غوښي نه خوړل کښي
وبول ما لا يؤكل لحمه نجس مغلط دي. لکه څو سپي او انسان
 وغيره **پوه سځه**: چې بعض امامان وايي چې بولي د هغه کښي چې تي روي اود دودې
 وغيره نه وي خوړلي پاکي دي. لکن مصنف مطلق بولي ذکر کړي تنبها پردي چې بولي
 د شير خوره کښي هم نجس مغلط دي **مسئله**: مصنف په مراقي کې وايي چې بولي
 د موبك اوبه مرداره وي. ولي چې په اوبو کې ضرورت نسته. ددي سببه چې داوبو
 د لوشو سرونه خلک پته وي. او که بيخي لږ وي هغه عفودي. او که موبك په کالو کې
 يا په غنمو وغيره کښي غول وکړي هغه عفود دي د جهته د ضرورت. **پوه سځه**
 چې په مسئله کې د بولود موبك ډير اختلاف دي چې امام طحاوي په ۱۳۳ کې ذکر کړي

دی، مَنْ سَاءَ فَلْيَطْلَعْ ثُمَّ» داجی مصنف په مراقی کبئی ذکر کړی دی او مونږ نقل کړی
مذهب مختار دی. قَالَ الْمُصَنَّفُ»

او دا غه رنگه نجاست غلیظه دی دسپی
وَجَوُّ الْكَلْبِ وَرَجِيعُ السَّبَاعِ غُل. او خوشایي د درنده گانو لکن
چی دبهايمو غزه وي. ولي چی د سباع الطير غول نجس مخفف دی «کما سیاقی»

وَرَجْعُ الدِّجَاجِ وَالْبَطِّ وَالْأَوْزِ وَمَا يَنْقُضُ الْوُضُوءَ مِنْهُ

او غول دچرگ یا چرگ، او غول دالی یا مرغای، او هغه چی اودس په ده سره ماتیږي چی ووزی
نبدن غنجد انسان لکه غول بولی وینی

بَخْرُوجِهِ مِنْ بَدَنِ الْإِنْسَانِ وغیره، لکن پسکی ددی حکم غنجد خارج

ده، ولی چی پسکی که خه هم اودس خویه ماتیږي لکن دا پخپله پاکه ده پر صحیح روایت نوځه
پرلاند کالی پسکی وچوی هغه کالی نه مردار ږي. **پوه سکه:** چی بحر رائق د بزازیه
غنجد نقل کړی دی چی که الی داسی وه چی په هوا نسوای الوتلا دی «حکم دغولویه حکم د
غولود چرگی دی یعنی نجس مغلط دی» او که په هوا الوتلا ی سوای نو حکمیه دکوری د
غولودی **فائدہ:** هغه مرغ چی غول په هوا کبئی کوی. نوکی غوښی خوړل کیدلی
لکه کوزه چوځله، وغیره ها نو د هغو غول پاک دی شی نه په مردار ږي. او کی غوښی نه خوړل
کیدلی لکه تپوس، خرچک بان وغیره نو غول په نجس مخفف دی.

پوه سکه: چی د ماتوونکی غنجد او داسه هغه حقیقی ماتوونکی مراد دی، نو قهقهه په
لما غه کی اوسیا خوب ددی غنجد وایی دی که خه هم اودس په ماتیږي، ولی چی دادوه جسم
نه لری چی پاک یا مردار وبول سی» **مسئله:** تی چی مِلْكُ النَّمْلِ (په ډک خوله) نه وي پاک
دی شی نه په مردار ږي. سوا دشر ابو غنجد چی تی په کړی هغه که خه هم بیخی لبوی نجس
دی. **مسئله:** وینی چی دراوتو ترخای تیره نه سی پاکه ده شی نه په مردار ږي پر صحیح
روایت دطحاوی غنجد ۱۲۳

وَمَا الْخَفِيفَةُ فَكَبُولُ الْفَرَسِ كَذَا بُولُ مَا يُؤْكَلُ لَحْمُهُ وَخُرْعُ

او داجی نجاست خفیه دی. چی دوهم قسم دنجس دی هغه لکه بولی آس او دغره رنگه بولی د هغه حیوان
چی غوښی خوړل کیدي یعنی حلالی وی لکه پسه، غوښی، او ښی
ظاهر لا یؤکل او غول دمرغه چی غوښی نه خوړل کیدي. لکه باینه، تپوس، وغیره،

پوه سکه: چی د بولو د آس خفت بناء پر مذهب مفتی به دی. چی آس ماکول اللحم دی لکن

پر د هغه خوړل دغوښویه مکروه دی «ولی آله دجهادده» او په نیزد امام محمد دغه بولی پاک

دی **پوه سکه:** چی مصنف بولی ذکر کړی ولی چی خرشنه د آس، یا دا غا طر، اود، خره، او

خوشایي د غواي، او پوچی دپسو، نجس مغلط دی په نیزد امام اعظم ولی چی تعارض

دنصوصو په کبئی نسته «او په نیزد امام ابو یوسف او امام محمد نجاست خفیه دی»

(اختلاف العلماء وعموم البلوی) حتی امام محمد په اخر کبئی دغوا خوشایي او خرشنه پاک

بولی دی، ولی لاری په ککری دی او په هر کوڅه کی په کثرت موجود دی «نود دی

عام بلوی د ضرورت پر بناء امام محمد حکم د طهارت صادر کړی» ط «لکن قهستانی وایی چی

مونږ په دغه روایت عمل نه کوو»

مسئله: داوښ شخند او یا د غواي شخند او دغره رنگه شخند دپسه حکمیه د خوشایي

پاک بچو دی. **مسئله:** نلری دغا طر یا دخره پاک دی په ظاهر الروایت کی وهو

الصحيح ط ص ۱۲۴ «او دغانو چی غوښی نه خوړل کیدي سبب ده خفته نجاست دغولو

په عموم ضرورت دی. بلکه امام سرخس وایی چی ددغو مرغانو غول پاک دی «لکن داروایت

د عقل او نقل غنجد خلاف دی» قَالَ الْمُصَنَّفُ»

وَعَنْ قَدَرِ الدِّهْمِ فِي الْمَغْلَظَةِ غنجد د شایع قدر دیو دهر هم

په نجاست مغلطه کبئی. **پوه سکه:** چی قدر دهر هم بعض فقهاء په اعتبار د وزن

معنیه وی مطلقاً یعنی که سکه وی لکه غول او که نری وی لکه بولی چی هغه ددهر هم وزن

معتبر وی

فَلَقِيلَ لَدَيْهِ «أول بعض فقهاء قدر درهم به اعتبار ده مساحت» وَاَيْتُ لَعْنَةُ دُكَيْبٍ بِرَدِّ
 لِحَاظِ جِي كَعْبٍ دَرَهْمٍ يَوْزُغُ دِي مَطْلَقًا. لَكِنْ فُقَيْهَ هِنْدُ وَاَيْتُ دَدِي دُو رَوَانِي
 تَوْفِيقِ دَاسِي كَرِي دِي جِي كَه نَجَسٌ مَغْلُظٌ كَلَكٌ وُو. نَوْمَتِ بِرَدِّ دَرَهْمٍ اَز رَوِي وَنَزْدِي
 اَوَكَه نَزِي وُو نَوَاعِتَارِ مَسَاحَتِ لَرَدِي. اَوَدِي تَوْفِيقِ تَاثِيْدِ اِمَامِ زِيْلَعِي كَرِي دِي. اَوَلَامِ
 كَمَالِ الدِّينِ اِبْنِ اَلْهَامِ هَمْدَا تَوْفِيقِ مَنَلِي دِي. اَوَجَرِ اَثَقِي يَمِ بَخْلِي كَرِي دِي. اَوِبَرِ نَامِ
 كِتَابُ كِي دَفْقَهِي شَرِيفِي دَقَبُولِ سَرِ مَخَافِ سَوِي دِي فَهَوُ الصَّحِيحُ

رَقِيْقَا پوه سكه: جِي جَرِ اَثَقِ دَسْرَاجِ وَهَاجِ اَوَنُورِو كَنَّا بُوغْخَرِ دَاسِي نَقْلِ
 كَرِي دِي جِي مَعَادِ عَفْوِ نَجَاسَتِ خَفِيْفَه يَا غَلِيْظَه دَاوَدَه كَه دَهْرِ
 قَدَرِ نَجَاسَتِ سَرِ سَرِي لَمُوْنُخِ وُكَرِي لَمُوْنُخِ يَه مَرَفِ رَوَادِي. ذَا مَعْنَا يَه نَرَدَه جِي لَمُوْنُخِ
 يَه مَكْرُو هَم نَرَدِي. بَلَكَه مَسْئَلَه دَاوَدَه كَه نَجَاسَتِ غَلِيْظَه يَه مَقْدَارِ يَوِ دَرَهْمِ وُو. لَمُوْنُخِ
 سَرُو دَهْغَه اَتْفَاوَتَا مَكْرُو دِي. اَوَكَه تَرَقْدَرِ دَرَهْمِ كَمُورِ اَوَسَرِ سَرُو دَهْغَه نَجَاسَتِ
 بَرِ لَاعْه وَدَرِيْدِي. نَوَدِي دَپَسِ وُكُورِي كَه يَه وَقْتِ كِي فَرَاخِي وُو نَوْمَتِ بِرَدِي دِي جِي هِنْدِ
 نَجَاسَتِ دِي پَرِيْمَنُخِي اَوَلَمُوْنُخِ دِي دَسَرِ وُكَرِي. اَوَكَه چِيْرِي دَدَه شَخْه دَنَجَاسَتِ دِرِ يُولُو
 يَه سَبَبِ جَمَاعَتِ تِيرِيْدِي نَوَكَه اَوَبَه وَي اَوَجَاعَتِ بَلِ خَايِ وَرِ رَسِيْدِي نَوَبِيَا هَم اَفْضَلِ
 دَاوَدَه جِي نَجَاسَتِ دَرِ اَثَلِ كَرِي اَوَلَمُوْنُخِ دِي يَه بَلِ جَمَاعَتِ كِي اَدَاءِ كِي
 اَوَكَه چِيْرِي وَخْتِ تَنَگِ وُو اَوِيَا بَلِ خَايِ جَمَاعَتِ تَه نَه رَسِيْدِي نَوَلَمُوْنُخِ دِي سَرِ دَنَجَا
 پُورِ وُكَرِي. بَحْرِ اَثَقِ نَزِيَا تَه كَرِي دَه جِي يَه اَوَلِ صَوْرَتِ كِي كَرَاهَتِ تَحْرِيْجِي دِي. وَلِي جِي لَمُوْنُخِ
 وَرَتَه پَرِيْمَنُولِ كِيْرِي دَمَكْرُو تَنْزِيْهِي دِي پَارِ لَمُوْنُخِ نَه پَرِيْمَنُولِ كِيْرِي. كَذَا اَنْقَلَدُ اَلْمَوْلَى اَعَزُّ اَلْاَمَلِ
 حَاشِيَه مَثَل. فَتَالِ الْمُصَنِّفُ

وَمَا دُونَ رُبْعِ الثَّوْبِ أَوِ الْبَدَنِ مِنَ الْخَفِيفَةِ
 اَوَدَه رَنَكَه عَفْوَه دِي كَمُ حَصَه تَرِخَلِي دَجَامِي. اَوَدِ اَدَبَدَن كَه نَجَاسَتِ خَفِيْفَه وُو
 پُوه سكه: جِي مَعْنَفِ يَه مَرَاتِقِ الْفَلَاحِ كِي دَثْوِبِ حَمَرِ ثَابِتِ كَامِلِ مَرَدِ كَرِي دَه

اَوَدَه رَنَكَه دَبَدَن شَخْه تَوَلَه بَدَن مَرَادِي. مَبْسُوطِ وَالْاَدَغِ صَحِيْحِ كُنْزِي دَه. اَوِبَعْضِ
 اَوَدَه وَاَيْتُ جِي مَرَادِ دَرِبَعِ شَخْه رُبْعِ دَهْغَه طَرَفِ دَجَامِي دَه جِي نَجَاسَتِ وَرِ رَسِيْدِي
 فَتَهَاءِ وَاَيْتُ جِي لَسْتَوْنَرِي، اَوَكُنْزِي. اَوَدَه رَنَكَه پَرِ بَدَن كِي مَعْتَبَرِ رُبْعِ دَهْغَه عَضْوِ
 وَي. لَكَه لَمَنْ، لَسْتَوْنَرِي، اَوَكُنْزِي. اَوَدَه رَنَكَه پَرِ بَدَن كِي مَعْتَبَرِ رُبْعِ دَهْغَه عَضْوِ
 دِي جِي نَجَاسَتِ وَرِ رَسِيْدِي وَي «لَكَه لَاس، پَنِيْرَه، وَغِيْرَه، اَوَدَا مَذْهَبِ صَحِيْحِ مَرَدِي
 مَاجِبِ دَخْفِي اَوِ مَاجِبِ دَحِيْطِ اَوِ الْمَجْتَبِيْ اَوِ سَرَاَجِ، قَالِ صَاحِبُ الْحَقَائِقِ وَعَلِيْهِ الْفَتْوَى
 اَوِ رَوْنِيْشِ وَاَيْتُ جِي اَحْتِيَاطِ هَم يَه دَهْغَه مَذْهَبِ كِي دِي» وَهَذَا حَاصِلُ مَا فِي الشَّائِ وَالْجَمْعِ
 الْمَحْطَاوِي، وَفِيْهَا تَفْصِيْلُ اَنْزِيْدِ مَا نَقَلْنَاهُ

حَاصِلُ رَسَائِلِ دِنَجَاسَتِ خَفِيْفَه وَادِي: جِي كَه خَلَقَ حَصَه دَجَامِي اَوِيَا دَبَدَن يَه
 نَجَاسَتِ خَفِيْفَه مَرَادِي وُو خُولُوْنُخِ نَرَدِي وَدَسَرِ رَوَاپَه اَتْفَاقِ سَرُو، وَلِي جِي رُبْعِ حَكَايَتِ كُلِ
 شَخْه كَرِي، لَكَه پَرِ مَسْحِ كُنِي دَسَرِ اَوَبَه خَرِيْلُو كِي دُرْبَعِ دَسَرِ يَه اَحْرَامِ كِي «نَوَكُورِيَا تَوَلَه جَلْمَه
 يَا تَوَلَه بَدَن يَه مَرَادِي: **مَسْأَلَه:** كَه نَجَاسَتِ كَمُ تَرِ رُبْعِي وُو لَمُوْنُخِ سَرُو دَكْرَاهَتِ
 وَرَهْنِ رَوَادِي. لَكِنْ كَرَاهَتِ يَه تَحْرِيْجِي دِي يَا تَنْزِيْهِي چَا تَصْرِيْحِ نَرَدَه پَرِ كَرِي» قَالِ الْمُصَنِّفُ
 اَوَعَفْوَه كُنْزِي سَوِي دِي شَخْه

وَعَفْوِ رَشَاشِ بُولِ كَرُوسِ الْاَبْرِ دَبُولُو جِي لَكَه سَرُوْنِ دَسْتَنُو
 يَعْنِي كَه پَرِ جَامَه وَپَاشَلِ سِي اَوَكَه پَرِ بَدَن «**مَسْأَلَه:** كَه دَهْغَه رَشَاشِ الْبُولِ پَرِ لَبُو
 اَوَبُو كُنِي وَلَوِيْ يَهْغَه اَوَبَه يَه مَرَادِي پَرِي. وَلِي يَه اَوَبُو كُنِي ضَرْوَرَتِ نَسْتَه اَوَبَه بَدَن
 اَوِ جَامَه كُنِي خَوْضَرِ رَتِ وُو. حَتَّى كَه دَهْغَه جَامَه جِي رَشَاشِ الْبُولِ وَرِ رَسِيْدِي دِي پَرِ
 لَبُو اَوَبُو كِي وَلَوِيْ يَهْغَه اَوَبَه مَرَادِي پَرِي. اَوِبَعْضِ عُلَمَاءِ وَاَيْتُ جِي وَاَيْتُ جِي دَدَه بُولُو نَجَاسَتِ
 اَعْتَبَارِ جِي پَرِ جَامَه كِي سَاقَطِ سُونُو يَه اَوَبُو كُنِي هَم سَاقَطِ دِي.

لَكِنْ دَاخِرَه كَفَايَه وَالْاَدَغِ كَرِي دَه. اَوَوَايِ جِي يَه جَامَه يَا بَدَن كُنِي خَوْجِ وُو. اَوَبَه اَوَبُو
 كُنِي خَوْجِ نَسْتَه. اَوَبَه رَوَايَتِ شَاوَه كُنِي دَا مَامَرِ اَبُو يَوْسُفِ وَاَيْتُ كَه چِيْرِي اَثَرِ دَهْغَه نَجَاسَتِ
 يَعْنِي يَارَنَگِ اَوِيَا بُوِي پَرِ جَامَه يَابَدَن مَعْلُومِيْدِي پَرِي وُلَه يَه وَاجِبِ دِي. لَكِنْ پَرِ دِي رَوَايَتِ
 هِيْجِ فُقَيْهَ فَتَوِي نَرَدَه وَكَرِي **فَائِدَه:** دَمَرِي دَغْسَلِ يَه وَخْتِ كِي جِي كُوِي اَوَبَه

پريدن يا پر جامه د غاسيل مري د پريو لود او بوغځن و لويږي هغه عفو ده. ولي د هغه
 او بوغځن د غاسيل ځان ساتن د پر ګر نه ده. او چي د غر غسالة سر جمع شي يعني د مري
 څخه جلا شي بيا شي په مردار پي. دا هکله چي پريدن د مري نجاست وي او که د مري
 طهارت د بدن متيقن و و بيا په غسالة پا که ده ط ص ۱۲۶
مسئله: که مردار غوري پر جامه ولويد او لڅو که تر قدر د در هم کم و نه لکن وروسته
 غوري و نشر وکړي. او تر قدر د در هم بالا سوله. امام مرغينا في وائي چي اعتبار وخت
 له داصابت دي نو پي له انبساطه څخه هم مانع د لمانځنه دي. که څه هم تر قدر معفو
 بالاسي. او اکثر علماء پري خبره دي چي وخت له د انبساط يه اعتبار سته. نو که تر انبساط
 د څخه په هغه جامه کي لمونځ وکړي لمونځ يه روا دي. او که پس له انبساط او انتشار
 څخه لمونځ وکړي نه دي ورسره روا. (کذا في السراج (الرواج) - مر ص ۱۲۷. **مسئله:** که
 في بازار آب فاشي کړي و او سري پر هغه لنډه څکله تير سو. او پيښي يه په هغو او بو
 لنډي سوي لمونځ نه دي ورسره روا. لغلبة النجاست فيه. **مسئله:** ختي
 او چکر د بازار يا لاري چي نجاست هم پکښي وي. عفو دي د جهت څخه د ضرورت
 مګر کي عين نجاست په پښو پوي مبتلي وي هغه عفو نه دي. مر ص ۱۲۸. قال المصنف

وَلَوْ ابْتَلَفَرَأَشْ أَوْ تَرَابٌ نَجَسَانِ مِنْ عَرَقٍ نَائِمٍ
 او که لوند سو فراش يعني د پريوشني او يا خاوري چي د فراش او خاوري مردار وي د خول
او بَلَدٍ قَدَمٍ وَظَهَرَ أَثَرُ النِّجَاسَةِ فِي الْبَدَنِ وَالْقَدَمِ
 د بده پر هغه فراش باندي. او يا لنډي سوي خاوري د لنډوالي څخه د پيښي د تلونکي او ښکاري سوا نډ
نَجَسًا وَالْأَفْلاَ
 نجاست چي خوند او بوي او رنگ دي. په بدن کي د پراته سوي
 پرفرشه باندي او يا په پښو کي د تلونکي. نوبه بدن او پښي د
 سوي. او که اثر د نجاست نه سو ښکاري پريدن او پر پښو نو پريدن او پيښي يه پا کي دي.

پوه سله: چي د بیده یعنی نائيم څخه نفس پر و ت مراد دي که بیده وي او که ولين وي.

كَمَا لَا يَنْجِسُ ثَوْبٌ جَافٌ طَاهِرٌ لَفَّ فِي ثَوْبٍ نَجِسٍ
 که چي نه مردار پي هغه جامه چي و پوي او يا کوي چي و پيچل سو غر. و چه پا که جامه په يوه بله جامه
 کښي چي هغه مراد وي اولنډه وي
رَطْبٌ لَا يَنْعَصِرُ الرُّطْبُ لَوْ عَصِرَ او په داسي شان سره وي هغه
 لنډه مردان جامه چي او به نه تري وزي کي چيري څوک و نښتير ي. ولي چي مردار ي هغه و چي
 جامي ته نه رسيږي. **پوه سله:** که چيري و چه پا که جامه په لنډي مردار ي جامي کښي
 و پيچل سو. نو که د دواړو جامو څخه په نښتير څلو څا څکي توپيد له نو هغه پا که جامه مردان سو
 اوله چيري ديوي څخه څا څکي نه تخيد له نو هغه پا که جامه اوس هم پا که ده. داروي مسئلي خو
 اتفاق دي. او که ديوي څخه څا څکي توپيد له فقط نو امام حلواني وائي چي اعتبار هغه پا کي و چي
 لري دي. يعني دهني څخه او به نه تخيري نو هغه پا که ده که څه هم مردار ي څخه او به راوړي.
 لکن فتوي پري ده چي د نجسي جامي څخه به نښتير څلو او به نه تخيري نو هغه پا که جامه پا که
 ده. مر ط ص ۱۲۷. قال المصنف

وَلَا يَنْجِسُ ثَوْبٌ رَطْبٌ يَنْشُرُ عَلَى أَرْضٍ نَجَسَةٍ يَابِسَةٍ
 او نه مردار پي هغه جامه چي لنډه وي چي او اړه يه کړي هغه جامه پر داسي څکله باندي چي هغه مردان وي
 په بولو وغيره سر چي هغه څکله اړس و چه وي. **فَتَنَدَتْ مِنْهُ** نو هغه څکله
 ښکاري دهني لنډي جامي څخه يعني هغه لنډه جامه پا که ده. مګر هغه وخت مردان ده که
 اثر د هغه نجاست په دي لنډه جامه کښي معلوم سو. قال المصنف

وَلَا يَرِيحُ هَبَّتْ عَلَى نَجَاسَةٍ فَاصَابَتْ الثَّوْبَ إِلَّا أَنْ
 او نه مردار پي جامه په هغه باد سر چي غر باد تير سو وي پر نجاست که وچ وي او که لنډ نو هغه باد و چي
 لوي جامي ته مګر نه هغه وخت.

هذه وقت چي اترد نجاست په هغه ثوب کی ظاهر سی « وَالْاَنْزِلُ
اَنْ يَظْهَرَ اَثَرُهَا فِيْهِ مَا مَرَّ مِنْ رِيْحٍ وَلَوْ نَظْمٌ اتر هغه دری شیان دی چي تر
مسئله: که دسري پر توگ دکنی برابر په لنده کونه چي پاکه په پریولی وه لندو او
 بیا به پر هغه لنده های پُسی و اچول « شمس الائمة » وائی چي په هغه پُسی نور کالی هم
 مردان یی. لکن فتوی پر هغه ده چي د هغه هم تیره سوه چي پُسی پاکه ده « قَالَ الْمُصَنَّفُ »

وَيَظْهَرُ مُتَجَسُّسٌ بِنَجَاسَةٍ مَرِيَّةٍ بَرِّوَالِ عَيْنِهَا وَلَوْ بِمَرَّةٍ

اوپا کیدی مردان شی یعنی که بدن وی اوکه جامه وی اوکه لوبی، په یوی مردان سړ یعنی که غلظت
 وی اوکه خفیه وی. چي هغه نجاست په سترگو معلومیدی لکه وینی، او غول وغیره، په
 تراثید و ذات د هغه نجس که خرم په یوه وار پریولوسه دی **عَلَى الصَّحِيحِ**
 پر صحیح روایت. **پوه سکه:** د صحیح په لفظ کینی اشاره و اختلاف ترده هغه داسی
 چي فقیه ابو جعفر طحاوی وائی چي پس له زواله څخه د عین دوه وار نور پریوله غوړی
 لکه غیر مریه نجاست چي یو وار پری منحل سی دوه وار نور پریوله غوړی. او فخر
 الاسلام وائی چي وروسته تر زوال د عین دری وار نور پریوله غوړی.

مسئله: که یو چا وینی و کینی او پر هغه های په دری لاندی ټوکران چي پاکوونکی و
 تیر کړه نور پریوله نه غوړی. **پوه سکه:** چي نجاست مریه هغه نجاست دی چي
 په سترگو معلومیدی پس له وچ والی. لکه غول، وینی، وغیره. او غیر مریه هغه نجاست دی
 چي پس له وچ والی په سترگو معلومیدی لکه لوی. **قَالَ الْمُصَنَّفُ**

وَلَا يَضُرُّ بَقَاءُ اَثَرِ شَقِّ نَوَالِهِ او ضرر نه رسوی و پاک والی ته
 نروال د هغه لکه رنگند نجاست یعنی سړ د بقاء د اثره هم جامه پاکه ده. **پوه سکه**
 چي سخت والی د اترد نجاست هغه دی، چي ایشو لو او بوت ته ضرورت لري او یا صابون
 وغیره ته ضرورت ولري.

مسئله: که یوه جامه په مردان رنگ په رنگ کړی وې نو هغه جامه چي دونه پښی
 اوبه صافی سی پاکه ده، او بعض فقهاء چي پس له صاف والی داو بودی وار به
 پښی. **مسئله:** صابون که مردان سول یعنی د ظاهر و خواخه نو چي پری منی
 نونه منی. **مسئله:** خندی ولاړ سی پاک دی ط

چي هغه نجاست خندی ولاړ سی پاک دی ط

مسئله: که غوړی مردان سوه لکه ځی وې نو هغه د نجاست های دی غاړ کړی استه
 دی چي هغه نور غوړی پاک دی. او که غوړی بلی وې. نو اوبه دی پراچوی چي پر غوړی
 د بیوسې اوسه و دی بنوروی او بیادی اوبه کراړ کراړ خندی توی کړی درې وار چي
 دغسی وکړی نو غوړی پاک سوه. م، ط، ص ۱۲. **مسئله:** غسل که مردان سوه

نواوبه دی ور وراچوی او جوش دی وکړی چي اوبه به هواسی. او غسل پا ته سی دری
 وار دی دغسی **مسئله:** نوی لوبی د خاور و که مردان سوی دری وار دی پری منی

چي په هر پلا کی څاڅکی ودری ی نو پاک دی. او زوړ لوبی په مطلق پریولوسه پاکیدی

مسئله: هغه شی چي شوی وی او مردان سی لکه اندام، شیش، هغه دی په ځکه
 پوری و موری پاک سو. او نور لږگی که مردان سو بیرته دی برنده پرتیر وکړی. او زوړ
 لږگی په پریول پاکیدی.

مسئله: کی په مردان او بوبو کینی غوښی و اچولی په دیگ کینی او بیا به غوښی په هغو اوبو

کی جوش کړی. بیا ورته معلومه سوه چي اوبه خو مردان وی. نو غوښی هنوز اوی وی

اوبه دی خندی توی کړی او غوښی دی پری منی. او که غوښی په مردان او بوبو کی ځی سوی

یا هغه غوښی ابدانه پاکیدی. او دامام ابو یوسف څخه روایت دی چي غوښی دی دری وار په

پاکو اوبو کینی جوش کړی او بیادی بنور و اتوی کړی غوښی پاک دی « وَالْفَتْوَى عَلَى الْاَوَّلِ وَهُوَ

قول ابی حنیفه » ط **مهمه مسئله:** کی چرگه په حلاله کړی وې. د هغه ترنس

خیر لو او مردان ایسته کولوی جوش کړی او بوت ته ور وراچوله چي بنرکی خندی و شکوی. او

یا به لږی چي پریولی په نه وو دغه جوش کړی او بوت ته وچوله. او د ورو زمانه به جوش وکړی
 چي اوبه به وچ اخل ته د غوښو ورسیدلی. نو هغه د چرگی غوښی یاری ابدانه پاکیدی.

الا عند ابی یوسف کما مر، اوکی دونه زهانه په جوش اوبو کښی پر لښلوله چی صرف اوصرف
ظاهر یو سکی په گرم سو اوبو کی سستی سوی اوبیا په راو کښله. په درې وارو پر یولو
سره په غوښی پاکیری، کذا حقه الکمال ط ص ۱۲۸ قَالَ الْمُصَنَّفُ

وَعِزُّ الْمَرْيَةِ بِغُسْلِهَا ثَلَاثًا وَالْعَصْرِ فِي كُلِّ مَرَّةٍ

اوپا کیری غیر المریته نجاست یعنی پس له وچیدو څخه چی په سترگو نه معلومیږی، لکه بولې
په پر یولو سره درې وارو. او په نښتیکلوسه درې وارو. **پوه سکه**: چی اصلاً خوا اعتبار
غلبه الظن ته دعا سئل دی، لکن چونکه په درې وارو پر یولو سره درې وارو اطمینان صلیبی نونځله
فقهاء درې وارو شرط وگرځول **مسئله**: په پس خورده کښی دسپی چی په لوبښی کی
اوبه وچښی چونکه اختلاف دی دمنده اوبو نونځله درې وارو پر یولو د هغه لوبښی واجب دی
او اوه وارو سره دخاورو وهلو مندوب دی، مر

پوه سکه: چی نښتیکل درې وارو ظاهر الروایت دی، او بعضی فقهاء وایی چی یو وار
نښتیکل کافی دی، وهذا ارفق بالناس **مسئله**: کی هغه مرداره جامه په
جاری اوبو کښی کښیښول بیا نو درې وارو والی او نښتیکل نه غواړی. **مسئله**:
که دیوه سرې جمله خورداره وه لکن دده څخه یه محل اوځای د نجاست هیر سو نوده یوځای
دهغی جای پر یولی که غور وکړی او که نه هغه پاکه سوه لوبښ ورسره ولدی. لکن که پس
له لما څخه ورته معلومه سوه چی هغه بل ځای وو، نو هغه دی پریمځی اولونځ دی راوگرځوی
فائدو: په دریم وارو نښتیکل کی دی هغه کوشش وکړی چی دجای څخه نور څاڅل

نه راوړی. او معتبر قوت دعا سئل دی نه د بل چا. نویوه کمزوره سرې چی جامه و نښتیکل
اوځاڅل کی بند سوه لکن که بل چایو قوی هغه سرې دجامه نښتیکل وای نور څاڅل څنډی
تویه دله نو غه جامه واول سرې ته پاکه ده نه وهغه قوی سرې ته، کذا فی الدر المختار
د نرو کالی چی مردارسی او هغه کالی چی وکښل په ښځویه منځی نو ښځه خویه
مشکل په خپل قوت سر و نښتیکل. لکن کی نرو نښتیکل نوری اوبه څنډی تویږی نو
دغه جامه ونرت نه پاکه ده نه په لمونځ په کښی راوړی،

ددی مشکل علاج دادی، چی د نرو جای چی یوځای مردارسی. نو دی دې هغه
مردارځای پخپله پرې منځی اوبیا د نرو خیر لیری کولو د پاره ښځی ته ورکړی پرې
فائدو: مشهوره داده چی کښل یا سترنجی وغیره چی مردارسی په
ښځی اوبو کښی دی یوه شپه ایږ دی. لکن دا نقد بر صرف اوصرف د دفعی وسوسو د پاره
و نه مختاره داده چی هغه مردار کښله وغیره په جاری اوبو کښی کښیږی اوبه پرې بهیږی
او د سرې غالب گمان داوی چی نجاست څنډی ولاری هغه کښله وغیره پاکه ده ط ص ۱۲۸ قَالَ

وَلَطْهَرُ النِّجَاسَةِ عَنِ الثَّوْبِ وَالْبَدَنِ بِالْمَاءِ وَبِكُلِّ مَائٍ

اوپا کیری نجاست که مری وی او که غیر مری (لیرنکی اوز لیرنکی) دجای اوبو بدن څخه په اوبو سره. په

ماء (اوبو) مطلقو سره خواتفاقاً پاکیری
مزیل کاخل و ماء الورد اوبه مستعملو اوبو سره بناء پر صحیح چی

مستعملی اوبه پاکي بولې. او دغیر ننگه پاکیری بدن او جامه یعنی پر صحیح روایت په هر هغه نری
نری سره لکه اوبه، لکن چی هغما تم بالوی، کما فی الهدایت والمراتی، چی هغه مائع مزیل نجاست
وی نویوه غورو او شیدو سره نه پاکیری. ول چی هغه پخپله نوزی د بدن او جای څخه
نو نجاست به څرنګه وباسی لکه سرکه، او دگل اوبه، **پوه سکه**: چی دامام ابو یوسف
څخه روایت دی چی نجاست د بدن نه څخه بیله اوبو نه دی روا، نو ځکه مونږ صحیح وویله
پوه سکه: چی نجاست حکمی لکه بی اود سیا، یا جنابت بیله اوبو په بل مائع سر نه دی روا،
مسئله: که جامه نر مه وه او غاسیل په خپل قوت سر و نه نښتیکل چی خیری به سی
فاضحان وایی چی نه پاکیری. لکن فتوا پر دی ده چی پاکیری په سبب د ضرورت، ذا
مذهب مجرراتق او نه فائق دی. **مسئله**: که دښځی پر تی کشنی قی ووايه، نو د هغه
کشی په نارو سره چی درې وارو یه وروی تی پاک سو. **مسئله**: که دسپی خوله پشرا بو
سومردار سوه. نو ناروی په پرشونډا تو او خوله تیری کړی او هغه په نس تر شوه کړی خوله او شونډان
یه پاک سوه، مر ص ۱۳

وَيُظْهِرُ الْخُفَّ وَخَوْهُ بِالذَّكَاءِ مَنْ تَجَاسَّ لَهَا جُرْمٌ وَلَوْ كَانَتْ

اروپا کیری موزه او شل دهنی لکه گوشت، چوتنه، وغیره په منسولوسه یعنی یا پر محکمه
رطبیه یا پر خاوره دهنه نجاست څخه چې هغه صورت لري. که څه هم دا نجاست لوندوی
صورت والا نجاست هغه دی چې پس له وجوای پر ظاهرو موزی پاته وي لکه غول، او وینی
اوک پس له وجوای اثر نه معلومیدي هغه نجس دی جرمنه دی. **پوه سکه**: چې مصنف
د عبارت معنی دانده چې خف و غیره بیله د لکه (منسولوسه) نه پاکیزې بلکه معنی یه داده چې پر یو لویو
په او بویا بل مانع خو پاکیزې. بلکه په د لک (منسولوسه) هم پاکیزې. او پر خلاف د موزی
دی جامه، او بدن، چې هغه په د لک نه پاکیزې. او د غرنګه موزه وغیره د غیر دی جرمنه
نجاست څخه بیله پر یو لویو نه پاکیزې.

مسئله: کی پر موزه وغیره بولی وی او هغه لنده وه سړي خاوری پر وچولی نو هغه بولی
په جرمنه والا ک حساب دی چې په منسولوسه مثلاً پاکیزې. بچرائق **پوه سکه**: چې په
لاندی نجاست کی اختلاف دی. د حضرت الامام الاعظم څخه روایت دی چې لوند نجاست
ترهغو چې وچ نسی په منسولوسه پر محکمه پوری نه پاکیزې، ولی چې منسولوسه خو نجاست ویره
وی لیری کوی خویه نه. لکن اکثر مشایخ پر دې په چې لوند نجاست هم په د لک سره
پاکیزې. و هو المختار للفقری. لکن په د لک کی د شرط دی چې اثر د نجس به ورکړې مګر نه
که مشکل وو. والدلیل علی المختار قوله علیه الصلوة والسلام «إذا طمئ أحدكم إلا ذی
بجفیه فطهورهما التراب» ترجمه: که چالاندی کړی تر موزو نجاست یعنی که وچ وی او که
لوند پس پاکولی د موزو خاوری دی «وقوله علیه السلام:» چې څوک ورسی و مسجد ته نوږ
وگوری که چیری په چوتیو پوری مرداری وه هغه دی په محکمه پوری وهوبی او لمونځ دی په
کښی وکړې. **پوښتنه**: نن صبا ولی خلک په بوتیو او چوتیو کښی لمونځونه کوي
اوسم د دې چې د افعیل په کړا تو مراً تود الخضر سلی الله علیه وسلم څخه صادر سوی دی
حتی په سنی زمانه کی که څوک د بوتیو سړی ضرورت له منونځ وکړی خلک په بد نظر ورته

جواب: چونکه په اوسنی زمانه کښی په اکثر و مساجد و او جامع کاتو کښی مفوضات
موجود دی لکه مستنجی اویا غالي وغیره. نو هغهو چمتل ولی د سببه خلک دگوتو و
غیر له منونځ نه کړي. **مسئله**: په طحطاوی من کښی وایې چې مستحب دی
لمونځ کول په پاکیزو توکښی مثلاً. **قال المصنف**.

وَيُظْهِرُ السَّيْفَ وَخَوْهُ بِالْمَسْحِ
او پاکیزې توره او مثله
د توری لکه چاره، چاقو
نډان، او غور لوبښی، او خرد سوی لری او نول. په مسح کولو سره په خاورو یا په تکر.
ولی په دغوشیانو خو نجاست نه ننوزي. نو پس له مسح نه پاکیزې مګر لن دهنه
نجاست او هغه ته اعتبار نشته.

اختلاف العلماء: بعض علماء وائی چ دغه شیان پس له مسح څخه حقیقه یعنی
واقعی پاک سوه. نو که په هغه چاره یا توره، ختیکی یا
هندوانه، وغیره مات کړی خوړل یه روادی. واختاره الاسیجانی. او بعض فقهاء وائی
چ په مسحه کولو سړی نجاست لن بری نود هغو مذکور شیانو خوراک حرام دی. او دا
روایت مختاره د قدوری دی، او روایت اول لائق بالا اعتبار دی. ولی چې متونود فقه شریف
توله پر هغه دی. والاحتیاط فی مذهب القدوری. قال المصنف فی المراتبی چې فرق نه لري
که نجاست لوندوی او که وچ وي. او که بولی او که غول. علی المختار للفقری. ولی چې صحاب
ویره کفار په تورو وژل او بیای په توکس یا خاورو مسح کړي. او لمونځ یی ویره کول.
او بعض علماء وائی چې دغه شیان د مسح کړی په لنده جامه که نجس وچ وو. قال المصنف

وَلَا ذَهَبَ أَثَرُ النِّجَاسَةِ عَنِ الْأَرْضِ وَجَفَّتْ جَارَتِ الصَّلَاةِ
او که ولا څی اثر د نجاست چې بوی او رنگ دی. د محکی څخه او محکمه وچه سوه لمونځ پر روادی.
پری محکمه نه تیمم د دې محکی څخه
عَلَيْهَا دُونَ التَّيَمُّمِ مِنْهَا **پوه سکه**: چې د محکی قید د دی دپاره

دی چې کالی اوبدن اوبوږیا، وغیره. په نفس وچیدوسه نه پکېږي. او هغه ځکه چې وچه سوه نولمونځ پر واده. لقوله عليه الصلوة والسلام «أَيُّمَا أَرْضٍ جَفَّتْ زَكَّتْ» یعن هر ځکه چې وچه سوه یا که سوه. اوتیمم نه دی روا پر هغه ځکه روا. ولې چې خدای جل جلاله وایی: فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا. ای طاهره اوبعض علماء وایی چې تیمم هم پر روا دی. او په صورت کسې د شک تیمم بیا شېهر روا دی. ولې د طهارت د ځنګ اصلي حال دی. **مسئله:** که چیرې یو ځا ځکه په ډېر یا په پخو خښتو فرش کړي وواو هغه فرش مردار سوه هغه حکم د ځنګ لري یعن په وچیدو ډېر یا د لمانځه پاک دی. او که چیرې خښه یا ډېر په ځنګ کسې نه وه نصب سوی هغه پر یوله غولرې په جفاف (وچوالی) نه پکېږي کذا فی القهستانی، ومنیة المصلی، وشرحها للحلبی وابن امیر الحاج، ط ۱۳۱۰.

مسئله: که چاقو، یا تور، نرنگ زده وه. او یا فستونه په کسې وه هغه خواه غولرې پر یوله غولرې. **سوال:** قدوری وایی دې چې دغه مذکور شيان چې په لمر وچ شي نو پاک دي. او مصنف مطلق وچ والی وایه **جواب:** د قدوری قول بناء بر عادت دی چې ددغوشیانو په وچیدو کې لمر دی. او په حقیقت کسې که دغه شيان په اور مثلاً وچ شي هم پاک دي. قال المصنف.

وَيَطْهَرُ مَا بَهَا مِنْ شَجَرٍ وَكَلَاءٍ قَائِمٍ جَفَا فِيهِ

او پاکېږي هغه شې چې په ځنګه کسې وي. ددرختي څخه او کلاء یعنې وایشه، شپښتې شوتل وغیره چې په ځنګه کې ولاړ وي په وچیدوسه دهغو. **پوه سده:** چې مراد وچیدو څخه وچیدو دهغه نجاست دی. یعنې چې لند والی دهغه نجاست نه وي پاته، دامراده دې چې هغه درخت یا وایشه به وچېږي. اوداهم شرط دی چې اثر د هغه نجاست به هم نه وي پاته، دامذهب مختار دی چې ددې شيانو حکم د ځنګ دی. اوبعض علماء وایی چې دغه شيان پر یوله غولرې.

اللهم اغفر لمسلمي ولمسلمة ولمسلمة ولوالديهما وقد كتبته بيمينه بفضل الحق حقاني غفرله

وَيَطْهَرُ نَجَاسَةً اسْتَحَالَتْ عَيْنُهَا كَانْ صَارَتْ مِلْحًا أَوْ

وپاکېږي هغه نجاست چې تغیر خوري ذات دهغه لکه چې وگرځي مالګه او یا خاوري. او یا وسوځي په اور یعنې اړي وي. په دلیل ددې چې حقیقت د

اخْتَرَتْ بِالنَّارِ نجاست بدل سواوهم دغه صحیح دی. اوددی مثال دادی چې اوبه د انګورو په منګی کسې شراب وي. نوخو مردار دی. یا چې مالګه ور واچوي او سرکه وگرځي پاک دی. ولې چې حقیقت په بدل سو.

مسئله: که دغولوخوږي، تښتي، مکان، بخار وکړي چې څاڅکي ځنګي را لویدل او یا د حمام د بام څخه په سبب د بخار څاڅکي را تویه دله. هغه مردار نه دی استحساناً. او که پخپله د نجاست څاڅکي را تویه دله هغه مردار دی. مر. اود هغه مرغې چې غوښتي په مردارې وي. هګي یې خوک وایی خلاص ده. اوبعض وایی مردار ده. **فائدة:** د نجاست حقیقت چې بدل سی پاک دی. عرض په کسې دادی چې بیا نفع په احتسار روا دی. وهذا قول محمد وعليه الفتوى، ط ۱۳۲۰ خلافاً لابی يوسف. قال المصنف.

وَيَطْهَرُ الْمَنَى الْجَافُ بِفَرْكِهِ عَنِ الثَّوْبِ الْبَدَنُ وَيَطْهَرُ الرُّطْبُ

او پاکېږي منی یعنې محل دمنی، چروچروې، کړده نړوی او که دښتی، په گرو ولو **بفركه** سر پلاس باندي چې متفرق سي دجامي څخه یعنې که دغه هم نړوی وي. اود بدنه څخه، وهذا ظاهر الرواية، او که منی لنده وه بیا په پر یولو پاکېږي. لقوله عليه السلام اغسله رطباً وافرکيه یا ب. **پوښتنه:** دغه حدیث په دغوالفاظوسره په ثبوت نه دی رسیدلی ځکه کمال وایی آله اعلم بصحته. **جواب:** روایت د حدیث پرمعنی سر روا دی کما فی اصول الحدیث. نو دغه حدیث هم معنی په صحیح حدیثو کې راغلي دي. په بخاري او مسلم کې راغلي د عائشه رضی الله تعالی عنها څخه چې دی به پر یوله منی دجامي څخه در رسول الله صلی الله علیه وسلم، او په مسلم کې د عائشه داسی روایت هم راغلی.

لَقَدْ رَأَيْتَنِي وَإِنِّي لَأَحْكُهُ مِنْ نَبِيِّ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْبَسُ بِظَفَرِي،
 ترجمه: ما خان ليدل دی چی مابه گرو ول منی دجایي تخه دعليه السلام چی وچر به وه
 په نوکه سره. او ورته روایت هزار او د ارقطنی هم کړی دی. او همز موئن د مذهب سره
 امام مالک، او امام احمد موافق دی. ط ص ۱۳۲ مسئله: دغه جمله چی منی خندی
 وگرو ول سول بیا که په اوبو لنده سول څر حکم به دی جواب: بیامم
 یا که ده، ول چی یو پاک شی چی اوبه دی دبل پاک شی مو ملاق سی چی هغه جامه ده چی
 منی خندی گرو ول سوی ده نه مردار یی لکه مردار محله چی وچر سی او پاکه سی او بیا
 لنده سی نه مردار یی، او بیا مردار پوست چی په لمسه پوخ سی او بیا لوند سی مردار یی

حضرت ایوبی ته

د افغان خدمت دی وکړ ایوبی
 بيله شله چی وارث یه د نبي

افغانان نن ټول په تا باندی ویاړ کاندی
 پرافغان، پر پاکستان پر جرمې.
 تل دعادی د صحت د خدايه غواری
 شاگردان دی پر مسجد نبوی

چی دی دین و افغانا نوبته آسان کړ
 دا خدمت رب قبول که کند هاری
 دا تاخ به دی وی تل و مونږ تپاته
 مؤخر، مصنفه، جهاني

زما شمله د سر او چته ستا په مهر
 دا احسان دی تل مننه حقایف

کونړ ۱۳۸۱

فصل

يُطَهَّرُ جِلْدُ الْمَيِّتَةِ بِالِدِّبَاغَةِ الْحَقِيقَةِ كَالْقَرْظِ وَبِالْحَكْمَةِ
 پاکړی پوست د مردار یی. په حقیقی بخولو سره لکه په بارکو، چی خلک غوړ کی اوزی پ بخوی

او دغه رنگه په حکمی بخوالی سره هم پاکړی
 كَالتَّزْيِيبِ وَالتَّشْمِيسِ لکه چی خاوری پروا چوی او وچ یه کړی. او بیا
 په لمر کی کښی دی او وچ یی. پوه سه: چی د فیل په پوست کی اختلاف دی لکه
 بحر ائق چی وائی چی امام محمد فیل نجس العین بولی لکه سرکوزی. نو په دباغ سر نه
 پاکړی. او حضرت الامام الاعظم امام ابو یوسف وائی چی حکم د پوست د فیل حکم لکه د
 پوستون نورو درنده کاندی لکه لیوه، پرانگ گیدر، اونو چی په دینم بخولو سره
 پاکړی. وقد افقی بعد هبها الفقهاء. او هم د دغه مذهب مصنف په مرقی کی تللی دی.
 او دلیل یه هم دا ویلی دی. چی آنحضرت صلی الله علیه وسلم سړ او بیه مبارکه ب منخول
 په داسی ب منخ چی د فیل د هلو وکی تخه جوړی سوی وه.

مسئله: سپنی د بعضی علما ووپه نیز نجس العین دی. لکن بحر ائق دو هانیه
 تخه نقل کوی چی سپنی نجس العین نه دی. قال الطحطاوی وعلیه الفتوی قال المصنف

الاجلد الخنزیر والادمی منکر نه پاکړی پوست د سرکوزی اوده انسان
 ولی د سرکوزی ذات نجس دی، او د انسان
 پوست په سبب د کرامت نه پاکړی د استعمال دپاره، پوه سه: چی پوست د سرکوزی
 نه پاکړی او بی استعمال روا دی. او پوست د انسان خو پاکړی لکن استعمال یه روانه
 نه دی په سبب د کرامت، ولقد کرمنا بنی آدم، نو دې ایت په مقتضی د کافر انسان
 پوست هم دغه حکم دی. سوال: مصنف ولی خنزیر ترا دی د مخه ذکر کړی جواب
 چونکه دا خای داهانت و نو وروسته راوړل د آدمی ډیر زیبا دی.

پوه سه: چی استثناء دخنزیرا آدمی په یوه ډول (سب) نه ده بلکه استثناء دخنزیر په سبب د نجاست اود عدم جواز استعمال ده. اول استثناء د آدمی په سبب تاکی سر نه په اول سر، ولې چی د تکریمه سر د آدمی منافات لری «نقد الخطاوی عن الزیلعی فی شرح الکفر»

وَتُطَهَّرُ الذَّكَاءُ الشَّرْعِيَّةُ جُلْدًا غَيْرًا لِمَا كُولِ دُونَ لَحْمِهِ

اوپا کوی ذبح کول چی پر شرعی ډول وی پوست د غیر ما کول اللحم لکه جغال، گیدر، لیو،

پراڼک، وغیره نه غوښی یه پراصیح مذهب چی فتوی پرې

عَلَى اصْحَ مَا يُفْتَى بِهِ کول کیږی. **پوه سه:** چی مصنف قید د ذکاء

شرعی ووايه، په دی سر یه ذبح د مجوسی او تبارک التسمیة عمدا او ذبح د محرم سري دینا

شی لره، یعنی هغه په ذبح کیدو نه پاک کیږی **فائدہ:** بحر، اتق د محبتی اوقیة

خیز نقل کړی دی چی ذبح د مجوسی او تبارک التسمیة عمدا اطهات پیدا کوی یعنی که د سري

سره د هغه حیوان غوښی موجود وی لمونځ ورسره وادی «که خمر خورک کیږی نه»

لکن په تنور کی وائی چی شرط والی د ذکات شرعی هو الاظهر» هم دی سببه مصنف

وویل علی اصح ما یفتی به، **تال المصنف:**

وَكُلُّ شَيْءٍ لَا يَسْرِي فِيهِ الدَّمُ لَا يَحْسُ بِالْمَوْتِ كَالشَّعْرِ

او هر هغه شی یعنی دا جزاء خیز د حیوان ماسود د خنزیر خیز چی جریان په هغه کښی نلری وینه

وَالرَّئِشِ الْمَجْرُورِ وَالْقَرْنِ وَالْحَافِرِ وَالْعَظْمِ مَا لَمْ يَكُنْ فِيهِ

هغه جزء په مرگ سره که هغه هم بی ذکات شرعی وی نه مردار کیږی. لکه وینه او بونتی چی

دَسْمٍ پر یکه سوی وی «او ښک، اونوک د حیوان او او وکی چی چرې نه وی پکښی

او د غرنګه مشوک د مرغ او یا نوکان د مرغانو، **پوه سه:** چی بونته که د ښخه او یا

نوبیخ یه نجس دی، نو مصنف ددی سببه مجزور وویل «مر» ۱۳۵

فائدہ: مصنف په مراقی کی علت د طهارت د غوشیا نو، عدم وجود الدم په

د غوشیا نو کښی وایی دی «اوصاحب هدایه عدم نجاست د غوشیا نو په سبب ددی

بولی چی دغه شیان میتة نه دی، ولی چی میتة په عرف کی د شرعی شریفی په حیوانا نو کی

هغه شی ته وائی. چی حیوة او ژوند یه نرا ایل سی نه په فعل د بندگانو، او یا په فعل د بند پر وځ

غیر مشروع باندی. او په مذکور شیا نو کی ژوند لسته نو نجس هم ندی. **تال المصنف:**

وَالْفَصْبُ نجسٌ فِي الصَّحِيحِ او پله د حیوان غیر ما کول نجسه ده، یعنی لمونځ

نہ دی ورسره روا. په صحیح روایت کی. ولې چی په دی ژوند په کښی سته چی د ژوندی حیوان

خیز فی قطعه کوی خوب کیږی. او بعض فقهاء وایی پا که ده. دوی وایی چی پله د قسمه خیز

ده وکی ده چی سخته نه ده، **تال المصنف:** **وَبَافِجَةِ الْمُسْكِ طَاهِرَةٌ**

او هغه پوستکی چی په هغه کی په الهی قدرت سره مشک جوړ کیږی پاک دی که خولک لمونځ

وهره وکړی لمونځ یه رواک، لکن مردارین ی په رسید و او بو، **مر** **تال المصنف:**

كَالْمُسْكِ وَآكُلُهُ حَلَالٌ لکه خودی مشک چی حلال دی اتفاقا

او خورک د مشکو هم حلال دی

سوال: چی مشک حلال دی نو خورک یه معلومدار حلال دی نو خه حاجت دی و

دی قول ته د مصنف چی «و آکله حلال» **جواب:** داملازمه غلطه ده ولی چی خاوی

پاک دی او خورک یه حرام دی. **تنبيه:** بعض ښځی یا نرد اولیاء کرامو و قبر ته وځی

او د قبر خاوری یه خوری د احرام کار دی. **تال المصنف:**

وَالزُّبَادُ طَاهِرٌ تَصِحُّ صَلَوةُ مُطَيَّبٍ بِهِ دی لمونځ د هغه سري

چی د زباد خوشبو یی یه په حان پوری منبلی وی. ولی چی زباد د خپل طبیعت خیز او ښتی

ده لکه چی مشک په اصل کی وینه ده **پوه سه:** چی زباد د پرون د سحاب دی «صاحب

القاموس وایی چی زباد یو خیره لاندی تر کی د پیشی، یاد میښ خرم» او د اخیر پر

پروخرج د غولوسر بیه پیداکیدی چی رفته رفته ډیره سی - نو هغه حیوان ډیره شوروی نو وروسته دغه خیره په قدرت د خدای جل جلاله خوشبوئی وگرځې - بیا په نوخلل په تورو کړه کړه ځنډې ټوله کړې او ځان او جای په خوشبویه کوي « قاموس »
رویش باگناه محمد عبید الله ایوبی قند هاری نقشبندی سلیمان خیل غفرل الباری ولی پنج مصنف کتاب الطهارات پردی ځای پای ته ورساوه - او درویش صاحب الطاق د هغه شرح او ترجمه وکړه - همداروین مصنف په مقصود اصلی چی لمونځ دین وړم کوي « درویش عاصی د لوی دربار څخه غولړی چی وده ته د کاملی ترجمی او شرح د باقی کتاب وکړی » وما ذالک علی الله بعزیز او درویش دباری غفور جل د دربار څخه د ښه صحت او عافیت غوښتونکی دی

مناجات ایتبا سی

از محمد عبید الله ایوبی قند کړی - حضور جناب رب الغر الباری

الهی یا الهی یا الهی ندام جز امید تکیه گا هی ۱ زکن موجود کړی جلد عالم
 یا بحق و رحمت ذات کریم - مرا از ذنب خود کن عذرخواهی ۲ گناه من اگر از حد بیرون است
 و چنین گذار مرا از غم و غماید - بدرگاه تو آوردم پناهی ۳ ندام تو شد راه قیامت
 یا ز خوب غفلتم بیدار گردان - که شرم در غفلت تباهی ۴ فقام در میان چاغفلت
 یا غفیر ز شر نفس شیطان - بسوی خوشی من بجای هی ۵ ندام طاعت مقبول درگاه
 یا بیرون عیب این عاصی غفلت - بحق آنکه شایان را تو شای ۶ دم آخر که جان از من بر آید
 یا بحق و رحمت ذوق ان عظم - ممکن شرمند ام در شرم گاهی ۷ شفیع آورده ام روی محمد
 عبید گوید که چون فضل عظیم است
 یا ان فضل بخش عاصی را گناه هی

اللهم غفر لولف ولشاحبه ولما حمبه ولکاتبه لولد یهمم الجمعین المین ثمة المین
 کتبه احقر العباد فضل الحق حقای غفرله

کتاب الصلوة

والکتاب دی په بیان کښی دلکمانحه یعنی هر لمونځ چی وی که فرضی وی که نفلی وی -
مقدمه: پوه - چی لمونځ هغه عبادت دی چی هیڅ شریعت دهغه څخه خلاص ندری راغلی، او په هیڅ شریعت کی د اینځه لمونځونه بل نې ته نه ده جمع سوی نور مجموع څخه لمونځونه دخواصو څخه د آنحضرت صلی الله علیه وسلم دی - او غرنه ازان اوقات او شروع دلانحه په تلبیس سر او غرنه رنګه رکوع په لمانحه کی اوجرام والی د خبر په لمانحه کی دخواصو څخه د امت مرحومه دی، « قاله جماعت من المفسرین ط » و هکذا قال السیوطی فی المنهج العلوم او امام طحاوی په شرح معانی الآثار کښی د عبید الله بن محمد او هغه د عائشه د اسی حدیث نقل کړی دی. چی توبه څرنګه د آدم په وخت کښی د سپید و قبوله سوه نوده دوه رکعت لمونځ وکړی. نو د اصلوة الصبح سو:

دلونخود اوقاتو تعیین: اوڅه وخت چی اسحق د خلاید و څخه په فدی خدای سو او خت ما پلین وو، نو ابراهیم څلور رکعت وکړه د اصلوة الظهر سو، اوڅه وخت چی عزیز پسرل نسل کاله دخوب څخه بیدار سو هغه وخت مان دیگر وو. نوده څلور رکعت لمونځ وکړه د اصلوة العصر سو، او د اوڅ توبه په وخت کښی د ما ښام قبوله سوه، نوده څلور رکعتو لمانحه نیت وکړی د خدای پاک په قدرت د جهته څخه د ډیری ژبا د څلور رکعتو څخه عاجز سو نویه پر دوی رکعت ه سلام وگرځاوه. د اصلوة المغرب سو، او اول چی ما ختن لمونځ سر د امت کړی دی هغه آنحضرت صلی الله علیه وسلم دی.

پوه سه: چی صلوة په لغت کی دعائت وای او په شرع شریفه کی د دعواتو او ارکانو مخصوصه و نوم دی. **فایده:** لمونځونه په شپه دمعراج کی چی لیلته الاسراء په بولی فرض سوی دی. دامذهب دی د لوی ډلی د حدیثینو او مفسرینو او فقهاؤ او مسکلمینو دی، وهو الحق قاله القاضي عیاض ط، او معراج د آنحضرت صلی الله

عليه وسلم تهرجرت د مخه يوكال واقع سوي ده. " قاله الموقر اوابن حزم ودا اجماع خبر بولي. " او تايخ دمعراج يوجاغت د علماء وائي چي دلمري خور ۲۷ شپه ده. " لکن په بولونيارو کښي عمل پردي دی چي دمعراج نيسته ۲۷ رجب ده. " او په دی سره يقين کړي دي امام نووي. "

حکمت الهی: لمونځ خدای جل جلاله په داسي وخت کښي فرض کړي دي چي دا آنحضرت صلی الله علیه وسلم زړه مبارک په اوبو د زمر سر پرې و له سواودي مبارک په حضرت مقدسه الهی کښي تراو و اسما نو پورته سو. لمونځونه په اول کښي پخو وه او بيا په دغه شپه کښي پنجو ته رد سو. په لار ښوونډه حضرت موسي علي السلام تفصيل د دې موضوع په حديث کښي د بخاري اود نور و محدثينو په کنا بو کښي موجود دي. نو ده موجوده وخت او مکان په سبب د لمونځو پر لوی فضيلت معلوم سو. قال السعدی الشيرازي: چنان گرم در تبه قربت براندي: کرد سر دره جبریل از و باز مساند. بدو گفت سالار سیت الحرام: کرای عالمی و حی برتر خرام: بگفتا فراتر مجالم نماند: بماند که نیروی بالم نماند. اگر یکموی برتر بریم: فروغ تجلی بسوزد بریم. " قال عليه السلام: ثم رجع بي في النور فخرج بي سبعون الف حجاب آه والتفصيل في روح البيان في تفسير قوله تعالى: سبحان الذي سري بآياته. **پوه سکه:** چي و تر واجب دي د پنځو فرضو څخه علا حده دي اود فرضو او واجبو تر مابین فرق هغه دي چي په اصول الفقہ کی بیان سوي دي. یعنی چي په عمل کښي دواړه سره برابر دي چي پر ښوونکی یه مرتکب ده کبیره گناه دی لکن په اعتقاد کښي فرق سته یعنی منکر د فرضو کافر دی او منکر د واجبو کافر دی.

پوه سکه: چي د پنځو لمونځونو په قايده شکر د منعم حقيقي رب جل و علا دي. او بله قايده یه بڅښنه ده لکه چي په حدیث کښي چي راغلي دي چي آنحضرت صلی الله علیه وسلم و خلکو ته وویل چي تاسي خبر اکر چي که چیري یوه واله په دروازه کښي دیوه ستاسي په اودی غسل په کښي کوي هر وړخ پنځه واره آید هغه سري پرېدن به خیر و پاته سی خلکو ورته وویل یا علیه السلام ورته وویل چي دغدی حال د پنځو لمونځو چي خدای محو

کوي په مغوسه گنهونه. **پوه سکه:** چي اصلي سبب لمونځو خطاب الهی دی. لکن سبب ظاهري یه دا پنځه وختونه دي. " قال المصنف. "

وَلْيَشْرَطْ لِفَرْضِهَا ثَلَاثَةَ أَشْيَاءَ الْإِسْلَامُ وَالْبُلُوغُ وَالْعَقْلُ
او شرط دی دپان د فرض وایي د لمونځو یعنی چي بنده په مکلفه کړي. دري شيان: یو اسلام دی ولی چي په عملی شیا نو هغه وخت سري مکلفه کړي چي مسلمان وي او بیا لغ وایي دی یا په احتلام او یا په عجز ولی چي کچنی مرفوع القلم دی یعنی مکلف ندی. او بل عقل دی یعنی نیوی بڼه وي ولی چي تکاليفی الهیه په عقل پوري تړلي دي.

بَيِّنَاتُهُ فَايِدُهُ: امام لمطحاوي په مسک کښي وایي چي مختار خبره داده چي آنحضرت صلی الله علیه وسلم د مخه تر نبوت په شریعت دهیثم نبی مکلف نه وو. ولی چي دی مبارک د مخه تر رسالت په مقام او تر تبه کی د نبوت و او دهیثم نبی امتی نه وو. لکن په الهام صادق او په کشف لائق به وده مبارک ته بعض اعمال د شریعت ابراهیمی کشف کیدله او په هغه بڼه عمل کاوه. " قال المصنف. "

وَلَوْ مَرِبَهَا الْأَوْلَادُ لَسَبْعَ سَنِينَ وَلَضَرْبُ عَلَيْهَا لِعَشْرِ بَيِّدٍ
لَا بَخْسَةَ یعنی چي اوه کاله یه عمر سی. او وهل کړي به پر لمونځو یعنی پر نه کولو چي د لسو کالو سی. لکن په لاس یعنی په چيلاخه یا په سوکه نه په لرگی یا لکړه وغیره دوه ولو پر لاس سره سبب دادي چي زجر سی د ترکه څخه د لما څخه اوبه بیلما نخی سره عادت ندی. او په لرگی چي نړی رفعا وشفقة عليهم. او تر دري ضربی بالادی. " و چې هم
وفي الحديث الصحيح " قال عليه الصلوة والسلام: مَرُّوا أَوْلَادَكُمْ بِالصَّلَاةِ لَسَبْعَ وَاضْرِبُوا عَلَيْهَا لِعَشْرِ وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ " تاسي امر کوي اولاد ستاسو په اوه کلني کښي اوساسي وهي دوی پر لما څخه کولو بالندی. په عمر کی د لسو کلو اودوی سره جلا کړي په

خایوکی دپړوتو پوه سکه: چی دا اهل به واجب دی کما فی تنویر الابصار ط قال

وَأَسْبَابُهَا أَوْقَاتُهَا وَتَجِبُ بِأَقْلِ وَقْتِهَا وَجُوبًا مُوسَمًا

اوسباب د دغو پنځو لمونځو د پنځو وختونه دي او و اجیبی دی لمونځونه په اول د وخت سره مگر وجوب په فراخه دی. یعنی تراخیر پورې د وخت، حتی چی په اول دوهم دریم وخت کی اداء نه کړی تارک الصلوة قدر گناه به نه ده، مطلب دادی چی تراخیر د وخت په خنډول روادی. لکن په اخیر کی د وخت اداء احتمالاً لازمه ده چی تاخیر تر هغه گناه کبیره ده.

فَائِدَه: په نورالانوار او نورو معتبرو کتابو کښی وای چی اکثر مشایخ د فقه او اصولو پری دپې چی سبب ده لما نڅه هغه جزء دی د وخت چی په هغه پوری اداء جوت سی مطلقاً که اول وی او که دوهم، وغیرو. نو که سړی د دخول سره د وخت فی الحال لمونځ وکړی نو هغه جزء اول سبب دده د لما نڅه دی. او کی په اول جزء کښی اداء نه کړی نو سببیت وه دوهم جزء ته نقل کیږی ثم و ثم الی اخر الوقت. نور اخیر د وخت سببیت ختم شو ځکه به لمونځ اداء کوي. او کی فرضاً په اخیر وخت کښی هم نه کی اداء او وخت ووقتی بیاد قضاء دپاره ټوله وخت سبب دی.

ددی فائیدی تعریفات: که څوک په اول کښی د وخت لیونی وواوی بیهوشه وو او په اخیر کښی د وخت پرسد سو. هغه لمونځ پر لاهم دی، ولی چی سبب به موجود دی. او پنځه حائضه یا نفساء وه او په اخیر کښی د وخت پاک سوو لمونځ پر لاهم دی. او که نابالغه کشتی بلوغ ته ورسیدی په اخیر کی د وخت او د غرنکه که مرته مسلمان سو په اخیر کښی د وخت، که څه هم په دی ټولو صورتو کښی اخیر د وخت ناقص لکه د مان دیگر وخت په نیز د تر روالی د لمر، نو په دی ټولو صورتو کښی که سړی لمونځ اداء کړی دمه فارغه سو. او کی نه کی اداء قضاء دپاره به ټوله وخت سبب دی. ددپې نتیجه اده که دغو خلکو د مان دیگر لمونځ په وخت مکروه کښی اداء کړی غاري خلاصی دی بیله کراهت. او که ماسود د دغو خلکو د مان دیگر لمونځ وخنډوی بیله عذر تر وخت مکروه پوری

اوپا به په وخت مکروه کښی اداء کړی خلاصی دی لکن سره کله هغه. او که دغه نوموړی کله د مان دیگر لمونځ قضاء کړی. نو دغه قضاء په بل وخت کی به په کامل وخت کښی راوړی ولی چی وخت ووزی بیا خوسبب د قضاء ټوله وخت دی او ټوله وخت د مان دیگر خوکامل دی په اعتبار د اکثر اجزاء، نو دغه لمونځ کامل واجب دی لا زهر سو، نو په وخت ناقص کښی قضاء نه ده صحیح. **پوه سکه:** چی مراد داخیر نڅه وخت په نیز د اکثر فقهائو په دغو مسئلو قدر دیوی تحریمی دی. وقیل غیر ذلک والتفصیل فی کتب الاصول.

فَائِدَه: که څوک تارک الصلوة وو. او باکی به نه په کاوه. فاسیق دی حکومت اسلامی دی بندی کړی خو پر لما نڅه استقامت کوي. قاله السيد وقال الامام المحبوبي يضرب حتى یسبل منه الدم ترهغودی وهی چی وینه خندی ولاړه سی، او په لما نڅه کښی نیات یعنی وکالت نسته. قال المصنف.

وَأَوْقَاتُهَا خَمْسَةٌ وَقْتُ الصُّبْحِ مِنْ طُلُوعِ الْفَجْرِ الصَّادِقِ

او وختونه د پنځو لمونځو پنځه دي. یعنی اول وخت د سحر د لما نڅه دی د ابتداء نڅه دراختود صادقو سپیدو. بیا تر نن دی د نڅه دراختود لمر.

إِلَى قَبِيلِ طُلُوعِ الشَّمْسِ سؤال: مصنف باید اول د ما پښین وخت بیان کړی وای. ولی اول لمونځ چی جبرئیل و آنحضرت صلی الله علیه وسلم په جماعت وکړی. هغه د ما پښین لمونځ وو کما فی البخاری وغیره. **جواب:** هو لکن مصنف چی د سحر د لما نڅه وخت د نڅه کړی په دې سبب چی په اول او اخیر کښی د هغه اختلاف نسته بخلاف الصلوة الآخر، کما سیاقی، و یمن الجواب: په دی سره چی آنحضرت صلی الله علیه وسلم چی اعرابی ته د لمونځو وختونه ور بنوول شروع د سحر د لما نڅه د وخت نڅه وکړه. کذا فی البنايه، والا حوط فی الجواب» داده چی د سحر لمونځ اول د پنځو لمونځو دی په فرض وانی کښی، په اتفاق د علما وو ولی چی هغه د سحر لمونځ د لیلۃ الاسراء دی، لکن علیه السلام د هغه قضاء نه راوړه ولی چی وجوب الاداء موقوف دی بر علم د کیفیت او د کیفیت

علم رسول الله صلى الله عليه وسلم ته په امامت جبرئيل عليه السلام حاصل سو.

پوه سکه: چې صبح صادق هغه نور دی چې په کتاره کې د اسمان نشر سی په پېساره او صبح کاذب هغه زېږده چې ترافق لورې پیدایسې او بیا بیرته ورکه سی. **مسئله:** په مجموع الروایات کې د امام حلولی څخه نقل کړی دی چې اعتبار په حق کښی د لما څخه او نور دی اول اول لر د ظهور درنې دی. او حضرت الامام محمد څخه روایت دی چې اولی لمعته اعتبار نسته بلکه معتبر انتشار فی الافق دی. لکن احتیاط په قول اول کی دی. او په قول ثانی کښی وسعت دی. **و الله اعلم وعلمه اتقن واحکم**

پوه سکه: چې اهل الریاضی لکه تصبیح او شرح مخینی والا وائی چې صبح کاذب او صادق ده تاثیر څخه نه دی والی د لمر دی و افق شرقیه ته. (امام هام فخر الدین رازی سر دی چې په ریاضی و و کښی ید طولی لری) داسی وائی چې صبح یو نور دی چې خدای جل جلاله په پیداکوي. په دغه وخت مخصوص کی اونه دی دغه نور د تاثیر څخه د لمر اونه هم د جنس څخه نه دی د لمر دی. قهستانی **پوه سکه:** چې امام طحاوی ساعیات دوری په دغو نومونو یاد کړی دی. یعنی د عرفی وری، الشروق، البکون، الغدوة، الضحی، الهاجرة، الظهيرة، الروح، العصر، القصيرة، الاصيل، الغشاء، الغروب، او شپي ساعتونو مانا په په دی ډول راوړی دی. الشفق، الغسق، الغدوة، العتمة، السدفة، الجنج، الروقة، الزلّة، الهیئ السحر، الفجر، الصبح، فعليك بالتقسيم على الليل والنهار. وقال المصنف

وَوَقْتُ الظُّهْرِ مِنْ زَوَالِ الشَّمْسِ إِلَى أَنْ يَصِيرَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ

او د وخت د ما پښین دی چې هغه د زوال څخه دلر ما بین څخه د اسمان شروع کیږی. بیا تر هغه وخته پورې

مِثْلِهِ أَوْ مِثْلَهُ سَوَى ظِلِّ الْأَسْتَوَاءِ وَاخْتَارَ الطَّحَاوِيُّ الثَّانِي

چې سایه د هر شی دوه مثله دهغه شئ گرځی او یا یو مثله دهغه **وهو قول صاحبین** پر واره تقدیر و ما سواد هغه سایه څخه چې په وخت کښی

د زوال د لمر موجوده وي. **فائده:** چونکه د یو کاباده څخه د خط استواء څخه نه اوختاړ کړی طحاوی دوه مذهب او اقول: شمالی واقع ده. نو په وخت کښی رسید د ما جینو دی. د لمر و نصف النهار ته څه نا څه سایه موجوده وی دغی سائی ته فی الزوال وائی. او د سایه په شهو شمیه ووی په طول او قصر سو مختلفه کیږی. کما فی کتب الریاضی.

د زوال آسانه ښوونه اول څخه حسب الطاقث بنه برابره کړه. او بیا یو سمر لږکی په هغه څخه کښی ښخ کړه. نو وگور چې سر سائی د لږکی چیر دی پر هغه علامه وکړه. او بیا یو لږ وگور که سایه د علامی د څو څخه د لږکی و خواته څ پر کید ووه نو لمر و ما بین ته د اسمان چې نصف النهار رورته وائی نه دی رسیدلی او زوال هغه دی سوي. او چې چیرې سایه حسب الظاهر ودرید. دا وخت د استواء بولی اوقیام الظهیر په هم بولی. او رسید و نصف النهار ته په هم بولی. بامه د سایه پر سر علامه وکړه او د فنی علامی څخه خط کش کړه تر ښخ د لږکی دغی سائی ته فی الزوال وائی او سایه اصلی هم بولی.

بیا چې سایه دهغه خط څخه د مشرق و خواته ولاړه. لمر زوال وکړی او اول وخت د ما پښین داخل سو. کذا فی الظهیر، والبحر الرائق، والطحطاوی. وشرح الجعیني وغيره. **پوه سکه:** چې دغه بیان د پاره د آسانی پر مسلک نافود دی. ورنه حقیقت علم د استواء او زوال په خدای جل ثنا پوری خاص دی. په صحیح حدیث کښی راغلی دی چې یو وخت جبرئیل امین علیه السلام په وخت کښی غږې په مجلس انور کښی د رسول کریم صلی الله علیه وسلم حاضر و. علیه السلام پوښتنه ځنډی وکړه چې لمر زوال کړی دی که نه! جبرئیل علیه السلام ورته وویل لا نعم، یا هو. علیه السلام و دی جوابه حیران سو. پوښتنه یه ځنډی وکړه. جبرئیل علیه السلام ورته وویل چې په وخت کی د تلفظ د لا، لمر زوال نه وکړی. چې زه دغه لفظ څخه فارغه سوو، لمر زوال وکړی. نو د دې وجهی څخه متصل په لا، پوری چې نعم ووايه.

اللهم اغفر لمؤلفه ولكاتبه ولوالدیهما امین

بِهَكَانَه فَاَيْدِه : پوه سه چو امام اعظم غنه په اخير وخت كې د مآپنين دوه روايت راغلي دي. اول روايت دا دی چې اخير وخت د مآپنين تر هغه وخته پورې دی چې سایه د شې د هغه وپوه مثل ته نژدی سی. یعنی پریوه مثل باندی سی سواد فنی الزوال د مآپنين د لما نخر وخت ختم سو. د مان د یگر اول وخت شروع سو. په دی روايت سره امام ابی یوسف. او امام محمد اخسته کړېدی یعنی فتوایه په ورکړېده او امام ابو جعفر الطحاوی چې اعلم دخلکو دی په مذهب د ابو حنیفه وایي: وبقولهما نأخذ، او په قول د یارانو: مونږ عمل کوو. وفي البرهان قولهما وهو الاظهر.

او بل روايت د حضرت امام اعظم غنه چې روايت په حسن بن الزیاد کړی دی داسی راغلی دی چې اخير وخت د مآپنين تر نژدی پورې ددی ده چې سایه د شې دوه مثله د هغه شې گرځی بيله سایه اصلی اثر ددی. یعنی چې سایه دوه مثله ته وړ سیده د مآپنين وخت تیر سو د مان د یگر وخت داخل سو. مصنف په مراقي الفلاح کی داسی وایي: وهو المصحح وعليه اجل المشايخ والمتون. یعنی دغه روايت صحیح دی او پدغه روايت باندی ډیر مشايخ دی او متون کتابونه د فقهی حنیفی دي. او مصنف په صحت د ادلیل وئیلی دی. تعارض الاثر، یعنی په اخير وخت کی د مآپنين احادیث نبویه متعارض دي. هغه تعارض داری چې په یوه حدیث کی چې روايت په امام بخاری او مسلم کړی دی داسی راغلی دی: «أبرؤا بالظهور فإن شدّة الحجة من فيج جهنم» ترجمه: تاسی په خنکی کی کوی د مآپنين لمونځ ولې چې سخت گرمی د جوشه غنه د جهنم ده. یعنی وېدن ته دسري تاوان رسوي. او په دی کی شک نسته چې سخت گرمی د عربو په وطنو پریوه مثل باندی ده. او په بل حدیث کبی چې متفق علیه دی. او اوږد حدیث دی چې جبرئیل علیه السلام ته د لمونځو وختونه وروښوول په اوله ورځ کی چې سایه تریوه مثل تیر سو دسری د مان د یگر لمونځ وکړی نوچون دغه دوه حدیث متعارض دي. او د اقا نون شرعی دی چې یوشی چې په یقین سر ثابت سی په شک سره نه باطلیږی. نو بیا علی هذا د مآپنين د لما نخر وخت خو پس له زواله په یقین او اتفاق سره داخل وو او د یک چندی سره وپای ته په سید وکښی شک پیل سو

شک سر وخت نه ووزی نو وخت تیر وچندی ته قریب باقی دی.

تر انومسلمانو: که څوک غواړی چې زما د پښین لمونځ او د مان د یگر لمونځ په اتفاق دا ثمة وود مذهب صحیح سی. نو تاسی دی وکړی چې د مآپنين لمونځ دی په یک چندی کښی اداء کړی. ولی چې امام اعظم خود مآپنين لمونځ په یک چندی کښی بالکل صحیح بولي. او بیا ران خو په صحیح بولي چې بولي. او بیا دی د مان د یگر لمونځ ورو تیر وچندی وکړی. ولی چې وروسته تر د وچندی خوما د یگر لمونځ په اتفاق روا دی.

نشارت: په اکثر وینا وکښی د افغانستان د علما و و خداي جل جلاله پر دی حرم وکړی رواج هم دا غښی دی. **شکایت**: چونکه په حرمینو شریفینو کښی مان د یگر لمونځ متصل دیک چندی په تیرید و سر اداء کوي. هغه کسان د خنیفیا نو غنر چې سخت درېزه دي حتی بعض علماء د دغه د مان د یگر لمونځ په دغه لوی جماعت کښی چې په لکو مسلمانان په کښی حضور لري. په جماعت نه کوی دوی وایي چې دا خود مآپنين وخت دی نو مان د یگر لمونځ نه دی په کښی روا.

درولش وایي: چې که دغه د مان د یگر لمونځ پسر وقت مذکور کی حاجیان صاحبان اداء کړی یک لخته د مذهب نخر و تل دي. ولی تاسی د مخه واوریدل چې د امام اعظم غنه دوه روايت موجود دي. نوڅه خرج او گناه ده که سړی په مرامات د فضیلت د ده په لوی جماعت او بیا د حرمینو په مسجدینو کی. په روايت د امام ابو یوسف او امام محمد الحسن الشیبانی عمل وکړی. ترڅو چې بیرته خپل وطن ته راجی. دا خود درولش خپله نظریه وه نور دخلکو خوښه ده. و للناس فيما يعشقون مذاهب. د تعصب لارښو ند ده. لکه یو کتاب فروش چې په بار وکتی د شهادة الحسنین چې د فقیر تصنیف دی دغه د تعصب لار خپله کړه. او دونه درواغ او بهتانونه په پر درولش وئیلی دی. چې هر عالم په هغه پوهیږی. دده خیال خود او وچې زړه په دی بهتانو سر خپل نوم لوړ کړ. لکن هم دا اوس د لوی نه خجالت سره او پښیمانی سره مخامخ دی. ولی چې درولش دخل کار و تفویض و خداي جل جلاله ته کړی. او کوی په. او دښمنانو غنه خپل مکافات

نه غواري - بلكه مكافات وكيلى به هم ربه جل سلطانہ دى - اود دغه كذا بفروشنجكار
اوشرمندگى چى دطالبانو اوفورو مخلصا نود خوا پرده تيره سوي يا به تيرين دى ديكان
ورنه ده وَعَذَابُ الْآخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَى وَتَالَ الْمُصَنِّفُ.

وَقْتُ الْعَصْرِ مِنْ ابْتِدَاءِ الزِّيَادَةِ عَلَى الْمَثَلِ أَوْ الْمَثَلَيْنِ

اوابتداء دوخت دماز ديگر دابتداء نخند درياك توب دسايه دشئى ده پريوه مثل اويادوه مثله
يعنى پراختلاف دمذهبينوسيا تروخته پوري دلويديو
إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ دلهر. ولي چى به صحيح حديث كينى راغلى دى "مَنْ
أَدْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الْعَصْرِ قَبْلَ أَنْ تَغْرِبَ الشَّمْسُ فَقَدْ أَدْرَكَ الْعَصْرَ" او هغه چى دحسن
ابن النيات نخند روايت دى "چى لمر زړرسود ماز ديگر وخت خارج سو هغه محمول پروخت
اختيار دى يعنى مختاره اوبنه وخت به تيرسو.

يُوه سَه: چى مراد دغروب نخند لمر لويده دتوله تيكى دلمترافق دى. لکن چس
كى - ولي چى غروب دلمترافق په واقع كى په علم كينى دخداى ده جل جلاله - والتكليف
حسب الوسع والمطاقة وعلاقمه ذالك اقبال الظلمة من جانب المشرق كما فى التحفة
مسئله: كه يوسرى پرديره لوړه منارناست وو - اولمريه ليدي اود كينى خلكو نخند
لمر پيت سونومارى والا تهرؤفه ما توله نه دى روا اولاندى خلكو ته روا دى "كه افى الخلافة
مسئله: كه لمر ولويدى اوبيرته خرق العاده راپورته سو - دماز ديگر وخت راگرځي او
كه نه: **جواب:** هو راگرځي كما فى الدر المختار، په دليل دهغه حديث چى
الخصريت صلى الله عليه وسلم "يو وئح ماز ديگر چى لمونځ كړى وو - په وخت كينى دنزول
وحى سريه بروراند حضرت على كرم الله وجهه ايښى وو او حضرت على دماز ديگر لمونځ
نه ووكړى - هغو وخت چى عليه السلام بيداره سو حضرت على عرض وركړى چى ماز ديگر
لمونځ نه دى كړى اولمراسه ولويدى. عليه السلام په دغو الفاظو دعما وكړه: **اللَّهُمَّ إِنَّهُ**
كَانَ فِي طَاعَتِكَ وَطَاعَةِ رَسُولِكَ فَإِنَّ دُهَا عَلَيْهِ قُرِئَتْ عَلَيْهِ حَتَّى صَلَّى الْعَصْرَ يا الله

به تحقيق سره على په طاعت كى ستا او په طاعت در رسول ستا و پس راوه گرځوى لمر
نولمير بيرته راوختى حتى چى على دماز ديگر لمونځ وكړى "اود اهديت طبراني په سند
حسن سر روايت كړى دى "وامام طحاوى هم صحيح بلى دى - اوقاضى عياض هم دخت
نانه پر لکولى ده - نوسيط ابن الجوزى خطا وتلى دى چى دا حديث به په مؤمنو كى كينى راوه
دى "كذا فى النهر"

خَدَائِ لِرَهْ دى حمدوي: گرانو وروڼو درویش هغه خبره چى په دغه عنوان
په وکړه - گرانو مسلمانانوا هديره په وار خطاى اوبيره سره هغو وخت وکړه ولي چى دفقير
داخيال وو چى دادده نظريه ده - لکن وروسته فقير روايت داسد چى مبسوط نقل
كړى دى وليدى چى دهغه عبارت دادى اداخرجه الوقت بصيرورة الظل مثله لايدخل
وقت العصر حتى يصير ظل كل شئ مثليه فينها وقت مهمل فالاحتياط ان يصلى الظهر
قبل ان يصير الظل مثله والعصر بعد مثليه ليكون مؤديا بالاتفاق انتهى - واختاره الكرخي
وقال شيخ الاسلام انه الاحتياط كما فى المراج ط "تَالَ الْمُصَنِّفُ.

وَالْغَرْبُ مِنْهُ إِلَى غُرُوبِ الشَّفَقِ الْأَحْمَرِ عَلَى الْمُفْتِ بِهِ

يعنى اول وخت دما بنام دغروب نخند لمر دى بيا تر بندي پوى دلويده دسر شفق پر هغه مذهب
چى په هغه سره فتوى وركړه كېږي. **يُوه سَه:** چى په احاديثو مباركه وو كى لفظ شفق
راغلى دى - لکن شفق په لغت كى هغه سرخى ته هم وايي چى پس له غروب هه نخند لمر په
افق كينى دمغرب ښكارېږي. او هغه سپين والى ته هم وايي چى وروسته تر شفق احمر په
افق مغرب كينى ليدل كېږي "اذا عرفت هذا" نو....

يُوه سَه: چى حضرت الامام الاعظم وايي چى دما بنام كى لما نخروخت تر بندي پورې
دشفق ابيض دلويده واوښدى دى - او همدا قول دى د ابوبكر الصديق (و دعائشه صديق
اود انس بن مالك (و معاذ بن جبل (و اود ابى هريره (و اويرو روايت دابن عباس (نخند هم دى
اودغه ته عمر بن عبدالعزير (وامام اوزاعى (اوداود الظاهري تلى دى -

او اهل لغتو غنجه البرد او ثعلب هم تلی دی. اوشفق احمر مذهب د صاحبینو دی. ورو
روایت عن الامام الاعظم ایضا. او په بعض کتابو کښی وایي چې حضرت الامام و قول
تدیا رانو رجوع کړی ده. اومصنف په قول دیا رانو فتوی وکړیده. حتی په مراقی
قائ: وعلیه الفتوی. و قال وهو مروي عن اكاابر الصحابة. لكن سرود دې
بحرائق و قول ته د امام اعظم دیر ملکه ترجیح وکړیده. فارجع الیه
او کمال الدین بن الهمام هم و قول د حضرت الامام الاعظم په دیر اوبنده عبارت ترجیح
و کړیده. و حضرت الامام الطحطاوی هم د مذهب د امام اعظم طرف داره معلومیدي.
حتی پردی قول د مراقی و وهو مروي عن اكاابر الصحابة. یه رد کړی دی په دس النما
سره. قد علمت ان مذهب الامام مروی عن اكاابر الصحابة. نساء و رجالا. او پردی
قول ده مراقی و علیه اتفاق اهل اللسان. یه داسی رد کړی دی. قد علمت ما اختاره المبر
و ثعلب و هما من اكاابر اهل اللغة او پردی قول د مراقی وایي. و نقل رجوع الامام الیه
داسی رد کړی دی چې دا صیغه د ضعف ده. پس پر رجوع د امام یقین نسته. قال المصنف

وَالْعِشَاءُ وَالْوُتْرُ مِنْهُ إِلَى الصُّبْحِ او ابتداء دوخت دما خستن دلما غنجه
او و ترو د غروب غنجه د شفق احمر یا ابیض دی علی الاختلاف الذی ذکره. بیات
نبردی پوری د صبح یعنی صبح صادق **پوه سده**: چې په ابتداء کی دوخت دما خستن
دلما غنجه خواختلاف سته. مگر پای دوخت یه په اجماع سره قبیل الصبح دی.
پوښتنه: په حدیث کی د امامت د جبرئیل علیه السلام داسی راغلی دې چې په
دوهمه شبکه جبرئیل علیه السلام دما خستن لمونځ په ثلث اللیل کی و ان حضرت صلی
الله علیه وسلم ته په امامت وکړی. اومصنف وخت دما خستن دلما غنجه وخت تر سپیدو
پوری بولي. مراقی ددی پوښتنی په جواب کی داسی وایي: و حدیث امامه جبرئیل لا ینفی
ما وراء وقت امامته. یعنی حدیث د جبرئیل دانه نفی کوي چې وروسته تر وخت د امامت
دده دی نور وخت هم وي. ولی چې اجماع الامه المرحومه بیان تاو اوری دی.

او دلیل دوجوب دوترو هغه حدیث دی چې آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمائي
اَللّٰهُ قَدْ رَاَدَ كُمْ صَلَوةً اَلَا وَحِیَ الْوُتْرُ فَمَصْلُوْهَا بَیْنَ الْعِشَاءِ الْاُخْرٰةِ وَالصُّبْحِ. او
په دی حدیث سر تعین دوخت دوترو هم وسو. یعنی چې تروما خستن ترلما غنجه د غنجه
په دی روا فلذا قال المصنف

وَلَا يُقَدَّمُ الْوُتْرُ عَلَى الْعِشَاءِ لِلتَّرْتِيبِ الْاِلَازِمِ یعنی نه د غنجه
صلوة الوتر پرلما غنجه دما خستن په سبب د ترتیب لازم په مابین کښی د دغو دوو
لمونځو یعنی چې دما خستن لمونځ پر و ترو د غنجه دی. بلکه چې مذکور حدیث دلالت پرکوي.
فائدہ: دوترو لمونځ واجب یعنی فرض عملی دی په نیز د امام اعظم او سنت
مؤید دی په نیز دیا رانو. او په نیز دیا رانو و ترو دما خستن دلما غنجه سره په ابتداء کی
په دی شریک بلکه اول وخت دوترو پس له دما خستن دلما غنجه غنجه شروع کیدی.
نور تردوی په مذهب کی لکه دوه رکعتی سنت دما خستن دی.

ددی اختلاف فائدہ: که دیوسری دما خستن لمونځ هیرو او ده چې
ویل ما کړی دی نو قریه وکړه نو وروسته یه دما خستن لمونځ وړ پیا دسونو هغه یه هم
اداء کړی. نو په نیز د امام اعظم هغه د غنجه و تر کافي دی. او ترتیب په سبب د غنجه
دنیا فی ساقط سو. او په نیز دیا رانو و تر بیه بیرته راوگرځوي. ولی تبعه دما خستن د
لما غنجه دی او وخت یه هم وروسته دما خستن ترلما غنجه داخلیدی نو هغه د غنجه تر و ترو
قبل الوقت دی اداء کړی. قال المصنف

او که چا نسوای پیدا کولای وخت
وَمَنْ لَمْ يَجِدْ وَقْتُهَا لَمْ يَجِبْ عَلَيْهِ دما خستن دلما غنجه او وقت
دوترو دما خستن لمونځ او وتر پر هغه سړی نه دی واجب. ولی چې سبب دوجوب
دلما غنجه وخت دی او دپه سړی وخت نه کی پیدا د دغو دوو لمونځو. داکی د بلغاریا
په نامه یادیدی چې متعاليه و ویناردی. (وقطب شمالی ته دیر نژدی دی. او دیر

بخشای ری. ولی چي پردي باندې په میا شتومیا شتو درجي په زمانه کښی لمر نه راخپری
اودوی په ژبي ترڅکه لاندې په حمامو کی ژوند کوي. نو پر دغو خلکو باندې په کواه
شیو کی د کال یعنې د اول سرطان څخه تر خلوینست ورځو پورې. لمر پر دوی بشکاره وی ۲۳
تخمیناً ساعت او صرف یو ساعت تخمیناً غروب کوي. نو پر دوی په دغو ورځو کی د شفق
د پدیدوځه یا یوځای صبح صادق راچوی نو د ماخستن د لمانځه او وخت وخت نسته،
پوه سکه: چي په شرح جمعې کی وائی چي په وخت کښی د سپیدو لمر تر افاق ۱۸ درجي
کښته وی او په اخیر د شفق ۱۸ درجي لاندې وی ۱۸ درجي تخمیناً په یوه ساعت او
۱۳ دقیقه کی لمر قطع کوي په حرکت د فلك الافلاك چنا نچه (۳۲۰) چي ټوله دوره
د فلك دی چي پر خلیرویشیت ۲۳ ساعتونه د شبانه روز دي تقسیم کړي. ۱۵ ورر سیدي
نوحه دیوه ساعت ۱۵ درجي ده. اودری درجي چي په اتلسو کی بالادی تخمیناً ۱۳ دقیقو
کیږي. دایو ساعت او ۱۳ دقیقه د صبح کاذب څخه حسابول کیږي.

مسئله: که ورځ دومرو اوبه ده وکله کال یا میاشت یا هفته خلک څو لمونځونه کوي
که د دجال د ظهور ورځي چي مسکمه نو اوس بن سمعان وائی اوده په روایت کړي دي چي
آنحضرت صلی الله علیه وسلم د دجال ذکر کاوه او وی فرمایله چي د دجال اوسیده به په
ځکه کښی خلوینست ورځي وی یوه ورځ په لکه بل وخت کال اوبله ورځ په لکه د بل
وخت میاشت اوبله ورځ په لکه د بل وخت هفته اونوري ورځي په د پخوا پر شان دي
خلکو یعنی صحابه وو پوښتنه ځنډی وکړه چي په دغه ورځ کی چي لکه کال وی ایا دیوی ورځي
لمونځونه کاږي دی یعنی نچه لما څخه آنحضرت صلی الله علیه وسلم ورته وویل لا، بلکه
وختوته به حساب کوي. یعنی یا په اټکل یا په نورو آلا تو لکه په دی زمانه کښی ساعتونه:

وَلَا يَجْمَعُ بَيْنَ فَرَضَيْنِ فِي وَقْتٍ بَعْدِ

اونه جمع کړي دوه فرضی لمونځونه په یوه وخت کی یعنی جمع حقیقی د دوو لمونځونو فرضی وو
په یوه وخت کښی ناروا ده که جمع د تقدیم وړی. ولی چي هغه مقدم لمونځ قبل الوقت ناچار

دی او که جمع د تاخیر وړی. ولی چي هغه موخر لمونځ بعد الوقت اداي نه سی کیدلای.
په هیڅ عذر. سر لکه باران، یا مرض، **سوال:** په حدیث شریف کښی چي روایت
په بخاری او مسلم دواړو کړي دی داسی راغلی دي چي آنحضرت صلی الله علیه وسلم
په سفر کی جمع د ظهرو عصر کړي ده یعنی جمع تقدیم او جمع د مغرب او عشاء په کړي ده
یعنی جمع د تاخیر، او په یوه بل حدیث کښی راغلی دي چي آنحضرت صلی الله علیه
وسلم و مسافرت اجازت د جمع کولو د لمونځو وکړي ده. **جواب:** مراد د جمع سی
په دغو حدیثونو شریفو کی راغلی ده جمع صوری او ظاهري او عملی ده، یعنی اول لمونځ لکه
ما پښین ده مبارک تراخیره د وخت وځنډه وی. نو څه وخت چي هغه لمونځ په ادا کړي
دوهم لمونځ لکه ما ز یگر چي وخت داخل سی په اول وخت کښی ادا کړي په سفر کښی اسی
کول آسانی ده چي دوه وار قطع د سفر نه غواړي.

او دلیل پدې خبره هغه حدیث دی چي روایت په بخاری او مسلم چي شیخان په بولي
دواړو کړي دی د عبد الله بن مسعود څخه چي داسی وائی: وَأَذَى لَا إِلَهَ غَيْرُهُ مَا
صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَوةً قَطُّ إِلَّا لَوْ قَتَلَتْهَا إِلَّا صَلَوَتَيْنِ جَمَعَ بَيْنَ
الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ بَعْرَةً وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ جَمْعٌ، ترجمه: قسم په هغه خدای
دی چي نسته خدای بیله ده چي نه دی اداء کړي رسول الله صلی الله علیه وسلم لمونځ
هیڅ وخت بیله خپل وخته مگر دوه لما څخه چي جمع په وکړه د ما پښین او ما ز یگر یعنی چي
جمع تقدیم په عرفات کی او جمع په کړه د ما شام او د ماخستن یعنی په جمع تاخیر سر په
جمع یعنی په مزدلفه کښی.

گرانو وړ وړ او خونړی: داوه مذهب د حنیفیانو او حضرت الامام الشافعی
جمع حقیقی د لمونځو په سبب د عذر د سفر یا باران

وغیر روا بولي. هم تقدیم د لما څخه تر وخت او هم تاخیر او بعض خلک خصوصاً حاجیان
چي وائی مونږ په سفر کښی د امام شافعی په مذهب عمل کوو که هم مونږ حنیفیان
یوه غلط کار دی. مگر هغه وخت صحیح دی چي ټوله مذهب د امام شافعی پر ځان

لا زهر وگرهوي. يعني په امام پسي چي ولاړ وي قرائت د الحمد الله به کوي، او که ذکر مسکري او دس به مات بولي. که مایه مسکه په يه پخه خندي واخسته او دس به مات بولي. وغير ذلک من مذهب ذلک الامام. او په اجماع د خلوي و سر و اما ما نو دا غلط کار دی چې په خلوي مذهبو کښي تلاش کوي چي هر کار چي آسان وي په هغه عمل کوي. او چي په هر مذهب کي گران حکم وي. هغه پرېږدي. دې ته حکم ملغق وائي او هغه باطل دی کما في ديباجة الدرا المختار، وهو الاصح من مذهب الامام مالك وغيره، قال

مگر د حاجيانو
الَالْحَاجَّ فِي عَرَفَةَ بِشَرَطِ الْإِمَامِ الْأَعْظَمِ دپاره يعني نه د

بل چا دپاره. د عرفات په ميدان کښي يعني نه په بل حای کي. په شرط د دې چي حاجي پيغراف کي لمونځ په جماعت د لوی امام سره ادا کوي. چي بادشاه دوخت دی او يا په نائب وي. نو که په عرفات کي لمونځ يوازي کاوه که څه هم حاجي وي جمع ورتي ناروا ده. او يا په به خيمو او طاقو کښي په بل امام پسي په جماعت لمونځ کاوه هم جمع ورته ناجائز ده. او بل په شرط د احرام يا په حج او يا په عمره. نو که سري دمکي شريفې **وَالْإِحْرَامِ** مثلاً اهلي سري وو او احرام بنده نه وو. پس که څه هم په عرفات کي وي. او د امام اعظم سره لمونځ په جماعت کوي جمع د لمونځ ورته جائز نه ده.

لَوْ هُوسَ: چې دا خلوي شرطه د صحيح وائي د جمع د لمونځو مذهب دی د امام اعظم ابو حنيفه. او بيا ران وائي چي منفرد ته هم جمع روا ده. په برهان کښي وائي چي مذهب ديارنوا اظهر دی. لکن عام متون او د فتاواو وکتاونه پر مذهب د امام اعظم دي. قال

فِي جَمْعِ بَيْنِ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ جَمْعٌ تَقْدِيمٌ پس جمع دی وکړي

کښي د ما پښين د لما غځه او د مان د گير د لما غځه په جمع سره د تقديم يعني د مان د يگر لمونځ دی تر وخت د مخه کړي. او په اول وخت کښي د ما پښين دې اداء کړي.

مسئله: دادوه لمونځونه حسب العادة القدیمة په مسجد نمره کښي د عرفات ادا

کښي. او يوازي دوه اقامت غولې. تا چي خلپ په دوهم اقامت سره پوه سي چي بل لمونځ شروع کيږي. او د دې دوو لمونځو په ما بين کښي دی شيخ فضل نه ورتوي نه په نفلو حتی نه په دوه رکعتو د ما پښين د سنتوهم. قال المصنف

وَجَمْعُ بَيْنِ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ جَمْعٌ تَاخِيرٌ بِمَزْدَلِفَةَ او جمع وائي

حاجي په ما بين کښي د ما پښام د لما غځه او د ما خستن د لما غځه جمع د تاخير يعني د ما پښام لمونځ دی وځنډوي تر وخته پوري د ما خستن. او د اجمع په مزدلفه کښي کيږي چي د يوه حای نوم دی چي د عرفات غځه تخميناً ۳ درې ميله فاصله لري. **مسئله:** په دې جمع کښي د مزدلفه يوازي د ايو اقامت غولې. **مسئله:** د دې جمع دپاره صرف مکان شرط دی.

چي مزدلفه ده او احرام شرط دی. او جماعت او امام اعظم شرط نه دی.

مسئله: د دې دوو لمونځو تر ما بين به هم نفل او سنت او بل کار نه کوي، او که چيري نفل يا بل کار وکړي اقامت به راگرهوي. او په نيز د امام زهره اذان به راگرهوي، قال

او ندي روا د ما پښام لمونځ په هغه **وَلَمْ تَجْزِ الْمَغْرِبُ فِي طَرِيقِ مَزْدَلِفَةَ** لار کي چي د عرفات غځه د مزدلفه راځي

کي چيري د ما پښام لمونځ په لار کښي وکړي بيرته بي په مزدلفه کښي راگرهوي. په حديث شريف کښي راغلي دي چي يو سري د ما پښام لمونځ په لار کښي کاوه. رسول الله صلى الله عليه وسلم ورته وويل، **الْفُلُوءُ أَمَّا مَكَّ** يعني حای د دغه لما غځه په مخ کي دی چي د مزدلفه ده. **مسئله:** که سري د ما پښام لمونځ په عرفات کي وکړي هم نه دی روا. نو قيد د طريق اتفاق دی.

استدراك: درویش په جمع کولو کي د ظهر او عصر اسي وويل چي سنته الظهر به

هم نه ادا کوي دا ظاهر المذهب وو. کما في النهر، لکن علامه ملا مسکين د سنته الظهر په باره کښي وائي چې هغه دی اداء کوي. **سؤال:** چي ظاهر المذهب هغه اول وو نو دی

استدراك ته ضرورت وو. **جواب:** حاسدان ډيري وه خبره ته گوته نشي وائي چي

عُبِيدُ اللَّهِ بِفَلَاحٍ مَسْئَلُ كُنْهِ خَطَايَا تَلِي دِي. دوی ظاهر المذهب اور روایات شاذه نه سر بیخونی. ولنعلم ما قيل به ختم باندرش که برکنده باد. عیب نماید هنرش در نظر.

همه عباد و بنی و شر الناس کلهم: من عاش في الناس يوما غير محسوب. یوه سه: چی مصنف چی اصلی و ختونه د پنحو لمو نحو بیان کړه. همدا اوس وخت مستحب دد غولمو نحو پرمذهب دامام اعظم بیا نوې. فَتَالَ الْمُصَنَّفُ

وَلْيَسْتَحِبَّ الْأَسْفَارُ بِالْفَجْرِ سَحَارَ دَلَمَّا نَحْنُ. او مستحب دی تر رنرا پوری خندول د

یه اوریدی وی نود سحار لمو غم داسی وخت کوی چی د لمر دراختوسو بیخی شورغالی وی داسی کلی مکروه دی. بلکه انداز د اسفار اده. چی که چیری په اخیناسته کی فساد

دلما نخه بکاره سی. بیرته داغه لمو غم د سحار لمو غم په قرأت مستونه سر تر لمو ختونه غم راگر خولای سی. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (اسْفَرُوا بِالْفَجْرِ فَإِنَّهُ أَعْظَمُ

الْإِجَابِ) وَفِي حَدِيثٍ آخَرَ: (تَوَرَّوْا بِالْفَجْرِ يَبَارِكُ لَكُمْ) او علا و پیری وخت د سحار د لمانخه چونکه وخت د خوب او غفلت دی نو په اسفار کینی دیر والی د جماعت دی. او

فتیه ابو جعفر الطحاوی په شرح کینی معافی الا ثار په اسناد صحیح سر د ابراهیم نخو غم روایت کړی دی. او وای چی ندی اتفاق کړی اصحابو د آنحضرت صلی الله علیه وسلم

پرهیڅ شی دومره لکه چی اتفاقیه کړی دی پر توفیر فجر په لمانخه کینی. یعنی پرنرا کینی کول. یوه سه: چی ظاهر الروایه دادی. چی په اسفار کی بشروع په لمانخه کوی

وقیل: چی دخول په لمانخه کینی بی په غلس یعنی تاریکه کینی وی او اتمام بی په اسفار کینی وی په درانه ولود قرأت او ترسیل په قرأت. لکن په دی کینی پرهغه ضعیفانو،

مردیقا نو سپین بزو، لوی خرج او تکلیف دی. د انش نخه روایت دی. قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: (اسْفَرُوا بِالْفَجْرِ فَإِنَّهُ أَكْبَرُ مَا يَكُونُ فِي جَمَاعَةٍ) که چا الله

کړی د سحار په جماعت سره ثم تعدید کړ الله تعالی. اویا کینیستی ذکر د خدای جل

لنأیه ساوه. یعنی هر ذکر چی وی که تسبیح وی که تهلیل وی که تکبیر وی. وغیر ذلک من انواع ذکر الله تعالی. حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ. تر هغو چی لمر اوختی.

یوه سه: چی مجرد طلوع د لمر نه ده مراد بلکه چی وخت مکروه هم تیر سی. یعنی لمر یوه نیده ی دی نیزی را پورته سی. ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ. اویا یه اداء کړه دوه رکعت نفل. چی

ودی ته صلوة الاشرار وای اود المومخ دضعی یعنی د خاکبست د سنو نخه علا حده دی. وی چی د خاکبست دلما نخه وخت دیر وروسته دی. تخمینا دوه یا دری ساعته

کانت له کجا حجة تامة وعمره شامة. ده لره دی دغه کار مجموع یعنی ثواب دهغه لکه ثواب حج پوره او عمره پوره. یوه سه: چی مراد د حجه نخه حج نفل دی

اود تامة. تامة په ویلوسو. آنحضرت صلی الله علیه وسلم توهم دهغه چا دفع کړی چی د احديث به صرف د پاره د ترغیب وی. اویا حقیقت کی دومره ثواب نه وی.

حد ثینود احديث حسن گنرلی دی. اویا یو بل حدیث شریف کینی اعلی دی: قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ مَكَثَ فِي مُصَلَّاهُ بَعْدَ الْفَجْرِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ. که چا درنگ

وکړی په های کینی دلما نخه پس له سحاره دلما نخه یعنی سره د شغل په یو ذکر اذکارو نخه. اویا نفس درنگ مراد دی. كَانَ كَمَنْ أَعْتَقَ أَرْبَعَ رِقَابٍ مِنْ وَلَدِ اسْمُعِيلَ

وی به د دغه سړی ثواب لکه دهغه چا چی خلور مرغان ازاد کړی د اولاد نخه د اسمعیل علیه السلام یعنی د عربو نخه. یوه سه: چی حضرت امام شافعی مریتوب عربو

روابولی. نود عتق نخه حقیقت عتق مراد دی. او مذهب دامام اعظم دادی چی په عربو کی رقی. نسته. نو عتق یه بناء پر فرض ولود رقی دی. وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَ

السَّلَامُ: مَنْ مَكَثَ فِي مُصَلَّاهُ بَعْدَ الْعَصْرِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ. او که چا درنگ وکړی په های کینی دلما نخه پس دماز یگرد لمانخه تر لوید و پوری د لمره. كَانَ كَمَنْ أَعْتَقَ

ثَمَانِ رِقَابٍ مِنْ وَلَدِ اسْمُعِيلَ. دونه ثواب یه دی لکه چی خولک ازاد کړی اته نفر د اولاد نخه د اسمعیل علیه السلام. یوه سه: چی زیات والی د ثواب مان دیگر د درنگ پرن ثواب د سحار د درنگ په سبب ددی دی. چی دماز یگرد درنگ د پاره

د فرضی لماغځه د ماینام دی او په فجر کښی د پاره د نفلود اشراف دی. **مسئله:** اسفار
 د سجاد لماغځه مستحب دی په سفر او حضر کی او که شرمی وی او که دولی وی، که یوازې کوی
 لمونځ او که امام وی او که مقتدی وی. مرط، لکن اسفار په فجر سره. **للرجال** د نورو
 د پاره. او د بنحو د پاره تغلیس مستحب دی. همیشه. لان التغلیس اقرب الی الاسترا مگر
 سحار په لماغځه کښی ښی دومره د انتظار کوی. چی نرد جماعت څخه فارغ کیږی.
مسئله: اسفار په صبح کښی خوشتهب دی مگر هغه وړج چی حاجیا په مزدلفه کښی
 وی هغه وړج به دوی لمونځ د سحار پس له سپیدو څخه پتاریکه کښی اداء کوی. د پاره
 د فراغ ووقوف ده مزدلفه او د عاکا نو کولو ته د څخه تر اختود لمر چی دا ځای یومهم
 ځای د اجابت او قبلو لود دعا وود ټی.

په حدیث صحیح کښی راغلی دی چی رسول کریم صلی الله علیه وسلم په عین وخت
 کښی د دعا د مزدلفه پر غره د مزدلفه نا خاپه و خندل خلایق وه سبب د خندا په حال
 کښی د عجز او عاده علیه السلام خیران سوه. نوبه پوښتنه د سبب د خندا ځندی وکړه
 رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چی ما پر ابلیس خندل چی د غم څخه د عمو
 بختی خدای حاجیا نوبه ابلیس پر سر په دغه شیله کی خاوری باد کړی. قال المفسر

والا براد بالظهر فی الصیف او په ځنکی کښی دی کوی دما پښین لمونځ
 په دوپی کښی **مسئله:** د احکم په ټولو
 وطنو کښی دی که گرم وی او که ساره او که شدت حروی او که نه. **مسئله:** د جمی
 د لماغځه دما پښین د لماغځه دی. **مسئله:** په حکم کی د ابراد الظهر منفرد او امام برابر
پوه س: چی انداز د ابراد (یعنی والی) بعض علماء وائی داده، چی خلک چی مسجد و ته
 حی په سایه کی د دیوالو تالای سوه، کما فی نور الايضاح، او سراج وائی چی انداز د ابراد داده چی
 ما پښین لمونځ د اختلاف وټلی وی د څخه تر رسید و سایه یوه مثل ته دشی. او په خزانه
 کښی وائی چی وخت مکروه په ما پښین کی ددی چی دما پښین لمونځ تر اختلاف د امام اعظم
 او یارانو را سی.

پوښتنه: چی ابراد د ظهر دای چی تریک چندی د څخه بی کوی نود حضرت الامام
 الاعظم مذهب غه فایده سوه. **جواب:** د حضرت الامام الاعظم په نیز ترد وچندی
 پوری ښ دی دما پښین لمونځ روا دی. او یاران وائی چی تریک چندی وروسته دما پښین
 روانه دی. او په استحباب کی ددوی تر مابین اختلاف نسته.

بعض ملایان د عصر حاضر صرف دایه اوریدلې ده چی حضرت الامام ابراد
 بالظهر مستحب بولی په دولی کی. نودوی پر ۱۲ مجو چی تخمینا د استواء

شکایت:
 وخت دی په کور کښی ښی یابل د غرمی شی پنم کړی وی و په خوری او سلا ته او شلومی
 هر ورځ ملگری کړی. او کرار بیغه بیده، او پر دری جی په مسجد کښی اذان کیږی لمونځ
 وکړه چی وخت کوی. غالباً پر دری نیمه جی به کوی. دا وخت یک چندی څو څه کوی د
 د چندی در سید و خطر سته. نود حضرت الامام الاعظم او د یارانو پر دواړو مذهبو د المونځ
 مکروه دی. بلکه د چندی ته ور سیدی په اتفاق ناجا نړی، والی الله المشتکی من صنیع مؤلک

وتجیله فی الشتاء او وختی دی کوی دما پښین لمونځ په ژپ کی. **پوه س:**
 چی مصنف لېسرا او منی هر د شتاء د جملی څخه بللی دی، لکن
 په حدیث شریف کی راغلی دی چی رسول الله صلی الله علیه تعجیل دما پښین د لماغځه کاو وخت کی

الا فی یوم عیم فیو خرفیه مگر نه به وړج کښی دوی چی د سببه ددی چی قبل الوقت ادا نه سی
 لمونځ دی وخت وړی یعنی استجباً، ملاقی ددی وجه داسی وټلی دی، اذ لا کراعت فی
 قیه فلا یضربا خیره، د ژولش وائی چی دا خبره د مصنف د تحقیق د خزا فی څخه خلاف
 ده کما مکر عنقریب والله اعلم بالصواب

پوښتنه: په عصر حاضر کی چی دهر چی په جیب یا تر لاس ساعتان موجود دي، نو
 هغوته خود ما پښین د دخول وخت معلوم یدی، که څه هم وړج اولم پټ وی **جواب**
 د قدیم فقهاوو په عصر کښی خو ساعتان هیڅ نه وه نودوی ځکه داعسی حکم کاو په یوم
 الغیم کښی، لکن د احکم په سبب د وجود د ساعتو تغیر نه خوری ځکه اکثر اعموماً باریتینان

او ما لدا لوفته د آله كنه پيدا كېږي. فيجعل اهل البلدان تبعاً لهم في هذا الحكم. والله اعلم
 او مستحب دی ځنډول دماز دیکر

وَتَاخِيرُ الْعَصْرَ مَا لَمْ تَتَغَيَّرِ الشَّمْسُ د لمانځه یعنی په دوی او پېژني

کښی لکن تر هغه وخته پورې چې لمز تغیر نه وی کړي. ولی وروسته تر تغیر د لمر د ماښام

لمونځ مکړه دی. **پوه سده:** چې تغیر د شمس پر صحیح مذهب دادي چې زما یر کله

سختی سترگې نه پر بر لښی. وقيل غير ذلك. قال المصنف في المراقي: والتاخير الى

الى التغير مكره تحريراً، قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: تلك صلوة المنافقين

ثلاثاً يجلس احدهم حتى اذا اصفرت الشمس وكانت بين قرني الشيطان يتفرقنكم الدليل

لا يذكر الله الا قليلاً، ترجمه: عليه السلام دغه چې راځي لمونځ د ماښام فقا نو و باله او دري و

په دغه خبره وکړه. هغه داسې چې ناست وي يود تاسې غځه حتی چې لمر تر پسي او په مابين کی

دو و تېکود شيطان سي نودی مشوک ځنډی یعنی چا بک چا بک رکوع وسجده وغیره کوي

لکه چې چرگ دخورک دانی چا بک چا بک ټولوي. قال المصنف

او مستحب دی وختی کول دماز دیکر د لمانځه په وړځ

وَتَعْجِيلُهُ فِي يَوْمِ الْغَيْمِ کی دور یځي یعنی چې لمر پټ وي. لکن داهلته

چې دسړي یقین وي چې دماز دیکر وخت داخل سوی دی. سبب استجاب تعجیل په دادي

چې دتاخیر په صورت کښی نښایده چې په وخت مکړه کښی به ادا و سي.

په قریو او په صحراوو کښی حال داسې دی. چې د وښو او انګورو یاد انځور

شکایت یاد انارو وغیره په موسم کښی امام المسجد او مقتدیان ټوله یاد غواپه

وښو او یاد وښو په راوړلو پسې کښتو او یا بغوته تللی وي. نو ما ز دیکر داسې وخت

راوړه سیري مسجد ته چې تغیر د لمر خولا پرېښده بلکه یوه ځنډه د لمر پټه سوی وي نو

چا بک چا بک ملا صاحب او مقتدیان د «نقر الديك لمونځ وکړي. قال المصنف

او مستحب دی وختی

وَتَعْجِيلُ الْمَغْرِبِ إِلَّا فِي يَوْمِ غَيْمٍ فَيُؤَخِّرُ فِيهِ کول د ماښام د

لمانځه یعنی په ځلو سره فصلو ک د کال مکر نه په ورځ کی دور یځي پس په هغه ورځ دی

کوي په دغه لمانځه کی «**لا ویش والی**» چې دا حکم م بناء دی پر عمر د آتو لکسا غتونه

بلکه په عصر حاضر کښی علماء حضراتو په پاکستان کښی کوښښ کړي چې دهر بنا رد

پاکستان او د هغه بنا رد نن دی قریو د پاره به دکره عمر د پاره به صحیح فتنی جوړي کړي

دي. چې په هغو کی د سپیدو د لمر وختو، او د لمر لویدو او نور وختونه په ساتوبه

د تقویم قری میا شتو او نور کی پور معلوم کړي دي. او د انقشی په تجربه سره صحیح

ثابتی سوي. شکر الله سعيهم وجزاهم الله احسن الجزاء» عه

مسئله: په مابين کی د اذان د ماښام او اقامت دي فصل نه کوي مگر په قدر د ورو

ایا تود ویلو او یا په جلسه خفیه سره. او فصل په مقدار کولو د دوو رکعتونو لمر وکړه

دی. ط. **پوه سده:** چې اهل ظاهر الحديث او حنبليان دوه رکعت نفل په مابين کی

داذان د ماښام او اقامت کوي. دلیل د دی مسئلی دادي چې په حدیث کښی د امامت

د جبرئیل علیه السلام په بخاري کښی موجود دی. داسې راغلی دی. چې جبرئیل علیه السلام

د ماښام لمونځ په دواړو ورځو کښی د امامت په یوه وخت کښی وکړي.

او په صحیح حدیث کی راغلی دي: ان حضرت صلی الله علیه وسلم وای: ان امتی

لن یز الو بجزیر ما لم یؤخروا المغرب الى ایشینا لک النجوم ترجمه: په تحقیق

سره ما امت به همیشة په خیر کی وي تر هغو چې نه ځنډوي د ماښام لمونځ تر ښکاره

والی دستور په آسمان کی. لکه د شیعه گانو چې دا عادت دی، او بعض کسانو چې هان

صوفیان بولي په میاشت کی دروژي. **مسئله:** په عذر سره د سفر او یا د مرض او

یا د مرض یا دروژه مات دروژي تا خیر د مغرب رول دي چې مافر یا مریض جمع صوري

د ماښام د لمانځه د ماڅستن د لمانځه وکړي. او دروژه نیوونکی لږ څه حرارت د لوبښی

تنبيه: په بعض مساجدو کښی دروژي په میاشت کښی دروژه مات د پاره

باقا عده سترخانونه آوار سی او هر کوره غځه حسب القدره یا غوریه یا بندې او سلومي

همو ورسره کښیښول سي. اولس لدا زانه ورته وجوړېږي. او تر پړي پوري ځا نونه ماړه کړي

عه دنده هم ان شاء الله اراده ده چې د ټول افغانستان داسې نقش جوړه کړم احقر فضل الحق حقانی

او ملا صاحب هم ورسه حاضر وی او وائی خوری یا سستی چی در وقت مات دخور لو حساب
نسته. حتی چی بالیقین دما بنام وخت پروتوسی» داخل مکروه دی.

مسئله: په مراقی و طحاوی کی وائی چی بی عذر و خند ول دما بنام لمونج ترقه زدن
مکروه تنزیهی دی. او تراشبتناک دستور و مکروه تحریمی دی. **مسئله:** که په وقت
کینی دما بنام جنازه حاضر سوه. افضله داده چی اول دی دما بنام لمونج اداء کړی. ولی چی
هغه فرض عین دی تر فرضی کفا بی اولی دی. او بیادی د جنازی لمونج اداء کړی او بیادی دما
بنام سنت وکړی. **قال المصنف**

او غدرنگه مستحب دی خند ول دما خستن
وَأَخِيرُ الْعِشَاءِ إِلَى ثَلَاثِ اللَّيْلِ دما خنځر تدریمی پوری د شپې» داروایت
دی دکنز او په قدوری کی داسی وائی» **إِلَى مَا قَبِلَ الثَّلَاثِ** **پوه سه:** چی مصنف
په تاخیر کینی د عشاء قید د دوی او ژمی نه دی وئیلی. نو د مذهب دادی چی دا تاخیر د عشاء
په دوی او ژمی کینی تر ثلث اللیل پوری مستحب دی. لکن په فتاویٰ حاکمیه» او محیط الرضوی
او البدائع کی داسی وائی چی دا استحباب تاخیر تر ثلث اللیل پوری په ژمی کینی دی چی شپې
اوږد دی د پته. او دخلکو خوب پوره کړی. او د سحر و جماعت ترهم بیدار کیدای سی. او په
دوی کی دما خستن لمونج وختی. ولی چی خلکو پر ثلث اللیل جماعت کول نه زیږی په
سبب دخوب او بل د سحر لما خنځر ته هم په جماعت نه سی سر رسولای. چی شپې ډیری کشتی
فائدة: په تاخیر کی د عشاء تر ثلث اللیل پوری ډیر صحیح حدیثونه راغلی دی او داهم
مذهب د اکثر اهل العلم دی. من الصبیة و التبعین. په صحیح حدیث کی راغلی دی چی
أنحضرت صلی الله علیه وسلم وائی. لَوْلَا أَنَا شَقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَخَّرْتُ الْعِشَاءَ إِلَى ثَلَاثِ
اللَّيْلِ (و نضفه) یعنی وجوباً ولی چی استحباب خوږه ثابت دی.

او په بل حدیث کینی چی روایت په امام احمد» او یو جماعت د محدثینو کړی دی په روایت
د ابی برة: أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَانَ يَسْتَحِبُّ أَنْ يُؤَخَّرَ الْعِشَاءُ وَكَانَ يَكْرَهُ
النُّومَ قَبْلَهَا وَالْحَدِيثَ بَعْدَهَا. یعنی نبی علیه السلام خوږ و و خند ول دما خستن د لما خنځر

او بډیه بولله بیده والی د مخه دما خستن تر لما خنځر یعنی دجهته دخوف د قضاء او بډی
بللی خبری وروسته تر لما خنځر دما خستن. یعنی ماسوا دخبر و خنځر چی په علم کی وی او یا
د ضرورت له کبله وی. لکه دعوامو چی دغسی خبری عادت دی. ولی چی په داسی خبر و کینی گاهی
غیبت گاهی نوری بیکاره خبری راځی. او بل داچی داسی مجلسونه گاهی ډیر اوږد ده سی او سړی
بد خوابه سی نو د سحر و جماعت خندی فوت سی»

مسئله: خند ول دما خستن د لما خنځر تر ثلث اللیل خوسته چی» او تر نصف اللیل پوری
مباح دی او تر هغه وروسته مکروه دی تحریماً» **ط** **قال المصنف**

او مستحب دی وختی کول دما خستن د لما خنځر په شپه دور چی
وَتَجْبِلُهُ فِي الْغَيْمِ او د اهم ظاهر الروایت دی» علت په دادی چی په تاخیر و جماعت
لږ ږی ولی خلک د باران خنځر بیر ږی. او د ډیری تاریکی خنځر» **قال المصنف**

او مستحب
وَأَخِيرُ الْوُتْرِ إِلَى أَخِيرِ اللَّيْلِ لِمَنْ يَتَّقُ بِالْإِتْبَاهِ دی خند ول
د وټرو تر اخیر پوری د شپې یعنی تر اخیر د شپې لږ د مخه یعنی وروسته د تهجد تر لما خنځر
وه هغه چی ته چی پښ خان په اعتماد وی چی زه په سدس اخیر کی د شپې بیدار کیدم» **فِي**
الْحَدِيثِ الصَّحِيحِ: قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ «مَنْ خَافَ أَنْ لَا يَقُومَ آخِرَ اللَّيْلِ فَلْيُؤَخِّرْهُ
وَمَنْ طَمَعُ أَنْ يَقُومَ آخِرَ اللَّيْلِ فَلْيُؤَخِّرْهُ فَإِنَّ صَلَاةَ اللَّيْلِ مَشْهُودَةٌ» ترجمه: علیه السلام
وائی که خوک بیریدی چی په اخیر کی د شپې به بیدار نه سم. نو هغه سړی دی وټرو پر اول
کی د شپې وکړی. او که د چا طمع وه یعنی غالب گمان یه وو چی په اخیر کینی د شپې بیدار
کیدم. نو وټرو دی په اخیر کینی د شپې وکړی. ولی چی د شپې ولما خنځر ته ملکی د رحمت
حاضر ږی او د اهم افضل کار دی.

کناية: قال في الكنز والهداية «وَدَبَّ تَعَجُّبًا مَا فِيهِ» **بَيْنُ يَوْمَيْنِ** «أَيَّ الصَّلَاةِ
الَّتِي فِي أَوَّلِهَا لَفْظُ الْعَيْنِ كَالْعَصْرِ وَالْعِشَاءِ» په هغه وخت کی چی غین په کینی یی یعنی الغیم
فائدة: طالبان چی چی پس له لما خنځر دما خستن کت بونه مطالعه کوی نو گاهی چی

سري سي يا خوب غلبه پيروي نويو د بله خبري شري ۶ كړي. نوكه دغه خبري مباح خبري وي او يا مذاكره علم وي نو د اسم منهي عنه نه دي، او كه مسخري ټوكي تاكي اوقته په خنداوي په كيني وي نو د اسم منهي عنه دي،

داهل علم تجربه. كه يوسري د تهجد دلما نځه سر كمال محبت لري، او ذوق قلبي په كيني وي. او كه يو وخت خندي پاته سي. زړه يه ډير خفه وي او پریشان وي. نو هغه سري چې دده محبت وړې بجل سلطان ته معلوم دي. پر هغه ځي وخت چې د تهجد لمونځ په كيني ادا كړي هم دغه سري بيدار كوي كه خرم لږ وخت د مخه بیده سوي وي. و الله على كل شئ قدير و بكل احوال عباده خبير

مسئله: كه سري ددي سر چې د تهجد دلما نځه سر يه محبت درلودی مگر يوه شپه خندي قضاء سو. په حديث شريف كيني د دغسي سري په بار كيني آنحضرت صلى الله عليه وسلم فرمايلى دي. چې دغه سري كه هغومره ركتونه وكړي د خدايت پر وخت كى د صلوة الليل ثواب خداى پاك وركوي.

فائده: كه سري د صلوة الليل د بار وخت معلوم كړي يعنى مثلاً چې زه به نيم ساعت نفل كوم نو هغه لره لنډ لنډ سورتونه ويل پكار دي. تا چې په دغه نيم ساعت كى ډير ركتونه او ډيرى سجدي وكړاى سي، او كه چيرى د تعداد ركتو معلوم كړي وو مثلاً ۸ ركتو نو هغه دى په هر ركت كيني او بډ قرائت وائى ثواب يه ډير دي.

پوهنه: چې آنحضرت صلى الله عليه وسلم ۲ ركتو تهجد بيله وټرو هم كړي دي او ۲ ركتو بيله وټرو هم ثابت دي. او ۸ ركتو بيله وټرو هم ثابت دي. لکن دغه عدد په اكثر اوقا تو كيني ثابت دي او په بعض اوقا تو كيني ۱۰ ركتو بيله وټرو هم راغلي دي. بيت سهرم از صدر درود و صلوات بر روان پاك آنحضرت تمام بيت: صبا بنى بن مصطفى سيم غرسون اسلام نهى كوتى بجز تمه اربابى را انا پيا كينا: بيت سهرم بنى فاطمه: برك بر حسن ايمان كنم خاسته. سهرم دعا يه طمع نه عبید الله كيم: هغه چا ته چې لوستونكى د كتاب دي.

اللهم غفر لولف و لكاتبه و لوالديه.

مكتبه القراءات والتجويد كونه

فصل

يعنى في بيان الاوقات المكرمة.

ثَلَاثَةُ أَوقَاتٍ لَا يَصِحُّ فِيهَا شَيْءٌ مِنَ الْفَرَائِضِ وَالْوَاجِبَاتِ

درې وختونه دي چې نه صحيح كيږي په دوي كيني هيڅ شئ د فرضو لمونځو او د واجباتو

هغه فرائض او واجبات چې په

الَّتِي لَزِمَتْ فِي الذِّمَّةِ قَبْلَ دُخُولِهَا

د مخه تر د خول د دغو وختونو پوهنه: چې مراد مكروه نځه د لته متعارفه ده د هغه

نه ده بلكه معنای لغوي مراده نومفسد وخت ته هم شامل سو. فائده: مراد عدم

نځه عدم صحت د اداء وقضاء. د واجباتو مثال: صلوة الوتر، نذر مطلق، دوه ركتو طواف

د او هغه نفل چې شروع په هغو كى په وخت صحيح كيني كړي وي. او بيا يه فاسيد كړي وي

او هغه سجده تلاوت دي چې ايت د سجدې يه په وخت صحيح كيني ويلى وي. بجز ائق

نفل كړي دي د محيط نځه چې سجده سهولكه سجده تلاوت ده. حتى پر يو چا سجده نه

وي. او پس له سلامه نځه وخت مكروه داخل سو، دى به سجده سهو نه كوي بلكه ساقط

سو وي چې دا سجده پرده په وخت كامل كيني لازمه سوي. نو په وقت ناقص كى

اداء صحيح نه ده

مهمه خبره بعض علوم تر لمانځه وروسته يوه سجده كوي. دا سجده مكروه ده.

بالاجماع. ولې چې دعولم و خيال دادى چې دا سجده واجب يا سنت ده

او سجده شكر شروع ده مثلاً يو چا ته ښه خوشحال كړونكى خبر چا ورساوه. نو دى د شكر

د بار يه سجده وكړه. نو ځكه په قنيه كى وايي چې سجده شكر مكروه ده په هغه وخت كى چې

نفل په كيني مكروه وي. قال المصنف: الأول

عند طلوع الشمس الى ان ترتفع

اول په وخت كى دراختود لمر حتى چې

پورته راسى په قدر ديوى نيزى

مكتبه القراءات والتجويد كونه

یادو، چي علامه يه داده چي د لمر نلک اونه سپين سي، **پوښتنه** بعض عوام هغه دغه وخت مکروه کی د سحر لمونځ کوي. نو بيا دسري في منع کی اوکړه خنځه! **جواب** خوک دى د منع کوي ولي چي دوى يه بيا قضاء هم نه راوړي. نو دغه لمونځ پر قول د بعض مجتهدينو خور وادی نوکول يه اولی دی تر ترک بالکليه «مر» قال المصنف. او دهم هغه وخت چي لمر وسط السماء **وَوَقْتُ اسْتِوَائِهَا إِلَى أَنْ تَزُولَ** يعنى نصف النهار ته ور سپړي بيا تر وخت د زوال. په شامی کی وایي چي تعبير داستواء اولی دی تر هغه عبارت چي په بعض کتابو کښي د فقه ليدل کيږي. قال المصنف.

وَعِنْدَ اصْفَرِّهَا إِلَى أَنْ تَغْرِبَ او ديم وخت دی د نړ والي د لمر بيا تر غروب پوري، په حديث د عقبه بن عامر راغلي دي. ثَلَاثَةٌ نَهَا نَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ نُصَلِّيَ فِيهَا وَأَنْ نَقْبِرَ مَوْتَنَا. عِنْدَ طُلُوعِ الشَّمْسِ حَتَّى تَرْتَفِعَ وَعِنْدَ زَوَالِهَا حَتَّى تَزُولَ وَحِينَ تَضِيْفُ لِلْغُرُوبِ حَتَّى تَغْرِبَ. رواه مسلم. عقبه بن عامر روایت کوي چي دري وخته وه چي مونږ رسول الله صلى الله عليه وسلم نهی کولو چي مونږ په هغو کښي لمونځ ونکړو او بيا مونږ مري په دغه وختو کی ښخ کړو. **پوه سده**: چي مراد د ښخیدو وخته د مري صلوة الجنائز دی. ولي چي ښخول د مري په دغو وختو کښي روا دی. او په بل روایت کی د دغه حديث صراحت راغلی داسي: وَأَنْ نُصَلِّيَ عَلَى مَوْتَانَا. او مراد د زوال وخته استواء ده کما مَرَّ. **فکاده**: د امام ابو يوسف خنځه روایت دی، چي د سحر لمونځ په دغه وقت مکروه کی روا دی. چي خنځه ول د لمانځه تر دغه پوري قصدانه وي.

فائدة مهمه: پوه سه چي د بود پر عليه السلام یا تسبیح وغيره په دغو اوقات مکروه وکښي افضل دی تر تلاوت د قرآن عظیم الشان، ولي چي تلاوت القرآن خوک د لمانځه دی او لمونځ خوک مکروه دی، **فَاْأَوَّلَى تَرْك مَا كَانَ رِكَائِلَهَا قَالَهُ فِي الْبَحْر ط** **مسئله** که سړي د سحر په لمانځه کښي وو او لمر پر راوختي بعض فقهاء وایي چي

لمونځ يه يک لخته باطل دی يعنى نه فرضی دی او نه نفل، نو بيا پر دغه مذهب که خوک په دغه لمانځه کی فقهه خندا وکړي اودس يه نه په ماتيدې. ولي چي د لمانځه وخته خارج دی. او بعض فقهاء وایي چي دغه لمونځ نفلي گڼيد ه ده. او د فرضي لمانځه قضاء پر لانه ده، نو که چيري دی په دغه لمانځه کښي وځانندی اودس يه ماتيدې. **فَسَالَ** او صحيح دی اداء دهغه **وَيَصِحُّ أَدَاءُ مَا وَجِبَ فِيهَا مَعَ الْكِرَاهَةِ** عبادت چي واجب سي پر سړي په دغو اوقات مکروهه وکښي. او داهم ظاهر الروايه دی. او کراهت يه هم تخريجي دی. او بعض علماء وایي چي کراهت په کښي نسته، قال المصنف.

جَنَازَةُ حَضْرَتٍ وَسَجْدَةُ آيَةِ ثَلَاثٍ فِيهَا لکه يوه جنازه چي مکروه وختوکی، او بيا سجده تلاوت کول د خنځه ايت د پاره په دغه وخت کی تلاوت سي. **لکن بجز اتيق او تخفرو لا او په تبين او په ايضاح کی وایي چي د جناري لمونځ دی** دی نه خنځه وي او په دغو مکروه وختو کی هم. او هم په دغو وختو کی کول تر نه کولو افضل دی ددی معنی داده چي صلوة جنازه په دغو وختو کی مکروه نه دی. بلکه خنځه ول يه مکروه دی لقوله عليه الصلوة والسلام **ثَلَاثٌ لَا يُؤْخِرُنَّ جَنَازَةً أَنْتَ، وَدَيْنٌ وَجَدَتْ مَا يَقْضِيهِ. وَبِكْرٌ وَجَدَتْ لَهَا كَفُوًا** قال المصنف.

كَمَا صَحَّ عَصْرُ الْيَوْمِ عِنْدَ الْغُرُوبِ مَعَ الْكِرَاهَةِ لکه چي صحيح دی د لمانځه د دغی ورځي په نيز د غروب سره د کراهته **پوه سده**: چي د اليوم فائده داده چي د پرونه مثلاً قضا ئي د مان د يگر لمونځ د نني ورځي په وخت مکروهه کی صحيح نه دی ولي چي د مان د يگر لمونځ چي قضاء سي نو تيوله وخت په سبب د قضاء دی او تيوله وخت د مان د يگر خو په اعتبار د پير اجزاء کامل دی نو دغه قضا ئي لمونځ کامل لانزردی. نو په ناقص من کل وجه کی کول روانه دی. کذا في نور الانوار والهداية وغيرهما.

مسئله: که چیری جان به وخت کامل کی حاضر سوه؛ وه او خلکو تر وخت مکروه پوری و خند و له اویا به په وخت مکروه کینی اداء کرل. اویا سجده تلاوت په کامل وخت کی لازمه سوه وه اوتر وخت مکروه پوری و خند و له نونی لمونځ دجناری صحیح دی اونه فی سجده تلاوت صحیح ده بلکه دواړه به بیرته راگرځوی. مگر ائق، لکن اسبیجا فی وای چی دجناری لمونځ سوه کله ته صحیح دی راگرځیده په نسته اوسیدو تلاوت دی راگرځوی، ط» قال المصنف،

وَالْأَوْقَاتُ الثَّلَاثَةُ يَكْرَهُ فِيهَا النَّافِلَةُ كَرَاهَةِ التَّحْرِيمِ

اوپه دغودرو وختو کینی مکروه دی نفلی لمونځونه په کراهت تحریم سره، قال،

وَلَوْ كَانَتْ لَهُ سَبَبٌ كَالْمَنْدُورِ وَرَكَعَتَيِ الطَّوَافِ

که څه هم دغونفلو له سبب وي که چې سري نفلی لمونځ دوه یا څلور رکعت په برهان نذر کړي وي. اویا په طواف پر بیت الله شریف کړي وي چې هغه سبب دی ددو رکعتو کولو د بیان دی خویا هم مکروه تحریمی دی. **پوه سه:** چې په دغونفلو څو چې سري په دغواو اوقاتو مکروهه ووکینی شروع وکړي قطع په پرلازمه ده. اویا په اداء په کامل وخت کی وکړي. په ظاهر الروایه کی. او بعض فقهاء وای چې نفلی په دغونفلو کینی گرمه صحیح نه دی داسی نه ده چې مکروه دی وي. **فایده:** دغه رنگه مکروه دی دوه رکعت نفلی تحیه الوضوء اویا تحیه المسجد. اویا دوه رکعت دسوف سنت لمونځ. او دغه رنگه مکروه دی دوه رکعت سنت دسحار په وخت کینی دطلوع دلمز. او حضرت الامام ابو یوسف څخه روایت دی چې نفلی په وخت کی داستواء دجعی په وخت روایي ط

وَكِرَهُ التَّنْفِلُ بَعْدَ طُلُوعِ الْفَجْرِ بِأَكْثَرِ مِنْ سُنَّتِهِ

او مکروه دی نفلی لمونځ کول پس له راختمو څخه دسپیدو بالاتر دوو رکعتو دسنتو.

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: **لِيَبْلُغَ شَاهِدُكُمْ غَاثَكُمْ إِلَّا لَاصِلُوهُ بَعْدَ الصُّبْحِ إِلَّا رَكَعَتَيْنِ.** ترجمه: یعنی ودي رسوي حاضر ستاسي و غايب ستاسي ته چې آگاه ووسی چی نسته لمونځ پس له سپیدو څخه مگر دوه رکعت. **قال و بَعْدَ صَلَاتِهِ:** او دغه رنگه مکروه دی نفلی پس له دغی لما څخه څخه دسحار **فایده:** په حدیث شریف کی راغلی دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم دسحار په سنتو کینی قل یا ایها الکفریون، او قل هو الله احد. وایه او دلمه تصوف بعض اکابر علماء لکه امام غزالی وایي که چې همیشه توب وکړي دسحار پسنتو سی په اول رکعت کی پښتلم نشرح لك، سورت باندې. اوپه دوه رکعت کی، ألم تر کیف سورة باندې کافی ده ده لرږه دشر څخه ددسبحنا نو، او ددره ناکه ناجوړیو څخه. قال المصنف

او دغه رنگه مکروه دی نفلی ورو سنته ترماز دیگړد لما څخه **و بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ** که لمر تغیر کړي وي او که نه: لِقَوْلِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ

عَلَى مَا رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ وَمُسْلِمٌ: **لَا صَلَاةَ بَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرِبَ الشَّمْسُ وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ صَلَاةِ الْفَجْرِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ** یعنی نسته هیڅ لمونځ پس له لما څخه څخه دماز یگر ترهغو چې لمر یو پری اونه هیڅ لمونځ سته وروسته ترلما څخه دسحار ترهغو چې لمر راڅیړي، قال المصنف

او مکروه دی نفلی کول د څخه دماز ترلما څخه: لِقَوْلِهِ عَلَيْهِ **وَقَبْلَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ** الصلوة والسلام: **بَيْنَ كُلِّ إِذَا تَيْنِ صَلَاةٍ إِلَّا الْمَغْرِبَ**

یعنی په مابین کی دوه ورو اذانو یعنی اذان او اقامت لمونځ سته یعنی نفلی مگر دماز ترلما څخه دا اذان او اقامت ترما بین.

یوسبتنه: علماء وای چې لبن خند و له دماز ترلما څخه روادی او مکروه نه دی. نو کله سري دوه سپیک رکعت نفلی وکړي څه پروا لري: **جواب:** ابن الهمام وای

چی مراد دغه تاخیر څخه دادی چې تر دوه رکعتو کم تاخیر وي. قال ابن عمر ما رأيت أحداً

على عهد رسول الله صلى الله عليه وسلم يُصَلِّيَهَا: یعنی مانه دی لیدلی هیڅ څوک داصحابو

په زمانه کی در رسول الله صلی الله علیه وسلم چی دغه دوه رکعت نفلی دی کوي او ابراهیم

خنی وای چې دغه دوه رکعت کول بدعت دی. ط»

قَالَ وَعِنْدَ خُرُوجِ الْخَطِيبِ حَتَّى يَفْرَغَ مِنَ الصَّلَاةِ
المُصَنَّفُ

اود انگرنگه مکروه دي نفل کول په وخت کښي در اوتود خطيب خپل ځای غږه يعني ديار
د خطي تر هغه وخته پوري چي د جمعې لمونځ ادا کيږي اود انگر حکم دي دا خترو د لمونځو
اود حج د خطبوي په عرفات کي.

پوه سکه: چي دخروج الخطيب لفظ بڼاء پر عادت قديمه دي چي خطيب به په جامع
مسجد کي يو خلوت درلودي چي په هغه خلوت کښي يي خپل سنت وکړه چي وخت دخطبي
په سونوبه دخلوت غږه او وقي «زموښ په زمانه کښي په اکثر وختونو خطيب د غږه
جامع مسجد کي موجود وي. او پس له اذان اول غږه سنت هم د الله په مسجد کي کوي» نو
دي عادت بڼاء هغه وخت نفل مکروه دي چي دي د منبر وخوا ته ولاړ سي.

مسئله: که پر سري باندې قضائي لمونځ واجب الترتيب لانه ورو. د هغه قضاء اورا
هم په دغه وخت کښي مکروه دي. کما في الدر المختار ط «**فائده:** که سري پر
نفلو ولاړ وي يا پر سنتو د جمعې د غږه ۴ رکعت په کول چي امام الجمعة منبر ته وخت
نوحکم دادي چي نفل والا خودي پر دوه رکعت سلام وگرځوي کي څه هم نيت دخلور
رکعتو کړي وي. اود اخيري دوه رکعتو قضا شته باندې وچي چي شروع يه نه ده په کړي
وسنت والا دي خپل خلور رکعت په پور کړي. لکن په تخفيف سره. دليل ددي مسئلې
د متن دادي چي اوريدل دخطبوفرض دي. حتي چي امر بالمعروف په دغه وخت کښي حرام
په روايت کښي د بخري او مسلم راغلي دي. اِذَا قُلْتَ لِصَاحِبِكَ أَنْصِتْ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ
فَقَدْ لَعْنَتْ» که ته ووايه وبل سري ته چي هغه خبري کولې. پته خوله سکه او امام
خطبه وبله نوتا هم لغوه کار وکړي نو دا خوا امر بالمعروف وو او نهی ځنډي راغلي نو نفل
خوپه طريق اولي حرام دي»

سبها نه فائده په کتابو کښي د فقه شريفي وايي چي څه وخت چي خطيب پر مابین
کښي درو خطبو جلسه خفيه کوي هم دغه وخت دا جابت دعا

نفل کولای سي چي بيله لاسو پورته کولو يوه سپکه دعا وکړي خو چي اما دوه خطبي
به ولاړ سي، فقط» قَالَ الْمُصَنَّفُ

وَعِنْدَ الْإِقَامَةِ لِأَسَنَةِ الْفَجْرِ اومکروه دي نفل په وخت کښي د اقامت
دمؤذن دپانږد لمانځه پرفرضي
لمونځ چي وي مگر نه سنت دستحارج هغه اقامت په وخت کښي به هم کوي. لکن دايه
يقين وي چي زه سنت کوم جماعت نه راسه تيريږي او که جماعت تيريږي بيا دي سنت
پريږي دي. **پوه سکه:** چي افضل د سنتود پنځو لمونځو سنت دسهار دي. په صحيح
حديث کښي راغلي دي. رَأَيْتُ الْفَجْرَ خَيْرَ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا» يعني دوه رکعت سنت
خبر دي تر دنيا او چي پر دنيا کښي څه شيان دي.

او په بل حديث کښي داسي راغلي دي. صَلُّوْهُمَا وَإِنْ طُرِدْتُمُ الْخَيْلَ» تاسي دوه رکعت
سنت دستحارج کوي. که موخه هم آسان تر پښو لاندې کوي. اود جماعت په لمانځه کښي بيا
پر حديث د وعد او وعيد راغلي دي. چنا نچه په صحيح حديث کښي راغلي دي، صَلَّوْهُمَا
تَفْضِيلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ خَمْسَ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً» وفي روايته بسبع وعشرين درجه، اونور هم
احاديث مبارکه بيخي ډير دي. چي د ټولو اورا دلته گران دي. او ان شاء الله به خپل ځاي
په راسي، حتي چي د ابن عباس څخه چا پوښتنه وکړه چي يوسري دي چي دشپي ته جدي
اود ورځي نفلي روڼ دي لکن لمونځ په جماعت نه کوي قال هُوَ فِي الشَّارِ» نو ددي سببه
که څو رکعت دستحارج لمانځه د اقامت په وخت کي سنت الفجر وکړي او بيا جماعت ته هم
ورسيږي نو د دواړو فضيلت او ثواب په پيداکړه. او کي دواړه نه سواي پيدا کولای» نو
دي سنت پريږي دي. او جماعت دي وکړي. ولي چي د پريښولو احاديث مبارکه په ډير سختو
الفاظوسر راغلي دي.

فتوى

په بعض کتابو کښي د فقه شريفي ليدل کيږي. که سري داسي عقيد وه که زه سنت استحارج
پوره کوم نو د جماعت دواړه رکعت راغږه تيريږي او صرف په اخير ناسته کښي جماعت ته
لاسيږم، نو دي دپه سنت پريږي دي. اود اهم مذهب د امام محمد دي. لکن داهله چي

ده شروع په سنتو کړې وی، لکن امام طحاوی د نورالایضاح او مراقي په شرح کښې وایي چې دغه سړي چې شروع په سنتو کړې وی سنت دی نه قطع کوي. د تشهد په نیولو سره ده ته ثواب د جماعت رسیدی. عیند الثمتنا الثلاثه «د رویش وایي چې د قید غږ د بعد المشرقه داسې فهمیدل کې چې د مخه تر شروع په سنتو سړي ورته گمان وړونو سنت دی پرېږدي.

مسائل السنن پوه سه: چې هغه چې د مخه تفرضي لمونځو دي هغه د سړي یا په کور کښې کوي، وهو الافضل، او یا دې د مسجد د دروازی سره وکړي که ځای وو، او که ځای نه وو. او مسجد دوی برخې درلودی. نو په هغه برخه کښې دی سنت اداء کړي چې په هغه برخه کښې جماعت نه وي ولاړ. او که مسجد یو وو نو دی سنت ویو تنبیه نه وکړي. او یا د مسجد په اخیری حصه کې چې صفو غږ لري وي، او په صف کې جماعت د نته سنت کول دیر سخت مکروه دی. او دغه رنگه صف وټاکه متصل سنت کول مکروه دي، و هغه سنت چې وروسته تفرضو وي، پس انظار داده چې کور یا په وکړي او کی خوف وو چې سنتو غږ به په بل کار مشغول سه، نو په هر ځای کې د مسجد چې اداء کوي هلته دې اداء کړي که څه هم په ځای کښې فرضی لما غږ وي. او بڼه داده که ځای وو چې یوځه پر مخ یا پر شاه سې.

او په بحر، ائق او کافي کښې وایي چې امام ته په ځای کښې د فرضی لما غږ سنت کول مکروه دي. لکن د اکراهت په صورت کښې د دې چې امام ته د تحول امکان وي. او که ځای د تحول د تحول نه وو بیا اکراهت نسته، لان الضرورات تبيح المحذورات، قال

وَقَبْلَ الْعِيدِ وَلَوْ فِي الْمَنْزِلِ وَبَعْدَهُ فِي الْمَسْجِدِ

او دغه نفل مکروه دی د مخه د عید گاه د لما غږ که څه هم دا نفل دی کور کوي. او پس دا ځنډ د لما غږ نفل مکروه دی مگر په عید گاه کې او کور نفل کول مکروه نه دي، او د امام مذهب دی د جمهور علما وو. دلیل ددی مسئلې داری چې په حدیث شریف کې راغلی دی چې رسول الله

صلی الله علیه وسلم هېڅ نفل نه کول د مخه تر عید گاه او چې د عید گاه غږ به راغلی دو رکعت نفل په کور کښې کوله. نو سره ددی چې آنحضرت صلی الله علیه وسلم دېر حرص درلودی پر نفلې لمونځو چې د مخه تر عید گاه به نفل نه کوله نو معلومه ده چې مکروه دي. ولی که مکروه وي نو کم از کم یو وار یا دوو وارو خوږ کړي وای د پیاوړی د بیان د مباح والی که قال العبدی. قال المصنف.

وَبَيْنَ الْجَمْعَيْنِ فِي عَرَفَةَ وَمَزِدَ لَفَةً او دغه رنگه نفل مکروه او دغه چې جمع کړي په عرفات کې یعنی ما پښین او مانزیکر، او یا جمع کړي په مزدلفه کې یعنی د ما بنام لمونځ او د ما خستن لمونځ **پوه سه:** چې مصنف په مراقي کې وایي که څه هم عرفات په جمع کې د ما پښین سنت وي، او د مزدلفه په جمع کې که څه هم د ما بنام سنت وي پر صحیح روایت په مذهب کې. ولی چې آنحضرت صلی الله علیه وسلم ددی دوو جمع په مابین کې هېڅ لمونځ نه دی کړي، قال المصنف.

وَعِنْدَ ضَيْقِ وَقْتِ الْكَتُوبَةِ او دغه نفل یعنی بلکه سنت هم په نیتونکې داری چې که سړي نفل یا سنت کوي فرضی لمونځ خندی قضاء کړي. نو فرضی لمونځ چې دده په ذمه کې لازمه دی هغه دې اداء کړي. نفل یا سنت خو پښې ده لازمه ده، بلکه که وخت د فساد د لما غږ نه دی وو. بلکه د لمر اختل، نو ټوله سنت یا تطویل قرائت دی پرېږدي په ادنی ما یکنی سره دی فرضی لمونځ اداء کړي، ط، ح، قال المصنف.

وَمَدَافِعُ الْاَخْبَاشِ او دغه رنگه نفل مکروه دی بلکه فرضی لمونځ هم په وقت غولونیولی وي ټینګې یا ټولونیولی وي او یا گوز او پټکی. بلکه هغه کار دي فیصله کړي بیا که فرض کوي او که نفل، ولی چې هوښیار سړي اول د مدعی کار وکړي بیا نو که وږجي او که غوښی خوړي نوش جان دي سې.

وَحُضُورُ طَعَامٍ تَتَوَقَّعُ نَفْسُهُ وَمَا يَشْغَلُ الْبَالُ وَخَيْلٌ بِالْخُشُوعِ

اود غدرنگه نفل مکروه دی په وخت کښی حضورد خوړ کی شئی چی دیر شوق مند وی نفسیه وهغه خوړ کی شئی ته، اود غدرنگه مکروه دی نفل په وخت کی د حضورد دیوشی چی دده زړه په مشغوله کیږی اودده وخشوع او حضورته دلما نخه خلل رسوی. داعطف دعام دی پر خاص باندی مثلاً دده یوگران دوست راغلی وی، چی دده په په روغبړ اوبه پوښتنه دجوړیا ناجوړه په لمانځه کی سوداوی، اویا مثلاً یو همسکین سړی ته یوغنی مورسړی میلله راغلی وی. چی دمسکین داخیال وو. چی زکوٰۃ یا خیرات یی راوړی وی اویا زړه کی داغره سوداوه نو دی دپه نفل نه کوی سرم ددغه شغل قلب بلکه سوداوی وکانی بیادی فارغه زړه نفل وکړی. اوکه سړی په انسانی حالاتو کښی ښه غور او فکر وکړی د شغل قلب اسباب ډیر دی.

حاصل دادی چی نفل هغه وخت سړی کوی چی حضور، د عظمت دخدای جل سلطان زکوٰۃ سی اوبیره اوا میدیر په لمانځه کی دخدای جل شانہ شخړه پیدا وی، **تتمه:** پس لریسید وخنځه خبری بیله ضرورت دچا سره کول مکروه دی. تر هغه وخته چی دسحار له وښ کړی مگر خبری دخیر او علم مکروه نه دی. اوکه سر په سنت دسحار وکړه اویا په ترفضود خنځر بلافاصله خبری وکړی مکروه خوبه اتفاق دی لکن بعض فقهاء وایی چی سنت یدیا طل سوه بیرته دی راوگرځوی، اوبعض علماء وایی چی دسحار تر لمانځه وروسته دلمرتراختود هغه دی سړی په یوحاجت یا یوکار پسې نه شی. لکن صحیح داده چی پر وانه لری، ط او دماختن تر لمانځه وروسته بیفائدی مجلسونه لکه دعوامو چی عادت دی گناه او مکروه دی. ولی په حدیث پاک کی راغلی دی چی آنحضرت صلی الله علیه وسلم خوب هغه دماختن تر لمانځه او خبری وروسته تر هغه مکروه گنل کی، بیت سه یا ینیم جیبی یا طیبی؛ ازیں روگر کی بودی چه بودی سه بهار بر زمان عید است ونور به بهار عاشقان دیدار یاران چشم بداندیش کر کنده باد عیب نماید برش در نظر سه انان که فده وار بصورت محقر اند. فرد از خصال و نماز به فردوس ننگر اند.

دعا قل سري کار

پوه سه که یو وخت په یو مطلب پسې روان وی. اویا بازار کی سپی درسته ونځپله. خپل تک ارامه ورکړه. اود سپی سره په شخړه خان مه اخته کوه که خه هم غت او کپته سپی وی. ولی دبا زاری سپی داغره غفاده، سړی بهی داپلای. یوڅو زمانه به غاږی اخیر به ستری سپی، اویا بی یوبل څوک پر اسر په داتک ووهی. نویه سر پر خپرو کښین دی لکی به ترخان لاندی کړی غفا به پرین دی ماته ډیر وارونه په تجربه ثابته ثابته سوی ده، صریحی معناد دغه عبارت اوکنای معنی دواړی وسنجوه. همد اوس د مکروها تو باب خلاص سو. اوباب الاذان شریع کیږی ان شاء الله تعالی.

حضرت ابو الفضل ایوبی ته.

بې مو اوږیده نعره ای افغانا نومبارک
په پښتو ژبه دین آسان کړو عالما نومبارک

د سجدی سرونه کښته کړی خپل رب ته همیش.

چی مسائلې ټول واضح کړی وارا نومبارک

د افغان تاریخ په بیاب نار کی گهر.

ایوبی چی قلم یو ته کړه مرید نومبارک

نن گلزار محمد ډیر معطر را معلومید یی

ایوبی بلبل میلله دی بلبل نومبارک

دهمت شملي پور ته د آسمان په لور، جگید یی.

د تاریخ، د افتاقت ای اتلا نومبارک

چی قلم تر حقانی دده په وصف گړندی کړم

نه رسیدی حقیقت ته حقانیا نومبارک

بَابُ الْاِذَاانِ

باب دی پہ بیان کی د اذان "پوسہ سکہ" چہ علامہ شامی پہ رد المحتار کی اومصنف پہ
مَرَاتِقِ الْمَنَاحِ کی وائی۔ چونکہ اوقات د لمونخو اسباب ظاہر وود پارہ د لمونخو وود پارہ
د خبر وود خلکو پہ نعمت الہی چہ لمونخونہ دی۔ نود دی وجہی ذکر دوختومصنف
د بخہ کری، **پوسہ سکہ** چہ پہ اوقات د لمونخو خبر تیا د خواصو خلکو کار دی۔
چہ علماء دی چہ مغوی وختونہ د لمونخو پہ علامات شرعیہ ووسر معلومولای سی
لکہ دیک چندی دوچندی، وغروب الشفق، وطلوع الفجر پہ ذریعہ "اواذان د پارود
پارہ د خبر وود دعوامودی پہ وختود لمونخو" نوچونکہ خواص ترعوامو شرافت لری نود دی
کبلہ اوقات الصلوٰۃ تراذان د بخہ مصنف ذکر کرے۔

پوسہ سکہ اذان کلہ مشروع سوی دی **جواب** بعض وائی چہ اول کال کی
مہجرت اوبعض وائی چہ دوہم کال کنبی دہجرت پہ مدینہ منورہ کی **پوسہ سکہ**
اول باعث دشرع والی د اذان خہ شئی و **جواب** خہ وخت چہ آنحضرت صلی اللہ
علیہ وسلم اوصحاب پہ مدینہ منورہ کی سر جمعہ سولہ "اومسجد نبوی تعمیر سو۔ او
جماعت لمونخونہ پہ ہفہ مبارک مسجد کی شرع سولہ۔ نواصحاب کراموتہ دامشکل پینس
چہ اوقات دجماعت نبوی نہ ورمعلومیدلہ۔ ولی چہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم
بہ بعض لمونخونہ چہ صحابہ بہ دیر، اعلیٰ وہ وختی بی اداء کری۔ اوبعض اصحاب چہ وختی
بہ نہ وہ اعلیٰ دہغوخنہ بہ دجماعت لمونخ تیرسو۔ اوبعض صحابہ چہ دجماعت نبوی بی
دیر حرص درلودی۔ پہ بعضو وختو کی بہ دیر وختی مسجد تہ را اعلیٰ وہ۔ اوپہلہ دیر انتظار
نخنہ بہ جماعت ودریدی۔ نود دی مشکل دپارہ موضوع وحقو انور تہ پیش سولہ۔
اوا آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم صحابہ د مشوری دپارہ راوغوبستل۔ چہ دجماعت
د پنچو لمونخود پارہ یوہ علامہ کنبی دی، چہ ہفہ علامہ بانڈی خلک لمونخو راغی
نوپہ دی سر بہ ہفہ مشکل مذکور دفع اورفع سی۔ نوپہ دی مشورہ کی بعض صحابہ

ناقوس پیش کری چہ ہفہ یوہ وسپنہ پن وسپنہ وھی چہ نرنلک یہ بولی، فقال صلی اللہ علیہ
وسلم حق للنصارى "وانا نقوس علامہ دعبادت دنصارا وودی۔ یعنی یہ دینی شیا نوکنبی
اسلام د کفار ووسر مشابہت نہ قبلوی۔ اوبعض کسانو بوق د علامہ پارہ وپانڈی کری
چہ ہفہ تہ ترما بیکروا ئی، علیہ الصلوٰۃ والسلام وویلہ هو لیهود۔ اوبعض خلکو
داور بیلیدہ پہ وخت کنبی د لما خہ دعلامی پہ توگہ وپانڈی کی: آنحضرت صلی اللہ
علیہ وسلم وویلہ "هو للمجوس" اوپہ بعض راویا توکنبی راغلی دی کہ خہ ہم بخاری
اوسلم دغیر روایت نہ دی، اورئی۔ چہ بعض خلکو وویلہ چہ دولا یا درہہ تیکول دی
د لما خہ علامہ سی۔ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم وویلہ: هو للروم۔ اوحضرت عمر
وویلہ: اولا تبعتون رجلا ینادی بالصلوٰۃ "ایا تاسی نہ باعث کوی یوسری چہ د
لما خہ پہ وخت کنبی دی پہ نہر نعر کوی۔ آنحضرت دارایہ خوبنہ کرہ اویو
سری وپا کی چہ د لما خہ پہ وخت کنبی دہے دا نعر کوی۔

الصلوٰۃ جماعۃ۔ پس له خور وخنخہ چونکہ "الصلوٰۃ جماعۃ" یوہ نعر وہ دچاغور
تہ بہ ورسیدہ اوچاہر نہ واوریدہ "اولیری خلکو خوبینچی نہ واوریدہ۔ اوکہ کمسری
بہ پہ یوشغل اختہ وو ہغہ بہ ہم نہ واوریدہ۔ نوہفہ مذکور مشکل تقریبا الان کما
کان باقی پاتہ وو۔ بیادی مشکل دحل دپارہ بہ حضور انور کی د مشوری مجلس جوہ سو
پہ دوہم مجلس کی ہغہ دنا قوس اوبوق، اوارا، او دولا، نومان مجلس تہ وپانڈی سولہ
اود آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دخوارد سولہ۔ اومجلس بیلہ کوی فیصلی پای تہ ورسید
راوی وائی چہ آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دی مجلس نخنہ عمجن ولاپسو، عبد اللہ
ابن زید وائی چہ سبب دہم یعنی غمہ د آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم، نہ دی شہی دیر
عمجن وم۔ دی نہ وائی چہ نہ پہ مابین کنبی د وینس اوبیدہ وہ۔ یعنی پہ غرق خوب سر
نورہ بیدہ سوی چہ پہ خوب کی می یوسری ولیدی چہ شنی جامی یہ اغوستی وئی او
پریوہ توتہ د دیوالہ ودریدی۔ اوپلاس کی ناقوس وو، ماور تہ وویلہ چہ دنا قوس
وو، ماور تہ وویلہ چہ دنا قوس نہ خرخوی دہ راتہ وویل چہ ناقوس تہ خہ کوی۔ ماور تہ

وويله جي مونڙ پيه نا قوس سر دلموڻڻو وختونه معلومه وو، دهه سري راترو ويله
 جي زتر نا قوس بنه شئي ديورته مطلب دپاره درته ونه نبيم، ماورته وويله جي هو، اوي
 بنيد، نودي و قبلي ته خامخ ودر يدي. اوي وئيله «الله اڪبر» تراخير پوري اذان
 دڪلو، اوياهه سري پس له لب درنگه ڇنه ڪلمات داقامت شروع ڪري. اويه ڪنبي يه
 «قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ» دوه واره ووايه «عبد الله» واي جي سحر مادا ڇڏيل ليد لي خوب
 په حضور کي در رسول الله صلى الله عليه وسلم عرض ڪري. آنحضرت صلى الله عليه وسلم
 وويله «رُؤْيَا حَقٍّ إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى» دا خوب حق دي که دخدای رضاه «نوح ما پڻين
 په وخت کي عليه الصلوة والسلام ماته وويل جي ستا د خوب ليد لي ڪلي وبلال ته ور
 ونبه واي جي دبلال نه اواز تر اواز ستا لور يدي. عبد الله نه واي جي دبلال نه پريوه لور
 بام په مدينه ڪنبي ودر يدي. اوماهم هغه اذان ڪلي ورتي وئيله اوده اذان ڪاوه. نودا اذان
 حضرت عمر په خپل کور ڪنبي واور يدي. نوبه لنگ ڪنبي جي اوبڙي يه بنور و لي يعني په
 دبر تلوار وه آنحضرت صلى الله عليه وسلم ته راغلي. اوي وئيله جي قسم په هغه خدائي
 دي جي تئي په حقه سر نبی را استولى ٿي.

جي ماهم دغوشي دشپي په خوب وليدي لکن عبد الله ته ترما سبقت وڪري
 رسول الله صلى الله عليه وسلم وئيله فَلِلَّهِ الْحَمْدُ وَإِنَّهُ لَأَثْبَتُ «اوداسي
 روايت هم راغلي دي جي. اوي اڻا ڇلو ولس ڪسانو هم په دغه شپه ورته خوب
 ليد لي وو:

په دي کي اختلاف جي د خوب سري ڇوڪ بعض واي جي دا حضرت جبرئيل
 عليه السلام وو. او بعض واي بله ملڪه وه. په هر صورت اذان په امر دعليه
 الصلوة والسلام ثابت دي. اودا خوب صرف يو سبب وو»

اللهم اغفر لمؤلفه ولكاتبه ولوالديهما ولجميع المؤمنين ولعن ظفر اليها
 امين يا رب العالمين برحمتك يا ارحم الراحمين :

اوهغه خبره جي په بعض ڪذا بوڪيني راغلي ده جي اذان په بنورته د حضرت جبرئيل
 په شپه دمراج په بيت المقدس کي جي آنحضرت صلى الله عليه وسلم ونور وانباء
 عليهم السلام اوي بعض ملڪوته دجانت لمونج ورا ڪاوه ثابت دي. لکن عليه السلام جي د
 مشڪل په وخت ڪنبي په هغه عمل نه وکي دده مبارڪ خيال داوو، جي هغه اذان دهغي شپي
 اولما ڇنه پوري خاص وو، دروئيش واي جي په هيڻ حديث کي دا اذان په هغه شپه ڪنبي
 تائيد نسته که ڇهه امامت دهغي شپي په حديثو مبارڪه وولڪنبي سته «والله اعلم بالصواب»
 جائي واي د دران سجدا نام انبياء شد: صف پيشنان را پيوار شد: تاريخ اسلامي خبري ڪوي
پوه سه: جي اذان اواقامت د خصوصياتو ڇنه دامت مرحومه دي. **سوال:** په
 بعض روايت تو ڪنبي راغلي دي جي آدم عليه السلام جي محڪه نه اڪوز سوڻه وخت ورتي
 پڻين سونو جبرئيل عليه السلام دده د وخت اود هشت ددفعي دپاره اذان وڪري.

جواب: داروايت خود خصوصيته سر منافي نه دي. وليچي خصوصيت ڇنه دا اذان په
 دي امت پوري اذان ڪول دپاره لموڻڻو نه مطلق اذان «امام طحاوي ددر مئنه ڇنه
 داسي نقل ڪري دي جي ددو و مؤذن ناوا اذان په يوه پلا ڪول. دبنواميه ووبه خلافت
 کي احداث سوي دي. او اول هغه ڇوڪ جي پرمناره دا اذان يه درود پرعليه السلام په بلند
 اواز وئيلو ته اجازه وڪري وه، هغه حاجي بن الاشرف شعبان بن حسين بن محمد بن قلاوون
 وو، په امر د محتسب نجم الدين طنبي اود هغه تاريخ مياشت دبرات ۹۱۰ هه دي.
ڪذا قال السيوطي سوال: آيا دانوبدعت نه دي. **جواب:** علامه طحاوي
 په مشهوره کي واي والصواب من الاقوال انها بدعة حسنة «او بعض مالڪيان ددي سر
 خلاف دي. تکه هم دا اوس جي په حرمينوشريفينو کي درواج نسته «اود غرنگه تسبيح ويل د
 مؤذن نوبه ثلث اخير ڪنبي دشپي»

پويستنه: اذان په زمانه ڪنبي دا آنحضرت صلى الله عليه وسلم په مسجد نبوي کي ڪي دي
 ڪه ڇرنگه **جواب:** په زمانه کي دعليه السلام چونکه مناره يا بوبل لورجاي په
 مسجد نبوي کي وو. نوبال نه په سدس اخير کي دشپي يوه لور بام ته جي پرشا وخوا

د مسجد نبوی و وچی هغه بام دیوی سنجی وو. د بڼی البخار غږ و د بڼی او هوری بی اذان کاوه او په نورو لمونځو کی هم هغه بام ته ور تلی او اذان به کاوه. او اول هغه څوک چې په مسجد کښی جوړه کړه او پر هغی مناری اذان کاوه. سلم بن خلف صحابی و ورضی الله تعالی عنه چې د مصر والا و په زمانه کی د معاویه رض. او هغه رواج تردی اوسه پوری پاته دی.

پوښتنه: اذان اقامت افضل دی او که امامت **جواب:** په فتح القدير کښی وایي چې په نيزه امام اعظم ابو حنیفه امامت افضل کار دی ولی چې آنحضرت صلی الله علیه وسلم اود عمر بنه خلفاء راشدين رضي الله تعالى عنهم پر امامت مواظبت او همیشه توب کړی دی. **سؤال:** حضرت امیر المؤمنین عمر وایي: **لَوْلَا الْخِلَافَةُ لَأَدْنْتُ** "که نه وای شغل په کار و دخلافت چې دهغه شغل سره مراقعات د وخت و اذان نه سم کولای. نو ما به اذان کولای پخپله. نو دې غږ فضیلت د اذان تر امامت نه معلومیزی! **جواب:** د قول د عمر معنا داده چې اذان به می هم کولای یعنی سر د امامت **پوښتنه:** مصنف په مراقی الفلاح کښی وایي چې ثبوت د اذان په قرآن او سنت سره سوی دی. نویست نبوی خو هغه و وچی وړاندی تیر سو د قرآن د کون ایت ثبوت د اذان فهمیدي. **جواب:** ثبوت د اذان د د ه ایت قرآنی غږ مملوکی **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ** "الایه" ولی چې د جمی د اذان اود نورو اذانو تر ما بین قایل بالافضل فستنه.

فائدة: اذان په لغت عربی کښی مطلق خبرتیا نه وایي. او په عرف کی شرح شریفی دغه مخصوصه خبرتیا ده. **پوښتنه:** اذان په بله ژبه بیله عربی روانی او که نه! مثلاً په پښتو اسی و وایي: خداي دیر لوی دی. و هکذا **جواب:** صحیح دای چې نه دی روان **پوښتنه:** اذان دنا بالغه تر روانی که نه! **جواب:** هور وادی چې عاقل وي مگر بیا هم شرط د کامل اذان دادی. چې مؤذن به صالح سړی وي. او هم به د لمونځو په وختو ښه پوهیدي. او د مسجد مقتدیا نو د جماعت کولو به تفتیش کوي. او که څوک چې

جماعت ته نه راځي بی عذر هغه ته به وعظ کوي او زجر يې کوي. او پر لور چای به اذان کوي مخامخ وایي ته. او بلند اولد حسن الصوت به وي. دا خبری به عنقریب راسی ان شاء الله. لکن پد لور چای اذان کول په اسلامی نړی ټوله کی په ټولو ښار و کښی هم اوس پاته دی حتی فی الحرمین الشریفین. په دی سبب چې پر مکان بلند د اذان کولو حکمت دا و، چې د اذان تردی غږ چای پوری ولاړی او دیر خلک په خبری. اوس چونکه آله د لا و د سپیکر ایجاد سوی ده. او هغه تر هر چایه آواز رسوي نو د لور چای د اذان ضرورت نه دی پاته. او په فقه شریفیه کی مسئله ده چې په سبب د تبدل د سبب حکم بدلیږي. د مثال په توګه د جهاد او غزا او سبب د دفع د شر د لغاړ دی. نو که فرضاً ټوله نړی کافران مسلمانان بی او شر او فساد دفع سی نو حکم د جهاد هم پورته کیږي.

پوه س: چې په بحر ایي کښی او مراقی کی هم وایي چې اذان سنت مؤکد دی نه دی و واجبوته حتی بعض علماء د واجب نوعاً ایینی دی. او پر اورید و نکود اذان اجابت بالقول یعنی هغه کلی چې مؤذن به وایي هغه به ورسره وایي چې بیان بی عنقریب اسی، او په فعل سره لاهری یعنی د لما غږ او جماعت په تیاری دی بخت سی. لکن په داسی وخت کی اجابت بالقول علوم خو غږ کوي د دیر خواصو یعنی ملایا نوا و طالباو غږ پاته دی. هلته اذان کیږي دلته دوی بندار سره کوي. وایي الله المشتکی.

دُعَاء

خدایه و بخښی مؤلف او هم کاتب .. متجی به وی دعائ د عائب
هم معاف کړی گڼه ونه د کتوبنکو .. و مضمون ته د کتاب تی کړی غالب
هم معاف کړی لغز شونه دامت ټول .. چې پیدانه سی پر مونږ کی څوک لاسب
وغفران ته د مولا دا ټوله هیڅ دي .. حقاً تی چې لوی خښتن موی حاسب

حقانی غفر له در کورته ۱۳۰۷/۱۴۲۱ هـ

آکاهی

مختار مولو ستونکو! که ستا سودا فکر وی چی حضرت علامه محمد عبیدالله الایوبی القندهاری سلیمان خیلالتش بندی به چی دهر مضمون به آخری هر ط، روبری دهر دهری مطلب به رخه وی. محترو! - دهر، معناده مراق الفلاح چی دنور الایضاح یوم معتمده شرحه ده.

اوط، معناده طحاوی چی داهر ددی مبارک کتب معتمده شرحه ده. اوکه داسوال درته پید اوی چی د کتاب به لیکلی چاوی - د ازما احقر محتاج دعا فضل الحق حقانی چی د حضرت ایوبی یوادی شاکر دیم مایه کنا بت کړی دی. اوهر و ماته حضرت ایوبی د دے کتاب توله حقوق د کتابت، طباعت، راکړی دی، «ذالک فضل الله یؤتیه من یشاء».

اوکه داسوال درته پید اوی چی دابه برکوم مکتبه بانزی چاپ سوی وی. نو کتاب زمونږ مکتبی چی په نامه د «مکتبه القراءات والتجوید» ده شائع کړی دی وروسته شریرو مشکلا تو اوماپ او جانی ستربا و وروسته نو د کتاب که چیری زمونږ د مکتبی څخه علاوه پر بل نامه یا چاپ کړی او یا په ډیر تعداد سرچا پوی او خرڅوی ئی. هغه مسروقه دی. اویا په هم لاس وهنه په کښی کړیده. ددی مبارک کتاب درانیولوپه وخت کښی دمکتبی نوم د مصنف نوم اود کاتب نوم یاد لری هسی نه چی پر اوما نونو مو اوبه درتوی کړی اود سازش په دریاب کی لاهو کړی. د کتاب مختصر پیژندنه:

د کتاب نوم - دنور الایضاح الایوبی نوی پښتو شرحه.
دمصنف نوم - الشیخ ابوالفضل محمد عبید الله الایوبی القندهاری الحنفی.
د کاتب نوم - محمد فضل الحق حقانی یکی از تلامذه حضرت ایوبی.
د ناشر نوم - مکتبه القراءه والتجوید مالک مکتبه شمس الحق

سُنَّ الْأَذَانُ وَالْإِقَامَةُ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ الاعراب: قوله: سُنَّ الْأَذَانُ مفعول، لم يسم فاعله قوله: وَالْإِقَامَةُ بالرفع مفعول على الأذان وقوله: سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ منصوب على أن مفعول مطلق لبيان النوع، ترجمه:

سنت گڼل سوی دی اذان او اقامت پر طریقہ د سنت مؤکد یعنی ټینګ سنت دی دواړه په متن کی اوبه شرح کی دی مصنف و صحیح روایت ته اشارہ کړی ده یعنی چی اذان واجب نه دی ولی چی هغه وخت چی علیه السلام ویو او عربی ته کیفیت دلما څرور بنوی اذان به نه کړی و نه ذکر او دغه رنگه اقامت، دلیل مشترک د دواړو د سنت والی دادی چی دغه وخت چی دغه دوه یعنی اذان او اقامت مشروع سوی د پے. آنحضرت صلی الله علیه وسلم مواظبت پر کړی دی. یعنی همیشہ به دواړه کیدله. د دپه وجه څخه بعض حنیفیان والی چی واجب دی لکن سنت مؤکد چونکه په حکم کښی د واجب دی چی په ترک یه سړی گناه کار گر چی. لکه دواجب نو د اوه قوله سر نه دی دی. البتہ گناه په ترک دواجب کی ډیره د تر گناه په ترک د سنت مؤکد کی اود اذان په باره کښی حدیث قول هم زغلی دی چی امام بخاری او نور و محدثین روایت کړی دی. إِذَا خَضَرْتَ الصَّلَاةَ فَلْيُؤَذِّنْ أَحَدُكُمْ وَلْيُؤَمِّمْ أَكْبَرُكُمْ، یعنی چی لمؤمخ حاضر سی او وخت یه راسی نو دی اذان و کړی یو د تاسی څخه او امامت دی در کړی مشر ستاسی ددی حدیث مبارک تفصیل به په خپل حای کی راسی، اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى،

لپوه سله: چی سنت پر دوه قسمه دی. اول سنت الیهی: سنت الیهی هغه لاری فتوی یا فعلی چی په پرینولو کښی گناه خووی یا نژدی و گناه ته د ترک الواجب لکه سنت اویا تر هغه کمه گناه وی. د سنت الیهی مثالونه ډیر دی لکه اذان، اقامت، د جماعت لمؤمخ بریر پرینودل. اود پنځو لمؤمخو مخته یا وروسته سنت وغیر ذالک، اود دوم سنت زائده، بول چی د هغو په ترک کی خومخ گناه نه وی. مگر په کولو کښی البتہ ثواب وی. لکه آنحضرت صلی الله علیه وسلم د شریکانو طبعی کارونه یعنی په خولک په ناسته، په تګ، په لباس وغیره کی اوداسی نور شیان، لکن اُمّیا نولم پکار ده چی سنت نرا ند ه پر باره کښی د غفلت لار

نکی مختاره. بلکه سنت نرا بنده حسب المعلوم هم بر جای کړې. ایت کرهیه: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ. قَالَ الْمَصْنُفُ: **الْفَرَاغُ** یعنی اذان اواقامت دپاره دفراتصودی. نو دجعی له منځ په کښی داخل شو. مگر اخترو له منځ، دجناری له منځ او د استعفاء له منځ، او ورس ځندی ووتل: دهغو دپاره اذان اواقامت نسته، نو بیا عملی هدا ما خستن اذان دوتر دپاره ندی. پر صحیح مذهب، اول بعض علماء وائی چی دما خستن اذان دوتر دپاره هم دی په دی سبب چی دما خستن دفرضو او دترو وخت سره شریک دی. قَالَ **وَلَوْ مُنْفَرِدًا** که څه هم دغه فرضی له منځ یوازې کوی. لکن داحکم په صحرا کی دی نه په بارو او قریو کښی. په حدیث شریف کی داسی راغلی دی. إِذَا كَانَ الرَّجُلُ بِأَرْضٍ أَيْ قَرْيَةٍ كَچیری یو سړی په صحرا کی وې. فَمِنْ أَنْتِ الصَّلَاةُ. نو داخل سی وخت د لمانځه. فَلْيَتَوَضَّأْ فَإِنْ لَمْ يَجِدْ مَاءً فَلْيَتَيْتَمَّمْ پس اوس دی تازه کړی. او که اوبه نروى نوتیمم دی وکړی. فَإِنْ أَقَامَ صَلَاتِي مَعَهُ مَلَكَانِ، نو کی اقامت وکړی له منځ کوی دده سره یعنی په جماعت سره نوی ملک، چی غالباً مراد به حفظه وې، وَإِنْ أَذَّنَ وَأَقَامَ مَلَكَانِ مَعَهُ مِنْ جُنُودِ اللَّهِ مَا لَا يُرَى طَرَفَاهُ، او کی اذان اواقامت دواړه وکړه دده سره به په جماعت له منځ وکړی یعنې دملکو چی جند الله دی دومره ډیری چی دوه طرفه یی نه معلوم یی، ط، م، قَالَ الْمَصْنُفُ

أَدَاءُ وَقْضَاءِ سَفَرًا وَحَضْرًا لِلرِّجَالِ وَكِهًا لِلنِّسَاءِ

که په وخت کی له منځ کوی او کی قضای کوی. که په سفر کی وې او که بیله سفره وې. او اذان اواقامت سنت دی نرولره. (و مکروه دی بشموله. **سؤال**: بعض امامان بیا طالبان د حضر ترجمه په کور سره کوی او د مخر ذکر سوه چی اذان اواقامت په صحرا کی کول سنت دی نه په بارو کی مثلاً نو دی ترجی او دما قبل منافات نسته. **جواب**: دا ترجمه غلطه بلکه دحضر مخر دلته مراد مقابل دسفر دی. نو د اکیدای سی چی سړی دی شری مسافره وې او په صحرا کښی دی وې. لکه یو سړی چی د کور دپاره په صحرا کښی بوټی ټولوله او یا پښو څړوی وغیره.

یوه سله: چی اذان اواقامت. د سنتو مخر جماعت مستحب دی، نو بشمول دپاره بیا دپاره نو دپاره بیا د لڅو خلکو دپاره نسته. ولی چی ددوی جماعت مشروع ندی. ب، ط، او دغیر لکه دمعدو ورو خلکو دپاره چی دجعی په وخت دما پښین له منځ په جماعت کوی اذان اواقامت نسته. ولی چی داجامعت ددوی په بارو کی مکروه دی. ح، ط، (او د بشمول دپاره کرهت داذان اواقامت ددی وجهی مخر دی. چی بناء دحال ددوی پرستوه. او رفع دصوت ددوی حرام دی. او په اقامت کښی هم رفع صوت فی الجمله ستره څه هم تر اذان کمر دی.

بعض خلک چی زوی یا وروڼه مثلاً واده کوی نو دوی قریبان ښځی او بعض خلک چی کالی او کوچ ښځی خبری کړی. او هغه ښځی هم دواړه دپاره هر څه پیشینی کالی چی په کور کی لری واغونډی. او شونډان هم سره کړی. سترگی توری کړی او سرخه او سپه هم وکړی. چی میوه هم دا پخه سی بنا نسته حال کی نه و لیدلې. او درې ورسره راولاړلې. واده ته روانی سی. او عطر حسب المقدور یه هم په ځان پوری منلای وې. ش، وخت چی دواړه وکوت ورسیدل چا دی وغورځوی لڅ سره، ددریوشرف جوړ کړی. او بندلې یه دریم کور او ټوله د محلی خلک اوړی. په دی کور کی تران هم گرځی ښځی باله نه په کوی. او حال هم دا اوس دسوا موخو خواصوته یعنی ملایا نوتی إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ تجا وکړی دی نوتی فکر وکړ چی اذان اواقامت چی د خداي پاک ذکر دی په رفع الصوت ودوی ته مکروه دی نو بندلې او غزلې څرنگه ودی ته په رفع الصوت روا وې.

په سده چی جهانیان مسلمانان او کافران ټوله په دی **دطالبان نو حکومت** خبر دی چی د افغانستان خلک تخمیناً ۲۲ کاله کیږی چی په **افغانستان کی**، داوړ په لمبو کی سوځیده. او د مخر دطالبان نو حکومت په افغانستان کی دچا مال اونه دچا ناموس محفوظ وو، مگر بیا هم جهانیانو د افغانستان حکومت په رسمیت پېژندی. هتر اوسنی وخت کی چی خدای جل سلطان اراده او رحم وکړی چی د افغانستان د خلکو څخه دا عذاب الیم پورته کړی نو بیچاره طالبان دمدرسو او مسجدو دجرو غځنډیه راوايستل چی په اول وهلت کی ښځی محدود عدد یه وو.

اود دوی سر دزما بی په مناسبت بیخی بیکار اسلحه یعنی کلاشلکوف نه موجود وو، امر سر د هغه خدای جل سلطانه دوی ته پر بیخی لږ زمانه کښی تسلط او غلبه وکړه پر اکثر لوویان را و فریو یا ندې. حتی چې په لږ وخت دوی مسلط سوله د خدای جل شان په توفیق پر نړۍ په تسلط ک د افغانستان، لکن بیا هم نړی خصوصاً غریبان او په دوی کی بیا خاص امریکا چی په ټوله نړی کی لوی دښمن دی د مسلمانانو، د طالبانو حکومت په رسمیت نه پیژنی، بلکه د لوی پرهغه قسم قسم بندیزونه په پر دې غریب حکومت د طالبانو لگولی دي، اودوی (قرنیه بهان ورته کوي):

پوه بهانه (دروغی) چی د دې په مقام سر تعلق لري کړاږ چی د طالبانو حکومت د بنحو حقوق تر پښو لاندی کړی دي. د دې په بهانه جواب دادی چې په بین المللی قانون کښی داماده موجود ده «چې یو حکومت به د بل حکومت په دینی او مذهبی چارو کښی لاس و نه کوي» نو اوس د غریبانو د هغه خصوصاً د امریکا د طالبان د اپوښتنه کوي چی یا حقوق د بنحو دادی چی دوی په لڅ سر او لڅو پښو د دې په بازار و کښی گرځی او په داغس لباس کی دې په ښو وختیو ته د تعلیم اوزده کړی دپاره چی. که دوی ولای چی هوکی دغه د بنحو حق دی نو طالبان ورته ولای چی زموږ دین اسلام چی حق دین دی. اوزموږ قران چی آسمانی کتاب دی د دغسې و صنعتی هغه سخت ممانعت کوي، نو ولای غریبان زموږ په دینی او مذهبی چارو کښی مداخلت کوی. او ولای دوی د بین المللی قانون مراعات نه کوي. او که غریبان ولای چی ښی او نجونی دي په حجاب شرعی کی ستاسی د دین تعلیم زده کړه کوي او ښوونځیو ته دی چی. نو طالبان ولای چی صحیح ده دا حق لري. لکن د دې عملی کول موږ ته گران دی. ولای چی زموږ اقتصادي حالت لکه دنیا والا و ته چی معلوم دی. په ټوله نړی کی کښی دیر ضعیف دي اوفوق الذکر عمل دیر بودی چه غواړی. نو دنیا وال او غریبان او امریکایی دی زموږ دیری متری وکړی. اوموږ دی پر پښو ودره وي. اوزموږ و بچار مملکت دی رالوه آباد کړی. او بیادی له موږ هغه د بنحو حقوق طلب وکړی. لکن دوی په عوض کی د مرستو پر موږ اقتصادي بندیزونه لگوي چی موږ لانون، د پښو هغه و غورځوي دا خونړی والود انصاف هغه خلاف ده.

نواصلی خبره بله ده هغه داده چی د افغانستان چونکه داسی غور، او با شیعیت او سر ښندونکی خلک دي. او پر اسلام اودین دومره عاشقان دي چی روس چی د دنیا یو ستر قوت وو غریبان خندی په دیر ویر و کښی و چی د دوی پر خاوره یعنی افغانستان په تجا وړ وکړی نو د افغانستان پیر وړیا، نر او ښځو لوی لوی قربانی وکړی او روس اخیر الامر خپل هیله هغه و شاره. بلکه د افغانستان د خلکو په همت شوروی اتحاد ټوټه ټوټه سو اود الله په لوی فضل سره داستر قدرت په په بیخی پا ته قدرت سره بدل سو او غریبان دده دغه خلاص سوو الحمد لله.

نواوس د غریبانو د عقیده ده که چیری د افغانستان د اسلاهی امارت حکومت پر پښو درول سی. نو د غرب د پیاړ بیخی لویه خطر به وگرځی. که څه هم د طالبانو حکومت په بار بار وښای دی چی موږ د نړی د هېڅ حکومت په چارو کښی مداخلت نه کوف. لکن ددی اعلان سره د غریبانو و هم د زړه هغه نه وړی، نو ځکه په مختلفو بهانوسر غواړی چی د حکومت د پښو هغه و غورځوي. او په ځای کی د دې په موجوده امارت اسلامی خپل بودست نشینه حکومت په افغانستان کی مابین نه راوړی، چی غریبانو او دنیا وال چی هر څه غواړی هغه حکومت په کوی نو هله د دوی بیر د زړه هغه و وړی. دا ووهغه مختصر بیان چی په دی ځای کی په دی مسئله پورې تعلق درلودی. او که تفصیلی بیان کوم نوبه یو پور کتاب تصنیف وړ، اوس مصنف د اذان کیفیت بیا نوی. او ولای. قال

وَلْيَكُنْ فِي آوَالِهِ اَرْبَعًا وَيَتْنِي تَكْبِيرًا خِرَةً كَبَا فِي الْفَاظِهِ

او الله اکبر دي ولای په اول کښی څلور واړه. اود و واړه دی ولای تکبیر د اخذ اذان لکه نور الفاظ د اذان چی دوه واړه ویل کښی. یعنی شهادتین نه ټوله باقی الفاظ ولای چی لا اله الا الله، خو په اخیر کښی یو وار دی.

مسئله: اول څلور تکبیر دي په دوه آواز سر ولای او څلور تکبیر ویل ظاهر الروایت دی. او هم په دي روایت سر عمل په ټوله اسلامی نړی کی دی.

اوحسن د امام اعظم حقه روایت کوی چ په اول کی د اذان دی دوه تکبیر وائی و هو روایت عن ابی یوسف و به قال مالک ط. **پوه سده:** چي اکبر بعض علماء وائی چ په مخاره اعظم دی. او بعض وائی چ په معناده اقدم دی. او بعض وائی چ چي اسم تفضیل پر خپله معنانه دی بلکه په معناده عظیم دی ط.

مسئله: الله لفظ دی خوله مخواه په پښ وائی. او د مصنف مختاره په مراقی کی داده چي را. د اکبر دی په جز سره یعنی سکون سر وائی. او مصنف وائی چي کلمات د اذان دی په سکون سر وائی دپاره دوقف چي ترسل او خنډ په کښی راسی او اقامت کلمات دی هم په سکون سر وائی لکن په نیت دوقف نه حقیقی وقف تاچه په اقامت کښی حد راسی یعنی چا بک تیا.

مسئله: شهادتین دې دوه واره وائی. او په مابین کښی دې لږ سکنه کوی په اذان کی او حتی علی الصلوة دی دوه واره وائی. او مقصود بالذات په اذان کښی هم دغه کلونه ولی چي مقصود د اذان غږ بلنه دخلکوده ولما نحه ته او دغه بلنه په دغه کلمه کښی ده او حتی علی الفلاح دی هم دوه واره وائی. او معنی د حتی علی الفلاح داده چي آراسته وښی و هغه کار ته چي په هغه کښی ستاسی فلاح او نجات دی چي هغه لمونځ دی. او د فلاح داسی یو لفظ دی چي په عربی ژبه کښی جامع د خیراتو دغه لفظ په مثل بل لفظ نشته ط. او ترجیع نسته په دوو کلمو کښی شهادت

ولا ترجیع فی الشهادتین اوصورت د ترجیع دادی چي اول وارشهادتین په کرار آواز سر ووائی او بیا بیرته رجوع ورته وکړی او د واری په لوړ او بلنده او تر سر ووائی ک، م، ر. دوی سلی دلیل رادی: چي په اذان کی د بلال ترجیع نه ده راغلی. او حضرت الامام شافعی وائی چي ترجیع په اذان کی سنت ده. ولی چي په اذان کی د ابی مخذوره نه ترجیع په امر رسول الله صلی الله علیه وسلم موجود ده. **والجواب عن مانع الحنفیة:** دادی چي ابا مخذوره مؤذن وو چي ایمان په نوی راوړی وو په مکتب مکتب کښی نوده غږ آنحضرت صلی الله علیه وسلم د اذان کولو کیفیت وپوښتی نو هغه حیاء

شهادتین کرار کرار ووائی. نور رسول الله صلی الله علیه وسلم په غور ورو پیچي او ورته په وئیله چي شهادتینو ته بیرته رجوع وکړ. او په لوړ آواز په ووائیه. اودی یه په دې پوه کړی چي په حق کی حیاء نسته. نو د تعلیم د اذان وود ابی مخذوره گمان د ترجیع پر اغله. کذا ذکره محقق الحنفیة فی جواب حدیث ابی مخذوره.

او د انصاف دلاری هم د التوجیه صحیح ده. ولی چي بلال په مسجد نبوی کی پنج وخت په کلو مؤذن وو. نو که ترجیع سنت وای نوده به کولای. او یه په روایت کښی داسی راغلی وای چي آنحضرت صلی الله علیه وسلم بلال په ترجیع سر امر کړی. وَلَمْ یُوجَدْ.

وَالْإِقَامَةُ مِثْلُهُ وَیَزِيدُ بَعْدَ فَلَاحِ الْفَجْرِ الصَّلَاةُ خَيْرٌ

رواقامت مثل دی د اذان اوزیا ثوی دې په اذان کښی د سحر الصلوة خیر من التوم دوه

مِنَ التَّوَمَّ مَرَّتَيْنِ وَبَعْدَ فَلَاحِ الْإِقَامَةِ قَدْ قَامَتِ

واره پس له تحت علی الفلاح غږ یعنی لمونځ ښه دی ترخوب رپه دی کلمه کی

آگاه کول کول دی د مسلمانانو چي اوس نوب لا خوب مه کوی

الصَّلَاةُ مَرَّتَيْنِ چي وخت د لما نحه دی او لمونځ ترخوب افضل دی. اوزیا ثوی

دی پس له حتی علی الفلاح غږه د اقامت. قد قامت الصلوة دوه واره یعنی اوس لمونځ

برپایه کښی. حدیث شریف. نبی علیه الصلوة والسلام امر کړی دی بلال په دغه

الصلوة خیر من التوم سر ولی چي دا وخت دخوب او غفلت دی.

یُؤْبَقَتُهُ: لفظ د خیر اسم تفضیل دی لکه چي په صرف او نحوه کښی دا خبره

شایسته ده. او د اسم تفضیل معناده نجاته پرتانون داده چي مفضل او مفضل علیه به په

اصل معنا کی د مصدر سره نریکان وی. نو په الصلوة خیر من التوم کی لمونځ چي

مفضل دی ښه والی په کښی دی آیا په خوب کی چي مفضل علیه دی ښه ښه والی سته!

جواب: خوب هم گاهی عبادت وی چي د بل عبادت سبب وی. لکه سړی چي دشپي

په اول کښې بیدېږي. ددې د پکاره چې د تهجد وکړي، لږمه بیدار سهر، اویا په داسې وخت کې سړې بیده سې چې په هغه وخت کې په محله کښې سړې کيږي. نو دې په خوب سره د هغه معصیت څخه د سړې اوریدو ځان خلاصوي نو دغه خوب هم عبادت دی. او بل جواب دادې چې لومړی استراحت دی په دنیا کښې. اوله مونږ سبب دی د استراحت دا خبره راحت دا خبره افضل دی تر راحت د دنیا، هدا محصل ما فی الشرح، قال المصنف.

وَيَتَمَهَّلُ فِي الْأَذَانِ وَيَسْرِعُ فِي الْإِقَامَةِ کوی په اذان او اقامه کې په سخته سړه په مابین کښې د څلورو الله اکبرو په اول کښې د اذان. اویا په مابین کښې د هرو دوو کلمو او بچ ایت وایي چې کلمې د اذان دی د رازې او اوږده وي، لکن په غایه کښې وایي چې دا اوږد د کلمو د اذان دی د سړې پر وړاندې وی. کما یفعله المؤذنین فی العصر الحاضر **مسئله:** که چا اذان چا بک چا بک وکړي مکروه دی. فتح. او اذان دی بیرته راوگرځوي. ولې چې پوره مقصود د اذان نه سو حاصل، قهستای. او که اقامت په ترسل سړو وکړي مکروه خودی لکن مختاره داده چې نه دې راگرځوي، ط، ولې چې مقصود د اقامت څخه خبرتیا د حاضرینو په شروع کولو د اذان څخه. او هغه مقصود په ترسل سړو د اقامت کولو حاصل سو نو تکرار ته د اقامت ضرورت نسته.

سؤال: په تکرار سړو د اقامت به کړهت د ترسل دفع سې **جواب:** تکرار د اقامت خو مشروع نه دی او تکرار د اذان مشروع دی لکه چې اذان قبل الوقت وکړه سې. نو د ځوله سړو وخت، اگر ځول په لازمه دی. قال المصنف.

وَلَا يَجْزُءُ بِالْفَارِسِيَّةِ وَإِنْ عَلِمَ أَنَّهُ أَذَانٌ فِي الْأَظْهَرِ

او کفایت نه کوي. یعنی اذان په پارسی ژبه سړه که څه هم خلک وپوهیږي چې دا اذان دی په اظهر روایت کې د مذهب **فائدة:** مصنف تخصیص د فارسی ژبې وکړې ددې سببه چې نزدی د ټولو ژبو و عربی ته په فصاحت او بلاغت کښې هم دغه فارسی لغت او

نیز ده کما فی التلویح. نو چې په فارسی ژبه اذان نه دی کما فی نویه نورو ژبو په طریق اولی نه دي صحیح. علت د نه صحت په دارې چې هغه اذان چې عبد الله په خوب کښې اوریدلی وو هغه عربي وو نو ددی علت له مخې اقامت هم په بله ژبه ناروا دی یعنی سلفی نه دی. ولې چې دا علت د اذان په اقامت کښې هم موجود دی. قال المصنف.

وَلَيْسَ حَبْتُ أَنْ يَكُونَ الْمُؤَذِّنُ صَالِحًا عَالِمًا بِالسَّنَةِ وَأَوَّلِهَا او مستحب ده چې وی به اذان کونکی صالح سړی. او خبره وی په سنت طریقه د اذان. او پوه

الصلوة على وضوء مستقبل القبلة إلا أن يكون ركبًا بوی په وختو د پنځو لومړیو او په اوږد اسد به وی، او ځمکه به وی و قبلې شریفې ته. مگر نه سپوږمکي په سفر کې **پوه س:** چې د صالح معنا خواصی داده چې سړي به حقوق د هدای جمل شانه او حقوق د بندگانو په ټولو پړخای کوي. نو چو تکه داسې سړي ډیر کم پیدا کېږي نو ددی سببه مصنف په مرافق کښې تفسیر کړې دی چې متقی به وي. او د متقی څخه هم مراد دادې چې ظاهر العدالت به وي. او مراد د سنت څخه د اذان علم دی په دې ډول چې په اذان کې مثلاً تر سل په کاردی او هغه نور کارونه چې د مخه په ذکر سو.

او سپاره سړي ته په سفر کې اذان په حال کې د سرتیا کې کړهت روا دی. او په حضر کې داسې کول مکروه دی فی ظاهر الروایت، قال المصنف فی المرافق. **پوه س:** چې مراد د سفر څخه لغوی سفر دی شرعی سفر نه دی یعنی چې په صحرا کښې وي. دلیل ددی دادی چې په فقہ شریفه کښې وایي چې ثقلی لومړی دبا ندی تر ښار او قریه راکتبا مکروه نه دی. نو اذان به طریقه اولی مکروه نه دی. قال المصنف.

وَأَنْ يَجْعَلَ أَصْبَعِيهِ فِي أُذُنَيْهِ وَأَنْ يَحْوِلَ وَجْهَهُ

او بل مستحب ده چې گرځوي دی د وچه گوټی یعنی د دوو گوټو سړو نه (د اجازدی چې ذکر کړل مراد ځنډی جزء دی) په غوږ وکړي. او بل دا مستحب دی چې اړه وی به مخ خپل

يَمِينًا بِالصَّلَاةِ وَيَسَارًا بِالْفَلَاحِ وَرَأْسَهُ طَرَفَتَهُ يَحْيَى عَلَى الصَّلَاةِ کی اوچہ طرفتہ پہ حتیٰ علی الفلاح کی۔ لقولہ علیہ الصلوٰۃ والسلام لبلال بن رباح کرحو ته دوی گوئی پہ دوی غوبنو کینی۔ ولی چی داستا داواں پور ته کوئی دئی۔ **حکمت** : هرخت چی سړی خبری کوی سایه ترخوله او یوڅه تر غوبنو هم وری۔ نوڅه وخت چی دی غوبنو په گوټو بند کړی نو یوله ساه په ترخوله وری۔ نو د دې سببه په آواز لویدی۔ او بله خبره داده چی هر وخت چی سړی غوبنو په بند کړی خپل آواز کرار اوری۔ نو دی گمان کوی چې دیا ندی هم زما آواز کرار دی نو آواز ته زور ورکوي۔

پوه سہ : چی امام طحاوی په شرح کینی وائی چی اور کول دتوپه غوبنو کینی سنت اصلی ندی۔ ولی چی داکار په اذان کی دملکی نازل من السماء په خوب کینی د عبدالله بن زبیر او اصل اعلام هم ندی پر موقوفه۔ بلکه داکار دپارم د مبالغی فی الاعلام دئی۔ اوری وائی کرچی مؤذن دواړه لاسونه پر غوبنو ونسی هم سہ کار دئی۔ **البشارة للمؤذن** په صحیح حدیث کی راغلی دی۔ چی نه اوری منتهی د آواز د مؤذن نه پیری اونه انسان او نه بل شی مگر اوری په داسی توگه چی شا هدی به ادا کوی ده ته۔ یعنی دده په ایمان سره په وریخ د قیامت کی اطلب د بخښنی په کوی دده دپاره هر لوند او وچ شی چی دده آواز اذان په اوری دلی وې۔ او په حدیث شریف کی چی روایت په فیسائی کړی دئی داسی راغلی دې۔ **وَلَهُ أَجْرٌ مِّنْ صَلَاتٍ مَّعَهُ**، او مؤذن به د قبره څخه په داسی حال کینی راوړی چی اذان به په خوله کینی وې۔ او مؤذن ناوغاړی به اوب دې وې۔ په وریخ د قیامت تر نورو خلکو۔ د اکنایه ده خوشحال وې۔ او چی د شرمیل غاړه کښته وې۔ او بعض وائی چی **أُمِید** د مؤذن ناوبه ورجعت ته دخدای جل سلطان د پیر وې۔

او په یو بل حدیث کی داسی هم روایت سوی دئی۔ چی مؤذن په وریخ د قیامت پر غوبندی د مشکو کښتول سې۔ اولویه بیرود وری چی د قیامت دی پر خوف کی نه اچوی۔ **پوښتنه** آنحضرت صلی الله علیه وسلم په خپله اذان اقامت کړی دی **جواب** : په ضیاء کینی

راغلی دې چی ده صلی الله علیه وسلم په یوه سفر کینی اذان وکړی او اقامت په وکړی او د مالکین له وریخ په وکړی۔ او غدرگه مستحب دی چی اړوی الخ۔ او د اړول دمخ سنت د اذان دئی۔ نوکی یوازی اذان کاوه په صحرا کی هم به مخ اړوی پر دوه طرفه۔ **مسئله** : دکشی په غوبنو کی که په اذان کاوه هم به مخ اړوی۔ ط ص ۱۵۸۔ او د اخبر د تحویل الوجه چی مصنف وکړ چی په حتی علی الصلوة کی دی مخ راسته طرفته اړوی او په حتی علی الفلاح کی وه چپه طرفته ته اړوی مذهب دئی دجهلورد حنیفیا نو اوز یلی هم داغه ډول صحیح بولی دئی۔ او بعض علماء وائی چی په دواړو کینی دې دواړو طرفته مخ اړوی۔ کمال الدین وائی۔ وهو الاوجه۔ او په نهر کی هم دپس خبری تائید سوی دئی۔ **وَاللَّهُ أَعْلَمُ**، **قَالَ المصنف**۔

او مؤذن دې راسته اړخ چپه اړخ ته گرچی په مناره کی **وَلِیْسَتَیْنِ فِی صُومَعَتِهِ** د اذان **پوه سہ** : چی صومعه په اصل کی معبد ته دراهب ده نصارو ویل کیدی۔ کما فی البحر والطحطاوی **پوه سہ** : چی په پنواړه مانو کینی چی آلات حبیده دپاره درفع الصوت د اذان موجود نه وه۔ نومسلماانو به حسب المقدور په مساجدو کینی یوه مناره جوړوله۔ او په هغی منار کی بی د ننه ځینی پورته کولې۔ او پر سرد منار کی یو لویه یا کښی گمبده جوړوله۔ او هغی گمبده کی خلور، در بچی یا په اصطلاح کلکینان ورکوله۔ یعنی دقبلی وخوانه۔ د شاه وخوانه۔ او پر راسته لاس۔ او پر چپه لاس۔ د اددی دپاره چی د مؤذن اولز تر دی در بچو و وری۔ نو په اصطلاح کی د فقهی شریعی دغی گمبده ته صومعه ویل کیدی۔ او په پارسی په مؤذن خانه بولی۔ نو اوس مسئله د صومعی داسی ده چی مؤذن به دقبلی شریعی و در بچی ته نږدی در پری، او که مؤذن خانه کښی وه نو دحتی علی الصلوة۔ او حتی علی الفلاح په وخت کی دسرایتو ضرورت نسته۔ او که صومعه فراخه وه نو په مؤذن د حیلعتیو وخت کی تر راسته او چپه ملکین سر بایسی۔ او حتی علی الصلوة۔ او حتی علی الفلاح به وائی۔ لکن په داسی شان چی قبلی ته به شاته گرځوی۔

اودا اگر خجیده هم د آواز رسید و دپاره دئی. **مسئله:** په اقامت کی دی هم مخ وړلسته او وچه بغل ته اړه وې. **فائده:** په قهستانی کی د نظم غږ نقل کړی دی. چا اذان د ننه په مسجد کی مکروه دئی. او که مکان لوړنه وو نو په فناء کی د مسجد به اذان کوی. کذا فی الفتح. نو په دی اوس وخت کی چي آل جديده یعنی لا وړ سپیکر په ټولو مسجد وکښي اَلَا مَآ شَدَّ وَنَدَر د ننه په مسجد کی نصب کوی او اذان په کښی کوی نو حکم به یې څر وې. **جواب:** په مقتضی د دې فت عدی چي «الْفَرُورَاتُ تُبَيِّحُ الْمَحْظُورَاتِ» د ایه مکروه نه وې. ولی چي آل جديده یعنی لا وړ سپیکر که د باندی تر مسجد نصب کوی نو چونکه قیمتی شی دی بیر ددی سته چي غلې غلا کړي. او که نن دی وی و مسجد ته هجره یا بیل محفوظ ځای وو نو لا وړ سپیکر دی هلته نصب کړی او اذان دې په کښی کوی نو هم درامته څخه اوه دغله څخه به خلاص سې. **قَالَ الْمُصَنِّفُ**

وَلْيَفْصِلْ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ بِقَدْرِ مَا يَحْضُرُ الْمُؤَذِّنُونَ

او جلا والی دی کوی مؤذن په مابین کښی د اذان اقامت دومره قدر چي حاضرین هغه

لِلصَّلَاةِ مَعَ مَرَاتِ الْوَقْتِ الْمُسْتَحَبِّ فِي الْمَغْرِبِ

کسان چي ټینگ و لاری و لما څخه ته یعنی جماعت کولو ته سره مراعات د وقت مستحب یعنی دونه دی نه

بِسَكْتَةٍ قَدْ ثَلَاثَ آيَاتٍ قِصَارٍ أَوْ ثَلَاثَ خُطَوَاتٍ

ځنډوی چي وقت مستحب تیر یزي. او د مابین اذان اقامت تر مابین دې دونه فصل کوی چي په قد، در و کچنی ایا تو د ویلو وې. او یا دري گامه سري اختلاي سې. او په عنایه کښی وای چي یا یو ایت طویل بلکه ایت الکری ویل کیدی. لکن په نيزد امام اعظم د ا فصل دی په ولاړی کوی کښینی دې نه. او په نيزد یا را نو مؤذن دی سپکه ناسته وکړي. بلکه په مابین کښی د دوو خطبو چي خطیب کښینی.

مسئله: جوت وله د اذان اقامت په ټولو لمونځو کښی مکروه دې په اجماع سره ولی چي مقصود په اذان سره خبره ول دې د خلکو په دخول د وخت د لما څخه. چي دوی ځان لما څخه ته سهر کړي په اود اسر و غیر سره او یا حاضر سې و مسجد ته دپاره د جماعت نو په صورت کښی د وصل د مقصود پک تیر ی. **مسئله:** که چیري د لما څخه د څه سنت وه بلکه د سحر لمونځ یا د مابین لمونځ نو په مابین کی د اذان اقامت دی هغه سنت وکړي. او یا د څخه تر لما څخه مستحب نفل وه بلکه د ما زدیگر تر لما څخه د څخه یا د ما څښتن تر لما څخه د څخه نوهغه نفل دی وکړي. او یا دی تحیه المسجد کړي لکن چونکه د مابین د لما څخه وخت ډیر تنگ دی نو ځکه د نفلو څخه نشیسته په کښی لهدا په جلسه خفیفه وغیر سره دی فصل وکړي. کذا فی العنایه والطحاوی.

مسئله: ځنډول د لما څخه دپاره در یس محلی یا بانی د مسجد، او یا د ډیر نکه و لا سخت مکروه ده. کذا فی فتح (لقدر). **پوښتنه:** په متبغی کښی وای چي ځنډول د اقامت، او یا اوبه د قول د قرائت دپاره در ارسیدود بعض خلکو یعنی معین سري حرام دی. نو دا خبره صحیح ده. **جواب:** دا کار هلته حرام دی چي دپاره د دنیا وې. ولی چي دا اهانت په شرع سره دی. او یا خبریه هم دومره وی چي پر لمونځ کوونکو ډیر تکلیف وې. **قَالَ الطحاوی:** چي لب ځنډول دپاره د کومک پر کاره خیر چي لمونځ دی مکروه نه دئی. **وَقَالَ فِي الْمَضْمَرَاتِ:** پروا نستر چي امام میانته انتظار وکړي. **قَالَ**

وَيُثَوِّبُ كَقَوْلِهِ بَعْدَ الْأَذَانِ الصَّلَاةُ الصَّلَاةُ يَا مُصَلِّينَ

او تشویب دی کوی مؤذن یعنی پس له اذانه دی دوهم اعلان کوی بلکه د اقول د مؤذن پس له اذان څخه. حاضر سې لما څخه ته حاضر سې لما څخه ته ای لمونځ گذارنو. او یا په پښتو کښی وای. پر لما څخه در ی و که خدای کول دوه واړه. **پوه سته:** چي تشویب په قوله د بحر الرائق او طحاوی عود دی و خبرتیا ته پس له د څخه خبرتیا څخه. او په شرع شریفه کښی عود دی و اعلام مخصوص ته پس له اذانه علی الصبح نه پس اقامت څخه

او مصنف په مراقب کښی وائی چې دا تشویب په ټولو لمونځو کی دی کوی پس له اذان اوچ
 یه دا ویلی ده چې په خلکو کی سستی په کار وکښی د دین د پرده ده. اوده وئیلی دی چې
 تشویب د هر قوم بناء دی پر عرف د هغوی **پوه سده**: چې مسئله تشویب
 المتعارف فی بعض المساجد دیر پیچلی مسئلې ده. حضرت الامام الطحاوی وائی
 چې دا تشویب مکروه دی په نیر د بارانو. او په روایت کی د حسن داسی راغلی دی چې مؤذن
 دی پس له اذان په انداز د شلو انیتو د قران مبارک حنم وکړی او بیا دې دغه متعارف تشویب
 وکړی. او بیا دی شل ایت وروسته اقامت وکړی. **فایده**: تشویب دویمه
 دی یو فتدیم او بل حادث «اول قسم: الصلوة خیر من النوم» دسحار په اذان کی
 دا تشویب په اول کی دسحار تر اذان وروسته کیدی. مگر علماؤ و د کوفی په اذان کی داخل
 کړی په دې طریقہ پسی ددوی ټوله امت اقتداء کړیده.

او دویمه تشویب علماؤ کوفی احداث کړی دی په مابین کی دا اذان او اقامت «دووی
 پر زمانه کښی داسی ویل کیدیله» حتی علی الصلوة «دوه وار. حتی علی الفلاح دوه وار.
 او وروسته هر قوم خپل دپاره جلا جلا تشویب وضع کړی» مگر لائق کښی وائی چې اثنوی
 اختیار د متاخرینو دی. او متقدمینو په مکروه بلی «**فایده**: دا تشویب په اغلبو
 بلاد وکښی او قریه وکښی د حنیفیانو اوس اوس پاته دی او د نورو مذهبو په بلادو
 او وطنو کښی بیخي بدعت په بولی.

د درویش رایه: پوه سده چې امام ربانی مجدد الف ثانی قدس سره په مکتوبات
 شریف کښی وائی په مسئله کښی دوحده الوجود چې هغه یوه پیچلی مسئله د علم تصوف
 پس له بیان مفصله مخ د هغی «مانا انکار میکنم و نه این کار میکنم» نو د درویش په مسئله کښی
 دنوی تشویب ورته عبارت وایم. چې نه د تشویب مذکوره غنچه انکار کویم. اونه دا لکوه
 وَلَئِنْ اَعْلَمْتُ وَعِلْمُهُ اتَّقَنَ وَلَئِنْ قَالَ الْمَصْنُفُ **وَيَكْرَهُ التَّلْحِينَ** په لحن سره
 اذان کول. **پوه سده**: چې ابن الملک د تلحین ترجمه په تغنی سره کړیده په داسی ډول

چې تغیر اسی په کلاما تو د اذان کښی. او علماء وائی چې داسی اذان بلا هرې نه دی روا. او
 نفس تحسین الصوت یعنی خوش آوازی بیله تغنی پروا نه لري. مگر رائق وغیره
 او طحاوی د تلحین دیر جامع تفسیر کړی دی. دی وائی چې تغیر اسی په کلمو کښی دا اذان
 یوه کیفیت کی د هغو په سبب دې کا یو حرکت یو سکنا تو. او یا د بعضی حروفو کول
 یا زیاتول، او داسی تغین نه په اذان کی روا ده اونه په قرأت کښی د قرآن اونه په اوریده روا دی
 ولی په دی کی تشبه ده د غزل یا نوسوده «**مسئله**: ډک ویل دلام داته چې دی تغیم
 وائی پروا نه لري. ولی چې د لغت دا هل جاز دی. او تر ویل په لغت دا هل بصری دی.
 لکن مختاره داده چې وروسته تر زبر یا پیش وی لام دې ډک وائی. او که وروسته تر
 زبر وی لام دی نرم وائی.

یوه واقعه

یو وخت په قندهار کی یو ځای ختم د قرآن کریم کړی دی. (وچ یو علماء د
 قندهار په دې ختم کی شامل وه. نو تر سه پاړود ویشلو او ویلو
 د مخ یو قاری لحن او مخن چې دالته حاضر و یوه عالم ورته وویل چې ته یوه رکوع
 د قرآن کریم جهرا ووايه نوبه ختم شروع کړه. نو هغه قاری غاړی تا زه کړی او قرآن
 شریف په ومخته سپر کړی چې دده د خولې کشول او پر یوه خوا بله خوا کښ ول په خول
 ونوښی. او یوه رکوع په لحن او تغنی او پر لهجه دسرونه شروع کړه. خو تقریباً پیلو
 دقیقو کښی پای ته ورسول او هغه هم میا نه رکوع وه. خیر خو باره سه پارې شروع
 سوی او هغه قاری تقریباً په لس دقیقې کښی سرپاړ ختمه کړه. خیر. څه وخت چې
 قرآن شریف ختم سو. یوه فقیه عالم چې په قندهار کی وو هغه وقاری ته وویل چې
 قاری صاحب د قرآن شریف مخارج د حروفو او د حرکاتو آداء. او مدات وغیره مما یتعلق
 بعلم القراءه د قرآن په جهرا سره ویل. او په کرايه ویل کی فرق سره لري. قاری ورته
 وویل یا فرق نه لري. نو هغه عالم وقاری ته وویل چې عجب خوداده «چې فرق هم نه
 لري او تاسو میا نه رکوع په حال کی د جهرا په شل دقیقې کښی وویل او پور یوه سه
 پار دی په لس دقیقې کښی ختم کړه. قاری د خجالت سرکښته وځړاوه او جواب په ور نه کی.

درویش وائی: چی داسی ریائی قرآنونه اوس بیخی دیدی بیت - بزوی دریاخو سهیل
دوست. وگربا حنرا در فرشی نکوست: بیت: واعظان کین جلوه در محراب منبر میکنند: چون بخلوت میزدان کار و میگردانند

قَالَ الْمُصَنِّفُ
وَاقَامَةُ الْمُحَدَّثِ وَآذَانُهُ وَآذَانُ الْجَنْبِ وَصَبِي لَا يَعْقِلُ
اود غرننگه مکروه دی اقامت دی اود سر او اذان یه او مکروه دی اذلن د جنب. اود اغرننگه

وَجَنُونٌ وَسُكْرَانٌ وَإِمْرِيَّةٌ وَفَاسِقٌ وَقَاعِدٌ وَالْكَلَامُ
مکروه دی اذان دکشتی چی عقل نه لری. اود لیونی. اود نشه. اود بنجی اوفاسق اود ناست سری. اود اغرننگه

فِي خِلَالِ الْآذَانِ فِي الْإِقَامَةِ وَيَسْتَحِبُّ إِعَادَتَهُ دُونَ

مکروه دی خبری اذان په منج اوپه اقامت کی. اود داسی اذان اعاده ضروری نه. نه اقامت
الْإِقَامَةِ : پوهسه: چی په اذان کی دبی اود سر مؤذن دوه روایت دپه. یو
روایت دادی چی اذان د محدث نه دی مکروه. وهوظا هر الروایت عن الامام الاعظم.

په بحر ابقی او در هر کبکی وایچ چی دغه روایت صحیح دی. اوپه روایت کی دحسن کما فی
القهستانی والتحفة "داسی راغلی دپ چی دا اذان مکروه دی لکه مصنف چی هم وای لکن
چونکه نقصان په جنابت کی الفحش دی نو اذان د جنب مکروه بالاتفاق دی. او اقامت
هم مکروه دی. او مصنف په مراقی الفلاح کبکی خپل عذروپه اختیار کی د خلاف د ظاهر
الروایت داسی وئیلی دی: وَاِتَّبَعْتُ هَذِهِ الرِّوَايَةَ لِمُوَافَقَتِهَا لِمَا فِي الْحَدِيثِ "وهو قوله
عليه الصلوة لَا يُؤْذِنُ إِلَّا الْمُتَوَضَّئُ" رواه الترمذي في شرح الكنز" ماتباعت وکی د دغه روایت
د حسن یعنی که خه هم د ظاهر روایت غنخه خلاف دی. دپه سببه چی دغه روایت د ظاهر
الفاظوسو د حدیث شریف برابر دی. چی زیلعی په شرح کبکی د کنز ولایت کړی دی.

چی آنحضرت صلی الله علیه وسلم وای: چی اذان دې نه کوی مگر اودس والا. یعنی که غم
ددی حدیث تاویل علماء داسی کوی چی نه بیا چی اذان وکړی بی اودس سري. اویا محمول

په زجر دی. اود کشتی اذان چی مکروه دی ولی چی خلک دداسی کشتی واذان ته اعتبار
نه ورکوی. لکه د لیونی وهنی نه. بلکه خلک دا اذان معتبر په انتظار وی. نوبه یا وخت
وونی په دی انتظار کبکی یا به جماعت فوت سی اویا په لمونځ وخت مکروه نه ور سیري
اوپه بعض کتا بو کبکی وایچ چی دنا یا لغه اذان مکروه دی که غم خاوند د عقل وی.
لکن ظاهر روایت دادی چی د صبی عاقل اذان بیله کراهت غنخه روادی. ولی چی دی
مامور با الجماعت دی "کنز فی البحر الزمهر" اود غرننگه مکروه دی اذان د لیونی بلکه صحیح
نه دی. بلکه د معنوه دا هم مکروه دی. اود غرننگه مکروه دی اذان دمست یعنی په سبب
د فسق فاحش، او بله دا خبره ده چی سکران پوره تمیز نه لری. اود غرننگه مکروه دی اذان.
د بنجی. ولی که دا اذان کرار کرار کوی نو اعلان مقصود اذان غنخه نه راچی. اوکی په زور
کوی گناه ده. ولی چی اول د دپه عورت دی. اود غرننگه مکروه دی اذان د فاسق یعنی
مرتکب کبیره گناه، ولی چی دینی خبرو کبکی د فاسق قول نه دی قبول. نوپس اعلان کامل نه
راچی. اود غرننگه مکروه دی اذان په ناستی. ولی چی یوخوا اعلان کامل نه راچی او بل دا
چی د معنی ملکي نازل غنخه خلاف دی.

مسئله: په پروتی اذان په طریقه اولی مکروه دی. مسئله: په سپریا کبکی
هم اذان مکروه دی مگر مسافر لره. اود غرننگه مکروه دی خبری په مابین کبکی دا اذان او اقامت
یعنی که غم په نزد سلام وی. او مستحب ی را اگر کول دا اذان چی خبری په کبکی وکړی نه د
اقامت. ولی تکرار دا اذان مشروع دی لکه د جمعی په وریج اود اقامت تکرار په شرع شریفه کبکی
نسته "قَالَ الْمُصَنِّفُ"

وَكَيْفَ هَانَ لِيَوْمِ الْجُمُعَةِ فِي الْمَضَرِّ

او مکروه دی اذان او اقامت دپاره د مابینین دلما غنخه په وریج د جمعی په بنا کبکی. یعنی
که چیری دیوی دلی خلکو غنخه د جمعی لمونځ فوت سو. اویا نه ووفوت په قصد په پری
سو نوبیا دوی اراده وکړو چی د مابینین لمونځ په جماعت وکړی اذان او اقامت ورته
مکروه دی.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِكاتبِهِ وَلِمُصَنِّفِهِ وَلِوَالِدَيْهِمَا (أَمِين)

مسئله: په جماعت دجعی دورخی دما پښین لمونځ که خرم اذان او اقامت نه وي م
په ښاري مکروه دی **مسئله:** قید د ښاريه ووايه ولی د قرپو پر خلکو خوځو چې
لمونځ نسته. نو اذان او اقامت ورته مکروه نه دی لکه په جماعت چې لمونځ ورته
مکروه نه دی. ط، مر، قال المصنف: **وَيُؤَذِّنُ لِلْفَاتَةِ وَيُقِيمُ**

وَكَذَا لِأَوَّلِي الْفَوْتَةِ وَكَرِهَ تَرْكُ الْإِقَامَةِ دُونَ الْأَذَانِ

او اذان دی کوی دقضا ئی لمونځو دپاره اقامت دی کوی. او دغه
فِي الْبَوَاقِي ښکاره دپاره داول دقضا ئی لمونځو د اذان او اقامت دواړه یعنی که پر
لمونځونه خندی قضا سوی وه، او مکروه دی پری ښوول د اقامت نږد اذان. داؤل څخه
ماسوا په نورو قضا ئی ووکښی **پوهسه:** چې دلیل ددی مسئلې هغه حدیث دی
چې په ډیرو صحیح کتابو کښی د حدیثو، اغلی دی. حدیث مذکور که خرم او بډ دی
لکن ترجیه د حاجت پوری بی زه ترجمه درته وکړم. د نرید بن اسلم څخه روایت دی
چې آنحضرت صلی الله علیه وسلم یوه شپه په لار کښی دمکی معظمی په اخیر شپې
په غوښتنه د اصحابو د خواب او آرام دپاره و اړول. چې دې ته تعریس ولې، «او بلل»
پر دی باندی وگماره چې دی به نه بیدیدی او د سحر اذان به کوی. بلال هم اوعه
وکره، «نوعلیه الصلوة والسلام او اصحاب کرام» په بیغه نر نه بیده سوله، «بلال»
د تهجد نفل وکره نوڅه وخت چې سپیدی به په خیال نږدی وره غلی نویه مخامخ
د سپیدو راختو وخوا ته یو چوک او بن شاه و لگوله. هغه وو چې په قدرت د خدای
جل شانته او دپاره د حکمت الهی بلال په خوب کی ډوب سو. هغه وخت راوینس سوله
چې لمړتا وده کړه. هکله یعنی اصحاب چې راوینس سوله ډیر په خوف او هراس کښی وه
چې لمونځ د سحر قضا سو. نو آنحضرت صلی الله علیه وسلم امر وکړی. چې داشیله شیطا
ده. او ښان دربار کړی. نو اصحاب پر او ښا نو سپاره حتی چې تر هغی شیلی و قتل رسول الله

صلی الله علیه وسلم امر وکړی چې کښته سی او د سونه تازه کړی. او امریه کړی بلال
چې اذان دې وکړی او اقامت هم. نو آنحضرت صلی الله علیه وسلم په جماعت لمونځ وکړی
بیا ترپایه پوری حدیث. **فائدة:** مصنف اذان کول دپاره دقضا ئی لمانځه
مطلق ووايه. یعنی کی قضاء په کور کښی راوړی او که په مسجد کی، لکن بجز اثنی عشر
څخه چې محبتی نسبت کړی دی و امام حلوانی ته داسی وائی چې اذان سنت دقضاء
دی په کور کښی (وکی په مسجد کی قضاء راوړه اذان به نه کوی. ولی چې محله والا په
تشویش او اضطراب کی لویږی چې دا څرنگه اذان دی. (و صاحب البحر د دلیل وائی چې
فقهاوو تصریح کړی په دې سره چې قضا ئی لمونځونه دی سړی په کور کښی گذاري.
نږه مسجد کی ولی دسړی سستی و خلکو ته ښکاره نه سی چې دې سړی لمونځ قضاء کړی
یعنی د اقامت کولو څخه، فالواجب الاخفاء، نو پس اذان کول اولی دی په منع سره یعنی
په مسجد کی. قال المصنف:

إِذَا اتَّخَذَ مَجْلِسُ الْقَضَاءِ یعنی کی پر یوه ځای قضا ئی لمونځو، اگر څوول
نوپر ښوول د اذان په باقی یعنی ماسوا داول لمانځه قضا ئی مکروه نه دی.

فائدة: مونږ د څخه نږدی و وئیله چې حلوانی وائی. چې په مسجد کښی دقضا ئی
د لمانځه دپاره اذان نه کوی. ولی چې په خلکو کښی تشویش او اضطراب پیدا کښی دی.
نو که د تشویش سبب نه و ونود هر لمانځه قضا ئی دپاره د اذان اقامت دواړه کوی ولی
چې په صحیح حدیث کښی د بخاری او مسلم او نورو کتابو کښی د احادیث مبارکه ووداسی
راغلی دی چې په غزا کی د خندق چې یوه مهمه غزا (و مستخره غزوه د رسول کریم
صلی الله علیه وسلم او اصحابو څلور لمونځونه قضا سوله، الظهر، والعصر، والغرب
والعشاء. نور رسول الله صلی الله علیه وسلم قضا راوړه پر تیب، او بلال یه امر
کړی چې دهر لمانځه دپاره اذان او اقامت وکړی. **حواله:** تفصیل د غزا د خندق
چې غزوة الاحزاب یه هم بولی. د فقیه په کتاب «البلاغ المبین» فی منهیات الدین» کښی

مطالعه کړې چې په عربی ژبه دی. **قَالَ الْمُصَنِّفُ**.

وَإِذَا سَمِعَ الْمَسْنُونُ أَمْسَكَ اوچې واوریدل سی سنت اذان سامع دې د خبروڅخه ځان وساتي حتی مراقي کښی مصنف وایې چې د تلاوت د قرآن کریم دی هم ځان وساتي. دده دپاره چې په خوله سره اجابت د مؤذن وکړي که څه هم په مسجد کښی وی. **قَالَ هُوَ الْأَفْضَلُ** و نقل المصنف عن الفوائد "چې سامع که په مسجد کې وي او تلاوت یوازې نو خپل تلاوت ته دې ادامه ورکړه. یعنی اجابت د اذان دی په ژبه نه کوي. او که په کور، کښی تلاوت کاوه نو که د تالي د مسجد اذان وو نو قرائت دی پریږد دی او اجابت دی وکړي او که د بل مسجد اذان وو د خپل تلاوت دی کوي.

فَإِنَّهُ: د اذان مسنون څخه هغه اذان مراد دی چې لحن او تغنی نه وي په کښی او یاد هغه کسانو اذان نه وي چې اذان یه مکروه وي لکه چې وېلاندی تیرسو "من قوله ويكثر التامين الخ". **تحقيق الكلام في اجابة الاذان**.

پوه سکه: چې اجابت او قبلونه د اذان په فعل سره یعنی جماعت ولما څخه ته تلل سنت مؤکده او یا واجب دی **مسئله**: که سړي خبرې کول په فقه شریفه کښی او یا په اصول الفقه کښی اجابت د اذان پر واجب دی **مسئله**: که سړي د تگ په حالت کښی اذان واوریدي پس بڼه کار دادي چې ودریښی او اجابت د اذان دی وکړي **مسئله**: که سړي ډیر اذانونه واوریدل اجابت د اول اذان دی وکړي **مسئله**: اجابت د اذان په لمانځه کښی نسته که څه هم د جنازی لمانځه وي او د غرنګه دخوراک په وخت کښی او یا د جماع پر حال کښی او یا د قضاء حاجت په وخت کی اجابت د اذان نسته **مسئله**: جنب سړي په اجابت کوي او حیاض او نفساء بنحیه یې نه کوي. ولې هغه څوک چې د اجابت په فعل سره اهل نه وي اجابت بالقول هم نه دی پر لازم.

فَإِنَّهُ: په فتاوی بزازیه کښی داسی راغلی دی، "که څوک ناست وو او اذان یو اوړیدي

مندوب نه چې ولاړسې درویش وایې چې د امسئله دنورو کتابوسو د فقهی شریفی مطابق نه لری **مسئله**: که یو سړي د سره څخه د مؤذن سره اجابت نه کی شروع نو سنت دادي چې پس له اذان دی اجابت وکړي. که وخت یې تیرسوی وو. ط.

پوه سکه: چې اجابت د مؤذن واجب دی په نیزد خلاصه والا. او د فتاوی خانیه والاو

د صاحب التحفة "والیه مال الکمال" او په در مختار کی وایې چې اذان د اوریدو په

وخت کی هیڅ شغل نه کوي بیله اجابت د اذان حتی چې د چاد سلام جواب دی هم نه ورکوي

که څه هم د السلام واجب دی. او امام مالک وایې چې اجابت د اذان مندوب دی. او دام

مذهب دی د امام شافعی (او امام احمد) او جمهورو فقهاوو. او د مذهب مختاره کړې دی

پدالین العینی په شرح کښی د بخاری او امام شهاب په شرح کښی د شفاء وایې "وهو الصحيح

فی المذهب. ولې چې یو وخت آنحضرت صلی الله علیه وسلم د اذان د اوریدو په وخت کښی

چې مؤذن وویل الله اکبر ۲ ځلور وار داسی وویل الله علی الفطرة" او د شهادتین په

وخت کښی داسی وویل "خَرَجْتَ مِنَ النَّارِ" یعنی اجابت یه ونه کړي. او یوه جماعت د

علماءو تصریح کړیده چې اجابت بالقول واجب نه دی. بیلکه مستحب دی نوکی اجابت وکړي

ثواب به ومومي او کی نه وکړي نه گناه سته اونه کراهت "ط" او د التجنيس "څخه داسی

څخه داسی نقل کړه سوی دی. چې مکروه تحریمی نه دی خبری په وخت کښی د اذان نوکه

اجابت وی نو خبری کول باید مکروه تحریمی وی. او امام طحاوی وایې "انّه اختلف

التصحيح في وجوب الاجابة باللسان والظاهر عدمه" یعنی په تصحيح د علماؤ

یعنی حکم په صحت سره واجب وایې د اجابت په خوله سره اختلاف سته او ظاهر داده

چې واجب نه دی. اللهم اغفر لمؤلفه ولکاتبه امين. قال المصنف

وَحَقُّهُ فِي الْحَيَعَتَيْنِ او ولأحوال ولاقوة إلا بالله دې وایې اجابت کونکی

اوحي علی الأنبياء **پوه سکه**: چې عمومي ترجمه د ولأحوال ولاقوة آه هغه ده چې

چی مصنف پہ مراقب کبھی ذکر کریدہ ہفہدا، «لَا حَوْلَ» حَانَ جُغُولِ نَسْتِہ دَکَنَاءِ غُخْرَاوَنَہ
قَوْتِ سَتِہ پَرِ عِبَادَتِ کُولُوبَا نَدی، مگر پہ فضل سَرِ دِخْدای اَوْخُصُوصی تَرْجَمَہ یَہ چی
دَا اَذَانِ سَرِ مَنَاسِبَتِ لَری ہفہدہ چِبِ اِمَامِ طُحْطَاوِیْ ذِکْرِ کَرِیْدَہ۔ ہفہداسی چی مُؤذِنِ چی
اَمْرِ وِکْرِی چی تہ حَانَ تِیَارِکَرِہ وِلْمَا نَحْطَہ تہ اَوِیَا سَہ وِلْمَا نَحْطَہ تہ؛ اَوِیَا سَہ چی عَلَی اَفْلَاحِ
کی اَمْرِ وِکْرِی چی تہ حَانَ جُورِکَرِہ وَنِجَا تہ دُورِی دِیَا مَتِ «اَوِیَا دُورِہ کَا رِہ حَرِکَتِ
سَرِ دِہِنْدَہ تَرِ سَرِ کِی رِی، اَوِیَا ہِنْدَہ مَسْتَقِل قَدِرَتِ نہ لَری پَرِہِیْخِ شَیْءُ نَوِیْنْدَہ تَمَنَّا سَبِ
دہ چِبِ پَہ جُولِبِ کی دُغُو دُورِ اَمْرِ دُورِ مُؤذِنِ وَوَاپِ چی قَدِرَتِ نَسْتِہ مَالِہ پَرِ حَرِکَتِ
کُولُوبَا نَدی اَوِیَا طَاقَتِ لَہ پَرِ ہفہدہ شَیْءُ چی مُؤذِنِ فِی دَمَا نَحْطَہ طَلِبِ وِکْرِی مگر پہ قَوْتِ دِخْدَا
اَوِیَا تَوْفِیْقِ دَدَہ **مَسْئَلہ** : اَوِیَا وِکْرِی دَا اَذَانِ دِی پَہ حِیْعَلِیْنِو کَبْنِی داغہ دَا اَذَانِ
حَتّٰی عَلَی الصَّلَاةِ اَوْحٰی عَلَی اَفْلَاحِ نہ وَوَاپِ۔ وِلْمَا دَا دُورِی کَلْمِ دَا مَرِ دِی۔ کَہ یُوسَرِی دَا مَرِ دِ
خُولِی اَمْرِ اَسْتِجَالِ کَرِی دَا دِخُولِی پِیْنِی بُولِی۔ اَوِیَا حَسَنَہ «مَثَلًا یُخَوِّکُ وَچَا تہ وَوَاپِ چی وَوَاپِ
» ہفہدَہ وَوَاپِ هُوَ وَوَاپِ سَہ «حَسَنَہ دَا پِیْنِی بُولِی۔ اَوِیَا دُورِی کَلْمِ دَا اَذَانِ حَوْثَا دِخْدَا
اَوِیَا دُورِ سَتِہ تَرْجَمَہ وَوَاپِ دَمَا قَبْلِی رِی۔ لَکَہ چی اِجَابَتِ کُورِ نَکِی پَہ اَخِیْرِ کَبْنِی کُورِ چی
رَاہِ سِی «اِنَّ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی» فَتَالَ الْمُصَنِّفُ

وَقَالَ صَدَقْتَ وَبَرَرْتَ «اَوْ مَا شَاءَ اللّٰهُ عِنْدَ قَوْلِ الْمُؤَذِّنِ

اَوِیَا تَہ اِجَابَتِ کُورِ نَکِی رِشْتِیَا وَوَاپِ، اَوِیَا دَمَا شَاءَ اللّٰهُ وَوَاپِ پَہ نِیْزِ دَہ
قَوْلِ دُورِ چی، الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ التَّوْبَةِ یعنی
الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ التَّوْبَةِ دَسْمَا رِہ اَذَانِ کَبْنِی **پُورِ سَہ** چی مَافِی
صِیغَہ دَلْتِ یعنی فَتَالَ پَہ مَعْنَا دَا مَرِ دَہ **فَاِیْدَہ** : پُورِ سَہ چی جَوَابِ دَحْتِ عَلَی الصَّلَاةِ
اَوْحٰی عَلَی اَفْلَاحِ پَہ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاِ اللّٰهِ سَرِ وِیْرِ کُولِ مَذْهَبِ دِی دَا مَامِ نُوْدِی اَوِ
دَا مَامِ اَعْظَمُ اَوِ اَبُو یُوسُفُ اَوِ اِمَامِ مُحَمَّدُ۔ اَوِ اِمَامِ اَحْمَدُ پَہ صَحِیْحِ رَوَايَتِ کی دَدَہ شُخْہ
اَوِ اِمَامِ مَالِکُ پَہ یُوسُفِ رَوَايَتِ کی۔ اَوِ اِمَامِ شَا فَعِی اَوِ اِمَامِ اَحْمَدُ پَہ یُوسُفِ رَوَايَتِ کی اَوِ دَغِہ رَنَکَہ

دَا مَامِ مَالِکُ پَہ یُوسُفِ رَوَايَتِ کی۔ وَوَاپِ چِبِ پَہ تَوَلَّہ اَذَانِ کی ہفہدہ کَلْمِ وَوَاپِ چی مُؤذِنِ پَہ وَوَاپِ۔
یعنی پَہ حَتّٰی عَلَی الصَّلَاةِ اَوْحٰی عَلَی اَفْلَاحِ کی اَوِیَا دَمَا شَاءَ اللّٰهُ وَوَاپِ، اَوِیَا حَقِیْقَہ کَمَالِ الدِّیْنِ اَبْنِ
الْهَدَامِ الحَسَنِیْ پَہ قَبِیْحِ القَدِیْرِ کی وَوَاپِ چِبِ حَتّٰی عَلَی الصَّلَاةِ اَوْحٰی عَلَی اَفْلَاحِ پَہ وَخَتِ کی
دِی ہفہدَاغہ کَلْمِ وَوَاپِ اَوِیَا دَمَا شَاءَ اللّٰهُ وَوَاپِ چی پَہ تَوَلَّہ اَحَادِثِو
سَرِ عَمَلِ وِکْرِی سِی۔

وِلْمَا چِبِ دِ «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ» دُورِی وَحَدِیْثِ خُوہفہ وَوِیْجِ تِیْرِ سُو، اَوِیَا ہِنْدَہ مَسْنَدِ کی دَا پِی عَلَی
پَہ رَوَايَتِ دَا پِی اِمَامَہ دَا رَسُوْلِ اللّٰهِ صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْہِ وَسَلَّم شُخْہ دَا سِی رَاغَلِی دِی : چِبِ
نَاہِی کَرِی نَعْمِ کُورِ نَکِی دَا پَہ دَلْمَا نَحْطَہ یعنی مُؤذِنِ ... خَلَا صِی سِی دِرِوَا زِی دَا سَحَانِ اَوِ
قَبْلِی دِی دَعَا۔ پِیْنِ کَہ پَرِچَا بَا نَدِی نَاہِی سِی فِی قَرَارِی یعنی پَہ یُوسُیْبِ سَرِ اَوِیَا سَخْنِ
پِیْنِ دَا سَرِی دِی اَنْتِظَارِ وِکْرِی وَوَاپِ چی دِی دَعَا تَہ، نُوْجِبِ ہفہدَاغہ تَکْبِیْرِ وَوَاپِ دِی دَہ مَہ تَکْبِیْرِ
وَوَاپِ۔ اَوِیَا ہفہدَاغہ تَشْہِدِ وَوَاپِ یعنی اَشْہَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ ۲ وَوَاپِ اَشْہَدُ اَنْ مُحَمَّدًا
رَسُوْلُ اللّٰهِ ۲ وَوَاپِ دِی مَہ تَشْہِدِ وَوَاپِ یعنی ۲ وَوَاپِ۔ اَوِیَا مُؤذِنِ وَوَاپِ حَتّٰی عَلَی الصَّلَاةِ
۲ وَوَاپِ دِی مَہ دَغِہ کَلْمِ وَوَاپِ۔ اَوِیَا مُؤذِنِ وَوَاپِ حَتّٰی عَلَی اَفْلَاحِ ۲ وَوَاپِ دِی مَہ وَوَاپِ
دَغِہ کَلْمِ بَیَا تَرَاخِیْرِ پُورِی۔ اَوِیَا لَہ اِجَابَتِ شُخْہ مَتَصَلَّہ دَا دَعَا وِکْرِی۔ اَللّٰهُمَّ رَبِّ هَذِهِ
الدَّعْوَةِ الْحَقِّ الْمَسْجُوبِ لَهَا دَعْوَةُ الْحَقِّ وَكَلِمَةُ التَّقْوَى، اَحْيَا عَلَيْنَا وَمَاتَا عَلَيْنَا
وَابْعَثْنَا عَلَيْنَا وَاجْعَلْنَا مِنْ خِيَارِ اَهْلِهَا حَيَاتًا وَمَمَاتًا ثُمَّ يَسْأَلُ اللّٰهُ حَاجَتَهُ
دِی حَدِیْثِ رَوَايَتِ طَبْرَانِی پَہ کِتَابِ الدَّعَا کَبْنِی کَرِی دِی۔ اَوِیَا کَرِی وَوَاپِ چی دَا حَدِیْثِ
صَحِیْحِ اَلْاِسْنَادِ دِی۔

سؤال : چی دَحْطَہ دَمَصْنَفِ پَہ کَلَامِ کی دَمَرَاتِ دَا سِی تِیْرِ سُوہ چی ہفہدہ کَلْمِ دَحْتِ عَلَی
الصَّلَاةِ اَوْ وَیْلِ مَثَلِہ بَہْتِ دِیْ سَرِ خَندِ سَرِ لَری۔ اَوِیَا حَدِیْثِ فَوْقِ الذَّکْرِ کَبْنِی مَہ ہفہدہ کَلْمِ
ذِکْرِ سُوِی قَلِیْفِ التَّوْفِیْقِ، **جواب** : ہر کَلْمِ چی اِجَابَتِ کُورِ نَکِی وَوَاپِ لَہ «حَتّٰی عَلَی الصَّلَاةِ
اَوْحٰی عَلَی اَفْلَاحِ» نُوْدِ دَہ مَقْصُودِ اَسْتِہْزَاہِ دَہ اَوِیَا دَمَا شَاءَ اللّٰهُ دَا سَتِہْزَاہِ سَرِ دِی پَہ
قَرِیْبَہ دُورِ سَتِہ وَیْلُوْدُ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ اِلَّا بِاِ اللّٰهِ، وِلْمَا چی دِی شُخْہ دَا مَعْلُومِیْرِ

چی پہ تَقَّ عَلَى الصَّلَاةِ - اَوْتَى عَلَى النَّاحِیَةِ کی دی دی وُحَّان تہ امر وکری چی ار استہ
سرولما نَحْرَتہ او حُان باعثہ کوی بہا جابت پہ فعل سَرَّ، او بیا یہ دخیل حُان دُخاو وویلہ
لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ آہ :
مسئلہ: پہ بجمع الانہ کی دسحار داذان د الصَّلَاةِ حَتَّى مِّنَ النَّوْمِ، پہ اجابت کی
د اجملہ ہم نہریا تہ کری، «وَبِالْحَقِّ نَطَقْتُ» درویش وائی، وَلَا شَكَّ أَنْ زِيَادَةَ الْخَيْرِ خَيْرٌ
مسئلہ: پہ اقامت کی دی ہم ورتہ د اجابت داذان اجابت کوی، لکن پہ وینا سرود
«قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ» اجابت والد داسی وائی، اَقَامَهَا اللَّهُ وَلَدَامَهَا، ہکذا مروی عن
النبي صلى الله عليه وسلم كما ذكره المحب ط « قَالَ الْمُصَنِّفُ »

ثُمَّ دَعَا بِالْوَسِيلَةِ فَيَقُولُ: اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الدَّعْوَةُ الثَّامَّةُ
اوپا دی دعا دوسیلی وکری مغہ داسی یا اللہ چی رب یہ دعوت چی کامل دی یعنی اذان

وَالصَّلَاةُ الثَّامَّةُ اِتِّحَمَدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْتَعَدَ
اود غہ لما نَحْطہ چی ثابت اوقام اودائہ دی وکری و محمد صلی اللہ علیہ وسلم تہ وسیلہ اوفضیلہ پناور
انبیاء علیہم السلام اوو پاخوی دی پہ
مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ خَائِئِنِي فِي خَلْقِكَ تَوَلَّاهُ حَمْدًا وَابْتَعَدَ
مقام محمودی ای خدایہ وعدہ ورسو کری دہ، چی مقام دشفاغت کبری دی پہ قیامت کی
مسئلہ: دغہ دعا بہ مؤذن ہم کوی او عجیب ہم۔ لکن دغہ ترد عادی درود شریف ووائی
پہ حدیث شریف کی چی جابر بن عبد اللہ روایت کری د انحضرت صلی اللہ علیہ وسلم غہ داسی
راغلی دی کہ یوچا وویلہ پہ وخت کبھی داوید واذان، اَللَّهُمَّ آه حَلَّتْ لَه شَفَاعَتِي
يَوْمَ الْقِيَامَةِ «معنادا چی ثابت بہ سی او واجب بہ سی دہ لو شفاغت زمانہ ورج د قیامت
فَإِيْدَهُ: پہ بعض روای تو کبھی ددعی دُعا سر یوم کلمہ بلہ ہم راغلی دہ مغہ دا اللہ
الرفیعة «وزیادہ الخیر خیر»، **پُوسلہ:** چی ددعوت تامہ معنادا دہ چی پہ دی کی تقاضا

اوعیب او تغیر فستہ اونہ منسوخہ کیری۔ امام طحاوی وائی چی مراد دعوت تامہ غنہ
«إِلَّا إِلَهًا إِلَّا اللَّهُ» دی۔ اوعینی وائی چی تن مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ پوری مراد دہ۔ اود درویش
پہ نیز تبولہ اذان مراد دی، «وَاللَّهُ أَعْلَمُ»

چی دوسیلی تفسیر انحضرت صلی اللہ علیہ وسلم داسی کری دی: وَهِيَ مَنْزِلَةُ
وَأَوَّلُ: فِي الْجَنَّةِ لَا تَنْبَغِي إِلَّا لِعَبْدٍ مِّنْ عِبَادِ اللَّهِ - وَأَرْجُوا أَنْ أَكُونَ أَنَا هُوَ مَن
سَأَلَ لِي الْوَسِيلَةَ حَلَّتْ لَهُ الشَّفَاعَةُ، یعنی وسیلہ یوم درجہ دہ پہ جنت کی چی بنائی
مگر یو عبد مؤمن لہ، د بندگانو غنہ دخدائی جَل سُلْطَانُ، اوزما امید دی چی نہ پہ
یہ مغہ عبد مؤمن - توخولہ چی سوال وکری نہ ماد پناور دوسیلی ثابت بہ سی مغہ کونہ شفا
یعنی زہئی پہ ورج د قیامت خولہ غخواہ شفاغت کومر **پُوسلہ:** چی پہ قرآن کریم
کبھی داسی راغلی دی، «إِيتَعُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ» تاسی طلبوی وسیلہ دنجاة ددعا غ
دغہی وسیلی معنا علمہا اللہ و صفاتہ و ہکذا جمیع العقائد الحقہ والعبادۃ لہ تعالیٰ،
اوپا صلیہ فعل دماصور اتودی اوپہین کول دمنہیا تو غنہ،

داترجہ موافقہ اوپرا بہ دہ تبولہ تفا سیر و سر۔ او بعض پیران چی دوسیلی تفسیر پہ پیر
سرکوی یعنی چی دپیر مریدی وکری مغہ ترجمہ ددی آیت نہ دہ، «الْبَتَّة دشیخ کامل مکمل
مریدی مستحب کار دی۔ لکن پید اکول دداسی شیخ دیر منسل کار دی، وَمِنَ اللَّهِ التَّوْفِيقُ
فَإِيْدَهُ: مراد مقام غنہ شفاغت عظمی در رسول کریم صلی اللہ علیہ وسلم دی
چی تفصیلی بیان یہ دعا چی پر کتاب کی البلاغ المبین کی وکری۔ اود اہم مذهب دی د
د اکثر اہل علم اود اہم دیر مشہور تفسیر دی۔ **پُوسنتہ:** د مقام چی خدای
جل جلالہ یہ وعدہ کریدہ پہ قرآن شریف کی: عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا
خدای جل جلالہ وعدی غنہ خلاف نہ کوی، إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ، نو طلب د مقام
محمودی دی دعا کی غہ فایدہ لری۔ **جواب:** مقصود دی دُعا غنہ حصول د
مغہ ثواب دی ودعا کوونکی تہ دی چی پہ فوقی الذکر حدیث راغلی دہ۔ **پُوسنتہ**
انحضرت صلی اللہ علیہ وسلم ولی وویلہ چی، «أَرْجُوا أَنْ أَكُونَ» آہ

جواب : دادپاره دادب د خدا جل شانده او بعض علماء وائی چته دغه وخت کی انحضرت

صلی الله علیه وسلم ته دانوه معلومه چی هغه بنده به نه یم سعدی شیرازی وائی -
عطائی شفاعت چنانش دهند پر اُمت تمامی ز روز رخ رهند . **فائدة مهمّة**

فہتانی د کثر العبادت خیر روایت کړی دی چی دا خبره پر روح البیان کینی هم موجوده ده چی
مستحبہ ده چی سړی اول کلمه ده "أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ" واورئ داسی دی وائی صلی الله

عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ" یعنی ترا جابت وروسته اوکله چی دوهم وار هغه کلمه واورئ نووی
دوی گوئی بهی پرستو کینی دی اوداسی دی ووائی "قُرْ عَيْنِي بِكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ اودا

دعادی وکړی .. اللَّهُمَّ مَتِّعْنِي بِبَصَرِي" نوپه دی سر به رسول کریم صلی الله
علیه وسلم دده قاید وی په جنت کی او بل ذکر کړی دی دیلمی په فردوس کی چی دده

کتاب دی په روایت دا بویکر الصديق رضي الله عنه مرفوع وعلیه السلام ته . مَنْ مَخَّ
الْعَيْنَ . یعنی چاچی دواړی سترگی مسخر کړی . يَبَاطِنُ أَنْ مِلَّةَ الشَّيْبَانِ بَعْدَ تَقْبِيلِهِمَا

عِنْدَ قَوْلِ: اَلْمُؤَدِّنِ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ . وَقَالَ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُ اللَّهِ

رَضِيتُ بِأَلَّهِ رَبًّا . وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا وَبِمُحَمَّدٍ نَبِيًّا حَلَّتْ لَهُ شَفَاعَتِي" دادوه حدیث
که ختم سند په قوی نه دی . لکن امام طحاوی وائی : وَبِمَثَلِهِ يُعْمَلُ فِي الْفَضَائِلِ او

په دغه حدیث اودا غدرنگه حدیثوسو عمل کینی په فضا ثلو کینی دا عمل الوکی ۱۲۵

تعجبی : بعض نام نهاد ملایان په اوسنی وخت کینی وائی چی یا رسول الله وبل
شړک دی . نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ ذَلِكَ " آیا فہتانی اوپا مصنف د کثر العباد

او دیلمی او امام طحاوی او مصنف دروح البیان او جانی چی وائی - ه

ز مېمېری برآد جان عالم .. ترجم یا نبی الله ترجم .. او نور ناموړی علماء - دانود عوت کوونکی
و شړک ته دی . اوپا دامشرکان دې ؟ هغه پرینده د دغودو و حدیثو به دا توخی بندگی

خه جواب وائی . البته . دوی چی دیری دلاوری وی نو دا به وائی چی دا حدیثونه موضوعی
دی یعنی درواغ دی پر علیه الصلوة والسلام - که خوک دوی نخه پوښ تنه وکړی چی ولی

موضوعی دی . دوی به البته په لمن پوری د ابن تیمیہ اوپا خطیب بغدادی اوپا سبط

ابن الجوزی لا سونه ټینگ کړي - اوپا به ووائی چی دا حدیث په صحاح سته ووکینی نسته

نوزه وایم چی ټوله علماء د دین پر دی اتفاق کړی دی چی صحیح حدیثو حصر په
صحاح سته ووکینی غلطه خبره ده بلکه دا کتا بونه صحیح دي . دامام بخاری نخه روایت

دی چی وائی . تَرَكْتُ كَثِيرًا مِّنَ الصَّحَاحِ لِمَالِ الطُّولِ

تر ټولو خو عجبه خبره لا داده چی دغه ملایان شپه او ورځ د ډیرو لیری ځایو د خلکو سو

په تېلفون کی خبری کوی او نوری وروپه یو پړدی په تصدیق دی اودوی وائی چی دا خو
د دنیا والو حکمت دی . نوزه وایم چی اودیدل د درود یا سلام . اَوَيَا رَسُولَ اللَّهِ بِه غُوبُ و

د انحضرت صلی الله علیه وسلم خویا د خدا جل سلطانہ قدرت دی . البته په دی بهم دی
قناعت ونه کړی . ولی دوی به ووائی چی سړی چی مړی هغه جادگر چی نو خرننگه شی اوریلی

سی . نوزه وایم علی تقدیر التسليم" دا بوجهل په لاس کینی خرننگه سنگرین لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ" وویل چی په توکه ثابت ده

پوه سده : چی فقیر داسی ووئیل علی تقدیر التسليم ددی معناداده چی ځکه د
دوی خبره چی مړی په مرگ سر جادگر چی ومئم" یعنی اول خون دا خبره نه منم . ولی چی

په دی خبره کینی خوانکار دی د عذاب القبر نخه چی هغه یوه اتفاق مسئله ده . د اهل سنت
والجماعت - اوپه دی خبره کی خوانکار دی دهغه صحیح حدیث نخه چی علیه الصلوة والسلام

فَوَائِي: الْقَبْرِ رُوضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَانِ أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حَفَرَاتِ النَّارِ

داده خاتمه د باب الاذان او اوس ارسن شاء الله الکريم مقصود اصلي چی له ونخ دی شروع
کینی . اللَّهُمَّ وَفِّقْنِي لِاتِّمَامِ هَذَا الشَّرْحِ بِالْحَيِّزِ وَالْعَافِيَةِ وَالْقِتَّةِ وَالسَّلَامَةِ

وَأَجْعَلْ لَوْجِيهِكَ الْكَرِيمِ، وَأَزِقْنِي الْأَصَابَةَ فِي مَسَائِلِ هَذَا الْكِتَابِ، وَأَحْفَظْنِي مِنْ
كَيْدِ الْخَاسِرِينَ . وَشَهِدِ الَّذِينَ يَقُولُونَ بِأَفْوَاهِهِمْ مَا لَا يَعْلَمُونَ اللَّهُمَّ افْتَحْ

بَيْنَنَا وَبَيْنَ بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ . وَمَا ذَاكَ عَلَيْكَ بِعَزِيزٍ وَصَلَّى اللَّهُ تَعَالَى
عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ .

بیت ه نقصان زرق بلست وگر نه علی السلام : فیض سعادتش بهم کس برابر است :

بیت: د اباران چی پر همه وو محکمو وری... مشرف یه کی دا ذات دکیما و لی...
 بیت: د حسد پر غوندی ناست دی حاسدان... زما و خواته یه دغشودی باران...
 بیت: د قیامت په ورځ به څه کوی خواران... چی محسوده دوی دلاسه وی نالان...
 بیت: نه بخښنه د محسوسه فی دغوای... پر حسد باندی سربیره لوی باری د بهتان...
 بیت: نه عمل یه د محسود دی چی قیامت سی... و محسوته کم ضرر دی کم تاوان...
 بیت: کبیره دې گنهونو په اجتماع... د احسد او هم غیبت او هم بهتان...
 بیت: نه عبید خواصو خلکو ته حیران یم... چی عمل په علم نه کی عالمان...

په دې لارې

د نیکمرغی زیری

د بخت ستوری مو اوچت پاس پر آسمان سو
 ایوبی چی په پښتو ژبه گوین سو

افغان به نن په ستره شمله گرځي

چی بی دین نن په پښتو ژبه عیان سو

د سجدی سروڼه کښته کړي خپل رب ته

تاریخی نوم نوښته چی د افغان سو

ایوبی ستاد قلم ټول اثر و نه

نن ښکاره پر امریکا، اوپر ایران سو

بیله ستاد نوښتو که قبلین ی

کتابونه، تقدیر و نه که بیان سو

ربه نوی عمر زیات کړي دین خدمت ته

ځکه نن زما حقاني دغه اعلان سو.

حقاني د کورنۍ
 ۱۳۷۱/۸/۱۶

باب شروط الصلوة و اركانها

باب دی په بیان کی د شرطو د لمانځه او په بیان کی درکنود لمانځه، **پوښتنه**
 مصنف: ولې بیان د شرطو او درکنو په یوه باب کی راوړې. **جواب:** مصنف په
 مراقب کښی وایي جمعاً بینهما للتیقظ لما تصح به الصلوة، ما جمع کړو دادوه شیان
 په یوه باب کی دپاره د بیداره کولو د زده کوونکو په هغه شیانو سره چی په هغوسو لمونځ
 صحیح کیږي. **پوه سده:** چی شروط جمع د شرط ده او شرط په لغت کی علامه وایي
 لکه دود چی علامه داوړده او په شرع شریفه کی هغه شې ته وایي چی یوشی پرده موقوفه
 وی او دی د هغه د ماهیته څخه خارج وی. لکه اودس دپاره د لمانځه. اوط وایي چی شرط
 درې قسمه دی. یو عقلی دی لکه تیشنه دپاره د نجار. او بل شرعی دی لکه طهارت دپاره
 لمانځه. او بل جعلی دی لکه دخول دپاره د طلاق چی سړی و ماینی ته وایي: ان دخلت
 الدار فانت طالق.

او اركان جمع درکن ده رکن په لغت کی قوی جانب ته وایي. او په اصطلاح کښی هغوشی ته
 وایي چی دده اود بل شی څخه یوشی جوړسې. لکه د چارپائی پښی اونور لرگی. او یار کوع
 د سجدی او قیام وغیره دپاره د لمانځه. **فائدة:** پوه سده چی علماء د فقهی شریفی
 او علماء د اصول الفقه، د اسی وایي چی یوشی چی د بل شی سره تعلق او رابطې لري. نو شی اول یا به
 په شی ثانی کښی داخل او جزء وی او یا نه. که جزء وو هغه ته رکن د دوهمشی وایي لکه رکوع
 او سجده مثلاً دپاره د لمانځه. او که داخل نه وو. نو یا به تاثیر ظاهري لري په دوهمشی کی نو
 هغه ته علت وایي لکه عقد د نکاح دپاره درواړی د جماع. او که مؤثر په حسب ظاهر هم نه وو.
 بلکه هغه شی ثانی ته رسیدی. هغه ته سبب وایي لکه وخت د لمانځه دپاره د وجوب
 د لمانځه او که داسی هم نه وو لکن شی ثانی پر اول موقوفه وو، هغه ته شرط وایي لکه اودس
 دپاره د لمانځه. او که دوهمشی پر موقوف هم نه وو هغه ته علامه وایي لکه اذان دپاره د لمانځه

لَا بَدَّ لِحُجَّةِ الصَّلَاةِ مِنْ سَبْعَةِ وَعِشْرِينَ شَيْئًا چاره نسته
وای دلما نخه داوه و بیست شیانو غنّه: **پوه سه**: چی شئی عامدی رکن ته تم
وای او شرطیم. او د لته هم دواړه بیانیدي. **پوښتنه**: په ډیر وکتا بونکي د
فقهی ۱۲ شئی موقوف علیه د صحت دلما نخه کنړل سوی دی او مصنف ۲۷ شیان کړه.
حتی په پنج گنج کښی وای: ششرون غاز و شش بیرون. **جواب**: هو لکن د هغو
مصنفا نوچی ۱۲ په بیان کړی دی: د هغو غرض (اسانول د حفظ دی پر زړه کوونکو باندې
خصوصًا نو آموزان، او د مصنف چی ۲۷ بیان کړی دی تحقیق او تفصیل دی مگر بیا هر په
دغو ۲۷ کښی هم حصزه دی: کما سیاق فی ان شاء الله تعالی **پوه سه**: چی حق طهارت
دپاره د ضبط (او بیان اجالی د دغو ۲۷ شیانو داسی بیان کړی دی.

چی **پوه سه**: چی شرط اجالا پر خاور قسمه ده **أول شرط د انعقاد دلما**
دی فقط لکه نیت او تحریمه، او وخت، او خطبه د سپاره د جمعی دلما نخه.

دوهم شرط د انعقاد دوام: دلما نخه دپاره هم لکه طهارت، او ستر د غور
او استقبال القبلة چی د اشیان هم پوخت کی د انعقاد دلما نخه غواړي. او هم به په وخت
کښی د بقاء دلما نخه غواړي: **دریم شرط د بقاء دی**: دلما نخه یعنی په داخل
کښی دلما نخه هغه بیا دوه قسمه دی یو وجودی یعنی چی داشی په موجود یري نولمونځ کړی
او بل عدی یعنی دغه شئی به نه وي نولمونځ کړی. پس وجودی شرط لکه قرائت چی په
دلما نخه کړی هم رکن دی او هم شرط دی. په ټولو ارکانو کښی. او عدی شرط. لکه داچی په جماعت
کښی به مقتدی تر امام د مخه نه وي. او یا داچی مشتکات بنخه د لمونځ کوونکی پر برابر نه وي
او یا داچی قضای لمونځونه چی ترتیب لری یعنی تر شپږ کم وی په دلما نخه کی به نه و
پیا ډیري. او **خلم شرط د اتمام دی**: دلما نخه چی اخیر ناسته ده.

سؤال تاسی قرائت شرط په ټولو ارکانو کښی وباله اوس ددی چی قرائت صرف په دو

راعتونکی فرض دی **جواب**: ظاهرًا که په ناسته کښی یا په رکوع او سجده او یا په
دو ورکعتوا اخیر و کښی قرائت فرض نه دی لکن تقدیرًا فرض دی. لکه هغه وخت چی
فرضی قرائت امام وایی وی او یا اوس په مات سی د اسی سړی چی قرائت په نه وی زده
خلیفه گرځول روانه دی، کذا فی در المختار، ط، عز، قَالَ الْمُصَنَّفُ

اول پاکی ده د کشفی اولوی بی او د سیانخه او حیض او
الطهارة من الحدث نفاس غنّه. او بل پاکی د بدن د نجاست خفیه او غلیظه
وطهارة الجسد والتوب والمكان غنّه یعنی چی تر مقدار د معفو بالا وی
او بل پاکی ده د جای یعنی هغه جای چی دی لمونځ په کښی کوی او بل پاک والی د خای دلما نخه
دی یعنی د پښو خای او یا دیوی پښی خای کی بله پورته کړی وه در مختار. قَالَ الْمُصَنَّفُ

د داسی نجس غنّه
من نجس غیر معفوعه حتی موضع القدمین چی عفونه وی

او د معفوعه بیان د مخه تیر سو فت ذکر، نوکی تر یوه پښه لا ندی نجس مانع وو لمونځ
په نه صحیح کړی. او کی تر دواړو پښو جوعا لا ندی نجس مانع وو هم په لمونځ نه صحیح
کړی. **مسئله**: که سړی دواړی پښی ایښی وی پر نجس باندی نو تر قدر

معفو بالا کی دی. نوده یوه پښه په هوا و نیوله او پر یوه پښه یه لمونځ کاوه دا کار
مکروه دی، قَالَ الْمُصَنَّفُ. یعنی بل شرط

و اليدين والركبتين پاک والی دی

خای د ایښوولو د لا سواوز ننگو **پوه سه**: چی امام حلبی وای چی فرق نسته په
مابین کی د ننگو او لا سواو د پښو. او د خای د سجدی په دی کی که نجاست مانعه په دغو
خایو کښی وی لمونځ به نه دی روا. ول چی جوت والی دیو اندام په نجاست پوی داسی دی
لکه چی هغه نجاست دده سر و سره وی. که خه هم وضع دهغما اندام فرض نه وي، حتی کپ
غنګلی پر مخکه که کښی پښو، که خه هم دا وضع مکروه ده. لکن که پر نجاست مانعه وی لمونځ

په نه دی روا، ط

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَاجَتِهِ وَلِمَوْلَانِهِ امين

وَالْجِبَّةَ عَلَى الْأَمِّحِ
اوځای د تندي ایښوولو چې پاك وې پر صیح روایت

ده حضرت الامام اعظم په اصح کی مصنف اشأ
وکه یو بل روایت ته د حضرت الامام مخه چې وایي پاك والی د ځای د تندي ایښوولو شرط نه
دی «ولی چې یو روایت داسی ستره چې سجدی یوازې پر پڼه بیله تندي رواده اوکی تر پڼی
لاندی نجاست وو لمونځ رولای. ولی هغه تر قدره در هم کمدی.

مسئله: که سړی پر فوجو خشیو یا نورو وچو نجاستو باندی داسی پتو وغیره
اوار کړی چې لاندی نجاست نه تر معلومی دی لمونځ پر هغه پتو رولای. او که نجاست
نوندو او کراستریه پر اواره کړه. او یا په پتو دوه دری واره غیر گڼ کړی. او پر اواریه کړی
په داسی ډول چې نجاست بوی نه تر راتوانی لمونځ پر وادی «مر.

مسئله: که دیوچا لنگوته اوږده وه او یو طرف یې چې پاك وو دده پر سر و او
بل طرف یې مردار وو چې هغه مردار طرف ده پاك طرف په ښورولو سره نه ښوری دی. نو
دهغی لنگوت سر لمونځ رولای والا فلا. م. **مسئله:** که خیمه مرداره وه او سړی
لمونځ پر کښی کاوه او سربیه دخیمې سره لگیدی لمونځ رولای **مسئله:** که یو کچې
سړی پر اوږه کښی ولی وې چې هغه کچنی ځان په خپله ټینگولای سولای لمونځ ورسره
رولای. امام لمطاولی وایي که خیمه د اکچنی کپړی باند یه مردار وې. ولی لیا څه کونکی
حامل د نجس نه بلل کیدی. او که داسی کچنی ووتی چې ځان په خپله نه سولای ټیگلای
نولمونځ نه دی ورسره روا. ولی چې لمونځ کونکی په دی صورت کی حامل د نجاست دی.

مسئله: سجدی یواځې پر تندي کول مکروه تحریمی ده کذا فی ط « قال المصنف

وَسَتْرُ الْعَوْرَةِ وَلَا يَضُرُّهَا نَظَرُ مَا مِنْ جَنِّبِهِ وَأَسْفَلَ ذِيْلِهِ

او بل د شرطو مخه د ستر پتول دی دعورت: چې پردی باندی اجماع دامت ده چې ستره عورت
فرض دی. په مراقب کښی وایي، وَلَوْ فِي ظُلْمَةٍ « که څه هم په تاریکه خونه کښی وې. او که څه هم
هیڅ څوک نه وې. حتی که یو سړی په تاریکه خونی کښی چې هیڅ څوک هم نه وو لمونځ یه کاوه او

په ښورولو او سو ددی چې پاك ځامه ورته پرته وه. لمونځ یه دی روا، دلیل یه دادی چې په
ستر کښی دعورت دوه حقه دي. یو حق العباد. او بل حق الله نو په تاریک ځای کی که
نعم حق العباد پر ځای سو یعنی خلکو دی عورت نه ولیدی مگر حق الله نه سو پر ځای.

یو پښتنه: «خداي جل سلتا نه خو لڅ عورت او پر پتي عورت دواړو علم لري
نو پتول دعورت څه فائده لري **جواب:** خداي پاك پر لڅ عورت چې علم لري
سره دې ادبي و سړي او پر پتي چې علم لري سره د ادب د سړي. او د ادب د خداي سره فرض
دی چې قدرت سړي لري «کذا فی بحر الرائق» او امام لمطاولی وایي چې ستر دعورت
نری اندازی پوری لا نمر دی که په ختو عورت لري او یا درختی په بلکویه پتوی
او یا په خړو اوبویه پتوی هم داکاربه کوی. مگر په ښینه پتول روانه دی هغه
پتول نه دي»

توله والا یضراء: یعنی که لمونځ کونکی تر دریوان خپل عورت ولیدی ضرر نه لري. ولی چې معلی
ته مه کول دعورت ورته کتل رولای. لکن خلاف اداب الصلوة کما فی النهر» او بهان العلی
وایي چې د انظر مکروه تحریمی دی. او بعض مشائخ وایي چې ستره عورت دخپل ځان څخه شرط
د ستر د لمانځه دی. و هو خلاف المختار **مسئله:** ستره عورت خارج د لمانځه په
خلوت کی امام حلبی وایي چې واجب دی او شارح وایي چې نه دی واجب «وهو المختار»

توله واسفل ذیل: آه یعنی که بل څوک تر یمن لاندی دعورت ویني لمانځه ته یه تاوان
نسته. ولی چې تکلیف په قدره طاقت وی. او په منع کی بل چا دکتلو دعورت دوه جرح دی.
مسئله: د بعض خلکو خصوصاً د هندوستان دخپلو پر توگې دومره تنگ او قیص یه

لندوی. چې په هغه کښی مصلی کونې نسته او د ختو نقشه معلومی کی لکن پتی وی دا و
لمانځه ته تاوان نه لري. قاله الحلبي. **مسئله:** په ثوب کښی دوریښمو او یا په محله
منصوبه کښی لمونځ صحیح دی لکن مکروه تحریمی دی «ذكر السيد. په مراقی الفلاح
کونای چې مستحب داده چې نردی په درو جامو کښی لمونځ کوي. د هغه ښو بامو مخه ده
«قیص. و انرا، و عمامه». او مکروه دی لمونځ په یواځی لنگ کی سره د قدرته پر قیص

اَوَلَيْكُمُوهٗ « قَالَ اللهُ تَعَالٰى : خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ » اى صلوٰۃ كذا افسو كثير من
المحدثين « اوبنحی لرہ مستحب دی لمونج پہ قمیص او پورنی او پیرت گہ کنبی »
مسئلہ: نزلہ کافی دہ چی پراخہ پیتو وغیرہ کنبی چی ددہ پراکثر بدن مشتملہ وی
لمونج وکری چی پی حدیث کی عبادۃ بن الصامت کی داسی راغلی دی چی موافقہ لمونج
راکری رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم پہ یوہ پیتو کنبی چی پر بدن مبارک یہ را پیچلی
وہ اود اوبو پہ مابین کی غوثہ کری وہ **مسئلہ:** رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم
نہی کری چی یوسری پہ یوہ جامہ کنبی لمونج کوی چی پراوبو یہ نہ وی غوثہ کری ولی چی
احتمال دنیہ کولو او کشف عورت ستہ « وَالْكَاهِنَةُ تَحْرِيمَةُ ط » قَالَ الْمُصَنَّفُ

وَاسْتِقْبَالُ الْقِبْلَةِ فَلِلْمَكِيِّ الْمَشَاهِدِ فَرْضُهُ اِصَابَةُ عَيْنِهَا
اود غہ رنگہ شرط دی دلما نخہ دھت دیارہ مخامخ دریدل و مکتہ المکرمہ تہ پہلما نخہ کی اوفریت

وَلِغَيْرِ الْمَشَاهِدِ جَهَّتُهَا وَلَوْ بِمَكَّةَ عَلَى الصَّحِيحِ

استقبال پہ قرآن سر ثابت دی قول وجہک شطر المسجد الحرام « اوبہ حدیث سر ہم ثابت دی « قَالَ
رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : لَا يَقْبَلُ اللهُ صَلَوةً اِمْرًا حَتَّى يَضَعَ الطَّهَوْرَ فِي مَوَاضِعِهِ
وَيَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ وَيَقُولُ اللهُ اَكْبَرُ : **پوہ سہ:** چی مراد دقبلہ نخہ دغہ غای دی
دبیتی مبارکی نہ خولہ دکنبی حتی کی نیت دخونی دکنبی وکری لمونج یہ نہ دی روا مگر کی
مراد جہتہ وو « کذا فی المرقاۃ : **پوہ سہ:** چی پہ مدینہ منورہ کنبی ہم اصابت دعیں شرط
دی « ولی چی قبلہ دم مدینی والوپہ نص سر ثابتہ دہ « **پوہ سہ:** چی سری دلما نخہ
دیازہ و مکی شریفی تہ مخامخ ودرین ی نویت دخولی استقبال القبلة نہ غواری و هوام
مراد (اود غیر مشاہد دیارہ یعنی چی کعبہ شریفہ نہ وینی استقبال دجہت کافی دی کہ غہ م
پہ بنار کی دمکی مکر کی یعنی پہ اطرافو کی دبنار پر صحیح روایت ۔

پوہ سہ: چی قہستانی وائی چی قبلہ نوم دغہ جہت دی چی خلک لمونج ورتہ کوی

داوی بخکی نخہ نیولی بیا تراوڑا سمانہ پوری چی دکنبی شریفی پرخونہ برابر وی ۔ اودام
نہ کہ چی آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم چی پہ مکہ شریفہ کنبی اوبعض علماء وائی چی
لمونج یہ وکعبی شریفی تہ کاو ۔ اوبعض علماء وائی چی لمونج یہ بیت المقدس تہ کاو
سبب دی اختلاف داری چی علیہ السلام پہ مکہ شریفہ کی لمونج پہ داسی توگہ کاو
چی ہم کی کعبی تہ نخ وواوہم بیت المقدس تہ « اومختارہم داندہ چی بیت المقدس
کی لمونج کاو تاچی نسخہ دقبلہ دوہ ولہ لازمہ نہ سی ولی کی پہ مکہ شریفہ کی لمونج
وکعبی شریفی تہ کاو ۔ نومدینی منوری تہ راغلی غہ منسوخہ سوہ بیا بیت المقدس تہ
لمونج کاو ۔ اوبیاشپارس میاشتی وروستہ بیرتہ نخ کعبی تہ پہ لمانخہ کی اراوہ یعنی
بیت المقدس ہم منسوخ سو ۔ اوی پہ مکہ شریفہ کنبی لمونج بیت المقدس تہ کاو فونخ
دہنی قبلہ یو وار پہ مدینہ شریفہ کنبی میا نخ تہ راغلی ۔ پہ ہر صورت نبی کریم صلی اللہ
علیہ وسلم خونہ داوہ چی قبلہ د لمانخہ ددہ کعبہ شریفہ سی ولی غہ قبلہ د ابراہیم
علیہ السلام وہ « اوبل بنہ باعث پرایمان دقریش وہ «

ولی چی کعبہ شریفہ خای دفخر دقریش وہ ۔ لکن با این همه تأدبا مع الله عن محل سؤال
مربح د خدائی نخہ نہ کاو لکہ چی ددی ایت نخہ معلومین ی « قَدْ سُرِّي تَقَلُّبُ وَجْهِكَ
فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ » (البقرہ)

اختلاف العلماء پر صحیح روایت ۔ تحویل دقبلہ دبیت المقدس نخہ وکعبہ شریفی
تہ پہ داسی حال کنبی راغلی چی آنحضرت صلی اللہ علیہ وسلم دم پابین لمونج پہ مسجد کی دبی
سلہ گزار پہ مابین کی دلما نخہ وہ چی ورتہ راغلی چی پہ باقی لمانخہ کی دی مخ وکعبی
شریفی تہ وارہ وہ ۔ اوعلیہ السلام دوہ رکعتہ کری وہ چی مخ یہ وکعبی شریفی تہ وارہ اوخلکو
ندواونجو صفونہ سر بدل کرہ نخہ غہ مسجد تہ مسجد ذوالقبلتین تہ اوسہ پوری وائی
اولام طحاوی ہم دغہ مشہور خبرہ تحقیق گنہی دہ ۔ لکن ظاہر داحادیث مبارکہ دنجاری
وغیرہ پری دلالت کوی چی تحویل دقبلہ پہ مسجد نبوی کنبی راغلی دی او خارج الصلوٰۃ ہم وو

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ» دَقْرِشَو اويهود يا نوسوالونه: غه وخت چي عليه الصلوة والسلام
 په مدينه منوره كښي لمونځ وبيت المقدس ته كاه. نو مشركا نو د مكې پر ويلي چي محمد
 صلى الله عليه وسلم خواتي چي زه تابع د دين ابراهيمي يم، بَلْ نَتَّبِعُ مِلَّةَ اِبْرَاهِيمَ حَنِين
 نو قبله د ابراهيم عليه السلام خوكه وه. او دى لمونځ وبيت المقدس ته كوي داخر نه
 متابعت دى، اويهود يا نوبه وئيله چي د انبي زموښ د دين متابعت نه كوي اوزموښ
 و قبلې ته لمونځ كوي. او هغو وخت چي تحويل د قبلې وكعبې شريفې ته راغلي
 نو قريشوبه وئيله چي زموښ د كعبې فحواته، اما بېل سوژر دى چي زموښ پر يوه دين
 كښي به داخل سي. اويهود به وئيله چي د اسري يعنى عليه الصلوة والسلام خپل وطن
 او قوم محبت واخستى نو كه دى پر حق واى. نو قبله د انبياء عليهم السلام چي بيت المقدس
 وه ولي پرې بنووله.
وَرُونُرو: وكوي چي د بنمنا د اسلام څه څه ته متون به چايه پر اسلام وايي
 او داسې د تهمتو پر اسلام باندې به د تل د پاره جاري وي. او هم دا اوس چي پر يو غريب
 ملك چي تخميناً شل كاله پر دى ملك باندې د وينو ولي بيول سوي دي او په لكونښي
 يه كوند يا نې سوي دي. او په لكونځنيان يه يتيمان سوي دي. او په لكونځك د دغه
 ملك په پردي ملكو كښي دى عزتي ژوند تيره وي. او ځكه يه ټولې شاري او وى جاري سوي
 دي. او د اوتوله دروسيني ملعونې د لاسه. لکن دا اوس پنځه كاله كيږي تخميناً
 د طالبانوا مارت اسلامي د افغانستان پر ۹۵ في ۱۰۰ باندې حاكم دى. او د شريعت غراء ټول
 احكام په عملې بڼه په كښي جاري دي. كفار د دنياپه متابعت د امريكا او انگليسا نو د
 اسلامي په رسميت بين المللي نه پيژني او قسم قسم اعتراضات لكه د قريشواو يهود
 پر كوي او فقط د ۵ في ۱۰۰ حكومت په رسميت پيژني.
عجبه خوالا د اده: چي روس او امريكا چي د قديمه څخه سره د بنمنا وه. اوس هم په باطن
 سره د بنمنا دى په مقابل د امارت اسلامي افغانستان، سره هم نوا او هم صداه
پوه سده: چي چونكه د نسخ د قبلې اوله نسخ وه په اسلام كښي. او دى څخه پر زړه

دخلوا مشكوك او شبهات پيدا كيدله نو ځكه باري عز وجل د قبلې په باره كې د پري تحقيق
 كړي دي، كما يظهر من مطالعة القرآن الكريم. قال المصنف.
وَالْوَقْتُ وَاعْتِقَادُ دُخُولِهِ: او بېل شرط دلما نځه وخت دى. او بېل اعتقاد
پوه سده: چي دغه پنځه وختونه د پنځه لمونځو د پاره ثابت په قرآن كريم او په سنت
 نبوي او په اجماع د امت مرحومه سره دى. قال الله تعالى: إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى
 الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا. په تحقيق سره لمونځ دى پر مسلمانانو ليكل سوي يعنى فرض متيد
 په وخت سره دى يعنى چي نه ئي تر وخت تاخير ولدى. او نه ئي تقديم ولدى. **پوه سده**
 چي مصنف په مراقب الفلاح كښي اعتراضات وئيلي دي چي په دېره معتمد و كتابوكي لكه قنوي
 مختار هدايه، كنز، كښي د وخت شرط والي په باب شروط الصلوة كې نه دي كړي، ولا
 ائله ستر عدم ذكره له. **پوښتنه:** دغو مصنفانو خو په اول كښي د كتاب الصلوة
 وختونه ټوله بيان كړي. نو د مصنف دا اعتراض پر دوى څه وجه ده؟ **جواب:** د مصنف
 سوال حاصل د دى چي دغو مصنفينو د دغو وختو شرط والي نه دى بيان كړي (او مطلق بيان
 د وختو شرط والي نه ځنډى معلومينى خصوصاً عند المتعلم القاصير عن فهم الدقائق كذا
 فى الخطاوى) **پوه سده:** چي وختونه دلما نځه سبب دى دادا كولو د لمونځو ولي چي
 واجب والي د لمونځو په دغه وختو پورې تعلق لري. او هر دغه وختونه ظرف او ځاى
 دى د لمونځو د پاره. ولي چي ظرف په اصطلاح د فقهې هغو وخت نه وائي چي تر فرض نريات
 وي او وختونه د لمونځو هم تر لما نځه بالا دى. او هر دغه وختونه شرط د وجوب دلما نځه
 دى. ولي چي واجب والي د لمونځو پوړى وجوب د وخت موقوفه دى. او د شرط هم د انغماده.
 قال المصنف
وَالنِّيَّةُ: عزمت وائي او عزمتينسكه اراده ده د زړه ويو كارته او په شرع
 غرضه كې نيت قصد دى د طاعت اونږ دى والي و خدای جل شانته په يو كار كښي نوهغه كار كه
 ازله كاروي. لكه توبه او پښماني پر گناه. او يا بېرته د خدای جل و علا څخه اونور اعمال قلبي

اویا داندوکاروی لکه لمونځ او ورته حج و غیره **فائده**: د نیت غنه مقصد داره چې
یا عبادت دعادت غنه جلاسی، مثلاً یوسری خورک او چنک نه کوی یا ضرورت نه ورکول
لری په ټوله ورځ کی اویا طبیب ده ته پر هیز ورکړی وی. نو د عبادت نه دی. اوچی نیت
وکړی چی زه به نن د پان د تقرب و خدای جل جلاله ته روژه نسیم نو د عبادت دی. او بل
مقصد د نیت دادی چی دیوه قسم عبادت دا قسم او فروت وکړی مثلاً لمونځ یو قسم
د عبادت دی چی هغه لره دا اقسام دی. فرض، واجب، سنت، نفل، نذر، نوچی نیت
وی نو د لما غنه درک به معلوم سی چی مصلی کوم لمونځ کوی.

او بله فائده د نیت داده چی سړی اخلاص خدای سره په معلوم پیری، او اخلاص
یو پست، آزادی په مابین کی د بنده او رب جل و علا تر مابین چی پر هغه باندی د ملک
علم لری چی نوشته یه کړی. اونه شیطان په خبرین ی چی فاسد یه کړی. قاله الحق طه
پوه سکه: چی نیت قصد ته درره وائی او د ژبی خبر و ته فعل للسان، نواصل
شرط او فرض خونیت دی، که د زړه حضور، د سړی برابرویی فعل للسان ته ضرورت نسته
اوله په سبب د مشا غلو د دنیا اویا د غم په سبب یا په بل سبب احضار قلب و سړی ته
نه میسر کیدی نو فعل للسان کافی دی کذا فی المجتبی، لکن چونکه نن صبا د خلکو مشاغل
او غمونه ډیر دی نو فعل للسان ته هم ضرورت سته.

بنه فائده پوه سکه: چی یواصلی عبادت دی مثلاً صرف لمونځ اویو کیفیت د
عبادت دی. لکه د لما غنه بنه قیام، اوبنه رکوع، اوسجده، او خضوع
او خشوع و غیره نوکوسری په حضور کی د خلکو لمونځ کاوه. اوچی خلک نه وی لمونځ به نه او
دا سړی په اصل نما غنه کی ریا کاردی نو د دغه سړی پر دمه هغه لمونځ چی د خضوع
کی د خلکو کړی دی پور دی. او د هغه لما غنه هیڅ ثواب نه لری په درگاه کی د خدای جل جلاله
ولی ده په لما غنه کی چی حق خدای جل جلاله وو مخلوق شریک کړی. او خدای جل جلاله
شریکی عبادت نه قبلوی، او که یوسری په حضور کی د خلکو لمونځ په بنه رکوع، اوسجده
و غیره سر کاوه، او په خلوت یعنی یواخی لمونځ بیله مراعاته د سنن او مستحباتو کاوه

یعنی چا بک چا بک دغه سړی ته دهغه لما غنه چی په حضور کی د خلکو په ادب او
احترام سر لمونځ کړی دی د اصلی لما غنه ثواب سته او غاری به د اصلی لما غنه غنه
خلاصی دی. اما د بنه کیفیت ثواب یه نسته. ولی چی هغه کینی مخلوق شریک دی.
دی دوهم قسم ته ریا فی الکیفیت وائی. او دغه دوهم قسم محمول ده هغه خبر چی
خلاصه والا وائی. لا ریا فی الفرائض.

واقعیه

یو ریا کار شیخ او پیر یوه سړی چی وده ته یه د بنه سړی عقیده
در لوده یوه شپه میلمه کړی او هغه سړی شی وچی او غوښی
و غیز و رته برابری کړی وی. او ډیر مکلفه ډوډی سمه کړی وه. ماینا چی پیر
صاحب ډوډی ته تللی. یو کشتی زوی یه هم ورسره بوتلی، خیر هلته چی ورغله او مکلفه
خوړه پرسترخوان رنگارنگ کنیښول سوه. پیر صاحب په درو گوټو دوی درې غلچي
د شور و مثلاً وخوړلی. او یو دوی درې گوټي د ور جو په مثلاً پورته کړی. او ډوډی یه
بس کړه. کور والا ورته وویل چی صاحب ډوډی دی ولی بس کړه. پیر صاحب ورته
وویل چی زموږ خوهم دومره خورک دی، کور والا ډیر ټینکار وکړی چی صاحب درواخله
مونږ دا گرده ورځ دا دونه تکلیف هم ستا د پان کړی دی. پیر صاحب دریا په پرهیزه
لهجه ورته وویل، که چیرې زه په د ک نس ډوډی ور خوړم، بیا د شپې خوب راځی او
خدای ذکر او عبادت نه سم کولای. خیر ډوډی ډیر صاحب زوی او کور والا په من مانه
وخوړله، وروسته تر ډوډی کور والا پیر صاحب ته وویل چی تبرکاً دما خستن لمونځ
همد انما په کور کی په جماعت را کړه. پیر صاحب د هغه سواو لمونځ یه په ډیر خشوع او
خضوع او په کامله سجده او رکوع ادا کړی. او ورسته به د کور والا غنه رخصت
واختی دی او زوی کور ته راغله، پیر صاحب چی کور ته راوړ، سیدی ماینی ته وویل
چی سترخوان راواخله. ماینی یه ورته وویل چی سترخوان څه کوی! پیر صاحب ورته
ویل چی وږی یم ډوډی خوړم. ماینی یه ورته وویل چی اخیر خان صاحب میلمه و
هلته به دی خوړلی وی. په ښوینو سیانوبه دی ځان موړ کړی وائی. پیر صاحب ماینی ته وویل

خمر بیعتله بنخله. - که چیری مادخان صاحب پرسترخوان دخیل خیتوی بلبر دودوی
خوړلې وای د هغه عقیده زما د بزرگی څخه بد لیده. خیر مایینی په سترخوان راواخیستی
او پیر صاحب و وچی دود دې ته وجوړیدی او خیته یه په ډکه کړه. زوی و ته
وویل چی بابا دما خستن له مونځ نوهمر اوگر ځاوه او د کور پر وړه یه وکړه
هغه له مونځ چی تا دخان صاحب کړه وکړی هغه خو بل ډول له مونځ وو.

مسئله: که چا د اول واره له مونځ په بڼه اخلاص او خالصا ښه شریع کړی او وروسته
په زړه کښی ریا پیدا سوه پس هغه اول نیت ته اعتبار دی. او ثواب د کامل له څخه وکول
کیدی. کذا فی رد المختار، وغیره من الکتب الفقهیة. **مسئله:** که څوک یو
عبادت په ډیر وینتو وکړی. د ډیرو عبادتو ثواب خدای جل و علا ورکوی. مثلاً
یوسری خلوی، رکتونه له مونځ په نیت د صلوة الضحی. او تحته المسجد، او سنه الوضوء
وکړی. د ټولو ثواب خدای جل و علا ورکوی. او یا یوسری چی وڅرخ د اختر و اوچی
وڅرخ هم و، او د مایینی سړی کار هم وکړی او په یو غسل کی د دروسو نیت وکړی
خدای جل جلاله د ټولو ثواب ورکوی. ط، و تال المصنف.

او بل شرط د لمانځه الله اکبر ویل دي بيله جلاوال
والتحریمه بلافاصل د نیت څخه پوه سده چی تحریمه رکن او جزء د
لمانځه نده بلکه شرط خارج د لمانځه دی پر صحیح روایت او عام مشایخ پر د اغه رایه دی
واوره چی د تحریم معناه حرافول دي دشئی نولول تکلیف نه چی تحریمه وای ددی کبله
چی تحریم حرام گرځوی پر لمانځه گذاره باندی مباح شیان لکه خوراک، خبری، وغیره.
او شرط والی د تحریمه په قرآن سره ثابت دی. وَرَبِّكَ فَكَبِّرْ، د ټولو مفسرینو پر دې
اتفاق دی چی مراد دغه تکلیف څخه الله اکبر د شریع د لمانځه دی. او اجتماع د مجتهدینو
هم پر فرضیت ددی تکلیف ده. ولی چی امر د کبر د پاره د وجوب دی او په لمانځه کی بل
تکلیف واجب نشته. او په حدیث شریف کی چی روایت یه ابو د اود کړی دی. او ترمذی دلخذا
هم حسن گنړلی دی داسی راغلی دی: مِنْقَاتُ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ وَتَحْلِيلُهَا
التَّسْلِيمُ

ترجه: کلي د لمانځه پاکي ده یعنی اودس وغیره او حرامونکی د مباحو کاروپه لمانځه کی
نه اکر دی. او حلالوونکی د مباحو شیانو سلام دی یعنی په اخیر کی د لمانځه ولېذا
الحديث شرح طویل مذکور فی کتب شراحي الحديث لا یناسب منصب المبتدی المتعلم لهذا
الکتاب

مسائل التحريم

مسئله: جوت والی د نیت او تحریمې دوقسم حقیقی دی. هغه داسی چی نیت دی د
شرع په تلبیس سره یوځای وې. داسی تر ټولو افضل کار دې په اجماع دامانود مذهب
حنیفی. او بل قسم حکمی دی. هغه داسی چی نیت د لمانځه تر شریع د لمانځه په تکلیف
دخه وکړی. مثلاً یوسری چی اودس یه تازه کاوه نیت د زړه یه ووی ز به د ما پسین
له مونځ کوهر مثلاً. او په اوداسه اخته وو پسله اوداسه بل داسی کار یه ونه کړی چی
فامیل گنړلی کیږی لکه خوراک، چپنگ یاد چا سره خبری کول او نور ورته کارونه. نو د لمانځه
ځای ته چی ورغلی د تلوار په نه نیت د خوړل وکړی اونه د زړه د دغه سړی له مونځ په
مغز د نیت روادی. ط، **مسئله:** د نیت والی د نیت تر څو د وخت روادی
چی فامیل لکه مذکورات پیدانه سی. او ابن امیر الحاج د خوړل د وخت د نیت متقدم دی
شرط یوې. پر یو روایت کښی دامام اعظم **مسئله:** امام خمینی وای چی هرڅو لمانځه
پر لمانځه ودریدی په وخت کی د شریع دی دامامت نیت هم وکړی. ولی چی امکان لری
چی په ده پسې داسی څوک اقتداء وکړی چی دی نه ویني لکه ملک یا جن، او په اشاء والنظا
کی وای چی نیت دامامت هلته صحیح دی چی په ده پسې کماز کم یوسری اقتداء کوی.

والاول هو المختار عند الفقیر
مسئله: مقتدی چی نیت د اقتداء په امام پسې کوی په غروخت کښی بی کوی؛ **جواب**
الترعلاء د فقهی شریعی پردی دې چی څه وخت چی امام په ځای کی دامامت ودریدی د
مقتدی نیت د اقتداء صحیح دی. وهذا هو المختار للفقوی.

اوبعض امامان د بخارا واپس چي نيت دا اقتداء د مخه ترخريبي د امام ندي روا نقله القهستاني
اوبعض علماء و ديري تنگي مخه کار اخسته دي. او واپس چي مقتدي دي نيت دا اقتداء
د امام ترانته ويلو وروسته اوده اکبر تر ويلو د مخه کوي. وهذا حرج عظيم
مسئله: که سري په نيت ديون لمانه د کون روان سو. اوبيله تنگه يه بل فاصل
نکي پيدا چي د لمانه مخه هاي ته ورغلي صرف الله اکبر يه ووايه اوپه لمانه مخه يه شروع
وکړه لمونځ يه صحيح دي کذا قال المصنف في المراقي. **مسئله:** که سري پس له
نيت مخه ذکر وکړي اوبيا يه شروع په لمانه مخه وکړه بيله بل نيت له مونځ يه صحيح دي ط

استدراك

ما تخريمه شرط د لمانه مخه او خارج وگنرله يعني رکن او جزء نه ده
ه ا مذهب و د امام اعظم او د امام ابو يوسف. او امام محمد يه رکن د لمانه مخه بولي.
لويښان پر دغه اختلاف که سري سره نجاست مانعه د لمانه مخه وو. او ترخريبي وروسته
تر شروع د لمانه مخه د مخه يه هغه نجاست ليري کړي. د شيخينو پر مذهب يه لمونځ روا
او د امام محمد پر مذهب يه لمونځ نه دي روا. ولي چي دده سره په داخل د لمانه مخه نجاست
ورسره دي. او د غرنګه يو سري په وخت کي د تخريبي يه قبلي مخه مخ چپ وو. او وروسته
يه و قبلته يه ځان سم کړي. پر اوله مذهب يه لمونځ روا دي. پر دوهم مذهب کي روا
اوپه په وخت کي د تخريبي يه عورت اخ وو. او وروسته يه په لمانه مخه پت کړي
پر اوله مذهب يه لمونځ روا دي. پر دوهم مذهب نه دي روا.

هدايت: پوه سه: چي مصنف په مراقي الفلاح کي ويلي دي. چي د پارو صحت
د تخريبي ۱۵ شرط چي دهغو مخه ۷ ما په متن کي ذکر کړي اوبيا ۸ به په شرح کي اوسي
ان شاء الله تعالى: اوزه عبید الله به هر چي د متن شرطونه خلاص سي. نو هغه شرطونه به
بيان کړم چي مصنف په شرح کي راوړي دي د تفصيل سره که خدای کوله. او شتيا
دا ده چي دغه ۱۵ شرطه د صحت د تخريبي پر پوه هاي په هيڅ کتاب کي د فقهي شرايعي
ندي ذکر سوي. اللهم الا في كتاب نقله من هذا المتن والشرح.

عامي وايي. چي ز به واول، دوهم وکذا ترا ورم پوري په اول دوهم آه تصريح وکړم
نو اول دهغو شرطو مخه دادي چي تخريمه دي د نيت سره صحت وي حقيقه او حقا
کما قراننا. قال المصنف.

وَالْإِتْيَانُ بِالْتَّحْرِيمَةِ قَائِمًا

اورا تنگ دي په تخريمه سره په ولاړي. دا هم دوهم شرط دي د صحت د تخريبي قال
د مختر کنيد و و رکوع ته. **پوه سه:** چي مصنف
په مراقي کي واپس چي لږ کن والي پر وانه لري. اول او پر
دکن والي په دي سره معلوم يدي کي لاسونه نه ننگونه نه رسيدله هغه انحاء قليله ده شرط
د تخريبي يه پر هاي سو. په برهان کي واپس که مقتدي و امام ته ورسيدي په داسي حال کي
چي پر رکوع وو. نو ده ملاکنه کړه بيا يه الله اکبر ووايه نو که دغه مقتدي و ولاړي ته
نږدي وو يعني لاسونه يه نه ننگونه نه رسيدله. شروع يه صحيح ده او که رکوع ته نږدي
وو يعني لاسونه يه نه ننگونه نه رسيدله شروع يه نه ده صحيح. **پوه سه:** چي د فرق
په هغه چا کي دي چي ملايه سمه وي او که کوزه پشته وو يعني ملايه کبه وه دهغه
نږب او بعد وقيامي يا رکوع ته دده په اجتهاد پوري اړه لري،

سؤال: داسري چي په داسي حال کي امام ته ورسيدن نونيت خو پاته سو. او هغه
هم فرض وو **جواب:** په دي صورت کي نيت قلبي خو موجود دي که خبر د نونو
نيت يه نه دي کړي. وقد مرأت النية القلبية كاف. قال المصنف.

او بل شرط د صحت د تخريبي
وعدم تاخير النية عن التحريمه دادي چي نه به ځنډوي
نيت تر تخريبي او د اهم دريم شرط دي د صحت د تخريبي. دليل ددي مسئلي دادي چي
لمونځ يو عبادت دي. او تجزيه او تقسيم نه قبلي. نو که سري په وخت کي د تخريبي
نيت نه وي کړي نو هغه خو عبادت نه دي وروسته چي نيت وکړي هغه عبادت سو.
نو لوله لمونځ د عبادت او غير عبادت مخه جوړ سو. وهذا لا يجوز بالاجماع.

مسئله: به تقدیم کی د نیت تر تحریمی حرج نسته کما مرفی مسئله الوضوء.

مسئله: افضله داده چی نیت او تحریمه سر یو خای وی حقیقت د پاره د احوال چی د خلاف ووزی **سوال:** روزه هم یو عبادت دی نو په روزه کی ولی تاخیر د نیت روادی تاخیر نیت په روزه کی چی روادی د پاره د دفع د حرج د پاره د آسانی پر روزه والو باندي. ولی چی بعض صائمان په طلوع د سپیدونه پوهیږي، بیا د الصلوه کذا فی البحر، او هغه چی لحطاوی وایي چی حرج د روزه خوپه تقدیم د نیت تر سپیدو و نیت تر انتظار باسی. او په اول کی د شپي یا په مابین کی د شپي یو فکرته وی. نو دوی و جملی تاخیر د نیت روادی، فافهم.

او صاحب د جوهرة وایي چی قیاس د امام کرخي د لما نغه پر روزه په جوان کی د تاخیر د نیت قیاس فاسد دی. ولی چی سقوط د مقارنت د نیت د تحریمی سر د پاره د دفع د حرج دی. نو د اخرج خوپه تقدیم د نیت تر تحریمی په لما نغه کښی د دفع کښی نو تاخیر ته څه ضرورت دی. او جوان د تاخیر د نیت په روزه کښی هم د پاره د دفع د حرج دی، قاله صاحب البحر، قال المصنف.

وَالْتُّطَقُ بِالْتَّحْرِيمَةِ بِحَيْثُ يُسْمَعُ نَفْسُهُ عَلَى الْأَصَحِّ

او بل شرط د صحت د تحریمی داری چی الله اکبر په هان او ری پر اصح مذهب د احوال شرط دی، **فائدة:** پر کار نه سړی او ریډل د تحریمی او نور شیان چی روزه به راښی که خدای کوله، لازمه نه دی. ولی چی کونړ بیله جهه خپله خبره نه سی او ریډل.

مسئله: پر گوښی باندي د تحریمی په وخت کی ښورول د شونې لاندې نه دی، **درویش وایي:** چی چونکه په دې مسئلې پورې نورې ډیرې مسئلې مربوطې دي. لهذا د دې مسئلې لوی تحقیق او ښه زده کړه پکار ده. **نویوه سده:** چی مصنف د اوج په ویلو کښی اشاره و اختلاف ته وکړې په دې مسئله کښی اختلاف داری، چی اختلاف الامام الکرخي وایي چی هر هغه کار چی په لفظ یعنی په نطق اللسان پورې تعلق لري

لکه تحریمه، وغیره. په هغه نطق کښی تصحیح د حروفو شرط ده. لائن الکلام لا یخسر الا بالاحرف، او دغه تصحیح الحروف ادنی د مخافت ده. نو د دې مذهب معناداده که یو سړی شونېان جوت نیولی وی او یه صرف تصور قلبی سر تحریمه یا قرائت وغیر وایي هغه نه دی صحیح، لکه په اوسنی زمانه کی د اکثر عوامو بیلکه د بعض ملایانو هم دا غسې عادت دی. سبب د عدم داری چی حروف عربیه خپل خپل خارج لري نو تر هغو چی شونېان اوږته ونه ښوری کله حروف اداء کیدای سی، لکن صحیح قول دی د امام حلواني مصنف په مراقی الفلاح کی وایي چی اکثر مشایخ پر دې مذهب دي چی صحیح داده چی جهر حقیقه داری چی په بل یه واورې، او مخافت داری چی په خپلو غوږو یه واورې. او امام الهندي وایي وایي چی مخافت داری چی په خپل هان یه هم واورې او په نږدې سړي هم واورې **سوال:** پر مذهب د هند وایي د جهر او مخافت نوڅه فرق دی. **جواب:** امام طحاوی وایي چی د اسماع سر د هان.

اسماع د منی تقریبه جدا لاندې غاښا. **حاصل د ادی:** چی پر مذهب صحیح هغه کارونه چی په ژبه سر کښی، او ژبی وینا موقوفه وی په هغو ټولو کی ادنی د مخافت شرط دی. یعنی او ریډل په خپلو غوږو. لکه تحریمه، او قرائت سر ته لکه قرائت د ماښین ماڼی د لمانځه. او تشهد د لمانځه. او اذکار او ښم الله الله اکبر ویل پر ښه، او وجوب د سجده تلاوت، او عتاق د مرئي. او طلاق د مایني، او ان شاء الله ویل پسله طلاق وغیره او قسم اخستل، او نذر کول، او اسلام عند الناس. حتی لو جری طلاق تر وخت په قلبه و خلك لسانه به من غیر تلفظ یسمع نفسه لا یتفع وان صح الحروف، م.

نویوه سده: چی بعض ځایونه او ریډل په خپل هان کافی نه دی بلکه د بل چا او ریډل هم ضروری دی. لکه بیع، او مبه او نکاح وغیره هان العقود قاله القهستاني رحمه الله **فائدة سنیة:** قال المصنف فی المراق، اشتراط د نیت په عباداتو کی د پکار د اخلاص دی. نو نطق او په خوله ویل شرط نه دی. بلکه نیت د نږدې شوی دی لکه

کفر" حافظ ابن القيم الجوزیؒ واپس چي زنده ثابتہ سوي در رسول الله صلى الله عليه وسلم
 سلم غنہ نہ پہہ سند صحیح اونہ پہہ ضعیف سر چي حرکۃ صلى الله عليه وسلم بہ پہہ
 شروع کینی دلما نخہ داسی ویلہ: **نَوَيْتُ أَنْ أَصْلِيَّ كَذَا** اونہ دخول نیت صحیح
 کرامت غنہ ثابت دی۔ اونہ دتا بعینہ غنہ ثابت دی۔ او ابن امیر الحاج واپس چي نہ
 د آئمہ اربعہ و غنہ ثابت دی۔ بلکہ داسادات کرام چي لما نخہ تہ بہ ولا یسوی
 صرف الله اکبر بی و وایہ، **سؤال:** ابن قیم واپس چي نیت دخول بدعت دی۔
جواب: صاحب البحر واپس چي بدعت دی لکن بدعت حسنہ دی، دیار ددی
 چي د عزیمت اوقصد سرہ درہ فعل دلسانی ہم یوحای سی، حکمہ ہدایہ والا واپس
 چي نیت دخول: **حَسَنٌ لِاجْتِمَاعِ غَزِيمَتِهِ** او پہہ مجمع الروایات کی واپس چي تلفظ
 پہ نیت سر بعض علماء مکروہ بولی۔ ولی حضرت عمر رضی اللہ تعالیٰ بعض نفرو تہ
 چي دخول نیت یہ کاوہ ادب ورکری۔ او بعض علماء واپس مباح دی۔ ولی پہہ دی سر تحقیق
 دفعل القلب کیری، او دفع دوسوسہ کیری۔ او حضرت عمر رضی اللہ عنہ چي ادب
 ورکری دی۔ وہمہ چا تدی ورکری دی۔ چي نیت یہ پہہ جہرہ وایہ پہہ مخالفت کیری
 پر وائستہ، **سؤال:** بعض مشائخ زمونہ واپس چي تلفظ پہہ نیت سر سنت
 دی۔ او بعض واپس مستحب دی۔ **جواب:** د مشائخو سنت نبوی نہ دی مراد
 اونہ ہم مستحب پہہ معنائی مصطلح دہ بلکہ مراد د سنت غنہ سنت او طریقہ بعض
 مشائخو سنت مراد دہ، **لاختلاف الزمان و کثرة الشواغل** او مراد د مستحب غنہ
 معنی لغوی دہ یعنی بنہ کار، **وَقَدْ مَرَّ بَعْضُ تَحْقِيقِ مَسْئَلَةِ التَّلْفِظِ بِالْنِيَّةِ فَتَذَكَّرُ**
 پہہ صورت د غنہ تلفظ بالنیۃ لکہ بعض موسوس امیان یا ملایان چي کوی، چي
 د غنہ تلفظ کی نیم یا پورہ رکعت خندی تیر سی مکروہ دی او بدعت سیئہ دی۔ **فتاویٰ**
وَنِیَّةُ الْمَتَابَعَةِ لِلْمُقْتَدِي لہ لکن سر د نیت د اصل لما نخہ
 اودا پنجم شرط دی د تحریمی **پوہ:** چي مراد د نیت غنہ د اصل لما نخہ نیت

دی دفع الوقت نہ مطلق لمونخ۔ ولی چي نفس لمونخ خوف وضو واجب، سنتونفلو
 ہولتہ شامیل دی او ہمہ دغہ نیت شریک دی پہہ مابین کی دامام او مقتدی لکن
 چونکہ دغہ نیت شامیل منفرد تہ ہم دی نوچکہ نیت د متابعت دامام ہم غواپی
 وجہ د اصل نیت خوف غنہ دہ چي د غنہ تیرہ سوہ۔ یعنی چي عبادت دعا دت غنہ خلاسی
 او د مقتدی اخلاص معلوم سی۔ او ہر چہ نیت د متابعت دی د غنہ سبب داری چي
 فساد دلما نخہ دامام د مقتدی لمونخ فاسد بی (افساد ددہ دلما نخہ ہلتہ لراچی)
 چي مقتدی پرخان دامام لمونخ لازم کرچی۔ او داپہ نیت د متابعت سر کیری۔ **نقصدی**
 بہ یا داسی نیت کوی چي فرض الوقت کوہر او اقتداء ہی دہ پہہ حاضر امام پیسی۔ او یا داسی
 نیت کوی چي شروع پہہ لما نخہ یہ نہ صحیح کیری۔ لکن صحیح دادہ چي شروع صحیح دہ ولی چي
 دہ پہہ نیت د اقتداء خان تابع دامام و اگر چاہو مطلقا اتباع دی بلکہ کیدی سی چي دی دامام
 لمونخ کوی **مسئلہ:** کہ یوحا انتظار وکری و تکبیر تہ دامام۔ بعض علماء واپس چي ہم
 دغہ انتظار کافی دی دیار د اقتداء پہہ امام پیسی۔ لکن صحیح دادہ چي مطلق انتظار د
 تکبیر کافی نہ دی۔ ولی چي دانہ معلوم بی چي دہ مادۃ انتظار کرچی دی او کہ د اقتداء د
 پارہ۔ **مسئلہ:** مقتدی دی دامام تعیین نہ کوی مثلاً اقتداء ہی دہ پہہ زید پیسی
 ولی ہفہ امام زید نہ وی ددہ لمونخ باطل دی **مسئلہ:** کہ د مقتدی صرف گمان داؤ
 چي دا امام زید دی او ہفہ عمرو وو لمونخ یہ صحیح دی۔ **مسئلہ:** دامام د پارہ
 نیت دامامت دنرو نہ غواپی بلکہ نیت دامامت د بنحو غواپی، ولی کہ امام د بنحو دامامت
 نیت ونہ کیری د بنحو لمونخ نہ دی صحیح

در پرہ مکرمہ مسئلہ: پوہ سہ: چي پہہ حرمنیو شر بیفینو کینی حکومت د بنحو
 دیارہ معلوم غای تا کلی دی چي دوئی بہ پہہ معین غای
 کینی پہہ امام پیسی اقتداء کوی لکن سر د غنہ بعض اوقات بلکہ اکثر اوقات خصوصاً
 پہہ مکہ مکرمہ کی داسی پین سی چي تر او بنی طوافونہ کوی ہلتہ اذان ناری ہی نو د غنہ بنی
 د مابین غنہ دنرو و تا کلی غای تہ نفسی و تلالی۔ اخیر الامر دنرو سر اولہ پر اوہ او

یاد بخند تر بعض نرو پر لما نخه ودر بریدی. اوسن ددی چی په توله فقه شریفه کښی اځی چی محاذات د ښځی سر په لما نخه کی د تر لمونځ فاسده وې نو اول کال چی فقیر خج تر تللی وو- دیر و پښتنود ما نخه د دغه مشکل په باره کی پوښتنی کولې. ددی مشکل د حل لاره ما دا وگنډل چی د امام نخه د مسجد الحرام پوښتنه وکړم. ددی د پاره چی معلومه کړم چی محاذات د ښځی دده په مذهب کی هم مفسد دی او که نه. نو د امام المسجد الحرام نخه په یوه فرصت کښی چی ما پوښتنه وکړم چی محاذات د ښځی ستا سی په مذهب کی مفسد دندر د لما نخه دی او که څرنگه هغه جواب په نعم را کړی یعنی هو مفسد دی نو عرض وکړم چی تا سی وینی چی په ښوونځی په لما نخه کښی د نرو سره محاذی کیږی. اود ده نخه می وغوښتل چی تا سی باید دا مشکل حل کړی. ده په جواب کی راته وویل چی زو د لما نخه په وخت کښی صرف او صرف د هغو ښځو د امامت نیت کوږم چی پخوا کلی های کښی لمونځ کوی. اود ما بین الرجال د ښځو د امامت نه کوږم. نو په دغه ډول د ما بین الرجال ښځو لمونځ نه دی صحیح:

اود فساد د نرد لما نخه د پاره خواشتراک دندر اود ښځی په لما نخه کښی شرط دی نو دا ما بین الرجال ښځی گویدا دا غسی ولاړی دی، فافهم فانه سانح غریب.

او بعض علماء وای چی په شریعت غراء کښی د اسلام دوی منل سوئی شی قاعدی سته یوه داچی: الصَّوْرَاتُ تُبَيِّحُ الْمُحْطَوْرَاتِ، یعنی مجبوری و خلکو ته مباح گرځوی ممنوعا دین مثلا اَکُلُ د مینه په حال کی د محصنه، اوله مونځ په پروتی کول په حال کښی د پیری نا جوړی او یا په بولو اودس نه ماتیدل د سلس البول سړی په وخت کښی نه وهکذا انفلات الريح او جرح سائل. او بله قاعده داده: چی. لا ُخَرَجَ فِي الدِّينِ، یعنی دومن سختی په اسلام کښی نسته چی د سړی د طاقت نخه دی وتلی وې او خدای جل جلاله هم وای: لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا. الایه. نو ددی د ووقا عدوپه نظر نیولوسر ایستل د دغوپه ښوونځو د ما بین نخه د نرو نه قدرت د نرو په سړی بلکه د حکومت سعودی د طاقت نخه هم وتلی کار دی. نو د محاذات د ښځو د نرو سره کی

نهم امام الحرمه امامت نیت هم وکړی مفسد د نرو د لمونځو به نروې. والعلیه عند علام الغیوب

مسئله: فی شرح الملاهی عن الزخیرة اوقاضیان، نقل کړی دی که یو چی د جعی په وځ صرف د جعی د لما نخه نیت وکړی او نیت د اقتداء په امام پسې نه وکړی د جعی له مونځ په صحیح دی ولی چی د جعی له مونځ بیل، امامه نه سی کیدای نو نیت د جعی متضمن دی نیت لود اقتداء بالامام ط، قال المفسر:

او مصلی به تعیین کوی د فرضی لما نخه. اود اهم د: شپږم

وَتَعْيِينُ الْفَرْضِ شرط د تحریمی دی. **مسئله:** نیت د تعیین الفرض په ابتداء کی د شروع ضروری دی. حتی که سړی د فرضو نیت وکړی او لمونځ به شروع کړی او بیا په فرض هیر سوه او گمان یه دا سوچی ما د نفلو نیت کړی دی. نو له مونځ به پوره کړی پر گمان د نفلو. وروسته یه ودر پیاد سوه چی ما اول وار نیت د فرضو کړی وو. فرض یه د دمی نخه ساقط سوه. اود غره ښکله که سړی اول وار د نفلو نیت وکړه او شروع یه په لما نخه وکړه او بیا خندی هیر سوه گمان یه دا سوچی ما د فرضی لما نخه نیت کړی وو اوله مونځ یه پر دغه گمان پوره کړی.

اود وروسته یه ودر پیاد سوه چی ما اول وار د نفلو نیت کړی وو. فرض یه د دمی نخه ساقط سوه. اود غره ښکله که سړی اول وار د نفلو نیت وکړه او شروع یه په لما نخه وکړه او بیا خندی هیر سوه گمان یه دا سوچی ما د فرضی لما نخه نیت کړی وو. اوله مونځ یه پر دغه گمان پوره کړی. او وروسته ودر پیاد سوه چی ما اول وار د نفلو نیت کړی وو. توله له مونځ یه نفلی دی او فرضی له مونځ نه دی ساقط. ددی دواړو مسئلو دلیل دادی چی نیت معتبره هغه دی چی په ابتداء کښی د شروع یه کړی وی،

مسئله: وَلَا يَشْتَرِطُ نِيْتُهُ تَعْيِينُ، یعنی شرط نه دی نیت د تعیین د عدد در کما تو، ولی چی فروض او واجبات خومعدد و محدود او معین دی. نو د فرض او واجب نیت کول معنی دی د نیت نخه د تعیین در کعتو. حتی که سړی د سحار د لما نخه نیت د خلورو کعتو وکړی نیت د خلورو لغوه دی. دوه رکعتی دی وکړی لان الخطاء فیما لا یشرط فیه

التعيين لا يضر كما في الاشباه ط ص ۱۷۹.

مسئله: چونکه فرضی لمونخونه دشبا نه روز پنجه دی لهذا تعیین دما پنین یاما بنام وغیره ضروری اولانمردی هم بر امام هم بر مقتدی اوهم بر منفرد **مسئله** که چا نیت د فرض الوقت الحاضر وکری دغه نیت کافی دی مگر جمعی د لمانجه دا غنی نیت کافی نه دی. ولی چا فرض الوقت بر صحیح مذهب دما پنین لمونخ دی **مسئله:** که یوسری مثلاً د خلور و رکعتونیت وکری د فرض او نفل و د وارو دیار. امام ابو یوسف وای چا غنعم خلور رکعت فرض دی. ولی چا فرضی لمونخ تر نفل و قوی ترین دی. او امام محمد وای چا دغه لمونخ به نه نفل دی (ونه فرض به سبب تعارض) و الفتوی علی الاول وای چا ضعیف لمونخ چا نفل دی د قوی لمانجه سره چا فرض دی معارضه نه سی کولای. نور نفل لغوه دی.

مسئله: کی نیت د نفل و او د جنازی د لمانجه وکری هغه لمونخ به نفل دی. ولی چا نفل لمونخ کامل لمونخ دی چا رکوع او سجده په کبی سته بخلاف صلوة الجنازه او کی نیت د فرضی لمانجه (ود صلوة الجنازه وکری هغه په طریق اولی سره فرضی لمونخ دی. و قال المصنف.

و تعیین الواجب او شرط دی معینه کول د واجب. د اهم او اهم شرطی هت پیر دی نو تعیین د واجب به کوی. لکه نذری لمونخ. او تن او دوه رکعت د طولی او د وواخترو لمونخ. لکن علماء حضرات وای چا داختر و په لمانجه او په وتر و کبی دی نیت د وتر و یاد اختر د لمانجه کوی فقط وای چا په دی د وواخترو کبی اختلاف سته لکن ددی معنادانه ده چا نیت خغه د واجب دی منع دی بلکه معناداره چا لازم نه دی، کذا قال الامام الطحاوی. وفيه شئ لا يخفى على المتأمل او په سجده سهوه کبی تعیین د سجده و غواپی. ولی چا هغه معلوم دی. او په سجده تلاوت کی تعیین غواپی چا ده سجده شکر خغه جلا سی.

عامی وای: چا تردی نمازی هغه شرطونه وه چا مصنف په نور الايضاح کبی راوړی وه. او هم دا اوس هغه شرطونه بیا نیږدی چا مصنف په مراقی الفلاح کی تر تمامه ده ۱۵ شرطو چا د تحریری دپاره به بیان کړی دی. دی وای چا اتم شرط دادی چا تحریر به په لفظ عربی سره وی هغه چا لره چا پر عربی تلفظ قدرت لری بر صحیح روا **پوه س:** چا مراد د تحریری خغه فقط انکه اکثر نه دی مراد بلکه هر لفظ چا پر تعظیم د خدائی دلالت کوی. نو که سړی شروع د لمانجه په سبحان الله سر وکړی. یا په لا اله الا الله سر وکړی هم صحیح ده په شرط ددی چا عربی وی مصنف بقاده وایه ولی عاجزه د عربی ثری به هر لغت چا دی قدرت پر لری راولده. او مصنف وویل بر صحیح روایت د اقول دیا رانوی دی. او حضرت الامام الاعظم شروع په غیر عربی سره وقادر ته بر عربی هم روا بولی. او بدر الدین عینی لکه ده مصنف دا غنی رایه ده.

لکن د تاتار خانیه خغه داسی نقل کړه سوی دی چا شروع د لمانجه په پاری ثری واده اتفاقاً بین الاثمة الثلاثه. لکه چا وای: خدا بزرگ است، او تلبیه هم په پاری ثریه رواده (اتفاقاً خود دی خغه د معلومین ی چا رانوی د امام اعظم. و مذهب ته رجوع کړی. په تکبیر افتتاح کبی. لکه چا امام اعظم چا په جواز کی د قرائت په پاری ثریه وقادر ته بر عربی وه مذهب ته دیا رانوی رجوع کړی ده چا قرائت په پاری وقادر نه دی روا. کذا فی التوضیح شرح التنقیح.

مصنف په مراقی کبی وای چا نهم شرط د تحریری دادی. چا هره د الله به په مدرسه نه وای اوکی وای شروع به په لمانجه نه صحیح کیری. او که اول تکبیر بی مده وای (ود مابین په تکبیر وکی یو یا دوه په مدرسه و وای لمونخ به فاسد سو. کذا فی در الکنوز ط. اونه باند اکبر به په مدرسه و وای او اشباع د حرکت هاء د لفظ الله او یا ساکن ویل به خطا ده په لغت کی لمونخ نه په فاسد یری. او مصنف وای چا لستم شرط د تحریری دادی چا پوره جمل به وای یعنی الله اکبر و هو ظاهر الروایة عن الامام الاعظم و به قال ابو یوسف و محمد

لکن واجب داده چی شروع به په لفظ د الله کوی کی اکبر الله وویل نو شروع به نه صحیح
 بزازیه ط. **پوه سه**: چی درویش لفظ د مصنف بدل کړی چی هغه داسی
 وئیلی دی بجملة شامة من مبتدأ وخبر ما وویل چی پوره جمله به وائی. نو درویش
 پر عبارت هغه سوال چی طحاوی پرمصنف کړی نه واریدی.
 هغه سوال دادی چی شروع خو په "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ" او په سُبحَانَ اللَّهِ سرهم زوده سره
 د کراحت او مبتداء او خبر په کبی نسته. نو درویش پوره جمله وویل او دغه دوه
 لفظ پوره جملی دی. مصنف وئیلی دی چی یو ولسم شرط د تحریمی دادی چی شروع به ذکر
 خالص در ب جل و علاوی. نو که سری شروع د لما نچه په اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَکُم وکړه نه، صحیح.
 ولی چی دا ذکر خالص نه دی بلکه د مصلی حاجت چی طلب د مغفرت دی په گپ دی. او مصنف
 وئیلی دی چی دو ولسم شرط د تحریمی دادی چی شروع د لما نچه په صرف بسم الله
 سره نه کوی ولی چی باء د بسم الله د پاره د تبرک ده گویا ده داسی وویل بَارَكَ اللَّهُ لِي،
 دا خود عاده ثناء نه ده. او مصنف وئیلی دی چی دیار لسم شرط د تحریمی ادی چی هاء
 د لفظ د الله به نه حذف کوی. او مصنف وئیلی دی چی خوار لسم شرط د تحریمی ادی
 چی هغه الف چی دوهم لام د الله په ولاړی چی و دی الف ته هاوی وائی نه حذف کیدی
مسئله: که چیری دغه الف قسم احتیونی حذف کړی، یا د حیوان ذبح کوونکی
 حذف کی. او یا تکبیر ویونکی حذف کړی یا ئی د الله هاء حذف کړه. په دی کبی
 اختلاف دی چی قسم به غوټه سواوی یا به ذبیحه حلاله ده یا تحریمه به صحیح ده نو
 احتیاطا دی د غسی نه نوی. کذا قال الامام الطحاوی. او مصنف وئیلی دی چی پنځلسم شرط
 د صحت د تحریمی دادی چی د الله اکبر سره په جوت داسی شی نه وائی چی تحریمه به
 فاسده سی. لکه مایشبه کلام الناس بزازیه. قال المصنف فی نور الايضاح
 او شرط نه دی تعین په نفلو کبی
وَلَا يَشْتَرُطُ التَّعْيِينَ فِي النَّفْلِ پوه سه: چی په عمومی اصطلاح کی
 نفل مقابل ته د فرض واجب وئیلی. لکن دلته د نفلو نچه مقابل د فرض واجب وئیلی.

ولی چی سننونه په خصوصی اصطلاح کبی د فقه شریعی هم نفل وائی. که لا ینفلی.
 نو دی سببه مصنف په مراقی کبی وائی: وَلَوْ سُنَّةُ الْفَجْرِ فِي الْأَصَحِّ، که ختم سنت
 د سحر د لما نچه وی چی اکند د سننود ئی په اصح روایت کی. نو تراویح هم په نیت د
 نفلو روا دی. په نیزد اکثر و مشایخو. لکن بیاهم احتیاط په تعین یعنی په معینه کولو
 کبی دی. مثلاً سُنَّةُ الْفَجْرِ أَوْ سُنَّةُ الظُّهْرِ الْقَبْلِيَّةِ أَوْ بَعْدِيَّةِ. یا صَلَوةُ التَّرْوِیْحِ
 وجه د احتیاط هغه ده چی مصنف د منية المصلی وائی. چی د خلاف نچه د هغه چا ووی
 چی په سننوت کبی نیت د سننوت شرط بولی. لکه بعض فقهاء بلکه صاحب المغنی وائی
 چی په تراویح کی نیت د مطلق لما نچه یا نیت د نفلو کافی نه دی. په نیزد بعض متأخرو
 بلکه نیت د تراویح شرط دی. او فتاوی خانیه دارایه صحیح بللی. قال المصنف
 اوفرض ده ولاړ په غیر کی د نفلو پوه سه
وَالْقِيَامُ فِي غَيْرِ النَّفْلِ چی ولاړ فرض متفق علیه ده په فرضو کبی
 او په واجبو کی، نه په سننوت او نوا فلو کی. لکن په سننوت کبی مستحب ده. او اندازه
 ولاړی داده چی لا سونه نه رنگنوته نه رسیدی. که کوزه پشته نه وو.
مسئله: د نفلو ثواب په ولاړی ډیر دی. تر ناستی. **مسئله**: په هغه چا قیام
 فرض ده چی پر ولاړ قادر وی. او پر رکوع او سجده هم قادر وی. نو که یو سړی پر قیامه
 قادر وو لکن رکوع او سجده به نه سواوی کولای. نو هغه ته اختیار دی که د لاړی نچه په
 اشار رکوع او سجده کوی. او که په ناسته رکوع او سجده په اشار کوی **مسئله**: که یو
 سړی داسی وو چی په ولاړی به عورت لڅ کیده دده. چی مانع د لما نچه وو او د ناستی
 به لما نچه کی کشف العورة نه راتلی نو پر هغه ناسته واجب ده. **مسئله**: که یو سړی
 داسی وو چی په ولاړه کی بولی توثید لی. او په ناسته کی بولی نه راتلی پر هغه سړی
 هم لمونځ په ناستی فرض دی **مسئله**: که دیو چا ساه لنډی کیده. نو چی په
 ولاړی لمونځ کولای د ساه لنډی د سببه مثلاً قراءت به نسی ویلا ی. او په ناستی
 کی قراءت ویلا ی سوا ی پر هغه سړی لمونځ په ناستی فرض دی.

مسئله: که خول داسی وی چی په ولادې کی پوره قرائت نه سوا ویلای. او په ناسته کښی ویلای سوا یی هغه سړی دی هم له ونځ په ناستی کوي. **پوه سه** چی فرضی ولادې یا واجب ولادې یا سنت ولادې یا مستحب ولادې په قدر د قرائت علی الانحاء المذكورة ده. اود اخلور قسمه قرائت به په بحث کښی د قرائت راسی ایت شاعر الله: **مسئله:** په هغور کتو کی چی قرائت لا نهر نه وی لکه دوه رکعت اخیر فرضی لما غه نو په هغور کتو کی مطلق ولادې فرض ده او اوښد والی به فرض نه دی «ق، ط» قال المصنف.

والقراءة ولو آية یوایت وی بقوله تعالى: فاقروا ما تيسر من القرآن. **پوه سه:** چی قرائت به په داسی ډول وی چی دی کی اوری که کونړ نه وو او یا ډیر کړپ کړوپ او یا ډیر آوازونه چی مانع وه د اوریډ ونځه نه وه. لکه د ځخه هم وی مسئلې ته تفصیل ورکړه سو چی تحقیق به تیرسو او تجدیدا للبحث درویش ولې: چی حضرت الامام الکونین په نفس تصحیح الحروف سره کفایت کړی دی. کی ځخه هم ویونکی نه واورې. دلیل به ډیر معقول دی یعنی قرائت فعل د ثبی دی او اوریدیه کار د غونډ دی. فلا دخل بفعل الاذن فی فعل اللسان بطریق الوجوب» او په بدائع کښی ولې چی قول ذکرخی اصح او اقیس دی ونسبه بعضهم الى ابی یوسف. لکن سر ددی قول اول چی سماع د قرائت شرط دی مفتی به ډېرو فقهاوو ده. **مسئله:** که سړی بعض حروف د قرائت په غونډ واوریده او بعض به نه واوریده. له ونځ به نه په فاسدین دی. علی التصحیح لعموم البلوی. مضمرات، زخیرة، طحاوی.

پوه سه: چی ځای د قرائت ولادېده یا ظاهرا یا احکما لکه په ناسته کی په سبب د غدر. او یا په نفلو کی چی قیام په کښی شرط نه ده کماثر **مسئله:** که سړی قرائت په رکوع یا په سجده کښی ووايه په هغه سر فرض د قرائت نه ساقطیدي.

او مکروه تحریمی دی د لما غه راگرځول پر واجب دی. او کی په سهو سر ووايه سجده سهو پر لازم ده. **پوه سه:** چی هغه خبره چی ابوبکر الاصم کړی ده. چی قرائت په لما غه کښی فرض نه دی بلکه سنت دی. باطله ده په ایت سو چی ځخه به ذکر وسو. ولې چی امر د، فاقروا، دپاره د وجوب دی. او قرائت د باندې تر لما غه خوپه اجماع سر فرض نه دی. نو معلومه سوه چی دغه مذکور ایت د لما غه په باره کی دی. او په حدیث نبوی هم باطله ده. لکه چی امام مسلم د ابی هريرة رضی الله عنه روایت کړی دی چی رسول الله صلی الله علیه وسلم وویل: لا صلوة الا بقراءة» او په اجماع ائمة الدین هم باطله ده.

فائدة: حفظ د توله قرآن کریم قطع نظر د هغو ثوابو څخه چی په احادیثو کښی راغلی دي د نبی علیه الصلوة والسلام څخه. فرض کفا دی. او بیا ډول د دومره قدر چی صرف له ونځ په رواوی فرض عین دی پر هر سر او ښځه. او بیا ډول د الحمد لله شریف او دیوه سورت که څه هم کښی وی. واجب دی. ولې چی الحمد لله شریفه اوضم د سورت ورسره په لما غه کی واجب دی. او هغه قدر چی له ونځ په رواوی» په هغه کښی اختلاف دی. امام ابی یوسف او امام محمد ولې چی مفروض د قرائت د لما غه یا یوایت طویل دی. لکه ایت الکسی یا ایز المداينة او یا دری ایت کښی کښی دی. او حضرت الامام الاظم ولې چی فرض قرائت دیو ایت که څه هم ډیر لنډ وی. نوایت چی مرکب د دوو کلمو څخه وی لکه «ثم نظر» کافي دی په ظاهر روایت کی. او هر چه هغه آیت دی چی یوه کلمه وی لکه «مذها» «منا» او یا یو حرف وی لکه، ص، ق، ت، یا دوه حرفه وی لکه «حم» طس، او یا ډیر حروف وی لکه، حمعسق. که څه دی په هغو کی د ښاخو اختلاف دی. قدوری ولې چی صحیح جوانی او مصنف به مراقب کی ولې چی اصح داده چی له ونځ نه دی په روا...

التَّحْقِيقُ فِي هَذَا الْبَابِ

یوه سہ: چی قرائت پہ لما نخہ کی فرض عین دئی. پہ نیرد جمهور و فقہاء و مذهب اوپر دی خبر داسی سوال کئی دئی چی پہ مابین کی درکنیت او زیادت تناقض دئی. ولی چی رکن ہفہ فعلتہ واپئی چی پہ نہ کولوسری لمونج باطل گرچی. اور زائد فعل پہ یاتہ کیدوسر لمونج نہ فاسدین ی نوخن کہ قرائت ہم رکن دی او ہم نہ اند دئی.

درویش والی: چی دردی سوال جواب پردی موقوف دی. چی سری درکن اصلی اورہ رکن زائد فرق و پیرپی. نو **یوه سہ:** چی رکن اصلی د لما نخہ ہفہ فعل دئی چی کہ بعض اوقات در ضرورت لہ کبلہ پاترسی لکن خلف او عوض یہ پڑھائی وئی. لکہ رکوع او سجدہ چی سری خندی عاجز وی ترک یہ روادی لکن عوض یہ اشارہ کول دی. او یا قیام و لاہ چی و عاجزتہ دولاہی پر لببول پہ لما نخہ کی روادی. لکن ناستہ یہ عوض دہ و ہکذا نور:

اور کن نہ اند و ہفہ کار تہ واپئی چی بیلہ ضرورتہ یہ پہ بعض احوالو کینی پر لببول عوض رواوی. اذاعرفت هذا پس قرائت تہ پہ دی اعتبار رکن واپئی چی تنہا لمونج کوونکی تہ چی پر قرائت ہم قادر وی کہ قرائت نہ واپئی. لمونج یہ باطل دی. لکہ رکوع سجدہ قیام چی سرود قدرت پرین دی لمونج فاسد دئی. لکن چونکہ دمقتدی نخہ سرود قدرتہ قرائت ساقط دی بیلہ عوض درہ خواہ حنیفیا نو پر مذهب، او ہفہ سری تہم ترک دقرائت روادی چی امام تہ پہ رکوع کینی ورسین ی پہ اتفاق دہلو و اما مانو نو پہ دی اعتبار بیا نراید سو نہ دی جواب نخہ توجیہ دہ ہفہ قول دامام غزنوی چی پہ حادی قدسی کی واپئی چی قرائت فرض دی لکن رکن نہ دئی. اسانہ سوہ. ولی چی مراد غزنوی دادئی چی قرائت رکن اصلی نہ دئی، فافہم. او **دہم زدہ کرہ:** چی ایت پہ لغت کی علامت تہ واپئی او پید اصطلاح دشرع او عرف ہنی جلی تہ واپئی. چی پہ ہنی کی یوحکم احکام و خدای جل جلالہ

آیتموا الصلوٰۃ و اتوا الزکوٰۃ، او یہ ہفہ کلام الہی دی چی دما قبل او ما بعد نخہ او ہنجاہ والی ہم پہ شرع ثابت وئی. کہ غہم کم حکم معلوم یہ کینی نہ وئی. لکہ "اکم" پہ تہولہ قرآن کی لکہ "طہ" یا، کہ ہی عص، یا، اکم من، یا طسم، وغیرہ،

یوه سہ: چی ظاہر الروایت، دحضرت الامام الاعظم ہفہ چی مصنف ذکر کری چی بیوائت کہ غہم دوی کلی لکہ "ثم نطرح" د فرضی قرائت د لما نخہ دپارہ کافی دئی. او بل تہا دہ مبارک نخہ دادی چی یا یواوین دہ واپئی یا در کشتی اتونہ. اوہ اہم مذهب یا راو دی قال الامام الطحاوی، "والاحتیاط فی قولہا خصوصاً فی العبادات"

یوسبتہ: قرائت د لما نخہ پہ خلو و رکعتو کینی فرض دی نو مصنف واپئی:

فی رکعتی الفرض پہ دو رکعتو کی فرضی لما نخہ، کہ دو رکعتہ وی کہ درہی رکعتہ وی او کہ خلو **مسئلہ:** پہ ہر دو رکعتو کی درہی چی قرائت واپئی. فرض پر حای کینی. او کی فقط پہ یوہ رکعت کی قرائت وواہ لمونج یہ نہ دی صحیح خلافاً للفرق، والحسن البصری:

فائدہ: مصنف خویہ مراقی کی دغہ بی عبارت وٹیلی دی چی پہ ہر دو رکعتو کینی چی قرائت واپئی کافی دی. لکن قہستائی واپئی چی داذہ مصنف خبرہ قول بعض فقہا و قد دی او صحیح دارہ چی اول دو رکعتہ متعین دی دپارہ فرضی قرائت حتی کی پہ اولو دو رکعتو کینی قرائت نہ وواہ بدکہ پہ اخیر دو رکعتو کی وواہ ہفہ قضا چی دی. او لمونج یہ صحیح دئی. ابن امیر الحاج واپئی چی داقول دجمهور فقہا و دی. او ہمداغہ مذهب صحیح دئی. اوقا ضیحان پہ شرحہ کینی دجامع صغیر ہم قوی پرداغہ قول کبری دہ، اوری الدین پہ محیط کینی ہم و غہ قول تہ تلی دی. او ذخیرہ والاہم غہ قول خوین کرچی دئی. قال المصنف

او قرائت فرض دی پہ تہولہ رکعتو **وکل رکعات النفل والوتر کینی دنفلو، ولی چی ہر دو رکعتہ دنفلو علی حدہ لمونج دی. پوه سہ:** مراد دنفلو نخہ دلہ ہفہ مغادہ چی

سنتوتهم شامل ده یعنی «مَا زَادَ عَلَى الْقَرَائِنِ وَالْوَجِبَاتِ» او وتر که چیری سنت وی خوجه به ظاهر ده چی په ټولو رکعتو کی قرائت فرض دی. او که چیری واجب وی نو احتیاطاً دی په ټولو رکعتو کی قرائت قَوَائِدُ. **پوه سه:** چی وتر فرض دی په نین د امام اعظم نو قرائت په دوو اولو رکعتو کښی فرض دی. او سنت ترکه دی په نین د ایا نو قرائت په ټولو رکعتو کښی غوړی. پس احتیاط د ادی چی په ټولو رکعتو کی قرائت وواپی. ولچی سنت په ترك سره قرائت په یوه رکعت کښی فقط هم فاسد یری. او په تش رکعت کی قرائت ویل لمونځ نه فاسد وپی. قَالَ الْمُصَنِّفُ.

وَلَمْ يَتَعَيَّنْ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ لِصِحَّةِ الصَّلَاةِ اَوْ مَعِينَهُ شَيْءٌ دَقْرَانِ مَبَارَكٍ غَضَّ دَپَارَهُ د صحت د لیا غځه «وَلَمْ يَغْفَرْهُ مَتْلُوَاتٍ» چی تیر سو مطلق دی. **سوال:** ایا هی حنیفیانو خوا لخد لله شریفه معینه کړیده. **جواب:** چی مؤید خو هغه واجب بولو فرض په نه بولو. په دلیل دی قول د علیه الصلوة والسلام «لَا صَلَاةَ إِلَّا بِفَاتِحَتِهِ أَيْ كِتَابِ» **پوښتنه:** په دی حدیث شریف سره ولی فرضیت د الحمد لله نه ثابت یری. **جواب:** دا خبر واحد دی او په علم اصول الفقه کښی دا ثابت ده چی په خبر واحد سره زیادت پر قرآن نه دی روا. قَالَ الْمُصَنِّفُ.

وَلَا يَقْرَأُ الْمُؤْتِمِرُ بَلْ يَسْتَمِعُ وَيَنْصِتُ وَأَنْ قَرَأَ يَكْفُرُ بِخُرْجِهِ اَوْ قَرَأَتْ بِهِ نَهَ وَائِي مَقْتَدِي بَلْ كَه د امام وقرائت ته دی غوږ ونسی. یعنی که امام قرائت په جهه ووايه او چته خوله دی ودرین کی که امام قرائت په جهه ووايه. او کی قرائت ووايه مقتدی مکروه تحریمی دی. قال الامام احمد بن حنبل دامت مرحومہ اتفاق دی چی دا آیت ده لما غځ په باره کی دی

پوښتنه: «امام بزد وی په شرح کی د کافی وای چی قرائت خلف الامام سنت دی په نین د امام محمد دپاره د احتیاط او مکروه دی په نین د امام اعظم او امام ابو یوسف

وغيره ښکله امام ابوحنص الکبير النسفی وایي که امام قرائت جهه ووايه نو قرائت د مقتدی مکروه دی په نین د شیخینو او امام محمد وای چی مکروه نه دی. بلکه مستحب دی او دغه امام داریا ته کړیده چی په دغه مذهب د امام محمد مؤید عمل کوو. ولی چی احتیاط نه یر دی دی. او دغه هم مذهب د صدیق اکبر اوده فاروق اعظم او علی مرتضی دی **جواب:** کمال الدین صاحب دفتح القدیر وایي.. وما یروى عن محمد انه يستحب علی سبیل الاحتیاط فضعیف» او حق دادی چی قول د امام محمد لکه قول د شیخینو دی. و تفریح کړی ده امام محمد پخپلو کتابو کښی چی قرائت خلف الامام نسته.

او په اسناد د علقمة بن قیس د احادیث راوړی دی «إِنَّهُ مَا قَرَأَ قَطُّ فَمَا يُجْهَرُ فِيهِ وَمَا يُخْفَرُ» او حضرت الامام لرخسبی وای چی په قرائت د مقتدی خلف الامام د مقتدی لمونځ فاسد یری. په نین د پیرو صحابه وو. او په کافی کښی وای چی منع د مقتدی د قرائت غځه نقل کړه سوی ده. د اتیا کسانو د لویو صحابه وو چی یو په هغو کښی علی المرتضی دی، او عبد الله بن عمر رضی. او عبد الله بن عباس رضی. او عبد الله بن مسعود رضی. او عبد الله بن الزبیر رضی. او د غوایا کسانو په نومافو تصریح کړی اهل حدیث او ایا ابن الهمام ویلی دی چی احتیاط هم په عدم القراءت خلف کړی. ولی چی احتیاط خو عمل دی په دیر قری دلیل سره او مقتضی د اقوی دلیل منع د قرائت خصوصاً په مذهب کښی د حنیفیانو. وَقَدْ جَاءَ فِي الْحَدِيثِ النَّبَوِيِّ الَّذِي رَوَاهُ الْمُصَنِّفُ فِي الْمَرَاتِي قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «كَافِي دَه تَالَهُ يَعْنِي مَقْتَدِي مَخَاطَبُ دِي. قرائت الامام جهه امخافت» قال المصنف في المراتي: وَاسْتَفَقَ الْإِمَامُ الْأَعْظَمُ وَصَحَابُهُ وَالْإِمَامُ مَالِكٌ وَالْإِمَامُ أَحْمَدُ بْنُ حَنْبَلٍ عَلَى صِحَّةِ صَلَاةِ الْمُؤْتِمِرِ مِنْ غَيْرِ قَرَاءَتِهِ شَيْئًا

فائدة: په اتباعو کښی د مذهب حنیفی تر ټولو خبر د احادیث نبویه وو په انواعو او په صحیح او حسن او ضعیف حدیث سره او ښه خبر په جرح و تعدیل در او یا نو فقیه ابو جعفر الطحاوی دی چی شرح معانی الاثر د ده تصنیف دی. و اوبل کمال الدین ابن الهمام مصنف دفتح القدیر:

۱۰ اوبل ملا علی القاری چی شارح دمشقوة دئی. ۱۱ اوبل

بدرالدین العینی شارح بخاری وغیره دئی. اویہ متأخرینو کنبی شاه عبد الغزیز المحدث
الدهلوی دئی. اوشاه ولی الله المحدث الدهلوی دئی اوشیخ عبد الحق الدهلوی. اوتروی
علاوه پخپله امام اعظم لوی محدث وو. لکن اجتہاد اوفتاهت یه غالب وو. اودغیرنگه
امام ابویوسف اوامام محمد چی موطاء. یه په حدیثو کنبی تصنیف دئی. اونور محدثین
چی دتاریخ په اودافو کنبی ثبت دئی.

بیا هم د قرائة المقتدی خلف الامام یه باره کی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ شَيْئًا إِذَا جُهِرَ بِالْقُرْآنِ. وَرَوَى
مَنْ كَانَ لَهُ إِمَامٌ فَقَرَأَ لَهُ الْقُرْآنَ، كَمَا لَرَاهُ إِمَامًا مَوْى نَوْقَرَأَتْ دَامَام دَدَه دِيَار قَرَأَتْ
پاره قرائت دئی. وروی عن عمر، كَشَى بِهِ خَوْلَهُ كَنْبِي دَهغه چاچی قرائت خلف الامام وای دبره وای
واپی دبره وای. وروی عن رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَمَا خَوْلَهُ قَرَأَتْ وَوَلَّى خَلْفَ
الامام پس په خوله کنبی دده سکر و ته ده. اویہ بل حدیث کی داسی راغلی دی که خوله
قرأت و وای خلف الامام هغه خطا کړی، فطره یعنی دین لاره. روى الاحادیث المذكورة
الامام الطحاوی.

مسائل استماع القرآن

پوه سه: چی غون نیول و قرائت ته دقرآن عظیم فرض دی په خارج کنبی دلما نغمه.
لکن بعض فقهاء وای چی فرض عین دی پهر اوریدونکی. لکن په شرح کنبی دمنیة المصلی
اوپه دره منیفة کی وای چی غون نیول وقرآن ته فرض کفای دئی. یعنی که بعض کسانو
غون ورت نیولی وای او بعض کسان په خبره یا په بل شغل اخته وې. نود هغو غاری نه
دی بندی. ولی چی غون نیول وقرآن ته دپاره داحترام اودپاره دحق پرهای کولو دقرآن کپړی

هغه حق په غون ورته نیولود بعض کسانو ادایب دئی. لکه د سلام دمسلمان ورور چی
واجب دی دپاره دادا کولو دحق دده. نوپه هغه کنبی بعض دتولو نغمه کفایت کوي. اویا
دجنازی لمونځ چی د بعض خلکو په کولو سره دمسلمان ورور حق ادله سونو نغمه بعض
دل نغمه کفایت کوي.

بیا هم د قرائة المقتدی خلف الامام یه باره کی

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: لَا يَقْرَأُ أَحَدُكُمْ شَيْئًا إِذَا جُهِرَ بِالْقُرْآنِ. وَرَوَى مَنْ
كَانَ لَهُ إِمَامٌ فَقَرَأَ لَهُ الْقُرْآنَ، كَمَا لَرَاهُ إِمَامًا مَوْى نَوْقَرَأَتْ دَامَام دَدَه دِيَار قَرَأَتْ
دئی. وروی عن عمر، كَشَى بِهِ خَوْلَهُ كَنْبِي دَهغه چاچی قرائت خلف الامام وای دبره وای
وروی عن رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: كَمَا خَوْلَهُ قَرَأَتْ وَوَلَّى خَلْفَ الامام پس په خوله
کنبی دده سکر و ته ده. اویہ بل حدیث کنبی داسی راغلی دی که خوله قرائت و وای خلف
الامام هغه خطا کړی فطره یعنی دین لاره. روى الاحادیث المذكورة الامام الطحاوی.

مسائل استماع القرآن پوه سه

پوه سه: چی غون نیول و قرائت ته دقرآن عظیم فرض دی په
خارج کنبی دلما نغمه. لکن بعض فقهاء وای چی فرض عین دی پهر اوریدونکی. لکن
پیشتر کنبی دمنیة المصلی. اوپه دره منیفة کی وای چی غون نیول وقرآن ته فرض کفای دی
یعنی که بعض کسانو غون ورته نیولی وای او بعض کسان په خبره یا په بل شغل اخته وې
نود هغه غاری نه دی بندی. ولی چی غون نیول وقرآن ته دپاره داحترام اودپاره دحق پر
های کولو دقرآن کریم دئی. هغه حق په غون نیولود بعض کسانو ادایب دئی. لکه د سلام
دمسلمان ورور چی واجب دی دپاره دادا کولو دحق دده، نوپه هغه کنبی بعض دتولو نغمه
کفایت کوي. اویا دجنازی لمونځ چی بعض خلکو په کولو سره دمسلمان ورور حق اداسو
نغمه بعض دل نغمه کفایت کوي.

پوه سته: چی غون نیول و قرائت ته دقرآن فرض کفای سی نوکه چیری بعض مقتدیان

دامام و قرائت ته غوب و نيسی « اوبعض مقتديان قرائت خلف الامام وائی. نوباید
دلور وسته دله دې گناه گارنه وی **جواب:** دلما نخه قرائت یعنی دامام قرائت دې
مبحث نخه خارج دی. ولی دهنه نخه مطلقاً نهی راغلی دې کما شرفی الاحادیث السابقة
اوبل په دلیل ددې چی امام چی قرائت په مخالفت (کرار وائی هم پر مقتدی انصاف
لازم دی که خه هم دامام قرائت خونه اوری. نومسئله د استماع د مقتدی یا انصاف
دهغه جلا مسئله ده شرعی:

او بعض علماء وائی چی استماع (او غوب نیول وقران ته پر هغه چا لازم دی چی په
قصد د استماع دقران ناست وی فقط « مثلاً په یو مسجد کی قران مبارک په جهرا وبل
کید. اوخه کسان په قصد د استماع دقران ناست وه. نود غوخلکوته خبری یا بل شغل
چی محل د استماع القرآن وی حرام دی. (وکه یوسری پر نلکو اودس کاوه او اولاد قرائت
ودر سیدی مگرده غوب نه ورته نیوی هغه گناه گارنه دی. لکن داد مذهب د اطلاق پر
دایت کریمه مناسب نه دی. وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ
مسئله: علماء کرام وائی چی پر قاری باندی لازمه ده چی احترام دقران و ساقی یعنی په
بازار کی اوپه داسی حایو کبنی چی خلک په مشاغل و دنیا اختوی یا په مباح مجلسو
کبنی خبری کوی قاری دی قران نه وائی. ولی چی استماع یه خوک نه کوی. وکه چیری قاری
په داسی حایو کبنی قرائت وائی. نو قاری ضائع کوونکی د احترام دقران دی. (وگناه گارهم
دی. اود بازار خلک گناه گارنه دې. ولی چی پر هغوک استماع دقران لازمه سی نود اخو پر
حرج دی چی دوی به خپل مشاغل پرین دی. ط»

نوبناء علی هذا دغه دکان داران چی په عمومی بازارو کبنی یه پیتی دقرائت وراچول
وی اوپه پیر بلند اولاز په ذریعه د تیپ قران وائی شدید گناه گارم دې.

فائدة مهمّة: په بعض مساجد وکی یا په بعض جامع مسجد کبنی قران مبارک
په گوین (لاود سپیکر) کبنی وائی چی نزدی کورونه یا نزدی بازار خلق یه اوری
او غوب نه پر نسی. ایا دا گناه ده که خرنکه **جواب:** پر هغه مذهب چی استماع القرآن

فرض کفائی بولی « که چیری په مسجد کی خه خلک موجود وه او هغو غوب ورتنه نیولی نو
نواختام دقران کریم پر دغو خلکو پر خای سو د نور واورید ونگو غاری خلاصی دې
او که په مسجد کی هئخ غوب نیوونکی نه وو نو قاری غاری بندی دې. اوپه اول مذهب
چی استماع دقران فرض عین بولی. داسی قرائت ویل مطلقاً که په مسجد کی خوک وی
نه نه وی قاری ته ناجائز دی. ولی پر اوری ونگویه استماع لانهول حرج عظیم دی کما شرف
پوښتنه: دغه قرائت چی په مسجد کی په گوین کی ویل کیږی اود بازار خلک یه اوری
که خه هم په مسجد کی پیرو خلکو غوب ورتنه نیولی وی ایا د بازار قرائت نه دی چی
وپان دی تیره سوه چی شدید گناه ده، **جواب:** دا قرائت خوپه مسجد کی دی کی خه
هم د بازار خلک اوری. نود دې قرائت اود بازار دقرائت فرق سته.

الاحتیاط: دقران مبارک دقرائت باید دیر هتلم وکړه سی فتوی جلا ده او تقوی
جلا ده. نود تقوی دلاری باید داسی نکه معمول چی دې گوین قرائتونه وویل سی
او اوری وکی دی هم ټوله موانع ویوه خواته کړی اوصرف دی دقران مبارک واوریدو
متوجه سی. **سوال:** بعض ملایان دجمعی ټوله له ونځ په گوین کی وائی. اویا بعض
ملایان دتراویح له ونځ په گوین کبنی کوی ددی رنکه خه حال دی. **جواب:** په
فقه شریفه کبنی وائی چی امام دی دومره جهرا په قرائت سو کوی چی دده مقتدیان
چی په مسجد کی په ده پسی ولاړ وی ضرورت ورتنه لری. یعنی اوری دوتنه « بی ضرورت دې
خپلی غاری نه نشنی کوی. نوبناء پردغه مسئله دغه امام چی دجمعی له ونځ په گوین
کبنی کوی اوسر ددی چی دده طبعی قرائت او اولاد دقرائت هم مسجد وال اوری له ونځ
به مکروه دی. البته دده غرض به داوی چی خلکو ته معلومه سی. اوبنی هم خبری سی
چی زمونږ دجامع ملا صاحب سخته قاری دی. دایا بله گناه ده. اود تراویح مقصد ادا
چی په فلا فی جامع کی د ختم تراویح کیږی یعنی مرجع هذه الصوة والاولی الی السمعة
والریاء، اودغه ملایان استدلال په دی سر کوی چی په حرمینو شریفینو کبنی له ونځ
ټوله اوتراویح په گوین کبنی کوی. درویش وائی. دابینی لیری قیاس دی ولی چی پرحرمینو

شریفینو کی پہ توله سال کی . اوپہ تولو لمونخو کنبی دومره خلک سر یوحای کیری
چی دملا صاحب او امام الحرمین قرائت او تکبیر ونه دی دوی توله واورې . نوملته
ضرورت دی چی امام الحرمین په قرائت سره چی خاص پر عربی لهجہ دی او تکلف او
لحن م په کنبی نسته د خلکو په زیو نو کنبی خشوع او خضوع اورقت القلب پیدا کیری
بیت سه توریا کار کجا آن خاک پاک کجا : به بین تفاوت راسته از کجا کجا : د قرائت دقرآن کریم
پر احترام کولو د تصریح د علما وود مذهب چی وای مکروه ده دعا او استغفار په وخت
دقرائت القرآن ، اورد غدرنگه مکروه دی هر هغه کار او شغل چی دقرآن کریم د استماع حایل
وی . حتی چی په دغو وخت کی به سلام تر دچا جواب هم نه ورکوی . که څه هم زده د سلام واجب
دی . او عا طس یعنی نن ونکی ته به جواب دیر حَمَلَکَ اللهُ نه ورکوی . ولچی فریضی ته د
استماع القرآن خلل پیښوی . نو خلک دی فکر وکړی چی دامذکوره کار ونه ممنوع دی په وخت
کی دقرائت القرآن نو خبری بخرنگه رواوی دلیل دای چی دعا او استغفار خو مستحب
کار دی . اورد دسلام واجب دی . او استماع دقرآن فرض ، نو عا قل سړی باید فرض د
مستحبویا واجب کار و دپاره پری نږدی .

او بل دا چی مقصود دعا کوونکی او مغفرت غوښتونکی خو طلب درحمت الہی دی جلالت
او هدرحمت الہی خواستماع دقرآن هم حاصلیری چی خدای پاک وای : لَعَلَّکُمْ تُرْحَمُونَ
اوشاید هغه دعا چی په وخت کی د تلاوت دقرآن خورک وکړی قبوله نسی ، ولچی دامر
الہی غځ خلاف ده : اِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لِلَّهِ - نو هغه بعض صوفیان چی په
وخت کی دقرائت ددی ایت : اَدْعُوْنِیْ اَسْتَجِبْ لَکُمْ ، یا دالیت : اُجِیْبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ
اِذَا دَعَا ، دعا کافی کوی هغه مکروه دی چی تلاوت جاری وی .

مسئله : لمونخ کوونکی که فرضی لمونخ کاوه د دعا غځه ممنوع دی یعنی په لمانځه
کی ، ولچی دعا په فرضی لمانځه کی نه ده نی علیه السلام غځه نقل سوی ده وَلَا عِنَ الْأُمَّةِ
بعده . نو دعا بدعت سیئه دی ، اود غدرنگه امام په نفلو کنبی دعا نه کوی . ولچی پرقوم
باندی تطویل ممنوع دی . هوکه مقتدی په دغو دعا گانوراضی او خوشحال ووبیا پړوا
نه لری .

که په حدیث کنبی د حدیفه رَضِیَ اللهُ تَعَالٰی عَنْهُ چی راغلی دی ، چی ماته آنحضرت صلی
علیه وسلم پیسی یوه شپه د تهجد له وڅ وکړی . نو آنحضرت صلی الله علیه وسلم
نه ورتلی پر ذکر د جنت مکروه نه دریدی او سوال د جنت بهیه وکړی . اونه ورتلی پر
ذکر د اورد مکروه دی به دریدی او پناه د اوردی وغوښتله او منفرد چی هر څه دعا کافی
چی په مابین کنبی دقرائت دقرآن په لمانځه کنبی کوی روا دی بلکه مستحب دی ، ط ،
س ، تب ، در ، نر ، قَالَ المصنف

والتَّكْوَعُ او بل فرض د لمانځه رکوع ده . **په رکوع** : چی رکوع په لغت کی مطلق
کبر والی ته وایي لکه په دی محاوره کی رکعت النخلة یعنی کبره سوله دخل
درخته . او کم درجه درکوع کبر والی دی دملا په داسی شان که لاسونه کښته یومی زنگون
رسیزی . او کمال درکوع دادی چی سراو کناقی سره برابر وی . **مسئله** : په بدائع
المصنایع کنبی وایي چی حسن د امام اعظم غځه روایت کړی دی چی هغه لمونخ کوونکی
چی ملا نه غوړوی په رکوع کی ، نو که ولاړی ته نن دی وی تر تمام درکوع نود ارکوع دغوره
په ځای کی نه درېږی . او که وتمام ته درکوع نن دی وی دارکوع کافی ده . ول اکثر لره حکم
دکل دی . او ورته روایت سراچ د امام کرخی غځه هم کړی دی . او محقق ابن امیر الحاج دی
روایت په تائید کنبی وایي : چی درکوع معنا خو کبر ول دملا دی . نو چی بعض کبر والی غوړو
سی او بعض نه وی نو اکثر ته ترجیح ده . او وتمام ته درکوع هله اقرب بلل کیری چی
لاسونه یی زنگونته رسیزی . او تمام په هغدی چی ذکر سو . یعنی چی ملا وغوړوی او
سر د کناقی سره برابر کړی . درویش وایي چی پردی روایت د دیرو عوامو لمونخ نه دی
صحیح ولچی دوی صرف سر کښته کړی ولس . لکن په شرح کی د مختار وایي . چی رکوع
عبارت د مطلق اغناء غځه دی . نو په مطلق اغناء سره فرض ده رکوع برکای کیری
اوپه غځه کنبی هم وایي چی قدر مفروض درکوع په مطلق کبر والی سره ادا کیری . او
په حاوی قدوسی کنبی وایي چی فرض درکوع مطلق کبر ول دملا دی . درویش وایي چی
بل روایت د دغو معتبر وکتا بود مذکوره عوامو لمونخ صحیح دی کی څه هم لاسونه وزنگونته

نه رسيدی. لکن احتياط په اول روايت کی دی کما لا يخفى. **مسئله:** که سري لمونځ په ناستی کاوه نوپه رکوع کښی نفس اخفاء الظاهر کا فی ده. **مسئله:** که یوسري کوزه پښته وو یعنی ملایه کښه وه. او کڼ والی په دومره وو لکه رکوع. دهغه دپاره دا کافی ده چی صرف په سره دی اشاره ورکوع ته وکړی. یعنی سري لب کښته کړی ولې چی دی دپوره رکوع څخه عاجز دی یعنی سر د کنا توره نه سی برابر ولای. بلکه سريه تر کنا تو کښته وي.

مسئله تعدیل الامکان

امام ابو یوسف او امام شافعی په فرض بولي. د تعدیل معنا په قول ددوی ارام کول دی په رکوع او سجده کی په مقدار دیوی تسبیح. اوپه نيزد امام اعظم او امام محمد سنت مؤکده دی چی د اهر رایه د جمهور و علما ووده. مذهب ده اویا واجب دی په نيزد محققینو د مذهب په هر حال چونکه بعض فقهاء د مذهب قول د ابو یوسف هم گنړلی وی نو باید احتیاطا په مراعات وکړه سی. په مراقی الفلاح کی وايي، چی ابو یوسف البلخي چی د امام اعظم ابو حنیفه رحمه الله علیه بالذات شاگرد دی. وائی که چا په رکوع او سجده کښی تردری وار تسبیح کوئیلی لمونځ به نه دی روا. درویش وائی اگر چه قول د ابو مطیع د مشهور و کتابو څخه دفته خلاف دی. لکن امام طحاوی وائی چی احتیاطا دی مراعات وکړه سی. **قَالَ الْمُصَنِّفُ.**

والسجود او بل فرض د لما نحه سجده ده. درکوع او سجده د فرض والی دلیل د اقول د باری جل شانہ: **وَارْكَعُوا وَاسْجُدُوا: پوه سه:** چا د سجود څخه جنس دی تاچه و دواړو سجده و ته شامل سی مطلب چی دواړی سجده فرضی او مصنف وائی چی د اثبات په حدیثو مبارکه و ورسره ده اوپه اجماع د امت مرحومه هم ثابت ده. **پوه سه:** چی امام طحاوی په لفظ دقیق نقل کړی دی چی په ابتداء کی د اسلام بعض خلکو به سجده کوله بيله رکوع او بعض مسلمانا نوبه رکوع بيله سجده

حق چی دا ایت نازل سو: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا: مسئله:** مصنف په مراقی کی وائی چی سجده په ایښولوسره د تندي یوازی. او یوازنی په ایښولوسره د پزی نه ده صحیح. اوپه محبتی کی وائی که څوک د تندي طرف پر محکله کښی دی هم کافی دی. او معراج والا د ابی جعفر څخه نقل کړی دی، چی ایښول د نه ټولوا طرافو د تندي په اجماع سره شرط نه دی. کڼ والی ولې

پس هغه خبره چی تجلیخ ابن فسیح څخه روایت کړی ده چی که چیری یوسري لب تندي پرکښی د یوه کښیښو او د یوه حصه د تندي په پر محکله وه. نو سجده به روا ده او که لب حصه پر محکله وه سجده به نه ده روا، ضعیفه خبره ده. بل یکنی وضع اقل جزء منها، ط، هو وضع د اکثری حصی د تندي واجب ده. ولی چی آنحضرت صلی الله علیه و سلم همیش توب کړی دی پر ټینگولو د تندي او پزی پر محکله باندی. ط، در،

فائده: باید ایښول د تندي دی پر طریقه د تعظیم وی. نو که یوسري تندي منو پر محکله کښی دی او دواړی پښی په پور، ته نیولی وی سجده به نه ده روا. ولی چی د ساتیری دی تعظیم نه دی. درویش وائی چی د بعض عوامو د غسی حال دی چی په سجده کی دواړی پښی په هوانیولی وی. نولمونځ به نه دی صحیح.

مسئله: که څوک په حال کی د سجده باریخو پر محکله کښی دی. اویا زڼ کښی دی اویا پر مقدمی حصی د سر سجده وکړی داسی سجده په اجماع سره باطله ده. ولی چی تعظیم الهی د دی اعضاو په ایښولوسره نه دی مشروع، **پوښتنه:** که دیوه سري پر تندي نرخم وواو پزه به هم خوښیدل. نو د اد مخ رقم سجده ده ته روا ده **جواب:** یا نه ده روا داسی به اشاره په سر کوې: **قَالَ شَيْخُ الْإِسْلَام** که یوسري عاجز وی د سجده څخه پر هغه های چی تامل سوی دی په شریعت کی. نو هغه سري څخه سجده سا قظه ده. او حکم به نقل کیږی و اشاری ته:

پوه سه: چی مصنف په مراقی کی وئیلی دی چی یوازی پر پزه سجده نه د صحیح. لکن د اهلسنة چی عذر نه وی او که عذرو و بیا خو روا ده. و هدا مذهب الامام الاعظم و به

کی چناری بغاری ووهی. تاچی په خلکو کی دامشهوره سی چی فالانی ملا صاحب مجله نصیحت کوی خلک ژروی نوباره خلک ددغه واعظ لاسونه پجوې. اونوری دینوی فائدی هم په داسی نصیحت کی نغبتی وې. دادوهم عرض دیر بدی تراول عرض کمالا یخلی.

باعث پردرویش

چی عربی کشنی کتابونه په عقائدو کی اوفقه کی وه آسانه پښتو ته یه راواړول. دا وویچ درویش دپیری زمانه په دې فکر کی وویچ څرنگه سړی کولای چې د خپل قوم پښتونودنرو او بنحودینی عمومی خدمت وکړی. او څرنگه به ناخبرو ورونه او خوندوته. به ددوی په مورنی ثبب عقائد ضروریه د اسلام اول حکم عملیه فقیهیه چی ددوی ورته ضرورت سته بیان کړم. هغه وویچ د خدای جل شانہ مخه می توفیق وغوښتی. او په دی کار می شروع وکړ. ولله الحمد چی په دې کار کښی زه خدای جل شانہ کامیاب وگرځولم. چی تردی اوسه پوری پوری. ما عاجز دوری په فقه کښی او شرط القلوة هم په فقه کښی. لونور ظلم په عقائدو کی او هم ابوالمنتهی په عقائدو کښی په سلیس آسانه ژبه می ترجمه کړه او تالاشی وکړی چی د معتبرو کتابو څخه د فقهی اود معتمدو کتابو څخه د عقائدو دیر کار اید او ضروری مسئلې پر ترجمه دا صلی کتاب بالا کړم. اود غه مذکور کتابونه لله الحمد عربستان، پاکستان، بلکه امریکا، جرمنی، لندن، وغیره ممالکولیفی چیری چی پښتانه ورونه، اوخوندی موجود دي. دیر ښه رواج یه موندلی دی. ددرویش کتابونه رواجی مگه سید په کبابی بی. او بل کتاب شهادة الحسنین په درېی هم چهاپ سوی دی. او هم دا اوس د نورالایضاح چی یو دیر مختصر او معتبر کتاب د فقهی شریعی دی تر ترجمه کولو لاندې دی. او اول جلد تکمیل سو. تخمیناً د پنځه سوه مخه په شا وخوا کښی چی هغه هم اوس لاهور ته د چاپ دپاره پر لاری

او ژر ښی شریعه (۱). شاء الله و شا تفتینوته دستیا بهی. دقاری فضل الحق صاحب په کتابت، اوچا پوونکی یه هم دی دی. او ما حقوق دطباعت هم وده نه ورکړی دی ولی چی علت غایه یه هم دی دی. اود و هم جلد به هم ان شاء الله العزیز کتابت سی. او هم دقاری فضل الحق په کتابت او طباعت ب طبیعی سی. اود هوجم او صفاتی به تر اول جلد ان شاء الله دپیری وی =

اگرچه نورالایضاح یو مختصر کتاب وو. لکن ددرویش دارایه ده چی دا ترجمه صورت کی دفتاوا وخیلو وطنوالو پښتنو ته پښت کړم. ان شاء الله العزیز. دا ترجمه به په پښتنو ورونه کښی رواج پیدا کړی او سبب بلکه ښه سبب د زده کړی د مائلو ضروریه وود فقهی شریعی به وگرځی. وَمَا ذَالِكَ عَلَى اللَّهِ بِعَزِيزٍ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ

اَرَأَيْتُمْ لَا صَمِيْمَةٌ

وړونرو اوخوندو. و درویش ته دښه ژوند او صحت دعا کوئ. ولی چی درویش قصد لري چی وروسته تر خلاصیدو د ترجمی دنورالایضاح "درویش اراده صمیمانه کړی ده چی دقدوری د نکاح حصه هم ترجمه کړم"

او هم دا مکتبه به یه هم په ښه کتابت سره تا سوته وړاندی کړی

والتجوید

مکتبة القراءة

کانسی روڈ شالدره کوټه

کتبه احقر فضل الحق حقانی

ولی چی دنکاح، طلاق، رضاع، وغیره مسئلوتہ ہم عمومی شدید ضرورت سستہ
وَاللّٰهُ الْمَوْفِقُ وَاللّٰهُمَّ لِلْقَوَابِ «داوی غہ معترضہ خبری اوس بہ اصل مقصودتہ
رجوع وکرم یعنی ترجمہ دبا فی نَوْرُ الْأَمْرِ صَاحِبِ إِنْ شَاءَ اللَّهُ الْغَزِيَّةُ»،
پوہ سہ: چی شرط صحت دسجدی دادی چی مصنف وائی، **عَلَى مَا يَجِدُ**
دو، یعنی سجدہ دی کوی پرداہی شی چی و معلومی بی وساجد تہ دھغہ
حجمہ شئی ملک والی، حتی کہ سجدہ کوونکی دپ کوشش وکری، ترجال ایلو
پہ سر نہ کبنتہ کبئی، پس ساجد تہ سجدہ نہ دہ روا پر پنبہ وو یا وریو مگر
هغه وخت چی پہ کور، چچہ کبئی دپری تختہ سوی وی چی بالانہ کبنتہ کبیری
اود غرننگہ سجدہ نہ دہ روا پر واور، اوپر اوپو مگر چی دپ ملک سوی وی دغروہ،
اوپر این دنو اوجوار یو، ولی چی دغہ شیآن نبوی دی اوجسمونہ یہ سخت دی نویو
پر بل قرار نہ نیی بلکہ نبوی بی نوی سرخواہ خواہ کبنتہ چی: قَالَ الْمُصَنَّفُ

وَتَسْتَقِرُّ عَلَيْهِ جِبَّتُهُ اوقرار نسی ددہ تندی پرهغه **مُسْأَلَةٌ**
پر غمناو او اور بشو سجدہ روا دہ، ولی چی دانی یہ زبزی دی او دپری ملک نہ دی یوبل
قرار نسی، مرط، **پوہ سہ:** چی جبتہ چی پہ پبنتوتندی ورته وائی ترور جو
لور سرتر وینتا نو پوری، اوپر تندی باندی ددو وطر فودوہ جینان دی چی پہ
پبنتوتیکونہ ورته وائی، قَالَ الْمُصَنَّفُ.

وَلَوْ عَلَى كَفِّهِ أَوْ طَرَفِ ثَوْبِهِ إِنْ طَهَرَ مَحَلُّ وَضْعِهِ

سجدہ صحیح دہ کہ ہم پر دغوی دساجد وی پر صحیح روایت، اوداغرننگہ صحیح دہ سجدہ پر طرف
دجائی ددہ کہ پاک و کف ایس نو لو د کف اوجائی **پوہ سہ:** چی دثوب غن
مراد ثوب ملبوس دہ، لکہ دقمیص لمن، یاد لنگوتی شملہ، او سجدہ پر طرف دثوب
دجبتہ عذر روا دہ، اوبیلہ عذر، مکروہ دہ لکہ سجدہ پر ولہ د لنگوتی، او هر چه

سجدہ دہ پرد سمال یا پتو هغه پہ هرحال روا دہ یعنی کہ عذر وی او کہ نہ وی
اود عذر یو صورت هغه دی چی پہ صحاح سستہ وو کبئی، راجی، دانس رضی اللہ عنہ
پہ روایت سن: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَضَعُ أَحَدُنَا طَرَفَ ثَوْبِهِ
فِي شِدَّةِ الْحَرِّ مَكَانَ السُّجُودِ، ترجمہ: مون وو سر دبی علیہ السلامہ نوایس نو
بیوع مون طرف دجائی خیل پہ سختی گرمی کبئی پہ کئی دسجدی، اود اہم
دعذر صورت دی چی پہ زمی پہ یخ وطن کی سری پہ صحرا کی لمونج کوی نو ترندی
لانڈی طرف الثوب دپرو یخہ آوارہ وی.

مسئله: پره قسم غالیو کہ ایرانی وی، کہ عربستان فی وی او کہ افغانستان فی وی
اویا د نور و مملکتو چی پاکی وی لمونج بیلہ کراہتہ ر وادی، در، قَالَ الْمُصَنَّفُ

وَسَجْدٌ جُوبًا بِمَا صَلَبٌ مِنْ أَنْفِهِ وَجِبَّتُهُ وَلَا يَصِحُّ

اوسجدہ دی کوی ازروی وجوب پر کلک کائی دپری، او وجوباً دی سجدہ ہم کوی پرتندی

الِاقْتِصَارُ عَلَى الْأَنْفِ الْأَمِنْ عَذْرٍ بِالْجِبَّةِ

باندی اونہ دی صحیح بس والی دپری پر سجدہ مگر هغه وخت صحیح دی چی پہ تندی کی عذر
مثلاً دانہ وی چی پر محک یہ نہ سی ایس نو لائی، **پوہ سہ:** چی ددی مسئلوتحتیو
پورہ عنقریب تیرسو، فتدکر، قَالَ الْمُصَنَّفُ.

وَعَدَمُ ارْتِفَاعِ مَحَلِّ السُّجُودِ عَنْ مَوْضِعِ الْقَدَمَيْنِ

اوبل شرط دشرو طو تخرد صحت دسجدی دادی چی نہ بہ وی پورتنہ کائی دسجد تر کائی

بَاكْثَرِ مِنْ نِصْفِ ذِرَاعٍ فَإِنْ زَادَ عَلَى نِصْفِ ذِرَاعٍ

دیسو بالاتر نیم گزہ، یعنی لن پو، تہ والی ضر نہ لری، او کہ تر نیم گزہ بالا و ارتفاع سجد
یہ نہ دہ روا،

فَإِنْ زَادَ عَلَى نِصْفِ ذِرَاعٍ لَمْ يَجْزِ السُّجُودُ إِلَّا لِحَظَةٍ

او که چیزی زیادت و دو لور و الی تر نیم گز - نو سجده نده پروا - مگر ما سواد هغه صورت

سَجَدَ فِيهَا عَلَى ظَهْرِ مُصَلِّ صَلَوَتَهُ

خنده چی از دحام د خلکو دیو

خلافه داچی که چیری

تر نیم گز یه ارتفاع زیاده و یه بیا سجده نده روا - یعنی دغی سجدی ته اعتبار بنسته نوکی

دغه سجده پر کبسته های راوگر خول صحیح سو - اوکی لمونخ پوره کړی او هغه معتبره

سجده یی و نه کړی لمونخ یه باطل سو - ولی چی فرض عمل په کبسته پات سو؛ مگر هغه وخت

لوړوالی د های د سجدی پر های د پښور وادی چی از دحام د خلکو دیو وی او های

د سجدی نه وی - بلکه د وروسته صف سړی دمخ د صف د سړی پر مالا سجده کوله

لکن هغه لمونخ گذارم په لمانخه کبسته شریک وی - دا توله د مجبوری له کبله - نو که

هغه دمخ و خواته سړی لمونخ نه کاوه او یا یه بل لمونخ کاوه د هغه پر شا سجده

نه ده روا - او په کفایه کی دا شرط هم راوړی دی چی لمونخ کوونکی زنگونه به پر

مخکله وی - او په مجتبی کی دا هم شرط کړی دی چی هغه بل سړی چی دی چی پر شا سجده

کوی هغه به پر مخکله سجده کوی - لکن قهستان د مبسوط خنده نقل کړی دی چی سجد

د از دحام پر شا د غیر مصلی هم روا ده - او امام زاهدی وائی چی پر شا د ما کول اللهم

پسه وغیره هم روا ده - و نقل عن الجبالي انه يستحب التأخير حتى يزول الزحام

ط

واقعیه: یوه وړخ درویش په مسجد نبوی د مدینې منورې د لمانخه د پارمینه

پروخت وړ غلم او په یوه صف کی می تحیت المسجد ادا کړی. ښه در کوع او سجدی

های می در لودی. لکن خه وخت چی د لمانخه د جماعت وخت نه دی کیدی خلق پورته

حتی چی د صفو په مابینو کی نور صفونه جوړ کړه سو - د درویش و مخ ته یو لوی پټه

مصری کښینتی هرڅه چی قبل الصلوة ورته وو نیله چی زه به سجده اخیر چیری

کوم، نوده نه منله اونه ایسته کیدی اودای وویلله. اَلَسْتُ مَا لَكَ

اوبل های هم نه وو چی زه هلته ولاړ سمر - خبر اقامت وسو او لمونخ شروع سو قیام

خو وسوه کم مشکل نه وو - اور کوع هم په ادنی طریق و سوه. د سجدی چی وار سومصری

تر ماد مخه پر سجده سوکنا تی په دونه غټ وه چی زه پر کوع وای دده پر کنا تو

می سر نه سولای ایښوولای - شا خو چیری ده خو چی زه ما سر دده د کنا تو مخه و منشی

ده په حال کی د سجدی پښی راته انزادی کړی. مطلب یه دا وو چی زما په پښو

نښاسه - ما هم هغسې وکړ او سجده می کړه کامالا پر مخکله وکړ تر اخیرو

نو هلته می په لمانخه کبسته داپه زړه کبسته راوگر ختیدله چی په فقه شریفه کبسته

چی وائی - چی په وخت د زحام پر شا د لمونخ کوونکی سجده وکړی هغه کافی نه ده ولی

چی درویش په دغه زحام کی په مابین کی ده راجلی د مصلی سجده وکړه چی د ظاهر

د سجدی به امکان نه وو اوسر دی چی په فقه شریفه کی وائی چی د حال در کوع

سجده پر شا د بل مصلی نه ده روا بلکه دی به نه ننگونه پر مخکله اید چی فحق القول

بَانَ الْعُلَمَاءُ تَنَزَّاهُ يَوْمًا فَيَوْمًا قَالَ الْمُصَنِّفُ

او ایښول د دواړو

وَوَضَعَ الْيَدَيْنِ وَالتَّكْبِيتَيْنِ فِي الصَّحِيحِ

په صحیح روایت کی. مصنف په مراقی الفلاح کی دا عبارت په حذف د مضاف گرځولی دی

ای احد الیدین واحد التکبیتین. نو ترجمه د عبارت داسی کیږی چی بل شرط د صحت

سجده ایښوول دی دیو د دوو لا سواو دیو پښی. د دې های تفصیلی بیان د مخ

تیر سو. قَالَ الْمُصَنِّفُ

وَوَضَعَ شَيْءٌ مِنْ أَصَابِعِ الرَّجُلَيْنِ

اول شرط د صحت سجدی ایښوول دی د یو غم کوونکې د پښو پر مخکله کتن کوونکی به مخی و وړلای دی سر نه

حَالَةَ السُّجُودِ عَلَى الْأَرْضِ وَلَا يَكْفِي وَضْعُ ظَاهِرِ الْقَدَمِ

اگر تر پر مخکله نه کښی کوی - او کافی نه ده د صحت د سجدی دپاره ایښول د مخ د پښی پر مخکله

ولی چي ظاهر پښي ځای د سجدې په شریعت کی نه دی. مصنف په مراقی الفلاح کی دا خبره
دلیل راوړی دی چي آنحضرت صلی الله علیه وسلم وایی: **أُمِرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى**
سَبْعَةِ أَعْظَمَ عَلَى الْجِبَةِ وَالْيَدَيْنِ وَالرَّكْبَتَيْنِ وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ نه امر کړه سوی
یم یعنی د جانب څخه د خدای عزوجل چي زه به سجده کوم پر او او ځو، چي تندي
دی او دوه لاسونه دي. او دوه نرنگونه دي او اطراف لپښو دي.

سوال: امر خود پاره د وجوب وی نو د دی حدیث مفاد خودادی چي پردی او
اندامو سجده واجب ده. او حدیث صحیح او متفق علیه دی. او سر د دی چي ایښودل
د دواړو لاسو او دواړو نرنگو سنت دی زموږ په نیز. **جواب:** غرض
د مصنف د دی حدیث څخه د دی چي محل د سجدې خود غږه اعضاء دی او دا صحیح دي
او هر چه دا خبره ده چي د ټولو وضع لازمه ده دا علم ده حکم دی. مصنف په مراقی کی
وایی چي یوه پښه کښی دی په صحت کی ده سجده په اختلاف دی. او لفظ وایی
چي ظاهر مختصر الکخی والمحیط، والقدری عدم جواز دی. **قَالَ الْمَصْنَفُ**

وَتَقْدِيمُ الرُّكُوعِ عَلَى السُّجُودِ یعنی شرط دی د پاره د صحت
پر سجده باندی. **قَالَ فِي الْمَرَاتِي** لکه چه شرط دی تقدیم د قرائت پر رکوع.

مسئله: که یو سري د سحر په لمانځه کی رکوع تر قرائت دمخه وکړي. او رکوع څخه
چي را پورته سی بیا هم په قرائت ونه وایه له مونځ په فاسد شو. او کی وروسته تر
قرائت ووايه نو له مونځ په صحیح دی. کی دا کار قصد او کړي له مونځ په مکروه دی. او کی سهوا
کړي وو نو سجده سهوه دی وکړي: کما فی الکافی لو قدم رکعاً علی رکن سجدة للشهيد
مسئله: بعض علماء وایی چي په مذکور صورت کی یعنی چي تر رکوع وروسته قرائت
و وایی رکوع په لغوه سهوه بله رکوع به کوی. او سجده دښته ورباندې. **مسئله:**
که یو سري په اولو دوو رکعتو کی د خلور رکعتی لمانځه قرائت نه ووايه او په اخرو
دوو رکعتو کښی قرائت ووايه له مونځ په صحیح دی.

پوه سده: چي مفاد عبارت د مصنف په نورالایضاح او مراقی الفلاح کښی دادی
که یو سري رکوع د څخه تر قرائت وکړي. یا سجده د څخه تر رکوع وکړي له مونځ په فاسد
دی. او په کافی کی هم تصریح پر دغه سوې ده. لکن په کافی کی په باب سجود الموهکی
داسی وایی: **لَوْ قَدَّمَ رُكْعًا عَلَى رُكْنٍ يَعْنِي سَهْوًا سَجَدَ لِلشَّهْوَةِ** د دی عبارت څخه دا
معلومیږي چي ترتیب دار کا نو واجب دی.

ولی چي د واجب په پر لښو لوسو جبره سجده سهوه کیږي. او وړاندی وایی چي له مونځ
په فاسد شو. د دی سده خود معلومین چي مراعات د ترتیب فرض دی. او مصنف
هم تصریح کړی ده بقوله: **وَيَشْتَرِطُ لِصَحَّةِ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ** پر فرضیت د ترتیب.
وهذا الشکال ینبغي حمله. وقد تفرد صاحب جامع الفصولین العلامة ابن قاضي سماء
فی کتابه شرح التسهيل بدفعه. یعنی چي د فرضیت ځای او د وجوب ځای په ترتیب کی د
ارکانو جلا دی: **قَالَ إِنَّا قَضَ بَيْنَهُمَا** هغه داسی چي مفاد فرضیت د ترتیب داده چي
صحت درکن ثانی پر وجود د اول رکن موقوف دی. نو که څوک رکوع د څخه تر سجدې وکړي
سجدې قی اعتبار دښته باید سجده بیرته راوگرځوي. او مفاد وجوب الترتیب داده چي
له مونځ په نه فاسد یږي کی بیرته راوگرځاوه یعنی هغه ترتیب چي ده خراب کړی وو.
فانهم هکذا الله. **قَالَ الْمَصْنَفُ.**

وَالرَّفْعُ مِنَ السُّجُودِ إِلَى قُرْبِ الْقُعُودِ عَلَى الْأَصْح
او شرط د پاره د صحت د سجده ثانیه پورته کول د سردی د اولی سجدې څخه تر داسی حده
چي وړناستی ته نژدی سی. که څه هم سمنه کښینی پر صحیح روایت د امام اعظم څخه

لِأَحْيَا فِي غُورٍ وَهَرْدِي ولما په دی مسألو کښی روایات مختلفه
سته او د مذاهبوا اختلاف هم سته. علامه مسکین وایی چي ولاړه درکوع څخه او
ناسته په مابین د سجد تینو دواړه فرض ده. په نیز د امام ابو یوسف نو دده مذهب

مقتضى داده که چا قومه، او جلسہ، پر پسنوله لمونج يه فاسيد دى. او امام اعظم
او امام محمد يه واجب بولي. دواړي يعنى چي لمونج نه په فاسدينى. اود مصنف
کلام هم دلته دامام ابو يوسف د مذهب سره موافقت لري. ولجی دی وائی ویشتر
الرفع آه

لکن په دى کښى اختلاف دى چي انداز د رفع د سجدي څخه خورمه انداز ده. د حضرت امام
الا عظمه مذهب خود کړسو. د پروکنا بود فقهي شريفي فتوى په دغه مذهب ورکړيد.
او کړولش هم دامذهب د فتوى دپاره مناسب بولي. او بعض مشايخ وائي چي تندي مري
د محکي پورته کړي او بيرته يه کښين دى لمونج يه صحيح دى. درويش وائي چي دري مذهب
هيڅ يوه فقيه نچلي او تصحيح نه ده کړي. اونه عالم ته مناسبه ده چي دامذهب وغواړي
بيان کړي. او قدوري وائي چي هغه قدر رفع غواړي چي خلک يه رفع وبولي. شيخ الاسلام
دارايه اصح گنلې ده (يعنى په داي کي د فرضو لکن مکروه ده) ط

او بعض فقهاء وائي چي هغه قدر رفع ضروري ده چي کتونکي يه رفع وبولي. دامذهب
عينا د قدوري مذهب دى لکن پوه سه: چي مصنف سر د دى چي دلته وکيشتړ ط وائي منکر
په هاشيه کي د درر داسي وائي. چي ده دلائل شرعيه وومقتضى داده چي داخلور سر
کاره واجب دى. يعنى ارام کول په رکوع کي. ارام کول په سجده کښي. او ارام کول په ولاړ
کي درکوع څخه او ارام په ناسته کي په مابين کي د دوو سجود او رفع درکوع څخه هم
واجبه ده. او نفس جلوس بين السجدين هم واجب ده. په سبب د مواظبت دا خفج
صلی الله عليه وسلم پر دغو کارو. او بل دليل د وجوب يه دادي چي تا ضيق وائي
چي که چا رفع درکوع څخه سهوا پر پسنوله سجده سهوه پر لاره ده. او ودي ته ورته
نوکمر دنا ستی بين السجدين هم دغه رنگه دى. ولې
درويش وائي چي ددغو افعا لوو جوب مختاره دکمال الله
دده شاگرد ابن امير الحاج هم مختاره ده. قال ولنه الصواب درويش
چي ما فتوى هم پردغه نظريه ده ولى چي دقوانينو سره د فقر شريفي دپه برابرې

پوستنه: که يوسري اول سجده مثلاً پر بالنت وکړه او بيا چا بالنت ددڅخه
لري کړي او بيله پورته کولو سر دوه سجده يه کښته پر محکله وکړه د اوده
صحيح ده. بعض علماء وائي چي پر قول د قدوري صحيح ده. دا خبره غلطه ده. ولي
چي مطلق رفع خوفض با الاجماع ده په دامذکور صورت کي هيڅ رفع نسته. قال المصنف

وَالْعُودُ إِلَى السَّجْدَةِ اود اغردنگه فرض دى دوهي سجدي ته گرځيده مصنف
په مراقي کي وائي چي سجده ثاني فرض ده لکه اوله سجده باجماع الامة ورد في الحديث
النبوي چي آنحضرت صلى الله عليه وسلم چي اوله سجده يي وکړه او سر مبارک يي راپورته
کړي نو يي لاسونه هم د محکي څخه راپورته کړه او پر وړنو يي کښيښوله. اود اهم
عليه الصلوة والسلام وييلي دى صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُوْنِي اُصَلِّي تاسي لمونج کوي لکه
تاسي چي نه وليد مري لمونج يي وکړي. او په يوبل حديث شريف کي راغلي دى چي
لاسونه هم سجده کوي لکه مخ چي کوي. نوڅه وخت چي تاسي مخ پر محکله کښين دى لاشو
هم اين دى او هر وخت چي مخ پورته کړي د محکي څخه لاسونه دى هم پورته کوي.

حكمة تكرر السجود

بعض فقهاء وائي چي د تکرار د سجود امر تعبدی دى. يعنى خداى جل شانده مونږ امر
کړي يوچې دوى سجدي کوي. کي څه هم مونږ په حکمت نه يو خبر لکه عدد درکعتود
لمونځو. نومونږ هغسي کوو بالا په حکمت پسې نه گرځو. او بعض علماء وائي چي دوه
سجده دپاره د تر غيم د شيطان ده. چي ديوه سجده هم و حضرت آدم عليه السلام
ته وکړه. او په بعض رواياتو کښي راغلي دي. چي څه وخت چي ملک و حضرت الم
عليه السلام ته په امر د خداى پاک سجده وکړه او شيطان نه وکړه. نوڅه وخت چي
دوى سر وړه راپورته کړه وي ليدله چي د شيطان مخ د شاوخوا ته اووښتي وو او پر

بد نيه داسی و ښتانه راپور ته سوی ووه. لکه د سرکوزی نوملکو دوهمه سجده وکړه
د شکر د پاره، نو خدای پاک مونږ امر کړه، «مَتَا بَعَثَ لِلْمَلَائِكَةِ» چې تاسی هم دوی
سجده کوی، ددی روایت مخه د معلومېږي چې هغه سجده چې ملکي په امر سویږي
سجده اصطلاحی وه، اولدم علیه السلام صرف په ډول د محراب وخت د دوی ولاړوه
او بعضی اهل سیر وایي چې اوله سجده د پاره د شکر ایمان ده او دوهمه سجده د پاره
د بقاء پر ایمان ده. او بعضی محققان وایي چې اوله سجده د پاره د اشارې و هغه ایت کریمه
ته ده، «مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ» یعنی د محکمې ما تاسی پیدا کړي یا ست، او دوهمه سجده اشاره
ده و دی ایت کریمه ته: «وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ»

او بعضی علماء وایي چې خه وخت چې ټوله اولاده خدای پاک د آدم علیه السلام مخه
راوایستل د پاره دا خه د میثاق یعنی هغه وعده ده، «الَسْتُ بِرَبِّكُمْ قُلُوبًا» نو بیا په
ټوله په سجده سره امر کړه نو هغه کسان چې په وروسته ژوند کې به مسلمانان وي هغو
ټولو سجده وکړه او کفار و نه وکړه. نو مسلمانان چې سرونه راپور ته کړه او کفار و نه
وکړل چې سجده یه نه وکړه نو مسلمانان د دوهمه سجده وکړه د پاره د شکر، «وَاللَّهُ
أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ وَالْيَه الْمَرْجِعُ وَالْمَأْب» قال المصنف

وودد القعود الاخیر قدر الشهد او همدارنگه فرض ده اخیره ناسته
په اندان د التحيات آه ---
پوهسه: چې اخیره ناسته خو فرض ده. په اجماع د علماء وود خلورو مذهبو، الا
ما لکافانه سننه، لکن په مقدار کښی اختلاف دی او د اخلافو مذهب دادی لکه
مصنف چې وایي په قدر د التحيات آه د ویلو. او اهمه صحیح مذهب دی

سؤال: اخیر هغه شې ته وایي چې اول هم لری نو د سحر په لمانځه کې یادېږي
په لمانځه کې خواوله ناسته نسته. او د غرنګه د مسافر په رباعی لمانځه کې اول ناسته
نسته. جواب: مراد دلته اخیر د لمانځه دی یعنی هغه ناسته چې په اخیر کې د
لمانځه کېږي که د مخه ناسته لری او که نه لری، فی شمل الكل ط

فائده: مصنف لفظ د قدر ووايه اشاره ودي ته ده وکړه چې د التحيات ویل
فرض نه دی بلکه نفس ناسته فرض ده. او التحيات ویل به واجباً توکي راسی. ان
شاء الله العزیز

دلیل ددی مسئلې دادی چې ابن مسعود فر ته اخذت صلی الله علیه وسلم غروخت
چې التحيات وربو وله وروسته یه داورته وفر ما یئد: اِذَا قُلْتَ هَذَا اَوْفَعَلْتَ
هَذَا فَقَدْ قَضَيْتَ صَلَوَتَكَ اِنْ شِئْتَ اَنْ تَقْرَأَ فَقْرَءْ اِنْ شِئْتَ اَنْ تَقْعُدَ فَقْعُدْ یعنی
په ناسته ولی چې التحيات په ولاړې مشروع نه ده. ترجمه: چې تا د التحيات وویئد
او یادی فعل وکړی یعنی په قدر د التحيات کښینی نوت پوره کړی لمونځ نو بیا
ستا خوښه ده که ولاړېږي ولاړسه او که کښینی کښینه.

اِخْتِلَافُ الْعُلَمَاءِ

اخیره ناسته فرض خوده په اتفاق اما امام مالک یه
سنت بولي. لکن رکن یعنی اصلی د لمانځه ده. د ا مذهب دی دیوسف بن عاصم. او په
بدائع الصنائع کې وایي چې رکن اصلی نه ده یعنی رکن زاید ده. ولا یخفی ان بین الرکنین
والزیاده منافاة فافهم، او صحیح داده چې د ناسته شرط ده. په دلیل دهغی
مسئله چې فقها وایي چې که سړې قسم واخستی چې زه لمونځ نه کوم. بیا پر لمانځه
وړیږي څرنگه چې د اخیر رکعت د دوهمی سجده مخه سر راپور ته کړی حانت سو.

نوکه چیری التحيات رکن وای نو داسې پس له التحيات حانت وای، لان الكل لا یوجد
بدون الجزء. او په سراج او بحر او نه رکی وایي چې وضعه د لمانځه د پاره د تعظیم لای
ده او اصلی تعظیم د قیامی مخه شروع کېږي په رکوع کې تعظیم، یا تیری او سجده پای
تعظیم ده. او په ناسته کې خو هیڅ تعظیم نسته. بلکه صرف استراحت دی نور رکن
ننه ط، قال المصنف

وَيَشْتَرُ طَاخِرُهُ عَنِ الْأَرْكَانِ

او شرط دی وروسته کول د اخیری ناستی تر ټولو ارکانو. ولی چې قعده اخیره د پاره د ختم

دار کا نومشور ۴ دہ کما یدل علیہ حدیث ابن مسعود **مسئلہ**: کہ دجا سجدہ صلیہ
ہیرہ وہ چی التیات یہ وو یل ور پیاد سولہ ہفہ سجدہ دی راوگر خوی۔ کہ خرم
پس نہ سلامہ وہی چی خبری نہ وی کری۔ اوکی خبری کری وی لمونج بہ بیرتہ راوگر خوی
قال المصنف

وَأَدَاءُ رُكَايَا مُسْتَقِطًا اوشرط دی دیارہ
اداء دار کا نواود صحت دهنو کول دهنو پوہ داسی حال کنی چی ویس وپے
مسئلہ: کہ یولمونج کوونکی قرائت وواپہ بایہ رکوع وکرو اوبیدہ ووهو
اعتبار نسته بیرتہ بی راوگر خوی۔ اوپہ قعدہ اخیرہ کی کہ بیدہ وو منیۃ المصلی
وای کی نہ راوگر خول لمونج یہ باطل سو۔ ددہ پہ نیز قعدہ اخیرہ رکن دلما نخہ دہ
والصحيح ما فی جامع الفتاوی۔ چی قعدہ اخیرہ دخوب پہ وخت کنی ہم صحیح دہ راوگر خوی
نہ غواپی۔ ولی چی دارکن نہ دہ بلکه داستراحت دیارہ دہ اوپہ خوب کی خونہ استراحت
سته۔ قال المصنف

وَمَعْرِفَةُ كَيْفِيَةِ الصَّلَوَاتِ وَمَا فِيهَا
من الخصال المفروضة او فرض دی پتریدل دکیفیت دلمونجو یعنی دچی
من الخصال المفروضة دوه رکعتہ دسحار فرض دی۔ اوخلو رکعتہ دما پسین
فرض دی وھکذا۔ اوھنہ چی پدہ دی تھولو لمونجو کی افعال مفروضہ دی۔ لکہ دونہ رکعتونہ
دسحار فرض اودونہ دما پسین فرض دی۔ وجمعیۃ الخصال باعتبار تعدد الصلوات
المفروضة والاف الفرضیۃ خصلۃ واحدة۔ قال المصنف فی نور الایضاح

عَلَى وَجْهِ يُمَيِّزُهَا عَنِ الْخِصَالِ الْمَسْنُونَةِ پر داسی طریقہ
باندی چی فرضی
خصلت پترنی چی تمیز دھنہ خصلت دخصال مسنونہ ووحثہ وکری۔ پوسہ
چی جمیعت دخصال مسنونہ ووهم پہ اعتبار دیر والی دمسنونو لمونجو دی۔ اوکے
داسی نہ وی نوستیبت خوبو خصلت دی پہ تھولو سنتو کی مثلاً دابہ ورتہ معلومہ وی

چی خلور قبل الظهر اودوہ رکعتہ بعد الظهر سنت دی وھکذا السنن الآخر۔ اودا
مراد نہ دی۔ چی دلما نخہ قیام رکوع وغیرہ بہ پہ صفت دفرضیت پترنی۔ اوسچان
اوتبیینات بہ پہ پدول دسنت پترنی وھکذا قال المصنف فی المراقی،
پوسہ: چی دمصنف دغہ ترجمہ چی مونز وکرو ہرغہ مراد دہ۔ کہ خرم عبارت د
کتاب واضح دلالت نہ پکوی۔ والتفصیل فی شرح الامام الطحاوی، اومصنف
وای چی داد اداء دفرضی لمونجو تھولو داسی اعتقاد ہمہ کا فی دی۔ قال المصنف

وَأَعْتَقَادُ أَنَّهَا فَرَضٌ او اعتقاد دی لمونجو چی دی فی پدہ دی پنچوختو
اوعقیدہ بہ دی لری چی دغہ لمونج چی زہ فی کوہ فرضی دی تاچی نغلی نیت ونہ کی پہ فرضی
لما نخہ کی۔ ولی چی فرضی لمونج پہ نیت دنفلونہ دی روا اونفل پہ نیت دفرضو، وادی
کما فی التجنیس والمزید والخلاصۃ، ط، قال المصنف

وَأَلَّا رُكَايَا مِنَ الْمَذْكُورَاتِ أَرْبَعَةُ الْقِيَامِ وَالْقِرَاءَةِ وَالرُّكُوعِ
پترنی کی بالاتفاق چی تیرسو چی تراوہ ویشتم ہا لہو خلور رکونہ دی۔ چی ہنہ لاپہ قولات، اورکوع
والتسجود وقيل القعود الأخير مقدار الشهد وبقيها شرط
اوسجدہ دی۔ اوبعض علماء وای چی اخیرہ ناستہ پہ قدرت التیات آہ داخلور رکونہ دی پہ لما نخہ کی
باقیما نہ نرطونہ دی، اوبعض علماء وای چی تکبیر تحریمہ ہم رکن دی۔ نوبہ شپہ سہی۔
وقد مر الاختلاف وما هو الصحيح من انهما ليسا بركنين

بَعْضُهَا شَرْطُ لَيْتَةِ الشَّرُوعِ فِي الصَّلَاةِ وَهُوَ مَا كَانَ خَارِجًا

بعض د هغو څخه شرطونه دي د صحت د شروع په لمانځه کې هغه هغه شرطونه دي چې خارج د لمانځه څخه وي. چې هغه پاکي ده د حدث او نجس څخه او ستر د عورت د ځي او استقبال د قبلې د ځي. او وخت دی او نیت دی او تحریمه ده. قال المصنف

او غیر د هغه څخه شرط د دوام وخت و غیره شُرُوطٌ لَدَامِ صِحَّتِهَا د لمانځه.

بيت سيارب تو انچه من گدايخوا هم: فزون زهرار پادشاه ميخوا هم هرگز از تو حاجتي نماند: کنه از تو را ميخواهم

قال المصنف

فصل في متعلقات الشروط وفيها

تَجُوزُ الصَّلَاةُ عَلَى لَبَدٍ وَجْهَهُ الْأَعْلَى طَاهِرٌ وَوَجْهَهُ

روادی لمونځ پر کراسته چې لوړ مخ په چې سرې لمونځ پر کوی پاک وي او کبسته مخ
الأسفل نجس هم وي. يعني په دونه نجاست چې مانع د لمانځه
چې پند والي لري ملک چې دوه ځايه کيدای سي. لکه کراسته قالین، کمبله، خسته پڼه
وغیره کذا فی البدائع والحنائیه، ومنیة المصلی او نور کتا بونه د فقهی شریفي.

مسئله: یوه کون پچه په د مردارو وړې ده که کړې وه. او دواړه مخه د پوښ په پاکي وه لمونځ پر وادې ط. مسئله: لمونځ روادی پر پوست د پسه چې وړي

په مردار وړي لکن د محکې و خواته وي. کما فی البدائع والخلاصة. مسئله
په یوه داسې پندو تخته چې دوی تختی ځنډي جوړېږي. اولاندی مخ په مردار وړي
اولو کا مخ په پاکي پر پاکي مخ په لمونځ روادی. په نیزه امام اعظم او د امام محمد
اوپه دې مذهب فتوا ورکړې ده ابو بکر اسکاف. او امام ابو یوسف وايي نه دی روا.
اوپه دی مذهب فتوا ورکړې ده ابو حفص کبير، مرط، قال المصنف

وَعَلَى ثَوْبٍ طَاهِرٍ وَبِطَانَتِهِ نَجَسَةٌ إِذَا كَانَ غَيْرُ مُضَرِّبٍ

او دغرنه لمونځ روادی پر هغه جامه چې پاکه وي او په مابین کې نجس استوي لکن چې مضرب
نه وي. پوه. چې مضرب هغه دوه مخي کالي ته وايي چې په مابین کې استرواړي وي
وي او اطراف په گنډل سوی وي. او په مابین کې هم کیندی وهلی سوی وي. او غیر
مضرب هغه ورته کالي دي چې په مابین کې نه گنډل سوی وي. او عبارت د طحاوی
دېر مجمل دی په دی ځای کې. او د افرق صاحب الجمع بیان کړی دی. وقال هو الصَّحِيحُ
مسئله: په قهستان کې وايي چې پرداسې چې په لمونځ روادی چې استرو
په نجس وي او مخ په پاک وي. او دوی چې پښې د غټ خوادې تر پښو لاندې کړي
او سجدې پر لمن کوي: ددی وجه به شاید دا وي چې د لمنی خوا فراخه وي او تر منځ
وي نو سجدې قرار پر نسي. قال المصنف

وَعَلَى طَرَفٍ طَاهِرٍ وَإِنْ تَحَرَّكَ الطَّرَفُ النَجَسُ بِحَرَكَتِهِ

يعني که کمبله وي او که بو، یا وي او که پتو وي. او دغرنه لمونځ
روادی پر پاک طرف د مذکور شي نو يعني چې یو بل طرف په
مردار وړي که غم طرف نجس په بنور ولو پاک طرف بنوري و چې دغه مذکور شيان
د محکې حکم لري نو شرط صرف پاکوالي د لمانځ کونکي دی لکه په محکې کښې داغ
حکم دی «کذا قال الطحاوي»

تفصیل المقام

په بحر اثنی کنبی وایې که یوسری پر اوارسوی شی لکه مذکور شیان و غیرها لمونځ کاهه او پر بل طرف دهغه شی مرداری پرته وه پس اصح داده چی لمونځ پر مرداری که دا اولرسوی شی لکه کنبله یا غت پتو و غیره او که کشنی وې. لکه دلما نخه مصل یا د اوبی دسمال. دلیل په داډی ویلی دی چی دغه شیان پر منزله د محکمی دی نو لمونځ کوونکی د نجاست مستعملوونکی نه بلل کیږي.

او بجز یا ترکید و چی د المونځ باید په طریق اولی راسی. ولی چی فقهاء وایې چی نجاست په ثانی کی درنگنود مصلی او دغرنګه دلا سومانع دلما نخه نه دی نومذکور نجاست به خنګه مانع وې. او په خلاصه کنبی وایې که مصلی آواره کړه یو نا زکجهلم پوچ نجس باندی نو که دغه جامه داسی وه چی دهغه نجاست نه تر معلومی دی لمونځ پر روادی او که د نجاست حکایت په کاوه لمونځ نه دی پر رواء. قال المصنف:

وَلَوْ تَجَسَّسَ أَحَدُ طَرَفَيْ عَمَامَتِهِ فَأَلْقَاهُ وَابْقَى الظَّاهِرَ

که چیری دیوسری د لنگوتی یو طرف مردار وو. یعنی په نجاست مانعه دلما نخه نه مصل

عَلَى رَأْسِهِ وَلَمْ يَتَحَرَّكَ التَّجَسُّسُ بِحَرَكَتِهِ جَا زَرَتْ صَلَوتُهُ

هغه نجس طرف پر محکله وچاوه. او پرې ښوهه پاک طرف پرس باندی او حال داسی و چی

وَأَنْ تَحَرَّكَ لَا تَجُوزُ

لمونځ په روادی. مراقی وایې چی مستعمل د نجاست

نډی. او کی هغه مردار طرف په ښور و لود پاک طرف ښوریدی بیا لمونځ نه دی ورسته رواء. ولی چی دی حکما حایل د نجاست دی. فایده: ددی مسئلې نخه داسی فیهی چی لغ سر لمونځ مکروه دی. که مکروه نه وای نو خو لنگوته یی کړه ایینی و

په لغ سربې لمونځ کړی وای سوال: شاید د دغسی لنگوتی تله پر سر یخ والی د سببه وې. جواب: چی حکم اول عامدی کړه چی وی او د یخ نو دا معلوم سو چی د غسی متنجس لنگوته د کراهت دلما نخه دی په سرتور سر. قال

وَفَاقِدُ مَا يَزِيلُ بِهِ النَجَاسَةَ يُصَلِّيُ مَعَهَا وَلَا إِعَادَةَ عَلَيْهِ

هغه سربې چی نه لری داسی شی چی نجاست د کالی نخه په زایل کړی لکه اوبه یا بل مانع کد سرکه و غیره) لمونځ به کوی سر دهغه نجاسته او اگر حیثه دلما نخه نشته پرده باندی که ختم وخت باقی وې. یعنی داسی نجاست چی لمونځ ورسره نه وی رواء. ولی چی تکلیف په قدره طاقت دی. لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ فُتْنًا إِلَّا وَسْعَهَا،

پوه سکه: که دسری قمیص مردار وې پر تولی په پاک وې. قمیص د وکابندی په یوازنی پرتا که کنبی دی لمونځ وکړی، او کی قمیص او پر تولی دواړه مردانه وه. لکن د اوبی دسمال په پاک و و چی کافی دستر د عورت وو. قمیص او پر تولی دی دواړه وکابندی دسمال دی لنگ کړی لمونځ دی وکړی. ار کی ټوله مردار وه دهغه کالی سر چی په قدر د ضرورت وی دهغه نجس کالی سره دې لمونځ وکی او هغه نور کی ضرورت نجس کالی دی وکابندی تقلیلا للنجاسته بحسب الامکان. قال المصنف

وَلَا عَلَى فَا قِدِ مَا يَسْتُرُ بِهِ عَوْرَتَهُ وَلَوْ حَرِيرًا أَوْ حَشِيشًا

او دغرنګه اعاده نشته دلما نخه پر هر هغه چی پوتوونکی د عورت اوطینا نه لری که خړ و ریسیم وی او یا و ښه او یا ختی وې. او لمونځ به لغ سره وکړی

سوال: دور یښمنی جامی اغوستل خونړی حرام دی نو خرنګه به دی دور یښمنو جاموسر لمونځ کوی. جواب: هو لبس دور یښمنیو جامو حرام دی. او ستر د

عورت فرض دی. او فرض دستر قوی دی تر حرمت دا غوستلو دور یښمنیو جامو، او په اغوستلو کی په دغه صورت کی گناه هم نشته: لِأَنَّ مَنْ قَوَّاهُ مِنْ ابْتِلَى بِلَيْتَيْنِ

اختار امونهم، فافهم، قال المصنف.

وَأَنْ وَجَدَهُ وَلَوْ بِالْإِبَاحَةِ وَرُبْعَهُ طَاهِرًا تَصَحَّ صَلَاتُهُ

او که پید آید آنکه مصلی جامه «که خمر چا په اباحت و رکړی وی چی صرف تا ته لمونځ عاریا په کښی مباح دی یعنی په ملک یه نه وی ورکړی. او حال دا چی خلومه دهغی پاکه وی نوده ته په لڅه لمونځ نه دی روا. پراصح روایت مثلاً لکه یوسړی چی اوبه وی ورسره اوبل سړی په قدر د اوداسه اوبه ورکړی نوده ته تیمم نه دی روا.

یونسته: د جایی چی خلوم په کله وی تا سی حکماً ټوله پت که بولي. او په لڅه لمونځ یه نه بولي. اوسه ددی چی دجایی خودی ربع مرداری دی. اوقا کون خوداری چی اکثر د حکم دکل دی. نو باید دا جامه حکماً ټوله مرداره وگنړل سی او لمونځ په لڅ بدن روا سی.

جواب: ستر عورت خولا نه مری. او حکم د نجاست ساقط دی شرعاً نوځکه په لڅ بدن لمونځ نه دی ورته روا. او ربع حکایت دکل څخه کیدای سی او حکم دکل لری شرعاً په ډیر ځایو کښی لکه یو دغرمذکور ځای. بل ځای لکه خلومه د سرخریل یا قصر دریم دیانه د ځان خلاصولو د احرام څخه د حج یا دمکری. او د مردجنایت فسته باندی.

مصنف د وجد قید ددی دپاره ووايه که نه خپله جامه درلوده اونه چا په اباحت ورکړی وه. نو لمونځ یه په لڅه روا دی. او اعاده دلما څخه هر نه ده پرلازمه اونه ورته روا دی ځنډوله دلما څخه تروخت. **مسئله:** که د فقه الثوب سرچا وده

وکه چی زه جامه درکوم پر نه تاخیر دلما څخه واجب دی. چی قضا یه ونه پیریږی. په نیزه امام اعظم او امام ابو یوسف او امام محمد وایي که لمونځ قضا کښی که نه پرید انتظار لازم دی. او مصنف وویلله بالا بآحه لری سببه که څوک و دغڼ سړی ته جامه په ملک ورکړی بیا خوبه طریق اولی لمونځ یه په لڅه نه دی روا.

اللهم غفر لمؤمنك، ولكاتبه، ولجميع المؤمنين والمؤمنات: كتبته (حق و فضل الحق خدای

د اباحت اود تمليك فرق

داری چی د اباحت په صورت کی صرف ده ته تصرف هغه قدر روا دی چی اباحت کونکی ورته اجازه ورکړی ده. یعنی داسې مالک د نفع اخستلو دی ولبس. او هغشی په صورت کی د اباحت دده په ملک کی نه داخلیدي. اود تمليك په صورت کی داسې مالک دهغشی گرځی هر څنگه تصرف چی په کښی کوي ورته روا دی. مثال د اباحت لکه یو څوک چې میلما نه لری. او یو میلما نه راوی د امیلما نه صرف د خورک حق لری. او چاته هبه نه سی سکولای. ولی چی دی مالک نه دی اونه هم د مالک دخوا ایا نه دهی ورته سوي ده. اود اباحتی نه رولده چی بی اجازه د صاحب الطعام څوک یویشی د سترخان څخه اخلي او کور ته یه وړي. او که څوک په دی میلمتیا کی نیت د زکوٰۃ وکړی. نه دی ولی زکات تمليك غواړي. اود تمليك مثال زکوٰۃ دی چی یو غنی فقیر ته ورکړی. نو هغه فقیر اختیار لری کی پخپله په ځان خرڅوي او کی بل چاته هبه کوی. او کی پر یو چا خرڅوي «بخر عن»

د میلمنو خصوصاً د طالبانو د اعادت دی. چی څوک چی ددوی خدمت کوي که څه هم صاحب المنزل نه وی. یوه لږمه د غوښو ورکوي. او بعض طالبان کی په مسجد کی کښنی طالب د حفاظت د مسجد دپاره پری ایښی وي نو په دودی کی غوښی وپیچی بیله اجازه د صاحب الضیافت په جیب کی واچوي. یا په دسمال کی غوټه کړی دادواړه صورتونه ناجائز دي. در»

اویا پہ ولاہی لڱ پلڱ پہ رکوع اوسجدہ سرکوی۔ دھدایہ شخہ داسی معلومین چی داغیر
قسم اودوهم قسم پہ فضیلت کینی سر برابر دی۔ عبارت دھدائی داسی دئی چی هغه
چی جامہ پا کہ نہ لڱچ نودہ خوبہ دہ کہ لهونج پیا ولاہی کوی کہ پہ رکوع اوسجدہ
سرکوی۔ اویا پہ ناستی کوی پہ اشارہ سرہ سبب یہ داف چی پہ ناستی کینی
والی دعورت غلیظہ رائجی لکن قیام اورکوع اوسجدہ پا تہ سوه۔ اویا پہ ولاہی کینی کشف
العورۃ کہ موجود دی لکن ارکان مذکورہ پرچای سوه۔ فیمل الی ایہما شاء طاعہ در
وَسَالَ الْمَصْنَفُ صَلَوَتُهُ فِي ثَوْبِ خُسُّ الْكُلِّ أَحَبُّ مِنْ صَلَوَتِهِ عُرْيَانًا
اولونج دسری پہ هغه جامہ کی چی ٲولہ مدارہ وی سہ دی تر لما نخہ کولو پہ لخشہ سر۔
پوه سہ: چی صاحب دہ درایہ والا وائی کہ خوک عورت خیل پٲ کړی پہ پوسٲ
دمدار سوی شنی چی د بځ یہ نہ وی سوی لهونج یہ نہ دی پہ کینی رولا۔ اویا هغه جامہ
کینی چی ٲولہ مدارہ وی لهونج رولائی۔ ولی چی نجاست دجلد مذکور اعظ دی تر نجاست
رثوب، ولی چی پوسٲ پہ دری وارہ پریولونہ پاکین بی اوجامہ پاکین بی۔
مصنف پہ مراق کی داسوال کوی چی دجامی تر دری وارہ پریولون خود پوسٲ پاکینہ اسمائہ
دی چی پہ هوا وچ کړی اویا کیر پہ لږ وچ کړی، لکن لمخاوی وائی چی نفس ولږتہ غورول
اویا پہ هوا خږول دپوسٲ دپاک والی دپارہ کافی نہ دی۔ بلکه داشط دی چی بدبوئی
اوسا دیر ہم دفع سی۔ اوداسی دٲول کول خواگی پور وږج پہ برکینی نسی، بخلاف غل
الثوب: وَسَالَ الْمَصْنَفُ: وَلَوْ وَجَدَ مَا يَسْتُرُ لِبَعْضِ الْعَوْرَةِ وَجَبَ
اِسْتِعْمَالُهُ کہ یوچا دونه جامہ اوتکر ومونده چی بعض عورت یہ پہ ٲوتیدئی۔ نو پږہ
واجبہ دہ چی هغه جامہ بہ استعما لوی یعنی تر هغه حای چی عورت پہ پتین ی هغه خودی پہ
پٲ۔ نوکہ داہولک صرف دومرہ وچی دمخ خوا او دشا خوا پہ پتیدلہ۔ ولین، خوہند
دی پہ پٲ کړی۔ ولی دادوہ عورت غلیظہ دی نسبت ونور وکایوتہ ...

قَالَ الْمَصْنَفُ فَإِنْ لَمْ يَسْتُرْهُ إِلَّا أَحَدُهُمَا قِيلَ يَسْتُرُ الدُّبَرُ

اوکہ نہ پہ ٲوتیدلہ مگر یو دشا اویا دمخ خوا نوبعض علماء وائی چی دٲر دی پہ پٲ کړی
ولی چی دٲر پہ حال کی درکوع اوسجدہ ی دیر بدہ معلومین ی: قَالَ الْمَصْنَفُ

وَقِيلَ يَسْتُرُ الْقُبْلَ اوبعض فقهاء وائی چی دمخ خواد ی پہ پٲ کړی۔ ولی چی

هغه وقبلی تہ مخامخ دی۔ اویا چی ددوهم قیل وجہ داویلی دہ، چی دکنی غار خوبہ
کنا اوتهم پتین ی یعنی کنا تی دی ٲینگ سرہ ونیسی۔ دا قوجیر صحیح نہ دہ ولی چی
دمخ خوا خوبا پہ ورنو پتین ی۔ اوداعزنگہ پتین ی چی لاسونہ پرکینین دی۔ اوددی
سوال جواب هم امام لمخاوی پہ یوہ ضعیفہ خبرہ سرہ وړکړی دی فلا حاجہ الی ایرادہ تمیز

قَالَ الْمَصْنَفُ وَنَدَبَ صَلَوَةُ الْعَارِي جَالِسًا بِالْإِيمَاءِ مَا دَارَ جُلِيَّهِ

اومستحب دی لهونج دلځ سړی پہ ناستی پہ اشارہ سرہ داٲول چی پینی دی دقبلی وخواتہ
غخولی وی۔ پوه سہ: چی دامذهب دذخیری والادی اومنیۃ المصلی والاوائی
چی داسی بہ کبشین کله پہ التیمات کی۔ یعنی نږدی پینی وغوروی اوبرکبشین دی۔ اونخہ
دی کله پہ نورو لهونجو کی تورک دی کوی۔ پوه سہ: چی داخلاف پہ اولویۃ کی دی
دذخیری پرتریقہ خوبا لغہ پہ سترکی دعورت رائجی لکن مد (کشول غورول) درجلینو
وطرفتہ دقبلی ی ضرورتہ خلاف الاولی دی۔ اودمنیۃ المصلی پرمذهب دمذکور خلاف
الاولی شخہ خو خلاص سو لکن مبا لغہ پہ سترکی رانہ غلہ، وَسَالَ الْمَصْنَفُ

فَإِنْ صَلَّى قَابًا بِالْإِيمَاءِ أَوْ بِالِتَّرْكَوعِ وَالسُّجُودِ صَحَّ

کہ لهونج وکړی لځ سړی پہ ولاہی لکن پہ اشارہ درکوع اوسجدہ۔ اویا پہ خودی رکوع او
سجدہ سر لهونج یہ صحیح دی۔ ددی صحت وجہ داده چی دولاہی پہ لما نخہ کی کڅ

هم فرض دستر العورة پاتنه سو. لکن ارکان شلته خوب چای سوه یعنی قیام اور کوع او سجده. لکن د دلیل صرف په صورت کی در کوع او سجده کولجا ری کیری. نو ددی سببه په بحر ابق کینی وایې چی ایما په رکوع او سجده سر په ولاړه نده روا. ولې چی دایما په صورت کی خوصر او صرف رکعت د قیام حاصل شوا ارکان شلته خونه سوه حاصل. (وفقهاء) په صلوۃ الریغین کی وایې که چیری مریض پر قیام یعنی ولاړه قادر وو مگر رکوع او سجده په نه سوا کولای. نو لمونځ دی په ناستی پداشاره سر وکړی. او ولاړه دده غنځ ساقط ده نو مریض ته ولی ولاړی د اشاره په رکوع او سجده اجازه نه ورکوي. فکذا ههنا. ویر علم العریض.

وعورة الرجل ما بین السرة ومنتهی الرکبة او عورة زنکر مری وی مابین دی د نوبیا تر پایی پوری د زنکانه.

پوه سه: چی مصنف دیر سبه جامع عبارت ووايه. ولی چی ده مابین السرة غنځ د معلومه سوله چی سرة یعنی نو عورت نده دی. او د منتهی الرکبة غنځ د اوفهمیده چی زنکون عورت دی او په حدیث شریف کی هم راغلی دی چی. الرکبة من العورة، او د اهم ظاهر وایت دی.

پوه سه: چی عورت په لغت کی هغه شی ته وایې چی بنکاره کول په بد معلومیری. او په شریعت کینی هغه حای ته بد ن وایې چی پتول په فرض وی. لکه مصنف چی وینو په ترکی چی ورته عبارت د حدیث نبوی دی. **پوښتنه:** مصنف لفظ رجل ووايه رجل خوبه لغت او شرع کی هغه چا ته وایې چی مری وی هلی وی نو دنا بالغ دپا عورت نسته که څرنکه. **جواب:** په سراج کی وایې چی کشتی چی بیخی کشتی وی هغه لن خو عورت نسته او مسه کول یا کتل دنا یعنی کنایه او د مخ دخوا یعنی ذکرته روادی. ولې چی په بعض فتاواوو کی راغلی چی آنحضرت صلی الله علیه وسلم په دیر کشتی والی کی د امام حسن او امام حسین ذکر بی کشاوه او دوی به خندله ط.

مسئله: کشتی چی د لږ اشتها و حالت ته ور سیری بیا چا ته مسه کول یا کتل دگناوه یاد دبری یاد ذکر نه دی روا په علت شهوت نه په سبب تکلیف شرعی. فتامل فی الفرق.

مسائل کشف العورة علی ما نقله البحر عن الظهیریه

پوه سه: چی حکم دعورت په زنکانه کی سپک دی تر وړانه نوبناء علی هذا سري یویل خوک ولیدی چی زنکونه په لڅ کړی وو. نو دی منع کړی په نرمی سر یعنی ورته وروایې چی د زنکون دی پت که چی عورت دی. او که هغه دده خبره نه ومنله نو نور نزاع دی نه ورسره کوي. او که دیوه سري ورون لڅ وو نو منع دی کړی په سختو الفاظو مثلاً. نه شرمیږی چی ورون دی لڅ کړی دی. او که هغه دده خبره ونه منله و هی دی نه. او که دچا کنه لڅه وه اول دی په سختو الفاظو انکار پر وکړی او که هغه دده وخبری ته غوښتونه نیوی ادب دی په ضرب وهلو ورکړی کی طاقت وو. یعنی نور فساد نه ځندی پیښیدی. او که چی ولیدی چی یوسری مابین د نو، او د سپوڅی لڅ کړی وو. نو اول خودی په نرمی ورته وواې چی دا حای دی پت کړه. او که هغه ونه منله نو بحث دی ورسه وکړی. او که هغه پر دغه کشف العورة ټینگ سو. ادب دی د و هلو نه ورکوي. که څه هم برقرار وی ولې چی ددی په عورت والی کی اختلاف سته. چی امام فضلی وایې چی دغه حای عورت نه دی. ولې چی مزدور کاره خلک د دغه حای په لڅولو سر عادت دی. که څه هم قوله د فضلی ضعیف دی. ولی تعامل د خلکو پر نارواشی دلیل دجواز نه دی. مثلاً په اکثر اسلامی نړی کینی سواد افغانستان په اوسنی حالت کی چی امارت اسلامی د طالبانو پر ۹۵ فی ۱۰۰ مسلط دی. د ښیری خریل رواج دی نو په دی رواج سره خود ښیری خریل نه روا کړی.

وتزید علیه الامّة البطن والظهر

میختر نس خپل اوشا. یعنی د نر عورت خود منی چی هم دی. لکن د منی چی د ادوه حایه پر نر نیات دی. په عورت والی کینی. **پوه سه:** چی پر مذهب د اماما اعظم منیچه عامه ده که صرف منیچه وی. یعنی د خدمت دپاره وی یا د خرڅولو دپاره وی. یا امر الولد وی یعنی د بادار څخه لنگه سوی وی. یا مکاتبه وی یعنی چی د بادار ورته وئیل وی چی

دونه روپی را کره نوتہ آزاده يہ - اویا مُتَعَا تہ وی یعنی چی ددو و کسانو مینجہ سر
شریک وی هغه یو خپله حصہ آزاده کړی - اودونه روپی نه لری چی د هغه بل شریک همه
هم آزاده کړی - او هغه بل شریک د منځی غنجد او غواری چی ته کوشش وکړه یا په
مزدوری یا په فقر زما د حصی پیسی را برابر کړه -
پوه سه : چی تخصیص د قول د امام اعظم په معتقته البعض کی دی - چی امام
یہ مینجہ بولی - د پیسو وړ کولو تر وخته پورې اویا ران واپی دا حره ده - لکن پوره وړی نه
نوبیا ددوی په نیز عورت ددوی عورت دحری بنجی دی - قَالَ الْمُصَنَّفُ .

وَجَمِيعُ بَدَنِ الْحَرَّةِ عَوْرَةُ الْأَوْجِهَةِ وَكَيْفَهَا وَقَدَمَيْهَا

او ټوله بدن د آزادی حری بنجی عورت دی یعنی پټول په فرض دی - مگر مخ ددې او وړغوی
ددې - اول پینی ددی چی داری عورت نر دې - ددې دغه اعضا چی عورت نه گنزل
کیرې په سبب د ضرورت -

مسئله : په مجرائق کینی واپی چی دنه عورت والی ددغو اعضا وو معنا دانه ده چی
ترانوته کتل ورسته روادې - بلکه جواز د کتلو مشروط دی په دی سره چی بیرہ شهوت
به هم نر وې - نوځکه کتل نر دی رواج ته دخوانی یاد بنا کشته هلك که څه هم عورت
نر دی هلته چی کتونکی شک وی په شهوت کی - کذا فی شرح المنیة - قال مشا ئخنا : چی
په اوس زمانه کی چی فتنی ډیری سوی هم دخوا نو بنجو دخوا - او هم دترو دخوا - نوځوانه
بنجہ منع ده ددې غنجد چی مخ خپل دنرانو په مابین کی ښکاره کوی لکه مکتبیان ، او
اسکولیانی ځوانانی ښکسته بنجی چی کوی .

پوه سه : چی بازو و حری بنجی عورت دی په نیزد امام اعظم ، مراقی واپی چی
د روایت ډیر صحیح دی - او په بل روایت کی د امام اعظم داسی راغلی چی نه دی عورت
د روایت د منتهی واختاره عبد الله البلخی ط ، م ، والی روایت البلخی ذهب صاحب
الاختیار ، ولی چی حاجت سته - د کشف د هغه په وقت د خدمت دکور -

والفتوی علی ما نقله الکمال عن بعض المشائخ : چی ذراع عورت دی په لماخذ کی
لعدم الضرورة الى کشف فی الصلوة وليس بعورة خارج الصلوة للضرورة . او زاهدی واپی چی
کشف مانع د جواز د لماخذ نه دی لکن کشف یه مکروه دی . **پوه سه :** چی مصنف
په مراقی کی واپی چی د پنبود حری ظاهرا و باطنا ډواړه عورت نر دی لعموم الضرورة
مسئله : ولینستان دحری بنجی عورت دی چی هغه ولینستان چی لاندی څړپینی په
امج روایت کینی - وعلیه الفتوی - وعلی هذا کر څلرم دوینستانو دی که لختا وی لمونځ
په نه دی صحیح **مسئله :** نرته نر دی روا کتل و هغه ولینستانو ته د بنجی چی دی
غنجد پری سوی وې - او بعض فقهاء واپی چی مقطوع ولینستانو ته د بنجی کتل روادی
لکه وینویا ناروته ددې **مسئله :** په ډیرو کتابو کینی د فقهی شریفی واپی
چی آواز د بنجی عورت دی لکه په باب الاذان کینی چی تیره سوه - ددی عورت والی بعض
ناپوه کسان داسی معنا کوی چی د بیگانہ بنجی سره نفس خبری نر دې روا . لکن دامضا صحیح
نر ده - امام مقدس د امام قرطبی غنجد نقل کوی - اودی واپی چی مونږ روا بولو خبری د بیگانہ
بنجوسن او مجلس ورسره په نیزد ضرورت - لکن - فغ د صوت آواز ددی روانه بولو - او بدلی
غزل ددی روانه بولو - ولی په دی سره په حرکت راغی شهوت دنرو -

مسئله : په اوسنی وخت کینی یوه طائفه سته چی مسلیمان یه بولی - نر شهوتیان
بولی هغه هم غزلی واپی - او بنجی یه هم بدلی واپی - حتی چی بعض په ظاهره صوفیان خلک
چی دزوی یا د ورور یه واده وې - نو دترو میلنود پاره شوقیان راوې چی په شپه
تیرولوسن تخنیا درې زره کال داری پاکستان وړکوی - او د بنجود پاره بنجی ددغه قوم
راوې چی تر سمحاره پوری غزلی او بدلی واپی - او د گویا په ذریعه ټوله کلی او کوخی ته ددغو
بنجو اوازونه رسینې او هغه کسان چی ظاهرې صوفی گرت نر لری هغه خود د غونډو
او بنجوسن او سئل لاندې بولی - محترمو د اسخه گناه ده او ټوله خلک چی ددغو بنجو
غزل او بدلی اوری گناه یه دوا ده والا په غاړه ده .

ته فکر وکله : چی اذان - سره ددی چی ذکر دی و بنجی ته ناروادی - او تبلیه ویل په

پسې روانې وې. نو هغه ښځې که په سوو په لڅ لڅ مخ په دښتو کې گرځي نران ورته گوري
لاندې شهورت خو پرې نه ده « داوونظر درو ليش چي و حضورته رسوال کوونکو پيش سو.

د باین الملی ادارې څه شکایت

دا اداره ددې دپاره قائمه سوې ده چې په ټوله نړۍ کې دظلم، او بربريت، او کثرت خون،
او د لوږې او غريبي او د بډرۍ مخ ونيو. دامنشور ددې ادارې دی. اوس په دې ځای
کې **پوښتنه زموږ د اده**: چې يو غريب خود بخوار مستقل مملکت چې افغانستان
دی چې تخمیناً ۲۲ کاله دروسا نودیر غلرا ایښي. په لکوشهیدان یه ورکړه. او په لکوچیزه
ځای کې یه دروسا نودې صرفې بجباري دلاسه وچاري سوې. او په لکوشځي یه کنډیاني
سوې. او په لکوتنګي نړاو جونی یه یې پلاره او یې سر پرسته سوې. او تخمیناً ټوله کاریزونه
او ولی یه وړانې سوې او په زړو بلکه په لکوافغانان یه پزړی وطنو کښې د مهاجرت
په ذلیل ژوند تیره ولوسته مبتلا سوه. وهکذا اوری او نوری ځوابي چې دنیا وال ټوله په
څېر دي. دا څو کاله د څه چې خدای جل سلطانه د افغانستان د خلکو عجز او نیاز او
غريبي دلیری کولو لار اړاده وکړه. نو دوی دې غريبي طبقې چې د طالبانو په نامه یادیږي.
په زړو کښې دامنکوره پیدا کړه. چې دگران وطن افغانستان څه راځي امنی او بی قراری
چې نهایت درې ته رسیدلی وه. لیری کړي. هغه وو چې دغه طالبان د حجرو او مدرسو څخه
راووتل او د پاڅون او تحریک یه شرفه کړی.

په ابتداء کښې د تحریک به خلکو اوجها نیانو پوري خنډل چې ته دا غریبه، بی وسه او بی یار
او مه دگارو ډله وگوره چې دوی د افغانستان د امنیت راوستلو و تصد کړی دی. لکن
دایه نړه او دیدلی، برنگ پر تر بردار او: شیا بشه شیا بشه کار او: خودی تحریک په
دېری چټکۍ سره د خدای جل و علا په توفیق سره پر مخ تګ شروع کړی حتی چې د زرتشتیاني
په ورکولو سره هم دا اوس پر ۹۵ فی ۱۰۰ رقبه د افغانستان قابض دی او عام اوتام

بلند آواز هم و ښځې ته ناروا ده. نو غزلې او بدلي چې سراسر فسق دی څو ښځه په دفع
الصوت و ښځو ته رواوی. یا بی نرو ته اوریده رواوی. چوکفر از کعبه بخیر رکبا، اند مسلمانان.
پوښتنه: چې د ښځې مخ لاسونه او پښې عورت نه دي. نو ولی امارت اسلامي
په افغانستان کې و ځوانو ښځو ته یا مراهفوا (نجونو ته) اجازه د نر د کړې په ښوونځیو
کښې نه ورکوي. اوس ددې چې دغه ښځې چې مکتبونه ځې نور ځا یونې چې عورت دي
نه ښکاره کوي. او بله خبره داده چې ولی امارت اسلامي د پوښتنه و و پر ښځو ورته بندیز
نه لگوي. **جواب**: تادمخه واوریدل چې زمونږ مشا څو په اوسني زمانه کې چې فتنې
دیرې سوې آه نو دغه ښځې چې ښوونځیو ته ځې په کور کښې د سرویشستان غور کړي او ښځ
یه کې. او پر مخ باندې سپین واسلین هم وموږی. نو که دوی په لڅ مخه مکتب ته روانې شي
نو خوف د فتنې د شهورت خو پرې نه ده عینا شهورت په نړو کې هم پیدا کیږي او په دوی
کښې هم چې ښه ځوانان ښاڅسته نرو ویني مونږ لیدلې دي چې دغه ښځې چې په پاکستان
کې ښوونځیو ته روانې وې. او نران پر وږ و څرک ناست وی ښه تر دې په دغو ښځو
پسې گوري. او په اسکولو کې دغه ښځې او هلکان یو ځای زده کړه کوي. او بعض اوقات
عشق بازی هم په مابین کښې د دوی پیدا سي. البته ښځې د تعلم حق لري هغه دا ډول چې
ښوونځي د دوی به د نرو څخه جلا وي. او ښځې به په محفوظ ځای کې. سر و لښ کښې را
ټولوي او د ښوونځي په درواز کې یې کښته کوي د تعلیم ورکونکو سره. لکن امارت اسلامي
افغانستان په موجوده وخت کښې چې د دېرو ستونځو سره مخامخ دي. او دنیا والو پر
دوی افغانستان لیسو الغه کړې دي او قسم قسم بندیزونه یه پر لگولي دي او د څنګ
سالی له کبله هم د دېرو ستونځو سره مخامخ دي، نو دونه توان اوطاقت نه لري چې
انجونو او ښځو دپاره دی فوق الذکر تعلیم او تعلم او تربیې دپاره د ښوونځیو د روانې
وجود ته او ښځو ته خلاصی کړي.

او پاته هغه **مسئله** چې د پوښتنو پر ښځو باندې ولی بندیز نه لگوي دهغې مسئلې جواب
دادي چې د پوښتنه و و ښځې په سپیرو پښو په تورو مخا نو په خیر نو کالو کښې په اوسني

امنیت په په هغو ځایو کې چې د دوی تر و لکه لا ندی را غلی قا ئم کړی. نو شکایت دا دی چې ولې بېن الملل دوی په رسمیت نه پیژني. (او د افغانستان د چوکي ولې دوی ته نه سپاري. او د افغانستان په یوه کُنډ کې چې هغه غرنی سیمې په ولکه کې لري د هغو مشر په رسمیت یعنی رئیس جمهور د افغانستان پیژني. او د افغانستان رسمي چوکي په هغه نه سپارل ده. نو داسې کار د دوی د منشور څخه خلاف نه دی! او بېن الملل په یوه بهانه په اشاره د امریکا د خپل منشور خلاف دغه کارونه کوي. برین عقل و درنیش باید رسیږي. بلکه بالعکس په نامه د صلح راوستلو د افغانستان اور لا تا نه کوي. گویا د دوی د ملګري اوبه نه دی چې پر افغانستان په پاشي. بلکه په حقیقت کې پټرول دي.

د اسلامي مملکتونو څخه اسلامي کيله

د طالبانو تحریک چې په افغانستان کې د پای تحت کابل پر نیولو بڼه یالی سو. نو د اسلامي حکومتونو څخه سعودي عربستان، عمان، متحده عربیه، اوپاکستان د دوی حکومت په رسمیت و پیژندی. او مادی او معنوي مرستې په ورسره شروع کړې. نور اسلامي حکومتونه سره د دې چې امرات اسلامي افغانستان په موجوده وخت کې پر ۹۵ فی صد باندې قابض دی او د شریعت غتراسره موافق حکمرانی کوي. بیا هم د دې حکومت د رسمیت پیژندلو څخه پټه خوله ناست دي. خو که د امریکا په مراعات او خو که د روس په مراعات، نوموړي د اګیلو لرو چې اخیستایي خو هم بڼه پوهیږي چې د طالبانو د تحریک امرات اسلامي حکومت دی. او سیکولر حکومت نه دی. بلکه حتی المقدور د شریعت نبوي او د قران عظیم الشان پر پایو ولاړ حکومت دی نو څه عذرتا سي لري چې د حکومت په رسمیت نه پیژني. آیاتاسی هم عذر هغه د غربیانو دي.

د روس د زړه به خولې پیره و باسي، دنیا و الوته د معلومه ده چې د طالبانو اسلامي حکومت په وار وار کړا تو متراتو دا اعلانونه په خبری منا بوکښي ځایان کړي دي چې نوموړي حکومت د هیڅ حکومت سره که ګا ونډي او که غیر ګا ونډي وي.

هیڅ داسی عداوت نه لرو. چې هغه دی سبب د حملې زموږ وگرځي پر هغوب ندی. اوبه موږ د هیڅ حکومت په داخلې پارو کې لاس و هو. او بېن المللی قوانینو ته چې د اسلام د جګړه وتلی نه وی وفاداره یو. لکن سره د دې دروسا نو ناری دی چې د طالبانو حکومت و اسیا ته لوی خطر دی. بلکه ټولې نړی ته خطر دی.

دروسا نو د نارو، درې سببه کیدای سي. اول دا چې چونکه افغانانو څو کاله مخکې روس ته شکست ورکړی. او د خپل هیواده څخه نې وشړل. اوبه نتیجه کې هغه ټوله اسلامي مملکتونه چې روس، کاله ترخپه لاندی کړي وه. د ازادی نوري په پورته کړي. او روس هم مجبور سو ټولو ازادی منظور کړي. نو دا اوس په بهانه د خطر د حکومت امارت اسلامي د طالبانو دی دغه اسلامي حکومتونه بیره وی. اوفوجونه په کې ځای پر ځای کوي په ظاهره خو وایي. چې زه تا سي د طالبانو د خطر څخه نا تم اوبه حقیقت کې غواړي چې دغه حکومتونه بیرته تر خپلې و لکی لاندی را وړي. آواز تر یی. اتحاد شوروی جوړ کړی. دوهم چونکه روسانو خپل تمام قدرت یعنی تر یو لکه بالا سور فوج په راوستلو سره. چې توغندی، جنګی طیارې، توپ بردار طیارې هم ورسره وی او قسم قسم خرابوونکی هم ورسره وه او راکتان، اونور ټوله جنګی آلات هم ورسره وه پر افغانستان په حمله وکړه. او هغه وخت کې تر نیږي دیر د افغانستان خلک یعنی خلقیان او پرچمیان د دوی طرفداره وه.

افغانستان نه تر خپلې لاندی راوستی. دروس دا خیال وو چې په دوهم ګام به پاکستان قبضه کوي. او تر دریځ به به ځان رسو او د خپل لوی غلیم امریکا سره به جنګ کوي. لکن سره د هغه قدرت کامله دروس یو څو محدود کسان په افغانستان کې با شجاعت تر یو ځان تیریدونکی خدای پاک په مقابل کې دیو لک سره فوج چې مجهز په ټولو تجهیزاتو هم وو. ودریده. اول د جهاد او جنګ نقشه دا وه چې په بوتلانو یې د دوی تیا نگونه ویشتل او عسکر د دوی بی وځل. اوبه په تیرلای تو پنگچوي د دوی سره جنګ کاوه. تورستی عملیات په هم شروع کړه رفته رفته دغه محدوده ډله روزافزون

اتحاد په دوهم گام کې تودو او بوته راوړ سیدی، او د امریکا بقاء په خطر کې ده
نویه د افغانانو په غاړه کې لاس ور واچاوه، او دوی ته د اسلحه رامنځ ته کړه او مجاهد
او مهاجرینو ته یه د هر قسم نعمتونه یه رامنځ کړه.

حتی په اول و هلت کینی د هجرت د هر کور لوی او کشتی نرو او بنځورت فو نر
۵۰ کالدارۍ پاکستانی یو روکو پی، او بنی بنی خیمې او شری او کمبلې وغیره یه
ورکولی، په دی ډول امریکایانو د افغانستان خلک دشوری ویانو و مخ ته سپر
وگرځول، او د دوی وطن افغانستان یه درو سانو د بېجاری ځای او نښان
وگرځاوه. خویا آخر امریکا په دی پالیسی کینی کامیاب شو او شورویانو
افغانستان پرېښو. بلکه نور هم د امریکا زړه په روسانو خنک سو، چی شری
اتحاد درې وری سو. او امریکایان یغمه سو. بلکه په همت د افغانانو ایستل
درو سانو او سره پاشل د اتحاد دشوری امریکایانو ته د ټولې نړۍ مشرتوب
او حاکمیت ور په برخه کړی، نو اوس چی ده طالبانو امارت اسلامیه حکومت
د پنځو کلو رایسته چی پر ۹۵ - فیصد مسلط دی او تمام امنیت چی د ملک د پاره
لوی نعمت دی قائم دی =

ولی امریکا د دولت په رسمیت نه پیژنی او ولی د افغانستان د خلکو د وچا په
وطن پر آبار ه دوکی لوی ونه نه اخلی. او ولی د مظلوم ملت د افغانستان
پر ستونځو د شفقت څخه کار نه اخلی،

که مک خو پین ده، ولی پر مظلوم او رنج ویده خلکو د افغانستان قسم قسم
سیاسی بندی ونه لگوي او ولی د افغانستان خلک یه په دی بندی نو
سری د لوی کړ او و سره مخامخ کړی دی. کاهې اسامه بن لادن بهانه کړی
او کاهې د بنځو حقوق بهانه کړی او کاهې نه شنی ټوکی بهانه کړی
او په دی ولی عمل نه کوی،، نواخته راښایه نه اخلی،، او ولی ده روس
سره چی پنځو د امریکا لوی دښمن هم نه او هم صداسو د افغانستان

خ پر دیر بدو سو. او د اسلامی او غیر اسلامی حکومتو دخوا څخه و دوی ته پیش راوړ
اسلحه حتی سکت توغندی، په لاس کښیو ته. پس له څو کاله خونړی یو. او د روسانو
د بزې سوې حملو او بمباریو روسانو د خپلې کامیابی امید د لاسه ورکړی او همت
یه وړخ په وړخ مخ پر کښته کیدو سو. هغه وو په دیر شرم او خیا گران
وطن افغانستان یه پرېښو. نو درو سانو هغه بیر په زړه کې ده چی په هغو
کی تر نیما ئې بالا د افغانستان زموږ طرف ډاره وه. لاهم موږ شکست وغوړی
او تر دنیا والو پوری مو سترگی کښته سوې.

اوس چی ټوله افغانان سره یو مټی دی نو که د جنگ اسلامی بیرغ پورته کړی زموږ
به څه حال وی، د رښتیني روسانو چی دا چټک رفتار د طالبانو ولیدی په افغانستان
کی نو دوی ته وهم پیدا سو چی که چیری پر آسیا باندی حمله وکړی. نو به هم پر
ورته تیز رفتاری سره پرما سکو را چار پیره سی.

خبر تیا روسان کاهې کاهې داسی اعلانونه کوی چی موږ پر نظامي ځایو د
افغانستان حمله وکړو. د روسان دی پوه سی. چی په داسی
پټکو پیش زو و افغان قوم نه بیر یی. افغان قوم یی یار و مدد کار نه دی، که امل
فرضا دوی وکړی و دوی ته به په لوی ضرر تمامه سی. او شاید جنگ جهانی سوم به
ځندی جوړ سی. او یا به روسانو بېخ کښی و سی.

امریکا دی هم په گریوان کی وگوری

او هغه وخت دی وړ پیا د کړی چی څه
وخت چی شوروی اتحاد پر خپل ځای
وو او امریکا په ټوله نړۍ کی د هیڅ
ډونه نه بیریدی لکه دشوری څخه، او څه وخت چی شورویانو پر افغانستان یغل کړ
او تر یو لک بالافوجونه یه ورته راوستل او په سوو توپ داره هیلی کافرونه یه
ورته راواستول. او غټی غټی وسلې او بمان یه را وچلول. او هوای میدانونه
یه جوړ کړ. په دی وخت پر امریکا باندی بحرانی حالت جاری سو او پوه سو چی شوروی

په باره کښی، «دیگر چه بگویم و به که بگویم»، خدای پاک یار و مددگار حکومت
امارات اسلامی افغانستان باد،

تنبیه: درویش وانی که څه هم د طالبانو د تحریک غړی نه مایا
شاگردان دی یا د شاگردانو شاگردان دی و هلم جرا لکن
دا گمان دی څو که نه کوی چی دغرفوق الذکر شکایتونه یا کلی یا تنقیدونه
چی ما وکړه نه د تحریک د خوا پر دغو بیاناتو گمارل سوی وم بلکه:

دادرویش د خپل وجدان غم دیده قصی وی تحریک والا به هلته په خبریه
چی د اکتاب چاپ سی، نو امکان لری چی درویش بعض اظهارات پر
د طالبانو د سیاست سره توفیر ولری،

دیناوال دی دهغه بیان پوره پر طالبانو نه اچوی، بلکه درویش فقط
و فقط خپل شخصی نظراو درپه جوش د قلم په نوک تحریر کړی
مطلب می دادی چه درویش که څه هم په باطن کی د طالبانو د تحریک بلاغ عرض
و غرض وفادار او ټینگ ملا تړلی یم،

لکن په ظاهره د تحریک طالبان په دغه حیثیت مانه پیژنی ولی چه په هیڅ اجتماع
عمومی کښی ددوی درویش ته دعوت د گډون نه دی ورکړی سوی
او شاید ددی سبب به هم داوی چه طالبان خبر دی چی درویش سپین
ثری سال خورده ده - ۸۵ کلوسری ولی تکلیف ورکوه =

او درویش که څه هم فی الحال په کوشته پاکستان کښی اوسیدم لکن چونکه
نرمادری زامن په قندهار کی خپلی خواږی کاشری نوز به هم په کال یوار یا دوه
واړه قندهار ته ځم او هوری خپل لمسیان او زامن وینم او گاهی غلورنی کالی
بالا یا کم په قندهار کښی عقیدتمندان او نور شناخته گان دوستانو سره زما
په کور کښی ملاقاتونه وکړم، لکن هیڅ رسمی حکومتی دائری ته تراوسه
نیم ورغلی او شاید ددی سبب هم داوی «چی دوی په خپلو حکومتی رسمی

کارو کښی معروف دی - نو ولی وختونه ورضایع کوم - نوشی پوره کړه بیرته کوټی ته
راسم - درویش قبل شروع تحریک الطلبة پخپل جامع مسجد کښی په درمستغف
درس اخته ووجی روزانه به د ۴۰۰ څلور سوو طالبانو په ساوخوا کښی د زده کړی د
پاره زاتله چی تحریک شروع سو - درویش تعلیمی اداره بنده کړه الی یومنا هدا -

پوښتنه: دا د ثواب کار چی درس وو او تښت کړی دهغه په عوض کښی بل د ثواب
کار هم کوی. **جواب:** هو. کومریه د قلم دلاری د طالبانو او د قوم خدمت کوم.

پر گرانو کتباو خواشی «او بعض رسالی په مهمو مسئلو کښی، او بعض عربی ضروری
کتابونه د عقائدو او د فقه پښتوته را اړول و ما توفیقی الا بالله علیه توکلت
والیه ائیب،

يقول الفقير بعد الجمل المعترضه ترجع إلى شرح الكتاب» قال المصنف.

وَكَشَفُ رُبُعِ عُضْوٍ مِنْ أَعْضَاءِ الْعَوْرَةِ يَمْنَعُ صِحَّةَ الصَّلَاةِ

اولمخ والی دخلی حصی دیوه اندامه د اندامو څخه دعورت منع کوی صحیح والی د لما څخه.

مصنف په مراقی کی وائی که هغه عضوه که عورت غلیظه وی او که خفیفه وی که د نروې
او که د نبی. په شرط ددی چی پټه وونکی پاک کاپی موجود وی. اوتر، بع کم خومانع
د صحت ندی که څه هم کشف یه مکروه دی. **پوه سه:** چی دالتخ والی دربع هله
مانع د صحت د لما څخه دی. چی اندان داداوده یوه رکن وی که څه هم کشنی رکن وی.

لکه رکوع مثلاً په ولاړی کی چی طویل رکن دی ربع دعورت په قدر درکوع لڅه سوه

لمونځ یر نه دی صحیح. او دامذهب دی دامام ابو یوسف «وپه نیز دامام محمد

حقیقه اداء درکن معتبر دی مثلاً کی په رکوع کښی ربع دعورت لڅه سوه ټولی رکوع ته

اعتبار دی» او که په ولاړه کښی ربعه دعورت لڅ سوه ټولی ولاړی ته اعتبار دی.

والفتوی علی قول ابی یوسف للاحتیاط ط» او منیة المصلی وائی چی اداء درکن سره

دستوشه دی، اوشایح المنیة وائی چی هغه انداز د درو تسیبجا نودی.

اول بعض فقهاء وائی چی د احکم هلته دی چی کشف دعورت بیلہ اختیار دھمکلی وی
اوکه چا بیع دعورت په قصد لخته کړه لمونځ یه فی الحال فاسد شو یعنی اندان درکن
یا حقیقت رکن نه غواړی بلا خلاف.

فهرت فی عن المسئیه وغراه فی البحر الی القنیة . وجرى علیه صاحب الدر ، لکن پیر
رائق کی وائی چی دا قید غریب دی . او مذهب اطلاق دی . یعنی چی قید د بلا قصد
غریب دی . او صحیح مطلق لڅ والی دی در بیع دهغه عضودی چی عورت وی که په
اختیار که بی اختیار وی . **پوه سه** : چی امام لخطا وئی په دی های کی د کشف
العورة یو عبارت وئی دی چی امکان لري چی بعض اذهان قاصد دی دهغه په مطلب
نه پوه هیږی . نو ددی سببه دهغه عبارت الفاظ او مطلب بیا نوم . قال واعلم ان الکثیر
الکثیر فی الزمن القلیل لا یمنع » مراد انکشاف کثیر نخه هغه دی چی په قدر در بیع

دعورت وی . او مراد دزمن قلیل نخه هغه زمانه ده چی په قدر داداء درکن نه وی مثلاً
دسړی در بیع العورة لڅ سو اوب الفوره یه پټ کړی : **قوله لا یمنع** . یعنی نه منع کوی
صحت دلما نخه . قال کما القلیل فی الکثیر » لکه چی نه منع کوی صحت دلما نخه لڅ والی
یعنی چی تر بیع کم وی په ډیر زمانه کی مثلاً دسړی په لمانخه کی یو جزء وی های تر
بیع دعورت کم لڅ سونو ډیره زمانه لڅ ووی یعنی تر اداء درکن بالا لمونځ یه صحیح دی .
قال ویمنع الکثیر فی الکثیر . او مانع د صحت دلما نخه دی انکشاف کثیر چی بیع قدر
په ډیره زمانه کښی یعنی تر اداء درکن بالا . **پوه سه** : چی اعتبار دخلی د
عورت مذهب دی دامام اعظم او امام محمد او ابو یوسف وائی چی اعتبار اکثره
دعضوی بی یعنی کی اکثر دعضو عورت لڅ وو . لمونځ یه نه دی روا . او کی تر اکثر دعضو
العورة کم لڅ وو که خه هم تر بیع العورة بالا وی لمونځ یه روا دی . والاحتیاط
فی قولها کذا فی المستفی ودر »

دعورت تحقیق

پوه سه : چی رنگون سرم دوران یوه عضو ده فی الاصح . او بعض علماء وائی چی رکنه

جلا عضوه ده او رکنه جلا . او کښته بند دلاس دښخی تبع د بازو دی . یعنی دادوه
عضو واحد دی . او څنگل دښخی تبع د مړوند ده یعنی هما عضو واحد . او بجلکه
دښخی تبع د پښی ده .

او غور و نه دښخی دسر نخه جلا عضو مستقل دی . او سړیه جلا عضوه ده دښخی او
ښخی کی چی کښته خړید کی وی لکه دمیره والا ښخی عضو مستقل دی . او څنګر یه جلا عضو
ده . او کی تی جګ ولاړ وو لکه د پینګلی جګلی هغه څنګر تابع دی یعنی دواړه یوه عضو
ده . او دکر تر جلا عضوه ده . او خوتی دمرستقله عضوه ده . په صحیح روایت کی او بعض
فقهاء وائی چی غن او خوتی مجموع یواندام دی . او مابین د نو تر سپوڅی پوری یو عضو
کامل دی شا وخوا . او هر کنا تی جلا عضوه ده . او کښه جلا عضوه ده . فی الصحیح . او بعض
علماء وائی چی مجموع یوه عضوه ده » کذا فی المراق مع زیاده ، در » قال المصنف :

وَلَوْ تَفَرَّقَ الْإِنْكَشَافُ عَلَى أَعْضَاءٍ مِنَ الْعَوْرَةِ وَكَانَ

که چیرې جلا جلا وو لڅ والی پراندام دعورت مثلاً یو غه حصه دفرج دښخی لخته وه . او یو غه

جُمْلَتُهُمَا تَفَرَّقَ يَبْلُغُ رُبْعَ أَصْغَرِ الْأَعْضَاءِ الْمُنْكَشَفَةِ مَنَعَ وَالْأَفْلا

یه شا لخته وه . او یو غه یه ورون لڅ وو او یو غه یه پونډی لخته وه . او داتوله لڅ های یونډی
جمله یه کړی تر څلرمی دهغه کښی داعضاء منکشفه پوری رسیدی منع کوی صحت دلما نخه
مثلاً په شال مذکور کی دا مجموع لڅ های یونډه څو څلرمی حصی ده فرج رسیدی او ددغی ښخی
لمونځ نه دی صحیح ، او که څلرمی حصی دکښی اندام ته رسیدله مانع دلما نخه نه دی یعنی
لمونځ ددغی ښخی روا دی . مثلاً یو ډهم قدر یه یو کنا تی لڅ وو او یو ډهم قدر یه بل کنا تی
لڅ وو او یو ډهم قدر یه شا لخته وه چی دری ټولو نخه دکنا تی یا دلا څلرمه نه جوړیږی
لمونځ یه روا دی . قال المصنف ...

وَقَدْ كَتَبَهُ بِقَلَمِهِ أَحَقُّ فَضْلِ الْحَقِّ حَقًّا فِي مَدْرَسِ بَجَامَعَةِ تَجْوِيدِ الْقُرْآنِ كُوتَيْتِه

وَمَنْ عَجَزَ عَنْ اسْتِقْبَالِ الْقِبْلَةِ لِمَرَضٍ أَوْ عَجَزَ عَنِ النَّزُولِ

که خوک عاجزه شود مخامخ کید و خنجه دقلى شریفى يعنى بچپل قدرت سر په سبب ناجورى

عَنْ دَابَّتِهِ أَوْ خَافَ عَدُوًّا فَقَبِلَتْهُ جِهَةٌ قُدْرَتِهِ وَأَمْنِهِ

اویا عاجزه. خود را کبسته کید و خنجه دهغى دابی چی دی پرسپور و و یعنى بچپله اویا را کبسته کیدای سواى. لکن دابته یه سر کبسته وه اویا دی سپین بری و و چی بچپله بیان سواى سپری دای بیله کومکى. اویا دد بنمنه خنجه بیریدی. که هغه د بنمن انسان وی اوکه درنده وی. اوبیه یه پرخان وه یه پردابه وه. یه پر مال وه. اویا پر یوامانت شو چی دده سر و و. اویا دی قبتیدی دد بنمن خنجه سپور. پس قبله دهغه سرى هغه طرف دی چی دی قدرت پر لری. داخوبه ماسوا کی د خائف دا جهت دى. اوپه خائف کی هغه طرف دی چی دی په هغه خوامخ گر خولو کبسی په امن وی. دد بنمن خنجه.

مسئله: که خوک بیریدی چی مابه د بنمن و وینی که نه لمونج په ولاړی وکړه نو دی د پته لمونج وکړی. اوکه بیریدی که لمونج په ناستی کومر د بنمن و وینی لمونج دی په پروتی وکړی په اشاره سره وجهت ته دامن وکړی.

مسئله: که خوک پر کبسته کیدود دابی پر سپرید و د دابی مثلاً قادر و و په کهک دبل سړی اوبل سړی هم و و چی دده سره کهمک وکړی. امام اعظم ابوحنیفه دی قار نه بولې په قدرت د غیر. لمونج یه رواری. اویا ران واپی چی قدرت د غیر معتبر دی حتی چی دی قادر دی لمونج یه نه دی روا. اوکه خوک کهمک نه وولمونج یه په اتفاق سر روانه. مسئله: که خوک دد بنمن خنجه قبتیدی پیاده لمونج یه نه دی روا. مسئله: که سپاره سړی چی پر نزول نه ووقادر دابه لکن دابه یه درولای سواى نو دی په اشاره لمونج وکړی او دابه دی ودروی. اوکی نه سواى درولای نو دابه دی روانه وولمونج دی په اشاره کوی. اومخ دی و قبلی ته گر خوی که قادر و و. اوکه نه

وقادر فالی آتی جهته صلی صلی صلی صلی « اوپوه سه چی دا توله احکام د فرضی لمانه دی. اولغلی لهو مخونه پردابه بیله عجزه په صحر اکبسی په اتفاق رواری. وهکذا

حال السنن « ط در هر. - قتال المصنف: وَمَنْ اسْتَبْتَحَتْ عَلَيْهِ الْقِبْلَةُ

که پر چا پو شیده سوه جهت دقلى مثلاً را ریکه وه په شپه کی. او دیری توری وریچی وی په ورج کی چی نه لمر معلومی دی اونه سایه مسئله: که لمر بکاره وی لکن سړی لکه ورجی چی اخستی وی. په علاما تود قبلی ند پوهیدی. نوپه دی جهل سره دی معذور گنرل کیږی. اود تخری فکر و لمر اجازه ورته سته اوکه نه. بعض علماء واپی چی بیایا د تخری اجازه نه لری. لکن ظهیر الدین مرغینا فی واپی چی دی معذور دی تخری دی وکړی. او جومره واپی چی ظاهر عبارت دقدوری هم پردغه دلالت کوی.

قال المصنف: وَلَمْ يَكُنْ عِنْدَهُ خُبْرٌ

د جهت دقلى چی دی پوښتنه ځنډی وکړی. (قتیل) یا خو خبر و و او په پوښتنه ځنډی وکړه مگر هغه نه جواب وکړی. مسئله: د حضور د خبر ا ندانه داده چی دی ورناری کړی هغه یه اوری مسئله: په ښوولو کی د جهت دقلى اخبار دیوه چا چی عدل وی که نروى اوکه بنخه که هروى که عبد، قبول دى. اوکه فاسق و و اویا مستور الحال و و نو تخری دی وکړی. اوپه غالب الرأى سره دی عمل وکړی « ط، در. مسئله: که خرم دغه چی قبله ځنډی و و که ده سجده تلاوت کوی. مسئله: که ددغه سړی رایه دقلى په باره کی یو جهت ته و و لکن مخبر عدل بل جهت و و و ښو نو امام طحاوی واپی چی عمل په قول د مخبر عدل پر ده واجب دی. ولی چی اخبار تر تخری بالادی. اوپه غایت البیان کی اوغایه کی واپی چی عمل په قول د مخبر مستحب دی واجب نه دى. قال المصنف:

وَلَا مُحَرَّابٌ تَخْرِي وَلَا إِعَادَةٌ عَلَيْهِ
لَوْ أَخْطَأَ

اولمونڇ پر هغه خوا وکړي. او په واقع کې به هغه د قبلي جهت نه وي.

مسئله: صاحب الهداية په تجنيس کې وائي او په مزید کې هم ورته مسئله راغلي ده. چې یو سړي په سترگو هڅه وکړي په مسجد کې پر لمانځه ودریدی و خلاف د جهت د قبلي. یو رکعت چې وکړي یو بل سړي راغلی او وړاندې په پر قبله برابر کړي او بیا په اقتداء هم پسې وکړي. نو د مسئلې دوه اړخه لري. یو خود ادي چې پروند چې پر لمانځه ودریدی داسې څوک وو چې پړانده پوښتنه د قبلي ځنډی کړي وای او که څوک نه وو.

په اول صورت کې د پړانده لمونځ هم فاسد دی او د مقتدی دا هم، ولی چې پړانده خو قدرت درلودی چې و قبلي ته لمونځ کړي وای په پوښتنه سره. او په صورت د پړانده لمونځ صحیح دی لعدم القدره. او د مقتدی لمونځ نه دی صحیح. ولی چې ده ته معلومه سوې چې امام یعنی پروند په ابتداء کښې د لمانځه پر خطا وو. **قَالَ الْمُصَنِّفُ**

وَلَنْ عَلِمَ بِخَطَايَاهُ فِي صَلَاتِهِ اسْتَدَارَ وَبَنَى قَبْلَهُ او څوک چې ځنډی ورکه وه پخپل خطاء وپوهیدی په لمانځه کې نو دې دی وگرځي و قبلي ته او پرکړي لمانځه دی بناء وکړي. یعنی هغه کړي لمونځ په صحیح دی. **مسئله:** که د سړي اجتهاد د قبلي په پیر کې په لمانځه کې بدل سوېدې وگرځي و هغه بل طرف ته، ط.

پوه سکه: چې د اجتهاد بدل والی داسې دی که د خنډ، نو ځکه اهل مسجد قباء چې لمونځ په بیت المقدش کاوه او دوی ناخبره وه چې قبله وکعبی شریفې ته و او بیت المقدس قبله و نو یو سړي و دوی ته د لمانځه په مابین کې خبر ورکړ چې د بیت المقدس قبله و او منسوخ سو او قبله کعبه شریفه وگرځیده. نو اهل قباء په هغه لمانځه کې سره وگرځید او مخان یه وکعبی ته وگرځول. **الْمُخَضَّرَاتُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** چې په موضوع خبر سو دوی ته ویل چې ښه مو وکړه. **رَوَاهُ أَصْحَابُ السُّنَنِ**

پوښتنه: څه وجه ده که یو سړي او په داود اسر پیداکړي او تحری یه وکړه

هر خواته چې دده غالب گمان سو هغه طرف ته دی لمونځ وکړي. او اگر څوک د لمانځه کرچېری خطا وتلی وو. یعنی پسله لمانځه په تحری سره د اورته معلومه سوې چې زه په جهت کې د قبلي خطا وتلی و مر خوبیا هم، اگر څوک د لمانځه پرې نسته.

مسئله: سره د محراب بولید لوده ته د تحری حق نسته ولی چې جوړول د محرابو غالباً په حق سره وي. **مسئله:** که څوک د هغه ځای سړي نه وو او اهل علم بالله

هم نه وو. د بل سړي اخبار ته اعتبار نسته بلکه دی به تحری کوی لمونځ به ادا کوي. او که دوو کسانو چې هغه هم مسافران وه په مثل دده د هغو اخبار ته هم اعتبار نشته ولی هغه کسان هم د اجتهاد څخه خبری کوي. نو دی د پخپل اجتهاد د بل د اجتهاد په سبب نه پیرې دی. او په قنأ و اخانیه کې وائي چې سره د محرابه دی هم تحری وکړي ولی چې دا محرابونه سوې د محراب د مدینې منورې په وحی سره نه دی ثابت.

لکن دا خبره خلاف د ټولو کتابونو څخه دی او د غرنګ مخالف د هغه قوله سره د مآراء المؤمنون **حَسَنًا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ حَسَنٌ** مسئله: مصنف په مراقق کې وائي چې پردغ سړي چې د قبلي جهت ځنډی ورک دی ته څوکول د دروازو د خنګونې د لازمه دپاره د معلومات

د جهت د قبلي. **مسئله:** یو سړي د ماښام په وخت کې مسجد ته ورغلی او په مسجد کې تاریکه وه نو یو طرف ته دی لمونځ وکړي چې ده لمانځه څخه فارغه سو یو بل پې څراغ راوړي دی مصلي چې رنځر سو و، معلومه سوې چې لمونځ دې غیرته د قبلي کړي دی، که دې سړي په اول وار کښې تحری کړي وه لمونځ په صحیح دی او اگر څوک د لمانځه ودرېد باندی نسته. او کی تحری نه و کړي لمونځ دی راوگرځوي. ط، د.

سوال: دی سړي به پر دیوال لاس کړه ولی وای او محراب به ئې ځانته معلوم کړي وای **جواب:** مصنف په مراقق کې وائي چې د لاس تیرول پر دیوال باندې پر دغ سړي لازمه نه دی. یو خود دی سببه چې نه باید چې پر دیواله یولې و غیره نه وي. او بل سبب دادي چې په اکثر مسجد وکی محراب ماننده درگیا ندي نو که دی لاس وکړه وی نښه چې پر یو درگی یه د محراب خیال را نشي.

پاکي به خيال و زغله اودس يه په تازه کړي اولمونځ يه وکړي وروسته ورته معلومه سوه چې اوبه مرداري وی فقها ء ټوله واپي چې په پاکوا بودی اودس تازه کړي اولمونځ دی راوگرځوي. اوبه سري په جامه کښي تحري وکړي پاکي به خيال و زغله نولمونځ يه په کښي وکړي وروسته معلومه سوله چې جامد په قدر مانع دلما غځه مرداره وه. نو علماء واپي چې په پاکي جامد کښي د لمونځ راوگرځوي. اوبه قبل په باره کښي چې تحري وکړي اوبه جهات ته لمونځ وکړي اوبه وروسته تر لمانځه وروسته معلومه سي چې خطا وتلی و. دلما غځ راگرځول پري نسته.

فَمَا الْفَرْقُ بَيْنَ التَّحْرِى فِي الْمَاءِ وَالْثَوَابِ، **جواب** بې دادي چې نجاست داوبو ياد جامي انزال و طهارت ته شرعانه قبلوي اوبه قبله قابله دانستال ده ځکه قبله د بيت المقدس وکښي ته اقل سوه مېر، در: قال المصنف

وَأِنْ شَرَعَ بِلَا تَحْرِى فَعَلِمَ بَعْدَ فِرَاقِهِ إِنَّهُ أَصَابَ صَحَّتْ

اوکه شروع وکړه دغه سري چې قبله ځنډی در کده په لومونځ يه شروع کړي بيله فکر و غځ په جهات کښي د قبلې نولمونځ چې پوره کړي ورته معلومه سوه کځه هم غالب الظن سره وي چې قبله دغه طرف ته وه چې ما لومونځ ورته وکړي لومونځ يه صحيح دی. ولي چې حق معلوم سواوهغه دده اشتباه لغو سوه نوجوان دلما غځ هم ثابت و

وَأِنْ عَلِمَ بِأَصَابَتِهِ فِيهَا فَسَدَتْ

لومونځ ورته کومر دلما غځ په ابي کښي لومونځ يه فاسد سو، بيرته يې د سره شروع کوي په دليل ددي چې په لمانځه کښي دده حال قوي شوي قېم قبله يه په تعين وپيژندل او اول دلما غځ دده په ضعیف حال چې تحري وده بناء وړ نو په شرع شريفه کښي بناء د قوي پر ضعیف نه ده زوا، م، ط.

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِمُؤَلِّفِهِ لَكَ تَبِيبُ امِين

کله چې فاسدی لومونځ دده چې په حق تر رسيد وپه امر کښي د قبلې نه وده هېڅي بالکل يعنی نه قبل الصلوة په تحري سره اوبه په لمانځه کي اوبه بعد الصلوة ولي چې فساد دلما غځ د سره غځ ثابت سواوبيا پورته ن سو. وقال المصنف

وَلَوْ تَحَرَّى قَوْمٌ جِهَاتٍ وَجْهَلُوا حَالَ أَمَامِهِمْ تَجَزَّيْتُمْ

که چيري ديو قوم ټولو غځ قبله ورکه وه اوتوره شپه وه نوه يوه تحري وکړه اوجها ت مختلفه ووي لومونځونه وکړه اوبه حال دامام دوي ناخبره وه چې وکوم جهات ته ولاړي لومونځ دټولو صحيح دی. لکن د هغه چا لومونځ ندي صحيح چې په جهات کي دامام تر امام غځ ولاړ وي. کما في الصلوة حَوْلَ الْكُتْبَةِ کما مَنَ.

په حديث شريف کي دعامربن عقبه رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ داسي راغلې دي چې مونږ يعني اصحاب کرام وروسته د عليه الصلوة والسلام يعني په سفر کي اوشپه دپرو تاريکي وه.

نومونږ هېڅ چا پردي قدرت نه درلودی چې قبله پرکوم طرف دده نوه سري دا لومونځ پر خپل طبيعت وکړي يعني هر سري تحري وکړي اوله لومونځ يه وجهات ته د تحري وکړي يعني جهات مختلفه ووت. وروسته معلومه سوه چې مختلف وده او غالباً به دغه لومونځ په امامت د انحضرت صلی الله عليه وسلم وو. اوجاهل د توجه دده هم نامعلومه وو چې سهار سومونږ داموضوع په حضور کښي د عليه الصلوة

وَالسَّامِعُ عَرَضَ كَرِهَ. نو دا ايت نازل سو. فَأَنْزِلُوا قَدْ وَجَّهَ اللَّهُ.

درويش وايي غرض نقشيت کړايداماندر کړ. تي رنمي بيه، قاضي، گزني، لي روز رحمت کشر در حق ايز مسکين دعائي چون بقرم گذري دامن کشان: از سران: الحري بچوان.

سه دا کتاب به ان شاء الله ويله کيدی په د غيبه عاصه، هروکي نه خاورو کي وريديو، سه اُحِبُّ الْقَالِيَيْنِ وَلَسْتُ مِنْهُمْ: لعن الله ايرز قيني - راجا ي.

جنبل وفضل وکرم ماته بخښ وکړي خدايه: ته غفور اورحيم اورمهربان: اي خدايه.

دا خدمت معلم دين چي نه کومه ښه شايده دابه نه شفيع وگرځومه ښه
کرامت لکه گشته اند. به بهانه مي بخشد ښه به بهانه مي بخشد ښه
دا خدمت زما خوار د بخښني به نه کړي. چي به عبادت خوار لره نشته.

ښه بانه بنوونه

درويش وايي چي تردی تحايه پوري اول جلد نور الايضاح په توفيق
سره د مولی جل سلطان په پوره سو او دوهم جلد فصل في واجب الصلوة، حشر
شروع کيږي. او ان شاء الله العزيز هغه به هم ترترره د عقيد تمندلو په حضور
کښي پيش سي په توفيق درت جل وعلا:

پوښتنه ته سره د کلان سالي خپل. ولي په علمي خدمتو کښي ځان ته تکليف
اوږد خوايي ورکوي خصوصاً د مختصر کتاب د عقائدو، لکه نور
ظلم، ابو المنتهي، او يا د فقهی. لکه شرط الصلوة، قدوري او نور الايضاح په پښتو
کولو کښي. **جواب:** ما پير وارونه عرض کړي او د ابا عث مي بيان کړي لکن
بيا هم د پوښتنې په اثر عرض کوم چي هيچ مدان با عث خدمت دی د عربي کتابو
د زده کولو نکوچې بعض مغلط ځايونه ورته په سليه عربي ژبه ورته آسانه کړي.
او بل سبب دادي چي دخپل قوم پښتنو په مورني ژبه دين يعني عقائد د اهل
السنة والجماعة او احکام د فقهی موافق د مذهب سره د امام اعظم رحمه الله عليه او
ده شاگردانو او دده مذهب مجتهدانو رحمه الله بيان کړي چي د هر خواننده
نراوښخي د پاره دا کلبونه دکور استاذو گرځي. **ان شاء الله العزيز**

او پدي باب کښي ما عاجز ته د پرخطونه د، **اَحْسَنْتَ** را رسيدلي دي هم دنرو وروڼو
دخوا او هم د بخوځوندو دخوا. نوزه به يوليک درته خپور کړم او تاسي به ئي مشت
نونه خروار و بولي. داليک ماته د سعودي عربستان څخه د مدني منوري څخه زما يو

د ديني ورود استولي دي. چي نوم يه حاجي عبد الستار دی او اصلاً د قندهار دی او
دا پير کلونه تخميناً ۲۲ کاله په مدينه منوره کښي سره د اهل وعيال او سيندي خط داي

د حاجي عبد الستار د خط متن

دعاو سلام د طرفه څخه عبد الستار و خپل گران مهربانه ورورد او استاذ، مولوي
حاجي ملا عبید الله اخند ته دی په ښه ساعت کښي ورسيدی، مونږ شکر جوړ او
روح يو ستاسو جوړيا او روغتيا د پاک خداي جل جلاله څخه هميشه غواړم.
گرانه استاذ ستا خط را ورسيدی د پير پير په خوشحاله سوم. خداي جل شانہ
دی په دې دنيا او اخرت کښي عوض درکړي. حاجي اسد الله راغلی وو او ۲ شپږ شپي
په راسه وکړي. او دغه خط مي دهغه پلاس درواستافه خداي دی وکړي چي درويښ
گرانه استاذ ستا خط سحر امان ته تسليم سو چي حاجي عبد الرحمن ته دی ورکړي وو
نومطالعه مي کړي او د پيري دعوي مي درته وکړي او اوس غرمه ده مسجد
نبوي صلي الله عليه وسلم ته د ما پښين د پاره ځم. هلته په روضه مبارکه کښي په
خلاص دعا درته کوم.

او هر ماښام وروسته تر لما څخه د ماښام هر ماښام دوه دوه رکعتي نفل په روضه مبارکه
کښي کوم او ثواب يه تا ته در بخښم او د مغفرت دعا گاري درته کوم خداي پاک جل
جلاله دی قبولي او مقبولي وگرځوي. ولي چي پخوا زموږ خپل لمونځ نه ووزده ځي چي
تان مونږ د پاره دا کلبونه زموږ د مور او پلار پخپل ژبه را ترجمه کړو. او مونږ به هر څه
پوه سوو. او د پيرو خلکو دغه ستا بوي کتابونه را څخه وړي دي. او خپل کور يه ويلي
دي او د پيري فکدي په ځنډي اخستي دي. او نا ديدنه درت ندي مين دي.

او دعا گاري درته کوي. او زما وروڼه په امريکا کي دي ستا کتاب مي ورواستافه
او تليفون يه وروسته راسه وکړي په تليفون کي ستا د کتاب دمطالع له سببه

یه په تلفون کښی داسی ژرله چې - د ژړا د لاسه یه په خبرو - نه پوهیدم
چې د غونډې ژرله - او بیای د کونکي د کتابخانې ادريس وکړي - نو یو انډیوال
یه پاکستان ته تللی وو - اوسنۍ گرده کتابونه یه ورکړه - او په سویکن کی
زما اخیښی دی - هغه تره می هم ستا کتاپونه د پاکستان د لاری ورواستوله .
گرانۍ استاذده ! داڅومره خدمت دی چې تادی بیوزلو پښتنوته د اسلام په
لار کی کړی دی د خدای جل جلاله غځی ته اوسنۍ ټوله خاندان اولاد په دنیا او
آخرت کښی کامیاب او بریالی غوښتی یا ست ، که بزه په رشتیا درویش یم د
رسول الله صلی الله علیه وسلم - اوهم دې همیشته ښه ژوند د خدای جل جلاله
غځه غواړم .

گرانۍ استاذده ما ۵ پنځه د عطر وښیښی درواستولی . یوه غټه ښیښه ده
کتاب فروښده چې ستا سره یه په کتاب کښی د خط د نوشتنه کولو خدمت کړی دی او
کوی به (مراد قاری مجتهد خطاط اعظم مولوی فضل الحق صائب دی) (وروستا
سلامونه هم ورته ووايه . او د استاذ د غردعا گانې د مدینې منورې بڼه . او څلور
ښیښی ستادې - گرانۍ استاذده ما به ډیر شیان درواستولی وای خو حاجی اسد الله
ویل زما بکسه کښی ده یو څو کښی شیان را کړي - نو ځکه می د ابن تحفه درواستوله
گرانۍ استاذده !

د ما خستن ازان د حرم شریف ناری سو او د ستاسی په دغه خط مشغوله یم - اوس به
د لمانځه د پاره حرم شریف ته راځم په ناکه به خپل استاذ زیاده کړم - او په سر کائنات
رحمة للعالمین صلی الله علیه وسلم ته به دخپل استاذ سلامونه وړاندې کړم - او
ورته وایم به په ژړا شراپی دا ۲۲ کاله چې سلامونه در لېږم و الله او ښکی می
بهیږی - خدای جل جلاله می دې دغه محبت نه کموی . فقط

حاجی عبدالستار درویش

گرانۍ اویدونکو او مطالعه کوونکو د یو مختصر خط وؤ چې ما وده فشرته و سپارده په سبب

ددی چې دپا کی روضی غځه د مدینې منورې د المحضرت صلی الله علیه وسلم دیوه عاشق
د خوار غلی وو - که چیری عامی ټول مکتوبونه چې درویش ته راغلی و فشرته و سپاره
ډیری ورتاتی به اشغال کړي بییت هه تا طبع ناکت نه پریملاتی . آن به که نامبر دعا مختصر کړم
خواجہ عبد الله انصاری الهروي رحمة الله علیه میگویند هه
دلار کار خود میکن نظر مې که در راه نومی بنیم خطر مې که شاد از خواب غفلت چشم بیدار بگویش و خوش گویم خبر مې که

ننگ در خلق گورستان فکنده .

زیک تیری فنا جمله سپر مې که .

بسا که آن مروید در خاک مې که از ایشان در جهان مانده اثر مې که .

معاصی زهر قهر است و نموده مې که بکام نفس تو همچون شر مې که .

گذرگاه است این دنیا فانی .

نماند مرد عاقل در گذر مې که . چو در پیش است مرگ ای پیرانصد تناشی جهان کن در سفر مې که .

اللهم اغفر لکاتبه ولقوله وجميع المؤمنين آمین

وقد کتبه فضل الحق حقانی غفرله الباری

فی ۲۲ - ۹ - ۱۳۲۱ هـ ۲۲ - ۱۱ - ۲۰۰۰ ع

مکتبه القراءات والتجوید

داسی روځ شالدم - کوڼه

در عقیدت مند ا نور پا را او هغه کسان چی
معلومات پوره نه لری، درویش محمد عبید الله یوبی
د تصنیفا تو نومان تر سنه ۱۲۲۲ هرق پورې.

د حضرت ایوبی د تصنیفا تو نومونه

فی علم التفسیر ۱، حاشیه بیضاوی درسی، په عقائدو کی... ۲، نور ظلم ۳، ابو
المنتهی دواړه پښتو ۴، عصمت الانبیاء ۵، البیانات الصادقة فی بیان
الوهابیة، پښتو، پارسی، عربی، ۵، حاشیه پر شرح عقائد ۶، حاشیه پر خیالی ۷ حاشیه
پر میرزا اهد امور عامه، په تاریخ کی. ۸ شهادة الحسنین،
په علم فقه او اصول الفقه کی. ۹ شروط الصلوة پښتو ۱۰ قدوری صلوة پښتو، ۱۱ نور الایضاح
۲ دوهم جلد پښتو ۱۲ نور الایضاح اول جلد ۱۳ حاشیه پر نحو اورا قود هدايه ۱۴.
حاشیه پر اصول الشاشی ۱۵ حاشیه پر مسلم الثبوت ۱۶ حاشیه پر تلویح.
په عروضو کی ۱۷ حاشیه پر مختصر الشافی، په تصوفو کی ۱۸ حاشیه پر هداية النافع.
په میراث کی ۱۹ حاشیه پر سراجی، په علم حساب کی ۲۰ حاشیه پر خلاصه الحساب.
په ریاضی کی ۲۱ حاشیه پر تصریح ۲۲ شرح د تصریح ۲۳ حاشیه پر سالة قوشچ.
۲۴ حاشیه پر دست باب ۲۵ په تبلیغ کی ۲۶ البلاغ المبین، په علم صرف کښی ۲۷.
حاشیه پر مزاج ۲۸ حاشیه پر شافی، په دعاوو کی ۲۹ مجربات ایوبی ۳۰ وطلا
ایوبی ۳۱ په حکمتو کی ۳۲ حاشیه پر هداية الحکمت ۳۲ حاشیه پر صدرا ۳۳ حاشیه
پر میبذی ۳۴ حاشیه پر تحریر اقلیدس. په نحو او معانی وو کی ۳۵ حاشیه پر شمه.
۳۶ حاشیه پر هداية النحو ۳۷ حاشیه پر کافیه ۳۸ حاشیه پر شرح جامی ۳۹.
حاشیه پر عبد الغفور ۴۰ حاشیه پر مطول په منطق کی ۴۱ حاشیه پر ایسا غوجی
۴۲ حاشیه پر میرا ایسا غوجی ۴۳ حاشیه پر بدیع المیزان ۴۴ حاشیه پر قطبی.

۴۵ حاشیه پر کنديت ۴۶ حاشیه پر میرزا اهد قطبيه ۴۷ حاشیه پر مرزا جلال
۴۸ حاشیه پر حکم الله ۴۹ حاشیه پر فتاوی سلم. په فقر کی. اراده د قدوری
نکاح د پښتو - په معانی وو کی ۵۰ حاشیه پر تلخیص المفتاح =

هذه تصانیفی الی هذا لان ولجؤ من الله تعالى

ان یوفقنی مزید التوفیق لتالیف

الشرح الاخر والله الوفاق

والمعین والمحمد لله

رب العلمین

مع الصلوة علی سیدنا سید المرسلین محمد وآله وصحبه اجمعین برحمتک
یا ارحم الراحمین.

نکاح قدوری مع مسائل پښتو

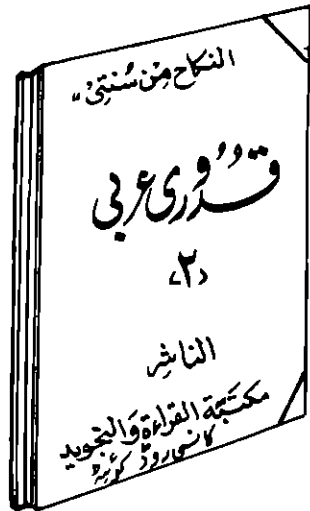
تالیف

ابوالفضل علامه محمد عبید الله ایوبی

ترتیب و تحریر

احقر فضل الحق حقانی

جامع تجوید القرآن کوثر

اعلان خبرتيا

لتجار الكتب وغيرهم

الحمد لله وكفى والصلوة والسلام على من به الاقتداء

والاهنداء وعلى آله وصحبه اجمعين.

گرامنو کتاب فروشانوا په احتلام سرت سى ته عرض کوم چي دا کتاب شرح د نور الايضاح په پښتو ژباړه وړي ش محمد عبید الله مستقل تصنيف اوچون جان فشاني په کښي کړيده.

اوبيا په کتابت د دے جناب محترم قاري فضل الحق صائب خوشنولين دېره عرق ريزي، شب وروز کړي ده. او بيا دیر رقم يه په خرڅ کړي دي لهما ما حقوف د طبع وقاري صائب مذکورته ورصديه کړي دي. نو بيا على هذا هيڅ څوک د طبع ددي کتاب نه لري بلکه هر خوشنوي چي دچا په کاروي دقاري مذکور په مراعاتي توگه را نيسي.

اوکه څوک خلاف ددغه اعلان وکړي نو هغه دفت نوني او شرعي او پښتني ستونځوسره مخامخ سي. هم زما دخوا اوهم دکاتب دخوا.

وما علينا الا البلاغ المبين.

محمد عبید الله
رئيس قلم

د نور الايضاح پښتو د مضمونونو فهرست

شماره	مضمون	صفحه
۱	خواجه خواجه بيستونه	۲
۲	د رود پر احمد مجتبی	۲
۳	د پښتون نور الايضاح ضرة	۵
۴	مصنف نور الايضاح څوک دی!	۶
۵	د فقه حنيفي مأخذ څه شدي!	۷
۶	د لفظ علم فقه فضيلت څه دی!	۸
۷	حضرت الامام الاعظم ابو حنيفه څرنگه شخصيت دی!	۸
۸	سبب د ابو حنيفه د کښت	۹
۹	بها نفا نده او ضروري خبرتيا	۱۱
۱۰	مقدمة جلیلة نفا نده	۱۳
۱۱	دامنت يا الله ترجمه	۱۴
۱۲	دوهمه جنبه د عمليا توده	۱۲
۱۳	د بسم الله بيان	۱۳
۱۴	د بسم الله په باره کي په زړه پوري معلومات	۱۴
۱۵	د پښتو د خبرو راز	۲۱
۱۶	د پښتو بدعات	۲۳
۱۷	د الحمد لله شروع او بيان	۲۲
۱۸	الحمد لله د فقهی دلاري	۲۷
۱۹	بها نده فاعده	۲۹
۲۰	د سورة فاتحه نومونه	۳۰

دَنُورُ الْاِيضاحِ يَسْتَوْدِ مَضْمُونُو نُوفَهْرِ سِت

شماره	مضمون	صفحه
۲۱	د کورگرافو وینا	۳۳
۲۲	د بعض عنا دیا نوبل چم	۳۵
۲۳	د سوره فاتحې شرطونه	۳۷
۲۴	د درود ویلو بحث	۴۱
۲۵	حکمت الاهی	۴۳
۲۶	د غلامحمد فتاریانی مرگ	۴۴
۲۷	د درود ویلو په باب کې په زړه پورې معلومات	۴۶
۲۸	نادره خبره	۴۶
۲۹	د تعجب ځای دی	۴۷
۳۰	د درود قسمونه	۴۸
۳۱	دا خبرو هم زده که	۴۹
۳۲	سوال جواب طلب	۵۱
۳۳	د فقهاوو طبقات او اقسام	۵۷
۳۴	شکایت	۵۸
۳۵	کتاب الطهارات	۵۹
۳۶	فوائد شتی	۶۴
۳۷	بېلګانه فائده	۶۵
۳۸	نادره مسئله	۷۳
۳۹	د هر طرله دمقدار بیان	۷۳
۴۰	بېلګانه فائده	۷۷

دَنُورُ الْاِيضاحِ يَسْتَوْدِ مَضْمُونُو نُوفَهْرِ سِت

شماره	مضمون	صفحه
۴۱	لویه غوښه خلاصه سوه	۷۸
۴۲	خبره تر خبرې یا دینې	۷۸
۴۳	فصل - په بیان دپس خورده کې -	۷۹
۴۴	خبرې به کوو خوا به نه بده وو	۸۰
۴۵	د عوامو عقیده	۸۱
۴۶	د پښتني په باره کې بعض معلومات	۸۳
۴۷	حل هذا المقام	۸۷
۴۸	فصل فی التحریر	۸۹
۴۹	فصل فی مسائل الابرار (د ځایګانو)	۹۱
۵۰	مسائل شتی د ځاه د مردار و لویه اړه	۹۵
۵۱	تنبيه ضروری	۹۸
۵۲	اودمچ په باره کې	۱۰۱
۵۳	فصل فی الاستنجاء	۱۰۴
۵۴	الاختلاف	۱۰۷
۵۵	مسائل الاستنجاء	۱۱۲
۵۶	یوه عجیبه واقعہ	۱۱۳
۵۷	فصل - په هغو شیانو کې چې استنجاء په زړه واده -	۱۱۶
۵۸	ضروری ښوونه	۱۱۷
۵۹	په حالت دجاء عود و طی، استقبالی له قبلې	۱۲۳
۶۰	فصل - فی احکام الوضوء	۱۲۷

دَنُورُ الْإِيضَاحِ لِپَنْتُودِ مَضمُونُونُوفَهْرَسْت

شماره	مضمون	صفحه
۶۱	په بنجُودِ آفت	۱۳۵
۶۲	د بنجُودِ نوکا نورنگول	۱۳۵
۶۳	فصل - په بیان د نورو واجباتو	۱۳۶
۶۴	فصل - فی سنن الوضوء	۱۳۹
۶۵	د سنت مؤکده حکم	۱۴۰
۶۶	د فقها و اختلاف	۱۴۱
۶۷	نادره مسئله	۱۴۲
۶۸	فضائل د مسواک	۱۴۳
۶۹	مسائل د مسواک	۱۴۵
۷۰	کیفیت د تخلیل	۱۵۰
۷۱	د غوب و د پاره نوی اوبه	۱۵۲
۷۲	کیفیت د نیت	۱۵۵
۷۳	د بنجُود تنگوگو تمیوشکایت	۱۶۱
۷۴	د معذور حکم د ادی	۱۶۲
۷۵	باقی ادا بونه	۱۶۳
۷۶	داو بود اسراف مسئله	۱۶۶
۷۷	فصل - اودس پردری قسمه دی	۱۶۸
۷۸	فصل - داودس ما توونکی شیان	۱۷۵
۷۹	فوائد - د خندا قسمونه	۱۸۰
۸۰	فصل - هغه شیان چی اودس نه ما تووی	۱۸۳

دَنُورُ الْإِيضَاحِ لِپَنْتُودِ مَضمُونُونُوفَهْرَسْت

شماره	مضمون	صفحه
۸۱	فصل - په هغه شیانو کی چی غسل واجبوی	۱۸۸
۸۲	فائدة - سنیة ضروریة	۱۸۹
۸۳	فصل - د غسل په فرضو کی	۱۹۸
۸۴	مسئله ضروریه - د بنجُود نوکا نوی باره کی	۲۰۰
۸۵	فصل - د غسل د سننوپه بیان کی	۲۰۲
۸۶	اصطلاح - دنور الايضاح درموزاتو تشریح	۲۰۲
۸۷	فصل - په ادا بود غسل کی	۲۰۷
۸۸	فصل - د مسنونته غسلونو بیان	۲۰۸
۸۹	باب التیمم	۲۱۳
۹۰	فائدة سنیة	۲۲۲
۹۱	دامام اعظم یوه واقعہ	۲۲۷
۹۲	باب المسح علی الخفين - پر موزوبی ندی مسحه	۲۳۵
۹۳	فرع - د عسکرو پر غتو بوتو	۲۳۹
۹۴	فصل - په بیان کی د زخمی کیدو د اندام	۲۳۹
۹۵	بحاکمه - که پر سرې پر یو له د سر فرض وه	۲۵۱
۹۶	باب الحيض، والنفس والاستحاضة	۲۵۳
۹۷	دنور الايضاح د پنتو کولو فائده	۲۵۴
۹۸	د بعضی هاسدا نو غنجه شکایت	۲۵۲
۹۹	اعتذار لدفع الاعتراض	۲۵۸
۱۰۰	حيض د لویو مهالو غنجه د دین دی	۲۵۹

دَنُورُ الْإِيضَاحِ يَسْتَوْدُ مَضْمُونُونُوفَهْرَسْت

شماره	مضمون	صفحه
۱۰۱	د مسلمانان و نون سببا عجبہ دلاوری	۲۶۶
۱۰۲	تردی عجبہ داده	۲۶۷
۱۰۳	مسئله مهمه	۲۶۶
۱۰۴	باب الانجاس والطهارة عنها	۲۶۷
۱۰۵	دامثله دیره مهمه ده	۲۶۷
۱۰۶	یوه دقیقه مسئله	۲۸۰
۱۰۷	حاصل د مسئلی د نجاست خفیفه دادی	۲۸۴
۱۰۸	یو دیس لوی مشکل	۲۸۵
۱۰۹	اختلاف العلماء	۲۹۰
۱۱۰	حضرت ایوب علیه السلام	۲۹۳
۱۱۱	مناجات اقتباسی	۲۹۶
۱۱۲	کتاب الصلوة	۳۰۰
۱۱۳	د لمونخود اوقاتو تعیین	۳۰۱
۱۱۴	حکمت الهی	۳۰۱
۱۱۵	ددی و فاندی تعریف	۳۰۲
۱۱۶	د زوال آسانه نبوتونه	۳۰۴
۱۱۷	گرانو مسلمانانو	۳۰۷
۱۱۸	گرانو ورونرو او خونندو	۳۰۹
۱۱۹	د اهل علم تجربه	۳۱۵
۱۲۰	فائده مهمه، درود، اوتاروت.	۳۲۶
	نجات عکرمه و حیات	۳۲۸

مکتبه القراءات والتجوید کوئته

دَنُورُ الْإِيضَاحِ يَسْتَوْدُ مَضْمُونُونُوفَهْرَسْت

شماره	مضمون	صفحه
۱۲۱	بنها نه فائده	۲۳۲
۱۲۲	فتویٰ	۲۳۳
۱۲۳	مسائل السنن د سنن توو مسئلی	۲۳۴
۱۲۴	د عاقل سرچی کار	۲۳۷
۱۲۵	باب الاذان	۲۳۸
۱۲۶	د زما فی حال - د طالبانو حکومت په افغانستان کی.	۲۴۷
۱۲۷	تحقیق الکلام فی اجابة الاذان	۲۶۴
۱۲۸	باب شروط الصلوة و اركانها	۲۷۳
۱۲۹	شرطونه پر خلو، قسمه دې	۳۷۴
۱۳۰	اختلاف الائمة - فی تحويل القبلة.	۳۷۹
۱۳۱	دیوه ریب کار شیخ واقعه	۳۸۳
۱۳۲	مسائل التحريمه - د تحریریں مسئلی	۳۸۵
۱۳۳	دیوه مهمه مسئله	۳۹۱
۱۳۴	التحقیق فی هذا الباب	۴۰۰
۱۳۵	د قراءه المقتدی خلف الامام په باره کی	۴۰۴
۱۳۶	مسائل استماع القرآن	۴۰۴
۱۳۷	غوب نیول و قرآن ته	۴۰۵
۱۳۸	فائده مهمه	۴۰۶
۱۳۹	الاحتیاط . د قرآن د تلاوت په باره کی	۴۰۷
۱۴۰	مسئله تعدیل الارکان	۴۱۰

مکتبه القراءات والتجوید کوئته

د نورالايضاح پښتو د مضمونونو فهرست

شماره	مضمون	صفحه
۱۳۱	شکایت کشکی زهون د عصر حاضر علماوو	۲۱۳
۱۳۲	باعث پر درویش	۲۱۴
۱۳۳	اراده صمیمه - لوی زیری	۲۱۵
۱۳۴	واقعہ - د مسجد نبوی د لما فحہ	۲۱۸
۱۳۵	حکمت تکرار السجود	۲۲۳
۱۳۶	اختلاف العلماء	۲۲۵
۱۳۷	فصل - فی متعلقات الشروط	۲۲۸
۱۳۸	تفصیل المقام	۲۳۰
۱۳۹	داباحت اود تمليك فرق	۲۳۳
۱۴۰	مسائل د کشف العورة	۲۳۷
۱۴۱	ته فکر وکه	۲۳۹
۱۴۲	د بین الملل د اداري نخبه شکایت	۲۴۱
۱۴۳	د اسلامي مملکتونو اسلامي گیلہ	۲۴۲
۱۴۴	امریکا دی هم په گریوان کی وگوری	۲۴۴
۱۴۵	د عورت تحقیق	۲۴۸
۱۴۶	سپهانہ بنو ورنه	۲۵۶
۱۴۷	د حاجی عبد السار د خط متن	۲۵۷
۱۴۸	د حضرت ایوبی تصنیفونو مونه	۲۶۰
۱۴۹	اعلان او خبرتیا	۲۶۲
۱۵۰	فهرست د کتاب	

مکته القراءات والتجويد کوئٹہ

حقانی

کمر پور

د کتابت د لویہ اداره ستاسو
د اعلیٰ کتابت، پښتو، فارسی، عربی، اردو، انگریزی
د پاره پراستل سونیده ترڅو هر قسم کتابتونہ
چاپ ته وسپاری

مسئول چلوونکی
محمد فضل الرحمن حقانی

کتابه بقله احقر حقانی غفرله

مکته القراءات والتجويد کوئٹہ

د حضرت آیوبی د خط مټن

اعلان، خبرتيا، تجارت الكتب وغيرهم
الحمد لله وكفى، والصلوة والسلام على من به الاقتداء والاقتداء وعلى ركبته
عمرانوه كتابه فخره شان به احترامه سره تاسی تم عرض کوم چې
دا کتاب شرح د نور الايضاح په پښتو ژباړه درویش محمد علی
سفل تصنیف او ویریه جان فتالی می پکښ کړی.
اوبیا په کتابت ددی خبا بېحترم قاری فضل الحق صاحب خوشنویس دیوه
عزیزې "شب و روز کړی دی" اوبیا دیر ویم خرچ پر کړی دی
لهذا محضو د طبع وه قاری صاحب مذکور ته ور حایه کړی دی
نوښار علی پنج خوک حق د طبع ددی کتابت لری بلکه هر څو نسخی
می ده چا په کاروی د قاری مذکور په مراعاتی توله راسخی
او کجه ک خلاف ددغه اعلان وکړی نو ښیم د قانونی اوشی می
او پښتنی سنځو شس خا مخ سئ یم زما دخوا او یم د کتابت خوا

وعلینا الا ابلاغ المبین

محمد شاد
د یوې فنډی ری غیره

محمد شاد